Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯେ

ସଗାଥାୱଗ୍ଗ-ଅଟ୍ଠକଥା

ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା

କରୁଣାସୀତଲହଦଯଂ , ପଞ୍ଞାପଜ୍ଜୋତୱିହତମୋହତମଂ;

ସନରାମରଲୋକଗରୁଂ, ୱନ୍ଦେ ସୁଗତଂ ଗତିୱିମୁତ୍ତଂ।

ବୁଦ୍ଧୋପି ବୁଦ୍ଧଭାୱଂ, ଭାୱେତ୍ୱା ଚେୱ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଚ;

ଯଂ ଉପଗତୋ ଗତମଲଂ, ୱନ୍ଦେ ତମନୁତ୍ତରଂ ଧମ୍ମଂ।

ସୁଗତସ୍ସ ଓରସାନଂ, ପୁତ୍ତାନଂ ମାରସେନମଥନାନଂ;

ଅଟ୍ଠନ୍ନମ୍ପି ସମୂହଂ, ସିରସା ୱନ୍ଦେ ଅରିଯସଙ୍ଘଂ।

ଇତି ମେ ପସନ୍ନମତିନୋ, ରତନତ୍ତଯୱନ୍ଦନାମଯଂ ପୁଞ୍ଞଂ;

ଯଂ ସୁୱିହତନ୍ତରାଯୋ, ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ।

ସଂଯୁତ୍ତୱଗ୍ଗପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ, ସଂଯୁତ୍ତଆଗମୱରସ୍ସ;

ବୁଦ୍ଧାନୁବୁଦ୍ଧସଂୱଣ୍ଣିତସ୍ସ, ଞାଣପ୍ପଭେଦଜନନସ୍ସ।

ଅତ୍ଥପ୍ପକାସନତ୍ଥଂ, ଅଟ୍ଠକଥା ଆଦିତୋ ୱସିସତେହି;

ପଞ୍ଚହି ଯା ସଙ୍ଗୀତା, ଅନୁସଙ୍ଗୀତା ଚ ପଚ୍ଛାପି।

ସୀହଳଦୀପଂ ପନ ଆଭତାଥ, ୱସିନା ମହାମହିନ୍ଦେନ;

ଠପିତା ସୀହଳଭାସାଯ, ଦୀପୱାସୀନମତ୍ଥାଯ।

ଅପନେତ୍ୱାନ ତତୋହଂ, ସୀହଳଭାସଂ ମନୋରମଂ ଭାସଂ;

ତନ୍ତିନଯାନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ଆରୋପେନ୍ତୋ ୱିଗତଦୋସଂ।

ସମଯଂ ଅୱିଲୋମେନ୍ତୋ, ଥେରାନଂ ଥେରୱଂସଦୀପାନଂ;

ସୁନିପୁଣୱିନିଚ୍ଛଯାନଂ, ମହାୱିହାରେ ନିୱାସୀନଂ।

ହିତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନାଗତ-ମତ୍ଥଂ, ଅତ୍ଥଂ ପକାସଯିସ୍ସାମି;

ସୁଜନସ୍ସ ଚ ତୁଟ୍ଠତ୍ଥଂ, ଚିରଟ୍ଠିତତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମସ୍ସ।

ସାୱତ୍ଥିପଭୂତୀନଂ, ନଗରାନଂ ୱଣ୍ଣନା କତା ହେଟ୍ଠା;

ସଙ୍ଗୀତୀନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ, ଯା ମେ ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତେନ।

ୱିତ୍ଥାରୱସେନ ସୁଦଂ, ୱତ୍ଥୂନି ଚ ଯାନି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତାନି;

ତେସମ୍ପି ନ ଇଧ ଭିୟ୍ୟୋ, ୱିତ୍ଥାରକଥଂ କରିସ୍ସାମି।

ସୁତ୍ତାନଂ ପନ ଅତ୍ଥା, ନ ୱିନା ୱତ୍ଥୂହି ଯେ ପକାସନ୍ତି;

ତେସଂ ପକାସନତ୍ଥଂ, ୱତ୍ଥୂନିପି ଦସ୍ସୟିସ୍ସାମି।

ସୀଲକଥା ଧୁତଧମ୍ମା, କମ୍ମଟ୍ଠାନାନି ଚେୱ ସବ୍ବାନି;

ଚରିୟାୱିଧାନସହିତୋ, ଝାନସମାପତ୍ତିୱିତ୍ଥାରୋ।

ସବ୍ବା ଚ ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ, ପଞ୍ଞାସଙ୍କଲନନିଚ୍ଛୟୋ ଚେୱ;

ଖନ୍ଧାଧାତାୟତନିନ୍ଦ୍ରିୟାନି, ଅରିୟାନି ଚେୱ ଚତ୍ତାରି।

ସଚ୍ଚାନି ପଚ୍ଚୟାକାରଦେସନା, ସୁପରିସୁଦ୍ଧନିପୁଣନୟା;

ଅୱିମୁତ୍ତତନ୍ତିମଗ୍ଗା, ୱିପସ୍ସନାଭାୱନା ଚେୱ।

ଇତି ପନ ସବ୍ବଂ ଯସ୍ମା, ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ମୟା ସୁପରିସୁଦ୍ଧଂ;

ୱୁତ୍ତଂ ତସ୍ମା ଭିୟ୍ୟୋ, ନ ତଂ ଇଧ ୱିଚାରୟିସ୍ସାମି।

‘‘ମଜ୍ଝେ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋ, ଏସ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ଆଗମାନଞ୍ହି;

ଠତ୍ୱା ପକାସୟିସ୍ସତି, ତତ୍ଥ ଯଥାଭାସିତମତ୍ଥଂ’’।

ଇଚ୍ଚେୱ କତୋ ତସ୍ମା, ତମ୍ପି ଗହେତ୍ୱାନ ସଦ୍ଧିମେତାୟ;

ଅଟ୍ଠକଥାୟ ୱିଜାନଥ, ସଂୟୁତ୍ତୱିନିସ୍ସିତଂ ଅତ୍ଥନ୍ତି।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

१। ଦେୱତାସଂଯୁତ୍ତଂ

१। ନଳୱଗ୍ଗୋ

१। ଓଘତରଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

ତତ୍ଥ ସଂଯୁତ୍ତାଗମୋ ନାମ ସଗାଥାୱଗ୍ଗୋ, ନିଦାନୱଗ୍ଗୋ, ଖନ୍ଧକୱଗ୍ଗୋ, ସଳାଯତନୱଗ୍ଗୋ, ମହାୱଗ୍ଗୋତି ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗୋ ହୋତି। ସୁତ୍ତତୋ –

''ସତ୍ତ ସୁତ୍ତସହସ୍ସାନି, ସତ୍ତ ସୁତ୍ତସତାନି ଚ;

ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଚେୱ ସୁତ୍ତାନି, ଏସୋ ସଂଯୁତ୍ତସଙ୍ଗହୋ''।

ଭାଣୱାରତୋ ଭାଣୱାରସତଂ ହୋତି। ତସ୍ସ ୱଗ୍ଗେସୁ ସଗାଥାୱଗ୍ଗୋ ଆଦି, ସୁତ୍ତେସୁ ଓଘତରଣସୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସାପି ''ଏୱଂ ମେ ସୁତ''ନ୍ତିଆଦିକଂ ଆଯସ୍ମତା ଆନନ୍ଦେନ ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିକାଲେ ୱୁତ୍ତଂ ନିଦାନମାଦି। ସା ପନେସା ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତି ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ ଆଦିମ୍ହି ୱିତ୍ଥାରିତା, ତସ୍ମା ସା ତତ୍ଥ ୱିତ୍ଥାରିତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

१। ଯଂ ପନେତଂ ''ଏୱଂ ମେ ସୁତ''ନ୍ତିଆଦିକଂ ନିଦାନଂ, ତତ୍ଥ ଏୱନ୍ତି ନିପାତପଦଂ। ମେତିଆଦୀନି ନାମପଦାନି। ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱିହରତୀତି ଏତ୍ଥ ୱୀତି ଉପସଗ୍ଗପଦଂ, ହରତୀତି ଆଖ୍ୟାତପଦନ୍ତି ଇମିନା ତାୱ ନଯେନ ପଦୱିଭାଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଏୱଂସଦ୍ଦୋ ତାୱ ଉପମୂପଦେସ-ସମ୍ପହଂସନ-ଗରହଣ-ୱଚନସମ୍ପଟିଗ୍ଗହାକାରନିଦସ୍ସନାୱଧାରଣାଦି-ଅନେକତ୍ଥପ୍ପଭେଦୋ। ତଥା ହେସ – ''ଏୱଂ ଜାତେନ ମଚ୍ଚେନ, କତ୍ତବ୍ବଂ କୁସଲଂ ବହୁ''ନ୍ତି (ଧ। ପ। ୫୩) ଏୱମାଦୀସୁ ଉପମାଯଂ ଆଗତୋ। ''ଏୱଂ ତେ ଅଭିକ୍କମିତବ୍ବଂ , ଏୱଂ ତେ ପଟିକ୍କମିତବ୍ବ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୪।१२२) ଉପଦେସେ। ''ଏୱମେତଂ ଭଗୱା, ଏୱମେତଂ ସୁଗତା''ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ३।६६) ସମ୍ପହଂସନେ। ''ଏୱମେୱଂ ପନାଯଂ ୱସଲୀ ଯସ୍ମିଂ ୱା ତସ୍ମିଂ ୱା ତସ୍ସ ମୁଣ୍ଡକସ୍ସ ସମଣକସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭାସତୀ''ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। १।१८७) ଗରହଣେ। ''ଏୱଂ, ଭନ୍ତେତି ଖୋ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। १।१) ୱଚନସମ୍ପଟିଗ୍ଗହେ। ''ଏୱଂ ବ୍ୟା ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱତା ଧମ୍ମଂ ଦେସିତଂ ଆଜାନାମୀ''ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। १।३९८) ଆକାରେ । ''ଏହି ତ୍ୱଂ ମାଣୱକ, ଯେନ ସମଣୋ ଆନନ୍ଦୋ ତେନୁପସଙ୍କମ; ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମମ ୱଚନେନ ସମଣଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛ – 'ସୁଭୋ ମାଣୱୋ ତୋଦେଯ୍ୟପୁତ୍ତୋ ଭୱନ୍ତଂ ଆନନ୍ଦଂ ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରଂ ପୁଚ୍ଛତୀ'ତି। ଏୱଞ୍ଚ ୱଦେହି – 'ସାଧୁ କିର ଭୱଂ ଆନନ୍ଦୋ ଯେନ ସୁଭସ୍ସ ମାଣୱସ୍ସ ତୋଦେଯ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ ନିୱେସନଂ, ତେନୁପସଙ୍କମତୁ ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା'ତି''ଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। १।୪୪୫) ନିଦସ୍ସନେ। ''ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ କାଲାମା, ଇମେ ଧମ୍ମା କୁସଲା ୱା ଅକୁସଲା ୱାତି? ଅକୁସଲା, ଭନ୍ତେ। ସାୱଜ୍ଜା ୱା ଅନୱଜ୍ଜା ୱାତି? ସାୱଜ୍ଜା, ଭନ୍ତେ। ୱିଞ୍ଞୁଗରହିତା ୱା ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥା ୱାତି? ୱିଞ୍ଞୁଗରହିତା, ଭନ୍ତେ। ସମତ୍ତା ସମାଦିନ୍ନା ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି ୱା ନୋ ୱା, କଥଂ ୱୋ ଏତ୍ଥ ହୋତୀତି? ସମତ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ସମାଦିନ୍ନା ଅହିତାଯ ଦୁକ୍ଖାଯ ସଂୱତ୍ତନ୍ତି, ଏୱଂ ନୋ ଏତ୍ଥ ହୋତୀ''ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ३।६६) ଅୱଧାରଣେ। ସ୍ୱାଯମିଧ ଆକାରନିଦସ୍ସନାୱଧାରଣେସୁ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ଆକାରତ୍ଥେନ ଏୱଂସଦ୍ଦେନ ଏତମତ୍ଥଂ ଦୀପେତି – ନାନାନଯନିପୁଣଂ ଅନେକଜ୍ଝାସଯସମୁଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନସମ୍ପନ୍ନଂ ୱିୱିଧପାଟିହାରିଯଂ ଧମ୍ମତ୍ଥଦେସନା ପଟିୱେଧଗମ୍ଭୀରଂ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ସକସକଭାସାନୁରୂପତୋ ସୋତପଥମାଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ସବ୍ବପ୍ପକାରେନ କୋ ସମତ୍ଥୋ ୱିଞ୍ଞାତୁଂ? ସବ୍ବଥାମେନ ପନ ସୋତୁକାମତଂ ଜନେତ୍ୱାପି ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ, ମଯାପି ଏକେନାକାରେନ ସୁତନ୍ତି।

ନିଦସ୍ସନତ୍ଥେନ – ''ନାହଂ ସଯମ୍ଭୂ, ନ ମଯା ଇଦଂ ସଚ୍ଛିକତ''ନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ପରିମୋଚେନ୍ତୋ – ''ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ, ମଯାପି ଏୱଂ ସୁତ''ନ୍ତି ଇଦାନି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସକଲସୁତ୍ତଂ ନିଦସ୍ସେତି।

ଅୱଧାରଣତ୍ଥେନ – ''ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ସାୱକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ବହୁସ୍ସୁତାନଂ ଯଦିଦଂ ଆନନ୍ଦୋ, ଗତିମନ୍ତାନଂ, ସତିମନ୍ତାନଂ, ଧିତିମନ୍ତାନଂ, ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ଯଦିଦଂ ଆନନ୍ଦୋ''ତି (ଅ। ନି। १।२२०-२२३) ଏୱଂ ଭଗୱତା – ''ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଅତ୍ଥକୁସଲୋ ଧମ୍ମକୁସଲୋ

ବ୍ୟଞ୍ଜନକୁସଲୋ ନିରୁତ୍ତିକୁସଲୋ ପୁବ୍ବାପରକୁସଲୋ’’ତି (ଅ॰ ନି॰ ୫।୧୬୯) ଏୱଂ ଧମ୍ମସେନାପତିନା ଚ ପସତ୍ଥଭାୱାନୁରୂପଂ ଅତ୍ତନୋ ଧାରଣବଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସତ୍ତାନଂ ସୋତୁକାମତଂ ଜନେତି – ‘‘ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଅତ୍ଥତୋ ୱା ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ୱା ଅନୂନମନଧିକଂ, ଏୱମେୱ ନ ଅଞ୍ଞଥା ଦଟ୍ଠବ୍ବ’’ନ୍ତି।

ମେସଦ୍ଦୋ ତୀସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଦିସ୍ସତି। ତଥା ହିସ୍ସ – ‘‘ଗାଥାଭିଗୀତଂ ମେ ଅଭୋଜନେୟ୍ୟ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ସୁ॰ ନି॰ ୮୧) ମୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସାଧୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ସଂଖିତ୍ତେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୂ ’’ ତିଆଦୀସୁ (ସଂ॰ ନି॰ ୪।୮୮) ମୟ୍ହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଧମ୍ମଦାୟାଦା ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱଥା’’ତିଆଦୀସୁ (ମ॰ ନି॰ ୧।୨୯) ମମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଧ ପନ ‘‘ମୟା ସୁତ’’ନ୍ତି ଚ ‘‘ମମ ସୁତ’’ନ୍ତି ଚ ଅତ୍ଥଦ୍ୱୟେ ୟୁଜ୍ଜତି।

ସୁତନ୍ତି ଅୟଂ ସୁତସଦ୍ଦୋ ସଉପସଗ୍ଗୋ ଅନୁପସଗ୍ଗୋ ଚ ଗମନ-ୱିସ୍ସୁତ-କିଲିନ୍ନୋପଚିତାନୁୟୋଗ-ସୋତୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟ-ସୋତଦ୍ୱାରାନୁସାରୱିଞ୍ଞାତାଦିଅନେକତ୍ଥପ୍ପଭେଦୋ। ତଥା ହିସ୍ସ – ‘‘ସେନାୟ ପସୁତୋ’’ତିଆଦୀସୁ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସୁତଧମ୍ମସ୍ସ ପସ୍ସତୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଉଦା॰ ୧୧) ୱିସ୍ସୁତଧମ୍ମସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅୱସ୍ସୁତା ଅୱସ୍ସୁତସ୍ସା’’ତିଆଦୀସୁ (ପାଚି॰ ୬୫୭) କିଲିନ୍ନାକିଲିନ୍ନସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ତୁମ୍ହେହି ପୁଞ୍ଞଂ ପସୁତଂ ଅନପ୍ପକ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଖୁ॰ ପା॰ ୭।୧୨) ଉପଚିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ୟେ ଝାନପସୁତା ଧୀରା’’ତିଆଦୀସୁ (ଧ॰ ପ॰ ୧୮୧) ଝାନାନୁୟୁତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ମୁତ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ମ॰ ନି॰ ୧।୨୪୧) ସୋତୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସୁତଧରୋ ସୁତସନ୍ନିଚୟୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ॰ ନି॰ ୧।୩୩୯) ସୋତଦ୍ୱାରାନୁସାରୱିଞ୍ଞାତଧରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଧ ପନସ୍ସ ସୋତଦ୍ୱାରାନୁସାରେନ ଉପଧାରିତନ୍ତି ୱା ଉପଧାରଣନ୍ତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ମେ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ହି ମୟାତି ଅତ୍ଥେ ସତି – ‘‘ଏୱଂ ମୟା ସୁତଂ, ସୋତଦ୍ୱାରାନୁସାରେନ ଉପଧାରିତ’’ନ୍ତି ୟୁଜ୍ଜତି। ମମାତି ଅତ୍ଥେ ସତି – ‘‘ଏୱଂ ମମ ସୁତଂ, ସୋତଦ୍ୱାରାନୁସାରେନ ଉପଧାରଣ’’ନ୍ତି ୟୁଜ୍ଜତି।

ଏୱମେତେସୁ ତୀସୁ ପଦେସୁ ଏୱନ୍ତି ସୋତୱିଞ୍ଞାଣାଦିୱିଞ୍ଞାଣକିଚ୍ଚନିଦସ୍ସନଂ। ମେତି ୱୁତ୍ତୱିଞ୍ଞାଣସମଙ୍ଗିପୁଗ୍ଗଲନିଦସ୍ସନଂ। ସୁତନ୍ତି ଅସ୍ସୱନଭାୱପଟିକ୍ଖେପତୋ ଅନୂନାନଧିକାୱିପରୀତଗ୍ଗହଣନିଦସ୍ସନଂ। ତଥା ଏୱନ୍ତି ତସ୍ସ ସୋତଦ୍ୱାରାନୁସାରେନ ପୱତ୍ତାୟ ୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିୟା ନାନପ୍ପକାରେନ ଆରମ୍ମଣେ ପୱତ୍ତିଭାୱପ୍ପକାସନଂ। ମେତି ଅତ୍ତପ୍ପକାସନଂ। ସୁତନ୍ତି ଧମ୍ମପ୍ପକାସନଂ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ – ‘‘ନାନପ୍ପକାରେନ ଆରମ୍ମଣେ ପୱତ୍ତାୟ ୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିୟା ମୟା ନ ଅଞ୍ଞଂ କତଂ, ଇଦଂ ପନ କତଂ, ଅୟଂ ଧମ୍ମୋ ସୁତୋ’’ତି।

ତଥା ଏୱନ୍ତି ନିଦ୍ଦିସିତବ୍ବପ୍ପକାସନଂ। ମେତି ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପକାସନଂ। ସୁତନ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲକିଚ୍ଚପ୍ପକାସନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ୟଂ ସୁତ୍ତଂ ନିଦ୍ଦିସିସ୍ସାମି, ତଂ ମୟା ଏୱଂ ସୁତ’’ନ୍ତି।

ତଥା ଏୱନ୍ତି ୟସ୍ସ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ନାନାକାରପ୍ପୱତ୍ତିୟା ନାନତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନଗହଣଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ନାନାକାରନିଦ୍ଦେସୋ । ଏୱନ୍ତି ହି ଅୟଂ ଆକାରପଞ୍ଞତ୍ତି। ମେତି କତ୍ତୁନିଦ୍ଦେସୋ। ସୁତନ୍ତି ୱିସୟନିଦ୍ଦେସୋ। ଏତ୍ତାୱତା ନାନାକାରପ୍ପୱତ୍ତେନ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନେନ ତଂସମଙ୍ଗିନୋ କତ୍ତୁୱିସୟେ ଗହଣସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତଂ ହୋତି।

ଅଥ ୱା ଏୱନ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲକିଚ୍ଚନିଦ୍ଦେସୋ। ସୁତନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାଣକିଚ୍ଚନିଦ୍ଦେସୋ। ମେତି ଉଭୟକିଚ୍ଚୟୁତ୍ତପୁଗ୍ଗଲନିଦ୍ଦେସୋ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ – ‘‘ମୟା ସୱନକିଚ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣସମଙ୍ଗିନା ପୁଗ୍ଗଲେନ ୱିଞ୍ଞାଣୱସେନ ଲଦ୍ଧସୱନକିଚ୍ଚୱୋହାରେନ ସୁତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏୱନ୍ତି ଚ ମେତି ଚ ସଚ୍ଚିକଟ୍ଠପରମତ୍ଥୱସେନ ଅୱିଜ୍ଜମାନପଞ୍ଞତ୍ତି। କିଞ୍ହେତ୍ଥ ତଂ ପରମତ୍ଥତୋ ଅତ୍ଥି, ୟଂ ଏୱନ୍ତି ୱା ମେତି ୱା ନିଦ୍ଦେସଂ ଲଭେଥ। ସୁତନ୍ତି ୱିଜ୍ଜମାନପଞ୍ଞତ୍ତି। ୟଞ୍ହି ତଂ ଏତ୍ଥ ସୋତେନ ଉପଲଦ୍ଧଂ, ତଂ ପରମତ୍ଥତୋ ୱିଜ୍ଜମାନନ୍ତି। ତଥା ଏୱନ୍ତି ଚ ମେତି ଚ ତଂ ତଂ ଉପାଦାୟ ୱତ୍ତବ୍ବତୋ ଉପାଦାପଞ୍ଞତ୍ତି। ସୁତନ୍ତି ଦିଟ୍ଠାଦୀନି ଉପନିଧାୟ ୱତ୍ତବ୍ବତୋ ଉପନିଧାପଞ୍ଞତ୍ତି।

ଏତ୍ଥ ଚ ଏୱନ୍ତି ୱଚନେନ ଅସମ୍ମୋହଂ ଦୀପେତି। ନ ହି ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ନାନପ୍ପକାରପଟିୱେଧସମତ୍ଥୋ ହୋତି। ସୁତନ୍ତି ୱଚନେନ ସୁତସ୍ସ ଅସମ୍ମୋସଂ ଦୀପେତି। ୟସ୍ସ ହି ସୁତଂ ସମ୍ମୁଟ୍ଠଂ ହୋତି, ନ ସୋ କାଲନ୍ତରେନ ମୟା ସୁତନ୍ତି ପଟିଜାନାତି। ଇଚ୍ଚସ୍ସ ଅସମ୍ମୋହେନ ପଞ୍ଞାସିଦ୍ଧି, ଅସମ୍ମୋସେନ ପନ ସତିସିଦ୍ଧି। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞାପୁବ୍ବଙ୍ଗମାୟ ସତିୟା ବ୍ୟଞ୍ଜନାୱଧାରଣସମତ୍ଥତା, ସତିପୁବ୍ବଙ୍ଗମାୟ ପଞ୍ଞାୟ ଅତ୍ଥପଟିୱେଧସମତ୍ଥତା । ତଦୁଭୟସମତ୍ଥତାୟୋଗେନ ଅତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଧମ୍ମକୋସସ୍ସ ଅନୁପାଲନସମତ୍ଥତୋ ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକତ୍ତସିଦ୍ଧି।

ଅପରୋ ନୟୋ – ଏୱନ୍ତି ୱଚନେନ ୟୋନିସୋ ମନସିକାରଂ ଦୀପେତି, ଅୟୋନିସୋ ମନସିକରୋତୋ ହି ନାନପ୍ପକାରପଟିୱେଧାଭାୱତୋ। ସୁତନ୍ତି ୱଚନେନ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ଦୀପେତି ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ସୱନାଭାୱତୋ। ତଥା ହି ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିୟା ୱୁଚ୍ଚମାନୋପି ‘‘ନ ମୟା ସୁତଂ, ପୁନ

ଭଣଥା’’ତି ଭଣତି। ଯୋନିସୋ ମନସିକାରେନ ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ତସମ୍ମାପଣିଧିଂ ପୁବ୍ବେ ଚ କତପୁଞ୍ଞତଂ ସାଧେତି, ସମ୍ମା ଅପ୍ପଣିହିତତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ଅକତପୁଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ତଦଭାୱତୋ। ଅୱିକ୍ଖେପେନ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ସପ୍ପୁରିସୂପନିସ୍ସୟଞ୍ଚ ସାଧେତି। ନ ହି ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ ସୋତୁଂ ସକ୍କୋତି, ନ ଚ ସପ୍ପୁରିସେ ଅନୁପନିସ୍ସୟମାନସ୍ସ ସୱନଂ ଅତ୍ଥୀତି।

ଅପରୋ ନୟୋ – ଯସ୍ମା ‘‘ଏୱନ୍ତି ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ନାନାକାରପ୍ପୱତ୍ତିୟା ନାନତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନଗ୍ଗହଣଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ନାନାକାରନିଦ୍ଦେସୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ସୋ ଚ ଏୱଂ ଭଦ୍ଦକୋ ଆକାରୋ ନ ସମ୍ମା ଅପ୍ପଣିହିତତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବେ ଅକତପୁଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ହୋତି, ତସ୍ମା ଏୱନ୍ତି ଇମିନା ଭଦ୍ଦକେନ ଆକାରେନ ପଚ୍ଛିମଚକ୍କଦ୍ୱୟସମ୍ପତ୍ତିମତ୍ତନୋ ଦୀପେତି। ସୁତନ୍ତି ସୱନଯୋଗେନ ପୁରିମଚକ୍କଦ୍ୱୟସମ୍ପତ୍ତିଂ। ନ ହି ଅପ୍ପତିରୂପଦେସେ ୱସତୋ ସପ୍ପୁରିସୂପନିସ୍ସୟୱିରହିତସ୍ସ ୱା ସୱନଂ ଅତ୍ଥି। ଇଚ୍ଚସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଚକ୍କଦ୍ୱୟସିଦ୍ଧିୟା ଆସୟସୁଦ୍ଧି ସିଦ୍ଧା ହୋତି, ପୁରିମଚକ୍କଦ୍ୱୟସିଦ୍ଧିୟା ପୟୋଗସୁଦ୍ଧି, ତାୟ ଚ ଆସୟସୁଦ୍ଧିୟା ଅଧିଗମବ୍ୟତ୍ତିସିଦ୍ଧି, ପୟୋଗସୁଦ୍ଧିୟା ଆଗମବ୍ୟତ୍ତିସିଦ୍ଧି। ଇତି ପୟୋଗାସୟସୁଦ୍ଧସ୍ସ ଆଗମାଧିଗମସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ୱଚନଂ ଅରୁଣୁଗ୍ଗଂ ୱିୟ ସୂରିୟସ୍ସ ଉଦୟତୋ, ଯୋନିସୋ ମନସିକାରୋ ୱିୟ ଚ କୁସଲକମ୍ମସ୍ସ, ଅରହତି ଭଗୱତୋ ୱଚନସ୍ସ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଂ ଭୱିତୁନ୍ତି ଠାନେ ନିଦାନଂ ଠପେନ୍ତୋ ଏୱଂ ମେ ସୁତନ୍ତିଆଦିମାହ।

ଅପରୋ ନୟୋ – ଏୱନ୍ତି ଇମିନା ନାନପ୍ପକାରପଟିୱେଧଦୀପକେନ ୱଚନେନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦାସମ୍ପତ୍ତିସବ୍ଭାୱଂ ଦୀପେତି। ସୁତନ୍ତି ଇମିନା ସୋତବ୍ବଭେଦପଟିୱେଧଦୀପକେନ ଧମ୍ମନିରୁତ୍ତିପଟିସମ୍ଭିଦାସମ୍ପତ୍ତିସବ୍ଭାୱଂ। ଏୱନ୍ତି ଚ ଇଦଂ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରଦୀପକୱଚନଂ ଭାସମାନୋ – ‘‘ଏତେ ମୟା ଧମ୍ମା ମନସାନୁପେକ୍ଖିତା ଦିଟ୍ଠିୟା ସୁପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା’’ତି ଦୀପେତି। ସୁତନ୍ତି ଇଦଂ ସୱନଯୋଗଦୀପକୱଚନଂ ଭାସମାନୋ – ‘‘ବହୂ ମୟା ଧମ୍ମା ସୁତା ଧାତା ୱଚସା ପରିଚିତା’’ତି ଦୀପେତି। ତଦୁଭୟେନପି ଅତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନପାରିପୂରିଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ସୱନେ ଆଦରଂ ଜନେତି। ଅତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନପରିପୁଣ୍ଣଞ୍ହି ଧମ୍ମଂ ଆଦରେନ ଅସ୍ସୁଣନ୍ତୋ ମହତା ହିତା ପରିବାହିରୋ ହୋତୀତି ଆଦରଂ ଜନେତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମୋ ସୋତବ୍ବୋତି।

ଏୱଂମେ ସୁତନ୍ତି ଇମିନା ପନ ସକଲେନ ୱଚନେନ ଆୟସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ତଥାଗତପ୍ପୱେଦିତଂ ଧମ୍ମଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଦହନ୍ତୋ ଅସପ୍ପୁରିସଭୂମିଂ ଅତିକ୍କମତି, ସାୱକତ୍ତଂ ପଟିଜାନନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସଭୂମିଂ ଓକ୍କମତି। ତଥା ଅସଦ୍ଧମ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ୱୁଟ୍ଠାପେତି, ସଦ୍ଧମ୍ମେ ଚିତ୍ତଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ‘‘କେୱଲଂ ସୁତମେୱେତଂ ମୟା, ତସ୍ସେୱ ପନ ଭଗୱତୋ ୱଚନ’’ନ୍ତି ଦୀପେନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ପରିମୋଚେତି, ସତ୍ଥାରଂ ଅପଦିସତି, ଜିନୱଚନଂ ଅପ୍ପେତି, ଧମ୍ମନେତ୍ତିଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି।

ଅପିଚ ‘‘ଏୱଂ ମେ ସୁତ’’ନ୍ତି ଅତ୍ତନା ଉପ୍ପାଦିତଭାୱଂ ଅପ୍ପଟିଜାନନ୍ତୋ ପୁରିମୱଚନଂ ୱିୱରନ୍ତୋ – ‘‘ସମ୍ମୁଖା ପଟିଗ୍ଗହିତମିଦଂ ମୟା ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଚତୁୱେସାରଜ୍ଜୱିସାରଦସ୍ସ ଦସବଲଧରସ୍ସ ଆସଭଟ୍ଠାନଟ୍ଠାୟିନୋ ସୀହନାଦନାଦିନୋ ସବ୍ବସତ୍ତୁତ୍ତମସ୍ସ ଧମ୍ମିସ୍ସରସ୍ସ ଧମ୍ମରାଜସ୍ସ ଧମ୍ମାଧିପତିନୋ ଧମ୍ମଦୀପସ୍ସ ଧମ୍ମସରଣସ୍ସ ସଦ୍ଧମ୍ମୱରଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ୱଚନଂ, ନ ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥେ ୱା ଧମ୍ମେ ୱା ପଦେ ୱା ବ୍ୟଞ୍ଜନେ ୱା କଙ୍ଖା ୱା ୱିମତି ୱା କତ୍ତବ୍ବା’’ତି ସବ୍ବଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅସ୍ସଦ୍ଧିୟଂ ୱିନାସେତି, ସଦ୍ଧାସମ୍ପଦଂ ଉପ୍ପାଦେତୀତି। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ୱିନାସୟତି ଅସ୍ସଦ୍ଧଂ, ସଦ୍ଧଂ ୱଡ୍ଢେତି ସାସନେ;

ଏୱଂ ମେ ସୁତମିଚ୍ଚେୱଂ, ୱଦଂ ଗୋତମସାୱକୋ’’ତି।

ଏକନ୍ତି ଗଣନପରିଚ୍ଛେଦନିଦ୍ଦେସୋ। ସମୟନ୍ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନନିଦ୍ଦେସୋ। ଏକଂ ସମୟନ୍ତି ଅନିୟମିତପରିଦୀପନଂ। ତତ୍ଥ ସମୟସଦ୍ଦୋ –

‘‘ସମୱାଯେ ଖଣେ କାଲେ, ସମୂହେ ହେତୁଦିଟ୍ଠିସୁ;

ପଟିଲାଭେ ପହାନେ ଚ, ପଟିୱେଧେ ଚ ଦିସ୍ସତି’’।

ତଥା ହିସ୍ସ ‘‘ଅପ୍ପେୱ ନାମ ସ୍ୱେପି ଉପସଙ୍କମେୟ୍ୟାମ କାଲଞ୍ଚ ସମୟଞ୍ଚ ଉପାଦାୟା’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୪୪୭) ସମୱାଯୋ ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଏକୋୱ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଖଣୋ ଚ ସମୟୋ ଚ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସାୟା’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୮।୨୯) ଖଣୋ। ‘‘ଉଣ୍ହସମୟୋ ପରିଳାହସମୟୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ପାଚି। ୩୫୮) କାଲୋ। ‘‘ମହାସମୟୋ ପୱନସ୍ମି’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୩୩୨) ସମୂହୋ। ‘‘ସମୟୋପି ଖୋ ତେ, ଭଦ୍ଦାଲି, ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସି, ଭଗୱା ଖୋ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି, ଭଗୱାପି ମଂ ଜାନିସ୍ସତି – ‘ଭଦ୍ଦାଲି, ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁସାସନେ ସିକ୍ଖାୟ ଅପରିପୂରକାରୀ’ତି। ଅୟମ୍ପି ଖୋ ତେ , ଭଦ୍ଦାଲି, ସମୟୋ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧୋ ଅହୋସୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୨।୧୩୫) ହେତୁ। ‘‘ତେନ ଖୋ ପନ ସମୟେନ ଉଗ୍ଗାହମାନୋ ପରିବ୍ବାଜକୋ ସମଣମୁଣ୍ଡିକାପୁତ୍ତୋ ସମୟପ୍ପୱାଦକେ ତିନ୍ଦୁକାଚୀରେ ଏକସାଲକେ ମଲ୍ଲିକାୟ ଆରାମେ

ପଟିୱସତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୨।୨୬୦) ଦିଟ୍ଠି।

‘‘ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଚ ଯୋ ଅତ୍ଥୋ, ଯୋ ଚତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ;

ଅତ୍ଥାଭିସମଯା ଧୀରୋ, ପଣ୍ଡିତୋତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। –

ଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୧।୧୨୯) ପଟିଲାଭୋ। ‘‘ସମ୍ମା ମାନାଭିସମଯା ଅନ୍ତମକାସି ଦୁକ୍ଖସ୍ସା’’ତିଆଦୀସୁ (ମ। ନି। ୧।୨୮) ପହାନଂ। ‘‘ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପୀଳନଟ୍ଠୋ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ ସନ୍ତାପଟ୍ଠୋ ୱିପରିଣାମଟ୍ଠୋ ଅଭିସମଯଟ୍ଠୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ପଟି। ମ। ୨।୮) ପଟିୱେଧୋ। ଇଧ ପନସ୍ସ କାଲୋ ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ସଂୱଚ୍ଛର-ଉତୁ-ମାସଡ୍ଢମାସ-ରତ୍ତି-ଦିୱ-ପୁବ୍ବଣ୍ହ-ମଜ୍ଝନ୍ହିକ-ସାଯନ୍ହ-ପଠମମଜ୍ଝିମପଚ୍ଛିମଯାମ-ମୁହୁତ୍ତାଦୀସୁ କାଲପ୍ପଭେଦଭୂତେସୁ ସମଯେସୁ ଏକଂ ସମଯନ୍ତି ଦୀପେତି।

ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଏତେସୁ ସଂୱଚ୍ଛରାଦୀସୁ ସମଯେସୁ ଯଂ ଯଂ ସୁତ୍ତଂ ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ ସଂୱଚ୍ଛରେ ଉତୁମ୍ହି ମାସେ ପକ୍ଖେ ରତ୍ତିଭାଗେ ଦିୱସଭାଗେ ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ଥେରସ୍ସ ସୁୱିଦିତଂ ସୁୱୱତ୍ଥାପିତଂ ପଞ୍ଞାଯ। ଯସ୍ମା ପନ ‘‘ଏୱଂ ମେ ସୁତଂ ଅସୁକସଂୱଚ୍ଛରେ ଅସୁକୌତୁମ୍ହି ଅସୁକମାସେ ଅସୁକପକ୍ଖେ ଅସୁକରତ୍ତିଭାଗେ ଅସୁକଦିୱସଭାଗେ ୱା’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ନ ସକ୍କା ସୁଖେନ ଧାରେତୁଂ ୱା ଉଦ୍ଦିସିତୁଂ ୱା ଉଦ୍ଦିସାପେତୁଂ ୱା, ବହୁ ଚ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଏକେନେୱ ପଦେନ ତମତ୍ଥଂ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ‘‘ଏକଂ ସମଯ’’ନ୍ତି ଆହ।

ଯେ ୱା ଇମେ ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିସମଯୋ ଜାତିସମଯୋ ସଂୱେଗସମଯୋ ଅଭିନିକ୍ଖମନସମଯୋ ଦୁକ୍କରକାରିକସମଯୋ ମାରୱିଜଯସମଯୋ ଅଭିସମ୍ବୋଧିସମଯୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରସମଯୋ ଦେସନାସମଯୋ ପରିନିବ୍ବାନସମଯୋତି ଏୱମାଦଯୋ ଭଗୱତୋ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ଅତିୱିଯ ସୁପ୍ପକାସା ଅନେକକାଲପ୍ପଭେଦା ଏୱ ସମଯା। ତେସୁ ସମଯେସୁ ଦେସନାସମଯସଙ୍ଖାତଂ ଏକଂ ସମଯନ୍ତି ଦୀପେତି। ଯୋ ଚାଯଂ ଞାଣକରୁଣାକିଚ୍ଚସମଯେସୁ କରୁଣାକିଚ୍ଚସମଯୋ, ଅତ୍ତହିତପରହିତପଟିପତ୍ତିସମଯେସୁ ପରହିତପଟିପତ୍ତିସମଯୋ , ସନ୍ନିପତିତାନଂ କରଣୀଯଦ୍ୱଯସମଯେସୁ ଧମ୍ମିକଥାସମଯୋ, ଦେସନାପଟିପତ୍ତିସମଯେସୁ ଦେସନାସମଯୋ, ତେସୁପି ସମଯେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଏକଂ ସମଯ’’ନ୍ତି ଆହ।

କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଯଥା ଅଭିଧମ୍ମେ ‘‘ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ କାମାୱଚର’’ନ୍ତି ଚ ଇତୋ ଅଞ୍ଞେସୁ ସୁତ୍ତପଦେସୁ ‘‘ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହୀ’’ତି ଚ ଭୁମ୍ମୱଚନେନ ନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ, ୱିନଯେ ଚ ‘‘ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା’’ତି କରଣୱଚନେନ, ତଥା ଅକତ୍ୱା ‘‘ଏକଂ ସମଯ’’ନ୍ତି ଉପଯୋଗୱଚନେନ ନିଦ୍ଦେସୋ କତୋତି। ତତ୍ଥ ତଥା, ଇଧ ଚ ଅଞ୍ଞଥା ଅତ୍ଥସମ୍ଭୱତୋ। ତତ୍ଥ ହି ଅଭିଧମ୍ମେ ଇତୋ ଅଞ୍ଞେସୁ ସୁତ୍ତପଦେସୁ ଚ ଅଧିକରଣତ୍ଥୋ ଭାୱେନଭାୱଲକ୍ଖଣତ୍ଥୋ ଚ ସମ୍ଭୱତି। ଅଧିକରଣଞ୍ହି କାଲତ୍ଥୋ ସମୂହତ୍ଥୋ ଚ ସମଯୋ, ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତାନଂ ଫସ୍ସାଦିଧମ୍ମାନଂ ଖଣସମୱାଯହେତୁସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଚ ସମଯସ୍ସ ଭାୱେନ ତେସଂ ଭାୱୋ ଲକ୍ଖୀଯତି। ତସ୍ମା ତଦତ୍ଥଜୋତନତ୍ଥଂ ତତ୍ଥ ଭୁମ୍ମୱଚନନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ।

ୱିନଯେ ଚ ହେତୁଅତ୍ଥୋ କରଣତ୍ଥୋ ଚ ସମ୍ଭୱତି। ଯୋ ହି ସୋ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିସମଯୋ ସାରିପୁତ୍ତାଦୀହିପି ଦୁବ୍ୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟୋ, ତେନ ସମଯେନ ହେତୁଭୂତେନ କରଣଭୂତେନ ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନି ପଞ୍ଞାପଯନ୍ତୋ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିହେତୁଞ୍ଚ ଅପେକ୍ଖମାନୋ ଭଗୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିହାସି। ତସ୍ମା ତଦତ୍ଥଜୋତନତ୍ଥଂ ତତ୍ଥ କରଣୱଚନେନ ନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ।

ଇଧ ପନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଚ ଏୱଂଜାତିକେ ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗତ୍ଥୋ ସମ୍ଭୱତି। ଯଞ୍ହି ସମଯଂ ଭଗୱା ଇମଂ ଅଞ୍ଞଂ ୱା ସୁତ୍ତନ୍ତଂ ଦେସେସି, ଅଚ୍ଚନ୍ତମେୱ ତଂ ସମଯଂ କରୁଣାୱିହାରେନ ୱିହାସି। ତସ୍ମା ତଦତ୍ଥଜୋତନତ୍ଥଂ ଇଧ ଉପଯୋଗୱଚନନିଦ୍ଦେସୋ କତୋତି।

ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତି –

‘‘ତଂ ତଂ ଅତ୍ଥମପେକ୍ଖିତ୍ୱା, ଭୁମ୍ମେନ କରଣେନ ଚ;

ଅଞ୍ଞତ୍ର ସମଯୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଉପଯୋଗେନ ସୋ ଇଧା’’ତି।

ପୋରାଣା ପନ ୱଣ୍ଣୟନ୍ତି – ‘‘ତସ୍ମିଂ ସମଯେ’’ତି ୱା ‘‘ତେନ ସମୟେନା’’ତି ୱା ‘‘ଏକଂ ସମୟ’’ନ୍ତି ୱା ଅଭିଲାପମତ୍ତଭେଦୋ ଏସ, ସବ୍ବତ୍ଥ ଭୁମ୍ମମେୱ ଅତ୍ଥୋତି। ତସ୍ମା ‘‘ଏକଂ ସମୟ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେପି ‘‘ଏକସ୍ମିଂ ସମଯେ’’ତି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଭଗୱାତି ଗରୁ। ଗରୁଂ ହି ଲୋକେ ‘‘ଭଗୱା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଅୟଞ୍ଚ ସବ୍ବଗୁଣୱିସିଟ୍ଠତାୟ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଗରୁ, ତସ୍ମା ‘‘ଭଗୱା’’ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପୋରାଣେହିପି ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଭଗୱାତି ୱଚନଂ ସେଟ୍ଠଂ, ଭଗୱାତି ୱଚନମୁତ୍ତମଂ;

ଗରୁ ଗାରୱଯୁତ୍ତୋ ସୋ, ଭଗୱା ତେନ ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୪୨);

ଅପିଚ –

‘‘ଭଗ୍ଗୱା ଭଗ୍ଗୱା ଯୁତ୍ତୋ, ଭଗେହି ଚ ୱିଭତ୍ତୱା;

ଭତ୍ତୱା ୱନ୍ତଗମନୋ, ଭୱେସୁ ଭଗୱା ତତୋ’’ତି। –

ଇମିସ୍ସା ଗାଥାୟ ୱସେନସ୍ସ ପଦସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୋ ଚ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୪୪) ବୁଦ୍ଧାନୁସ୍ସତିନିଦ୍ଦେସେ ୱୁତ୍ତୋୟେୱ।

ଏତ୍ତାୱତା ଚେତ୍ଥ ଏୱଂ ମେ ସୁତନ୍ତି ୱଚନେନ ଯଥାସୁତଂ ଧମ୍ମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମସରୀରଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କରୋତି। ତେନ ‘‘ନୟିଦଂ ଅତିକ୍କନ୍ତସତ୍ଥୁକଂ ପାୱଚନଂ, ଅୟଂ ୱୋ ସତ୍ଥା’’ତି ସତ୍ଥୁ ଅଦସ୍ସନେନ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଂ ଜନଂ ସମସ୍ସାସେତି। ଏକଂ ସମୟଂ ଭଗୱାତି ୱଚନେନ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଭଗୱତୋ ଅୱିଜ୍ଜମାନଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ରୂପକାୟପରିନିବ୍ବାନଂ ସାଧେତି। ତେନ ‘‘ଏୱଂୱିଧସ୍ସ ନାମ ଅରିୟଧମ୍ମସ୍ସ ଦେସକୋ ଦସବଲଧରୋ ୱଜିରସଙ୍ଘାତସମାନକାୟୋ ସୋପି ଭଗୱା ପରିନିବ୍ବୁତୋ, କେନ ଅଞ୍ଞେନ ଜୀୱିତେ ଆସା ଜନେତବ୍ବା’’ତି ଜୀୱିତମଦମତ୍ତଂ ଜନଂ ସଂୱେଜେତି, ସଦ୍ଧମ୍ମେ ଚସ୍ସ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେତି। ଏୱନ୍ତି ଚ ଭଣନ୍ତୋ ଦେସନାସମ୍ପତ୍ତିଂ ନିଦ୍ଦିସତି। ମେ ସୁତନ୍ତି ସାୱକସମ୍ପତ୍ତିଂ। ଏକଂ ସମୟନ୍ତି କାଲସମ୍ପତ୍ତିଂ। ଭଗୱାତି ଦେସକସମ୍ପତ୍ତିଂ।

ସାୱତ୍ଥିୟନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ସମୀପତ୍ଥେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ୱିହରତୀତି ଅୱିସେସେନ ଇରିୟାପଥଦିବ୍ବବ୍ରହ୍ମଅରିୟୱିହାରେସୁ ଅଞ୍ଞତରୱିହାରସମଙ୍ଗୀପରିଦୀପନମେତଂ। ଇଧ ପନ ଠାନଗମନନିସଜ୍ଜାସୟନପ୍ପଭେଦେସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ ଅଞ୍ଞତରିରିୟାପଥସମାୟୋଗପରିଦୀପନଂ , ତେନ ଠିତୋପି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ନିସିନ୍ନୋପି ସୟାନୋପି ଭଗୱା ୱିହରତିଚ୍ଚେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୋ ହି ଏକଂ ଇରିୟାପଥବାଧନଂ ଅଞ୍ଞେନ ଇରିୟାପଥେନ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପରିପତନ୍ତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ହରତି ପୱତ୍ତେତି, ତସ୍ମା ‘‘ୱିହରତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଜେତୱନେତି ଜେତସ୍ସ ରାଜକୁମାରସ୍ସ ୱନେ। ତଞ୍ହି ତେନ ରୋପିତଂ ସଂୱଡ୍ଢିତଂ ପରିପାଲିତଂ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ‘‘ଜେତୱନ’’ନ୍ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତଂ। ତସ୍ମିଂ ଜେତୱନେ। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମେତି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ଗହପତିନା ଚତୁପଞ୍ଞାସହିରଞ୍ଞକୋଟିପରିଚ୍ଚାଗେନ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିୟ୍ୟାତିତତ୍ତା ‘‘ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ଆରାମୋ’’ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତେ ଆରାମେ। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ପପଞ୍ଚସୂଦନିୟା ମଜ୍ଝିମଟ୍ଠକଥାୟ ସବ୍ବାସୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନାୟଂ (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୪) ୱୁତ୍ତୋ।

ତତ୍ଥ ସିୟା – ଯଦି ତାୱ ଭଗୱା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି, ‘‘ଜେତୱନେ’’ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅଥ ତତ୍ଥ ୱିହରତି, ‘‘ସାୱତ୍ଥିୟ’’ନ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ନ ହି ସକ୍କା ଉଭୟତ୍ଥ ଏକଂ ସମୟଂ ୱିହରିତୁନ୍ତି। ନ ଖୋ ପନେତଂ ଏୱଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ନନୁ ଅୱୋଚୁମ୍ହ ‘‘ସମୀପତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନ’’ନ୍ତି। ତସ୍ମା ଯଥା ଗଙ୍ଗାୟମୁନାଦୀନଂ ସମୀପେ ଗୋୟୂଥାନି ଚରନ୍ତାନି ‘‘ଗଙ୍ଗାୟଂ ଚରନ୍ତି, ୟମୁନାୟଂ ଚରନ୍ତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱମିଧାପି ଯଦିଦଂ ସାୱତ୍ଥିୟା ସମୀପେ ଜେତୱନଂ, ତତ୍ଥ ୱିହରନ୍ତୋ ୱୁଚ୍ଚତି ‘‘ସାୱତ୍ଥିୟଂ ୱିହରତି ଜେତୱନେ’’ତି। ଗୋଚରଗାମନିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ହିସ୍ସ ସାୱତ୍ଥିୱଚନଂ, ପବ୍ବଜିତାନୁରୂପନିୱାସଟ୍ଠାନନିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସେସୱଚନଂ।

ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତାତି ନାମଗୋତ୍ତୱସେନ ଅପାକଟା ଏକା ଦେୱତାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅଭିଜାନାତି ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅହୁ ଞାତଞ୍ଞତରସ୍ସ ମହେସକ୍ଖସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ସଂଖିତ୍ତେନ ତଣ୍ହାସଙ୍ଖୟୱିମୁତ୍ତିଂ ଭାସିତା’’ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅଭିଞ୍ଞାତୋ ସକ୍କୋପି ଦେୱରାଜା ‘‘ଅଞ୍ଞତରୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ।

‘‘ଦେୱତା’’ତି ଚ ଇଦଂ ଦେୱାନମ୍ପି ଦେୱଧୀତାନମ୍ପି ସାଧାରଣୱଚନଂ। ଇମସ୍ମିଂ ପନତ୍ଥେ ଦେୱୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ, ସୋ ଚ ଖୋ ରୂପାୱଚରାନଂ ଦେୱାନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ।

ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯାତି ଏତ୍ଥ ଅଭିକ୍କନ୍ତ-ସଦ୍ଦୋ ଖଯସୁନ୍ଦରାଭିରୂପଅବ୍ଭାନୁମୋଦନାଦୀସୁ ଦିସ୍ସତି । ତତ୍ଥ ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତା, ଭନ୍ତେ, ରତ୍ତି, ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ପଠମୋ ଯାମୋ , ଚିରନିସିନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ, ଉଦ୍ଦିସତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାତିମୋକ୍ଖ’’ନ୍ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ଅ॰ ନି॰ ୮।୨୦; ଚୂଳୱ॰ ୩୮୩) ଖଯେ ଦିସ୍ସତି। ‘‘ଅଯଂ ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅଭିକ୍କନ୍ତତରୋ ଚ ପଣୀତତରୋ ଚା’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ଅ॰ ନି॰ ୪।୧୦୦) ସୁନ୍ଦରେ।

‘‘କୋ ମେ ୱନ୍ଦତି ପାଦାନି, ଇଦ୍ଧିଯା ଯସସା ଜଲଂ;

ଅଭିକ୍କନ୍ତେନ ୱଣ୍ଣେନ, ସବ୍ବା ଓଭାସଯଂ ଦିସା’’ତି। –

ଏୱମାଦୀସୁ (ୱି॰ ୱ॰ ୮୫୭) ଅଭିରୂପେ। ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ଭୋ ଗୋତମ, ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ଭୋ ଗୋତମା’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ପାରା॰ ୧୫) ଅବ୍ଭାନୁମୋଦନେ। ଇଧ ପନ ଖଯେ। ତେନ ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯ ରତ୍ତିଯା, ପରିକ୍ଖୀଣାଯ ରତ୍ତିଯାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥାଯଂ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ମଜ୍ଝିମଯାମସମନନ୍ତରେ ଆଗତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ନିଯାମୋ ହି କିରେସ ଦେୱତାନଂ ଯଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ୱା ବୁଦ୍ଧସାୱକାନଂ ୱା ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ମଜ୍ଝିମଯାମସମନନ୍ତରେଯେୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣାତି ଇଧ ଅଭିକ୍କନ୍ତ-ସଦ୍ଦୋ ଅଭିରୂପେ, ୱଣ୍ଣ-ସଦ୍ଦୋ ପନ ଛୱିଥୁତି-କୁଲୱଗ୍ଗ-କାରଣ-ସଣ୍ଠାନପ୍ପମାଣ-ରୂପାଯତନାଦୀସୁ ଦିସ୍ସତି। ତତ୍ଥ ‘‘ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋସି ଭଗୱା’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ସୁ॰ ନି॰ ୫୫୩) ଛୱିଯା। ‘‘କଦା ସଞ୍ଞୂଳ୍ହା ପନ ତେ, ଗହପତି, ଇମେ ସମଣସ୍ସ ୱଣ୍ଣା’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ମ॰ ନି॰ ୨।୭୭) ଥୁତିଯଂ। ‘‘ଚତ୍ତାରୋମେ, ଭୋ ଗୋତମ, ୱଣ୍ଣା’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ଦୀ॰ ନି॰ ୩।୧୧୫) କୁଲୱଗ୍ଗେ। ‘‘ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ, ଗନ୍ଧଥେନୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ସଂ॰ ନି॰ ୧।୨୩୪) କାରଣେ। ‘‘ମହନ୍ତଂ ହତ୍ଥିରାଜୱଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ସଂ॰ ନି॰ ୧।୧୩୮) ସଣ୍ଠାନେ। ‘‘ତଯୋ ପତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣା’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ପାରା॰ ୬୦୨) ପମାଣେ। ‘‘ୱଣ୍ଣୋ ଗନ୍ଧୋ ରସୋ ଓଜା’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ ରୂପାଯତନେ। ସୋ ଇଧ ଛୱିଯା ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନ ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା ଅଭିରୂପଚ୍ଛୱି, ଇଟ୍ଠୱଣ୍ଣା ମନାପୱଣ୍ଣାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଦେୱତା ହି ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗଚ୍ଛମାନା ପକତିୱଣ୍ଣଂ ପକତିଇଦ୍ଧିଂ ଜହିତ୍ୱା ଓଳାରିକଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ କତ୍ୱା ଅତିରେକୱଣ୍ଣଂ ଅତିରେକିଦ୍ଧିଂ ମାପେତ୍ୱା ନଟସମଜ୍ଜାଦୀନି ଗଚ୍ଛନ୍ତା ମନୁସ୍ସା ୱିଯ ଅଭିସଙ୍ଖତେନ କାଯେନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତ୍ଥ କାମାୱଚରା ଅନଭିସଙ୍ଖତେନପି ଆଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ରୂପାୱଚରା ପନ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତେସଞ୍ହି ଅତିସୁଖୁମୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ, ନ ତେନ ଇରିଯାପଥକପ୍ପନଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଅଯଂ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅଭିସଙ୍ଖତେନେୱ ଆଗତୋ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣା’’ତି।

କେୱଲକପ୍ପନ୍ତି ଏତ୍ଥ କେୱଲ-ସଦ୍ଦୋ ଅନୱସେସ-ଯେଭୁଯ୍ୟାବ୍ଯାମିସ୍ସାନତିରେକଦଳ୍ହତ୍ଥୱିସଂଯୋଗାଦିଅନେକତ୍ଥୋ। ତଥା ହିସ୍ସ ‘‘କେୱଲପରିପୁଣ୍ଣଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ’’ନ୍ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ପାରା॰ ୧) ଅନୱସେସତ୍ଥମତ୍ଥୋ। ‘‘କେୱଲକପ୍ପା ଚ ଅଙ୍ଗମଗଧା ପହୂତଂ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ଆଦାଯ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ମହାୱ॰ ୪୩) ଯେଭୁଯ୍ୟତା। ‘‘କେୱଲସ୍ସ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ସମୁଦଯୋ ହୋତୀ’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ୱିଭ॰ ୨୨୫) ଅବ୍ଯାମିସ୍ସତା। ‘‘କେୱଲଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକଂ ନୂନ ଅଯମାଯସ୍ମା’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ମହାୱ॰ ୨୪୪) ଅନତିରେକତା। ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁରୁଦ୍ଧସ୍ସ ବାହିଯୋ ନାମ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ କେୱଲକପ୍ପଂ ସଙ୍ଘଭେଦାଯ ଠିତୋ’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ଅ॰ ନି॰ ୪।୨୪୩) ଦଳ୍ହତ୍ଥତା। ‘‘କେୱଲୀ ୱୁସିତୱା ଉତ୍ତମପୁରିସୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ସଂ॰ ନି॰ ୩।୫୭) ୱିସଂଯୋଗୋ ଅତ୍ଥୋ। ଇଧ ପନସ୍ସ ଅନୱସେସତ୍ଥୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ।

କପ୍ପ-ସଦ୍ଦୋ ପନାଯଂ ଅଭିସଦ୍ଦହନ-ୱୋହାର-କାଲ-ପଞ୍ଞତ୍ତି-ଛେଦନ-ୱିକପ୍ପ-ଲେସସମନ୍ତଭାୱାଦିଅନେକତ୍ଥୋ। ତଥା ହିସ୍ସ ‘‘ଓକପ୍ପନିଯମେତଂ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ, ଯଥା ତଂ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସା’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ମ॰ ନି॰ ୧।୩୮୭) ଅଭିସଦ୍ଦହନମତ୍ଥୋ। ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପଞ୍ଚହି ସମଣକପ୍ପେହି ଫଲଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁ’’ନ୍ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ଚୂଳୱ॰ ୨୫୦) ୱୋହାରୋ। ‘‘ଯେନ ସୁଦଂ ନିଚ୍ଚକପ୍ପଂ ୱିହରାମୀ’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ମ॰ ନି॰ ୧।୩୮୭) କାଲୋ। ‘‘ଇଚ୍ଚାଯସ୍ମା କପ୍ପୋ’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତି। ‘‘ଅଲଙ୍କତୋ କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୂ’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ୱି॰ ୱ॰ ୧୦୯୪, ୧୧୦୧) ଛେଦନଂ। ‘‘କପ୍ପତି ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲକପ୍ପୋ’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ଚୂଳୱ॰ ୪୪୬) ୱିକପ୍ପୋ। ‘‘ଅତ୍ଥି କପ୍ପୋ ନିପଜ୍ଜିତୁ’’ନ୍ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ଅ॰ ନି॰ ୮।୮୦) ଲେସୋ। ‘‘କେୱଲକପ୍ପଂ ୱେଳୁୱନଂ ଓଭାସେତ୍ୱା’’ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ସଂ॰ ନି॰ ୧।୯୪) ସମନ୍ତଭାୱୋ। ଇଧ ପନସ୍ସ ସମନ୍ତଭାୱତ୍ଥୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ତସ୍ମା କେୱଲକପ୍ପଂ ଜେତୱନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଅନୱସେସଂ ସମନ୍ତତୋ ଜେତୱନ’’ନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଓଭାସେତ୍ୱାତି ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରସରୀରସମୁଟ୍ଠିତାଯ ଆଭାଯ ଫରିତ୍ୱା, ଚନ୍ଦିମା ୱିଯ ସୂରିଯୋ ୱିଯ ଚ ଏକୋଭାସଂ ଏକପଜ୍ଜୋତଂ କରିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯେନାତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ। ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ତସ୍ମା ‘‘ଯତ୍ଥ ଭଗୱା, ତତ୍ଥ ଉପସଙ୍କମୀ’’ତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଯେନ ୱା କାରଣେନ ଭଗୱା ଦେୱମନୁସ୍ସେହି ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବୋ, ତେନ କାରଣେନ ଉପସଙ୍କମୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। କେନ ଚ କାରଣେନ ଭଗୱା ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବୋ? ନାନପ୍ପକାରଗୁଣୱିସେସାଧିଗମାଧିପ୍ପାଯେନ, ସାଦୁଫଲୂପଭୋଗାଧିପ୍ପାଯେନ ଦିଜଗଣେହି ନିଚ୍ଚଫଲିତମହାରୁକ୍ଖୋ ୱିଯ। ଉପସଙ୍କମୀତି ଚ ଗତାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱାତି ଉପସଙ୍କମନପରିଯୋସାନଦୀପନଂ। ଅଥ ୱା ଏୱଂ ଗତା ତତୋ ଆସନ୍ନତରଂ ଠାନଂ ଭଗୱତୋ ସମୀପସଙ୍ଖାତଂ ଗନ୍ତ୍ୱାତିପି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇଦାନି ଯେନତ୍ଥେନ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତା, ତଂ ପୁଚ୍ଛିତୁକାମା ଦସନଖସମୋଧାନସମୁଜ୍ଜଲଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ସିରସି ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ – ‘‘ୱିସମଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପରିୱତ୍ତନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ॰ ନି॰ ୪।୭୦) ୱିଯ। ତସ୍ମା ଯଥା ଠିତା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ହୋତି, ତଥା ଅଟ୍ଠାସୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ୱା ଏତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଅଟ୍ଠାସୀତି ଠାନଂ କପ୍ପେସି। ପଣ୍ଡିତା ହି ଦେୱମନୁସ୍ସା ଗରୁଟ୍ଠାନିଯଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆସନକୁସଲତାଯ ଏକମନ୍ତଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଅଯଞ୍ଚ ଦେୱୋ ତେସଂ ଅଞ୍ଞତରୋ, ତସ୍ମା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି।

କଥଂ ଠିତୋ ପନ ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ହୋତୀତି? ଛ ଠାନଦୋସେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ଅତିଦୂରଂ, ଅଚ୍ଚାସନ୍ନଂ, ଉପରିୱାତଂ , ଉନ୍ନତପ୍ପଦେସଂ, ଅତିସମ୍ମୁଖଂ, ଅତିପଚ୍ଛାତି। ଅତିଦୂରେ ଠିତୋ ହି ସଚେ କଥେତୁକାମୋ ହୋତି, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦେନ କଥେତବ୍ବଂ ହୋତି। ଅଚ୍ଚାସନ୍ନେ ଠିତୋ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନଂ କରୋତି। ଉପରିୱାତେ ଠିତୋ ସରୀରଗନ୍ଧେନ ବାଧତି। ଉନ୍ନତପ୍ପଦେସେ ଠିତୋ ଅଗାରୱଂ ପକାସେତି। ଅତିସମ୍ମୁଖା ଠିତୋ ସଚେ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ହୋତି, ଚକ୍ଖୁନା ଚକ୍ଖୁଂ ଆହଚ୍ଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ହୋତି। ଅତିପଚ୍ଛା ଠିତୋ ସଚେ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ହୋତି, ଗୀୱଂ ପସାରେତ୍ୱା ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଅଯମ୍ପି ଏତେ ଛ ଠାନଦୋସେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସୀ’’ତି।

ଏତଦୱୋଚାତି ଏତଂ ଅୱୋଚ। କଥଂ ନୁତି କାରଣପୁଚ୍ଛା। ଭଗୱତୋ ହି ତିଣ୍ଣୋଘଭାୱୋ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଯା ପାକଟୋ, ତେନିମିସ୍ସା ଦେୱତାଯ ତତ୍ଥ କଙ୍ଖା ନତ୍ଥି, ଇମିନା ପନ କାରଣେନ ‘‘ତିଣ୍ଣୋ’’ତି ନ ଜାନାତି, ତେନ ସା ତଂ କାରଣଂ ପୁଚ୍ଛମାନା ଏୱମାହ।

ମାରିସାତି ଦେୱତାନଂ ପିଯସମୁଦାଚାରୱଚନମେତଂ। ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯଦି ଏୱଂ ‘‘ଯଦା ଖୋ ତେ, ମାରିସ, ସଙ୍କୁନା ସଙ୍କୁ ହଦଯେ ସମାଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଅଥ ନଂ ତ୍ୱଂ ଜାନେଯ୍ୟାସି ‘ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ ମେ ନିରଯେ ପଚ୍ଚମାନସ୍ସା’’’ତି (ମ॰ ନି॰ ୧।୫୧୨) ଇଦଂ ୱିରୁଜ୍ଝତି। ନ ହି ନେରଯିକସତ୍ତୋ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖୋ ନାମ ହୋତି। କିଞ୍ଚାପି ନ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖୋ, ରୁଳ୍ହୀସଦ୍ଦେନ ପନ ଏୱଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ପୁବ୍ବେ କିର ପଠମକପ୍ପିକାନଂ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖାନଂ ସୁଖସମପ୍ପିତାନଂ ଏସ ୱୋହାରୋ, ଅପରଭାଗେ ଦୁକ୍ଖଂ ହୋତୁ ୱା ମା ୱା, ରୁଳ୍ହୀସଦ୍ଦେନ ଅଯଂ ୱୋହାରୋ ୱୁଚ୍ଚତେୱ ନିପ୍ପଦୁମାପି ନିରୁଦକାପି ୱା ପୋକ୍ଖରଣୀ ପୋକ୍ଖରଣୀ ୱିଯ।

ଓଘମତରୀତି ଏତ୍ଥ ଚତ୍ତାରୋ ଓଘା, କାମୋଘୋ ଭୱୋଘୋ ଦିଟ୍ଠୋଘୋ ଅୱିଜ୍ଜୋଘୋତି। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ କାମୋଘୋ ନାମ। ରୂପାରୂପଭୱେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ଝାନନିକନ୍ତି ଚ ଭୱୋଘୋ ନାମ। ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଯୋ ଦିଟ୍ଠୋଘୋ ନାମ। ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଅୱିଜ୍ଜୋଘୋ ନାମ। ତତ୍ଥ କାମୋଘୋ ଅଟ୍ଠସୁ ଲୋଭସହଗତେସୁ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଭୱୋଘୋ ଚତୂସୁ ଦିଟ୍ଠିଗତୱିପ୍ପଯୁତ୍ତଲୋଭସହଗତେସୁ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଦିଟ୍ଠୋଘୋ ଚତୂସୁ ଦିଟ୍ଠିଗତସମ୍ପଯୁତ୍ତେସୁ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅୱିଜ୍ଜୋଘୋ ସବ୍ବାକୁସଲେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ସବ୍ବୋପି ଚେସ ଅୱହନନଟ୍ଠେନ ରାସଟ୍ଠେନ ଚ ଓଘୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅୱହନନଟ୍ଠେନାତି ଅଧୋଗମନଟ୍ଠେନ। ଅଯଞ୍ହି ଅତ୍ତନୋ ୱସଂ ଗତେ ସତ୍ତେ ଅଧୋ ଗମେତି, ନିରଯାଦିଭେଦାଯ ଦୁଗ୍ଗତିଯଂଯେୱ ନିବ୍ବତ୍ତେତି, ଉପରିଭାୱଂ ୱା ନିବ୍ବାନଂ ଗନ୍ତୁଂ ଅଦେନ୍ତୋ ଅଧୋ ତୀସୁ ଭୱେସୁ ଚତୂସୁ ଯୋନୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଗତୀସୁ ସତ୍ତସୁ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତୀସୁ ନୱସୁ ସତ୍ତାୱାସେସୁ ଚ ଗମେତୀତିପି ଅତ୍ଥୋ। ରାସଟ୍ଠେନାତି ମହନ୍ତଟ୍ଠେନ। ମହା ହେସୋ କିଲେସରାସି ଅୱୀଚିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଭୱଗ୍ଗା ପତ୍ଥଟୋ, ଯଦିଦଂ ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୋ ନାମ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏୱମଯଂ ରାସଟ୍ଠେନାପି ଓଘୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅତରୀତି ଇମଂ ଚତୁବ୍ବିଧମ୍ପି ଓଘଂ କେନ ନୁ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, କାରଣେନ ତିଣ୍ଣୋତି ପୁଚ୍ଛତି।

ଅଥସ୍ସା ଭଗୱା ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠଂ ଖ୍ୱାହନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠନ୍ତି ଅପ୍ପତିଟ୍ଠହନ୍ତୋ। ଅନାଯୂହନ୍ତି ଅନାଯୂହନ୍ତୋ, ଅୱାଯମନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ଭଗୱା ଗୂଳ୍ହଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ କଥେସି। ଦେୱତାପି ନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ବାହିରକଂ ତାୱ ଓଘଂ ତରନ୍ତା ନାମ ଠାତବ୍ବଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠନ୍ତା ତରିତବ୍ବଟ୍ଠାନେ ଆଯୂହନ୍ତା ତରନ୍ତି, ଅଯଂ ପନ ଅୱୀଚିତୋ ଯାୱ ଭୱଗ୍ଗା ପତ୍ଥଟଂ କିଲେସୋଘଂ କିଲେସରାସିଂ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଅନାଯୂହନ୍ତୋ ଅତରିନ୍ତି ଆହ। କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତଂ? କଥଂ ନୁ ଖୋ ଏତ’’ନ୍ତି? ୱିମତିଂ ପକ୍ଖନ୍ତା ପଞ୍ହସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ନ ଅଞ୍ଞାସି।

କିଂ ପନ ଭଗୱତା ଯଥା ସତ୍ତା ନ ଜାନନ୍ତି, ଏୱଂ କଥନତ୍ଥାଯ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତା ପଟିୱିଦ୍ଧାତି? ନ ଏତଦତ୍ଥାଯ ପଟିୱିଦ୍ଧା। ଦ୍ୱେ ପନ ଭଗୱତୋ ଦେସନା ନିଗ୍ଗହମୁଖେନ ଚ ଅନୁଗ୍ଗହମୁଖେନ ଚ। ତତ୍ଥ ଯେ ପଣ୍ଡିତମାନିନୋ ହୋନ୍ତି ଅଞ୍ଞାତେପି ଞାତସଞ୍ଞିନୋ ପଞ୍ଚସତା ବ୍ରାହ୍ମଣପବ୍ବଜିତା ୱିଯ, ତେସଂ ମାନନିଗ୍ଗହତ୍ଥଂ ଯଥା ନ ଜାନନ୍ତି, ଏୱଂ ମୂଲପରିଯାଯାଦିସଦିସଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି। ଅଯଂ ନିଗ୍ଗହମୁଖେନ ଦେସନା। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ‘‘ନିଗ୍ଗଯ୍ହ ନିଗ୍ଗଯ୍ହାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ୱକ୍ଖାମି, ପୱଯ୍ହ ପୱଯ୍ହ, ଆନନ୍ଦ, ୱକ୍ଖାମି, ଯୋ ସାରୋ, ସୋ ଠସ୍ସତୀ’’ତି (ମ। ନି। ୩।୧୯୬)। ଯେ ପନ ଉଜୁକା ସିକ୍ଖାକାମା, ତେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟଂ କତ୍ୱା ଆକଙ୍ଖେଯ୍ୟସୁତ୍ତାଦିସଦିସଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ‘‘ଅଭିରମ, ତିସ୍ସ, ଅଭିରମ, ତିସ୍ସ, ଅହମୋୱାଦେନ ଅହମନୁଗ୍ଗହେନ ଅହମନୁସାସନିଯା’’ତି (ସଂ। ନି। ୩।୮୪) ଚ ନେ ସମସ୍ସାସେତି। ଅଯଂ ଅନୁଗ୍ଗହମୁଖେନ ଦେସନା।

ଅଯଂ ପନ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧୋ ପଣ୍ଡିତମାନୀ, ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ଅହଂ ଓଘଂ ଜାନାମି, ତଥାଗତସ୍ସ ଓଘତିଣ୍ଣଭାୱଂ ଜାନାମି, ‘‘ଇମିନା ପନ କାରଣେନ ତିଣ୍ଣୋ’’ତି ଏତ୍ତକମତ୍ତଂ ନ ଜାନାମି। ଇତି ମଯ୍ହଂ ଞାତମେୱ ବହୁ, ଅପ୍ପଂ ଅଞ୍ଞାତଂ, ତମହଂ କଥିତମତ୍ତମେୱ ଜାନିସ୍ସାମି। କିଞ୍ଚି ନାମ ତଂ ଭଗୱା ୱଦେଯ୍ୟ, ଯସ୍ସାହଂ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନେଯ୍ୟନ୍ତି। ଅଥ ସତ୍ଥା ‘‘ଅଯଂ କିଲିଟ୍ଠୱତ୍ଥଂ ୱିଯ ରଙ୍ଗଜାତଂ ଅଭବ୍ବୋ ଇମଂ ମାନଂ ଅପ୍ପହାଯ ଦେସନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ, ମାନନିଗ୍ଗହଂ ତାୱସ୍ସ କତ୍ୱା ପୁନ ନୀଚଚିତ୍ତେନ ପୁଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପକାସେସ୍ସାମୀ’’ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ କଥେସି। ସୋପି ନିହତମାନୋ ଅହୋସି, ସା ଚସ୍ସ ନିହତମାନତା ଉପରିପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ତସ୍ସ ପନ ପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନସ୍ସ ଅଯମତ୍ଥୋ – କଥଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ଅପ୍ପତିଟ୍ଠଂ ଅନାଯୂହଂ ଓଘମତରି, ଯଥାହଂ ଜାନାମି, ଏୱଂ ମେ କଥେହୀତି।

ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା କଥେନ୍ତୋ ଯଦାସ୍ୱାହନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯଦା ସ୍ୱାହନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ଅହଂ। ସୁକାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ। ଯଥା ଚ ଏତ୍ଥ, ଏୱଂ ସବ୍ବପଦେସୁ। ସଂସୀଦାମୀତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ କତ୍ୱା ଅତରନ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ଓସୀଦାମି। ନିବ୍ବୁଯ୍ହାମୀତି ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅତିୱତ୍ତାମି। ଇତି ଠାନେ ଚ ୱାଯାମେ ଚ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ଅତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ଅୱାଯମନ୍ତୋ ଓଘମତରିନ୍ତି ଏୱଂ ଭଗୱତା ପଞ୍ହୋ କଥିତୋ। ଦେୱତାଯପି ପଟିୱିଦ୍ଧୋ, ନ ପନ ପାକଟୋ, ତସ୍ସ ପାକଟୀକରଣତ୍ଥଂ ସତ୍ତ ଦୁକା ଦସ୍ସିତା। କିଲେସୱସେନ ହି ସନ୍ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ସଂସୀଦତି ନାମ, ଅଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ ଆଯୂହନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁଯ୍ହତି ନାମ। ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ୱା ସନ୍ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ସଂସୀଦତି ନାମ, ଅୱସେସକିଲେସାନଞ୍ଚେୱ ଅଭିସଙ୍ଖାରାନଞ୍ଚ ୱସେନ ଆଯୂହନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁଯ୍ହତି ନାମ। ତଣ୍ହାୱସେନ ୱା ସନ୍ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ସଂସୀଦତି ନାମ, ଦିଟ୍ଠିୱସେନ ଆଯୂହନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁଯ୍ହତି ନାମ। ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିଯା ୱା ସନ୍ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ସଂସୀଦତି ନାମ, ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିଯା ଆଯୂହନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁଯ୍ହତି ନାମ। ଓଲୀଯନାଭିନିୱେସୋ ହି ଭୱଦିଟ୍ଠି, ଅତିଧାୱନାଭିନିୱେସୋ ୱିଭୱଦିଟ୍ଠି । ଲୀନୱସେନ ୱା ସନ୍ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ସଂସୀଦତି ନାମ, ଉଦ୍ଧଚ୍ଚୱସେନ ଆଯୂହନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁଯ୍ହତି ନାମ। ତଥା କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୱସେନ ସନ୍ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ସଂସୀଦତି ନାମ, ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗୱସେନ ଆଯୂହନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁଯ୍ହତି ନାମ। ସବ୍ବାକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ ସନ୍ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ସଂସୀଦତି ନାମ, ସବ୍ବଲୋକିଯକୁସଲାଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ ଆଯୂହନ୍ତୋ ନିବ୍ବୁଯ୍ହତି ନାମ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଚୁନ୍ଦ, ଯେ କେଚି ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା, ସବ୍ବେ ତେ ଅଧୋଭାଗଙ୍ଗମନୀଯା, ଯେ କେଚି କୁସଲା ଧମ୍ମା, ସବ୍ବେ ତେ ଉପରିଭାଗଙ୍ଗମନୀଯା’’ତି (ମ। ନି। ୧।୮୬)।

ଇମଂ ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ଦେୱତା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ତୁଟ୍ଠା ପସନ୍ନା ଅତ୍ତନୋ ତୁଟ୍ଠିଞ୍ଚ ପସାଦଞ୍ଚ ପକାସଯନ୍ତୀ ଚିରସ୍ସଂ ୱତାତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଚିରସ୍ସନ୍ତି ଚିରସ୍ସ କାଲସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଂ କିର ଦେୱତା କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ପରିନିବ୍ବାନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ତରା ଅଞ୍ଞଂ ବୁଦ୍ଧଂ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବା, ତସ୍ମା ଅଜ୍ଜ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଏୱମାହ। କିଂ ପନିମାଯ ଦେୱତାଯ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ସତ୍ଥା ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋତି। ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ ୱା ହୋତୁ ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ ୱା, ଦସ୍ସନଂ ଉପାଦାଯ ଏୱଂ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ବ୍ରାହ୍ମଣନ୍ତି ବାହିତପାପଂ ଖୀଣାସୱବ୍ରାହ୍ମଣଂ। ପରିନିବ୍ବୁତନ୍ତି କିଲେସନିବ୍ବାନେନ ନିବ୍ବୁତଂ। ଲୋକେତି ସତ୍ତଲୋକେ। ୱିସତ୍ତିକନ୍ତି ରୂପାଦୀସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଆସତ୍ତୱିସତ୍ତତାଦୀହି କାରଣେହି ୱିସତ୍ତିକା ୱୁଚ୍ଚତି ତଣ୍ହା, ତଂ ୱିସତ୍ତିକଂ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠମାନଂ ଅନାଯୂହମାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ନିତ୍ତିଣ୍ଣଂ ଉତ୍ତିଣ୍ଣଂ ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ଖୀଣାସୱବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସମନୁଞ୍ଞୋ ସତ୍ଥା ଅହୋସୀତି ତସ୍ସା ଦେୱତାଯ ୱଚନଂ ଚିତ୍ତେନେୱ ସମନୁମୋଦି, ଏକଜ୍ଝାସଯୋ ଅହୋସି। ଅନ୍ତରଧାଯୀତି ଅଭିସଙ୍ଖତକାଯଂ ଜହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପକତିଉପାଦିଣ୍ଣକକାଯସ୍ମିଂଯେୱ ଠତ୍ୱା ଲଦ୍ଧାସା ଲଦ୍ଧପତିଟ୍ଠା ହୁତ୍ୱା ଦସବଲଂ ଗନ୍ଧେହି ଚ ମାଲେହି ଚ ପୂଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଭୱନଂଯେୱ ଅଗମାସୀତି।

ଓଘତରଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ନିମୋକ୍ଖସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨। ଇଦାନି ଦୁତିଯସୁତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଠମମାଗତଞ୍ଚ ଉତ୍ତାନତ୍ଥଞ୍ଚ ପହାଯ ଯଂ ଯଂ ଅନୁତ୍ତାନଂ, ତଂ ତଦେୱ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମ। ଜାନାସି ନୋତି ଜାନାସି ନୁ।

ନିମୋକ୍ଖନ୍ତିଆଦୀନି ମଗ୍ଗାଦୀନଂ ନାମାନି । ମଗ୍ଗେନ ହି ସତ୍ତା କିଲେସବନ୍ଧନତୋ ନିମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତସ୍ମା ମଗ୍ଗୋ ସତ୍ତାନଂ ନିମୋକ୍ଖୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ଫଲକ୍ଖଣେ ପନ ତେ କିଲେସବନ୍ଧନତୋ ପମୁତ୍ତା, ତସ୍ମା ଫଲଂ ସତ୍ତାନଂ ପମୋକ୍ଖୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ତାନଂ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖଂ ୱିୱିଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ନିବ୍ବାନଂ ୱିୱେକୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବାନି ୱା ଏତାନି ନିବ୍ବାନସ୍ସେୱ ନାମାନି। ନିବ୍ବାନଞ୍ହି ପତ୍ୱା ସତ୍ତା ସବ୍ବଦୁକ୍ଖତୋ ନିମୁଚ୍ଚନ୍ତି ପମୁଚ୍ଚନ୍ତି ୱିୱିଚ୍ଚନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଦେୱ ‘‘ନିମୋକ୍ଖୋ ପମୋକ୍ଖୋ ୱିୱେକୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଜାନାମି ଖ୍ୱାହନ୍ତି ଜାନାମି ଖୋ ଅହଂ। ଅୱଧାରଣତ୍ଥୋ ଖୋକାରୋ । ଅହଂ ଜାନାମିଯେୱ। ସତ୍ତାନଂ ନିମୋକ୍ଖାଦିଜାନନତ୍ଥମେୱ ହି ମଯା ସମତିଂସ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଦ୍ଧନ୍ତି ସୀହନାଦଂ ନଦତି। ବୁଦ୍ଧସୀହନାଦଂ ନାମ କିର ଏତଂ ସୁତ୍ତଂ।

ନନ୍ଦୀଭୱପରିକ୍ଖଯାତି ନନ୍ଦୀମୂଲକସ୍ସ କମ୍ମଭୱସ୍ସ ପରିକ୍ଖଯେନ। ନନ୍ଦିଯା ଚ ଭୱସ୍ସ ଚାତିପି ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ଥ ହି ପୁରିମନଯେ ନନ୍ଦୀଭୱେନ ତିୱିଧକମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରୱସେନ ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧୋ ଗହିତୋ, ସଞ୍ଞାୱିଞ୍ଞାଣେହି ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚ ଦ୍ୱେ ଖନ୍ଧା। ତେହି ପନ ତୀହି ଖନ୍ଧେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ୱେଦନା ତେସଂ ଗହଣେନ ଗହିତାୱାତି ଅନୁପାଦିଣ୍ଣକାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରୂପକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତିୱସେନ ସୌପାଦିସେସଂ ନିବ୍ବାନଂ କଥିତଂ ହୋତି। ୱେଦନାନଂ ନିରୋଧା ଉପସମାତି ଉପାଦିଣ୍ଣକୱେଦନାନଂ ନିରୋଧେନ ଚ ଉପସମେନ ଚ। ତତ୍ଥ ୱେଦନାଗହଣେନ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତା ତଯୋ ଖନ୍ଧା ଗହିତାୱ ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣୱସେନ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋପି। ଏୱଂ ଇମେସଂ ଉପାଦିଣ୍ଣକାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତିୱସେନ ଅନୁପାଦିସେସଂ ନିବ୍ବାନଂ କଥିତଂ ହୋତି। ଦୁତିଯନଯେ ପନ ନନ୍ଦିଗ୍ଗହଣେନ ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧୋ ଗହିତୋ, ଭୱଗ୍ଗହଣେନ ଉପପତ୍ତିଭୱସଙ୍ଖାତୋ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋ, ସଞ୍ଞାଦୀହି ସରୂପେନେୱ ତଯୋ ଖନ୍ଧା। ଏୱଂ ଇମେସଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତିୱସେନ ନିବ୍ବାନଂ କଥିତଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇମମେୱ ଚ ନଯଂ ଚତୁନିକାଯିକଭଣ୍ଡିକତ୍ଥେରୋ ରୋଚେତି। ଇତି ନିବ୍ବାନୱସେନେୱ ଭଗୱା ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସୀତି।

ନିମୋକ୍ଖସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଉପନୀଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩। ତତିଯେ ଉପନୀଯତୀତି ପରିକ୍ଖୀଯତି ନିରୁଜ୍ଝତି, ଉପଗଚ୍ଛତି ୱା, ଅନୁପୁବ୍ବେନ ମରଣଂ ଉପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ୱା ଗୋପାଲେନ ଗୋଗଣୋ ନୀଯତି, ଏୱଂ ଜରାଯ ମରଣସନ୍ତିକଂ ଉପନୀଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଜୀୱିତନ୍ତି ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ଅପ୍ପନ୍ତି ପରିତ୍ତଂ ଥୋକଂ। ତସ୍ସ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ପରିତ୍ତତା ୱେଦିତବ୍ବା ସରସପରିତ୍ତତାଯ ଚ ଖଣପରିତ୍ତତାଯ ଚ। ସରସପରିତ୍ତତାଯପି ହି ‘‘ଯୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚିରଂ ଜୀୱତି, ସୋ ୱସ୍ସସତଂ ଅପ୍ପଂ ୱା ଭିଯ୍ୟୋ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୨।୭; ସଂ। ନି। ୨।୧୪୩) ୱଚନତୋ ପରିତ୍ତଂ। ଖଣପରିତ୍ତତାଯପି। ପରମତ୍ଥତୋ ହି ଅତିପରିତ୍ତୋ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତକ୍ଖଣୋ ଏକଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିମତ୍ତୋଯେୱ । ଯଥା ନାମ ରଥଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତମାନମ୍ପି ଏକେନେୱ ନେମିପ୍ପଦେସେନ ପୱତ୍ତତି, ତିଟ୍ଠମାନମ୍ପି ଏକେନେୱ ତିଟ୍ଠତି, ଏୱମେୱଂ ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକଂ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତଂ, ତସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତେ ନିରୁଦ୍ଧମତ୍ତେ ସତ୍ତୋ ନିରୁଦ୍ଧୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଥାହ – ଅତୀତେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱିତ୍ଥ ନ ଜୀୱତି ନ ଜୀୱିସ୍ସତି, ଅନାଗତେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱିସ୍ସତି ନ ଜୀୱତି ନ ଜୀୱିତ୍ଥ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଜୀୱତି ନ ଜୀୱିତ୍ଥ ନ ଜୀୱିସ୍ସତି।

‘‘ଜୀୱିତଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଚ, ସୁଖଦୁକ୍ଖା ଚ କେୱଲା;

ଏକଚିତ୍ତସମାଯୁତ୍ତା, ଲହୁସୋ ୱତ୍ତତେ ଖଣୋ।

‘‘ଯେ ନିରୁଦ୍ଧା ମରନ୍ତସ୍ସ, ତିଟ୍ଠମାନସ୍ସ ୱା ଇଧ;

ସବ୍ବେପି ସଦିସା ଖନ୍ଧା, ଗତା ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକା।

‘‘ଅନିବ୍ବତ୍ତେନ ନ ଜାତୋ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନ ଜୀୱତି;

ଚିତ୍ତଭଙ୍ଗା ମତୋ ଲୋକୋ, ପଞ୍ଞତ୍ତି ପରମତ୍ଥିଯା’’ତି। (ମହାନି। ୧୦);

ଜରୂପନୀତସ୍ସାତି ଜରଂ ଉପଗତସ୍ସ, ଜରାଯ ୱା ମରଣସନ୍ତିକଂ ଉପନୀତସ୍ସ। ନ ସନ୍ତି ତାଣାତି ତାଣଂ ଲେଣଂ ସରଣଂ ଭୱିତୁଂ ସମତ୍ଥା ନାମ କେଚି ନତ୍ଥି। ଏତଂ ଭଯନ୍ତି ଏତଂ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ମରଣୂପଗମନଂ, ଆଯୁପରିତ୍ତତା, ଜରୂପନୀତସ୍ସ ତାଣାଭାୱୋତି ତିୱିଧଂ ଭଯଂ ଭଯୱତ୍ଥୁ ଭଯକାରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁଞ୍ଞାନି କଯିରାଥ ସୁଖାୱହାନୀତି ୱିଞ୍ଞୂ ପୁରିସୋ ସୁଖାୱହାନି ସୁଖଦାଯକାନି ପୁଞ୍ଞାନି କରେଯ୍ୟ। ଇତି ଦେୱତା ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନଂ ସନ୍ଧାଯ

ପୁବ୍ବଚେତନଂ ଅପରଚେତନଂ ମୁଞ୍ଚଚେତନଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ବହୁୱଚନୱସେନ ‘‘ପୁଞ୍ଜଞ୍ଜାନୀ’’ତି ଆହ। ଝାନସ୍ସାଦଂ ଝାନନିକନ୍ତିଂ ଝାନସୁଖଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ସୁଖାୱହାନୀ’’ତି ଆହ। ତସ୍ସା କିର ଦେୱତାଯ ସଯଂ ଦୀଘାଯୁକଟ୍ଠାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା କାମାୱଚରଦେୱେସୁ ପରିତ୍ତାଯୁକଟ୍ଠାନେ ଚୱମାନେ ଉପପଜ୍ଜମାନେ ଚ ଥୁଲ୍ଲଫୁସିତକେ ୱୁଟ୍ଠିପାତସଦିସେ ସତ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଏତଦହୋସି ‘‘ଅହୋୱତିମେ ସତ୍ତା ଝାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନା କାଲଂ କତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଏକକପ୍ପ-ଦ୍ୱେକପ୍ପ-ଚତୁକପ୍ପ-ଅଟ୍ଠକପ୍ପ-ସୋଳସକପ୍ପ-ଦ୍ୱତ୍ତିଂସକପ୍ପ-ଚତୁସଟ୍ଠିକପ୍ପପ୍ପମାଣଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ।

ଅଥ ଭଗୱା – ‘‘ଅଯଂ ଦେୱତା ଅନିଯ୍ୟାନିକଂ ୱଟ୍ଟକଥଂ କଥେତୀ’’ତି ୱିୱଟ୍ଟମସ୍ସା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଲୋକାମିସନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଲୋକାମିସା ପରିଯାଯେନ ଚ ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ଚ। ପରିଯାଯେନ ତେଭୂମକୱଟ୍ଟଂ ଲୋକାମିସଂ, ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚଯା। ଇଧ ପରିଯାଯଲୋକାମିସଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ନିପ୍ପରିଯାଯଲୋକାମିସମ୍ପି ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ସନ୍ତିପେକ୍ଖୋତି ନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତସନ୍ତିଂ ପେକ୍ଖନ୍ତୋ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ପତ୍ଥଯନ୍ତୋତି।

ଉପନୀଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଅଚ୍ଚେନ୍ତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଅଚ୍ଚେନ୍ତୀତି ଅତିକ୍କମନ୍ତି। କାଲାତି ପୁରେଭତ୍ତାଦଯୋ କାଲା। ତରଯନ୍ତି ରତ୍ତିଯୋତି ରତ୍ତିଯୋ ଅତିକ୍କମମାନା ପୁଗ୍ଗଲଂ ମରଣୂପଗମନାଯ ତରଯନ୍ତି ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଗମଯନ୍ତି। ୱଯୋଗୁଣାତି ପଠମମଜ୍ଝିମପଚ୍ଛିମୱଯାନଂ ଗୁଣା, ରାସଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅହତାନଂ ୱତ୍ଥାନଂ ଦିଗୁଣଂ ସଙ୍ଘାଟି’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୩୪୮) ଏତ୍ଥ ହି ପଟଲଟ୍ଠୋ ଗୁଣଟ୍ଠୋ। ‘‘ସତଗୁଣା ଦକ୍ଖିଣା ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବା’’ତି (ମ। ନି। ୩।୩୭୯) ଏତ୍ଥ ଆନିସଂସଟ୍ଠୋ। ‘‘ଅନ୍ତଂ ଅନ୍ତଗୁଣ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ କୋଟ୍ଠାସଟ୍ଠୋ। ‘‘କଯିରା ମାଲାଗୁଣେ ବହୂ’’ତି (ଧ। ପ। ୫୩) ଏତ୍ଥ ରାସଟ୍ଠୋ। ‘‘ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା’’ତି ଏତ୍ଥ ବନ୍ଧନଟ୍ଠୋ। ଇଧ ପନ ରାସଟ୍ଠୋ ଗୁଣଟ୍ଠୋ। ତସ୍ମା ୱଯୋଗୁଣାତି ୱଯୋରାସଯୋ ୱେଦିତବ୍ବା। ଅନୁପୁବ୍ବଂଜହନ୍ତୀତି ଅନୁପଟିପାଟିଯା ପୁଗ୍ଗଲଂ ଜହନ୍ତି। ମଜ୍ଝିମୱଯେ ଠିତଂ ହି ପଠମୱଯୋ ଜହତି, ପଚ୍ଛିମୱଯେ ଠିତଂ ଦ୍ୱେ ପଠମମଜ୍ଝିମା ଜହନ୍ତି, ମରଣକ୍ଖଣେ ପନ ତଯୋପି ୱଯା ଜହନ୍ତେୱ। ଏତଂ ଭଯନ୍ତି ଏତଂ କାଲାନଂ ଅତିକ୍କମନଂ, ରତ୍ତିଦିୱାନଂ ତରିତଭାୱୋ, ୱଯୋଗୁଣାନଂ ଜହନଭାୱୋତି ତିୱିଧଂ ଭଯଂ। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱାତି।

ଅଚ୍ଚେନ୍ତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। କତିଛିନ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫। ପଞ୍ଚମେ କତି ଛିନ୍ଦେତି ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ କତି ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଛିନ୍ଦେ ଜହେ’’ତି ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ। ଗାଥାବନ୍ଧସ୍ସ ପନ ମଟ୍ଠଭାୱତ୍ଥଂ ଅଯଂ ଦେୱତା ସଦ୍ଦପୁନରୁତ୍ତିଂ ୱଜ୍ଜଯନ୍ତୀ ଏୱମାହ। କତି ସଙ୍ଗାତିଗୋତି କତି ସଙ୍ଗେ ଅତିଗତୋ, ଅତିକ୍କନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସଙ୍ଗାତିକୋତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱ ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଚ ଛିନ୍ଦେତି ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ଓରମ୍ଭାଗିଯସଂଯୋଜନାନି ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟ। ପଞ୍ଚ ଜହେତି ଜହନ୍ତୋ ପଞ୍ଚୁଦ୍ଧମ୍ଭାଗିଯସଂଯୋଜନାନି ଜହେଯ୍ୟ। ଇଧାପି ଛିନ୍ଦନଞ୍ଚ ଜହନଞ୍ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଏକମେୱ, ଭଗୱା ପନ ଦେୱତାଯ ଆରୋପିତୱଚନାନୁରୂପେନେୱ ଏୱମାହ। ଅଥ ୱା ପାଦେସୁ ବଦ୍ଧପାସସକୁଣୋ ୱିଯ ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯସଂଯୋଜନାନି ହେଟ୍ଠା ଆକଡ୍ଢମାନାକାରାନି ହୋନ୍ତି, ତାନି ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟାତି ୱଦତି। ହତ୍ଥେହି ଗହିତରୁକ୍ଖସାଖୋ ୱିଯ ପଞ୍ଚୁଦ୍ଧମ୍ଭାଗିଯସଂଯୋଜନାନି ଉପରି ଆକଡ୍ଢମାନାକାରାନି ହୋନ୍ତି, ତାନି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଜହେଯ୍ୟାତି ୱଦତି। ପଞ୍ଚ ଚୁତ୍ତରି ଭାୱଯେତି ଏତେସଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ଛିନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ଚେୱ ପହାନତ୍ଥାଯ ଚ ଉତ୍ତରି ଅତିରେକଂ ୱିସେସଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସଦ୍ଧାପଞ୍ଚମାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭାୱେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଚ ସଙ୍ଗାତିଗୋତି ରାଗସଙ୍ଗୋ ଦୋସସଙ୍ଗୋ ମୋହସଙ୍ଗୋ ମାନସଙ୍ଗୋ ଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଗୋତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ସଙ୍ଗେ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ। ଓଘତିଣ୍ଣୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଚତୁରୋଘତିଣ୍ଣୋତି କଥୀଯତି। ଇମାଯ ପନ ଗାଥାଯ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରାନି କଥିତାନୀତି।

କତିଛିନ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଜାଗରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୬। ଛଟ୍ଠେ ଜାଗରତନ୍ତି ଜାଗରନ୍ତାନଂ। ପଞ୍ଚ ଜାଗରତନ୍ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଗାଥାଯଂ ପନ ସଦ୍ଧାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଜାଗରନ୍ତେସୁ ପଞ୍ଚ ନୀୱରଣା ସୁତ୍ତା ନାମ। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ତଂସମଙ୍ଗୀପୁଗ୍ଗଲୋ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନିସିନ୍ନୋ ୱା ଠିତୋ ୱା ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠପେନ୍ତୋପି ପମାଦତାଯ ଅକୁସଲସମଙ୍ଗିତାଯ ସୁତ୍ତୋ ନାମ

ହୋତି। ଏୱଂ ସୁତ୍ତେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ନୀୱରଣେସୁ ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଜାଗରାନି ନାମ। କସ୍ମା ? ଯସ୍ମା ତଂସମଙ୍ଗୀପୁଗ୍ଗଲୋ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତୋପି ଅପ୍ପମାଦତାଯ କୁସଲସମଙ୍ଗିତାଯ ଜାଗରୋ ନାମ ହୋତି। ପଞ୍ଚହି ପନ ନୀୱରଣେହେୱ କିଲେସରଜଂ ଆଦିଯତି ଗଣ୍ହାତି ପରାମସତି। ପୁରିମା ହି କାମଚ୍ଛନ୍ଦାଦଯୋ ପଚ୍ଛିମାନଂ ପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତୀତି ପଞ୍ଚହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ପରିସୁଜ୍ଝତୀତି ଅଯମନ୍ତୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଧାପି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରାନେୱ କଥିତାନୀତି।

ଜାଗରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଅପ୍ପଟିୱିଦିତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭। ସତ୍ତମେ ଧମ୍ମାତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମା। ଅପ୍ପଟିୱିଦିତାତି ଞାଣେନ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧା। ପରୱାଦେସୂତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିଗତୱାଦେସୁ। ତେ ହି ଇତୋ ପରେସଂ ତିତ୍ଥିଯାନଂ ୱାଦତ୍ତା ପରୱାଦା ନାମ। ନୀଯରେତି ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯପି ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ପରେନପି ନୀଯନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସଯମେୱ ସସ୍ସତାଦୀନି ଗଣ୍ହନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ନାମ, ପରସ୍ସ ୱଚନେନ ତାନି ଗଣ୍ହନ୍ତା ନୀଯନ୍ତି ନାମ। କାଲୋ ତେସଂ ପବୁଜ୍ଝିତୁନ୍ତି ତେସଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ପବୁଜ୍ଝିତୁଂ ଅଯଂ କାଲୋ। ଲୋକସ୍ମିଞ୍ହି ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ଧମ୍ମୋ ଦେସିଯତି, ସଙ୍ଘୋ ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ, ପଟିପଦା ଭଦ୍ଦିକା, ଇମେ ଚ ପନ ମହାଜନା ୱଙ୍କେ ସୁତ୍ତା ନପ୍ପବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଦେୱତା ଆହ। ସମ୍ବୁଦ୍ଧାତି ସମ୍ମା ହେତୁନା କାରଣେନ ବୁଦ୍ଧା। ଚତ୍ତାରୋ ହି ବୁଦ୍ଧା – ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧୋ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ, ଚତୁସଚ୍ଚବୁଦ୍ଧୋ, ସୁତବୁଦ୍ଧୋତି। ତତ୍ଥ ସମତିଂସପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ତୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧୋ ନାମ। କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନି ଦ୍ୱେ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟାନି ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସଯମ୍ଭୁତଂ ପତ୍ତୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ନାମ। ଅୱସେସା ଖୀଣାସୱା ଚତୁସଚ୍ଚବୁଦ୍ଧା ନାମ। ବହୁସ୍ସୁତୋ ସୁତବୁଦ୍ଧୋ ନାମ। ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ତଯୋପି ପୁରିମା ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ସମ୍ମଦଞ୍ଞାତି ସମ୍ମା ହେତୁନା କାରଣେନ ଜାନିତ୍ୱା। ଚରନ୍ତି ୱିସମେ ସମନ୍ତି ୱିସମେ ୱା ଲୋକସନ୍ନିୱାସେ ୱିସମେ ୱା ସତ୍ତନିକାଯେ ୱିସମେ ୱା କିଲେସଜାତେ ସମଂ ଚରନ୍ତୀତି।

ଅପ୍ପଟିୱିଦିତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ସୁସମ୍ମୁଟ୍ଠସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮। ଅଟ୍ଠମେ ସୁସମ୍ମୁଟ୍ଠାତି ପଞ୍ଞାଯ ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଭାୱେନେୱ ସୁନଟ୍ଠା। ଯଥା ହି ଦ୍ୱେ ଖେତ୍ତାନି କସିତ୍ୱା, ଏକଂ ୱପିତ୍ୱା, ବହୁଧଞ୍ଞଂ ଅଧିଗତସ୍ସ ଅୱାପିତଖେତ୍ତତୋ ଅଲଦ୍ଧଂ ସନ୍ଧାଯ ''ବହୁଂ ମେ ଧଞ୍ଞଂ ନଟ୍ଠ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତୋ ଅଲଦ୍ଧମେୱ ''ନଟ୍ଠ''ନ୍ତି ୱଦତି, ଏୱମିଧାପି ଅପ୍ପଟିୱିଦିତାୱ ସୁସମ୍ମୁଟ୍ଠା ନାମ। ଅସମ୍ମୁଟ୍ଠାତି ପଞ୍ଞାଯ ପଟିୱିଦ୍ଧଭାୱେନେୱ ଅନଟ୍ଠା। ସେସଂ ପୁରିମସଦିସମେୱାତି।

ସୁସମ୍ମୁଟ୍ଠସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ମାନକାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯। ନୱମେ ମାନକାମସ୍ସାତି ମାନଂ କାମେନ୍ତସ୍ସ ଇଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ। ଦମୋତି ଏୱରୂପସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସମାଧିପକ୍ଖିକୋ ଦମୋ ନତ୍ଥୀତି ୱଦତି। ''ସଚ୍ଚେନ ଦନ୍ତୋ ଦମସା ଉପେତୋ, ୱେଦନ୍ତଗୂ ୱୁସିତବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋ''ତି (ସଂ। ନି। ୧।୧୯୫) ଏତ୍ଥ ହି ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ ଦମୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ''ଯଦି ସଚ୍ଚା ଦମା ଚାଗା, ଖନ୍ତ୍ୟା ଭିଯ୍ୟୋଧ ୱିଜ୍ଜତୀ''ତି (ସଂ। ନି। ୧।୨୪୬; ସୁ। ନି। ୧୯୧) ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଞା। ''ଦାନେନ ଦମେନ ସଂଯମେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞଂ, ଅତ୍ଥି ପୁଞ୍ଞସ୍ସ ଆଗମୋ''ତି (ସଂ। ନି। ୪।୩୬୫) ଏତ୍ଥ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ। ''ସକ୍ଖିସ୍ସସି ଖୋ ତ୍ୱଂ, ପୁଣ୍ଣ, ଇମିନା ଦମୂପସମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସୁନାପରନ୍ତସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ୱିହରିତୁ''ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୪।୮୮; ମ। ନି। ୩।୩୯୬) ଏତ୍ଥ ଅଧିୱାସନଖନ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ସୁତ୍ତେ ଦମୋତି ସମାଧିପକ୍ଖିକଧମ୍ମାନଂ ଏତଂ ନାମଂ। ତେନେୱାହ – ''ନ ମୋନମତ୍ଥି ଅସମାହିତସ୍ସା''ତି। ତତ୍ଥ ମୋନନ୍ତି ଚତୁମଗ୍ଗଞାଣଂ, ତଞ୍ହି ମୁନାତୀତି ମୋନଂ, ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମେ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟସ୍ସାତି ତେଭୂମକୱଟ୍ଟସ୍ସ। ତଞ୍ହି ମଚ୍ଚୁନୋ ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପାରନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ପାରଂ ନିବ୍ବାନଂ। ତରେଯ୍ୟାତି ପଟିୱିଜ୍ଝେଯ୍ୟ ପାପୁଣେଯ୍ୟ ୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଏକୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରନ୍ତୋ ପମତ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟସ୍ସ ପାରଂ ନ ତରେଯ୍ୟ ନ ପଟିୱିଜ୍ଝେଯ୍ୟ ନ ପାପୁଣେଯ୍ୟାତି।

ମାନଂ ପହାଯାତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ନୱୱିଧମାନଂ ପଜହିତ୍ୱା। ସୁସମାହିତତ୍ତୋତି ଉପଚାରପ୍ପନାସମାଧୀହି ସୁଟ୍ଠୁ ସମାହିତତ୍ତୋ। ସୁଚେତସୋତି ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତତାଯ ସୁନ୍ଦରଚିତ୍ତୋ। ଞାଣୱିପ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତେନ ହି ସୁଚେତସୋତି ନ ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମା ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତେନ ସୁଚେତସୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବଧି

ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋତି ସବ୍ବେସୁ ଖନ୍ଧାୟତନାଦୀସୁ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା। ତରେୟ୍ୟାତି ଏତ୍ଥ ତେଭୂମକୱଟ୍ଟଂ ସମତିକ୍କମନ୍ତୋ ନିବ୍ବାନଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ତରତୀତି ପଟିୱେଧତରଣଂ ନାମ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତି ଇମାୟ ଗାଥାୟ ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା କଥିତା ହୋନ୍ତି। କଥଂ – ମାନୋ ନାମାୟଂ ସୀଲଭେଦନୋ, ତସ୍ମା ‘‘ମାନଂ ପହାୟା’’ତି ଇମିନା ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା କଥିତା ହୋତି। ‘‘ସୁସମାହିତତ୍ତୋ’’ତି ଇମିନା ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା। ‘‘ସୁଚେତସୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ଚିତ୍ତେନ ପଞ୍ଞା ଦସ୍ସିତା, ତସ୍ମା ଇମିନା ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା କଥିତା। ଅଧିସୀଲଞ୍ଚ ନାମ ସୀଲେ ସତି ହୋତି, ଅଧିଚିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତେ ସତି, ଅଧିପଞ୍ଞା ପଞ୍ଞାୟ ସତି। ତସ୍ମା ସୀଲଂ ନାମ ପଞ୍ଚପି ଦସପି ସୀଲାନି, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରୋ ଅଧିସୀଲଂ ନାମାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚିତ୍ତଂ, ୱିପସ୍ସନାପାଦକଜ୍ଝାନଂ ଅଧିଚିତ୍ତଂ। କମ୍ମସ୍ସକତଞାଣଂ ପଞ୍ଞା, ୱିପସ୍ସନା ଅଧିପଞ୍ଞା। ଅନୁପ୍ପନ୍ନେପି ହି ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ପୱତ୍ତତୀତି ପଞ୍ଚସୀଲଂ ଦସସୀଲଂ ସୀଲମେୱ, ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେୟେୱ ପୱତ୍ତତୀତି ଅଧିସୀଲଂ। ଚିତ୍ତପଞ୍ଞାସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଅପିଚ ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ଥୟନ୍ତେନ ସମାଦିନ୍ନଂ ପଞ୍ଚସୀଲମ୍ପି ଦସସୀଲମ୍ପି ଅଧିସୀଲମେୱ। ସମାପନ୍ନା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋପି ଅଧିଚିତ୍ତମେୱ। ସବ୍ବମ୍ପି ୱା ଲୋକିୟସୀଲଂ ସୀଲମେୱ, ଲୋକୁତ୍ତରଂ ଅଧିସୀଲଂ। ଚିତ୍ତପଞ୍ଞାସୁପି ଏସେୱ ନୟୋତି। ଇତି ଇମାୟ ଗାଥାୟ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା ସକଲସାସନଂ କଥିତଂ ହୋତୀତି।

ମାନକାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଅରଞ୍ଞସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦। ଦସମେ ସନ୍ତାନନ୍ତି ସନ୍ତକିଲେସାନଂ, ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱା। ‘‘ସନ୍ତୋ ହୱେ ସବ୍ଭି ପୱେଦୟନ୍ତି (ଜା। ୨।୨୧।୪୧୩), ଦୂରେ ସନ୍ତୋ ପକାସେନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଧ। ପ। ୩୦୪) ହି ପଣ୍ଡିତାପି ସନ୍ତୋତି ୱୁତ୍ତା। ବ୍ରହ୍ମଚାରିନନ୍ତି ସେଟ୍ଠଚାରୀନଂ ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିୟୱାସଂ ୱସନ୍ତାନଂ। କେନ ୱଣ୍ଣୋ ପସୀଦତୀତି କେନ କାରଣେନ ଛୱିୱଣ୍ଣୋ ପସୀଦତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। କସ୍ମା ପନେସା ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛତି? ଏସା କିର ୱନସଣ୍ଡୱାସିକା ଭୁମ୍ମଦେୱତା ଆରଞ୍ଞକେ ଭିକ୍ଖୂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତେ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନେସୁ ମୂଲକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେ ପସ୍ସତି। ତେସଞ୍ଚ ଏୱଂ ନିସିନ୍ନାନଂ ବଲୱଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତତୋ ୱିସଭାଗସନ୍ତତି ୱୂପସମ୍ମତି, ସଭାଗସନ୍ତତି ଓକ୍କମତି, ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତି। ଚିତ୍ତେ ପସନ୍ନେ ଲୋହିତଂ ପସୀଦତି, ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନାନି ଉପାଦାରୂପାନି ପରିସୁଦ୍ଧାନି ହୋନ୍ତି, ୱଣ୍ଟା ପମୁତ୍ତତାଲଫଲସ୍ସ ୱିୟ ମୁଖସ୍ସ ୱଣ୍ଣୋ ହୋତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦେୱତା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସରୀରୱଣ୍ଣୋ ନାମାୟଂ ପଣୀତାନି ରସସମ୍ପନ୍ନାନି ଭୋଜନାନି ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସାନି ନିୱାସନପାପୁରଣସୟନାନି ଉତୁସୁଖେ ତେଭୂମିକାଦିଭେଦେ ଚ ପାସାଦେ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନାଦୀନି ଚ ଲଭନ୍ତାନଂ ପସୀଦତି, ଇମେ ପନ ଭିକ୍ଖୂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ମିସ୍ସକଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ୱିରଳମଞ୍ଚକେ ୱା ଫଲକେ ୱା ସିଲାୟ ୱା ସୟନାନି କପ୍ପେନ୍ତି, ରୁକ୍ଖମୂଲାଦୀସୁ ୱା ଅବ୍ଭୋକାସେ ୱା ୱସନ୍ତି, କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ଏତେସଂ ୱଣ୍ଣୋ ପସୀଦତୀ’’ତି। ତସ୍ମା ପୁଚ୍ଛି।

ଅଥସ୍ସା ଭଗୱା କାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥଂ ଆହ। ତତ୍ଥ ଅତୀତନ୍ତି ଅତୀତେ ଅସୁକୋ ନାମ ରାଜା ଧମ୍ମିକୋ ଅହୋସି, ସୋ ଅମ୍ହାକଂ ପଣୀତେ ପଚ୍ଚୟେ ଅଦାସି। ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟା ଲାଭିନୋ ଅହେସୁଂ। ଅଥ ମୟଂ ଏୱରୂପାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିମ୍ହା, ଚୀୱରାନି ପାରୁପିମ୍ହାତି ଏୱଂ ଏକଚ୍ଚେ ପଚ୍ଚୟବାହୁଲ୍ଲିକା ୱିୟ ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ଅତୀତଂ ନାନୁସୋଚନ୍ତି। ନପ୍ପଜପ୍ପନ୍ତି ନାଗତନ୍ତି ଅନାଗତେ ଧମ୍ମିକୋ ରାଜା ଭୱିସ୍ସତି, ଫୀତା ଜନପଦା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ବହୂନି ସପ୍ପିନୱନୀତାଦୀନି ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ‘‘ଖାଦଥ ଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱତ୍ତାରୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା ମୟଂ ଏୱରୂପାନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମ, ଚୀୱରାନି ପାରୁପିସ୍ସାମାତି ଏୱଂ ଅନାଗତଂ ନ ପତ୍ଥେନ୍ତି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେନାତି ୟେନ କେନଚି ତଙ୍ଖଣେ ଲଦ୍ଧେନ ୟାପେନ୍ତି। ତେନାତି ତେନ ତିୱିଧେନାପି କାରଣେନ।

ଏୱଂ ୱଣ୍ଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତସ୍ସେୱ ୱଣ୍ଣସ୍ସ ୱିନାସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଅନାଗତପ୍ପଜପ୍ପାୟାତି ଅନାଗତସ୍ସ ପତ୍ଥନାୟ। ଏତେନାତି ଏତେନ କାରଣଦ୍ୱୟେନ। ନଳୋୱ ହରିତୋ ଲୁତୋତି ୟଥା ହରିତୋ ନଳୋ ଲାୟିତ୍ୱା ଉଣ୍ହପାସାଣେ ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ସୁସ୍ସତି, ଏୱଂ ସୁସ୍ସନ୍ତୀତି।

ଅରଞ୍ଞସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା। ନଳୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

୨। ନନ୍ଦନୱଗ୍ଗୋ

୧। ନନ୍ଦନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୧। ନନ୍ଦନୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ଆରାମେ। ଖୋତି ବ୍ୟଞ୍ଜନସିଲିଟ୍ଠତାୱସେନ ନିପାତମତ୍ତଂ। ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସୀତି ପରିସଜେଟ୍ଠକେ ଭିକ୍ଖୂ ଜାନାପେସି। ଭିକ୍ଖୱୋତି ତେସଂ ଆମନ୍ତନାକାରଦୀପନଂ। ଭଦନ୍ତେତି ପତିୱଚନଦାନଂ। ତେ ଭିକ୍ଖୂତି ୟେ ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖୀଭୂତା ଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗାହକା ଭିକ୍ଖୂ। ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚସ୍ସୋସୁନ୍ତି ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ପତିଅସ୍ସୋସୁଂ, ଅଭିମୁଖା ହୁତ୍ୱା ସୁଣିଂସୁ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତଦୱୋଚାତି ଏତଂ ଇଦାନି ୱତ୍ତବ୍ବଂ

‘‘ଭୂତପୁବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ତତ୍ଥ ତାୱତିଂସକାୟିକାତି ତାୱତିଂସକାୟେ ନିବ୍ବତ୍ତା। ତାୱତିଂସକାୟୋ ନାମ ଦୁତିୟଦେୱଲୋକୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ମଘେନ ମାଣୱେନ ସଦ୍ଧିଂ ମଚଲଗାମେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଉପ୍ପନ୍ନେ ତେତ୍ତିଂସ ଦେୱପୁତ୍ତେ ଉପାଦାୟ କିର ତସ୍ସ ଦେୱଲୋକସ୍ସ ଅୟଂ ପଣ୍ଣତ୍ତି ଜାତାତି ୱଦନ୍ତି। ୟସ୍ମା ପନ ସେସଚକ୍କୱାଳେସୁପି ଛ କାମାୱଚରଦେୱଲୋକା ଅତ୍ଥି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ ‘‘ସହସ୍ସଂ ଚାତୁମହାରାଜିକାନଂ ସହସ୍ସଂ ତାୱତିଂସାନ’’ନ୍ତି (ଅ। ନି। ୧୦।୨୯), ତସ୍ମା ନାମପଣ୍ଣତ୍ତିୟେୱେସା ତସ୍ସ ଦେୱଲୋକସ୍ସାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଏୱଞ୍ହି ନିଦ୍ଦୋସଂ ପଦଂ ହୋତି।

ନନ୍ଦନେ ୱନେତି ଏତ୍ଥ ତଂ ୱନଂ ପୱିଟ୍ଠେ ପୱିଟ୍ଠେ ନନ୍ଦୟତି ତୋସେତୀତି ନନ୍ଦନଂ। ପଞ୍ଚସୁ ହି ମରଣନିମିତ୍ତେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ‘‘ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାୟ ଚୱିସ୍ସାମା’’ତି ପରିଦେୱମାନା ଦେୱତା ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ‘‘ମା ପରିଦେୱିତ୍ଥ, ଅଭିଜ୍ଜନଧମ୍ମା ନାମ ସଙ୍ଖାରା ନତ୍ଥୀ’’ତି ଓୱଦିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପୱେସାପେତି। ତାସଂ ଅଞ୍ଞାହି ଦେୱତାହି ବାହାସୁ ଗହେତ୍ୱା ପୱେସିତାନମ୍ପି ତସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱାୱ ମରଣସୋକୋ ୱୂପସମ୍ମତି, ପୀତିପାମୋଜ୍ଜମେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଅଥ ତସ୍ମିଂ କୀଳମାନା ଏୱ ଉଣ୍ହସନ୍ତତ୍ତୋ ହିମପିଣ୍ଡୋ ୱିୟ ୱିଲୀୟନ୍ତି, ୱାତାପହତଦୀପସିଖା ୱିୟ ୱିଜ୍ଝାୟନ୍ତୀତି ଏୱଂ ୟଂକିଞ୍ଚି ଅନ୍ତୋପୱିଟ୍ଠଂ ନନ୍ଦୟତି ତୋସେତିୟେୱାତି ନନ୍ଦନଂ, ତସ୍ମିଂ ନନ୍ଦନେ। ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘପରିୱୁତାତି ଅଚ୍ଛରାତି ଦେୱଧୀତାନଂ ନାମଂ, ତାସଂ ସମୂହେନ ପରିୱୁତା।

ଦିବ୍ବେହୀତି ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତେହି। ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହୀତି ମନାପିୟରୂପସଦ୍ଦଗନ୍ଧରସଫୋଟ୍ଠବ୍ବସଙ୍ଖାତେହି ପଞ୍ଚହି କାମବନ୍ଧନେହି କାମକୋଟ୍ଠାସେହି ୱା । ସମପ୍ପିତାତି ଉପେତା। ଇତରଂ ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ପରିଚାରୟମାନାତି ରମମାନା, ତେସୁ ତେସୁ ୱା ରୂପାଦୀସୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ସଞ୍ଚାରୟମାନା। ତାୟଂ ୱେଲାୟନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ପରିଚାରଣକାଲେ। ସୋ ପନସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଧୁନା ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତକାଲୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତସ୍ସ ହି ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେୟେୱ ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିୟ ୱିରୋଚୟମାନୋ ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ ଦିବ୍ବୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥୋ ଦିବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ଦିବ୍ବମାଲାୱିଲେପନଧରୋ ଦିବ୍ବେହି ଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣେହି ସମଂ ୱିକିରିୟମାନୋ ଦିବ୍ବେହି ପଞ୍ଚହି କାମଗୁଣେହି ୱୁତୋ ନିୱୁତୋ ପରିୟୋନଦ୍ଧୋ ଲୋଭାଭିଭୂତୋ ହୁତ୍ୱା ଲୋଭନିସ୍ସରଣଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଆସତ୍ତିଂ ୱାଚଂ ଭାସନ୍ତୋ ୱିୟ ମହାସଦ୍ଦେନ ‘‘ନ ତେ ସୁଖଂ ପଜାନନ୍ତୀ’’ତି ଇମଂ ଗାଥଂ ଗାୟମାନୋ ନନ୍ଦନୱନେ ୱିଚରି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ତାୟଂ ୱେଲାୟଂ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସୀ’’ତି।

ୟେ ନ ପସ୍ସନ୍ତି ନନ୍ଦନନ୍ତି ୟେ ତତ୍ର ପଞ୍ଚକାମଗୁଣାନୁଭୱନୱସେନ ନନ୍ଦନୱନଂ ନ ପସ୍ସନ୍ତି। ନରଦେୱାନନ୍ତି ଦେୱନରାନଂ, ଦେୱପୁରିସାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତିଦସାନନ୍ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଦସନ୍ନଂ। ୟସସ୍ସିନନ୍ତି ପରିୱାରସଙ୍ଖାତେନ ୟସେନ ସମ୍ପନ୍ନାନଂ।

ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତାତି ଏକା ଅରିୟସାୱିକା ଦେୱତା। ପଚ୍ଚଭାସୀତି ‘‘ଅୟଂ ବାଲଦେୱତା ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ନିଚ୍ଚଂ ଅଚଲଂ ମଞ୍ଞତି, ନାସ୍ସା ଛେଦନଭେଦନୱିଦ୍ଧଂସନଧମ୍ମତଂ ଜାନାତୀ’’ତି ଅଧିପ୍ପାୟଂ ୱିୱଚ୍ଛେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ବାଲେ’’ତି ଇମାୟ ଗାଥାୟ ପଚ୍ଚଭାସି। ୟଥା ଅରହତଂ ୱଚୋତି ୟଥା ଅରହନ୍ତାନଂ ୱଚନଂ, ତଥା ତ୍ୱଂ ନ ଜାନାସୀତି। ଏୱଂ ତସ୍ସା ଅଧିପ୍ପାୟଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇଦାନି ଅରହନ୍ତାନଂ ୱଚନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ଅନିଚ୍ଚାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରାତି ସବ୍ବେ ତେଭୂମକସଙ୍ଖାରା ହୁତ୍ୱା ଅଭାୱଟ୍ଠେନ ଅନିଚ୍ଚା। ଉପ୍ପାଦୱୟଧମ୍ମିନୋତି ଉପ୍ପାଦୱୟସଭାୱା। ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଇଦଂ ପୁରିମସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ୟସ୍ମା ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ତସ୍ମା ଉପ୍ପାଦୱୟଧମ୍ମିନୋତି। ଉପ୍ପାଦୱୟଗ୍ଗହଣେନ ଚେତ୍ଥ ତଦନନ୍ତରା ୱେମଜ୍ଝଟ୍ଠାନଂ ଗହିତମେୱ ହୋତି। ତେସଂ ୱୂପସମୋ ସୁଖୋତି ତେସଂ ସଙ୍ଖାରାନଂ ୱୂପସମସଙ୍ଖାତଂ ନିବ୍ବାନମେୱ ସୁଖଂ। ଇଦଂ ଅରହତଂ ୱଚୋତି।

ନନ୍ଦନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ନନ୍ଦତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨। ଦୁତିୟେ ନନ୍ଦତୀତି ତୁସ୍ସତି ଅତ୍ତମନୋ ହୋତି। ପୁତ୍ତିମାତି ବହୁପୁତ୍ତୋ। ତସ୍ସ ହି ଏକଚ୍ଚେ ପୁତ୍ତା କସିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଧଞ୍ଞସ୍ସ କୋଟ୍ଠେ ପୂରେନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚେ ୱଣିଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ଆହରନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚେ ରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ୟାନୱାହନଗାମନିଗମାଦୀନି ଲଭନ୍ତି। ଅଥ ତେସଂ ଆନୁଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ସିରିଂ ଅନୁଭୱମାନା ମାତା ୱା ପିତା ୱା ନନ୍ଦତି। ଛଣଦିୱସାଦୀସୁ ୱା ମଣ୍ଡିତପସାଧିତେ ପୁତ୍ତେ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନେ ଦିସ୍ୱା ନନ୍ଦତୀତି, ‘‘ନନ୍ଦତି ପୁତ୍ତେହି ପୁତ୍ତିମା’’ତି ଆହ। ଗୋହି ତଥେୱାତି ୟଥା ପୁତ୍ତିମା ପୁତ୍ତେହି, ତଥା ଗୋସାମିକୋପି ସମ୍ପନ୍ନଂ ଗୋମଣ୍ଡଲଂ ଦିସ୍ୱା ଗାୱୋ ନିସ୍ସାୟ ଗୋରସସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନୋ ଗୋହି ନନ୍ଦତି। ଉପଧୀ ହି ନରସ୍ସ ନନ୍ଦନାତି, ଏତ୍ଥ ଉପଧୀତି ଚତ୍ତାରୋ ଉପଧୀ – କାମୂପଧି, ଖନ୍ଧୂପଧି, କିଲେସୂପଧି, ଅଭିସଙ୍ଖାରୂପଧୀତି। କାମାପି ହି ‘‘ୟଂ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୁଖଂ ସୋମନସ୍ସଂ, ଅୟଂ କାମାନଂ ଅସ୍ସାଦୋ’’ତି (ମ। ନି। ୧।୧୬୬) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ସୁଖସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭାୱତୋ ‘‘ଉପଧିୟତି ଏତ୍ଥ ସୁଖ’’ନ୍ତି ଇମିନା ୱଚନତ୍ଥେନ ଉପଧୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଖନ୍ଧାପି ଖନ୍ଧମୂଲକସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭାୱତୋ, କିଲେସାପି ଅପାୟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭାୱତୋ, ଅଭିସଙ୍ଖାରାପି ଭୱଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭାୱତୋତି। ଇଧ ପନ କାମୂପଧି

ଅଧିପ୍ପେତୋ। ପଞ୍ଚ ହି କାମଗୁଣା ତେଭୂମିକାଦିପାସାଦ-ଉଳାରସଯନ-ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାର-ନାଟକପରିୱାରାଦିୱସେନ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉପସଂହରମାନା ନରଂ ନନ୍ଦଯନ୍ତି। ତସ୍ମା ଯଥା ପୁତ୍ତା ଚ ଗାୱୋ ଚ, ଏୱଂ ଇମେପି ଉପଧୀ ହି ନରସ୍ସ ନନ୍ଦନାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ନ ହି ସୋ ନନ୍ଦତି ଯୋ ନିରୂପଧୀତି ଯୋ କାମଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିରହିତୋ ଦଳିଦ୍ଦୋ ଦୁଲ୍ଲଭଘାସଚ୍ଛାଦନୋ , ନ ହି ସୋ ନନ୍ଦତି। ଏୱରୂପୋ ମନୁସ୍ସପେତୋ ଚ ମନୁସ୍ସନେରଯିକୋ ଚ କିଂ ନନ୍ଦିସ୍ସତି ଭଗୱାତି ଆହ।

ଇଦଂ ସୁତ୍ୱା ସତ୍ଥା ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଯଂ ଦେୱତା ସୋକୱତ୍ଥୁମେୱ ନନ୍ଦୱତ୍ଥୁଂ କରୋତି, ସୋକୱତ୍ଥୁଭାୱମସ୍ସା ଦୀପେସ୍ସାମୀ''ତି ଫଲେନ ଫଲଂ ପାତେନ୍ତୋ ୱିଯ ତାଯେୱ ଉପମାଯ ତସ୍ସା ୱାଦଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ତମେୱ ଗାଥଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ସୋଚତୀତି ଆହ। ତତ୍ଥ ସୋଚତି ପୁତ୍ତେହୀତି ୱିଦେସଗମନାଦିୱସେନ ପୁତ୍ତେସୁ ନଟ୍ଠେସୁପି ନସ୍ସନ୍ତେସୁପି ଇଦାନି ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତୀତି ନାସସଙ୍କୀପି ସୋଚତି, ତଥା ମତେସୁପି ମରନ୍ତେସୁପି ଚୋରେହି ରାଜପୁରିସେହି ଗହିତେସୁ ୱା ପଚ୍ଚତ୍ଥିକାନଂ ହତ୍ଥଂ ଉପଗତେସୁ ୱା ମରଣସଙ୍କୀପି ହୁତ୍ୱା ସୋଚତି। ରୁକ୍ଖପବ୍ବତାଦୀହି ପତିତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦାଦୀନଂ ଭେଦୱସେନ ଭିନ୍ନେସୁପି ଭିଜ୍ଜନ୍ତେସୁପି ଭେଦସଙ୍କୀପି ହୁତ୍ୱା ସୋଚତି। ଯଥା ଚ ପୁତ୍ତେହି ପୁତ୍ତିମା, ଗୋସାମିକୋପି ତଥେୱ ନୱହାକାରେହି ଗୋହି ସୋଚତି। ଉପଧୀ ହି ନରସ୍ସ ସୋଚନାତି ଯଥା ଚ ପୁତ୍ତଗାୱୋ, ଏୱଂ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣୋପଧୀପି –

''ତସ୍ସ ଚେ କାମଯାନସ୍ସ, ଛନ୍ଦଜାତସ୍ସ ଜନ୍ତୁନୋ;

ତେ କାମା ପରିହାଯନ୍ତି, ସଲ୍ଲୱିଦ୍ଧୋୱ ରୁପ୍ପତୀ''ତି। (ସୁ॰ ନି॰ ୭୭୩) –

ୱୁତ୍ତନଯେନ ନରଂ ସୋଚନ୍ତି। ତସ୍ମା ନରସ୍ସ ସୋଚନା ସୋକୱତ୍ଥୁକମେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ନ ହି ସୋ ସୋଚତି, ଯୋ ନିରୂପଧୀତି ଯସ୍ସ ପନ ଚତୁବ୍ବିଧାପେତେ ଉପଧିଯୋ ନତ୍ଥି, ସୋ ନିରୁପଧି ମହାଖୀଣାସୱୋ କିଂ ସୋଚିସ୍ସତି, ନ ସୋଚତି ଦେୱତେତି।

ନନ୍ଦତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ନତ୍ଥିପୁତ୍ତସମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩। ତତିଯେ ନତ୍ଥି ପୁତ୍ତସମଂ ପେମନ୍ତି ୱିରୂପେପି ହି ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତକେ ସୁୱଣ୍ଣବିମ୍ବକଂ ୱିଯ ମଞ୍ଞନ୍ତି, ମାଲାଗୁଳେ ୱିଯ ସୀସାଦୀସୁ କତ୍ୱା ପରିହରମାନା ତେହି ଓହଦିତାପି ଓମୁତ୍ତିକାପି ଗନ୍ଧୱିଲେପନପତିତା ୱିଯ ସୋମନସ୍ସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ତେନାହ – ''ନତ୍ଥି ପୁତ୍ତସମଂ ପେମ''ନ୍ତି । ପୁତ୍ତପେମସମଂ ପେମଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଗୋସମିତଂ ଧନନ୍ତି ଗୋହି ସମଂ ଗୋଧନସମଂ ଗୋଧନସଦିସଂ ଅଞ୍ଞଂ ଧନଂ ନାମ ନତ୍ଥି ଭଗୱାତି ଆହ। ସୂରିଯସମା ଆଭାତି ସୂରିଯାଭାଯ ସମା ଅଞ୍ଞା ଆଭା ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ସମୁଦ୍ଦପରମାତି ଯେ କେଚି ଅଞ୍ଞେ ସରା ନାମ, ସବ୍ବେ ତେ ସମୁଦ୍ଦପରମା, ସମୁଦ୍ଦୋ ତେସଂ ଉତ୍ତମୋ, ସମୁଦ୍ଦସଦିସଂ ଅଞ୍ଞଂ ଉଦକନିଧାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଭଗୱାତି।

ଯସ୍ମା ପନ ଅତ୍ତପେମେନ ସମଂ ପେମଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ମାତାପିତାଦଯୋ ହି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱାପି ପୁତ୍ତଧୀତାଦଯୋ ଚ ଅପୋସେତ୍ୱାପି ସତ୍ତା ଅତ୍ତାନମେୱ ପୋସେନ୍ତି। ଧଞ୍ଞେନ ଚ ସମଂ ଧନଂ ନାମ ନତ୍ଥି। (ଯଦା ହି ସତ୍ତା ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖା ହୋନ୍ତି), ତଥାରୂପେ ହି କାଲେ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦୀନି ଗୋମହିଂସାଦୀନିପି ଧଞ୍ଞଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଧଞ୍ଞସାମିକାନମେୱ ସନ୍ତିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପଞ୍ଞାଯ ଚ ସମା ଆଭା ନାମ ନତ୍ଥି। ସୂରିଯାଦଯୋ ହି ଏକଦେସଂଯେୱ ଓଭାସନ୍ତି, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନମେୱ ଚ ତମଂ ୱିନୋଦେନ୍ତି। ପଞ୍ଞା ପନ ଦସସହସ୍ସିମ୍ପି ଲୋକଧାତୁଂ ଏକପ୍ପଜ୍ଜୋତଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଅତୀତଂସାଦିପଟିଚ୍ଛାଦକଞ୍ଚ ତମଂ ୱିଧମତି। ମେଘୱୁଟ୍ଠିଯା ଚ ସମୋ ସରୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ନଦୀୱାପି ହୋତୁ ତଲାକାଦୀନି ୱା, ୱୁଟ୍ଠିସମୋ ସରୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ମେଘୱୁଟ୍ଠିଯା ହି ପଚ୍ଛିନ୍ନାଯ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ଅଙ୍ଗୁଲିପବ୍ବତେମନମତ୍ତମ୍ପି ଉଦକଂ ନ ହୋତି, ୱୁଟ୍ଠିଯା ପନ ପୱତ୍ତମାନାଯ ଯାୱ ଆଭସ୍ସରଭୱନାପି ଏକୋଦକଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଭଗୱା ଦେୱତାଯ ପଟିଗାଥଂ ୱଦନ୍ତୋ ନତ୍ଥି ଅତ୍ତସମଂ ପେମନ୍ତିଆଦିମାହାତି।

ନତ୍ଥିପୁତ୍ତସମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଖତ୍ତିଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଖତ୍ତିଯୋ ଦ୍ୱିପଦନ୍ତି ଦ୍ୱିପଦାନଂ ରାଜା ସେଟ୍ଠୋ। କୋମାରୀତି କୁମାରିକାଲେ ଗହିତା। ଅଯଂ ସେସଭରିଯାନଂ ସେଟ୍ଠାତି ୱଦତି। ପୁବ୍ବଜୋତି ପଠମଂ ଜାତୋ କାଣୋ ୱାପି ହୋତୁ କୁଣିଆଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରୋ, ଯୋ ପଠମଂ ଜାତୋ, ଅଯମେୱ ପୁତ୍ତୋ ଇମିସ୍ସା ଦେୱତାଯ ୱାଦେ

ସେଟ୍ଠୋ ନାମ ହୋତି। ଯସ୍ମା ପନ ଦ୍ୱିପଦାଦୀନଂ ବୁଦ୍ଧାଦୟୋ ସେଟ୍ଠା, ତସ୍ମା ଭଗଵା ପଟିଗାଥଂ ଆହ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଭଗଵା ସବ୍ବେସଂୟେଵ ଅପଦାଦିଭେଦାନଂ ସତ୍ତାନଂ ସେଟ୍ଠୋ, ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ପନେସ ସବ୍ବସତ୍ତସେଟ୍ଠୋ ଦ୍ୱିପଦେସ୍ୱେଵ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଦ୍ୱିପଦଂ ସେଟ୍ଠୋତି ଆହ। ଦ୍ୱିପଦେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚସ୍ସ ସବ୍ବସତ୍ତସେଟ୍ଠଭାଵୋ ଅପ୍ପଟିହତୋଵ ହୋତି। ଆଜାନୀୟୋତି ହତ୍ଥୀ ଵା ହୋତୁ ଅସ୍ସାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରୋ ଵା, ଯୋ କାରଣଂ ଜାନାତି, ଅୟଂ ଆଜାନୀୟୋଵ ଚତୁପ୍ପଦାନଂ ସେଟ୍ଠୋତି ଅତ୍ଥୋ। କୂଟକଣ୍ଣରଞ୍ଞୋ ଗୁଳଵଣ୍ଣଅସ୍ସୋ ଵିୟ। ରାଜା କିର ପାଚୀନଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚେତିୟପବ୍ବତଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି କଲମ୍ବନଦୀତୀରଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ, ଅସ୍ସୋ ତୀରେ ଠତ୍ୱା ଉଦକଂ ଓତରିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି , ରାଜା ଅସ୍ସାଚରିୟଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା, ''ଅହୋ ଵତ ତଯା ଅସ୍ସୋ ସିକ୍ଖାପିତୋ ଉଦକଂ ଓତରିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତୀ''ତି ଆହ। ଆଚରିୟୋ ''ସୁସିକ୍ଖାପିତୋ ଦେଵ ଅସ୍ସୋ, ଏତସ୍ସ ହି ଚିତ୍ତଂ – 'ସଚାହଂ ଉଦକଂ ଓତରିସ୍ସାମି, ଵାଲଂ ତେମିସ୍ସତି, ଵାଲେ ତିନ୍ତେ ରଞ୍ଞୋ ଅଙ୍ଗେ ଉଦକଂ ପାତେୟ୍ୟା'ତି, ଏଵଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସରୀରେ ଉଦକପାତନଭୟେନ ନ ଓତରତି, ଵାଲଂ ଗଣ୍ହାପେଥା''ତି ଆହ। ରାଜା ତଥା କାରେସି। ଅସ୍ସୋ ଵେଗେନ ଓତରିତ୍ୱା ପାରଂ ଗତୋ। ସୁସ୍ସୂସାତି ସୁସ୍ସୂସମାନା। କୁମାରିକାଲେ ଵା ଗହିତା ହୋତୁ ପଚ୍ଛା ଵା, ସୁରୂପା ଵା ଵିରୂପା ଵା, ଯା ସାମିକଂ ସୁସ୍ସୂସତି ପରିଚରତି ତୋସେତି, ସା ଭରିୟାନଂ ସେଟ୍ଠା। ଅସ୍ସଵୋତି ଆସୁଣମାନୋ। ଜେଟ୍ଠୋ ଵା ହି ହୋତୁ କନିଟ୍ଠୋ ଵା, ଯୋ ମାତାପିତୂନଂ ଵଚନଂ ସୁଣାତି, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି, ଓଵାଦପଟିକରୋ ହୋତି, ଅୟଂ ପୁତ୍ତାନଂ ସେଟ୍ଠୋ, ଅଞ୍ଞେହି ସନ୍ଧିଚ୍ଛେଦକାଦିଚୋରେହି ପୁତ୍ତେହି କୋ ଅତ୍ଥୋ ଦେଵତେତି।

ଖତ୍ତିୟସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ସଣମାନସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୫। ପଞ୍ଚମେ ଠିତେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେତି ଠିତମଜ୍ଝନ୍ହିକେ। ସନ୍ନିସୀଵେସୂତି ଯଥା ଫାସୁକଟ୍ଠାନଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ସନ୍ନିସିନ୍ନେସୁ ଵିସ୍ସମମାନେସୁ। ଠିତମଜ୍ଝନ୍ହିକକାଲୋ ନାମେସ ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଇରିୟାପଥଦୁବ୍ବଲ୍ୟକାଲୋ। ଇଧ ପନ ପକ୍ଖୀନଂୟେଵ ଵସେନ ଦସ୍ସିତୋ। ସଣତେଵାତି ସଣତି ଵିୟ ମହାଵିରଵଂ ଵିୟ ମୁଞ୍ଚତି। ସଣମାନମେଵ ଚେତ୍ଥ ''ସଣତେଵା''ତି ଵୁତ୍ତଂ। ତପ୍ପଟିଭାଗଂ ନାମେତଂ। ନିଦାଘସମୟସ୍ମିଞ୍ହି ଠିତମଜ୍ଝନ୍ହିକକାଲେ ଚତୁପ୍ପଦଗଣେସୁ ଚେଵ ପକ୍ଖୀଗଣେସୁ ଚ ସନ୍ନିସିନ୍ନେସୁ ଵାତପୂରିତାନଂ ସୁସିରରୁକ୍ଖାନଞ୍ଚେଵ ଛିଦ୍ଦଵେଣୁପବ୍ବାନଞ୍ଚ ଖନ୍ଧେନ ଖନ୍ଧଂ ସାଖାୟ ସାଖଂ ସଙ୍ଘଟ୍ଟୟନ୍ତାନଂ ପାଦପାନଞ୍ଚ ଅରଞ୍ଞମଜ୍ଝେ ମହାସଦ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି । ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ଵୁତ୍ତଂ। ତଂ ଭୟଂ ପଟିଭାତି ମନ୍ତି ତଂ ଏଵରୂପେ କାଲେ ମହାଅରଞ୍ଞସ୍ସ ସଣମାନଂ ମୟ୍ହଂ ଭୟଂ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାତି। ଦନ୍ଧପଞ୍ଞା କିରେସା ଦେଵତା ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅତ୍ତନୋ ନିସଜ୍ଜଫାସୁକଂ କଥାଫାସୁକଂ ଦୁତିୟକଂ ଅଲଭନ୍ତୀ ଏଵମାହ। ଯସ୍ମା ପନ ତାଦିସେ କାଲେ ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଵିଵିତ୍ତେ ଅରଞ୍ଞାୟତନେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନପ୍ପକଂ ସୁଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଯଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ –

''ସୁଞ୍ଞାଗାରଂ ପଵିଟ୍ଠସ୍ସ, ସନ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

ଅମାନୁସୀ ରତୀ ହୋତି, ସମ୍ମା ଧମ୍ମଂ ଵିପସ୍ସତୋ''ତି। (ଧ। ପ। ୩୭୩) ଚ,

''ପୁରତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଵାପି, ଅପରୋ ଚେ ନ ଵିଜ୍ଜତି;

ଅତୀଵ ଫାସୁ ଭଵତି, ଏକସ୍ସ ଵସତୋ ଵନେ''ତି। (ଥେରଗା। ୫୩୭) ଚ;

ତସ୍ମା ଭଗଵା ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ସା ରତି ପଟିଭାତି ମନ୍ତି ଯା ଏଵରୂପେ କାଲେ ଏକକସ୍ସ ନିସଜ୍ଜା ନାମ, ସା ରତି ମୟ୍ହଂ ଉପଟ୍ଠାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ତାଦିସମେଵାତି।

ସଣମାନସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ନିଦ୍ଦାତନ୍ଦୀସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୬। ଛଟ୍ଠେ ନିଦ୍ଦାତି, ''ଅଭିଜାନାମହଂ, ଅଗ୍ଗିଵେସ୍ସନ, ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମିତା''ତି (ମ। ନି। ୧।୩୮୭) ଏଵରୂପାୟ ଅପ୍ପାକତନିଦ୍ଦାୟ ପୁବ୍ବଭାଗାପରଭାଗେସୁ ସେଖପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ସସଙ୍ଖାରିକଅକୁସଲେ ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଥିନମିଦ୍ଧଂ। ତନ୍ଦୀତି ଅତିଚ୍ଛାତାତିସୀତାଦିକାଲେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଆଗନ୍ତୁକଂ ଆଲସିୟଂ। ଵୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ''ତତ୍ଥ କତମା ତନ୍ଦୀ? ଯା ତନ୍ଦୀ ତନ୍ଦିୟନା ତନ୍ଦିମନତା ଆଲସ୍ସଂ ଆଲସ୍ସାୟନା ଆଲସ୍ସାୟିତତ୍ତଂ, ଅୟଂ ଵୁଚ୍ଚତି ତନ୍ଦୀ''ତି (ଵିଭ। ୮୫୭)। ଵିଜମ୍ଭିତାତି କାୟଵିଜମ୍ଭନା। ଅରତୀତି ଅକୁସଲପକ୍ଖା ଉକ୍କଣ୍ଠିତତା। ଭତ୍ତସମ୍ମଦୋତି ଭତ୍ତମୁଚ୍ଛା ଭତ୍ତକିଲମଥୋ।

ୱିହାରୋ ପନ ତେସଂ – ‘‘ତତ୍ଥ କତମା ୱିଜମ୍ଭିତା? ଯା କାଯସ୍ସ ଜମ୍ଭନା ୱିଜମ୍ଭନା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅଭିଧମ୍ମେ ଆଗତୋୱ। ଏତେନାତି ଏତେନ ନିଦ୍ଦାଦିନା ଉପକ୍କିଲେସେନ ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠୋ ନିୱାରିତପାତୁଭାୱୋ। ନପ୍ପକାସତୀତି ନ ଜୋତତି, ନ ପାତୁଭୱତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅରିଯମଗ୍ଗୋତି ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ। ପାଣିନନ୍ତି ସତ୍ତାନଂ। ୱୀରିଯେନାତି ମଗ୍ଗସହଜାତୱୀରିଯେନ। ନଂ ପଣାମେତ୍ୱାତି ଏତଂ କିଲେସଜାତଂ ନୀହରିତ୍ୱା। ଅରିଯମଗ୍ଗୋତି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋ। ଇତି ମଗ୍ଗେନେୱ ଉପକ୍କିଲେସେ ନୀହରିତ୍ୱା ମଗ୍ଗସ୍ସ ୱିସୁଦ୍ଧି ୱୁତ୍ତାତି।

ନିଦ୍ଦାତନ୍ଦୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଦୁକ୍କରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭। ସତ୍ତମେ ଦୁତ୍ତିତିକ୍ଖନ୍ତି ଦୁକ୍ଖମଂ ଦୁଅଧିୱାସିଯଂ। ଅବ୍ୟତ୍ତେନାତି ବାଲେନ। ସାମଞ୍ଞନ୍ତି ସମଣଧମ୍ମୋ। ଇମିନା ଦେୱତା ଇଦଂ ଦସ୍ସେତି – ଯଂ ପଣ୍ଡିତା କୁଲପୁତ୍ତା ଦସପି ୱସ୍ସାନି ୱୀସତିପି ସଟ୍ଠିପି ୱସ୍ସାନି ଦନ୍ତେ ଅଭିଦନ୍ତମାଧାଯ ଜିୱ୍ହାଯ ତାଲୁଂ ଆହଚ୍ଚପି ଚେତସା ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱାପି ଏକାସନଂ ଏକଭତ୍ତଂ ପଟିସେୱମାନା ଆପାଣକୋଟିକଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତା ସାମଞ୍ଞଂ କରୋନ୍ତି। ତଂ ଭଗୱା ବାଲୋ ଅବ୍ୟତ୍ତୋ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି। ବହୂ ହି ତତ୍ଥ ସମ୍ବାଧାତି ତସ୍ମିଂ ସାମଞ୍ଞସଙ୍ଖାତେ ଅରିଯମଗ୍ଗେ ବହୂ ସମ୍ବାଧା ମଗ୍ଗାଧିଗମାଯ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗେ ବହୂ ପରିସ୍ସଯାତି ଦସ୍ସେତି।

ଚିତ୍ତଞ୍ଚେ ନ ନିୱାରଯେତି ଯଦି ଅଯୋନିସୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଚିତ୍ତଂ ନ ନିୱାରେଯ୍ୟ, କତି ଅହାନି ସାମଞ୍ଞଂ ଚରେଯ୍ୟ? ଏକଦିୱସମ୍ପି ନ ଚରେଯ୍ୟ। ଚିତ୍ତୱସିକୋ ହି ସମଣଧମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ପଦେ ପଦେତି ଆରମ୍ମଣେ ଆରମ୍ମଣେ। ଆରମ୍ମଣଞ୍ହି ଇଧ ପଦନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଯସ୍ମିଂ ଯସ୍ମିଂ ହି ଆରମ୍ମଣେ କିଲେସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ବାଲୋ ୱିସୀଦତି ନାମ। ଇରିଯାପଥପଦମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ଗମନାଦୀସୁ ହି ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ କିଲେସୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ୱିସୀଦତି ନାମ। ସଙ୍କପ୍ପାନନ୍ତି କାମସଙ୍କପ୍ପାଦୀନଂ।

କୁମ୍ମୋ ୱାତି କଚ୍ଛପୋ ୱିଯ। ଅଙ୍ଗାନୀତି ଗୀୱପଞ୍ଚମାନି ଅଙ୍ଗାନି। ସମୋଦହନ୍ତି ସମୋଦହନ୍ତୋ, ସମୋଦହିତ୍ୱା ୱା। ମନୋୱିତକ୍କେତି ମନମ୍ହି ଉପ୍ପନ୍ନୱିତକ୍କେ। ଏତ୍ତାୱତା ଇଦଂ ଦସ୍ସେତି – ଯଥା କୁମ୍ମୋ ସୋଣ୍ଡିପଞ୍ଚମାନି ଅଙ୍ଗାନି ସକେ କପାଲେ ସମୋଦହନ୍ତୋ ସିଙ୍ଗାଲସ୍ସ ଓତାରଂ ନ ଦେତି, ସମୋଦହିତ୍ୱା ଚସ୍ସ ଅପ୍ପସଯ୍ହତଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଏୱମେୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ମନମ୍ହି ଉପ୍ପନ୍ନୱିତକ୍କେ ସକେ ଆରମ୍ମଣକପାଲେ ସମୋଦହଂ ମାରସ୍ସ ଓତାରଂ ନ ଦେତି, ସମୋଦହିତ୍ୱା ଚସ୍ସ ଅପ୍ପସଯ୍ହତଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି। ଅନିସ୍ସିତୋତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯେହି ଅନିସ୍ସିତୋ ହୁତ୍ୱା। ଅହେଠଯାନୋତି ଅୱିହିଂସମାନୋ। ପରିନିବ୍ବୁତୋତି କିଲେସନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ। ନୂପୱଦେଯ୍ୟ କଞ୍ଚୀତି ଯଂକିଞ୍ଚି ପୁଗ୍ଗଲଂ ଆଚାରୱିପତ୍ତିଆଦୀସୁ ଯାଯ କାଯଚି ମଙ୍କୁଂ କାତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ନ ୱଦେଯ୍ୟ, ‘‘କାଲେନ ୱକ୍ଖାମି ନୋ ଅକାଲେନା’’ତିଆଦଯୋ ପନ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମେ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଉଲ୍ଲୁମ୍ପନସଭାୱସଣ୍ଠିତେନ ଚିତ୍ତେନ କାରୁଞ୍ଞତଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱଦେଯ୍ୟାତି।

ଦୁକ୍କରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ହିରୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮। ଅଟ୍ଠମେ ହିରୀନିସେଧୋତି ହିରିଯା ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନିସେଧେତୀତି ହିରୀନିସେଧୋ। କୋଚି ଲୋକସ୍ମିଂୱିଜ୍ଜତୀତି କୋଚି ଏୱରୂପୋ ୱିଜ୍ଜତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଯୋ ନିନ୍ଦଂ ଅପବୋଧତୀତି ଯୋ ଗରହଂ ଅପହରନ୍ତୋ ବୁଜ୍ଝତି। ଅସ୍ସୋ ଭଦ୍ରୋ କସାମିୱାତି ଯଥା ଭଦ୍ରୋ ଅସ୍ସାଜାନୀଯୋ କସଂ ଅପହରନ୍ତୋ ବୁଜ୍ଝତି, ପତୋଦଚ୍ଛାଯଂ ଦିସ୍ୱା ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତୋ ୱିଯ କସାଯ ଅତ୍ତନି ନିପାତଂ ନ ଦେତି, ଏୱମେୱ ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭୂତସ୍ସ ଦସଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୁନୋ ଅତ୍ତନି ନିପାତଂ ଅଦଦନ୍ତୋ ନିନ୍ଦଂ ଅପବୋଧତି ଅପହରନ୍ତୋ ବୁଜ୍ଝତି, ଏୱରୂପୋ କୋଚି ଖୀଣାସୱୋ ୱିଜ୍ଜତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅଭୂତକ୍କୋସେନ ପନ ପରିମୁତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ତନୁଯାତି ତନୁକା, ହିରିଯା ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ ନିସେଧେତ୍ୱା ଚରନ୍ତା ଖୀଣାସୱା ନାମ ଅପ୍ପକାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦା ସତାତି ନିଚ୍ଚକାଲଂ ସତିୱେପୁଲ୍ଲେନ ସମନ୍ନାଗତା। ଅନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପପ୍ପୁଯ୍ୟାତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ କୋଟିଂ ଅନ୍ତଭୂତଂ ନିବ୍ବାନଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱାତି।

ହିରୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। କୁଟିକାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯। ନୱମେ କଚ୍ଚି ତେ କୁଟିକାତି ଅୟଂ ଦେୱତା ଦସ ମାସେ ଅନ୍ତୋୱସନଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ମାତରଂ କୁଟିକଂ କତ୍ୱା, ଯଥା ସକୁଣା ଦିୱସଂ ଗୋଚରପସୁତା ରତ୍ତିଂ କୁଲାୱକଂ ଅଲ୍ଲୀୟନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ସତ୍ତା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱାପି ମାତୁଗାମସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଆଲୟୱସେନ ଭରିୟଂ କୁଲାୱକଂ କତ୍ୱା। କୁଲପୱେଣିଂ ସନ୍ତାନକଟ୍ଠେନ ପୁତ୍ତେ ସନ୍ତାନକେ କତ୍ୱା, ତଣ୍ହଂ ବନ୍ଧନଂ କତ୍ୱା, ଗାଥାବନ୍ଧନେନ ଇମେ ପଞ୍ହେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି, ଭଗୱାପିସ୍ସା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଗ୍ଘାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ତଗ୍ଘାତି ଏକଂସୱଚନେ ନିପାତୋ। ନତ୍ଥୀତି ପହାୟ ପବ୍ବଜିତତ୍ତା ୱଟ୍ଟସ୍ମିଂ ୱା ପୁନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିୱାସସ୍ସ ଦାରଭରଣସ୍ସ ପୁତ୍ତନିବ୍ବତ୍ତିୟା ୱା ଅଭାୱତୋ ନତ୍ଥି।

ଦେୱତା ‘‘ମୟା ସନ୍ନାହଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗୁଲ୍ହା ପଞ୍ହା ପୁଚ୍ଛିତା, ଅୟଞ୍ଚ ସମଣୋ ପୁଚ୍ଛିତମତ୍ତେୟେୱ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି, ଜାନଂ ନୁ ଖୋ ମେ ଅଜ୍ଝାସୟଂ କଥେସି, ଉଦାହୁ ଅଜାନଂ ୟଂ ୱା ତଂ ୱା ମୁଖାରୁଲ୍ହଂ କଥେସୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ କିନ୍ତାହନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କିନ୍ତାହନ୍ତି କିଂ ତେ ଅହଂ। ଅଥସ୍ସା ଭଗୱା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ମାତରନ୍ତିଆଦିମାହ। ସାହୁ ତେତି ଗାଥାୟ ଅନୁମୋଦିତ୍ୱା ସମ୍ପହଂସିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦେୱଟ୍ଠାନମେୱ ଗତାତି।

କୁଟିକାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ସମିଦ୍ଧିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦। ଦସମେ ତପୋଦାରାମେତି ତପୋଦସ୍ସ ତତ୍ତୋଦକସ୍ସ ରହଦସ୍ସ ୱସେନ ଏୱଂ ଲଦ୍ଧନାମେ ଆରାମେ। ୱେଭାରପବ୍ବତସ୍ସ କିର ହେଟ୍ଠା ଭୁମ୍ମଟ୍ଠକନାଗାନଂ ପଞ୍ଚୟୋଜନସତିକଂ ନାଗଭୱନଂ ଦେୱଲୋକସଦିସଂ ମଣିମୟେନ ତଲେନ ଆରାମୁୟ୍ୟାନେହି ଚ ସମନ୍ନାଗତଂ। ତତ୍ଥ ନାଗାନଂ କୀଲନଟ୍ଠାନେ ମହାଉଦକରହଦୋ, ତତୋ ତପୋଦା ନାମ ନଦୀ ସନ୍ଦତି କୁଥିତା ଉଣ୍ହୋଦକା। କସ୍ମା ପନେସା ଏଦିସା? ରାଜଗହଂ କିର ପରିୱାରେତ୍ୱା ମହାପେତଲୋକୋ ତିଟ୍ଠତି, ତତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମହାଲୋହକୁମ୍ଭିନିରୟାନଂ ଅନ୍ତରେନ ଅୟଂ ତପୋଦା ଆଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା କୁଥିତା ସନ୍ଦତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

‘‘ୟତାୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତପୋଦା ସନ୍ଦତି, ସୋ ଦହୋ ଅଚ୍ଛୋଦକୋ ସୀତୋଦକୋ ସାତୋଦକୋ ସେତୋଦକୋ ସୁପ୍ପତିତ୍ଥୋ ରମଣୀୟୋ ପହୂତମଚ୍ଛକଚ୍ଛପୋ, ଚକ୍କମତ୍ତାନି ଚ ପଦୁମାନି ପୁପ୍ଫନ୍ତି। ଅପିଚାୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତପୋଦା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମହାନିରୟାନଂ ଅନ୍ତରିକାୟ ଆଗଚ୍ଛତି, ତେନାୟଂ ତପୋଦା କୁଥିତା ସନ୍ଦତୀ’’ତି (ପାରା। ୨୩୧)।

ଇମସ୍ସ ପନ ଆରାମସ୍ସ ଅଭିମୁଖଟ୍ଠାନେ ତତୋ ମହାଉଦକରହଦୋ ଜାତୋ, ତସ୍ସ ୱସେନାୟଂ ୱିହାରୋ ‘‘ତପୋଦାରାମୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ସମିଦ୍ଧୀତି ତସ୍ସ କିର ଥେରସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱୋ ସମିଦ୍ଧୋ ଅଭିରୂପୋ ପାସାଦିକୋ, ତସ୍ମା ‘‘ସମିଦ୍ଧୀ’’ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗତୋ। ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତୁନ୍ତି ପଧାନିକତ୍ଥେରୋ ଏସ, ବଲୱପଚ୍ଚୂସେ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ସରୀରଂ ଉତୁଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ବହି ସତ୍ତହତ୍ଥମତ୍ତେ ମହାଚଙ୍କମେ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ସେଦଗହିତେହି ଗତ୍ତେହି ପରିଭୁଞ୍ଜମାନଂ ସେନାସନଂ କିଲିସ୍ସତୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚନତ୍ଥଂ ସରୀରଧୋୱନତ୍ଥଂ ଉପସଙ୍କମି। ଏକଚୀୱରୋ ଅଟ୍ଠାସୀତି ନିୱାସନଂ ନିୱାସେତ୍ୱା କାୟବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି।

ଗତ୍ତାନି ପୁବ୍ବାପୟମାନୋତି ଗତ୍ତାନି ପୁବ୍ବସଦିସାନି ୱୋଦକାନି କୁରୁମାନୋ। ଅଲ୍ଲସରୀରେ ପାରୁତଂ ହି ଚୀୱରଂ କିଲିସ୍ସତି ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ହୋତି, ନ ଚେତଂ ୱତ୍ତଂ। ଥେରୋ ପନ ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ଠିତୋୱ ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତତ୍ର ଇଦଂ ନ୍ହାନୱତ୍ତଂ – ଉଦକତିତ୍ଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଚୀୱରାନି ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱେଗେନ ଠିତକେନେୱ ନ ଓତରିତବ୍ବଂ, ସବ୍ବଦିସା ପନ ଓଲୋକେତ୍ୱା ୱିୱିତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଖାଣୁଗୁମ୍ବଲତାଦୀନି ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉକ୍କାସିତ୍ୱା ଅୱକୁଜ୍ଜ ଠିତେନ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଚୀୱରଂ ଅପନେତ୍ୱା ପସାରେତବ୍ବଂ, କାୟବନ୍ଧନଂ ମୋଚେତ୍ୱା ଚୀୱରପିଟ୍ଠେୟେୱ ଠପେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଉଦକସାଟିକା ନତ୍ଥି, ଉଦକନ୍ତେ ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନିୱାସନଂ ମୋଚେତ୍ୱା ସଚେ ସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ଥି, ପସାରେତବ୍ବଂ। ନୋ ଚେ ଅତ୍ଥି, ସଂହରିତ୍ୱା ଠପେତବ୍ବଂ। ଉଦକଂ ଓତରନ୍ତେନ ସଣିକଂ ନାଭିପ୍ପମାଣମତ୍ତଂ ଓତରିତ୍ୱା ୱୀଚିଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେନ୍ତେନ ସଦ୍ଦଂ ଅକରୋନ୍ତେନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଆଗତଦିସାଭିମୁଖେନ ନିମୁଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଚୀୱରଂ ରକ୍ଖିତଂ ହୋତି। ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନ୍ତେନପି ସଦ୍ଦଂ ଅକରୋନ୍ତେନ ସଣିକଂ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ନ୍ହାନପରିୟୋସାନେ ଉଦକନ୍ତେ ଉକ୍କୁଟିକେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ନିୱାସନଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ସୁପରିମଣ୍ଡଲଂ ନିୱାସେତ୍ୱା କାୟବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ଅପାରୁପିତ୍ୱାୱ ଠାତବ୍ବନ୍ତି।

ଥେରୋପି ତଥା ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁତ୍ତରିତ୍ୱା ୱିଗଚ୍ଛମାନୋଦକଂ କାୟଂ ଓଲୋକୟମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ସ ପକତିୟାପି ପାସାଦିକସ୍ସ ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ସମ୍ମା ପରିଣତାହାରସ୍ସ ଉଣ୍ହୋଦକେନ ନ୍ହାତସ୍ସ ଅତିୱିୟ ମୁଖୱଣ୍ଣୋ ୱିରୋଚତି, ବନ୍ଧନା ପମୁତ୍ତତାଲଫଲଂ ୱିୟ ପଭାସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିୟ ତଙ୍ଖଣୱିକସିତପଦୁମଂ ୱିୟ ମୁଖଂ ସସ୍ସିରିକଂ ଅହୋସି, ସରୀରୱଣ୍ଣୋପି ୱିପ୍ପସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ୱନସଣ୍ଡେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଭୁମ୍ମଦେୱତା ପାସାଦିକଂ

ଭିକ୍ଖୁଂ ଓଲୋକୟମାନା ସମନଂ ନିସ୍ସହେତୁଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟାନ୍ତୀ କାମପରିଳାହାଭିଭୂତା ହୁତ୍ୱା, ‘‘ଥେରଂ ପଲୋଭେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅତ୍ତଭାୱଂ ଉଳାରେନ ଅଲଙ୍କାରେନ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ସହସ୍ସୱଟ୍ଟିପଦୀପଂ ପଜ୍ଜଲମାନା ୱିୟ ଚନ୍ଦଂ ଉଟ୍ଠାପୟମାନା ୱିୟ ସକଲାରାମଂ ଏକୋଭାସଂ କତ୍ୱା ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ୱେହାସେ ଠିତା ଗାଥଂ ଅଭାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଅଥ ଖୋ ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା…ପେ… ଅଜ୍ଝଭାସୀ’’ତି।

ଅଭୁତ୍ୱାତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ଅପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା। ଭିକ୍ଖସୀତି ପିଣ୍ଡାୟ ଚରସି। ମା ତଂ କାଲୋ ଉପଚ୍ଚଗାତି ଏତ୍ଥ କାଲୋ ନାମ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣପଟିସେୱନକ୍ଖମୋ ଦହରୟୋବ୍ବନକାଲୋ। ଜରାଜିଣ୍ଣେନ ହି ଓଭଗ୍ଗେନ ଦଣ୍ଡପରାୟଣେନ ପୱେଧମାନେନ କାସସାସାଭିଭୂତେନ ନ ସକ୍କା କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ। ଇତି ଇମଂ କାଲଂ ସନ୍ଧାୟ ଦେୱତା ‘‘ମା ତଂ କାଲୋ ଉପଚ୍ଚଗା’’ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ମା ଉପଚ୍ଚଗାତି ମା ଅତିକ୍କମି।

କାଲଂ ୱୋହଂ ନ ଜାନାମୀତି ଏତ୍ଥ ୱୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ। କାଲଂ ନ ଜାନାମୀତି ମରଣକାଲଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ସତ୍ତାନଞ୍ହି –

‘‘ଜୀୱିତଂ ବ୍ୟାଧି କାଲୋ ଚ, ଦେହନିକ୍ଖେପନଂ ଗତି;

ପଞ୍ଚେତେ ଜୀୱଲୋକସ୍ମିଂ, ଅନିମିତ୍ତା ନ ନାୟରେ’’।

ତତ୍ଥ ଜୀୱିତଂ ତାୱ ‘‘ଏତ୍ତକମେୱ, ନ ଇତୋ ପର’’ନ୍ତି ୱୱତ୍ଥାନାଭାୱତୋ ଅନିମିତ୍ତଂ। କଲଲକାଲେପି ହି ସତ୍ତା ମରନ୍ତି, ଅବ୍ବୁଦ-ପେସି-ଘନ-ଅଡ୍ଢମାସ-ଏକମାସ-ଦ୍ୱେମାସ-ତେମାସ-ଚତୁମାସପଞ୍ଚମାସ…ପେ… ଦସମାସକାଲେପି, କୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସମୟେପି, ତତୋ ପରଂ ୱସ୍ସସତସ୍ସ ଅନ୍ତୋପି ବହିପି ମରନ୍ତିୟେୱ। ବ୍ୟାଧିପି ‘‘ଇମିନାୱ ବ୍ୟାଧିନା ସତ୍ତା ମରନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞେନା’’ତି ୱୱତ୍ଥାନାଭାୱତୋ ଅନିମିତ୍ତୋ। ଚକ୍ଖୁରୋଗେନପି ହି ସତ୍ତା ମରନ୍ତି ସୋତରୋଗାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରେନପି। କାଲୋପି, ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ୟେୱ କାଲେ ମରିତବ୍ବଂ, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ମି’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୱତ୍ଥାନାଭାୱତୋ ଅନିମିତ୍ତୋ। ପୁବ୍ବଣ୍ହେପି ହି ସତ୍ତା ମରନ୍ତି ମଜ୍ଝନ୍ହିକାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିମ୍ପି। ଦେହନିକ୍ଖେପନମ୍ପି, ‘‘ଇଧେୱ ମୀୟମାନାନଂ ଦେହେନ ପତିତବ୍ବଂ, ନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥା’’ତି ଏୱଂ ୱୱତ୍ଥାନାଭାୱତୋ ଅନିମିତ୍ତଂ। ଅନ୍ତୋଗାମେ ଜାତାନଞ୍ହି ବହିଗାମେପି ଅତ୍ତଭାୱୋ ପତତି, ବହିଗାମେପି ଜାତାନଂ ଅନ୍ତୋଗାମେପି। ତଥା ଥଲଜାନଂ ଜଲେ, ଜଲଜାନଂ ଥଲେତି ଅନେକପ୍ପକାରତୋ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ଗତିପି, ‘‘ଇତୋ ଚୁତେନ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୱତ୍ଥାନାଭାୱତୋ ଅନିମିତ୍ତା। ଦେୱଲୋକତୋ ହି ଚୁତା ମନୁସ୍ସେସୁପି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି , ମନୁସ୍ସଲୋକତୋ ଚୁତା ଦେୱଲୋକାଦୀନଂ ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି ଏୱଂ ୟନ୍ତେ ୟୁତ୍ତଗୋଣୋ ୱିୟ ଗତିପଞ୍ଚକେ ଲୋକୋ ସମ୍ପରିୱତ୍ତତି। ତସ୍ସେୱଂ ସମ୍ପରିୱତ୍ତତୋ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ନାମ କାଲେ ମରଣଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଇମଂ ମରଣସ୍ସ କାଲଂ ୱୋହଂ ନ ଜାନାମି।

ଛନ୍ନୋ କାଲୋ ନ ଦିସ୍ସତୀତି ଅୟଂ କାଲୋ ମୟ୍ହଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ଅୱିଭୂତୋ ନ ପଞ୍ଞାୟତି। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ଅୟଂ କାଲୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ନ ପଞ୍ଞାୟତି, ତସ୍ମା ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ଅଭୁତ୍ୱାୱ ଭିକ୍ଖାମି। ମା ମଂ କାଲୋ ଉପଚ୍ଚଗାତି ଏତ୍ଥ ସମଣଧମ୍ମକରଣକାଲଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘କାଲୋ’’ତି ଆହ। ଅୟଞ୍ହି ସମଣଧମ୍ମୋ ନାମ ପଚ୍ଛିମେ କାଲେ ତିସ୍ସୋ ୱୟୋସୀମା ଅତିକ୍କନ୍ତେନ ଓଭଗ୍ଗେନ ଦଣ୍ଡପରାୟଣେନ ପୱେଧମାନେନ କାସସାସାଭିଭୂତେନ ନ ସକ୍କା କାତୁଂ। ତଦା ହି ନ ସକ୍କା ହୋତି ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ୱା ଗଣ୍ହିତୁଂ, ଧୁତଙ୍ଗଂ ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ, ଅରଞ୍ଞୱାସଂ ୱା ୱସିତୁଂ, ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ସମାପତ୍ତିଂ ୱା ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ, ପଦଭାଣ-ସରଭଞ୍ଞଧମ୍ମକଥା-ଅନୁମୋଦନାଦୀନି ୱା କାତୁଂ, ତରୁଣୟୋବ୍ବନକାଲେ ପନେତଂ ସବ୍ବଂ ସକ୍କା କାତୁନ୍ତି ଅୟଂ ସମଣଧମ୍ମକରଣସ୍ସ କାଲୋ ମା ମଂ ଉପଚ୍ଚଗା, ୟାୱ ମଂ ନାତିକ୍କମତି, ତାୱ କାମେ ଅଭୁତ୍ୱାୱ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋମୀତି ଆହ।

ପଥୱିୟଂପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ସା କିର ଦେୱତା – ‘‘ଅୟଂ ଭିକ୍ଖୁ ସମଣଧମ୍ମକରଣସ୍ସ କାଲଂ ନାମ କଥେତି, ଅକାଲଂ ନାମ କଥେତି, ସହେତୁକଂ କଥେତି ସାନିସଂସ’’ନ୍ତି ଏତ୍ତାୱତାୱ ଥେରେ ଲଜ୍ଜଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ମହାବ୍ରହ୍ମଂ ୱିୟ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ୱିୟ ଚ ନଂ ମଞ୍ଞମାନା ଗାରୱଜାତା ଆକାସା ଓରୁୟ୍ହ ପଥୱିୟଂ ଅଟ୍ଠାସି, ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପି ପଥୱିୟଂ ଠିତା, ୟେନ ପନତ୍ଥେନ ଆଗତା, ପୁନପି ତମେୱ ଗହେତ୍ୱା ଦହରୋ ତ୍ୱନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୁସୂତି ତରୁଣୋ। କାଳକେସୋତି ସୁଟ୍ଠୁ କାଳକେସୋ। ଭଦ୍ରେନାତି ଭଦ୍ଦକେନ। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଦହରୋପି ସମାନୋ କାଣୋ ୱା ହୋତି କୁଣିଆଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରୋ, ସୋ ଭଦ୍ରେନ ୟୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ନାମ ନ ହୋତି। ୟୋ ପନ ଅଭିରୂପୋ ହୋତି ଦସ୍ସନୀୟୋ ପାସାଦିକୋ ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିସମ୍ପନ୍ନୋ, ୟଂ ୟଦେୱ ଅଲଙ୍କାରପରିହାରଂ ଇଚ୍ଛତି, ତେନ ତେନ ଅଲଙ୍କତୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ୱିୟ ଚରତି, ଅୟଂ ଭଦ୍ରେନ ୟୋବ୍ବନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ନାମ ହୋତି। ଥେରୋ ଚ ଉତ୍ତମରୂପସମ୍ପନ୍ନୋ, ତେନ ନଂ ଏୱମାହ।

ଅନିକ୍କୀଳିତାୱୀକାମେସୂତି କାମେସୁ ଅକୀଳିତକୀଳୋ ଅଭୁତ୍ତାୱୀ, ଅକତକାମକୀଳୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ହିତ୍ୱାତି ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ହି ତା ଅଦିଟ୍ଠସଚ୍ଚା ଅୱୀତରାଗା ଅପରଚିତ୍ତୱିଦୂନିୟୋ ଦେୱତା ଭିକ୍ଖୂ ଦସପି ୱସ୍ସାନି ୱୀସତିମ୍ପି…ପେ… ସଟ୍ଠିମ୍ପି ୱସ୍ସାନି ପରିସୁଦ୍ଧଂ ଅଖଣ୍ଡଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରମାନେ ଦିସ୍ୱା

– ‘‘ଇମେ ଭିକ୍ଖୁ ମାନୁସକେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପହାୟ ଦିବ୍ବେ କାମେ ପତ୍ଥୟନ୍ତା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ’’ତି ସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ଅୟମ୍ପି ତଥେୱ ଉପ୍ପାଦେସି। ତସ୍ମା ମାନୁସକେ କାମେ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକେ, ଦିବ୍ବେ ଚ କାଲିକେ କତ୍ୱା ଏୱମାହ।

ନ ଖୋ ଅହଂ, ଆୱୁସୋତି, ଆୱୁସୋ, ଅହଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକେ କାମେ ହିତ୍ୱା କାଲିକେ କାମେ ନ ଅନୁଧାୱାମି ନ ପତ୍ଥେମି ନ ପିହେମି। କଲିକଞ୍ଚ ଖୋ ଅହଂ, ଆୱୁସୋତି ଅହଂ ଖୋ, ଆୱୁସୋ, କାଲିକଂ କାମଂ ହିତ୍ୱା ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ଅନୁଧାୱାମି। ଇତି ଥେରୋ ଚିତ୍ତାନନ୍ତରଂ ଅଲଦ୍ଧବ୍ବତାୟ ଦିବ୍ବେପି ମାନୁସକେପି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ କାଲିକାତି ଅକାସି, ଚିତ୍ତାନନ୍ତରଂ ଲଦ୍ଧବ୍ବତାୟ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଂ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକନ୍ତି। ପଞ୍ଚକାମଗୁଣେସୁ ସମୋହିତେସୁପି ସମ୍ପନ୍ନକାମସ୍ସାପି କାମିନୋ ଚିତ୍ତାନନ୍ତରଂ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତାରମ୍ମଣାନୁଭୱନଂ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣଂ ଅନୁଭୱିତୁକାମେନ ହି ଚିତ୍ତକାରପୋତ୍ଥକାରରୂପକାରାଦୟୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା, ‘‘ଇଦଂ ନାମ ସଜ୍ଜେଥା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି। ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ଅନେକକୋଟିସତସହସ୍ସାନି ଚିତ୍ତାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଅଥ ପଚ୍ଛା ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ସମ୍ପାପୁଣାତି । ସେସଦ୍ୱାରେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗାନନ୍ତରଂ ପନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲମେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅନ୍ତରା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱାରୋ ନତ୍ଥି। ସେସଫଲେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋତି।

ସୋ ତମେୱତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା କାଲିକା ହି, ଆୱୁସୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କାଲିକାତି ୱୁତ୍ତନୟେନ ସମୋହିତସମ୍ପତ୍ତିନାପି କାଲନ୍ତରେ ପତ୍ତବ୍ବା। ବହୁଦୁକ୍ଖାତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ନିସ୍ସାୟ ପତ୍ତବ୍ବଦୁକ୍ଖସ୍ସ ବହୁତାୟ ବହୁଦୁକ୍ଖା। ତଂୱତ୍ଥୁକସ୍ସେୱ ଉପାୟାସସ୍ସ ବହୁତାୟ ବହୁପାୟାସା। ଆଦୀନୱୋ ଏତ୍ଥ ଭିୟ୍ୟୋତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ନିସ୍ସାୟ ଲଦ୍ଧବ୍ବସୁଖତୋ ଆଦୀନୱୋ ଭିୟ୍ୟୋ, ଦୁକ୍ଖମେୱ ବହୁତରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଅୟଂ ଧମ୍ମୋତି ଅୟଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ ଯେନ ଯେନ ଅଧିଗତୋ ହୋତି, ତେନ ତେନ ପରସଦ୍ଧାୟ ଗନ୍ତବ୍ବତଂ ହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣେନ ସୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋତି ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ। ଅତ୍ତନୋ ଫଲଦାନଂ ସନ୍ଧାୟ ନାସ୍ସ କାଲୋତି ଅକାଲୋ, ଅକାଲୋୟେୱ ଅକାଲିକୋ। ଯୋ ଏତ୍ଥ ଅରିୟମଗ୍ଗଧମ୍ମୋ, ସୋ ଅତ୍ତନୋ ପୱତ୍ତିସମନନ୍ତରମେୱ ଫଲଂ ଦେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଏହି ପସ୍ସ ଇମଂ ଧମ୍ମ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତଂ ଏହିପସ୍ସୱିଧିଂ ଅରହତୀତି ଏହିପସ୍ସିକୋ। ଆଦିତ୍ତଂ ଚେଲଂ ୱା ସୀସଂ ୱା ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖିତ୍ୱାପି ଭାୱନାୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତେ ଉପନୟଂ ଅରହତୀତି ଓପନେୟ୍ୟିକୋ। ସବ୍ବେହି ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂଆଦୀହି ୱିଞ୍ଞୂହି ‘‘ଭାୱିତୋ ମେ ମଗ୍ଗୋ, ଅଧିଗତଂ ଫଲଂ, ସଚ୍ଛିକତୋ ନିରୋଧୋ’’ତି ଅତ୍ତନି ଅତ୍ତନି ୱେଦିତବ୍ବୋତି ପଚ୍ଚତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ ୱିଞ୍ଞୂହୀତି। ଅୟମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୪୬ ଆଦୟୋ) ଧମ୍ମାନୁସ୍ସତିୱଣ୍ଣନାୟଂ ୱୁତ୍ତୋ।

ଇଦାନି ସା ଦେୱତା ଅନ୍ଧୋ ୱିୟ ରୂପୱିସେସଂ ଥେରେନ କଥିତସ୍ସ ଅତ୍ଥେ ଅଜାନନ୍ତୀ କଥଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କଥଞ୍ଚାତିପଦସ୍ସ ‘‘କଥଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁ କାଲିକା କାମା ୱୁତ୍ତା ଭଗୱତା, କଥଂ ବହୁଦୁକ୍ଖା, କଥଂ ବହୁପାୟାସା’’ତି? ଏୱଂ ସବ୍ବପଦେହି ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ନୱୋତି ଅପରିପୁଣ୍ଣପଞ୍ଚୱସ୍ସୋ ହି ଭିକ୍ଖୁ ନୱୋ ନାମ ହୋତି, ପଞ୍ଚୱସ୍ସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମଜ୍ଝିମୋ, ଦସୱସ୍ସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଥେରୋ। ଅପରୋ ନୟୋ – ଅପରିପୁଣ୍ଣଦସୱସ୍ସୋ ନୱୋ, ଦସୱସ୍ସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମଜ୍ଝିମୋ, ୱୀସତିୱସ୍ସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଥେରୋ। ତେସଂ ଅହଂ ନୱୋତି ୱଦତି।

ନୱୋପି ଏକଚ୍ଚୋ ସଉଟ୍ଠୱସ୍ସକାଲେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସତେରସୱସ୍ସାନି ସାମଣେରଭାୱେନେୱ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ଚିରପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି, ଅହଂ ପନ ଅଚିରପବ୍ବଜିତୋତି ୱଦତି। ଇମଂ ଧମ୍ମୱିନୟନ୍ତି ଇମଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିନୟଞ୍ଚ। ଉଭୟମ୍ପେତଂ ସାସନସ୍ସେୱ ନାମଂ। ଧମ୍ମେନ ହେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ପିଟକାନି ୱୁତ୍ତାନି, ୱିନୟେନ ୱିନୟପିଟକଂ, ଇତି ତୀହି ପିଟକେହି ପକାସିତଂ ପଟିପତ୍ତିଂ ଅଧୁନା ଆଗତୋମ୍ହୀତି ୱଦତି।

ମହେସକ୍ଖାହୀତି ମହାପରିୱାରାହି। ଏକେକସ୍ସ ହି ଦେୱରଞ୍ଞୋ କୋଟିସତମ୍ପି କୋଟିସହସ୍ସମ୍ପି ପରିୱାରୋ ହୋତି, ତେ ଅତ୍ତାନଂ ମହନ୍ତେ ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ପସ୍ସନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅମ୍ହାଦିସାନଂ ଅପ୍ପେସକ୍ଖାନଂ ମାତୁଗାମଜାତିକାନଂ କୁତୋ ଓକାସୋତି ଦସ୍ସେତି।

ମୟମ୍ପିଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାମାତି ଇଦଂ ସା ଦେୱତା ‘‘ସଚେପି ଚକ୍କୱାଳଂ ପୂରେତ୍ୱା ପରିସା ନିସିନ୍ନା ହୋତି, ମହତିୟା ବୁଦ୍ଧୱୀଥିୟା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁଂ ଲଭତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ଆହ। ପୁଚ୍ଛ ଭିକ୍ଖୁ, ପୁଚ୍ଛ ଭିକ୍ଖୂତି ଥିରକରଣୱସେନ ଆମେଡିତଂ କତଂ।

ଅକ୍ଖେୟ୍ୟସଞ୍ଞିନୋତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଦେୱୋ, ମନୁସ୍ସୋ, ଗହଟ୍ଠୋ, ପବ୍ବଜିତୋ, ସତ୍ତୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ, ତିସ୍ସୋ, ଫୁସ୍ସୋ’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ଅକ୍ଖେୟ୍ୟତୋ ସବ୍ବେସଂ ଅକ୍ଖାନାନଂ ସବ୍ବାସଂ କଥାନଂ ୱତ୍ଥୁଭୂତତୋ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ‘‘ଅକ୍ଖେୟ୍ୟା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ‘‘ସତ୍ତୋ ନରୋ ପୋସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଇତ୍ଥୀ ପୁରିସୋ’’ତି ଏୱଂ ସଞ୍ଞା ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ସଞ୍ଞିନୋ, ଅକ୍ଖେୟ୍ୟେସ୍ୱେୱ ସଞ୍ଞିନୋତି ଅକ୍ଖେୟ୍ୟସଞ୍ଞିନୋ, ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ସତ୍ତପୁଗ୍ଗଲାଦିସଞ୍ଞିନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକ୍ଖେୟ୍ୟସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠିତାତି ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଅଟ୍ଠହାକାରେହି ପତିଟ୍ଠିତା। ରତ୍ତୋ ହି ରାଗୱସେନ ପତିଟ୍ଠିତୋ ହୋତି, ଦୁଟ୍ଠୋ ଦୋସୱସେନ, ମୂଳ୍ହୋ ମୋହୱସେନ, ପରାମଟ୍ଠୋ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ, ଥାମଗତୋ ଅନୁସୟୱସେନ, ୱିନିବଦ୍ଧୋ ମାନୱସେନ, ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱସେନ, ୱିକ୍ଖେପଗତୋ

ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଓସେନ ପତିଟ୍ଠିତୋ ହୋତି। ଅକ୍ଖେଯ୍ୟଂ ଅପରିଞ୍ଞାଯାତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ଅପରିଜାନିତ୍ୱା। ଯୋଗମାଯନ୍ତି ମଚ୍ଚୁନୋତି ମଚ୍ଚୁନୋ ଯୋଗଂ ପଯୋଗଂ ପକ୍ଖେପଂ ଉପକ୍ଖେପଂ ଉପକ୍କମଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ମରଣଓସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏଓମିମାଯ ଗାଥାଯ କାଲିକା କାମା କଥିତା।

ପରିଞ୍ଞାଯାତି ଞାତପରିଞ୍ଞା, ତୀରଣପରିଞ୍ଞା, ପହାନପରିଞ୍ଞାତି ଇମାହି ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପରିଜାନିତ୍ୱା। ତତ୍ଥ କତମା ଞାତପରିଞ୍ଞା? ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଜାନାତି – ''ଅଯଂ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଅଯଂ ଓେଦନାକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଅଯଂ ସଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଅଯଂ ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଅଯଂ ଓିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧୋ, ଇମାନି ତେସଂ ଲକ୍ଖଣରସପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାନପଦଟ୍ଠାନାନୀ''ତି, ଅଯଂ ଞାତପରିଞ୍ଞା। କତମା ତୀରଣପରିଞ୍ଞା? ଏଓଂ ଞାତଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ତୀରେତି ଅନିଚ୍ଚତୋ ଦୁକ୍ଖତୋ ରୋଗତୋତି ଦ୍ୱାଚତ୍ତାଲୀସାଯ ଆକାରେହି। ଅଯଂ ତୀରଣପରିଞ୍ଞା। କତମା ପହାନପରିଞ୍ଞା? ଏଓଂ ତୀରଯିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଛନ୍ଦରାଗଂ ପଜହତି। ଅଯଂ ପହାନପରିଞ୍ଞା।

ଅକ୍ଖାତାରଂ ନ ମଞ୍ଞତୀତି ଏଓଂ ତୀହି ପରିଞ୍ଞାହି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଜାନିତ୍ୱା ଖୀଣାସଓୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅକ୍ଖାତାରଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ନ ମଞ୍ଞତି। ଅକ୍ଖାତାରନ୍ତି କମ୍ମଓସେନ କାରଣଂ ଓେଦିତଙ୍କଂ, ଅକ୍ଖାତଙ୍କଂ କଥେତଙ୍କଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ନ ମଞ୍ଞତି, ନ ପସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ । କିନ୍ତି ଅକ୍ଖାତଙ୍କନ୍ତି? ''ତିସ୍ସୋ''ତି ଓା ''ଫୁସ୍ସୋ''ତି ଓା ଏଓଂ ଯେନ କେନଚି ନାମେନ ଓା ଗୋତ୍ତେନ ଓା ପକାସେତଙ୍କଂ। ତଞ୍ହି ତସ୍ସ ନ ହୋତୀତି ତଂ ତସ୍ସ ଖୀଣାସଓସ୍ସ ନ ହୋତି। ଯେନ ନଂ ଓଜ୍ଜାତି ଯେନ ନଂ ''ରାଗେନ ରତ୍ତୋ''ତି ଓା ''ଦୋସେନ ଦୁଟ୍ଠୋ''ତି ଓା ''ମୋହେନ ମୂଳ୍ହୋ''ତି ଓାତି କୋଚି ଓଦେଯ୍ୟ, ତଂ କାରଣଂ ତସ୍ସ ଖୀଣାସଓସ୍ସ ନତ୍ଥି।

ସଚେ ଓିଜାନାସି ଓଦେହୀତି ସଚେ ଏଓରୂପଂ ଖୀଣାସଓଂ ଜାନାସି, ''ଜାନାମୀ''ତି ଓଦେହି। ନୋ ଚେ ଜାନାସି, ଅଥ ''ନ ଜାନାମୀ''ତି ଓଦେହି। ଯକ୍ଖାତି ଦେଓତଂ ଆଲପନ୍ତୋ ଆହ। ଇତି ଇମାଯ ଗାଥାଯ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ନଓଓିଧୋ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ କଥିତୋ। ସାଧୂତି ଆଯାଚନତ୍ଥେ ନିପାତୋ।

ଯୋ ମଞ୍ଞତୀତି ଯୋ ଅତ୍ତାନଂ ''ଅହଂ ସମୋ''ତି ଓା ''ଓିସେସୀ''ତି ଓା ''ନିହୀନୋ''ତି ଓା ମଞ୍ଞତି। ଏତେନ ''ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀ''ତିଆଦଯୋ ତଯୋ ମାନା ଗହିତାଓ। ତେସୁ ଗହିତେସୁ ନଓ ମାନା ଗହିତାଓ ହୋନ୍ତି। ସୋ ଓିଓଦେଥ ତେନାତି ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତେନେଓ ମାନେନ ଯେନ କେନଚି ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ – ''କେନ ମଂ ତ୍ୱଂ ପାପୁଣାସି, କିଂ ଜାତିଯା ପାପୁଣାସି, ଉଦାହୁ ଗୋତ୍ତେନ, କୁଲପଦେସେନ, ଓଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯ, ବାହୁସଚ୍ଚେନ, ଧୁତଗୁଣେନା''ତି ଏଓଂ ଓିଓଦେଯ୍ୟ। ଇତି ଇମାଯପି ଉପଡ୍ଢଗାଥାଯ କାଲିକା କାମା କଥିତା।

ତୀସୁ ଓିଧାସୂତି ତୀସୁ ମାନେସୁ। ''ଏକଓିଧେନ ରୂପସଙ୍ଗହୋ''ତିଆଦୀସୁ (ଧ। ସ। ୫୮୪) ହି କୋଟ୍ଠାସୋ ''ଓିଧୋ''ତି ଓୁତ୍ତୋ। ''କଥଂଓିଧଂ ସୀଲଓନ୍ତଂ ଓଦନ୍ତି, କଥଂଓିଧଂ ପଞ୍ଞଓନ୍ତଂ ଓଦନ୍ତୀ''ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୧।୯୫) ଆକାରୋ। ''ତିସ୍ସୋ ଇମା, ଭିକ୍ଖଓେ, ଓିଧା। କତମା ତିସ୍ସୋ ? ସେଯ୍ୟୋହମସ୍ମୀତି ଓିଧା, ସଦିସୋହମସ୍ମୀତି ଓିଧା, ହୀନୋହମସ୍ମୀତି ଓିଧା''ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୫।୧୬୨) ମାନୋ ''ଓିଧା''ତି ଓୁତ୍ତୋ। ଇଧାପି ମାନୋଓ। ତେନ ଓୁତ୍ତଂ ''ତୀସୁ ଓିଧାସୂତି ତୀସୁ ମାନେସୂ''ତି। ଅଓିକମ୍ପମାନୋତି ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏତେସୁ ସଙ୍ଖେପତୋ ତୀସୁ , ଓିତ୍ଥାରତୋ ନଓସୁ ମାନେସୁ ନ କମ୍ପତି, ନ ଚଲତି। ସମୋ ଓିସେସୀତି ନ ତସ୍ସ ହୋତୀତି ତସ୍ସ ପହୀନମାନସ୍ସ ଖୀଣାସଓସ୍ସ ''ଅହଂ ସଦିସୋ''ତି ଓା ''ସେଯ୍ୟୋ''ତି ଓା ''ହୀନୋ''ତି ଓା ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ପଚ୍ଛିମପଦଂ ଓୁତ୍ତନଯମେଓ। ଇତି ଇମାଯପି ଉପଡ୍ଢଗାଥାଯ ନଓଓିଧୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକୋ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ କଥିତୋ।

ପହାସିସଙ୍ଖନ୍ତି, ''ପଟିସଙ୍ଖା ଯୋନିସୋ ଆହାରଂ ଆହାରେତୀ''ତିଆଦୀସୁ (ସଂ। ନି। ୪।୧୨୦, ୨୩୯) ପଞ୍ଞା ''ସଙ୍ଖା''ତି ଆଗତା। ''ଅତ୍ଥି ତେ କୋଚି ଗଣକୋ ଓା ମୁଦ୍ଦିକୋ ଓା ସଙ୍ଖାଯକୋ ଓା, ଯୋ ପହୋତି ଗଙ୍ଗାଯ ଓାଲୁକଂ ଗଣେତୁ''ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୪।୪୧୦) ଏତ୍ଥ ଗଣନା। ''ସଞ୍ଞାନିଦାନା ହି ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖା''ତିଆଦୀସୁ (ସୁ। ନି। ୮୮୦) କୋଟ୍ଠାସୋ। ''ଯା ତେସଂ ତେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା''ତି (ଧ। ସ। ୧୩୧୩-୧୩୧୫) ଏତ୍ଥ ପଣ୍ଣତ୍ତି ''ସଙ୍ଖା''ତି ଆଗତା। ଇଧାପି ଅଯମେଓ ଅଧିପ୍ପେତା। ପହାସି ସଙ୍ଖନ୍ତି ପଦସ୍ସ ହି ଅଯମେଓତ୍ଥୋ – ରତ୍ତୋ ଦୁଟ୍ଠୋ ମୂଳ୍ହୋ ଇତି ଇମଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଖୀଣାସଓୋ ପହାସି ଜହି ପଜହୀତି।

ନ ଓିମାନମଜ୍ଝଗାତି ନଓଭେଦଂ ତିଓିଧମାନଂ ନ ଉପଗତୋ। ନିଓାସଟ୍ଠେନ ଓା ମାତୁକୁଚ୍ଛି ''ଓିମାନ''ନ୍ତି ଓୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଆଯତିଂ ପଟିସନ୍ଧିଓସେନ ନ ଉପଗଚ୍ଛୀତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଅନାଗତତ୍ଥେ ଅତୀତଓଚନଂ। ଅଚ୍ଛେଚ୍ଛୀତି ଛିନ୍ଦି। ଛିନ୍ନଗନ୍ଥନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଗନ୍ଥେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତଂ। ଅନୀଘନ୍ତି ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖଂ। ନିରାସନ୍ତି ନିତ୍ତଣ୍ହଂ। ପରିଯେସମାନାତି ଓଲୋକଯମାନା। ନାଜ୍ଝଗମୁନ୍ତି ନ ଅଧିଗଚ୍ଛନ୍ତି ନ ଓିନ୍ଦନ୍ତି ନ ପସ୍ସନ୍ତି। ଓତ୍ତମାନତ୍ଥେ ଅତୀତଓଚନଂ। ଇଧ ଓା ହୁରଂ ଓାତି ଇଧଲୋକେ ଓା ପରଲୋକେ ଓା। ସବ୍ବନିଓେସନେସୂତି ତଯୋ ଭଓା, ଚତସ୍ସୋ ଯୋନିଯୋ, ପଞ୍ଚ ଗତିଯୋ, ସତ୍ତ ଓିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ, ନଓ ସତ୍ତାଓାସା,

ଇତି ଇମେସୁପି ସବ୍ବେସୁ ସଉନିଖ୍ୱେସନେସୁ ଏଖ୍ୱରୂପଂ ଖୀଣାସଖ୍ୱଂ କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ଖ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଖ୍ୱା ନ ପସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମାଯ ଗାଥାଯ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମମେଖ୍ୱ କଥେସି।

ଇମଞ୍ଚ ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା ସାପି ଦେଖ୍ୱତା ଅତ୍ଥଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି, ତେନେଖ୍ୱ କାରଣେନ ଇମସ୍ସ ଖ୍ୱାହଂ, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପାପଂ ନ କଯିରାତି ଗାଥାଯ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଖ୍ୱସେନପି କଥେତୁଂ ଖ୍ୱଟ୍ଟତି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗଖ୍ୱସେନପି। ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଖ୍ୱସେନ ତାଖ୍ୱ ଖ୍ୱଚସାତି ଚତୁବ୍ବିଧଂ ଖ୍ୱଚୀସୁଚରିତଂ ଗହିତଂ। ମନସାତି ତିଖ୍ୱିଧଂ ମନୋସୁଚରିତଂ ଗହିତଂ। କାଯେନ ଖ୍ୱା କିଞ୍ଚନ ସବ୍ବଲୋକେତି ତିଖ୍ୱିଧଂ କାଯସୁଚରିତଂ ଗହିତଂ। ଇମେ ତାଖ୍ୱ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମା ହୋନ୍ତି। କାମେ ପହାଯାତି ଇମିନା ପନ କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ସତିମା ସମ୍ପଜାନୋତି ଇମିନା ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥକାରଣଂ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ ଗହିତଂ। ଦୁକ୍ଖଂ ନ ସେଖ୍ୱେଥ ଅନତ୍ଥସଂହିତନ୍ତି ଇମିନା ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗୋ ପଟିସିଦ୍ଧୋ। ଇତି ଦେଖ୍ୱତା ''ଉଭୋ ଅନ୍ତେ ଖ୍ୱିଖ୍ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା କାରଣେହି ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମେ ତୁମ୍ହେହି କଥିତେ ଆଜାନାମି ଭଗଖ୍ୱା''ତି ଖ୍ୱଦତି।

ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗଖ୍ୱସେନ ପନ ଅଯଂ ନଯୋ – ତସ୍ମିଂ କିର ଠାନେ ମହତୀ ଧମ୍ମଦେସନା ଅହୋସି। ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ଦେଖ୍ୱତା ଯଥାଠାନେ ଠିତାଖ୍ୱ ଦେସନାନୁସାରେନ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନା ଅଧିଗତଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ଏଖ୍ୱମାହ। ତତ୍ଥ ଖ୍ୱଚସାତି ସମ୍ମାଖ୍ୱାଚା ଗହିତା, ମନୋ ପନ ଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତୀତି ମନସାତି ମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତକଂ ଚିତ୍ତଂ ଗହିତଂ। କାଯେନ ଖ୍ୱା କିଞ୍ଚନ ସବ୍ବଲୋକେତି ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ଗହିତୋ, ଆଜୀଖ୍ୱୋ ପନ ଖ୍ୱାଚାକମ୍ମନ୍ତପକ୍ଖିକତ୍ତା ଗହିତୋଖ୍ୱ ହୋତି। ସତିମାତି ଇମିନା ଖ୍ୱାଯାମସତିସମାଧଯୋ ଗହିତା। ସମ୍ପଜାନୋତିପଦେନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପା। କାମେ ପହାଯ, ଦୁକ୍ଖଂ ନ ସେଖ୍ୱେଥାତିପଦଦ୍ୱଯେନ ଅନ୍ତଦ୍ୱଯଖ୍ୱଜ୍ଜନଂ। ଇତି ଇମେ ଦ୍ୱେ ଅନ୍ତେ ଅନୁପଗମ୍ମ ମଜ୍ଝିମଂ ପଟିପଦଂ ତୁମ୍ହେହି କଥିତଂ, ଆଜାନାମି ଭଗଖ୍ୱାତି ଖ୍ୱତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମୀତି।

ସମିଦ୍ଧିସୁତ୍ତଖ୍ୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନନ୍ଦନଖ୍ୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

୩। ସତ୍ତିଖ୍ୱଗ୍ଗୋ

୧। ସତ୍ତିସୁତ୍ତଖ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୧। ସତ୍ତିଖ୍ୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ସତ୍ତିଯାତି ଦେସନାସୀସମେତଂ। ଏକତୋଧାରାଦିନା ସତ୍ଥେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଓମଟ୍ଠୋତି ପହଟୋ। ଚତ୍ତାରୋ ହି ପହାରା ଓମଟ୍ଠୋ ଉମ୍ମଟ୍ଠୋ ମଟ୍ଠୋ ଖ୍ୱିମଟ୍ଠୋତି। ତତ୍ଥ ଉପରି ଠତ୍ୱା ଅଧୋମୁଖଂ ଦିନ୍ନପହାରୋ ଓମଟ୍ଠୋ ନାମ; ହେଟ୍ଠା ଠତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଂମୁଖଂ ଦିନ୍ନୋ ଉମ୍ମଟ୍ଠୋ ନାମ; ଅଗ୍ଗଳସୂଚି ଖ୍ୱିଯ ଖ୍ୱିନିଖ୍ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଗତୋ ମଟ୍ଠୋ ନାମ; ସେସୋ ସବ୍ବୋପି ଖ୍ୱିମଟ୍ଠୋ ନାମ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ଓମଟ୍ଠୋ ଗହିତୋ। ସୋ ହି ସବ୍ବଦାରୁଣୋ ଦୁରୁଦ୍ଧରସଲ୍ଲୋ ଦୁତ୍ତିକିଚ୍ଛୋ ଅନ୍ତୋଦୋସୋ ଅନ୍ତୋପୁବ୍ବଲୋହିତୋଖ୍ୱ ହୋତି , ପୁବ୍ବଲୋହିତଂ ଅନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଖ୍ୱଣମୁଖଂ ପରିଯୋନନ୍ଧିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ପୁବ୍ବଲୋହିତଂ ନିହରିତୁକାମେହି ମଞ୍ଚେନ ସଦ୍ଧିଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅଧୋସିରୋ କାତବ୍ବୋ ହୋତି, ମରଣଂ ଖ୍ୱା ମରଣମତ୍ତଂ ଖ୍ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣାତି। ପରିବ୍ବଜେତି ଖ୍ୱିହରେଯ୍ୟ।

ଇମାଯ ଗାଥାଯ କିଂ କଥେତି? ଯଥା ସତ୍ତିଯା ଓମଟ୍ଠୋ ପୁରିସୋ ସଲ୍ଲୁବ୍ବହନ-ଖ୍ୱଣତିକିଚ୍ଛନାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଖ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି, ପଯୋଗଂ କରୋତି ପରକ୍କମତି। ଯଥା ଚ ଡଯ୍ହମାନୋ ମତ୍ଥକେ ଆଦିତ୍ତସୀସୋ ତସ୍ସ ନିବ୍ବାପନତ୍ଥାଯ ଖ୍ୱୀରିଯଂ ଆରଭତି, ପଯୋଗଂ କରୋତି ପରକ୍କମତି, ଏଖ୍ୱମେଖ୍ୱ ଭିକ୍ଖୁ କାମରାଗଂ ପହାନାଯ ସତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଖ୍ୱିହରେଯ୍ୟ ଭଗଖ୍ୱାତି କଥେସି।

ଅଥ ଭଗଖ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ଇମାଯ ଦେଖ୍ୱତାଯ ଉପମା ତାଖ୍ୱ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ଆନୀତା, ଅତ୍ଥଂ ପନ ପରିତ୍ତକଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତା, ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥେନ୍ତୀପି ହେସା କାମରାଗସ୍ସ ଖ୍ୱିକ୍ଖମ୍ଭନପହାନମେଖ୍ୱ କଥେଯ୍ୟ। ଯାଖ୍ୱ ଚ କାମରାଗୋ ମଗ୍ଗେନ ନ ସମୁଗ୍ଘାଟିଯତି, ତାଖ୍ୱ ଅନୁବନ୍ଧୋଖ୍ୱ ହୋତି। ଇତି ତମେଖ୍ୱ ଓପମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱା ପଠମମଗ୍ଗଖ୍ୱସେନ ଦେସନଂ ଖ୍ୱିନିଖ୍ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଦେସେନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ ପୁରିମାନୁସାରେନେଖ୍ୱ ଖ୍ୱେଦିତବ୍ବୋତି। ପଠମଂ।

୨। ଫୁସତିସୁତ୍ତଖ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୨। ଦୁତିଯେ ନାଫୁସନ୍ତଂ ଫୁସତୀତି କମ୍ମଂ ଅଫୁସନ୍ତଂ ଖ୍ୱିପାକୋ ନ ଫୁସତି, କମ୍ମମେଖ୍ୱ ଖ୍ୱା ଅଫୁସନ୍ତଂ କମ୍ମଂ ନ ଫୁସତି। କମ୍ମଞ୍ହି ନାକରୋତୋ

କରିଯତି। ଫୁସନ୍ତଞ୍ଚ ତତୋଫୁସେତି କମ୍ମଂ ଫୁସନ୍ତଂ ୱିପାକୋ ଫୁସତି, କମ୍ମମେୱ ୱା ଫୁସତି। କମ୍ମଞ୍ହି କରୋତୋ କରିଯତି। ତସ୍ମା ଫୁସନ୍ତଂ ଫୁସତି, ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠପଦୋସିନନ୍ତି ଯସ୍ମା ନ ଅଫୁସନ୍ତଂ ଫୁସତି, ଫୁସନ୍ତଞ୍ଚ ଫୁସତି, ଅଯଂ କମ୍ମୱିପାକାନଂ ଧମ୍ମତା, ତସ୍ମା ଯୋ “ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ନରସ୍ସ ଦୁସ୍ସତି, ସୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ଅନଙ୍ଗଣସ୍ସା”ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ଅପ୍ପଦୁଟ୍ଠପଦୋସୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ, ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ କମ୍ମଂ ଫୁସନ୍ତମେୱ କମ୍ମଂ ଫୁସତି, ୱିପାକୋ ୱା ଫୁସତି। ସୋ ହି ପରସ୍ସ ଉପଘାତଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋତି ୱା ମା ୱା, ଅତ୍ତା ପନାନେନ ଚତୂସୁ ଅପାଯେସୁ ଠପିତୋ ନାମ ହୋତି। ତେନାହ ଭଗୱା – “ତମେୱ ବାଲଂ ପଚ୍ଚେତି ପାପଂ, ସୁଖୁମୋ ରଜୋ ପଟିୱାତଂୱ ଖିତ୍ତୋ”ତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଜଟାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩। ଅନ୍ତୋଜଟାତି ଗାଥାଯଂ ଜଟାତି ତଣ୍ହାଯ ଜାଲିନିଯା ଅଧିୱଚନଂ। ସା ହି ରୂପାଦୀସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ହେଟ୍ଠୁପରିଯୱସେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ସଂସିବ୍ବନଟ୍ଠେନ ୱେଳୁଗୁମ୍ବାଦୀନଂ ସାଖାଜାଲସଙ୍ଖାତା ଜଟା ୱିଯାତି ଜଟା। ସା ପନେସା ସକପରିକ୍ଖାରପରପରିକ୍ଖାରେସୁ ସକଅତ୍ତଭାୱ-ପରଅତ୍ତଭାୱେସୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାଯତନ-ବାହିରାଯତନେସୁ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ଅନ୍ତୋଜଟା ବହିଜଟାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତାଯ ଏୱଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାଯ ଜଟାଯ ଜଟିତା ପଜା। ଯଥା ନାମ ୱେଳୁଜଟାଦୀହି ୱେଳୁଆଦଯୋ, ଏୱଂ ତାଯ ତଣ୍ହାଜଟାଯ ସବ୍ବାପି ଅଯଂ ସତ୍ତନିକାଯସଙ୍ଖାତା ପଜା ଜଟିତା ୱିନଦ୍ଧା, ସଂସିବ୍ବିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ଚ ଏୱଂ ଜଟିତା, ତଂ ତଂ ଗୋତମ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ତସ୍ମା ତଂ ପୁଚ୍ଛାମି। ଗୋତମାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି। କୋ ଇମଂ ୱିଜଟଯେ ଜଟନ୍ତି ଇମଂ ଏୱଂ ତେଧାତୁକଂ ଜଟେତ୍ୱା ଠିତଂ ଜଟଂ କୋ ୱିଜଟେଯ୍ଯ, ୱିଜଟେତୁଂ କୋ ସମତ୍ଥୋତି ପୁଚ୍ଛତି।

ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ତମତ୍ଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯାତି ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲେ ଠତ୍ୱା। ଏତ୍ଥ ଚ ଭଗୱା ଜଟାୱିଜଟନଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ ସୀଲଂ ଆରଭନ୍ତୋ ନ “ଅଞ୍ଞଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅଞ୍ଞଂ କଥେତୀ”ତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଜଟାୱିଜଟକସ୍ସ ହି ପତିଟ୍ଠାଦସ୍ସନତ୍ଥମେତ୍ଥ ସୀଲଂ କଥିତଂ।

ନରୋତି ସତ୍ତୋ। ସପଞ୍ଞୋତି କମ୍ମଜତିହେତୁକପଟିସନ୍ଧିପଞ୍ଞାଯ ପଞ୍ଞୱା। ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଞଞ୍ଚ ଭାୱଯନ୍ତି ସମାଧିଞ୍ଚେୱ ୱିପସ୍ସନଞ୍ଚ ଭାୱଯମାନୋ। ଚିତ୍ତସୀସେନ ହେତ୍ଥ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ କଥିତା, ପଞ୍ଞାନାମେନ ୱିପସ୍ସନା। ଆତାପୀତି ୱୀରିଯୱା। ୱୀରିଯଞ୍ହି କିଲେସାନଂ ଆତାପନପରିତାପନଟ୍ଠେନ “ଆତାପୋ”ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଆତାପୀ। ନିପକୋତି ନେପକ୍କଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ତାଯ ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ପଦେନ ପାରିହାରିଯପଞ୍ଞଂ ଦସ୍ସେତି। ପାରିହାରିଯପଞ୍ଞା ନାମ “ଅଯଂ କାଲୋ ଉଦ୍ଦେସସ୍ସ, ଅଯଂ କାଲୋ ପରିପୁଚ୍ଛାଯା”ତିଆଦିନା ନଯେନ ସବ୍ବତ୍ଥ କାରାପିତା ପରିହରିତବ୍ବପଞ୍ଞା। ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ପଞ୍ହାବ୍ଯାକରଣେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଞ୍ଞା ଆଗତା। ତତ୍ଥ ପଠମା ଜାତିପଞ୍ଞା, ଦୁତିଯା ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞା, ତତିଯା ସବ୍ବକିଚ୍ଚପରିଣାଯିକା ପାରିହାରିଯପଞ୍ଞା।

ସୋଇମଂ ୱିଜଟଯେ ଜଟନ୍ତି ସୋ ଇମେହି ସୀଲାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୁ। ଯଥା ନାମ ପୁରିସୋ ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠାଯ ସୁନିସିତଂ ସତ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ୱେଳୁଗୁମ୍ବଂ ୱିଜଟେଯ୍ଯ, ଏୱମେୱଂ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ସମାଧିସିଲାଯଂ ସୁନିସିତଂ ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାସତ୍ଥଂ ୱୀରିଯବଲପଗ୍ଗହିତେନ ପାରିହାରିଯପଞ୍ଞାହତ୍ଥେନ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସବ୍ବମ୍ପି ତଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ପତିତଂ ତଣ୍ହାଜଟଂ ୱିଜଟେଯ୍ଯ ସଞ୍ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ ସମ୍ପଦାଲେଯ୍ଯାତି।

ଏତ୍ତାୱତା ସେଖଭୂମିଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ଜଟଂ ୱିଜଟେତ୍ୱା ଠିତଂ ମହାଖୀଣାସୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଯେସନ୍ତିଆଦିମାହ। ଏୱଂ ଜଟଂ ୱିଜଟେତ୍ୱା ଠିତଂ ଖୀଣାସୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ଜଟାଯ ୱିଜଟନୋକାସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଯତ୍ଥ ନାମଞ୍ଚାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ନାମନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଅରୂପିନୋ ଖନ୍ଧା। ପଟିଘଂ ରୂପସଞ୍ଞା ଚାତି ଏତ୍ଥ ପଟିଘସଞ୍ଞାୱସେନ କାମଭୱୋ ଗହିତୋ, ରୂପସଞ୍ଞାୱସେନ ରୂପଭୱୋ। ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଗହିତେସୁ ଅରୂପଭୱୋ ଗହିତୋୱ ହୋତି ଭୱସଙ୍ଖେପେନାତି। ଏତ୍ଥେସା ଛିଜ୍ଜତେ ଜଟାତି ଏତ୍ଥ ତେଭୂମକୱଟ୍ଟସ୍ସ ପରିଯାଦିଯନଟ୍ଠାନେ ଏସା ଜଟା ଛିଜ୍ଜତି, ନିବ୍ବାନଂ ଆଗମ୍ମ ଛିଜ୍ଜତି ନିରୁଜ୍ଝତୀତି ଅଯଂ ଅତ୍ଥୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ତତିଯଂ।

୪। ମନୋନିୱାରଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଯତୋ ଯତୋତି ପାପତୋ ୱା କଲ୍ଯାଣତୋ ୱା। ଅଯଂ କିର ଦେୱତା “ଯଂକିଞ୍ଚି କୁସଲାଦିଭେଦଂ ଲୋକିଯଂ ୱା ଲୋକୁତ୍ତରଂ ୱା ମନୋ, ତଂ ନିୱାରେତବ୍ବମେୱ, ନ ଉପ୍ପାଦେତବ୍ବ”ନ୍ତି ଏୱଂଲଦ୍ଧିକା । ସ ସବ୍ବତୋତି ସୋ ସବ୍ବତୋ। ଅଥ ଭଗୱା – “ଅଯଂ ଦେୱତା ଅନିଯ୍ଯାନିକକଥଂ କଥେତି, ମନୋ ନାମ ନିୱାରେତବ୍ବମ୍ପି ଅତ୍ଥି ଭାୱେତବ୍ବମ୍ପି, ୱିଭଜିତ୍ୱା ନମସ୍ସା ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ”ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିଯଗାଥଂ ଆହ। ତତ୍ଥ ନ ମନୋ ସଂଯତତ୍ତମାଗତନ୍ତି, ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ “ନ ସବ୍ବତୋ ମନୋ ନିୱାରଯେ”ତି, କତରଂ ତଂ ମନୋ, ଯଂ ତଂ ସବ୍ବତୋ ନ ନିୱାରେତବ୍ବନ୍ତି ଚେ। ମନୋ

ସଂଯତତ୍ତଂ ଆଗତଂ, ଯଂ ମନୋ ଯତ୍ଥ ସଂଯତଭାୱଂ ଆଗତଂ, ‘‘ଦାନଂ ଦସ୍ସାମି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ଏତଂ ମନୋ ନ ନିୱାରେତବ୍ବଂ, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁ ବ୍ରୂହେତବ୍ବଂ ୱଡ୍ଢେତବ୍ବଂ। ଯତୋ ଯତୋ ଚ ପାପକନ୍ତି ଯତୋ ଯତୋ ଅକୁସଲଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତୋ ତତୋ ଚ ତଂ ନିୱାରେତବ୍ବନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅରହନ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୫। ପଞ୍ଚମେ କତାୱୀତି ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି କତକିଚ୍ଚୋ। ଅହଂ ୱଦାମୀତି ଅଯଂ ଦେୱତା ୱନସଣ୍ଡୱାସିନୀ, ସା ଆରଞ୍ଞିକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ‘‘ଅହଂ ଭୁଞ୍ଜାମି, ଅହଂ ନିସୀଦାମି, ମମ ପତ୍ତୋ, ମମ ଚୀୱର’’ନ୍ତିଆଦିକଥାୱୋହାରଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅହଂ ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ‘ଖୀଣାସୱା’ତି ମଞ୍ଞାମି, ଖୀଣାସୱାନଞ୍ଚ ନାମ ଏୱରୂପା ଅତ୍ତୁପଲଦ୍ଧିନିସ୍ସିତକଥା ହୋତି, ନ ହୋତି ନୁ ଖୋ’’ତି ଜାନନତ୍ଥଂ ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛତି।

ସାମଞ୍ଞନ୍ତି ଲୋକନିରୁତ୍ତିଂ ଲୋକୱୋହାରଂ। କୁସଲୋତି ଖନ୍ଧାଦୀସୁ କୁସଲୋ। ୱୋହାରମତ୍ତେନାତି ଉପଲଦ୍ଧିନିସ୍ସିତକଥଂ ହିତ୍ୱା ୱୋହାରଭେଦଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ‘‘ଅହଂ, ମମା’’ତି ୱଦେଯ୍ୟ। ‘‘ଖନ୍ଧା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଖନ୍ଧା ନିସୀଦନ୍ତି, ଖନ୍ଧାନଂ ପତ୍ତୋ, ଖନ୍ଧାନଂ ଚୀୱର’’ନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତେ ୱୋହାରଭେଦୋ ହୋତି, ନ କୋଚି ଜାନାତି। ତସ୍ମା ଏୱଂ ଅୱତ୍ୱା ଲୋକୱୋହାରେନ ୱୋହରତୀତି।

ଅଥ ଦେୱତା – ‘‘ଯଦି ଦିଟ୍ଠିୟା ୱସେନ ନ ୱଦତି, ମାନୱସେନ ନୁ ଖୋ ୱଦତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ଯୋ ହୋତୀତି ପୁଚ୍ଛି। ତତ୍ଥ ମାନଂ ନୁ ଖୋତି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ମାନଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ମାନୱସେନ ୱଦେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋତି। ଅଥ ଭଗୱା – ‘‘ଅଯଂ ଦେୱତା ଖୀଣାସୱଂ ସମାନଂ ୱିଯ କରୋତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା, ‘‘ଖୀଣାସୱସ୍ସ ନୱୱିଧୋପି ମାନୋ ପହୀନୋ’’ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପଟିଗାଥଂ ଆହ। ତତ୍ଥ ୱିଧୂପିତାତି ୱିଧମିତା। ମାନଗନ୍ଥସ୍ସାତି ମାନା ଚ ଗନ୍ଥା ଚ ଅସ୍ସ। ମଞ୍ଞତନ୍ତି ମଞ୍ଞନଂ। ତିୱିଧମ୍ପି ତଣ୍ହା-ଦିଟ୍ଠି-ମାନ-ମଞ୍ଞନଂ ସୋ ୱୀତିୱତ୍ତୋ, ଅତିକ୍କନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପଜ୍ଜୋତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬। ଛଟ୍ଠେ ପୁଟ୍ଠୁନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତୁଂ। କଥଂ ଜାନେମୁତି କଥଂ ଜାନେଯ୍ୟାମ। ଦିୱାରତ୍ତିନ୍ତି ଦିୱା ଚ ରତ୍ତିଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥେୱ ପଜ୍ଜଲିତୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ। ଏସା ଆଭାତି ଏସା ବୁଦ୍ଧାଭା। କତମା ପନ ସାତି? ଞାଣାଲୋକୋ ୱା ହୋତୁ ପୀତିଆଲୋକୋ ୱା ପସାଦାଲୋକୋ ୱା ଧମ୍ମକଥାଆଲୋକୋ ୱା, ସବ୍ବୋପି ବୁଦ୍ଧାନଂ ପାତୁଭାୱା ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଆଲୋକୋ ବୁଦ୍ଧାଭା ନାମ। ଅଯଂ ଅନୁତ୍ତରା ସବ୍ବସେଟ୍ଠା ଅସଦିସାତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୭। ସତ୍ତମେ କୁତୋ ସରା ନିୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଇମେ ସଂସାରସରା କୁତୋ ନିୱତ୍ତନ୍ତି, କିଂ ଆଗମ୍ମ ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଗାଧତୀତି ନ ପତିଟ୍ଠାତି। ଅତୋତି ଅତୋ ନିବ୍ବାନତୋ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱାତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ମହଦ୍ଧନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୮। ଅଟ୍ଠମେ ନିଧାନଗତଂ ମୁତ୍ତସାରାଦି ମହନ୍ତଂ ଧନମେତେସନ୍ତି ମହଦ୍ଧନା। ସୁୱଣ୍ଣରଜତଭାଜନାଦି ମହାଭୋଗୋ ଏତେସନ୍ତି ମହାଭୋଗା। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞାଭିଗିଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଭିଗିଜ୍ଝନ୍ତି ପତ୍ଥେନ୍ତି ପିହେନ୍ତି। ଅନଲଙ୍କତାତି ଅତିତ୍ତା ଅପରିଯତ୍ତଜାତା। ଉସ୍ସୁକ୍କଜାତେସୂତି ନାନାକିଚ୍ଚଜାତେସୁ ଅନୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ରୂପାଦୀନଂ ଉପ୍ପାଦନତ୍ଥାଯ ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ଅନୁଭୱନତ୍ଥାଯ ଉସ୍ସୁକ୍କେସୁ। ଭୱସୋତାନୁସାରୀସୂତି ୱଟ୍ଟସୋତଂ ଅନୁସରନ୍ତେସୁ। ଅନୁସ୍ସୁକାତି ଅୱାୱଟା। ଅଗାରନ୍ତି ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗେହଂ। ୱିରାଜିଯାତି ୱିରାଜେତ୍ୱା। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱାତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଚତୁଚକ୍କସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୯। ନୱମେ ଚତୁଚକ୍କନ୍ତି ଚତୁଇରିଯାପଥଂ। ଇରିଯାପଥୋ ହି ଇଧ ଚକ୍କନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ନୱଦ୍ୱାରନ୍ତି ନୱହି ୱଣମୁଖେହି ନୱଦ୍ୱାରଂ। ପୁଣ୍ଣନ୍ତି ଅସୁଚିପୂରଂ। ଲୋଭେନ ସଂଯୁତନ୍ତି ତଣ୍ହାଯ ସଂଯୁତ୍ତଂ। କଥଂ ଯାତ୍ରା ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏତସ୍ସ ଏୱରୂପସ୍ସ ସରୀରସ୍ସ କଥଂ ନିଗ୍ଗମନଂ ଭୱିସ୍ସତି, କଥଂ ମୁତ୍ତି ପରିମୁତ୍ତି ସମତିକ୍କମୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ନନ୍ଦିନ୍ତି ଉପନାହଂ, ପୁବ୍ବକାଲେ କୋଧୋ, ଅପରକାଲେ ଉପନାହୋତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତଂ ବଲୱକୋଧନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱରତ୍ତନ୍ତି ‘‘ଛେତ୍ୱା ନନ୍ଦିଂ ୱରତ୍ତଞ୍ଚ, ସନ୍ଦାନଂ ସହନୁକ୍କମ’’ନ୍ତି ଗାଥାଯ (ଧ। ପ। ୩୯୮; ସୁ। ନି। ୬୨୭) ତଣ୍ହା ୱରତ୍ତା, ଦିଟ୍ଠି ସନ୍ଦାନଂ ନାମ

ଜାତଂ। ଇଧ ପନ ପାଳିନିଦ୍ଦିଟ୍ଠେ କିଲେସେ ଠପେତ୍ୱା ଅଓସେସା ''ଓରତ୍ତା''ତି ୱେଦିତବ୍ବା, ଇତି କିଲେସଓରତ୍ତଞ୍ଚ ଛେଦ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଚ୍ଛା ଲୋଭନ୍ତି ଏକୋୟେୱ ଧମ୍ମୋ ଇଚ୍ଛନଟ୍ଠେନ ଇଚ୍ଛା, ଲୁବ୍ଭନଟ୍ଠେନ ଲୋଭୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ପଠମୁପ୍ପତ୍ତିକା ୱା ଦୁବ୍ବଲା ଇଚ୍ଛା, ଅପରାପରୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ବଲୱା ଲୋଭୋ। ଅଲଦ୍ଧପତ୍ଥନା ୱା ଇଚ୍ଛା, ପଟିଲଦ୍ଧୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଲୋଭୋ। ସମୂଲଂ ତଣ୍ହନ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜାମୂଲେନ ସମୂଲକଂ ତଣ୍ହଂ। ଅବ୍ବୁୟ୍ହାତି ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱାତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଏଣିଜଙ୍ଘସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୦। ଦସମେ ଏଣିଜଙ୍ଘନ୍ତି ଏଣିମିଗସ୍ସ ୱିୟ ସୁୱଟ୍ଟିତଜଙ୍ଘଂ। କିସନ୍ତି ଅଥୂଲଂ ସମସରୀରଂ। ଅଥ ୱା ଆତପେନ ମିଲାତଂ ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନେହି ଅନୁପବ୍ରୂହିତସରୀରନ୍ତିପି ଅତ୍ଥୋ। ୱୀରନ୍ତି ୱୀରିୟୱନ୍ତଂ। ଅପ୍ପାହାରନ୍ତି ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାୟ ମିତାହାରଂ, ୱିକାଲଭୋଜନପଟିକ୍ଖେପୱସେନ ୱା ପରିତ୍ତାହାରଂ। ଅଲୋଲୁପନ୍ତି ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚୟେସୁ ଲୋଲୁପ୍ପୱିରହିତଂ। ରସତଣ୍ହାପଟିକ୍ଖେପୋ ୱା ଏସ। ସୀହଂୱେକଚରଂ ନାଗନ୍ତି ଏକଚରଂ ସୀହଂ ୱିୟ, ଏକଚରଂ ନାଗଂ ୱିୟ। ଗଣୱାସିନୋ ହି ପମତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ଏକଚରା ଅପ୍ପମତ୍ତା, ତସ୍ମା ଏକଚରାୱ ଗହିତାତି। ପୱେଦିତାତି ପକାସିତା କଥିତା। ଏତ୍ଥାତି ଏତସ୍ମିଂ ନାମରୂପେ। ପଞ୍ଚକାମଗୁଣୱସେନ ହି ରୂପଂ ଗହିତଂ, ମନେନ ନାମଂ, ଉଭୟେହି ପନ ଅୱିନିଭୁତ୍ତଧମ୍ମେ ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧାଦିୱସେନପେତ୍ଥ ଭୂମ୍ମଂ ୟୋଜେତବ୍ବନ୍ତି। ଦସମଂ।

ସତ୍ତିୱଗ୍ଗୋ ତତିୟୋ।

୪। ସତୁଲ୍ଲପକାୟିକୱଗ୍ଗୋ

୧। ସବ୍ଭିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୧। ସତୁଲ୍ଲପକାୟିକୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ସତୁଲ୍ଲପକାୟିକାତି ସତଂ ଧମ୍ମଂ ସମାଦାନୱସେନ ଉଲ୍ଲପେତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତାତି ସତୁଲ୍ଲପକାୟିକା। ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ସମ୍ବହୁଲା କିର ସମୁଦ୍ଦୱାଣିଜା ନାୱାୟ ସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିଂସୁ। ତେସଂ ଖିତ୍ତସରୱେଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତିୟା ନାୱାୟ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ମହନ୍ତଂ ଉପ୍ପାତିକଂ ପାତୁଭୂତଂ, ମହାଉମିୟୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ନାୱଂ ଉଦକସ୍ସ ପୂରେନ୍ତି। ନାୱାୟ ନିମୁଜ୍ଜମାନାୟ ମହାଜନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱତାନଂ ନାମାନି ଗହେତ୍ୱା ଆୟାଚନାଦୀନି କରୋନ୍ତୋ ପରିଦେୱି। ତେସଂ ମଜ୍ଝେ ଏକୋ ପୁରିସୋ – ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ ଏୱରୂପେ ଭୟେ ପତିଟ୍ଠା''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିସୁଦ୍ଧାନି ସରଣାନି ଚେୱ ସୀଲାନି ଚ ଦିସ୍ୱା ୟୋଗୀ ୱିୟ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ତମେନଂ ଇତରେ ସଭୟକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ କଥେସି – ''ଅହ୍ମୋ ଅହଂ ନାୱଂ ଅଭିରୂହନଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସରଣାନି ଚେୱ ସୀଲାନି ଚ ଅଗ୍ଗହେସିଂ, ତେନ ମେ ଭୟଂ ନତ୍ଥୀ''ତି। କିଂ ପନ ସାମି ଏତାନି ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି? ଆମ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ତେନ ହି ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଦେଥାତି। ସୋ ତେ ମନୁସ୍ସେ ସତଂ ସତଂ କତ୍ୱା ସତ୍ତ କୋଟ୍ଠାସେ ଅକାସି, ତତୋ ପଞ୍ଚସୀଲାନି ଅଦାସି। ତେସୁ ପଠମଂ ଜଙ୍ଘସତଂ ଗୋପ୍ଫକମତ୍ତେ ଉଦକେ ଠିତଂ ଅଗ୍ଗହେସି, ଦୁତିୟଂ ଜାଣୁମତ୍ତେ, ତତିୟଂ କଟିମତ୍ତେ, ଚତୁତ୍ଥଂ ନାଭିମତ୍ତେ, ପଞ୍ଚମଂ ଥନମତ୍ତେ, ଛଟ୍ଠଂ ଗଲପ୍ପମାଣେ, ସତ୍ତମଂ ମୁଖେନ ଲୋଣୋଦକେ ପୱିସନ୍ତେ ଅଗ୍ଗହେସି। ସୋ ତେସଂ ସୀଲାନି ଦତ୍ୱା – ''ଅଞ୍ଞଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପଟିସରଣଂ ନତ୍ଥି, ସୀଲମେୱ ଆୱଜ୍ଜେଥା''ତି ଉଗ୍ଘୋସେସି। ତାନି ସତ୍ତପି ଜଙ୍ଘସତାନି ତତ୍ଥ କାଲଂ କତ୍ୱା ଆସନ୍ନକାଲେ ଗହିତସୀଲଂ ନିସ୍ସାୟ ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ, ତେସଂ ଘଟାୱସେନେୱ ୱିମାନାନି ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ସବ୍ବେସଂ ମଜ୍ଝେ ଆଚରିୟସ୍ସ ୟୋଜନସତିକଂ ସୁୱଣ୍ଣୱିମାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଅୱସେସାନି ତସ୍ସ ପରିୱାରାନି ହୁତ୍ୱା ସବ୍ବହେଟ୍ଠିମଂ ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକଂ ଅହୋସି। ତେ ନିବ୍ବତ୍ତକ୍ଖଣେୟେୱ କମ୍ମଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତା ଆଚରିୟଂ ନିସ୍ସାୟ ସମ୍ପତ୍ତିଲାଭଂ ଞତ୍ୱା, ''ଗଚ୍ଛାମ ତାୱ, ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିୟସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସ୍ସାମା''ତି ମଜ୍ଝିମୟାମସମନନ୍ତରେ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିଂସୁ, ତା ଦେୱତା ଆଚରିୟସ୍ସ ୱଣ୍ଣଭଣନତ୍ଥଂ ଏକେକଂ ଗାଥଂ ଅଭାସିଂସୁ।

ତତ୍ଥ ସବ୍ଭିରେୱାତି ପଣ୍ଡିତେହି, ସପ୍ପୁରିସେହି ଏୱ। ର-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ସମାସେଥାତି ସହ ନିସୀଦେୟ୍ୟ। ଦେସନାସୀସମେୱ ଚେତଂ, ସବ୍ବିରିୟାପଥେ ସବ୍ଭିରେୱ ସହ କୁବ୍ବେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। କୁବ୍ବେଥାତି କରେୟ୍ୟ। ସନ୍ଥୱନ୍ତି ମିତ୍ତସନ୍ଥୱଂ। ତଣ୍ହାସନ୍ଥୱୋ ପନ ନ କେନଚି ସଦ୍ଧିଂ କାତବ୍ବୋ, ମିତ୍ତସନ୍ଥୱୋ ବୁଦ୍ଧ-ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧ-ବୁଦ୍ଧସାୱକେହି ସହ କାତବ୍ବୋ। ଇଦଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସତନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ। ସଦ୍ଧମ୍ମନ୍ତି ପଞ୍ଚସୀଲଦସସୀଲଚତୁସତିପଟ୍ଠାନାଦିଭେଦଂ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ, ଇଧ ପନ ପଞ୍ଚସୀଲଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ସେୟ୍ୟୋ ହୋତୀତି ୱଡ୍ଢି ହୋତି। ନ ପାପିୟୋତି ଲାମକଂ କିଞ୍ଚି ନ ହୋତି। ନାଞ୍ଞତୋତି ୱାଲିକାଦୀହି ତେଲାଦୀନି ୱିୟ ଅଞ୍ଞତୋ ଅନ୍ଧବାଲତୋ ପଞ୍ଞା ନାମ ନ ଲବ୍ଭତି, ତିଲାଦୀହି ପନ ତେଲାଦୀନି ୱିୟ ସତଂ ଧମ୍ମଂ ଞତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତମେୱ ସେୱନ୍ତୋ ଭଜନ୍ତୋ ଲଭତୀତି। ସୋକମଜ୍ଝେତି ସୋକୱତ୍ଥୂନଂ ସୋକାନୁଗତାନଂ ୱା ସତ୍ତାନଂ ମଜ୍ଝଗତୋ ନ ସୋଚତି ବନ୍ଧୁଲମଲ୍ଲସେନାପତିସ୍ସ ଉପାସିକା ୱିୟ, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଚୋରସତାନଂ ମଜ୍ଝେ ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ସଂକିଚ୍ଚସାମଣେରୋ ୱିୟ ଚ।

ଞାତିମଜ୍ଝେ ୱିରୋଚତୀତି ଞାତିଗଣମଜ୍ଝେ ସଂକିଚ୍ଚଥେରସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ଅଧିମୁତ୍ତକସାମଣେରୋ ୱିଯ ସୋଭତି। ସୋ କିର ଥେରସ୍ସ ଭାଗିନେୟ୍ୟୋ ହୋତି, ଅଥ ନଂ ଥେରୋ ଆହ – ''ସାମଣେର, ମହଲ୍ଲକୋସି ଜାତୋ, ଗଚ୍ଛ, ୱସ୍ସାନି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଏହି, ଉପସମ୍ପାଦେସ୍ସାମି ତ''ନ୍ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଚୋରଅଟୱିଯା ଓରଭାଗେ ଭଗିନିଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରି, ତଂ ଭଗିନୀ ଦିସ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗେହେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଭୋଜେସି। ସୋ କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ୱସ୍ସାନି ପୁଚ୍ଛି। ସା ''ଅହଂ ନ ଜାନାମି, ମାତା ମେ ଜାନାତୀ''ତି ଆହ। ଅଥ ସୋ ''ତିଟ୍ଠଥ ତୁମ୍ହେ, ଅହଂ ମାତୁସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଟୱିଂ ଓତିଣ୍ଣୋ। ତମେନଂ ଦୂରତୋୱ ଚୋରପୁରିସୋ ଦିସ୍ୱା ଚୋରାନଂ ଆରୋଚେସି। ଚୋରା ''ସାମଣେରୋ କିରେକୋ ଅଟୱିଂ ଓତିଣ୍ଣୋ, ଗଚ୍ଛଥ ନଂ ଆନେଥା''ତି ଆଣାପେତ୍ୱା ଏକଚ୍ଚେ ''ମାରେମ ନ''ନ୍ତି ଆହଂସୁ, ଏକଚ୍ଚେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେମାତି। ସାମଣେରୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଅହଂ ସେଖୋ ସକରଣୀଯୋ, ଇମେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିମତ୍ତାନଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚୋରଜେଟ୍ଠକଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା, ''ଉପମଂ ତେ, ଆୱୁସୋ, କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

''ଅହୁ ଅତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ଅରଞ୍ଞସ୍ମିଂ ବ୍ରହାୱନେ;

ଚେତୋ କୂଟାନି ଓଡ୍ଡେତ୍ୱା, ସସକଂ ଅୱଧୀ ତଦା।

''ସସକଞ୍ଚ ମତଂ ଦିସ୍ୱା, ଉବ୍ବିଗ୍ଗା ମିଗପକ୍ଖିନୋ;

ଏକରତ୍ତିଂ ଅପକ୍କାମୁଂ, 'ଅକିଚ୍ଚଂ ୱତ୍ତତେ ଇଧ'।

''ତଥେୱ ସମଣଂ ହନ୍ତ୍ୱା, ଅଧିମୁତ୍ତଂ ଅକିଞ୍ଚନଂ;

ଅଦ୍ଧିକା ନାଗମିସ୍ସନ୍ତି, ଧନଜାନି ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

''ସଚ୍ଚଂ ଖୋ ସମଣୋ ଆହ, ଅଧିମୁତ୍ତୋ ଅକିଞ୍ଚନୋ;

ଅଦ୍ଧିକା ନାଗମିସ୍ସନ୍ତି, ଧନଜାନି ଭୱିସ୍ସତି।

''ସଚେ ପଟିପଥେ ଦିସ୍ୱା, ନାରୋଚେସ୍ସସି କସ୍ସଚି;

ତୱ ସଚ୍ଚମନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ, ଗଚ୍ଛ ଭନ୍ତେ ଯଥାସୁଖ''ନ୍ତି।

ସୋ ତେହି ଚୋରେହି ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଞାତଯୋପି ଦିସ୍ୱା ତେସମ୍ପି ନ ଆରୋଚେସି। ଅଥ ତେ ଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ଚୋରା ଗହେତ୍ୱା ୱିହେଠଯିଂସୁ, ଉରଂ ପହରିତ୍ୱା ପରିଦେୱମାନଞ୍ଚସ୍ସ ମାତରଂ ଚୋରା ଏତଦୱୋଚୁଂ –

''କିଂ ତେ ହୋତି ଅଧିମୁତ୍ତୋ, ଉଦରେ ୱସିକୋ ଅସି;

ପୁଟ୍ଠା ମେ ଅମ୍ମ ଅକ୍ଖାହି, କଥଂ ଜାନେମୁ ତଂ ମଯ''ନ୍ତି।

''ଅଧିମୁତ୍ତସ୍ସ ଅହଂ ମାତା, ଅଯଞ୍ଚ ଜନକୋ ପିତା;

ଭଗିନୀ ଭାତରୋ ଚାପି, ସବ୍ବେୱ ଇଧ ଞାତଯୋ।

''ଅକିଚ୍ଚକାରୀ ଅଧିମୁତ୍ତୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିୱାରଯେ;

ଏତଂ ଖୋ ୱତ୍ତଂ ସମଣାନଂ, ଅରିଯାନଂ ଧମ୍ମଜୀୱିନଂ।

''ସଚ୍ଚୱାଦୀ ଅଧିମୁତ୍ତୋ, ଯଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିୱାରଯେ;

ଅଧିମୁତ୍ତସ୍ସ ସୁଚିଣ୍ଣେନ, ସଚ୍ଚୱାଦିସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

ସବ୍ବେୱ ଅଭଯଂ ପତ୍ତା, ସୋତ୍ଥିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୁ ଞାତଯୋ’’ତି।

ଏୱଂ ତେ ଚୋରେହି ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତା ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଧିମୁତ୍ତଂ ଆହଂସୁ –

‘‘ତୱ ତାତ ସୁଚିଣ୍ଣେନ, ସଚ୍ଚୱାଦିସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ;

ସବ୍ବେୱ ଅଭଯଂ ପତ୍ତା, ସୋତ୍ଥିଂ ପଚ୍ଚାଗମମ୍ହସେ’’ତି।

ତେପି ପଞ୍ଚସତା ଚୋରା ପସାଦଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅଧିମୁତ୍ତସ୍ସ ସାମଣେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ସୋ ତେ ଆଦାଯ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଠମଂ ଅତ୍ତନା ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ପଚ୍ଛା ତେ ପଞ୍ଚସତେ ଅତ୍ତନୋ ଅନ୍ତେୱାସିକେ କତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେସି। ତେ ଅଧିମୁତ୍ତଥେରସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠିତା ସବ୍ବେ ଅଗ୍ଗଫଲଂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଇମମତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା ଦେୱତା ‘‘ସତଂ ସଦ୍ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ ଞାତିମଜ୍ଝେ ୱିରୋଚତୀ’’ତି ଆହ।

ସାତତନ୍ତି ସତତଂ ସୁଖଂ ୱା ଚିରଂ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ୱଦତି। ସବ୍ଭାସଂ ୱୋତି ସବ୍ଭାସଂ ତୁମ୍ହାକଂ। ପରିଯାଯେନାତି କାରଣେନ। ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀତି, ନ କେୱଲଂ ସେଯ୍ୟୋୱ ହୋତି, ନ ଚ କେୱଲଂ ପଞ୍ଞଂ ଲଭତି, ସୋକମଜ୍ଝେ ନ ସୋଚତି, ଞାତିମଜ୍ଝେ ୱିରୋଚତି, ସୁଗତିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଚିରଂ ସୁଖଂ ତିଟ୍ଠତି, ସକଲସ୍ମା ପନ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖାପି ମୁଚ୍ଚତୀତି। ପଠମଂ।

୨। ମଚ୍ଛରିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୨। ଦୁତିଯେ ମଚ୍ଛେରା ଚ ପମାଦା ଚାତି ଅତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିନିଗୂହନଲକ୍ଖଣେନ ମଚ୍ଛେରେନ ଚେୱ ସତିୱିପ୍ପୱାସଲକ୍ଖଣେନ ପମାଦେନ ଚ। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ‘ଇଦଂ ମେ ଦେନ୍ତସ୍ସ ପରିକ୍ଖଯଂ ଗମିସ୍ସତି, ମଯ୍ହଂ ୱା ଘରମାନୁସକାନଂ ୱା ନ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ମଚ୍ଛରିଯେନ ଦାନଂ ନ ଦେତି। ଏକଚ୍ଚୋ ଖିଡ୍ଡାଦିପସୁତତ୍ତା ‘ଦାନଂ ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପାଦେତି। ଏୱଂ ଦାନଂ ନ ଦୀଯତୀତି ଏୱମେତଂ ଯସଦାଯକଂ ସିରୀଦାଯକଂ ସମ୍ପତ୍ତିଦାଯକଂ ସୁଖଦାଯକଂ ଦାନଂ ନାମ ନ ଦୀଯତୀତିଆଦିନା କାରଣଂ କଥେସି। ପୁଞ୍ଞଂ ଆକଙ୍ଖମାନେନାତି ପୁବ୍ବଚେତନାଦିଭେଦଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଇଚ୍ଛମାନେନ। ଦେଯ୍ୟଂ ହୋତି ୱିଜାନତାତି ଅତ୍ଥି ଦାନସ୍ସ ଫଲନ୍ତି ଜାନନ୍ତେନ ଦାତବ୍ବମେୱାତି ୱଦତି।

ତମେୱ ବାଲଂ ଫୁସତୀତି ତଂଯେୱ ବାଲଂ ଇଧଲୋକପରଲୋକେସୁ ଜିଘଚ୍ଛା ଚ ପିପାସା ଚ ଫୁସତି ଅନୁବନ୍ଧତି ନ ୱିଜହତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ତମେୱ ଫୁସତି, ତସ୍ମା। ୱିନେଯ୍ୟ ମଚ୍ଛେରନ୍ତି ମଚ୍ଛେରମଲଂ ୱିନେତ୍ୱା। ଦଜ୍ଜା ଦାନଂ ମଲାଭିଭୂତି ମଲାଭିଭୂ ହୁତ୍ୱା ତଂ ମଚ୍ଛେରମଲଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଦାନଂ ଦଦେଯ୍ୟ।

ତେ ମତେସୁ ନ ମୀଯନ୍ତୀତି ଅଦାନସୀଲତାଯ ମରଣେନ ମତେସୁ ନ ମୀଯନ୍ତି। ଯଥା ହି ମତୋ ସମ୍ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠପିତେ ବହୁମ୍ହିପି ଅନ୍ନପାନାଦିମ୍ହି ‘‘ଇଦଂ ଇମସ୍ସ ହୋତୁ, ଇଦଂ ଇମସ୍ସା’’ତି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସଂୱିଭାଗଂ ନ କରୋତି, ଏୱଂ ଅଦାନସୀଲୋପୀତି ମତକସ୍ସ ଚ ଅଦାନସୀଲସ୍ସ ଚ ଭୋଗା ସମସମା ନାମ ହୋନ୍ତି। ତେନ ଦାନସୀଲା ଏୱରୂପେସୁ ମତେସୁ ନ ମୀଯନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପନ୍ଥାନଂୱ ସହ ୱଜଂ, ଅପ୍ପସ୍ମିଂ ଯେ ପୱେଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଯଥା ଅଦ୍ଧାନଂ କନ୍ତାରମଗ୍ଗଂ ସହ ୱଜନ୍ତା ପଥିକା ସହ ୱଜନ୍ତାନଂ ପଥିକାନଂ ଅପ୍ପସ୍ମିଂ ପାଥେଯ୍ୟେ ସଂୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ପୱେଚ୍ଛନ୍ତି ଦଦନ୍ତିଯେୱ, ଏୱମେୱଂ ଯେ ପନ ଅନମତଗ୍ଗଂ ସଂସାରକନ୍ତାରଂ ସହ ୱଜନ୍ତା ସହ ୱଜନ୍ତାନଂ ଅପ୍ପସ୍ମିମ୍ପି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ ସଂୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ଦଦନ୍ତିଯେୱ, ତେ ମତେସୁ ନ ମୀଯନ୍ତି।

ଏସ ଧମ୍ମୋ ସନନ୍ତନୋତି ଏସ ପୋରାଣକୋ ଧମ୍ମୋ, ସନନ୍ତନାନଂ ୱା ପଣ୍ଡିତାନଂ ଏସ ଧମ୍ମୋତି। ଅପ୍ପସ୍ମେକେତି ଅପ୍ପସ୍ମିଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ ଏକେ। ପୱେଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଦଦନ୍ତି। ବହୁନେକେ ନ ଦିଚ୍ଛରେତି ବହୁନାପି ଭୋଗେନ ସମନ୍ନାଗତା ଏକଚ୍ଚେ ନ ଦଦନ୍ତି। ସହସ୍ସେନ ସମଂ ମିତାତି ସହସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିତା, ସହସ୍ସ ଦାନସଦିସା ହୋତି।

ଦୁରନ୍ୱଯୋତି ଦୁରନୁଗମନୋ, ଦୁପ୍ପୂରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଧମ୍ମଂ ଚରେତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମଂ ଚରତି। ଯୋପି ସମୁଞ୍ଜକଞ୍ଚରେତି ଯୋ ଅପି ଖଲମଣ୍ଡଲାଦିସୋଧନପଲାଲପୋଠନାଦିୱସେନ ସମୁଞ୍ଜକଞ୍ଚରତି। ଦାରଞ୍ଚ ପୋସନ୍ତି ଦାରଞ୍ଚ ପୋସନ୍ତୋ। ଦଦଂ ଅପ୍ପକସ୍ମିନ୍ତି ଅପ୍ପକସ୍ମିଂ ପଣ୍ଣସାକମତ୍ତସ୍ମିମ୍ପି ସଂୱିଭାଗଂ କତ୍ୱା ଦଦନ୍ତୋୱ ସୋ ଧମ୍ମଂ ଚରତି। ସତଂ ସହସ୍ସାନନ୍ତି ସହସ୍ସଂ ସହସ୍ସଂ କତ୍ୱା ଗଣିତାନଂ ପୁରିସାନଂ ସତଂ, ସତସହସ୍ସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସହସ୍ସଯାଗିନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସସ୍ସ ୱା ଯାଗୋ କହାପଣସହସ୍ସେନ ୱା ନିବ୍ବତ୍ତିତୋ ଯାଗୋପି ସହସ୍ସଯାଗୋ। ସୋ ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି

ସହସ୍ସଯାଗିନୋ, ତେସଂ ସହସ୍ସଯାଗିନଂ। ଏତେନ ଦସନ୍ନଂ ୱା ଭିକ୍ଖୁକୋଟୀନଂ ଦସନ୍ନଂ ୱା କହାପଣକୋଟୀନଂ ପିଣ୍ଡପାତୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ଯେ ଏତ୍ତକଂ ଦଦନ୍ତି, ତେ କଲମ୍ପି ନଗ୍ଘନ୍ତି ତଥାଗ୍ୱିଧସ୍ସାତି ଆହ। ଯ୍ୱାଯଂ ସମୁଞ୍ଜକଂ ଚରନ୍ତୋପି ଧମ୍ମଂ ଚରତି, ଦାରଂ ପୋସେନ୍ତୋପି, ଅପ୍ପକସ୍ମିଂ ଦଦନ୍ତୋପି, ତଥାଗ୍ୱିଧସ୍ସ ଏତେ ସହସ୍ସଯାଗିନୋ କଲମ୍ପି ନଗ୍ଘନ୍ତି। ଯଂ ତେନ ଦଲିଦ୍ଦେନ ଏକପଟିୱୀସକମତ୍ତମ୍ପି ସଲାକଭତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ୱା ଦିନ୍ନଂ, ତସ୍ସ ଦାନସ୍ସ ସବ୍ବେସମ୍ପି ତେସଂ ଦାନଂ କଲଂ ନଗ୍ଘତୀତି। କଲଂ ନାମ ସୋଳସଭାଗୋପି ସତଭାଗୋପି ସହସ୍ସଭାଗୋପି। ଇଧ ସତଭାଗୋ ଗହିତୋ। ଯଂ ତେନ ଦାନଂ ଦିନ୍ନଂ, ତସ୍ମିଂ ସତଧା ୱିଭତ୍ତେ ଇତରେସଂ ଦସକୋଟିସହସ୍ସଦାନଂ ତତୋ ଏକକୋଟ୍ଠାସମ୍ପି ନଗ୍ଘତୀତି ଆହ।

ଏୱଂ ତଥାଗତେ ଦାନସ୍ସ ଅଗ୍ଘଂ କରୋନ୍ତେ ସମୀପେ ଠିତା ଦେୱତା ଚିନ୍ତେସି – ''ଏୱଂ ଭଗୱା ମହନ୍ତଂ ଦାନଂ ପାଦେନ ପଓଚ୍ଛେତ୍ୱା ରତନସତିକେ ୱିଯ ନରକେ ପକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଇଦଂ ଏୱଂ ପରିତ୍ତକଂ ଦାନଂ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲେ ପହରନ୍ତୋ ୱିଯ ଉକ୍ଖିପତି, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଏତଂ ମହପ୍ଫଲତର''ନ୍ତି ଜାନନତ୍ଥଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି। ତତ୍ଥ କେନାତି କେନ କାରଣେନ। ମହଗ୍ଘତୋତି ମହତ୍ତଂ ଗତୋ, ୱିପୁଲସ୍ସେତଂ ୱେୱଚନଂ। ସମେନ ଦିନ୍ନସ୍ସାତି ସମେନ ଦିନ୍ନସ୍ସ ଦାନସ୍ସ। ଅଥସ୍ସା ଭଗୱା ଦାନଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଦଦନ୍ତି ହେକେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱିସମେ ନିୱିଟ୍ଠାତି ୱିସମେ କାଯୱଚୀମନୋକମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତା ହୁତ୍ୱା। ଛେତ୍ୱାତି ପୋଥେତ୍ୱା। ୱଧିତ୍ୱାତି ମାରେତ୍ୱା। ସୋଚଯିତ୍ୱାତି ପରଂ ସୋକସମପ୍ପିତଂ କତ୍ୱା। ଅସ୍ସୁମୁଖାତି ଅସ୍ସୁମୁଖସମ୍ପିସ୍ସା। ପରଂ ରୋଦାପେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଦାନଞ୍ହି ଅସ୍ସୁମୁଖଦାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସଦଣ୍ଡାତି ଦଣ୍ଡେନ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ପହରିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଦକ୍ଖିଣା ସଦଣ୍ଡାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱନ୍ତି ନାହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧତାଯ ମହାଦାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅପ୍ପଫଲଂ ନାମ କାତୁଂ ସକ୍କୋମି ପରିତ୍ତକଦାନଂ ୱା ମହପ୍ଫଲଂ ନାମ। ଇଦଂ ପନ ମହାଦାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ଅପରିସୁଦ୍ଧତାଯ ଏୱଂ ଅପ୍ପଫଲଂ ନାମ ହୋତି, ଇତରଂ ପରିତ୍ତଦାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପତ୍ତିଯା ପରିସୁଦ୍ଧତାଯ ଏୱଂ ମହପ୍ଫଲଂ ନାମାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱନ୍ତିଆଦିମାହାତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସାଧୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୩। ତତିଯେ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି ଉଦାହାରଂ ଉଦାହରି। ଯଥା ହି ଯଂ ତେଲଂ ମାନଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି ୱିସ୍ସନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଅୱସେସକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଞ୍ଚ ଜଲଂ ତଳାକଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଓଘୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱମେୱଂ ଯଂ ପୀତିୱଚନଂ ହଦଯଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅଧିକଂ ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଅସଣ୍ଠହିତ୍ୱା ବହି ନିକ୍ଖମତି, ତଂ ଉଦାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱରୂପଂ ପୀତିମଯଂ ୱଚନଂ ନିଚ୍ଛାରେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦ୍ଧାଯପି ସାହୁ ଦାନନ୍ତି କମ୍ମଞ୍ଚ କମ୍ମଫଲଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱାପି ଦିନ୍ନଦାନଂ ସାହୁ ଲଦ୍ଧକଂ ଭଦ୍ଦକମେୱ। ଆହୁତି କଥେନ୍ତି। କଥଂ ପନେତଂ ଉଭଯଂ ସମଂ ନାମ ହୋତୀତି? ଜୀୱିତଭୀରୁକୋ ହି ଯୁଜ୍ଝିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଖଯଭୀରୁକୋ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ''ଜୀୱିତଞ୍ଚ ରକ୍ଖିସ୍ସାମି ଯୁଜ୍ଝିସ୍ସାମି ଚା''ତି ହି ୱଦନ୍ତୋ ନ ଯୁଜ୍ଝତି। ଜୀୱିତେ ପନ ଆଲଯଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା, ''ଛେଜ୍ଜଂ ୱା ହୋତୁ ମରଣଂ ୱା, ଗଣ୍ହିସ୍ସାମେତଂ ଇସ୍ସରିଯ''ନ୍ତି ଉସ୍ସହନ୍ତୋୱ ଯୁଜ୍ଝତି। ''ଭୋଗେ ଚ ରକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଦାନଞ୍ଚ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ୱଦନ୍ତୋ ନ ଦଦାତି। ଭୋଗେସୁ ପନ ଆଲଯଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀତି ଉସ୍ସହନ୍ତୋୱ ଦେତି। ଏୱଂ ଦାନଞ୍ଚ ଯୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ସମଂ ହୋତି। କିଞ୍ଚ ଭିଯ୍ୟୋ? ଅପ୍ପାପି ସନ୍ତା ବହୁକେ ଜିନନ୍ତୀତି ଯଥା ଚ ଯୁଦ୍ଧେ ଅପ୍ପକାପି ୱୀରପୁରିସା ବହୁକେ ଭୀରୁପୁରିସେ ଜିନନ୍ତି, ଏୱଂ ସଦ୍ଧାଦିସମ୍ପନ୍ନୋ ଅପ୍ପକମ୍ପି ଦାନଂ ଦଦନ୍ତୋ ବହୁମଚ୍ଛେରଂ ମଦ୍ଦତି, ବହୁଞ୍ଚ ଦାନୱିପାକଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି। ଏୱମ୍ପି ଦାନଞ୍ଚ ଯୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ସମାନଂ। ତେନେୱାହ –

''ଅପ୍ପମ୍ପି ଚେ ସଦ୍ଦହାନୋ ଦଦାତି,

ତେନେୱ ସୋ ହୋତି ସୁଖୀ ପରତ୍ଥା''ତି।

ଇମସ୍ସ ଚ ପନତ୍ଥସ୍ସ ପକାସନତ୍ଥଂ ଏକସାଟକବ୍ରାହ୍ମଣୱତ୍ଥୁ ଚ ଅଙ୍କୁରୱତ୍ଥୁ ଚ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

ଧମ୍ମଲଦ୍ଧସ୍ସାତି ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଲଦ୍ଧସ୍ସ ଭୋଗସ୍ସ ଧମ୍ମଲଦ୍ଧସ୍ସ ଚ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ଏତ୍ଥ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଲଦ୍ଧଧମ୍ମୋ ନାମ ଅଧିଗତଧମ୍ମୋ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲୋ। ଇତି ଯଂ ଧମ୍ମଲଦ୍ଧସ୍ସ ଭୋଗସ୍ସ ଦାନଂ ଧମ୍ମଲଦ୍ଧସ୍ସ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଦୀଯତି, ତମ୍ପି ସାଧୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋ ଧମ୍ମଲଦ୍ଧସ୍ସାତି ଇମସ୍ମିମ୍ପି ଗାଥାପଦେ ଅଯମେୱ ଅତ୍ଥୋ। ଉଟ୍ଠାନୱୀରିଯାଧିଗତସ୍ସାତି ଉଟ୍ଠାନେନ ଚ ୱୀରିଯେନ ଚ ଅଧିଗତସ୍ସ ଭୋଗସ୍ସ। ୱେତରଣିନ୍ତି ଦେସନାସୀସମତ୍ତମେତଂ। ଯମସ୍ସ ପନ ୱେତରଣିମ୍ପି ସଞ୍ଜୀୱକାଳସୁତ୍ତାଦଯୋପି ଏକତିଂସମହାନିରଯେପି ସବ୍ବସୋୱ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିଚେଯ୍ୟ ଦାନନ୍ତି ୱିଚିନିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଦାନଂ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ୱିଚିନନା ଦକ୍ଖିଣାୱିଚିନନଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୱିଚିନନଞ୍ଚ। ତେସୁ ଲାମକଲାମକେ ପଚ୍ଚଯେ ଅପନେତ୍ୱା ପଣୀତପଣୀତେ ୱିଚିନିତ୍ୱା ତେସଂ ଦାନଂ ଦକ୍ଖିଣାୱିଚିନନଂ ନାମ। ୱିପନ୍ନସୀଲେ ଇତୋ ବହିଦ୍ଧା ପଞ୍ଚନୱୁତିପାସଣ୍ଡଭେଦେ ୱା ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟେ ପହାଯ ସୀଲାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନାନଂ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଦାନଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୱିଚିନନଂ ନାମ। ଏୱଂ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ୱିଚେଯ୍ୟ ଦାନଂ। ସୁଗତପ୍ପସତ୍ଥନ୍ତି ସୁଗତେନ

ୱଣ୍ଣିତଂ। ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୱିଚିନନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଯେ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟାତିଆଦିମାହ। ବୀଜାନି ୱୁତ୍ତାନି ଯଥାତି ଇମିନା ପନ ଦକ୍ଖିଣାୱିଚିନନଂ ଆହ। ଅୱିପନ୍ନବୀଜସଦିସା ହି ୱିଚିନିତ୍ୱା ଗହିତା ପଣୀତପଣୀତା ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମାତି।

ପାଣେସୁପି ସାଧୁ ସଂଯମୋତି ପାଣେସୁ ସଂଯତଭାୱୋପି ଭଦ୍ଦକୋ। ଅୟଂ ଦେୱତା ଇତରାହି କଥିତଂ ଦାନାନିସଂସଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସୀଲାନିସଂସଂ କଥେତୁମାରଦ୍ଧା। ଅହେଠୟଂ ଚରନ୍ତି ଅୱିହିଂସନ୍ତୋ ଚରମାନୋ। ପରୂପୱାଦାତି ପରସ୍ସ ଉପୱାଦଭୟେନ। ଭୟାତି ଉପୱାଦଭୟା। ଦାନା ଚ ଖୋ ଧମ୍ମପଦଂୱ ସେୟ୍ୟୋତି ଦାନତୋ ନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତଂ ଧମ୍ମପଦମେୱ ସେୟ୍ୟୋ। ପୁବ୍ବେ ଚ ହି ପୁବ୍ବତରେ ଚ ସନ୍ତୋତି ପୁବ୍ବେ ଚ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧାଦିକାଲେ ପୁବ୍ବତରେ ଚ କୋଣାଗମନବୁଦ୍ଧାଦିକାଲେ, ସବ୍ବେପି ୱା ଏତେ ପୁବ୍ବେ ଚ ପୁବ୍ବତରେ ଚ ସନ୍ତୋ ନାମାତି। ତତିୟଂ।

୪। ନସନ୍ତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୪। ଚତୁତ୍ଥେ କମନୀୟାନୀତି ରୂପାଦୀନି ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣାନି। ଅପୁନାଗମନଂ ଅନାଗନ୍ତା ପୁରିସୋ ମଚ୍ଚୁଧେୟ୍ୟାତି ତେଭୂମକୱଟ୍ଟସଙ୍ଖାତା ମଚ୍ଚୁଧେୟ୍ୟା ଅପୁନାଗମନସଙ୍ଖାତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅନାଗନ୍ତା। ନିବ୍ବାନଞ୍ହି ସତ୍ତା ନ ପୁନାଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଂ ଅପୁନାଗମନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଂ କାମେସୁ ବଦ୍ଧୋ ଚ ପମତ୍ତୋ ଚ ଅନାଗନ୍ତା ନାମ ହୋତି, ସୋ ତଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଛନ୍ଦଜନ୍ତି ତଣ୍ହାଛନ୍ଦତୋ ଜାତଂ। ଅଘନ୍ତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧଦୁକ୍ଖଂ। ଦୁତିୟପଦଂ ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଛନ୍ଦୱିନୟା ଅଘୱିନୟୋତି ତଣ୍ହାୱିନୟେନ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧୱିନୟୋ । ଅଘୱିନୟା ଦୁକ୍ଖୱିନୟୋତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧୱିନୟେନ ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ ୱିନୀତମେୱ ହୋତି। ଚିତ୍ରାନୀତି ଆରମ୍ମଣଚିତ୍ତାନି। ସଙ୍କପ୍ପରାଗୋତି ସଙ୍କପ୍ପିତରାଗୋ। ଏୱମେତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁକାମଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା କିଲେସକାମୋ କାମୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ଅୟଂ ପନତ୍ଥୋ ପସୂରସୁତ୍ତେନ (ସୁ॰ ନି॰ ୮୩୦ ଆଦୟୋ) ୱିଭାୱେତବ୍ବୋ। ପସୂରପରିବ୍ବାଜକୋ ହି ଥେରେନ ''ସଙ୍କପ୍ପରାଗୋ ପୁରିସସ୍ସ କାମୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ –

''ନ ତେ କାମା ଯାନି ଚିତ୍ରାନି ଲୋକେ,

ସଙ୍କପ୍ପରାଗଞ୍ଚ ୱଦେସି କାମଂ;

ସଙ୍କପ୍ପୟଂ ଅକୁସଲେ ୱିତକ୍କେ,

ଭିକ୍ଖୂପି ତେ ହେହିନ୍ତି କାମଭୋଗୀ''ତି। –

ଆହ। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ ଅୱୋଚ –

''ତେ ଚେ କାମା ଯାନି ଚିତ୍ରାନି ଲୋକେ,

ସଙ୍କପ୍ପରାଗଂ ନ ୱଦେସି କାମଂ;

ପସ୍ସନ୍ତୋ ରୂପାନି ମନୋରମାନି,

ସତ୍ଥାପି ତେ ହେହିତି କାମଭୋଗୀ।

ସୁଣନ୍ତୋ ସଦ୍ଦାନି, ଘାୟନ୍ତୋ ଗନ୍ଧାନି;

ସାୟନ୍ତୋ ରସାନି, ଫୁସନ୍ତୋ ଫସ୍ସାନି ମନୋରମାନି;

ସତ୍ଥାପି ତେ ହେହିତି କାମଭୋଗୀ''ତି।

ଅଥେତ୍ଥ ଧୀରାତି ଅଥ ଏତେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ପଣ୍ଡିତା ଛନ୍ଦରାଗଂ ୱିନୟନ୍ତି। ସଂୟୋଜନଂ ସବ୍ବନ୍ତି ଦସୱିଧମ୍ପି ସଂୟୋଜନଂ। ଅକିଞ୍ଚନନ୍ତି ରାଗକିଞ୍ଚନାଦିୱିରହିତଂ। ନାନୁପତନ୍ତି ଦୁକ୍ଖାତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖା ପନ ତସ୍ସ ଉପରି ନ ପତନ୍ତି। ଇଚ୍ଚାୟସ୍ମାମୋଘରାଜାତି, ''ପହାସି ସଙ୍ଖ''ନ୍ତି ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସଂ ପରିସତି ଅନୁସନ୍ଧିକୁସଲୋ ମୋଘରାଜା ନାମ ଥେରୋ ''ଇମିସ୍ସା ଗାଥାୟ ଅତ୍ଥୋ ନ ଯଥାନୁସନ୍ଧିଂ ଗତୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଯଥାନୁସନ୍ଧିଂ ଘଟେନ୍ତୋ

ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ ଇଧ ୱା ହୁରଂ ୱାତି ଇଧଲୋକେ ୱା ପରଲୋକେ ୱା। ନରୁତ୍ତମଂ ଅତ୍ଥଚରଂ ନରାନନ୍ତି କିଞ୍ଚାପି ସବ୍ବେ ଖୀଣାସୱା ନରୁତ୍ତମା ଚେୱ ଅତ୍ଥଚରା ଚ ନରାନଂ, ଥେରୋ ପନ ଦସବଲଂ ସନ୍ଧାୟେୱମାହ। ଯେ ତଂ ନମସ୍ସନ୍ତି ପସଂସିୟା ତେତି ଯଦି ତଥାୱିମୁତ୍ତଂ ଦେୱମନୁସ୍ସା ନମସ୍ସନ୍ତି, ଅଥ ଯେ ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ କାୟେନ ୱା ୱାଚାୟ ୱା ଅନୁପଟିପତ୍ତିୟା ୱା ନମସ୍ସନ୍ତି, ତେ କିଂ ପସଂସିୟା, ଉଦାହୁ ଅପସଂସିୟାତି। ଭିକ୍ଖୂତି ମୋଘରାଜତ୍ଥେରଂ ଆଲପତି। ଅଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମନ୍ତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ଜାନିତ୍ୱା। ସଙ୍ଗାତିଗା ତେପି ଭୱନ୍ତୀତି ଯେ ତଂ କାୟେନ ୱା ୱାଚାୟ ୱା ଅନୁପଟିପତ୍ତିୟା ୱା ନମସ୍ସନ୍ତି। ତେ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞାୟ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ପହାୟ ସଙ୍ଗାତିଗାପି ହୋନ୍ତି, ପସଂସିୟାପି ହୋନ୍ତୀତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଉଜ୍ଝାନସଞ୍ଞିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୫। ପଞ୍ଚମେ ଉଜ୍ଝାନସଞ୍ଞିକାତି ଉଜ୍ଝାନସଞ୍ଞୀ ଦେୱଲୋକୋ ନାମ ପାଟିୟେକ୍କୋ ନତ୍ଥି, ଇମା ପନ ଦେୱତା ତଥାଗତସ୍ସ ଚତୁପଚ୍ଚୟପରିଭୋଗଂ ନିସ୍ସାୟ ଉଜ୍ଝାୟମାନା ଆଗତା। ତାସଂ କିର ଏୱଂ ଅହୋସି – ''ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଂସୁକୂଲଚୀୱର-ପିଣ୍ଡିୟାଲୋପ-ରୁକ୍ଖମୂଲସେନାସନପୂତିମୁତ୍ତଭେସଜ୍ଜେହି ସନ୍ତୋସସ୍ସେୱ ପରିୟନ୍ତକାରିତଂ ୱଣ୍ଣେତି, ସୟଂ ପନ ପତ୍ତୁଣ୍ଣଦୁକୂଲ ଖୋମାଦୀନି ପଣୀତଚୀୱରାନି ଧାରେତି, ରାଜାରହଂ ଉତ୍ତମଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତି, ଦେୱୱିମାନକପ୍ପାୟ ଗନ୍ଧକୁଟିୟା ୱରସୟନେ ସୟତି, ସପ୍ପିନୱନୀତାଦୀନି ଭେସଜ୍ଜାନି ପଟିସେୱତି, ଦିୱସଂ ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ୱଚନମସ୍ସ ଅଞ୍ଞତୋ ଗଚ୍ଛତି, କିରିୟା ଅଞ୍ଞତୋ''ତି ଉଜ୍ଝାୟମାନା ଆଗମିଂସୁ। ତେନ ତାସଂ ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକତ୍ଥେରେହି ''ଉଜ୍ଝାନସଞ୍ଞିକା''ତି ନାମଂ ଗହିତଂ।

ଅଞ୍ଞଥା ସନ୍ତନ୍ତି ଅଞ୍ଞେନାକାରେନ ଭୂତଂ। ନିକଚ୍ଚାତି ନିକତିୟା ୱଞ୍ଚନାୟ, ୱଞ୍ଚେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କିତୱସ୍ସେୱାତି କିତୱୋ ୱୁଚ୍ଚତି ସାକୁଣିକୋ। ସୋ ହି ଅଗୁମ୍ବୋୱ ସମାନୋ ସାଖପଣ୍ଣାଦିପଟିଚ୍ଛାଦନେନ ଗୁମ୍ବୱଣ୍ଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଉପଗତେ ମୋରତିତ୍ତିରାଦୟୋ ସକୁଣେ ମାରେତ୍ୱା ଦାରଭରଣଂ କରୋତି। ଇତି ତସ୍ସ କିତୱସ୍ସ ଇମାୟ ୱଞ୍ଚନାୟ ଏୱଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ସକୁଣମଂସଭୋଜନଂ ୱିୟ କୁହକସ୍ସାପି ପଂସୁକୂଲେନ ଅତ୍ତାନଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା କଥାଛେକତାୟ ମହାଜନଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଖାଦମାନସ୍ସ ୱିଚରତୋ। ଭୁତ୍ତଂ ଥେୟ୍ୟେନ ତସ୍ସ ତନ୍ତି ସଚେପି ତସ୍ସ ଚତୁପଚ୍ଚୟପରିଭୋଗୋ ଥେୟ୍ୟେନ ପରିଭୁତ୍ତୋ ନାମ ହୋତୀତି ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ପରିଜାନନ୍ତି ପଣ୍ଡିତାତି ଅୟଂ କାରକୋ ୱା ଅକାରକୋ ୱାତି ପଣ୍ଡିତା ଜାନନ୍ତି। ଇତି ତା ଦେୱତା ''ତଥାଗତାପି ମୟମେୱ ପଣ୍ଡିତା''ତି ମଞ୍ଞମାନା ଏୱମାହଂସୁ।

ଅଥ ଭଗୱା ନୟିଦନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯାୟଂ ପଟିପଦା ଦଲ୍ହାତି ଅୟଂ ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦା ଦଲ୍ହା ଥିରା। ଯାୟ ପଟିପଦାୟ ଧୀରା ପଣ୍ଡିତା ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନେନ ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନେନ ଚାତି ଦ୍ୱୀହି ଝାନେହି ଝାୟିନୋ ମାରବନ୍ଧନା ପମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତଂ ପଟିପଦଂ ଭାସିତମତ୍ତେନ ୱା ସୱନମତ୍ତେନ ୱା ୱଙ୍କମିତୁଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁଂ ନ ସକ୍କାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ୱେ ଧୀରା ପକୁବ୍ବନ୍ତୀତି ଧୀରା ପଣ୍ଡିତା ୱିଦିତ୍ୱା ଲୋକପରିୟାୟଂ ସଙ୍ଖାରଲୋକସ୍ସ ଉଦୟବ୍ବୟଂ ଞତ୍ୱା ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞାୟ କିଲେସନିବ୍ବାନେନ ନିବ୍ବୁତା ଲୋକେ ୱିସତ୍ତିକଂ ତିଣ୍ଣା ଏୱଂ ନ କୁବ୍ବନ୍ତି, ମୟଂ ଏୱରୂପାନି ନ କଥେମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ପଥୱିୟଂ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ''ଅଯୁତ୍ତଂ ଅମ୍ହେହି କତଂ, ଅକାରକମେୱ ମୟଂ କାରକୱାଦେନ ସମୁଦାଚରିମ୍ହା''ତି ଲଜ୍ଜମାନା ମହାବ୍ରହ୍ମାନି ୱିୟ ଭଗୱତି ଗାରୱଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ୱିୟ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦୁରାସଦଂ କତ୍ୱା ପସ୍ସମାନା ଆକାସତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ଠତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚ୍ଚୟୋତି ଅପରାଧୋ। ନୋ, ଭନ୍ତେ, ଅଚ୍ଚାଗମାତି ଅମ୍ହେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପୱତ୍ତୋ। ଆସାଦେତବ୍ବନ୍ତି ଘଟ୍ଟୟିତବ୍ବଂ। ତା କିର ଦେୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ କାୟେନ ୱାଚାୟାତି ଦ୍ୱୀହିପି ଘଟ୍ଟୟିଂସୁ। ତଥାଗତଂ ଅୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆକାସେ ପତିଟ୍ଠମାନା କାୟେନ ଘଟ୍ଟୟିଂସୁ, କିତୱୋପମଂ ଆହରିତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରକଂ ଅସବ୍ଭିୱାଦଂ ୱଦମାନା ୱାଚାୟ ଘଟ୍ଟୟିଂସୁ। ତସ୍ମା ଆସାଦେତବ୍ବଂ ଅମଞ୍ଞିମ୍ହାତି ଆହଂସୁ। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁତି ଖମତୁ। ଆୟତିଂ ସଂୱରାୟାତି ଅନାଗତେ ସଂୱରଣତ୍ଥାୟ, ପୁନ ଏୱରୂପସ୍ସ ଅପରାଧସ୍ସ ଦୋସସ୍ସ ଅକରଣତ୍ଥାୟ।

ସିତଂପାତ୍ୱାକାସୀତି ଅଗ୍ଗଦନ୍ତେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପହଟ୍ଠାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। କସ୍ମା? ତା କିର ଦେୱତା ନ ସଭାୱେନ ଖମାପେନ୍ତି, ଲୋକିୟମହାଜନଞ୍ଚ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲଂ ତଥାଗତଞ୍ଚ ଏକସଦିସଂ କରୋନ୍ତି। ଅଥ ଭଗୱା ''ପରତୋ କଥାୟ ଉପ୍ପନ୍ନାୟ ବୁଦ୍ଧବଲଂ ଦୀପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଖମିସ୍ସାମୀ''ତି ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସି। ଭିୟ୍ୟୋସୋ ମତ୍ତାୟାତି ଅତିରେକପ୍ପମାଣେନ। ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସୀତି କୁପିତୋ ଏସ ଅମ୍ହାକନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନା ଅଭାସି।

ନ ପଟିଗଣ୍ହତୀତି ନ ଖମତି ନାଧିୱାସେତି। କୋପନ୍ତରୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଉପ୍ପନ୍ନକୋପୋ। ଦୋସଗରୂତି ଦୋସଂ ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଆଦାୟ ୱିହରନ୍ତୋ। ସ ୱେରଂ ପଟିମୁଞ୍ଚତୀତି ସୋ ଏୱରୂପୋ ଗଣ୍ଠିକଂ ପଟିମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ୱିୟ ତଂ ୱେରଂ ଅତ୍ତନି ପଟିମୁଞ୍ଚତି ଠପେତି, ନ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚ୍ଚୟୋ ଚେ ନ ୱିଜ୍ଜେଥାତି ସଚେ ଅଚ୍ଚାୟିକକମ୍ମଂ ନ ଭୱେୟ୍ୟ। ନୋ ଚିଧାପଗତଂ ସିୟାତି ଯଦି ଅପରାଧୋ ନାମ ନ ଭାୱେୟ୍ୟ। କେନୀଧ କୁସଲୋ ସିୟାତି ଯଦି

ୱେରାନି ନ ସମ୍ମେନ୍ତୁଂ, କେନ କାରଣେନ କୁସଲୋ ଭୱେଯ୍ୟ।

କସ୍ସଚ୍ଚଯାତି ଗାଥାଯ କସ୍ସ ଅତିକ୍କମୋ ନତ୍ଥି? କସ୍ସ ଅପରାଧୋ ନତ୍ଥି? କୋ ସମ୍ମୋହଂ ନାପଜ୍ଜତି? କୋ ନିଚ୍ଚମେୱ ପଣ୍ଡିତୋ ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ? ଇମଂ କିର ଗାଥଂ ଭଣାପନତ୍ଥଂ ଭଗୱତୋ ସିତପାତୁକମ୍ମଂ। ତସ୍ମା ଇଦାନି ଦେୱତାନଂ ବୁଦ୍ଧବଲଂ ଦୀପେତ୍ୱା ଖମିସ୍ସାମୀତି ତଥାଗତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ତଥାଗତସ୍ସାତି ତଥା ଆଗତୋତି ଏୱମାଦୀହି କାରଣେହି ତଥାଗତସ୍ସ। ବୁଦ୍ଧସ୍ସାତି ଚତୁନ୍ନଂ ସଚ୍ଚାନଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତାଦୀହି କାରଣେହି ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକପଣ୍ଣତ୍ତିୱସେନ ଏୱଂ ଲଦ୍ଧନାମସ୍ସ। ଅଚ୍ଚଯଂ ଦେସଯନ୍ତୀନନ୍ତି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ତୁମ୍ହେହି "ଅଚ୍ଚଯଂ ଦେସଯନ୍ତୀନଂ…ପେ… ସ ୱେରଂ ପଟିମୁଞ୍ଚତୀ"ତି, ତଂ ସାଧୁ ୱୁତ୍ତଂ, ଅହଂ ପନ ତଂ ୱେରଂ ନାଭିନନ୍ଦାମି ନ ପଚ୍ଚଯାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମି ୱୋଚ୍ଚଯନ୍ତି ତୁମ୍ହାକଂ ଅପରାଧଂ ଖମାମୀତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ସଦ୍ଧାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୬। ଛଟ୍ଠେ ସଦ୍ଧା ଦୁତିଯା ପୁରିସସ୍ସ ହୋତୀତି ପୁରିସସ୍ସ ଦେୱଲୋକେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଚେୱ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଧା ଦୁତିଯା ହୋତି, ସହାଯକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତି। ନୋ ଚେ ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ ଅୱତିଟ୍ଠତୀତି ଯଦି ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ ନ ତିଟ୍ଠତି। ଯସୋତି ପରିୱାରୋ। କିତ୍ତୀତି ୱଣ୍ଣଭଣନଂ। ତତ୍ୱସ୍ସ ହୋତୀତି ତତୋ ଅସ୍ସ ହୋତି। ନାନୁପତନ୍ତି ସଙ୍ଗାତି ରାଗସଙ୍ଗାଦଯୋ ପଞ୍ଚ ସଙ୍ଗା ନ ଅନୁପତନ୍ତି। ପମାଦମନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି ଯେ ପମାଦଂ କରୋନ୍ତି ନିଙ୍ଖେନ୍ତି, ତେ ତଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତି ନାମ। ଧନଂ ସେଟ୍ଠଂୱ ରକ୍ଖତୀତି ମୁତ୍ତାମଣିସାରାଦିଉତ୍ତମଧନଂ ୱିଯ ରକ୍ଖତି। ଝାଯନ୍ତୋତି ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନେନ ଚ ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନେନ ଚ ଝାଯନ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନଂ ନାମ ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗଫଲାନି। ୱିପସ୍ସନା ହି ତୀଣି ଲକ୍ଖଣାନି ଉପନିଜ୍ଝାଯତୀତି ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନଂ। ମଗ୍ଗୋ ୱିପସ୍ସନାଯ ଆଗତକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତୀତି ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନଂ। ଫଲଂ ତଥଲକ୍ଖଣଂ ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯତୀତି ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନଂ। ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ପନ କସିଣାରମ୍ମଣସ୍ସ ଉପନିଜ୍ଝାଯନତୋ ଆରମ୍ମଣୂପନିଜ୍ଝାନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବା। ପରମଂ ନାମ ଅରହତ୍ତସୁଖଂ ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସମଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୭। ସତ୍ତମେ ସକ୍କେସୂତି "ସକ୍ଯା ୱତ, ଭୋ କୁମାରା"ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୨୬୭) ଉଦାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ସକ୍ୟାତି ଲଦ୍ଧନାମାନଂ ରାଜକୁମାରାନଂ ନିୱାସୋ ଏକୋପି ଜନପଦୋ ରୂଳ୍ହୀସଦ୍ଦେନ ସକ୍କାତି ୱୁଚ୍ଚତି । ତସ୍ମିଂ ସକ୍କେସୁ ଜନପଦେ। ମହାୱନେତି ସଯଂଜାତେ ଅରୋପିମେ ହିମୱନ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାବଦ୍ଧେ ମହତି ୱନେ। ସବ୍ବେହେୱ ଅରହନ୍ତେହୀତି ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ କଥିତଦିୱସେଯେୱ ପତ୍ତଅରହନ୍ତେହି।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ସାକିଯକୋଲିଯା ହି କିର କପିଲୱତ୍ଥୁନଗରସ୍ସ ଚ କୋଲିଯନଗରସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ରୋହିଣିଂ ନାମ ନଦିଂ ଏକେନେୱ ଆୱରଣେନ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ସସ୍ସାନି କାରେନ୍ତି। ଅଥ ଜେଟ୍ଠମୂଲମାସେ ସସ୍ସେସୁ ମିଲାଯନ୍ତେସୁ ଉଭଯନଗରୱାସୀନମ୍ପି କମ୍ମକାରା ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ତତ୍ଥ କୋଲିଯନଗରୱାସିନୋ ଆହଂସୁ – "ଇଦଂ ଉଦକଂ ଉଭଯତୋ ଆହରିଯମାନଂ ନ ତୁମ୍ହାକଂ, ନ ଅମ୍ହାକଂ ପହୋସ୍ସତି , ଅମ୍ହାକଂ ପନ ସସ୍ସଂ ଏକେନ ଉଦକେନେୱ ନିପ୍ଫଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଇଦଂ ଉଦକଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେଥା"ତି। କପିଲୱତ୍ଥୁୱାସିନୋ ଆହଂସୁ – "ତୁମ୍ହେସୁ କୋଟ୍ଠେ ପୂରେତ୍ୱା ଠିତେସୁ ମଯଂ ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣନୀଲମଣିକାଳକହାପଣେ ଚ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିପସିବ୍ବକାଦିହତ୍ଥା ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମ ତୁମ୍ହାକଂ ଘରଦ୍ୱାରେ ୱିଚରିତୁଂ, ଅମ୍ହାକମ୍ପି ସସ୍ସଂ ଏକେନେୱ ଉଦକେନ ନିପ୍ଫଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଇଦଂ ଉଦକଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦେଥା"ତି। "ନ ମଯଂ ଦସ୍ସାମା"ତି। "ମଯମ୍ପି ନ ଦସ୍ସାମା"ତି। ଏୱଂ କଥଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଏକୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଏକସ୍ସ ପହାରଂ ଅଦାସି, ସୋପି ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପହରିତ୍ୱା ରାଜକୁଲାନଂ ଜାତିଂ ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା କଲହଂ ୱଡ୍ଢଯିଂସୁ।

କୋଲିଯକମ୍ମକାରା ୱଦନ୍ତି – "ତୁମ୍ହେ କପିଲୱତ୍ଥୁୱାସିକେ ଗହେତ୍ୱା ଗଜ୍ଜଥ, ଯେ ସୋଣସିଙ୍ଗାଲାଦଯୋ ୱିଯ ଅତ୍ତନୋ ଭଗିନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସିଂସୁ, ଏତେସଂ ହତ୍ଥିନୋ ଚ ଅସ୍ସା ଚ ଫଲକାୱୁଧାନି ଚ ଅମ୍ହାକଂ କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ"ତି? ସାକିଯକମ୍ମକାରା ୱଦନ୍ତି – "ତୁମ୍ହେ ଦାନି କୁଟ୍ଠିନୋ ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ଗଜ୍ଜଥ, ଯେ ଅନାଥା ନିଗ୍ଗତିକା ତିରଚ୍ଛାନା ୱିଯ କୋଲରୁକ୍ଖେ ୱସିଂସୁ, ଏତେସଂ ହତ୍ଥିନୋ ଚ ଅସ୍ସା ଚ ଫଲକାୱୁଧାନି ଚ ଅମ୍ହାକଂ କିଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ"ତି? ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ କମ୍ମେ ନିଯୁତ୍ତଅମଚ୍ଚାନଂ କଥେସୁଂ, ଅମଚ୍ଚା ରାଜକୁଲାନଂ କଥେସୁଂ। ତତୋ ସାକିଯା – "ଭଗିନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱସିତକାନଂ ଥାମଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଦସ୍ସେସ୍ସାମା"ତି ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। କୋଲିଯାପି – "କୋଲରୁକ୍ଖୱାସୀନଂ ଥାମଞ୍ଚ ବଲଞ୍ଚ ଦସ୍ସେସ୍ସାମା"ତି ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜା ନିକ୍ଖମିଂସୁ।

ଭଗୱାପି ରତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୂସସମଯେୱ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଇମେ ଏୱଂ ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜେ ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଅଦ୍ଦସ। ଦିସ୍ୱା – "ମଯି ଗତେ ଅଯଂ କଲହୋ ୱୂପସମ୍ମିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ଉଦାହୁ ନୋ"ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ – "ଅହମେତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା କଲହୱୂପସମନତ୍ଥଂ ତୀଣି ଜାତକାନି କଥେସ୍ସାମି, ତତୋ କଲହୋ ୱୂପସମ୍ମିସ୍ସତି। ଅଥ ସାମଗ୍ଗିଦୀପନତ୍ଥାଯ ଦ୍ୱେ ଜାତକାନି କଥେତ୍ୱା ଅତ୍ତଦଣ୍ଡସୁତ୍ତଂ ଦେସେସ୍ସାମି। ଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା

ଉଭୟନଗରୱାସିନୋପି ଅଢ଼ତିୟାନି ଅଢ଼ତିୟାନି କୁମାରସତାନି ଦସ୍ସନ୍ତି, ଅହଂ ତେ ପବ୍ବାଜେସ୍ସାମି, ତଦା ମହାସମାଗମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ ଅକାସି। ତସ୍ମା ଇମେସୁ ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜେସୁ ନିକ୍ଖମନ୍ତେସୁ କସ୍ସଚି ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ସୟମେୱ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସେନାନଂ ଅନ୍ତରେ ଆକାସେ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିୟୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିସୀଦି।

କପିଲୱତ୍ଥୁୱାସିନୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ, ''ଅମ୍ହାକଂ ଞାତିସେଟ୍ଠୋ ସତ୍ଥା ଆଗତୋ। ଦିଟ୍ଠୋ ନୁ ଖୋ ତେନ ଅମ୍ହାକଂ କଲହକରଣଭାୱୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା, ''ନ ଖୋ ପନ ସକ୍କା ଭଗୱତି ଆଗତେ ଅମ୍ହେହି ପରସ୍ସ ସରୀରେ ସତ୍ଥଂ ପାତେତୁଂ। କୋଲିୟନଗରୱାସିନୋ ଅମ୍ହେ ହନନ୍ତୁ ୱା ବଜ୍ଝନ୍ତୁ ୱା''ତି। ଆୱୁଧାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା, ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ନିସୀଦିଂସୁ। କୋଲିୟନଗରୱାସିନୋପି ତଥେୱ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆୱୁଧାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା, ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ନିସୀଦିଂସୁ।

ଭଗୱା ଜାନନ୍ତୋୱ, ''କସ୍ମା ଆଗତତ୍ଥ, ମହାରାଜା''ତି ପୁଚ୍ଛି? ''ନ, ଭଗୱା, ତିତ୍ଥକୀଳାୟ ନ ପବ୍ବତକୀଳାୟ, ନ ନଦୀକୀଳାୟ, ନ ଗିରିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ସଙ୍ଗାମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଆଗତମ୍ହା''ତି। ''କିଂ ନିସ୍ସାୟ ୱୋ କଲହୋ, ମହାରାଜାତି? ଉଦକଂ, ଭନ୍ତେତି। ଉଦକଂ କିଂ ଅଗ୍ଘତି, ମହାରାଜାତି? ଅପ୍ପଂ, ଭନ୍ତେତି। ପଥୱୀ ନାମ କିଂ ଅଗ୍ଘତି, ମହାରାଜାତି? ଅନଗ୍ଘା, ଭନ୍ତେତି। ଖତ୍ତିୟା କିଂ ଅଗ୍ଘନ୍ତୀତି? ଖତ୍ତିୟା ନାମ ଅନଗ୍ଘା, ଭନ୍ତେତି। ଅପ୍ପମୂଲଂ ଉଦକଂ ନିସ୍ସାୟ କିମତ୍ଥଂ ଅନଗ୍ଘେ ଖତ୍ତିୟେ ନାସେଥ, ମହାରାଜ, କଲହେ ଅସ୍ସାଦୋ ନାମ ନତ୍ଥି, କଲହୱସେନ, ମହାରାଜ, ଅଟ୍ଠାନେ ୱେରଂ କତ୍ୱା ଏକାୟ ରୁକ୍ଖଦେୱତାୟ କାଳସୀହେନ ସଦ୍ଧିଂ ବଦ୍ଧାଘାତୋ ସକଲମ୍ପି ଇମଂ କପ୍ପଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋୟେୱାତି ୱତ୍ୱା ଫନ୍ଦନଜାତକଂ (ଜା। ୧। ୧୩।୧୪ ଆଦୟୋ) କଥେସି''। ତତୋ ''ପରପତ୍ତିୟେନ ନାମ, ମହାରାଜ, ନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ପରପତ୍ତିୟା ହୁତ୍ୱା ହି ଏକସ୍ସ ସସକସ୍ସ କଥାୟ ତିୟୋଜନସହସ୍ସୱିତ୍ଥତେ ହିମୱନ୍ତେ ଚତୁପ୍ପଦଗଣା ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିନୋ ଅହେସୁଂ। ତସ୍ମା ପରପତ୍ତିୟେନ ନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା, ପଥୱୀଉନ୍ଦ୍ରିୟଜାତକଂ କଥେସି। ତତୋ ''କଦାଚି, ମହାରାଜ, ଦୁବ୍ବଲୋପି ମହାବଲସ୍ସ ରନ୍ଧଂ ୱିୱରଂ ପସ୍ସତି, କଦାଚି ମହାବଲୋ ଦୁବ୍ବଲସ୍ସ। ଲଟୁକିକାପି ହି ସକୁଣିକା ହତ୍ଥିନାଗଂ ଘାତେସୀ''ତି ଲଟୁକିକଜାତକଂ (ଜା। ୧।୫।୩୯ ଆଦୟୋ) କଥେସି। ଏୱଂ କଲହୱୂପସମନତ୍ଥାୟ ତୀଣି ଜାତକାନି କଥେତ୍ୱା ସାମଗ୍ଗିପରିଦୀପନତ୍ଥାୟ ଦ୍ୱେ ଜାତକାନି କଥେସି। କଥଂ? ''ସମଗ୍ଗାନଞ୍ହି, ମହାରାଜ, କୋଚି ଓତାରଂ ନାମ ପସ୍ସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ୱତ୍ୱା, ରୁକ୍ଖଧମ୍ମଜାତକଂ (ଜା। ୧।୧।୭୪) କଥେସି । ତତୋ ''ସମଗ୍ଗାନଂ, ମହାରାଜ, କୋଚି ୱିୱରଂ ଦସ୍ସିତୁଂ ନ ସକ୍କି। ଯଦା ପନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିୱାଦମକଂସୁ, ଅଥ ତେ ନେସାଦପୁତ୍ତୋ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତ୍ୱା ଆଦାୟ ଗତୋତି ୱିୱାଦେ ଅସ୍ସାଦୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ୱତ୍ୱା, ୱଟ୍ଟକଜାତକଂ (ଜା। ୧।୧।୧୧୮) କଥେସି। ଏୱଂ ଇମାନି ପଞ୍ଚ ଜାତକାନି କଥେତ୍ୱା ଅୱସାନେ ଅତ୍ତଦଣ୍ଡସୁତ୍ତଂ (ସୁ। ନି। ୯୪୧ ଆଦୟୋ) କଥେସି।

ରାଜାନୋ ପସନ୍ନା – ''ସଚେ ସତ୍ଥା ନାଗମିସ୍ସ, ମୟଂ ସହତ୍ଥା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱଧିତ୍ୱା ଲୋହିତନଦିଂ ପୱତ୍ତୟିସ୍ସାମ। ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତଭାତରୋ ଚ ଗେହଦ୍ୱାରେ ନ ପସ୍ସେୟ୍ୟାମ, ସାସନପଟିସାସନମ୍ପି ନୋ ଆହରଣକୋ ନାଭୱିସ୍ସ। ସତ୍ଥାରଂ ନିସ୍ସାୟ ନୋ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧଂ। ସଚେ ପନ ସତ୍ଥା ଆଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସିସ୍ସ ଦୀପସହସ୍ସଦ୍ୱୟପରିୱାରଂ ଚତୁମହାଦୀପରଜ୍ଜମସ୍ସ ହତ୍ଥଗତଂ ଅଭୱିସ୍ସ, ଅତିରେକସହସ୍ସଂ ଖୋ ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ଅଭୱିସ୍ସଂସୁ, ତତୋ ଖତ୍ତିୟପରିୱାରୋ ଅୱିଚରିସ୍ସ। ତଂ ଖୋ ପନେସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାୟ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ତୋ। ଇଦାନିପି ଖତ୍ତିୟପରିୱାରୋୟେୱ ୱିଚରତୂ''ତି ଉଭୟନଗରୱାସିନୋ ଅଢ଼ତିୟାନି ଅଢ଼ତିୟାନି କୁମାରସତାନି ଅଦଂସୁ। ଭଗୱାପି ତେ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ମହାୱନଂ ଅଗମାସି। ତେସଂ ଗରୁଗାରୱେନ ନ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୟା ପବ୍ବଜିତାନଂ ଅନଭିରତି ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ପୁରାଣଦୁତିୟିକାୟୋପି ତେସଂ – ''ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତା ଉକ୍କଣ୍ଠନ୍ତୁ, ଘରାୱାସୋ ନ ସଣ୍ଠାତୀ''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ସାସନଂ ପେସେନ୍ତି। ତେ ଚ ଅତିରେକତରଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିଂସୁ।

ଭଗୱା ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତେସଂ ଅନଭିରତିଭାୱଂ ଞତ୍ୱା – ''ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ମାଦିସେନ ବୁଦ୍ଧେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ୱସନ୍ତା ଉକ୍କଣ୍ଠନ୍ତି, ହନ୍ଦ ନେସଂ କୁଣାଳଦହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନେତ୍ୱା ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେମୀ''ତି କୁଣାଳଦହସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସି। ତେ ତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ଅହେସୁଂ। ଦଟ୍ଠୁକାମତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୁଣାଳଦହନ୍ତି? ଆମ ଭଗୱାତି। ଯଦି ଏୱଂ ଏଥ ଗଚ୍ଛାମାତି। ଇଦ୍ଧିମନ୍ତାନଂ ଭଗୱା ଗମନଟ୍ଠାନଂ ମୟଂ କଥଂ ଗମିସ୍ସାମାତି। ତୁମ୍ହେ ଗନ୍ତୁକାମା ହୋଥ, ଅହଂ ମମାନୁଭାୱେନ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀତି। ସାଧୁ, ଭନ୍ତେତି। ଭଗୱା ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା କୁଣାଳଦହେ ପତିଟ୍ଠାୟ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆହ – ''ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମସ୍ମିଂ କୁଣାଳଦହେ ଯେସଂ ମଚ୍ଛାନଂ ନାମଂ ନ ଜାନାଥ ମମଂ ପୁଚ୍ଛଥା''ତି।

ତେ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ଭଗୱା ପୁଚ୍ଛିତଂ ପୁଚ୍ଛିତଂ କଥେସି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ, ମଚ୍ଛାନଂୟେୱ, ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ରୁକ୍ଖାନମ୍ପି ପବ୍ବତପାଦେ ଦ୍ୱିପଦଚତୁପ୍ପଦସକୁଣାନମ୍ପି ନାମାନି ପୁଚ୍ଛାପେତ୍ୱା କଥେସି। ଅଥ ଦ୍ୱୀହି ସକୁଣେହି ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ଡଂସିତ୍ୱା ଗହିତଦଣ୍ଡକେ ନିସିନ୍ନୋ କୁଣାଳସକୁଣରାଜା ପୁରତୋ ପଚ୍ଛତୋ ଉଭୋସୁ ଚ ପସ୍ସେସୁ ସକୁଣସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ଭିକ୍ଖୂ ତଂ ଦିସ୍ୱା – ''ଏସ, ଭନ୍ତେ, ଇମେସଂ ସକୁଣାନଂ ରାଜା ଭୱିସ୍ସତି, ପରିୱାରା ଏତେ ଏତସ୍ସା''ତି ମଞ୍ଞାମାତି। ଏୱମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୟମ୍ପି ମମେୱ ୱଂସୋ ମମ ପୱେଣୀତି। ଇଦାନି ତାୱ ମୟଂ, ଭନ୍ତେ, ଏତେ ସକୁଣେ ପସ୍ସାମ। ଯଂ

ପନ ଭଗଵା “ଅଯମ୍ପି ମମେଵ ଵଂସୋ ମମ ପଵେଣୀ”ତି ଆହ, ତଂ ସୋତୁକାମମ୍ହାତି। ସୋତୁକାମତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେତି? ଆମ ଭଗଵାତି। ତେନ ହି ସୁଣାଥାତି ତୀହି ଗାଥାସତେହି ମଣ୍ଡେତ୍ଵା କୁଣାଲଜାତକଂ (ଜା। ୨।୨୧।କୁଣାଲଜାତକ) କଥେନ୍ତୋ ଅନଭିରତିଂ ଵିନୋଦେସି। ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ସବ୍ବେପି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ, ମଗ୍ଗେନେଵ ଚ ନେସଂ ଇଦ୍ଧିପି ଆଗତା। ଭଗଵା “ହୋତୁ ତାଵ ଏତ୍ତକଂ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂନ”ନ୍ତି ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ଵା ମହାଵନମେଵ ଅଗମାସି। ତେପି ଭିକ୍ଖୂ ଗମନକାଲେ ଦସବଲସ୍ସ ଆନୁଭାଵେନ ଗନ୍ତ୍ଵା ଆଗମନକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାଵେନ ଭଗଵନ୍ତଂ ପରିଵାରେତ୍ଵା ମହାଵନେ ଓତରିଂସୁ।

ଭଗଵା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ଵା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ଵା – “ଏଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ନିସୀଦଥ। ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ତଯଵଜ୍ଝାନଂ ଵୋ କିଲେସାନଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସ୍ସାମୀ”ତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେସି। ଭିକ୍ଖୂ ଚିନ୍ତଯିଂସୁ – “ଭଗଵା ଅମ୍ହାକଂ ଅନଭିରତଭାଵଂ ଞତ୍ଵା କୁଣାଲଦହଂ ନେତ୍ଵା ଅନଭିରତିଂ ଵିନୋଦେସି, ତତ୍ଥ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପତ୍ତାନଂ ନୋ ଇଦାନି ଇଧ ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସି, ନ ଖୋ ପନ ଅମ୍ହେହି ‘ସୋତାପନ୍ନା ମଯ’ନ୍ତି ଵୀତିନାମେତୁଂ ଵଟ୍ଟତି, ପୁରିସପୁରିସେହି ନୋ ଭଵିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀ”ତି ତେ ଦସବଲସ୍ସ ପାଦେ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯ ନିସୀଦନଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ଵା ଵିସୁଂ ଵିସୁଂ ପଦ୍ଧାରରୁକ୍ଖମୂଲେସୁ ନିସୀଦିଂସୁ।

ଭଗଵା ଚିନ୍ତେସି – “ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ପକତିଯାପି ଅଵିସ୍ସଟ୍ଠକମ୍ମଟ୍ଠାନା, ଲଦ୍ଧୁପାଯସ୍ସ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୋ କିଲମନକାରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚ ଵିପସ୍ସନଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ଵା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ଵା ‘ଅତ୍ତନା ପଟିଵିଦ୍ଧଗୁଣଂ ଆରୋଚେସ୍ସାମା’ତି ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି। ଏତେସୁ ଆଗତେସୁ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କଵାଳଦେଵତା ଏକଚକ୍କଵାଳେ ସନ୍ନିପତିସ୍ସନ୍ତି, ମହାସମଯୋ ଭଵିସ୍ସତି, ଵିଵିତ୍ତେ ଓକାସେ ମଯା ନିସୀଦିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀ”ତି ତତୋ ଵିଵିତ୍ତେ ଓକାସେ ବୁଦ୍ଧାସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ଵା ନିସୀଦି।

ସବ୍ବପଠମଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ଵା ଗତତ୍ଥେରୋ ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତତୋ ଅପରୋ ତତୋ ଅପରୋତି ପଞ୍ଚସତାପି ପଦୁମିନିଯଂ ପଦୁମାନି ଵିଯ ଵିକସିଂସୁ। ସବ୍ବପଠମଂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତଭିକ୍ଖୁ “ଭଗଵତୋ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ”ତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଵିନିବ୍ଭୁଜିତ୍ଵା ନିସୀଦନଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯ ଦସବଲାଭିମୁଖୋ ଅହୋସି। ଏଵଂ ଅପରୋପି ଅପରୋପୀତି ପଞ୍ଚସତା ଭତ୍ତସାଲଂ ପଵିସନ୍ତା ଵିଯ ପଟିପାଟିଯାଵ ଆଗମିଂସୁ। ପଠମଂ ଆଗତୋ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ନିସୀଦନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ଵା, ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ଵା, ପଟିଵିଦ୍ଧଗୁଣଂ ଆରୋଚେତୁକାମୋ “ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି? ନତ୍ଥୀ”ତି ନିଵତ୍ତିତ୍ଵା ଆଗତମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅପରମ୍ପି ଅଦ୍ଦସ ଅପରମ୍ପି ଅଦ୍ଦସଯେଵାତି ସବ୍ବେପି ତେ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ଵା, ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ହରାଯମାନୋ ନ କଥେସି, ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ହରାଯମାନୋ ନ କଥେସି। ଖୀଣାସଵାନଂ କିର ଦ୍ଵେ ଆକାରା ହୋନ୍ତି – “ଅହୋ ଵତ ମଯା ପଟିଵିଦ୍ଧଗୁଣଂ ସଦେଵକୋ ଲୋକୋ ଖିପ୍ପମେଵ ପଟିଵିଜ୍ଝେଯ୍ଯା”ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପଟିଵିଦ୍ଧଭାଵଂ ପନ ନିଧିଲଦ୍ଧପୁରିସୋ ଵିଯ ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଆରୋଚେତୁକାମା ହୋନ୍ତି।

ଏଵଂ ଓସଟମତ୍ତେ ପନ ତସ୍ମିଂ ଅରିଯମଣ୍ଡଲେ ପାଚୀନଯୁଗନ୍ଧରପରିକ୍ଖେପତୋ ଅବ୍ଭା ମହିକା ଧୂମୋ ରଜୋ ରାହୂତି, ଇମେହି ଉପକ୍କିଲେସେହି ଵିପ୍ପମୁତ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ରାମଣେଯ୍ଯକଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ପାଚୀନଦିସାଯ ଉକ୍ଖିତ୍ତରଜତମଯମହାଆଦାସମଣ୍ଡଲଂ ଵିଯ, ନେମିଵଟ୍ଟିଯଂ ଗହେତ୍ଵା, ପରିଵତ୍ତିଯମାନରଜତଚକ୍କସସ୍ସିରିକଂ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ଵା, ଅନିଲପଥଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ଥ। ଇତି ଏଵରୂପେ ଖଣେ ଲଯେ ମୁହୁତ୍ତେ ଭଗଵା ସକ୍କେସୁ ଵିହରତି କପିଲଵତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମହାଵନେ ମହତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସବ୍ବେହେଵ ଅରହନ୍ତେହି।

ତତ୍ଥ ଭଗଵାପି ମହାସମ୍ମତସ୍ସ ଵଂସେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତେପି ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂ ମହାସମ୍ମତସ୍ସ କୁଲେ ଉପ୍ପନ୍ନା। ଭଗଵାପି ଖତ୍ତିଯଗବ୍ଭେ ଜାତୋ, ତେପି ଖତ୍ତିଯଗବ୍ଭେ ଜାତା। ଭଗଵାପି ରାଜପବ୍ବଜିତୋ, ତେପି ରାଜପବ୍ବଜିତା। ଭଗଵାପି ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପହାଯ ହତ୍ଥଗତଂ ଚକ୍କଵତ୍ତିରଜ୍ଜଂ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତୋ, ତେପି ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପହାଯ ହତ୍ଥଗତାନି ରଜ୍ଜାନି ଵିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତା। ଇତି ଭଗଵା ପରିସୁଦ୍ଧେ ଓକାସେ, ପରିସୁଦ୍ଧେ ରତ୍ତିଭାଗେ, ସଯଂ ପରିସୁଦ୍ଧୋ ପରିସୁଦ୍ଧପରିଵାରୋ, ଵୀତରାଗୋ ଵୀତରାଗପରିଵାରୋ, ଵୀତଦୋସୋ ଵୀତଦୋସପରିଵାରୋ, ଵୀତମୋହୋ ଵୀତମୋହପରିଵାରୋ, ନିତ୍ତଣ୍ହୋ ନିତ୍ତଣ୍ହପରିଵାରୋ, ନିକ୍କିଲେସୋ ନିକ୍କିଲେସପରିଵାରୋ, ସନ୍ତୋ ସନ୍ତପରିଵାରୋ, ଦନ୍ତୋ ଦନ୍ତପରିଵାରୋ, ମୁତ୍ତୋ ମୁତ୍ତପରିଵାରୋ, ଅତିଵିଯ ଵିରୋଚତୀତି। ଵଣ୍ଣଭୂମି ନାମେସା, ଯତ୍ତକଂ ସକ୍କୋତି, ତତ୍ତକଂ ଵତ୍ତବ୍ବଂ। ଇତି ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ, “ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସବ୍ବେହେଵ ଅରହନ୍ତେହୀ”ତି।

ଯେଭୁଯ୍ୟେନାତି ବହୁତରା ସନ୍ନିପତିତା, ମନ୍ଦା ନ ସନ୍ନିପତିତା ଅସଞ୍ଞୀ ଅରୂପାଵଚରଦେଵତା ସମାପନ୍ନଦେଵତାଯୋ ଚ। ତତ୍ରାଯଂ ସନ୍ନିପାତକ୍କମୋ – ମହାଵନସ୍ସ କିର ସାମନ୍ତା ଦେଵତା ଚଲିଂସୁ, “ଆଯାମ ଭୋ! ବୁଦ୍ଧଦସ୍ସନଂ ନାମ ବହୂପକାରଂ, ଧମ୍ମସ୍ସଵନଂ ବହୂପକାରଂ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଦସ୍ସନଂ ବହୂପକାରଂ। ଆଯାମ ଆଯାମା”ତି! ମହାସଦ୍ଦଂ କୁରୁମାନା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଞ୍ଚ ତଂମୁହୁତ୍ତଂ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତଖୀଣାସଵେ ଚ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏତେନେଵ ଉପାଯେନ ତାସଂ ତାସଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ଵା ସଦ୍ଧନ୍ତରଅଡ୍ଢଗାଵୁତଗାଵୁତଅଡ୍ଢଯୋଜନଯୋଜନାଦିଵସେନ ତିଯୋଜନସହସ୍ସଵିତ୍ଥତେ ହିମଵନ୍ତେ,

ତିଲ୍ଲକ୍ଖଂ ତେସଟ୍ଠିଯା ନଗରସହସ୍ସେସୁ, ନଓନଓୁତିଯା ଦୋଣମୁଖସତସହସ୍ସେସୁ, ଛନଓୁତିଯା ପଟ୍ଟନକୋଟିସତସହସ୍ସେସୁ, ଛପଣ୍ଣାସାଯ ରତନାକରେସୂତି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ, ପୁବ୍ବଓିଦେହେ, ଅପରଗୋଯାନେ, ଉତ୍ତରକୁରୁମ୍ହି, ଦ୍ୱୀସୁ ପରିତ୍ତଦୀପସହସ୍ସେସୂତି ସକଲଚକ୍କଓାଳେ, ତତୋ ଦୁତିଯତତିଯଚକ୍କଓାଳେତି ଏଓଂ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କଓାଳେସୁ ଦେଓତା ସନ୍ନିପତିତାତି ଓେଦିତବ୍ବା। ଦସସହସ୍ସଚକ୍କଓାଳଞ୍ହି ଇଧ ଦସଲୋକଧାତୁଯୋତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତେନ ଓୁତ୍ତଂ – ''ଦସହି ଚ ଲୋକଧାତୂହି ଦେଓତା ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସନ୍ନିପତିତା ହୋନ୍ତୀ''ତି।

ଏଓଂ ସନ୍ନିପତିତାହି ଦେଓତାହି ସକଲଚକ୍କଓାଳଗବ୍ଭଂ ଯାଓ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସୂଚିଘରେ ନିରନ୍ତରଂ ପକ୍ଖିତ୍ତସୂଚୀହି ଓିଯ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ହୋତି। ତତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସ୍ସ ଏଓଂ ଉଚ୍ଚତ୍ତନଂ ଓେଦିତବ୍ବଂ – ଲୋହପାସାଦେ କିର ସତ୍ତକୂଟାଗାରସମୋ ପାସାଣୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠତ୍ୱା ଅଧୋ ଖିତ୍ତୋ ଚତୂହି ମାସେହି ପଥଓିଂ ପାପୁଣାତି। ଏଓଂ ମହନ୍ତେ ଓକାସେ ଯଥା ହେଟ୍ଠା ଠତ୍ୱା ଖିତ୍ତାନି ପୁପ୍ଫାନି ଓା ଧୂମୋ ଓା ଉପରି ଗନ୍ତୁଂ, ଉପରି ଓା ଠତ୍ୱା ଖିତ୍ତସାସପା ହେଟ୍ଠା ଓତରିତୁଂ ଅନ୍ତରଂ ନ ଲଭନ୍ତି, ଏଓଂ ନିରନ୍ତରା ଦେଓତା ଅହେସୁଂ। ଯଥା ଖୋ ପନ ଚକ୍କଓତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଅସମ୍ବାଧଂ ହୋତି, ଆଗତାଗତା ମହେସକ୍ଖା ଖତ୍ତିଯା ଓକାସଂ ଲଭନ୍ତିଯେଓ, ପରତୋ ପରତୋ ପନ ଅତିସମ୍ବାଧଂ ହୋତି। ଏଓମେଓ ଭଗଓତୋ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଅସମ୍ବାଧଂ, ଆଗତାଗତା ମହେସକ୍ଖା ଦେଓା ଚ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଚ ଓକାସଂ ଲଭନ୍ତିଯେଓ। ଅପି ସୁଦଂ ଭଗଓତୋ ଆସନ୍ନାସନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଓାଲଗ୍ଗନିତ୍ତୁଦନମତ୍ତେ ପଦେସେ ଦସପି ଓୀସତିପି ଦେଓା ସୁଖୁମେ ଅତ୍ତଭାଓେ ମାପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ସବ୍ବପରତୋ ସଟ୍ଠି ସଟ୍ଠି ଦେଓତା ଅଟ୍ଠଂସୁ।

ସୁଦ୍ଧାଓାସକାଯିକାନନ୍ତି ସୁଦ୍ଧାଓାସଓାସୀନଂ। ସୁଦ୍ଧାଓାସା ନାମ ସୁଦ୍ଧାନଂ ଅନାଗାମିଖୀଣାସଓାନଂ ଆଓାସା ପଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା। ଏତଦହୋସୀତି କସ୍ମା ଅହୋସି? ତେ କିର ବ୍ରହ୍ମାନୋ ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଯଥା ପରିଚ୍ଛେଦେନ ଓୁଟ୍ଠିତା ବ୍ରହ୍ମଭଓନଂ ଓଲୋକେନ୍ତା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତେ ଭତ୍ତଗେହଂ ଓିଯ ସୁଞ୍ଞତଂ ଅଦ୍ଦସଂସୁ। ତତୋ ''କୁହିଂ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଗତା''ତି ଆଓଜ୍ଜନ୍ତା ମହାସମାଗମଂ ଞତ୍ୱା – ''ଅଯଂ ସମାଗମୋ ମହା, ମଯଂ ଓହୀନା, ଓହୀନକାନଂ ପନ ଓକାସୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅତୁଚ୍ଛହତ୍ଥା ହୁତ୍ୱା ଏକେକଂ ଗାଥଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମ। ତାଯ ମହାସମାଗମେ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାଓଂ ଜାନାପେସ୍ସାମ, ଦସବଲସ୍ସ ଚ ଓଣ୍ଣଂ ଭାସିସ୍ସାମା''ତି। ଇତି ତେସଂ ସମାପତ୍ତିତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଆଓଜ୍ଜିତତ୍ତା ଏତଦହୋସି।

ଭଗଓତୋ ପୁରତୋ ପାତୁରହେସୁନ୍ତି ପାଳିଯଂ ଭଗଓତୋ ସନ୍ତିକେ ଅଭିମୁଖଟ୍ଠାନେଯେଓ ଓତିଣ୍ଣା ଓିଯ କତ୍ୱା ଓୁତ୍ତା, ନ ଖୋ ପନେତ୍ଥ ଏଓଂ ଅତ୍ଥୋ ଓେଦିତବ୍ବୋ। ତେ ପନ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଠିତାଯେଓ ଗାଥା ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ଏକୋ ପୁରତ୍ଥିମଚକ୍କଓାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯଂ ଓତରି, ଏକୋ ଦକ୍ଖିଣଚକ୍କଓାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯଂ, ଏକୋ ପଚ୍ଛିମଚକ୍କଓାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯଂ, ଏକୋ ଉତ୍ତରଚକ୍କଓାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯଂ ଓତରି। ତତୋ ପୁରତ୍ଥିମଚକ୍କଓାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯଂ ଓତିଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମା ନୀଲକସିଣଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନୀଲରସ୍ମିଯୋ ଓିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦସସହସ୍ସଚକ୍କଓାଳଦେଓତାନଂ ମଣିଓମ୍ମଂ ପଟିମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ଓିଯ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାଓଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଓୀଥି ନାମ କେନଚି ଉତ୍ତରିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ମା ମହତିଯା ବୁଦ୍ଧଓୀଥିଯାଓ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗଓନ୍ତଂ ଅଭିଓାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଖୋ ଅତ୍ତନା ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି।

ଦକ୍ଖିଣଚକ୍କଓାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯଂ ଓତିଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମା ପୀତକସିଣଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସୁଓଣ୍ଣପଭଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଦସସହସ୍ସଚକ୍କଓାଳଦେଓତାନଂ ସୁଓଣ୍ଣପଟଂ ପାରୁପନ୍ତୋ ଓିଯ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାଓଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ତଥେଓ ଅକାସି। ପଚ୍ଛିମଚକ୍କଓାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯଂ ଓତିଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମା ଲୋହିତକସିଣଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଲୋହିତକରସ୍ମିଯୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଦସସହସ୍ସଚକ୍କଓାଳଦେଓତାନଂ ରତ୍ତଓରକମ୍ବଲେନ ପରିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଓିଯ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାଓଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ତଥେଓ ଅକାସି। ଉତ୍ତରଚକ୍କଓାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯଂ ଓତିଣ୍ଣବ୍ରହ୍ମା ଓଦାତକସିଣଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଓଦାତରସ୍ମିଯୋ ଓିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଦସସହସ୍ସଚକ୍କଓାଳଦେଓତାନଂ ସୁମନକୁସୁମପଟଂ ପାରୁପନ୍ତୋ ଓିଯ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାଓଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ତଥେଓ ଅକାସି।

ପାଳିଯଂ ପନ ଭଗଓତୋ ପୁରତୋ ପାତୁରହେସୁଂ। ଅଥ ଖୋ ତା ଦେଓତା ଭଗଓନ୍ତଂ ଅଭିଓାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠଂସୂତି ଏଓଂ ଏକକ୍ଖଣେ ଓିଯ ପୁରତୋ ପାତୁଭାଓୋ ଚ ଅଭିଓାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତଭାଓୋ ଚ ଓୁତ୍ତୋ, ସୋ ଇମିନା ଅନୁକ୍କମେନ ଅହୋସି, ଏକତୋ କତ୍ୱା ପନ ଦସ୍ସିତୋ। ଗାଥାଭାସନଂ ପନ ପାଳିଯମ୍ପି ଓିସୁଂ ଓିସୁଂଯେଓ ଓୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ମହାସମଯୋତି ମହାସମୂହୋ। ପଓନଂ ଓୁଚ୍ଚତି ଓନସଣ୍ଡୋ। ଉଭଯେନପି ଭଗଓା ''ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଓନସଣ୍ଡେ ଅଜ୍ଜ ମହାସମୂହୋ ସନ୍ନିପାତୋ''ତି ଆହ। ତତୋ ଯେସଂ ସୋ ସନ୍ନିପାତୋ, ତେ ଦସ୍ସେତୁଂ ଦେଓକାଯା ସମାଗତାତି ଆହ। ତତ୍ଥ ଦେଓକାଯାତି ଦେଓଘଟା। ଆଗତମ୍ହ ଇମଂ ଧମ୍ମସମଯନ୍ତି ଏଓଂ ସମାଗତେ ଦେଓକାଯେ ଦିସ୍ୱା ମଯମ୍ପି ଇମଂ ଧମ୍ମସମୂହଂ ଆଗତା। କିଂ କାରଣା? ଦକ୍ଖିତାଯେ ଅପରାଜିତସଙ୍ଘନ୍ତି କେନଚି ଅପରାଜିତଂ ଅଜେଓ ତଯୋ ମାରେ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଓିଜିତସଙ୍ଗାମଂ ଇମଂ ଅପରାଜିତସଙ୍ଘଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଆଗତମ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ପନ, ବ୍ରହ୍ମା, ଇମଂ ଗାଥଂ ଭାସିତ୍ୱା, ଭଗଓନ୍ତଂ ଅଭିଓାଦେତ୍ୱା, ପୁରତ୍ଥିମଚକ୍କଓାଳମୁଖଓଟ୍ଟିଯଂଯେଓ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ଦୁତିଯୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଭାସି। ତତ୍ଥ ତତ୍ର ଭିକ୍ଖୱୋତି ତସ୍ମିଂ ସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନେ ଭିକ୍ଖୂ। ସମାଦହଂସୂତି ସମାଧିନା ଯୋଜେସୁଂ। ଚିତ୍ତମତ୍ତନୋ ଉଜୁକଂ ଅକଂସୂତି ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତେ ସବ୍ବେ ୱଙ୍କକୁଟିଲଜିମ୍ହଭାୱେ ହରିତ୍ୱା ଉଜୁକଂ ଅକରିଂସୁ। ସାରଥୀୱ ନେତ୍ତାନି ଗହେତ୍ୱାତି ଯଥା ସମପ୍ପୱତ୍ତେସୁ ସିନ୍ଧୱେସୁ ଓଧସ୍ତପତୋଦୋ ସାରଥୀ ସବ୍ବଯୋତ୍ତାନି ଗହେତ୍ୱା ଅଚୋଦେନ୍ତୋ ଅୱାରେନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତି, ଏୱଂ ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖାଯ ସମନ୍ନାଗତା ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରା ସବ୍ବେପେତେ ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ରକ୍ଖନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା, ଏତେ ଦଟ୍ଠୁଂ ଇଧାଗତମ୍ହା ଭଗୱାତି, ସୋପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାଠାନେଯେୱ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ତତିଯୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଭାସି। ତତ୍ଥ ଛେତ୍ୱା ଖୀଲନ୍ତି ରାଗଦୋସମୋହଖୀଲଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ପଲିଘନ୍ତି ରାଗଦୋସମୋହପଲିଘମେୱ। ଇନ୍ଦଖୀଲନ୍ତି ରାଗଦୋସମୋହିନ୍ଦଖୀଲମେୱ । ଊହଚ୍ଚ ମନେଜାତି ଏତେ ତଣ୍ହାଏଜାଯ ଅନେଜା ଭିକ୍ଖୂ ଇନ୍ଦଖୀଲଂ ଊହଚ୍ଚ ସମୂହନିତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଅପ୍ପଟିହତଚାରିକଂ ଚରନ୍ତି। ସୁଦ୍ଧାତି ନିରୁପକ୍କିଲେସା। ୱିମଲାତି ନିମ୍ମଲା। ଇଦଂ ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଚକ୍ଖୁମତାତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମନ୍ତେନ। ସୁଦନ୍ତାତି ଚକ୍ଖୁତୋପି ଦନ୍ତା ସୋତତୋପି ଘାନତୋପି ଜିୱ୍ହାତୋପି କାଯତୋପି ମନତୋପି ଦନ୍ତା। ସୁସୁନାଗାତି ତରୁଣନାଗା। ତତ୍ରାଯଂ ୱଚନତ୍ଥୋ – ଛନ୍ଦାଦୀହି ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ନାଗା, ତେନ ତେନ ମଗ୍ଗେନ ପହୀନେ କିଲେସେ ନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ନାଗା, ନାନପ୍ପକାରଂ ଆଗୁଂ ନ କରୋନ୍ତୀତି ନାଗା। ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ମହାନିଦ୍ଦେସେ (ମହାନି। ୮୦) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅପିଚ –

''ଆଗୁଂ ନ କରୋତି କିଞ୍ଚି ଲୋକେ,

ସବ୍ବସଂଯୋଗ ୱିସଜ୍ଜ ବନ୍ଧନାନି;

ସବ୍ବତ୍ଥ ନ ସଜ୍ଜତୀ ୱିମୁତ୍ତୋ,

ନାଗୋ ତାଦି ପୱୁଚ୍ଚତେ ତଥତ୍ତା''ତି। –

ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୁସୁନାଗାତି ସୁସୂ ନାଗା, ସୁସୁନାଗଭାୱସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେ ଏୱରୂପେ ଅନୁତ୍ତରେନ ଯୋଗ୍ଗାଚରିଯେନ ଦମିତେ ତରୁଣନାଗେ ଦସ୍ସନାଯ ଆଗତମ୍ହ ଭଗୱାତି। ସୋପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାଠାନେଯେୱ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥ ଚତୁତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଭାସି। ତତ୍ଥ ଗତାସେତି ନିବ୍ବେମତିକସରଣଗମନେନ ଗତା। ସୋପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥାଠାନେଯେୱ ଅଟ୍ଠାସୀତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସକଲିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୩୮। ଅଟ୍ଠମେ ମଦ୍ଦକୁଚ୍ଛିସ୍ମିନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ଉଯ୍ୟାନେ। ତଞ୍ହି ଅଜାତସତ୍ତୁମ୍ହି କୁଚ୍ଛିଗତେ ତସ୍ସ ମାତରା – ''ଅଯଂ ମଯ୍ହଂ କୁଚ୍ଛିଗତୋ ଗବ୍ଭୋ ରଞ୍ଞୋ ସତ୍ତୁ ଭୱିସ୍ସତି। କିଂ ମେ ଇମିନା''ତି? ଗବ୍ଭପାତନତ୍ଥଂ କୁଚ୍ଛି ମଦ୍ଦାପିତା। ତସ୍ମା ''ମଦ୍ଦକୁଚ୍ଛୀ''ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତଂ। ମିଗାନଂ ପନ ଅଭଯୱାସତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନତ୍ତା ମିଗଦାଯୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନାତି ଏତ୍ଥ ଅଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ଦେୱଦତ୍ତୋ ହି ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ନିସ୍ସାଯ ଧନୁଗ୍ଗହେ ଚ ଧନପାଲକଞ୍ଚ ପଯୋଜେତ୍ୱାପି ତଥାଗତସ୍ସ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ''ସହତ୍ଥେନେୱ ମାରେସ୍ସାମୀ''ତି ଗିଜ୍ଝକୂଟପବ୍ବତଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ କୂଟାଗାରପ୍ପମାଣଂ ସିଲଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା, ''ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣୋ ହୋତୂ''ତି ପୱିଜ୍ଝି। ମହାଥାମୱା କିରେସ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ହତ୍ଥୀନଂ ବଲଂ ଧାରେତି। ଅଟ୍ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଯଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ପରୂପକ୍କମେନ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯୋ ଭୱେଯ୍ୟାତି ତଂ ତଥାଗତସ୍ସ ସରୀରାଭିମୁଖଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଆକାସେ ଅଞ୍ଞା ସିଲା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସିଲାନଂ ସମ୍ପହାରେନ ମହନ୍ତୋ ପାସାଣସ୍ସ ସକଲିକା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପିଟ୍ଠିପାଦପରିଯନ୍ତଂ ଅଭିହନି, ପାଦୋ ମହାଫରସୁନା ପହତୋ ୱିଯ ସମୁଗ୍ଗତଲୋହିତେନ ଲାଖାରସମକ୍ଖିତୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ଭଗୱା ଉଦ୍ଧଂ ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱା ଦେୱଦତ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ''ବହୁଂ ତଯା ମୋଘପୁରିସ, ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୁତଂ, ଯୋ ତ୍ୱଂ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ୱଧକଚିତ୍ତୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଲୋହିତଂ ଉପ୍ପାଦେସୀ''ତି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭଗୱତୋ ଅଫାସୁ ଜାତଂ। ଭିକ୍ଖୂ ଚିନ୍ତଯିଂସୁ – ''ଅଯଂ ୱିହାରୋ ଉଜ୍ଜଙ୍ଗଲୋ ୱିସମୋ, ବହୂନଂ ଖତ୍ତିଯାଦୀନଞ୍ଚେୱ ପବ୍ବଜିତାନଞ୍ଚ ଅନୋକାସୋ''ତି। ତେ ତଥାଗତଂ ମଞ୍ଚସିୱିକାଯ

ଆଦାଯ ମଦ୍ଦକୁଚ୍ଛିଂ ନୟିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଭଗୱତୋ ପାଦୋ ସକଲିକାଯ ଖତୋ ହୋତୀ’’ତି।

ଭୁସାତି ବଲୱତିଯୋ। ସୁଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ସୁଖପଟିକ୍ଖେପୋ। ତିବ୍ବାତି ବହଲା। ଖରାତି ଫରୁସା। କଟୁକାତି ତିଖିଣା। ଅସାତାତି ଅମଧୁରା। ନ ତାସୁ ମନୋ ଅପ୍ପେତି, ନ ତା ମନଂ ଅପ୍ପାଯନ୍ତି ୱଡ୍ଢେନ୍ତୀତି ଅମନାପା। ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋତି ୱେଦନାଧିୱାସନସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୁତ୍ୱା। ଅୱିହଞ୍ଞମାନୋତି ଅପୀଳିଯମାନୋ, ସମ୍ପରିୱତ୍ତସାଯିତାଯ ୱେଦନାନଂ ୱସଂ ଅଗଚ୍ଛନ୍ତୋ।

ସୀହସେଯ୍ଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ କାମଭୋଗିସେଯ୍ଯା, ପେତସେଯ୍ଯା, ସୀହସେଯ୍ଯା, ତଥାଗତସେଯ୍ଯାତି ଚତସ୍ସୋ ସେଯ୍ଯା। ତତ୍ଥ ‘‘ଯେଭୁଯ୍ଯେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାମଭୋଗୀ ସତ୍ତା ୱାମେନ ପସ୍ସେନ ସେନ୍ତୀ’’ତି ଅଯଂ କାମଭୋଗିସେଯ୍ଯା। ତେସୁ ହି ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେନ ସଯାନୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ‘‘ଯେଭୁଯ୍ଯେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପେତା ଉତ୍ତାନା ସେନ୍ତୀ’’ତି ଅଯଂ ପେତସେଯ୍ଯା। ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତତ୍ତା ହି ଅଟ୍ଠିସଙ୍ଘାଟଜଟିତା ଏକେନ ପସ୍ସେନ ସଯିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଉତ୍ତାନାୱ ସେନ୍ତି। ‘‘ଯେଭୁଯ୍ଯେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀହୋ ମିଗରାଜା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଅନ୍ତରସତ୍ଥିମ୍ହି ଅନୁପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସେତୀ’’ତି ଅଯଂ ସୀହସେଯ୍ଯା। ତେଜୁସ୍ସଦତ୍ତା ହି ସୀହୋ ମିଗରାଜା ଦ୍ୱେ ପୁରିମପାଦେ ଏକସ୍ମିଂ, ‘ପଚ୍ଛିମପାଦେ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଅନ୍ତରସତ୍ଥିମ୍ହି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁରିମପାଦପଚ୍ଛିମପାଦନଙ୍ଗୁଟ୍ଠାନଂ ଠିତୋକାସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପୁରିମପାଦାନଂ ମତ୍ଥକେ ସୀସଂ ଠପେତ୍ୱା ସଯତି, ଦିୱସମ୍ପି ସଯିତ୍ୱା ପବୁଜ୍ଝମାନୋ ନ ଉତ୍ରସନ୍ତୋ ପବୁଜ୍ଝତି, ସୀସଂ ପନ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁରିମପାଦାଦୀନଂ ଠିତୋକାସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତି’। ସଚେ କିଞ୍ଚି ଠାନଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତଂ ହୋତି, ‘‘ନଯିଦଂ ତୁଯ୍ହଂ ଜାତିଯା, ନ ସୂରଭାୱସ୍ସ ଅନୁରୂପ’’ନ୍ତି ଅନତ୍ତମନୋ ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସଯତି, ନ ଗୋଚରାଯ ପକ୍କମତି। ଅୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତେ ପନ ‘‘ତୁଯ୍ହଂ ଜାତିଯା ଚ ସୂରଭାୱସ୍ସ ଚ ଅନୁରୂପମିଦ’’ନ୍ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ଉଟ୍ଠାଯ ସୀହୱିଜମ୍ଭିତଂ ୱିଜମ୍ଭିତ୍ୱା କେସରଭାରଂ ୱିଧୁନିତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀହନାଦଂ ନଦିତ୍ୱା ଗୋଚରାଯ ପକ୍କମତି। ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସେଯ୍ଯା ପନ ‘‘ତଥାଗତସେଯ୍ଯା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତାସୁ ଇଧ ସୀହସେଯ୍ଯା ଆଗତା। ଅଯଞ୍ହି ତେଜୁସ୍ସଦିରିଯାପଥତ୍ତା ଉତ୍ତମସେଯ୍ଯା ନାମ।

ପାଦେ ପାଦନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣପାଦେ ୱାମପାଦଂ। ଅଚ୍ଚାଧାଯାତି ଅତିଆଧାଯ, ଈସକଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଠପେତ୍ୱା । ଗୋପ୍ଫକେନ ହି ଗୋପ୍ଫକେ ଜାଣୁନା ୱା ଜାଣୁମ୍ହି ସଙ୍ଘଟ୍ଟିଯମାନେ ଅଭିଣ୍ହଂ ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ନ ହୋତି, ସେଯ୍ଯା ଅଫାସୁକା ହୋତି। ଯଥା ନ ସଙ୍ଘଟ୍ଟେତି, ଏୱଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଠପିତେ ୱେଦନା ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ହୋତି, ସେଯ୍ଯା ଫାସୁ ହୋତି। ତସ୍ମା ଏୱଂ ନିପଜ୍ଜି। ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋତି ସଯନପରିଗ୍ଗାହକସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ‘‘ଉଟ୍ଠାନସଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ପନେତ୍ଥ ନ ୱୁତ୍ତଂ, ଗିଲାନସେଯ୍ଯା ହେସା ତଥାଗତସ୍ସ।

ସତ୍ତସତାତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସଙ୍ଖାପି ତା ଦେୱତା ଗିଲାନସେଯ୍ଯଟ୍ଠାନଂ ଆଗତା। ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି ଗିଲାନସେଯ୍ଯଂ ଆଗତାନଂ ଦୋମନସ୍ସେନ ଭୱିତବ୍ବଂ ସିଯା। ଇମାସଂ ପନ ତଥାଗତସ୍ସ ୱେଦନାଧିୱାସନଂ ଦିସ୍ୱା, ‘‘ଅହୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ମହାନୁଭାୱତା! ଏୱରୂପାସୁ ନାମ ୱେଦନାସୁ ୱତ୍ତମାନାସୁ ୱିକାରମତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି, ସିରୀସଯନେ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଠପିତସୁୱଣ୍ଣରୂପକଂ ୱିଯ ଅନିଞ୍ଜମାନେନ କାଯେନ ନିପନ୍ନୋ, ଇଦାନିସ୍ସ ଅଧିକତରଂ ମୁଖୱଣ୍ଣୋ ୱିରୋଚତି, ଆଭାସମ୍ପନ୍ନୋ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ସମ୍ପତି ୱିକସିତଂ ୱିଯ ଚ ଅରୱିନ୍ଦଂ ଅସ୍ସ ମୁଖଂ ସୋଭତି, କାଯେପି ୱଣ୍ଣାଯତନଂ ଇଦାନି ସୁସମ୍ମଟ୍ଠକଞ୍ଚନଂ ୱିଯ ୱିପ୍ପସୀଦତୀ’’ତି ଉଦାନଂ ଉଦପାଦି।

ନାଗୋୱତ ଭୋତି, ଏତ୍ଥ ଭୋତି ଧମ୍ମାଲପନଂ। ବଲୱନ୍ତଟ୍ଠେନ ନାଗୋ। ନାଗୱତାତି ନାଗଭାୱେନ। ସୀହୋ ୱତାତିଆଦୀସୁ ଅସନ୍ତାସନଟ୍ଠେନ ସୀହୋ। ଲ୍କତପରିଚଯଟ୍ଠେନ କାରଣାକାରଣଜାନନେନ ୱା ଆଜାନୀଯୋ। ଅପ୍ପଟିସମଟ୍ଠେନ ନିସଭୋ। ଗୱସତଜେଟ୍ଠକୋ ହି ଉସଭୋ, ଗୱସହସ୍ସଜେଟ୍ଠକୋ ୱସଭୋ, ଗୱସତସହସ୍ସଜେଟ୍ଠକୋ ନିସଭୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଭଗୱା ପନ ଅପ୍ପଟିସମଟ୍ଠେନ ଆସଭଂ ଠାନଂ ପଟିଜାନାତି। ତେନେୱେତ୍ଥେନ ଇଧ ‘‘ନିସଭୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଧୁରୱାହଟ୍ଠେନ ଧୋରଯ୍ହୋ। ନିବ୍ବିସେୱନଟ୍ଠେନ ଦନ୍ତୋ।

ପସ୍ସାତି ଅନିଯମିତାଣତ୍ତି। ସମାଧିନ୍ତି ଅରହତ୍ତଫଲସମାଧିଂ। ସୁୱିମୁତ୍ତନ୍ତି ଫଲୱିମୁତ୍ତିଯା ସୁୱିମୁତ୍ତଂ। ରାଗାନୁଗତଂ ପନ ଚିତ୍ତଂ ଅଭିନତଂ ନାମ ହୋତି, ଦୋସାନୁଗତଂ ଅପନତଂ। ତଦୁଭଯପଟିକ୍ଖେପେନ ନ ଚାଭିନତଂ ନ ଚାପନତନ୍ତି ଆହ। ନ ଚ ସସଙ୍ଖାରନିଗ୍ଗଯ୍ହୱାରିତଗତନ୍ତି ନ ସସଙ୍ଖାରେନ ସପ୍ପଯୋଗେନ କିଲେସେ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱାରିତୱତଂ, କିଲେସାନଂ ପନ ଛିନ୍ନତ୍ତା ୱତଂ ଫଲସମାଧିନା ସମାହିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତିକ୍କମିତବ୍ବନ୍ତି ୱିହେଠେତବ୍ବଂ ଘଟ୍ଟେତବ୍ବଂ। ଅଦସ୍ସନାତି ଅଞ୍ଞାଣା। ଅଞ୍ଞାଣୀ ହି ଅନ୍ଧବାଲୋୱ ଏୱରୂପେ ସତ୍ଥରି ଅପରଜ୍ଝେଯ୍ଯାତି ଦେୱଦତ୍ତଂ ଘଟ୍ଟଯମାନା ୱଦନ୍ତି।

ପଞ୍ଚୱେଦାତି ଇତିହାସପଞ୍ଚମାନଂ ୱେଦାନଂ ଧାରକା। ସତଂ ସମନ୍ତି ୱସ୍ସସତଂ। ତପସ୍ସୀତି ତପନିସ୍ସିତକା ହୁତ୍ୱା। ଚରନ୍ତି ଚରନ୍ତା। ନ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତନ୍ତି ସଚେପି ଏୱରୂପା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱସ୍ସସତଂ ଚରନ୍ତି, ଚିତ୍ତଞ୍ଚ ନେସଂ ସମ୍ମା ୱିମୁତ୍ତଂ ନ ହୋତି। ହୀନତ୍ତରୂପା ନ ପାରଂ ଗମା ତେତି ହୀନତ୍ତସଭାୱା ତେ ନିବ୍ବାନଙ୍ଗମା ନ ହୋନ୍ତି। ‘‘ହୀନତ୍ଥରୂପା’’ତିପି ପାଠୋ, ହୀନତ୍ଥଜାତିକା ପରିହୀନତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଣ୍ହାଧିପନ୍ନାତି ତଣ୍ହାଯ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟା। ୱତସୀଲବଦ୍ଧାତି

ଅଜଓତକୁକ୍କୁରଓତାଦୀହି ଚ ଓତେହି ତାଦିସେହେଓ ଚ ସୀଲେହି ବଦ୍ଧା। ଲୂଖଂ ତପନ୍ତି ପଞ୍ଚାତପତାପନଂ କଣ୍ଟକସେଯ୍ୟାଦିକଂ ତପଂ। ଇଦାନି ସା ଦେଓତା ସାସନସ୍ସ ନିୟ୍ୟାନିକଭାଓଂ କଥେନ୍ତୀ ନ ମାନକାମସ୍ସାତିଆଦିମାହ। ତଂ ଓୁତ୍ତତ୍ଥମେଓାତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମପଜ୍ଜୁନ୍ନଧୀତୁସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୩୯। ନଓମେ ପଜ୍ଜୁନସ୍ସ ଧୀତାତି ପଜ୍ଜୁନସ୍ସ ନାମ ଓସ୍ସଓଲାହକଦେଓରଞ୍ଞୋ ଚାତୁମହାରାଜିକସ୍ସ ଧୀତା। ଅଭିଓନ୍ଦେତି ଭଗଓା ତୁମ୍ହାକଂ ପାଦେ ଓନ୍ଦାମି। ଚକ୍ଖୁମତାତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମନ୍ତେନ ତଥାଗତେନ। ଧମ୍ମୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋତି, ''ଇଦଂ ମଯା ପୁବ୍ବେ ପରେସଂ ସନ୍ତିକେ କେଓଲଂ ସୁତଂଯେଓ ଆସୀ''ତି ଓଦତି। ସାହଂ ଦାନୀତି, ସା ଅହଂ ଇଦାନି। ସକ୍ଖି ଜାନାମୀତି, ପଟିଓେଧଓସେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖମେଓ ଜାନାମି। ଓିଗରହନ୍ତାତି, ''ହୀନକ୍ଖରପଦବ୍ୟଞ୍ଜନୋ''ତି ଓା ''ଅନିୟ୍ୟାନିକୋ''ତି ଓା ଏଓଂ ଗରହନ୍ତା। ରୋରୁଓନ୍ତି, ଦ୍ୱେ ରୋରୁଓା – ଧୂମରୋରୁଓୋ ଚ ଜାଲରୋରୁଓୋ ଚ। ତତ୍ଥ ଧୂମରୋରୁଓୋ ଓିସୁଂ ହୋତି, ଜାଲରୋରୁଓୋତି ପନ ଅଓୀଚିମହାନିରଯସ୍ସେଓେତଂ ନାମଂ। ତତ୍ଥ ହି ସତ୍ତା ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ଜଲନ୍ତେ ଜଲନ୍ତେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ରଓଂ ରଓନ୍ତି, ତସ୍ମା ସୋ ''ରୋରୁଓୋ''ତି ଓୁଚ୍ଚତି। ଘୋରନ୍ତି ଦାରୁଣଂ। ଖନ୍ତିଯା ଉପସମେନ ଉପେତାତି ରୁଚିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ଗହଣଖନ୍ତିଯା ଚ ରାଗାଦିଉପସମେନ ଚ ଉପେତାତି। ନଓମଂ।

୧୦। ଦୁତିଯପଜ୍ଜୁନ୍ନଧୀତୁସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୪୦। ଦସମେ ଧମ୍ମଞ୍ଚାତି ଚ ସଦ୍ଧେନ ସଙ୍ଘଞ୍ଚ, ଇତି ତୀଣି ରତନାନି ନମସ୍ସମାନା ଇଧାଗତାତି ଓଦତି। ଅତ୍ଥଓତୀତି, ଅତ୍ଥଓତିଯୋ। ବହୁନାପି ଖୋ ତନ୍ତି ଯଂ ଧମ୍ମଂ ସା ଅଭାସି, ତଂ ଧମ୍ମଂ ବହୁନାପି ପରିଯାଯେନ ଅହଂ ଓିଭଜେଯ୍ୟଂ। ତାଦିସୋ ଧମ୍ମୋତି, ତାଦିସୋ ହି ଅଯଂ ଭଗଓା ଧମ୍ମୋ, ତଂସଣ୍ଠିତୋ ତପ୍ପଟିଭାଗୋ ବହୂହି ପରିଯାଯେହି ଓିଭଜିତବ୍ବଯୁତ୍ତକୋତି ଦସ୍ସେତି। ଲପଯିସ୍ସାମୀତି, କଥଯିସ୍ସାମି। ଯାଓତା ମେ ମନସା ପରିଯତ୍ତନ୍ତି ଯତ୍ତକଂ ମଯା ମନସା ପରିଯାପୁଟଂ, ତସ୍ସତ୍ଥଂ ଦିଓସଂ ଅଓତ୍ୱା ମଧୁପଟଲଂ ପୀଳେନ୍ତୀ ଓିଯ ମୁହୁତ୍ତେନେଓ ସଂଖିତ୍ତେନ କଥେସ୍ସାମି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେଓାତି। ଦସମଂ।

ସତୁଲ୍ଲପକାଯିକଓଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

୫। ଆଦିତ୍ତଓଗ୍ଗୋ

୧। ଆଦିତ୍ତସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୪୧। ଆଦିତ୍ତଓଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଜରାଯ ମରଣେନ ଚାତି ଦେସନାସୀସମେତଂ, ରାଗାଦୀହି ପନ ଏକାଦସହି ଅଗ୍ଗୀହି ଲୋକୋ ଆଦିତ୍ତୋଓ। ଦାନେନାତି ଦାନଚେତନାଯ। ଦିନ୍ନଂ ହୋତି ସୁନୀହତନ୍ତି ଦାନପୁଞ୍ଞଚେତନାହି ଦାଯକସ୍ସେଓ ହୋତି ଘରସାମିକସ୍ସ ଓିଯ ନୀହତଭଣ୍ଡକଂ, ତେନେତଂ ଓୁତ୍ତଂ। ଚୋରା ହରନ୍ତୀତି ଅଦିନ୍ନେ ଭୋଗେ ଚୋରାପି ହରନ୍ତି ରାଜାନୋପି, ଅଗ୍ଗିପି ଡହତି, ଠପିତଟ୍ଠାନେପି ନସ୍ସନ୍ତି। ଅନ୍ତେନାତି ମରଣେନ। ସରୀରଂ ସପରିଗ୍ଗହନ୍ତି ସରୀରଞ୍ଚେଓ ଚୋରାଦୀନଂ ଓସେନ ଅଓିନଟ୍ଠଭୋଗେ ଚ। ସଗ୍ଗମୁପେତୀତି ଓେସ୍ସନ୍ତରମହାରାଜାଦଯୋ ଓିଯ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତତୀତି। ପଠମଂ।

୨। କିଂଦଦସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୪୨। ଦୁତିଯେ ଅନ୍ନଦୋତି ଯସ୍ମା ଅତିବଲଓାପି ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଭତ୍ତାନି ଅଭୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଭୁତ୍ୱା ପନ ଦୁବ୍ବଲୋପି ହୁତ୍ୱା ବଲସମ୍ପନ୍ନୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ''ଅନ୍ନଦୋ ବଲଦୋ''ତି ଆହ। ଓତ୍ଥଦୋତି ଯସ୍ମା ସୁରୂପୋପି ଦୁଚ୍ଚୋଳୋ ଓା ଅଚୋଳୋ ଓା ଓିରୂପୋ ହୋତି ଓହୀଳିତୋ ଦୁଦ୍ଦସିକୋ, ଓତ୍ଥଚ୍ଛନ୍ନୋ ଦେଓପୁତ୍ତୋ ଓିଯ ସୋଭତି , ତସ୍ମା ''ଓତ୍ଥଦୋ ହୋତି ଓଣ୍ଣଦୋ''ତି ଆହ। ଯାନଦୋତି ହତ୍ଥିଯାନାଦୀନଂ ଦାଯକୋ। ତେସୁ ପନ –

''ନ ହତ୍ଥିଯାନଂ ସମଣସ୍ସ କପ୍ପତି,

ନ ଅସ୍ସଯାନଂ, ନ ରଥେନ ଯାତୁଂ;

ଇଦଞ୍ଚ ଯାନଂ ସମଣସ୍ସ କପ୍ପତି,

ଉପାହନା ରକ୍ଖତୋ ସୀଲଖନ୍ଧ''ନ୍ତି।

ତସ୍ମା ଛତ୍ତୁପାହନକତ୍ତରଯଟ୍ଠିମଞ୍ଚପୀଠାନଂ ଦାଯକୋ, ଯୋ ଚ ମଗ୍ଗଂ ସୋଧେତି, ନିସ୍ସେଣିଂ କରୋତି, ସେତୁଂ କରୋତି, ନାୱଂ ପଟିଯାଦେତି, ସବ୍ବୋପି ଯାନଦୋୱ ହୋତି। ସୁଖଦୋ ହୋତୀତି ଯାନସ୍ସ ସୁଖାୱହନତୋ ସୁଖଦୋ ନାମ ହୋତି। ଚକ୍ଖୁଦୋତି ଅନ୍ଧକାରେ ଚକ୍ଖୁମନ୍ତାନମ୍ପି ରୂପଦସ୍ସନାଭାୱତୋ ଦୀପଦୋ ଚକ୍ଖୁଦୋ ନାମ ହୋତି, ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ସମ୍ପଦମ୍ପି ଲଭତି।

ସବ୍ବଦଦୋ ହୋତୀତି ସବ୍ବେସଂଯେୱ ବଲାଦୀନଂ ଦାଯକୋ ହୋତି। ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅଲଦ୍ଧା ଆଗତସ୍ସାପି ସୀତଲାଯ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ପଟିସ୍ସଯଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମୁହୁତ୍ତଂ ମଞ୍ଚେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ହି କାଯେ ବଲଂ ଆହରିତ୍ୱା ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱିଯ ହୋତି। ବହି ୱିଚରନ୍ତସ୍ସ ଚ କାଯେ ୱଣ୍ଣାଯତନଂ ୱାତାତପେହି ଝାଯତି, ପଟିସ୍ସଯଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଧାଯ ମୁହୁତ୍ତଂ ନିପନ୍ନସ୍ସ ଚ ୱିସଭାଗସନ୍ତତି ୱୂପସମ୍ମତି, ସଭାଗସନ୍ତତି ଓକ୍କମତି, ୱଣ୍ଣାଯତନଂ ଆହରିତ୍ୱା ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱିଯ ହୋତି। ବହି ୱିଚରନ୍ତସ୍ସ ପାଦେ କଣ୍ଟକୋ ୱିଜ୍ଝତି, ଖାଣୁ ପହରତି, ସରୀସପାଦିପରିସ୍ସଯୋ ଚେୱ ଚୋରଭଯଞ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ପଟିସ୍ସଯଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଧାଯ ନିପନ୍ନସ୍ସ ସବ୍ବେତେ ପରିସ୍ସଯା ନ ହୋନ୍ତି, ଧମ୍ମଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମପୀତିସୁଖଂ, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ ଉପସମସୁଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତଥା ବହି ୱିଚରନ୍ତସ୍ସ ଚ ସେଦା ମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଅକ୍ଖୀନି ଫନ୍ଦନ୍ତି, ସେନାସନଂ ପୱିସନକ୍ଖଣେ କୂପେ ଓତିଣ୍ଣୋ ୱିଯ ହୋତି, ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନି ନ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ମୁହୁତ୍ତଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ପନ ଅକ୍ଖିପସାଦୋ ଆହରିତ୍ୱା ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ୱିଯ ହୋତି, ଦ୍ୱାରକୱାଟୱାତପାନମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ''ସୋ ଚ ସବ୍ବଦଦୋ ହୋତି, ଯୋ ଦଦାତି ଉପସ୍ସଯ''ନ୍ତି।

ଅମତଂଦଦୋ ଚ ସୋ ହୋତୀତି ପଣୀତଭୋଜନସ୍ସ ପତ୍ତଂ ପୂରେନ୍ତୋ ୱିଯ ଅମରଣଦାନଂ ନାମ ଦେତି। ଯୋ ଧମ୍ମମନୁସାସତୀତି ଯୋ ଧମ୍ମଂ ଅନୁସାସତି, ଅଟ୍ଠକଥଂ କଥେତି, ପାଳିଂ ୱାଚେତି, ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି, କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖତି, ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ କରୋତି, ସବ୍ବୋପେସ ଧମ୍ମଂ ଅନୁସାସତି ନାମ। ସବ୍ବଦାନାନଞ୍ଚ ଇଦଂ ଧମ୍ମଦାନମେୱ ଅଗ୍ଗନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ସବ୍ବଦାନଂ ଧମ୍ମଦାନଂ ଜିନାତି,

ସବ୍ବରସଂ ଧମ୍ମରସୋ ଜିନାତି;

ସବ୍ବରତିଂ ଧମ୍ମରତି ଜିନାତି,

ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖଂ ଜିନାତୀ''ତି। (ଧ। ପ। ୩୫୪); ଦୁତିଯଂ;

୩। ଅନ୍ନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୩। ତତିଯେ ଅଭିନନ୍ଦନ୍ତୀତି ପତ୍ଥେନ୍ତି। ଭଜନ୍ତୀତି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଚିତ୍ତଗହପତିସୀୱଲିତ୍ଥେରାଦିକେ ୱିଯ ପଚ୍ଛତୋ ଅନୁବନ୍ଧତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଇଧଲୋକେ ପରଲୋକେ ଚ ଅନ୍ନଦାଯକମେୱ ଅନୁଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱାତି। ତତିଯଂ।

୪। ଏକମୂଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଏକମୂଲନ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜା ତଣ୍ହାଯ ମୂଲଂ, ତଣ୍ହା ଅୱିଜ୍ଜାଯ। ଇଧ ପନ ତଣ୍ହା ଅଧିପ୍ପେତା। ଦ୍ୱୀହି ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠୀହି ଆୱଟ୍ଟତୀତି ଦ୍ୱିରାୱଟ୍ଟା। ସା ଚ ରାଗାଦୀହି ତୀହି ମଲେହି ତିମଲା। ତତ୍ରାସ୍ସା ମୋହୋ ସହଜାତକୋଟିଯା ମଲଂ ହୋତି, ରାଗଦୋସା ଉପନିସ୍ସଯକୋଟିଯା। ପଞ୍ଚ ପନ କାମଗୁଣା ଅସ୍ସା ପତ୍ଥରଣଟ୍ଠାନା, ତେସୁ ସା ପତ୍ଥରତୀତି ପଞ୍ଚପତ୍ଥରା। ସା ଚ ଅପୂରଣୀଯଟ୍ଠେନ ସମୁଦ୍ଦୋ। ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରେସୁ ପନେସା ଦ୍ୱାଦସାଯତନେସୁ ଆୱଟ୍ଟତି ପରିୱଟ୍ଟତୀତି ଦ୍ୱାଦସାୱଟ୍ଟା। ଅପତିଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ପନ ପାତାଲୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି। ଏକମୂଲଂ…ପେ… ପାତାଲଂ, ଅତରି ଇସି, ଉତ୍ତରି ସମତିକ୍କମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅନୋମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୫। ପଞ୍ଚମେ ଅନୋମନାମନ୍ତି ସବ୍ବଗୁଣସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଅୱେକଲ୍ଲନାମଂ, ପରିପୂରନାମନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନିପୁଣତ୍ଥଦସ୍ସିନ୍ତି ଭଗୱା ସଣ୍ହସୁଖୁମେ ଖନ୍ଧନ୍ତରାଦଯୋ ଅତ୍ଥେ ପସ୍ସତୀତି ନିପୁଣତ୍ଥଦସ୍ସୀ। ପଞ୍ଞାଦଦନ୍ତି ଅନ୍ୱଯପଞ୍ଞାଧିଗମାଯ ପଟିପଦଂ କଥନୱସେନ ପଞ୍ଞାଯ ଦାଯକଂ। କାମାଲଯେ ଅସତ୍ତନ୍ତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣାଲଯେ ଅଲଗ୍ଗଂ। କମମାନନ୍ତି ଭଗୱା ମହାବୋଧିମଣ୍ଡେଯେୱ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ଗତୋ, ନ ଇଦାନି ଗଚ୍ଛତି, ଅତୀତଂ ପନ

ଉପାଦାଯ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ। ମହେସିନ୍ତି ମହନ୍ତାନଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦୀନଂ ଏସିତାରଂ ପରିଯେସିତାରନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଅଚ୍ଛରାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୬। ଛଟ୍ଟେ ଅଚ୍ଛରାଗଣସଙ୍ଘୁଟ୍ଠନ୍ତି ଅଯଂ କିର ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସତ୍ଥୁସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱତ୍ତପଟିପତ୍ତିଂ ପୂରଯମାନୋ ପଞ୍ଚୱସ୍ସକାଲେ ପୱାରେତ୍ୱା ଦ୍ୱେମାତିକଂ ପଗୁଣଂ କତ୍ୱା କମ୍ମାକମ୍ମଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଚିତ୍ତରୁଚିତଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ସଲ୍ଲହୁକୱୁତ୍ତିକୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଯୋ ଭଗୱତା ମଜ୍ଝିମଯାମୋ ସଯନସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସୋତି ଅନୁଞ୍ଞାତୋ। ତସ୍ମିମ୍ପି ସମ୍ପତ୍ତେ ‘‘ପମାଦସ୍ସ ଭାଯାମୀ’’ତି ମଞ୍ଚକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ରତ୍ତିଞ୍ଚ ଦିୱା ଚ ନିରାହାରୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନମେୱ ମନସାକାସି।

ଅଥସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ସତ୍ଥକୱାତା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଜୀୱିତଂ ପରିଯାଦିଯିଂସୁ। ସୋ ଧୁରସ୍ମିଂଯେୱ କାଲମକାସି। ଯୋ ହି କୋଚି ଭିକ୍ଖୁ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମମାନୋ ୱା ଆଲମ୍ବନତ୍ଥମ୍ଭଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତୋ ୱା ଚଙ୍କମକୋଟିଯଂ ଚୀୱରଂ ସୀସେ ଠପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ୱା ନିପନ୍ନୋ ୱା ପରିସମଜ୍ଝେ ଅଲଙ୍କତଧମ୍ମାସନେ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ୱା କାଲଂ କରୋତି, ସବ୍ବୋ ସୋ ଧୁରସ୍ମିଂ କାଲଂ କରୋତି ନାମ। ଇତି ଅଯଂ ଚଙ୍କମନେ କାଲଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସଯମନ୍ଦତାଯ ଆସୱକ୍ଖଯଂ ଅପ୍ପତ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନେ ମହାୱିମାନଦ୍ୱାରେ ନିଦ୍ଦାଯିତ୍ୱା ପବୁଜ୍ଝନ୍ତୋ ୱିଯ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ତାୱଦେୱସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣତୋରଣଂ ୱିଯ ତିଗାୱୁତୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ଅନ୍ତୋୱିମାନେ ସହସ୍ସମତ୍ତା ଅଚ୍ଛରା ତଂ ଦିସ୍ୱା, ‘‘ୱିମାନସାମିକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଆଗତୋ, ରମଯିସ୍ସାମ ନ’’ନ୍ତି ତୂରିଯାନି ଗହେତ୍ୱା ପରିୱାରଯିଂସୁ। ଦେୱପୁତ୍ତୋ ନ ତାୱ ଚୁତଭାୱଂ ଜାନାତି, ପବ୍ବଜିତସଞ୍ଞୀଯେୱ ଅଚ୍ଛରା ଓଲୋକେତ୍ୱା ୱିହାରଚାରିକଂ ଆଗତଂ ମାତୁଗାମଂ ଦିସ୍ୱା ଲଜ୍ଜୀ। ପଂସୁକୂଲିକୋ ୱିଯ ଉପରି ଠିତଂ ଘନଦୁକୂଲଂ ଏକଂସଂ କରୋନ୍ତୋ ଅଂସକୂଟଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଓକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଧୋମୁଖୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ସ କାଯୱିକାରେନେୱ ତା ଦେୱତା ‘‘ସମଣଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅଯ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଏୱମାହଂସୁ – ‘‘ଅଯ୍ୟ, ଦେୱପୁତ୍ତ, ଦେୱଲୋକୋ ନାମାଯଂ, ନ ସମଣଧମ୍ମସ୍ସ କରଣୋକାସୋ, ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନୋକାସୋ’’ତି। ସୋ ତଥେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ଦେୱତା ‘‘ନ ତାୱାଯଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୀ’’ତି ତୂରିଯାନି ପଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ। ସୋ ତଥାପି ଅନୋଲୋକେନ୍ତୋୱ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥସ୍ସ ସବ୍ବକାଯିକଂ ଆଦାସଂ ପୁରତୋ ଠପଯିଂସୁ। ସୋ ଛାଯଂ ଦିସ୍ୱା ଚୁତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା, ‘‘ନ ମଯା ଇମଂ ଠାନଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମୋ କତୋ, ଉତ୍ତମତ୍ଥଂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା କତୋ’’ତି ସମ୍ପତ୍ତିଯା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଅହୋସି, ‘‘ସୁୱଣ୍ଣପଟଂ ପଟିଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ତକ୍କଯିତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧଟ୍ଠାନଂ ଓତିଣ୍ଣମଲ୍ଲୋ ମୂଲକମୁଟ୍ଠିଂ ଲଭିତ୍ୱା ୱିଯ। ସୋ – ‘‘ଅଯଂ ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତି ନାମ ସୁଲଭା, ବୁଦ୍ଧାନଂ ପାତୁଭାୱୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱିମାନଂ ଅପୱିସିତ୍ୱାୱ ଅସମ୍ଭିନ୍ନେନେୱ ସୀଲେନ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମ୍ମ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଛରାଗଣସଙ୍ଘୁଟ୍ଠନ୍ତି ଅଚ୍ଛରାଗଣେନ ଗୀତୱାଦିତସଦ୍ଦେହି ସଙ୍ଘୋସିତଂ। ପିସାଚଗଣସେୱିତନ୍ତି ତମେୱ ଅଚ୍ଛରାଗଣଂ ପିସାଚଗଣଂ କତ୍ୱା ୱଦତି। ୱନନ୍ତି ନନ୍ଦନୱନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଅଯଞ୍ହି ନିଯାମଚିତ୍ତତାଯ ଅତ୍ତନୋ ଗରୁଭାୱେନ ଦେୱଗଣଂ ‘‘ଦେୱଗଣୋ’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ନ ରୋଚେତି। ‘‘ପିସାଚଗଣୋ’’ତି ୱଦତି। ନନ୍ଦନୱନଞ୍ଚ ‘‘ନନ୍ଦନ’’ନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ମୋହନ’’ନ୍ତି ୱଦତି । କଥଂ ଯାତ୍ରା ଭୱିସ୍ସତୀତି କଥଂ ନିଗ୍ଗମନଂ ଭୱିସ୍ସତି, କଥଂ ଅତିକ୍କମୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅରହତ୍ତସ୍ସ ମେ ପଦଟ୍ଠାନଭୂତଂ ୱିପସ୍ସନଂ ଆଚିକ୍ଖଥ ଭଗୱାତି ୱଦତି।

ଅଥ ଭଗୱା ‘‘ଅତିସଲ୍ଲିଖତେୱ ଅଯଂ ଦେୱପୁତ୍ତୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଇଦ’’ନ୍ତି? ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା – ‘‘ଅଯଂ ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧୱୀରିଯତାଯ କାଲଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଅଜ୍ଜାପିସ୍ସ ଚଙ୍କମନସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱୋ ଅସମ୍ଭିନ୍ନେନ ସୀଲେନ ଆଗତୋ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ବୁଦ୍ଧା ଚ ଅକତାଭିନିୱେସସ୍ସ ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ ଅକତପରିକମ୍ମସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିନୋ ଚିତ୍ତକାରୋ ଭିତ୍ତିପରିକମ୍ମଂ ୱିଯ – ‘‘ସୀଲଂ ତାୱ ସୋଧେହି, ସମାଧିଂ ଭାୱେହି, କମ୍ମସ୍ସକତପଞ୍ଞଂ ଉଜୁଂ କରୋହୀ’’ତି ପଠମଂ ପୁବ୍ବଭାଗପ୍ପଟିପଦଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି, କାରକସ୍ସ ପନ ଯୁତ୍ତପଯୁତ୍ତସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗପଦଟ୍ଠାନଭୂତଂ ସଣ୍ହସୁଖୁମଂ ସୁଞ୍ଞତାୱିପସ୍ସନଂଯେୱ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି, ଅଯଞ୍ଚ ଦେୱପୁତ୍ତୋ କାରକୋ ଅଭିନ୍ନସୀଲୋ, ଏକୋ ମଗ୍ଗୋ ଅସ୍ସ ଅନାଗତୋତି ସୁଞ୍ଞତାୱିପସ୍ସନଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଉଜୁକୋ ନାମାତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଉଜୁକୋତି କାଯୱଙ୍କାଦୀନଂ ଅଭାୱତୋ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଉଜୁକୋ ନାମ। ଅଭଯା ନାମ ସା ଦିସାତି ନିବ୍ବାନଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ତସ୍ମିଂ ହି କିଞ୍ଚି ଭଯଂ ନତ୍ଥି, ତଂ ୱା ପତ୍ତସ୍ସ ଭଯଂ ନତ୍ଥୀତି ‘‘ଅଭଯା ନାମ ସା ଦିସା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ରଥୋ ଅକୂଜନୋତି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଯଥା ହି ପାକତିକରଥୋ ଅକ୍ଖେ ୱା ଅନବ୍ଭଞ୍ଜିତେ ଅତିରେକେସୁ ୱା ମନୁସ୍ସେସୁ ଅଭିରୁଳ୍ହେସୁ କୂଜତି ୱିରୱତି, ନ ଏୱଂ ଅରିଯମଗ୍ଗୋ। ସୋ ହି ଏକପ୍ପହାରେନ

ଚତୁରାସୀତିଯାପି ପାଣସହସ୍ସେସୁ ଅଭିରୁହନ୍ତେସୁ ନ କୂଜତି ନ ୱିରୱତି। ତସ୍ମା ‘‘ଅକୂଜନୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଧମ୍ମଚକ୍କେହି ସଂଯୁତୋତି କାଯିକଚେତସିକୱୀରିଯସଙ୍ଖାତେହି ଧମ୍ମଚକ୍କେହି ସଂଯୁତ୍ତୋ।

ହିରୀତି ଏତ୍ଥ ହିରିଗ୍ଗହଣେନ ଓତ୍ତପ୍ପମ୍ପି ଗହିତମେୱ ହୋତି। ତସ୍ସ ଅପାଲମ୍ବୋତି ଯଥା ବାହିରକରଥସ୍ସ ରଥେ ଠିତାନଂ ଯୋଧାନଂ ଅପତନତ୍ଥାଯ ଦାରୁମଯଂ ଅପାଲମ୍ବନଂ ହୋତି, ଏୱଂ ଇମସ୍ସ ମଗ୍ଗରଥସ୍ସ ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାସମୁଟ୍ଠାନଂ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ଅପାଲମ୍ବନଂ। ସତ୍ୟସ୍ସପରିୱାରଣନ୍ତି ରଥସ୍ସ ସୀହଚମ୍ମାଦିପରିୱାରୋ ୱିଯ ଇମସ୍ସାପି ମଗ୍ଗରଥସ୍ସ ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ସତି ପରିୱାରଣଂ। ଧମ୍ମନ୍ତି ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗଂ । ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପୁରେଜୱନ୍ତି ୱିପସ୍ସନାସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପୁରେଜୱା ଅସ୍ସ ପୁବ୍ବଯାଯିକାତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପୁରେଜୱୋ, ତଂ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପୁରେଜୱଂ। ଯଥା ହି ପଠମତରଂ ରାଜପୁରିସେହି କାଣକୁଣିଆଦୀନଂନୀହରଣେନ ମଗ୍ଗେ ସୋଧିତେ ପଚ୍ଛା ରାଜା ନିକ୍ଖମତି, ଏୱମେୱଂ ୱିପସ୍ସନା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଯା ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ଖନ୍ଧାଦୀସୁ ସୋଧିତେସୁ ପଚ୍ଛା ଭୂମିଲଦ୍ଧୱଟ୍ଟଂ ପରିଜାନମାନା ମଗ୍ଗସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଧମ୍ମାହଂ ସାରଥିଂ ବ୍ରୂମି, ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପୁରେଜୱ’’ନ୍ତି।

ଇତି ଭଗୱା ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଅୱସାନେ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଦୀପେସି। ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି। ଯଥା ହି ରଞ୍ଞୋ ଭୋଜନକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ମୁଖପ୍ପମାଣେ କବଳେ ଉକ୍ଖିତ୍ତେ ଅଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ମୁଖପ୍ପମାଣେନେୱ ତତୋ କବଳଂ କରୋତି, ଏୱମେୱଂ ଭଗୱତି ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସନଂ ଦେସେନ୍ତେପି ସତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଉପନିସ୍ସଯାନୁରୂପେନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲାଦୀନି ପାପୁଣନ୍ତି। ଅଯମ୍ପି ଦେୱପୁତ୍ତୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗନ୍ଧାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ପକ୍କାମୀତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ୱନରୋପସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୭। ସତ୍ତମେ ଧମ୍ମଟ୍ଠା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନାତି କେ ଧମ୍ମଟ୍ଠା, କେ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନାତି ପୁଚ୍ଛତି। ଭଗୱା ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଥାୱରୱତ୍ଥୁନା ଦୀପେନ୍ତୋ ଆରାମରୋପାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଆରାମରୋପାତି ପୁପ୍ଫାରାମଫଲାରାମରୋପକା। ୱନରୋପାତି ସଯଂଜାତେ ଅରୋପିମୱନେ ସୀମଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚେତିଯବୋଧିଚଙ୍କମନମଣ୍ଡପକୁଟିଲେଣରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାନଂ କାରକା ଛାଯୂପଗେ ରୁକ୍ଖେ ରୋପେତ୍ୱା ଦଦମାନାପି ୱନରୋପାଯେୱ ନାମ। ସେତୁକାରକାତି ୱିସମେ ସେତୁଂ କରୋନ୍ତି, ଉଦକେ ନାୱଂ ପଟିଯାଦେନ୍ତି । ପପନ୍ତି ପାନୀଯଦାନସାଲଂ। ଉଦପାନନ୍ତି ଯଂକିଞ୍ଚି ପୋକ୍ଖରଣୀତଳାକାଦିଂ। ଉପସ୍ସଯନ୍ତି ୱାସାଗାରଂ। ‘‘ଉପାସଯ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ।

ସଦା ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତୀତି ନ ଅକୁସଲୱିତକ୍କଂ ୱା ୱିତକ୍କେନ୍ତସ୍ସ ନିଦାଯନ୍ତସ୍ସ ୱା ପୱଡ୍ଢତି। ଯଦା ଯଦା ପନ ଅନୁସ୍ସରତି, ତଦା ତଦା ତସ୍ସ ୱଡ୍ଢତି। ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ସଦା ପୁଞ୍ଞଂ ପୱଡ୍ଢତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଧମ୍ମଟ୍ଠା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନାତି ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଠିତତ୍ତା ତେନପି ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଧମ୍ମଟ୍ଠା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା। ଅଥ ୱା ଏୱରୂପାନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତାନଂ ଦସ କୁସଲା ଧମ୍ମା ପୂରେନ୍ତି, ତେସୁ ଠିତତ୍ତା ଧମ୍ମଟ୍ଠା। ତେନେୱ ଚ ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନାତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଜେତୱନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୮। ଅଟ୍ଠମେ ଇଦଂ ହି ତଂ ଜେତୱନନ୍ତି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଜେତୱନସ୍ସ ଚେୱ ବୁଦ୍ଧାଦୀନଞ୍ଚ ୱଣ୍ଣଭଣନତ୍ଥଂ ଆଗତୋ ଏୱମାହ। ଇସିସଙ୍ଘନିସେୱିତନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘନିସେୱିତଂ।

ଏୱଂ ପଠମଗାଥାଯ ଜେତୱନସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅରିଯମଗ୍ଗସ୍ସ କଥେନ୍ତୋ କମ୍ମଂ ୱିଜ୍ଜାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କମ୍ମନ୍ତି ମଗ୍ଗଚେତନା। ୱିଜ୍ଜାତି ମଗ୍ଗପଞ୍ଞା। ଧମ୍ମୋତି ସମାଧିପକ୍ଖିକା ଧମ୍ମା। ସୀଲଂ ଜୀୱିତମୁତ୍ତମନ୍ତି ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତସ୍ସ ଜୀୱିତଂ ଉତ୍ତମନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ୱା ୱିଜ୍ଜାତି ଦିଟ୍ଠିସଙ୍କପ୍ପା। ଧମ୍ମୋତି ୱାଯାମସତିସମାଧଯୋ। ସୀଲନ୍ତି ୱାଚାକମ୍ମନ୍ତାଜୀୱା। ଜୀୱିତମୁତ୍ତମନ୍ତି ଏତସ୍ମିଂ ସୀଲେ ଠିତସ୍ସ ଜୀୱିତଂ ନାମ ଉତ୍ତମଂ। ଏତେନ ମଚ୍ଚା ସୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ଏତେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗେନ ସତ୍ତା ୱିସୁଜ୍ଝନ୍ତି।

ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ମଗ୍ଗେନ ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ନ ଗୋତ୍ତଧନେହି, ତସ୍ମା। ଯୋନିସୋ ୱିଚିନେ ଧମ୍ମନ୍ତି ଉପାଯେନ ସମାଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମଂ ୱିଚିନେଯ୍ଯ। ଏୱଂ ତତ୍ଥ ୱିସୁଜ୍ଝତୀତି ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ଅରିଯମଗ୍ଗେ ୱିସୁଜ୍ଝତି। ଅଥ ୱା ଯୋନିସୋ ୱିଚିନେ ଧମ୍ମନ୍ତି ଉପାଯେନ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧଧମ୍ମଂ ୱିଚିନେଯ୍ଯ। ଏୱଂ ତତ୍ଥ ୱିସୁଜ୍ଝତୀତି ଏୱଂ ତେସୁ ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ୱିସୁଜ୍ଝତି।

ଇଦାନି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋୱାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସାରିପୁତ୍ତୋୱାତି ଅୱଧାରଣୱଚନଂ, ଏତେହି ପଞ୍ଞାଦୀହି ସାରିପୁତ୍ତୋୱ

ସେଯ୍ୟୋତି ୱଦତି। ଉପସମେନାତି କିଲେସୌପସମେନ । ପାରଂ ଗତୋତି ନିବ୍ବାନଂ ଗତୋ। ଯୋ କୋଚି ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ, ସୋ ଏତାୱପରମୋ ସିଯା, ନ ଥେରେନ ଉତ୍ତରିତରୋ ନାମ ଅତ୍ଥୀତି ୱଦତି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱାତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ମଚ୍ଛରିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୪୯। ନୱମେ ମଚ୍ଛରିନୋତି ମଚ୍ଛେରେନ ସମନ୍ନାଗତା। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ ଭିକ୍ଖୁଂ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱାପି ନ ୱନ୍ଦତି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗତୋ ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ମଧୁରପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋତି – ''ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ନାଗଚ୍ଛଥ, ସମ୍ପନ୍ନୋ ପଦେସୋ, ପଟିବଲା ମଯଂ ଅଯ୍ୟାନଂ ଯାଗୁଭତ୍ତାଦୀହି ଉପଟ୍ଠାନଂ କାତୁ''ନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୂ ''ସଦ୍ଧୋ ଅଯଂ ଉପାସକୋ''ତି ଯାଗୁଭତ୍ତାଦୀହି ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। ଅଥେକୋ ଥେରୋ ତସ୍ସ ଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତି। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଘରଂ ୱା ପୱିସତି। ସଚେପି ସମ୍ମୁଖୀଭାୱଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ହତ୍ଥେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା – ''ଅଯ୍ୟସ୍ସ ଭିକ୍ଖଂ ଦେଥ, ଅହଂ ଏକେନ କମ୍ମେନ ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ପକ୍କମତି। ଥେରୋ ସକଲଗାମଂ ଚରିତ୍ୱା ତୁଚ୍ଛପତ୍ତୋୱ ନିକ୍ଖମତି। ଇଦଂ ତାୱ ମୁଦୁମଚ୍ଛରିଯଂ ନାମ, ଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଦାଯକୋପି ଦାଯକୋ ୱିଯ ପଞ୍ଞାଯତି। ଇଧ ପନ ଥଦ୍ଧମଚ୍ଛରିଯଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ଯେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଭିକ୍ଖୂସୁ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠେସୁ, ''ଥେରା ଠିତା''ତି ୱୁତ୍ତେ, ''କିଂ ମଯ୍ହଂ ପାଦା ରୁଜ୍ଜନ୍ତୀ''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ସିଲାଥମ୍ଭୋ ୱିଯ ଖାଣୁକୋ ୱିଯ ଚ ଥଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ସାମୀଚିମ୍ପି ନ କରୋତି। କଦରିଯାତି ଇଦଂ ମଚ୍ଛରିନୋତି ପଦସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ମୁଦୁକମ୍ପି ହି ମଚ୍ଛରିଯଂ ''ମଚ୍ଛରିଯ''ନ୍ତେୱ ୱୁଚ୍ଚତି, ଥଦ୍ଧଂ ପନ କଦରିଯଂ ନାମ। ପରିଭାସକାତି ଭିକ୍ଖୂ ଘରଦ୍ୱାରେ ଠିତେ ଦିସ୍ୱା, ''କିଂ ତୁମ୍ହେ କସିତ୍ୱା ଆଗତା, ୱପିତ୍ୱା, ଲାଯିତ୍ୱା? ମଯଂ ଅତ୍ତନୋପି ନ ଲଭାମ, କୁତୋ ତୁମ୍ହାକଂ, ସୀଘଂ ନିକ୍ଖମଥା''ତିଆଦୀହି ସଂତଜ୍ଜକା। ଅନ୍ତରାଯକରାତି ଦାଯକସ୍ସ ସଗ୍ଗନ୍ତରାଯୋ, ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ଲାଭନ୍ତରାଯୋ, ଅତ୍ତନୋ ଉପଘାତୋତି ଇମେସଂ ଅନ୍ତରାଯାନଂ କାରକା।

ସମ୍ପରାଯୋତି ପରଲୋକୋ। ରତୀତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣରତି। ଖିଡ୍ଡାତି କାଯିକଖିଡ୍ଡାଦିକା ତିୱିଧା ଖିଡ୍ଡା। ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେସ ୱିପାକୋତି ତସ୍ମିଂ ନିବ୍ବତ୍ତଭୱନେ ଦିଟ୍ଠେ ଧମ୍ମେ ଏସ ୱିପାକୋ। ସମ୍ପରାଯେ ଚ ଦୁଗ୍ଗତୀତି ''ଯମଲୋକଂ ଉପପଜ୍ଜରେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ସମ୍ପରାଯେ ଚ ଦୁଗ୍ଗତି।

ୱଦଞ୍ଞୂତି ଭିକ୍ଖୂ ଘରଦ୍ୱାରେ ଠିତା କିଞ୍ଚାପି ତୁଣ୍ହୀୱ ହୋନ୍ତି, ଅତ୍ଥତୋ ପନ – ''ଭିକ୍ଖଂ ଦେଥା''ତି ୱଦନ୍ତି ନାମ। ତତ୍ର ଯେ ''ମଯଂ ପଚାମ, ଇମେ ପନ ନ ପଚନ୍ତି, ପଚମାନେ ପତ୍ୱା ଅଲଭନ୍ତା କୁହିଂ ଲଭିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି? ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ସଂୱିଭଜନ୍ତି, ତେ ୱଦଞ୍ଞୂ ନାମ। ପକାସନ୍ତୀତି ୱିମାନପ୍ପଭାଯ ଜୋତନ୍ତି। ପରସମ୍ଭତେସ୍ୱୂତି ପରେହି ସମ୍ପିଣ୍ଡିତେସୁ। ସମ୍ପରାଯେ ଚ ସୁଗ୍ଗତୀତି, ''ଏତେ ସଗ୍ଗା''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତସମ୍ପରାଯେ ସୁଗତି। ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ୱା ଏତେସଂ ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ପୁନ ସମ୍ପରାଯେପି ଦୁଗ୍ଗତିସୁଗତିଯେୱ ହୋତୀତି। ନୱମଂ।

୧୦। ଘଟୀକାରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୦। ଦସମେ ଉପପନ୍ନାସେତି ନିବ୍ବତ୍ତିୱସେନ ଉପଗତା। ୱିମୁତ୍ତାତି ଅୱିହାବ୍ରହ୍ମଲୋକସ୍ମିଂ ଉପପତ୍ତିସମନନ୍ତରମେୱ ଅରହତ୍ତଫଲୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତା। ମାନୁସଂ ଦେହନ୍ତି ଇଧ ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯସଂଯୋଜନାନି ଏୱ ୱୁତ୍ତାନି। ଦିବ୍ବଯୋଗନ୍ତି ପଞ୍ଚ ଉଦ୍ଧମ୍ଭାଗିଯସଂଯୋଜନାନି। ଉପଚ୍ଚଗୁନ୍ତି ଅତିକ୍କମିଂସୁ। ଉପକୋତିଆଦୀନି ତେସଂ ଥେରାନଂ ନାମାନି। କୁସଲୀ ଭାସସୀ ତେସନ୍ତି, ''କୁସଲ''ନ୍ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ ଇମସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି କୁସଲୀ, ତେସଂ ଥେରାନଂ ତ୍ୱଂ କୁସଲଂ ଅନୱଜ୍ଜଂ ଭାସସି, ଥୋମେସି ପସଂସସି , ପଣ୍ଡିତୋସି ଦେୱପୁତ୍ତାତି ୱଦତି। ତଂ ତେ ଧମ୍ମଂ ଇଧଞ୍ଞାଯାତି ତେ ଥେରା ତଂ ଧମ୍ମଂ ଇଧ ତୁମ୍ହାକଂ ସାସନେ ଜାନିତ୍ୱା। ଗମ୍ଭୀରନ୍ତି ଗମ୍ଭୀରତ୍ଥଂ। ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ନିରାମିସୋତି ନିରାମିସବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ନାମ ଅନାଗାମୀ, ଅନାଗାମୀ ଅହୋସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅହୁୱାତି ଅହୋସି। ସଗାମେଯ୍ୟୋତି ଏକଗାମୱାସୀ। ପରିଯୋସାନଗାଥା ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଠପିତାତି। ଦସମଂ।

ଆଦିତ୍ତୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

୬। ଜରାୱଗ୍ଗୋ

୧। ଜରାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୧। ଜରାୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ସାଧୂତି ଲଦ୍ଧକଂ ଭଦ୍ଦକଂ। ସୀଲଂ ଯାୱ ଜରାତି ଇମିନା ଇଦଂ ଦସ୍ସେତି – ଯଥା ମୁତ୍ତାମଣିରତ୍ତୱତ୍ଥାଦୀନି ଆଭରଣାନି ତରୁଣକାଲେଯେୱ ସୋଭନ୍ତି, ଜରାଜିଣ୍ଣକାଲେ ତାନି ଧାରେନ୍ତୋ ''ଅଯଂ ଅଜ୍ଜାପି ବାଲଭାୱଂ ପତ୍ଥେତି, ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ମଞ୍ଞେ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଆପଜ୍ଜତି , ନ ଏୱଂ ସୀଲଂ। ସୀଲଞ୍ହି ନିଚ୍ଚକାଲଂ ସୋଭତି। ବାଲକାଲେପି ହି ସୀଲଂ ରକ୍ଖନ୍ତଂ ''କିଂ ଇମସ୍ସ ସୀଲେନା''ତି? ୱତ୍ତାରୋ ନତ୍ଥି। ମଜ୍ଝିମକାଲେପି

ମହଲ୍ଲକକାଲେପୀତି।

ସଦ୍ଧାସାଧୁ ପତିଟ୍ଠିତାତି ହତ୍ଥାଳୱକଚିତ୍ତଗହପତିଆଦୀନଂ ୱିଯ ମଗ୍ଗେନ ଆଗତା ପତିଟ୍ଠିତସଦ୍ଧା ନାମ ସାଧୁ। ପଞ୍ଞା ନରାନଂ ରତନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଚିତ୍ତୀକତଟ୍ଠାଦୀହି ରତନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ଯଦି ଚିତ୍ତୀକତନ୍ତି ରତନଂ, ନନୁ ଭଗୱା ଚିତ୍ତୀକତୋ ପୁରିସସୀହୋ, ଯେ ଚ ଲୋକେ ଚିତ୍ତୀକତା, ତେସଂ ଚିତ୍ତୀକତୋ ଭଗୱା। ଯଦି ରତିକରନ୍ତି ରତନଂ, ନନୁ ଭଗୱା ରତିକରୋ ପୁରିସସୀହୋ, ତସ୍ସ ୱଚନେନ ଚରନ୍ତା ଝାନରତିସୁଖେନ ଅଭିରମନ୍ତି। ଯଦି ଅତୁଲ୍ଲନ୍ତି ରତନଂ, ନନୁ ଭଗୱା ଅତୁଲୋ ପୁରିସସୀହୋ। ନ ହି ସକ୍କା ତୁଲେତୁଂ ଗୁଣେହି ଗୁଣପାରମିଂ ଗତୋ। ଯଦି ଦୁଲ୍ଲଭନ୍ତି ରତନଂ, ନନୁ ଭଗୱା ଦୁଲ୍ଲଭୋ ପୁରିସସୀହୋ। ଯଦି ଅନୋମସତ୍ତପରିଭୋଗନ୍ତି ରତନଂ, ନନୁ ଭଗୱା ଅନୋମୋ ସୀଲେନ ସମାଧିନା ପଞ୍ଞାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନେନା''ତି।

ଇଧ ପନ ଦୁଲ୍ଲଭପାତୁଭାୱଟ୍ଠେନ ପଞ୍ଞା ''ରତନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୁଞ୍ଞନ୍ତି ପୁଞ୍ଞଚେତନା, ସା ହି ଅରୂପତ୍ତା ପରିହରିତୁଂ ନ ସକ୍କାତି। ପଠମଂ।

୨। ଅଜରସାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୨। ଦୁତିଯେ ଅଜରସାତି ଅଜୀରଣେନ, ଅୱିପତ୍ତିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୀଲଞ୍ହି ଅୱିପନ୍ନମେୱ ସାଧୁ ହୋତି, ୱିପନ୍ନସୀଲଂ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାଦଯୋପି ନ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ନିଦ୍ଧମିତବ୍ବୋୱ ହୋତୀତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ମିତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୩। ତତିଯେ ସତ୍ଥୋତି ସଦ୍ଧିଂଚରୋ, ଜଙ୍ଘସତ୍ଥୋ ୱା ସକଟସତ୍ଥୋ ୱା। ମିତ୍ତନ୍ତି ରୋଗେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପାଟଙ୍କିଯା ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଯାନେନ ହରିତ୍ୱା ଖେମନ୍ତସମ୍ପାପନେନ ମିତ୍ତଂ। ସକେ ଘରେତି ଅତ୍ତନୋ ଗେହେ । ତଥାରୂପେ ରୋଗେ ଜାତେ ପୁତ୍ତଭରିଯାଦଯୋ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତି, ମାତା ପନ ଅସୁଚିମ୍ପି ଚନ୍ଦନଂ ୱିଯ ମଞ୍ଞତି। ତସ୍ମା ସା ସକେ ଘରେ ମିତ୍ତଂ। ସହାଯୋ ଅତ୍ଥଜାତସ୍ସାତି ଉପ୍ପନ୍ନକିଚ୍ଚସ୍ସ ଯୋ ତଂ କିଚ୍ଚଂ ୱହତି ନିତ୍ଥରତି, ସୋ କିଚ୍ଚେସୁ ସହ ଅଯନଭାୱେନ ସହାଯୋ ମିତ୍ତଂ, ସୁରାପାନାଦିସହାଯା ପନ ନ ମିତ୍ତା। ସମ୍ପରାଯିକନ୍ତି ସମ୍ପରାଯହିତଂ। ତତିଯଂ।

୪। ୱତ୍ଥୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୪। ଚତୁତ୍ଥେ ପୁତ୍ତା ୱତ୍ଥୂତି ମହଲ୍ଲକକାଲେ ପଟିଜଗ୍ଗନଟ୍ଠେନ ପୁତ୍ତା ପତିଟ୍ଠା। ପରମୋତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଅକଥେତବ୍ବସ୍ସପି ଗୁଯ୍ହସ୍ସ କଥେତବ୍ବଯୁତ୍ତତାଯ ଭରିଯା ପରମୋ ସଖା ନାମ। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫-୭। ପଠମଜନସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୫୫। ପଞ୍ଚମେ ୱିଧାୱତୀତି ପରସମୁଦ୍ଦାଦିଗମନୱସେନ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିଧାୱତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୫୬। ଛଟ୍ଠେ ଦୁକ୍ଖାତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖତୋ। ଛଟ୍ଠଂ।

୫୭। ସତ୍ତମେ ପରାଯଣନ୍ତି ନିପ୍ଫତ୍ତି ଅୱସ୍ସଯୋ। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଉପ୍ପଥସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୮। ଅଟ୍ଠମେ ରାଗୋ ଉପ୍ପଥୋତି ସୁଗତିଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅମଗ୍ଗୋ। ରତ୍ତିନ୍ଦିୱକ୍ଖଯୋତି ରତ୍ତିଦିୱେହି, ରତ୍ତିଦିୱେସୁ ୱା ଖୀଯତି। ଇତ୍ଥୀ ମଲନ୍ତି ସେସଂ ବାହିରମଲଂ ଭସ୍ମଖାରାଦୀହି ଧୋୱିତ୍ୱା ସକ୍କା ସୋଧେତୁଂ, ମାତୁଗାମମଲେନ ଦୁଟ୍ଠୋ ପନ ନ ସକ୍କା ସୁଦ୍ଧୋ ନାମ କାତୁନ୍ତି ଇତ୍ଥୀ ''ମଲ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ଏତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥ ଇତ୍ଥିଯଂ ପଜା ସଜ୍ଜତି। ତପୋତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଧୁତଙ୍ଗଗୁଣୱୀରିଯଦୁକ୍କରକାରିକାନଂ ନାମଂ, ଇଧ ପନ ଠପେତ୍ୱା ଦୁକ୍କରକାରିକଂ ସବ୍ବାପି କିଲେସସନ୍ତାପିକା ପଟିପଦା ୱଟ୍ଟତି। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ମେଥୁନୱିରତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଦୁତିଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୫୯। ନଵମେ କିସ୍ସ ଚାଭିରତୋତି କିସ୍ମିං ଅଭିରତୋ। ଦୁତିଯାତି ସୁଗତିଞ୍ଚେଵ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଦୁତିଯିକା। ପଞ୍ଝା ଚେନଂ ପସାସତୀତି ପଞ୍ଝା ଏତଂ ପୁରିସଂ ''ଇଦଂ କରୋହି, ଇଦଂ ମାକରୀ''ତି ଅନୁସାସତି। ନଵମଂ।

୧୦। କଵିସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୬୦। ଦସମେ ଛନ୍ଦୋ ନିଦାନନ୍ତି ଗାଯତ୍ତିଆଦିକୋ ଛନ୍ଦୋ ଗାଥାନଂ ନିଦାନଂ। ପୁବ୍ବପଟ୍ଠାପନଗାଥା ଆରଭନ୍ତୋ ହି ''କତରଚ୍ଛନ୍ଦେନ ହୋତୂ''ତି ଆରଭତି । ଵିଯଞ୍ଜନନ୍ତି ଜନନଂ। ଅକ୍ଖରଂ ହି ପଦଂ ଜନେତି, ପଦଂ ଗାଥଂ ଜନେତି, ଗାଥା ଅତ୍ଥଂ ପକାସେତୀତି। ନାମସନ୍ନିସ୍ସିତାତି ସମୁଦ୍ଦାଦିପଣ୍ଣତ୍ତିନିସ୍ସିତା। ଗାଥା ଆରଭନ୍ତୋ ହି ସମୁଦ୍ଦଂ ଵା ପଥଵିଂ ଵା ଯଂ କିଞ୍ଚି ନାମଂ ନିସ୍ସଯିତ୍ଵାଵ ଆରଭତି। ଆସଯୋତି ପତିଟ୍ଠା। କଵିତୋ ହି ଗାଥା ପଵତ୍ତନ୍ତି। ସୋ ତାସଂ ପତିଟ୍ଠା ହୋତୀତି। ଦସମଂ।

ଜରାଵଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ।

୭। ଅଦ୍ଧଵଗ୍ଗୋ

୧। ନାମସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୬୧। ଅଦ୍ଧଵଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ନାମଂ ସବ୍ବଂ ଅଦ୍ଧଭଵୀତି ନାମଂ ସବ୍ବଂ ଅଭିଭଵତି ଅନୁପତତି। ଓପପାତିକେନ ଵା ହି କିତ୍ତିମେନ ଵା ନାମେନ ମୁତ୍ତୋ ସତ୍ତୋ ଵା ସଙ୍ଖାରୋ ଵା ନତ୍ଥି। ଯସ୍ସପି ହି ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଵା ପାସାଣସ୍ସ ଵା ''ଇଦଂ ନାମ ନାମ''ନ୍ତି ନ ଜାନନ୍ତି, ଅନାମକୋତ୍ଵେଵ ତସ୍ସ ନାମଂ ହୋତି। ପଠମଂ।

୨-୩। ଚିତ୍ତସୁତ୍ତାଦିଵଣ୍ଣନା

୬୨। ଦୁତିଯେ ସବ୍ବେଵ ଵସମନ୍ଵଗୂତି ଯେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଵସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସଂଯେଵ ଅନଵସେସପରିଯାଦାନମେତଂ। ଦୁତିଯଂ।

୬୩। ତତିଯେପି ଏସେଵ ନଯୋ। ତତିଯଂ।

୪-୫। ସଂଯୋଜନସୁତ୍ତାଦିଵଣ୍ଣନା

୬୪। ଚତୁତ୍ଥେ କିଂ ସୁ ସଂଯୋଜନୋତି କିଂ ସଂଯୋଜନୋ କିଂ ବନ୍ଧନୋ? ଵିଚାରଣନ୍ତି ଵିଚରଣା ପାଦାନି। ବହୁଵଚନେ ଏକଵଚନଂ କତଂ। ଵିତକ୍କସ୍ସ ଵିଚାରଣନ୍ତି ଵିତକ୍କୋ ତସ୍ସ ପାଦା। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୬୫। ପଞ୍ଚମେପି ଏସେଵ ନଯୋ। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଅବ୍ଭହତସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୬୬। ଛଟ୍ଠେ କେନସ୍ସୁବ୍ଭାହତୋତି କେନ ଅବ୍ଭାହତୋ। ସୁ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ। ଇଚ୍ଛାଧୂପାଯିତୋତି ଇଚ୍ଛାଯ ଆଦିତ୍ତୋ। ଛଟ୍ଠଂ।

୭-୯। ଉଡ୍ଡିତସୁତ୍ତାଦିଵଣ୍ଣନା

୬୭। ସତ୍ତମେ ତଣ୍ହାଯ ଉଡ୍ଡିତୋତି ତଣ୍ହାଯ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତୋ। ଚକ୍ଖୁଞ୍ହି ତଣ୍ହାରଜ୍ଜୁନା ଆଵୁନିତ୍ଵା ରୂପନାଗଦନ୍ତେ ଉଡ୍ଡିତଂ, ସୋତାଦୀନି ସଦ୍ଦାଦୀସୂତି ତଣ୍ହାଯ ଉଡ୍ଡିତୋ ଲୋକୋ। ମଚ୍ଚୁନା ପିହିତୋତି ଅନନ୍ତରେ ଅତ୍ତଭାଵେ କତଂ କମ୍ମଂ ନ ଦୂରଂ ଏକଚିତ୍ତନ୍ତରଂ, ବଲଵତିଯା ପନ ମାରଣନ୍ତିକଵେଦନାଯ ପବ୍ବତେନ ଵିଯ ଓତ୍ଥଟତ୍ତା ସତ୍ତା ତଂ ନ ବୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ''ମଚ୍ଚୁନା ପିହିତୋ ଲୋକୋ''ତି ଵୁତ୍ତଂ। ସତ୍ତମଂ।

୬୮। ଅଟ୍ଠମେ ସ୍ଵେଵ ପଞ୍ହୋ ଦେଵତାଯ ହେଟ୍ଠୁପରିଯାଯଵସେନ ପୁଚ୍ଛିତୋ। ଅଟ୍ଠମଂ।

୬୯। ନୱମେ ସଙ୍ଗ ଉତ୍ତାନମେୱ। ନୱମଂ।

୧୦। ଲୋକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୦। ଦସମେ କିସ୍ମିଂ ଲୋକୋ ସମୁପ୍ପନ୍ନୋତି କିସ୍ମିଂ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଲୋକୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି ପୁଚ୍ଛତି। ଛସୂତି ଛସୁ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକେସୁ ଆୟତନେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଛସୁ କୁବ୍ବତୀତି ତେସ୍ୱେୱ ଛସୁ ସନ୍ଥୱଂ କରୋତି। ଉପାଦାୟାତି ତାନିୟେୱ ଚ ଉପାଦାୟ ଆଗମ୍ମ ପଟିଚ୍ଚ ପୱତ୍ତତି। ୱିହଞ୍ଞତୀତି ତେସ୍ୱେୱ ଛସୁ ୱିହଞ୍ଞତି ପୀଳିୟତି। ଇତି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାୟତନୱସେନ ଅୟଂ ପଞ୍ହୋ ଆଗତୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକବାହିରାନଂ ପନ ୱସେନ ଆହରିତ୍ୱା ୱତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟତି। ଛସୁ ହି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାୟତନେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ଅୟଂ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ନାମ ହୋତି, ଛସୁ ବାହିରେସୁ ସନ୍ଥୱଂ କରୋତି, ଛନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନଂ ଉପାଦାୟ ଛସୁ ବାହିରେସୁ ୱିହଞ୍ଞତୀତି। ଦସମଂ।

ଅଦ୍ଧୱଗ୍ଗୋ ସତ୍ତମୋ।

୮। ଛେତ୍ୱାୱଗ୍ଗୋ

୧। ଛେତ୍ୱାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୧। ଛେତ୍ୱାୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଛେତ୍ୱାତି ୱଧିତ୍ୱା। ସୁଖଂ ସେତୀତି କୋଧପରିଳାହେନ ଅପରିଦୟ୍ହମାନତ୍ତା ସୁଖଂ ସୟତି। ନ ସୋଚତୀତି କୋଧୱିନାସେନ ୱିନଟ୍ଠଦୋମନସ୍ସତ୍ତା ନ ସୋଚତି। ୱିସମୂଲସ୍ସାତି ଦୁକ୍ଖୱିପାକସ୍ସ । ମଧୁରଗ୍ଗସ୍ସାତି କୁଦ୍ଧସ୍ସ ପଟିକ୍କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା, ଅକ୍କୁଟ୍ଠସ୍ସ ପଚ୍ଚକ୍କୋସିତ୍ୱା, ପହଟସ୍ସ ଚ ପଟିପହରିତ୍ୱା ସୁଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ସନ୍ଧାୟ ମଧୁରଗ୍ଗୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ଇମସ୍ମିଂ ହି ଠାନେ ପରିୟୋସାନଂ ଅଗ୍ଗନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅରିୟାତି ବୁଦ୍ଧାଦୟୋ। ପଠମଂ।

୨। ରଥସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୨। ଦୁତିୟେ ପଞ୍ଞାୟତି ଏତେନାତି ପଞ୍ଞାଣଂ। ଧଜୋ ରଥସ୍ସାତି ମହନ୍ତସ୍ମିଂ ହି ସଙ୍ଗାମସୀସେ ଦୂରତୋୱ ଧଜଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅସୁକରଞ୍ଞୋ ନାମ ଅୟଂ ରଥୋ''ତି ରଥୋ ପାକଟୋ ହୋତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଧଜୋ ରଥସ୍ସ ପଞ୍ଞାଣ''ନ୍ତି। ଅଗ୍ଗିପି ଦୂରତୋୱ ଧୂମେନ ପଞ୍ଞାୟତି। ଚୋଳରଟ୍ଠଂ ପଣ୍ଡୁରଟ୍ଠନ୍ତି ଏୱଂ ରଟ୍ଠମ୍ପି ରଞ୍ଞା ପଞ୍ଞାୟତି। ଚକ୍କୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ଧୀତାପି ପନ ଇତ୍ଥୀ ''ଅସୁକସ୍ସ ନାମ ଭରିୟା''ତି ଭତ୍ତାରଂ ପତ୍ୱାୱ ପଞ୍ଞାୟତି। ତସ୍ମା ଧୂମୋ ପଞ୍ଞାଣମଗ୍ଗିନୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁତିୟଂ।

୩। ୱିତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୩। ତତିୟେ ସଦ୍ଧୀଧ ୱିତ୍ତନ୍ତି ୟସ୍ମା ସଦ୍ଧୋ ସଦ୍ଧାୟ ମୁତ୍ତମଣିଆଦୀନିପି ୱିତ୍ତାନି ଲଭତି, ତିସ୍ସୋପି କୁଲସମ୍ପଦା, ଛ କାମସଗ୍ଗାନି, ନୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପତ୍ୱା ପରିୟୋସାନେ ଅମତମହାନିବ୍ବାନଦସ୍ସନମ୍ପି ଲଭତି, ତସ୍ମା ମଣିମୁତ୍ତାଦୀହି ୱିତ୍ତେହି ସଦ୍ଧାୱିତ୍ତମେୱ ସେଟ୍ଠଂ। ଧମ୍ମୋତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥୋ। ସୁଖମାୱହତୀତି ସଙ୍ଗମ୍ପି ସାସୱାନାସୱଂ ଅସଂକିଲିଟ୍ଠସୁଖଂ ଆୱହତି। ସାଦୁତରନ୍ତି ଲୋକସ୍ମିଂ ଲୋଣମ୍ବିଲାଦୀନଂ ସଙ୍ଗରସାନଂ ସଚ୍ଚମେୱ ମଧୁରତରଂ। ସଚ୍ଚସ୍ମିଂ ହି ଠିତା ସୀଘୱେଗଂ ନଦିମ୍ପି ନିୱତ୍ତେନ୍ତି, ୱିସମ୍ପି ନିମ୍ମଦ୍ଦେନ୍ତି, ଅଗ୍ଗିମ୍ପି ପଟିବାହନ୍ତି, ଦେୱମ୍ପି ୱସ୍ସାପେନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଂ ସଙ୍ଗରସାନଂ ମଧୁରତରନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଞାଜୀୱିଂ ଜୀୱିତମାହୁ ସେଟ୍ଠନ୍ତି ୟୋ ପଞ୍ଞାଜୀୱୀ ଗହଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାୟ ସଲାକଭତ୍ତାଦୀନି ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୟ ଜୀୱତି, ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ପନ ଧମ୍ମେନ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପଚ୍ଚୟେ ''ଇଦମତ୍ଥ''ନ୍ତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଦାୟ ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅରିୟଫଲାଧିଗମୱସେନ ପଞ୍ଞାୟ ଜୀୱତି, ତଂ ପଞ୍ଞାଜୀୱିଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସେଟ୍ଠଂ ଜୀୱିତଂ ଜୀୱତୀତି ଆହୁ। ତତିୟଂ।

୪। ୱୁଟ୍ଠିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୪। ଚତୁତ୍ଥେ ବୀଜନ୍ତି ଉପ୍ପତନ୍ତାନଂ ସତ୍ତୱିଧଂ ଧଞ୍ଞବୀଜଂ ସେଟ୍ଠଂ। ତସ୍ମିଞ୍ହି ଉଗ୍ଗତେ ଜନପଦୋ ଖେମୋ ହୋତି ସୁଭିକ୍ଖୋ। ନିପତତନ୍ତି ନିପତନ୍ତାନଂ ମେଘୱୁଟ୍ଠି ସେଟ୍ଠା। ମେଘୱୁଟ୍ଠିୟଞ୍ହି ସତି ୱିୱିଧାନି ସସ୍ସାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଜନପଦା ଫୀତା ହୋନ୍ତି ଖେମା ସୁଭିକ୍ଖା। ପୱଜମାନାନନ୍ତି ଜଙ୍ଗମାନଂ ପଦସା ଚରମାନାନଂ ଗାୱୋ ସେଟ୍ଠା। ତା ନିସ୍ସାୟ ହି ସତ୍ତା ପଞ୍ଚ ଗୋରସେ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନା ସୁଖଂ ୱିହରନ୍ତି। ପୱଦତନ୍ତି ରାଜକୁଲମଜ୍ଝାଦୀସୁ ୱଦନ୍ତାନଂ ପୁତ୍ତୋ

ୱରୋ। ସୋ ହି ମାତାପିତୂନଂ ଅନତ୍ଥାୱହଂ ନ ୱଦତି।

ୱିଜ୍ଜାଉପ୍ପତତଂ ସେଟ୍ଠାତି ପୁରିମପଞ୍ହେ କିର ସୁତ୍ୱା ସମୀପେ ଠିତା ଏକା ଦେୱତା ''ଦେୱତେ, କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଏତଂ ପଞ୍ହଂ ଦସବଲଂ ପୁଚ୍ଛସି? ଅହଂ ତେ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ଅତ୍ତନୋ ଖନ୍ତିୟା ଲଦ୍ଧିୟା ପଞ୍ହଂ କଥେସି। ଅଥ ନଂ ଇତରା ଦେୱତା ଆହ – ''ୟାୱ ପଧଂସୀ ୱଦେସି ଦେୱତେ ୟାୱ ପଗବ୍ଭା ମୁଖରା, ଅହଂ ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାମି। ତ୍ୱଂ ମୟ୍ହଂ କସ୍ମା କଥେସୀ''ତି? ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ତଦେୱ ପଞ୍ହଂ ଦସବଲଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସା ସତ୍ଥା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଜା ଉପ୍ପତତନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜାତି ଚତୁମଗ୍ଗୱିଜ୍ଜା। ସା ହି ଉପ୍ପତମାନା ସବ୍ବାକୁସଲଧମ୍ମେ ସମୁଗ୍ଘାତେତି। ତସ୍ମା ''ଉପ୍ପତତଂ ସେଟ୍ଠା''ତି ୱୁତ୍ତା। ଅୱିଜ୍ଜାତି ୱଟ୍ଟମୂଲକମହାଅୱିଜ୍ଜା। ସା ହି ନିପତନ୍ତାନଂ ଓସୀଦନ୍ତାନଂ ୱରା। ପୱଜମାନାନନ୍ତି ପଦସା ଚରମାନାନଂ ଜଙ୍ଗମାନଂ ଅନୋମପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଭୂତୋ ସଙ୍ଘୋ ୱରୋ। ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ସତ୍ତା ସୋତ୍ଥିଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧୋତି ୟାଦିସୋ ପୁତ୍ତୋ ୱା ହୋତୁ ଅଞ୍ଞୋ ୱା, ୟେସଂ କେସଞ୍ଚି ୱଦମାନାନଂ ବୁଦ୍ଧୋ ୱରୋ। ତସ୍ସ ହି ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆଗମ୍ମ ଅନେକସତସହସ୍ସାନଂ ପାଣାନଂ ବନ୍ଧନମୋକ୍ଖୋ ହୋତୀତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଭୀତାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୫। ପଞ୍ଚମେ କିଂସୂଧ ଭୀତାତି କିଂ ଭୀତା? ମଗ୍ଗୋ ଚନେକାୟତନପ୍ପୱୁତ୍ତୋତି ଅଟ୍ଠତିଂସାରମ୍ମଣୱସେନ ଅନେକେହି କାରଣେହି କଥିତୋ। ଏୱଂ ସନ୍ତେ କିସ୍ସ ଭୀତା ହୁତ୍ୱା ଅୟଂ ଜନତା ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୟୋ ଅଗ୍ଗହେସୀତି ୱଦତି। ଭୂରିପଞ୍ଞାତି ବହୁପଞ୍ଞ ଉସ୍ସନ୍ନପଞ୍ଞ। ପରଲୋକଂ ନ ଭାୟେତି ଇମସ୍ମା ଲୋକା ପରଂ ଲୋକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ ଭାୟେୟ୍ୟ। ପଣିଧାୟାତି ଠପେତ୍ୱା। ବହ୍ୱନ୍ନପାନଂ ଘରମାୱସନ୍ତୋତି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକାଦୟୋ ୱିୟ ବହ୍ୱନ୍ନପାନେ ଘରେ ୱସନ୍ତୋ। ସଂୱିଭାଗୀତି ଅଚ୍ଛରାୟ ଗହିତମ୍ପି ନଖେନ ଫାଲେତ୍ୱା ପରସ୍ସ ଦତ୍ୱାୱ ଭୁଞ୍ଜନସୀଲୋ। ୱଦଞ୍ଞୂତି ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ।

ଇଦାନି ଗାଥାୟ ଅଙ୍ଗାନି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତବ୍ବାନି – ''ୱାଚ''ନ୍ତି ହି ଇମିନା ଚତ୍ତାରି ୱଚୀସୁଚରିତାନି ଗହିତାନି, ''ମନେନା''ତିପଦେନ ତୀଣି ମନୋସୁଚରିତାନି, ''କାୟେନା''ତି ପଦେନ ତୀଣି କାୟସୁଚରିତାନି। ଇତି ଇମେ ଦସ କୁସଲକମ୍ମପଥା ପୁବ୍ବସୁଦ୍ଧିଅଙ୍ଗଂ ନାମ। ବହ୍ୱନ୍ନପାନଂ ଘରମାୱସନ୍ତୋତି ଇମିନା ୟଞ୍ଞୋପକ୍ଖରୋ ଗହିତୋ। ସଦ୍ଧୋତି ଏକମଙ୍ଗଂ, ମୁଦୂତି ଏକଂ, ସଂୱିଭାଗୀତି ଏକଂ, ୱଦଞ୍ଞୂତି ଏକଂ। ଇତି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି ସନ୍ଧାୟ ''ଏତେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଠିତୋ ଚତୂସୂ''ତି ଆହ।

ଅପରୋପି ପରିୟାୟୋ – ୱାଚନ୍ତିଆଦୀନି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି, ବହ୍ୱନ୍ନପାନନ୍ତି ଇମିନା ୟଞ୍ଞୋପକ୍ଖରୋୱ ଗହିତୋ, ସଦ୍ଧୋ ମୁଦୂ ସଂୱିଭାଗୀ ୱଦଞ୍ଞୂତି ଏକଂ ଅଙ୍ଗଂ। ଅପରୋ ଦୁକନୟୋ ନାମ ହୋତି। ''ୱାଚଂ ମନଞ୍ଚା''ତି ଇଦମେକଂ ଅଙ୍ଗଂ, ''କାୟେନ ପାପାନି ଅକୁବ୍ବମାନୋ, ବହ୍ୱନ୍ନପାନଂ ଘରମାୱସନ୍ତୋ''ତି ଏକଂ, ''ସଦ୍ଧୋ ମୁଦୂ''ତି ଏକଂ, ''ସଂୱିଭାଗୀ ୱଦଞ୍ଞୂ''ତି ଏକଂ। ଏତେସୁ ଚତୂସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଠିତୋ ଧମ୍ମେ ଠିତୋ ନାମ ହୋତି। ସୋ ଇତୋ ପରଲୋକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ ଭାୟତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ନଜୀରତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୬। ଛଟ୍ଠେ ନାମଗୋତ୍ତଂ ନ ଜୀରତୀତି ଅତୀତବୁଦ୍ଧାନଂ ୟାୱଜ୍ଜଦିୱସା ନାମଗୋତ୍ତଂ କଥିୟତି, ତସ୍ମା ନ ଜୀରତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପୋରାଣା ପନ ''ଅଦ୍ଧାନେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ନ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି, ଜୀରଣସଭାୱୋ ପନ ନ ହୋତିୟେୱା''ତି ୱଦନ୍ତି। ଆଲସ୍ସନ୍ତି ଆଲସିୟଂ, ୟେନ ଠିତଟ୍ଠାନେ ଠିତୋୱ, ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନୋୱ ହୋତି, ତେଲେପି ଉତ୍ତରନ୍ତେ ଠିତିଂ ନ କରୋତି। ପମାଦୋତି ନିଦ୍ଦାୟ ୱା କିଲେସୱସେନ ୱା ପମାଦୋ। ଅନୁଟ୍ଠାନନ୍ତି କମ୍ମସମୟେ କମ୍ମକରଣୱୀରିୟାଭାୱୋ। ଅସଂୟମୋତି ସୀଲସଞ୍ଞମାଭାୱୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଚାରତା। ନିଦ୍ଦାତି ସୋପ୍ପବହୁଲତା। ତାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ଠିତୋପି ନିସିନ୍ନୋପି ନିଦ୍ଦାୟତି, ପଗେୱ ନିପନ୍ନୋ। ତନ୍ଦୀତି ଅତିଚ୍ଛାତାଦିୱସେନ ଆଗନ୍ତୁକାଲସିୟଂ। ତେ ଛିଦ୍ଦେତି ତାନି ଛ ଛିଦ୍ଦାନି ୱିୱରାନି। ସବ୍ବସୋତି ସବ୍ବାକାରେନ। ତନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ୱିୱଜ୍ଜୟେତି ୱଜ୍ଜେୟ୍ୟ ଜହେୟ୍ୟ। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଇସ୍ସରିୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୭। ସତ୍ତମେ ସତ୍ଥମଲନ୍ତି ମଲଗ୍ଗହିତସତ୍ଥଂ। କିଂ ସୁ ହରନ୍ତଂ ୱାରେନ୍ତୀତି କଂ ହରନ୍ତଂ ନିସେଧେନ୍ତି। ୱସୋତି ଆଣାପୱତ୍ତନଂ। ଇତ୍ଥୀତି ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜନୀୟଭଣ୍ଡତ୍ତା ''ଇତ୍ଥୀ ଭଣ୍ଡାନମୁତ୍ତମଂ, ୱରଭଣ୍ଡ''ନ୍ତି ଆହ। ଅଥ ୱା ସବ୍ବେପି ବୋଧିସତ୍ତା ଚ ଚକ୍କୱତ୍ତିନୋ ଚ ମାତୁକୁଚ୍ଛିୟଂୟେୱ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି ''ଇତ୍ଥୀ ଭଣ୍ଡାନମୁତ୍ତମ''ନ୍ତି ଆହ। କୋଧୋ ସତ୍ଥମଲନ୍ତି କୋଧୋ ମଲଗ୍ଗହିତସତ୍ଥସଦିସୋ, ପଞ୍ଞାସତ୍ଥସ୍ସ ୱା ମଲନ୍ତି ସତ୍ଥମଲଂ। ଅବ୍ବୁଦନ୍ତି ୱିନାସକାରଣଂ, ଚୋରା ଲୋକସ୍ମିଂ ୱିନାସକାତି ଅତ୍ଥୋ। ହରନ୍ତୋତି ସଲାକଭତ୍ତାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ। ସଲାକଭତ୍ତାଦୀନି ହି ପଟ୍ଠପିତକାଲେୟେୱ ମନୁସ୍ସେହି ପରିଚ୍ଚତ୍ତାନି। ତେସଂ ତାନି ହରନ୍ତୋ ସମଣୋ ପିୟୋ ହୋତି, ଅନାହରନ୍ତେ ପୁଞ୍ଞହାନିଂ ନିସ୍ସାୟ ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ହୋନ୍ତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। କାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୮। ଅଟ୍ଠମେ ଅତ୍ତାନଂ ନ ଦଦେତି ପରସ୍ସ ଦାସଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ନ ଦଦେଯ୍ୟ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବବୋଧିସତ୍ତେତି ୱୁତ୍ତଂ। ନ ପରିଚ୍ଚଜେତି ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦୀନଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜେଯ୍ୟ ସବ୍ବବୋଧିସତ୍ତେ ଠପେତ୍ୱାଯେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। କଲ୍ୟାଣନ୍ତି ସଣ୍ହଂ ମୁଦୁକଂ। ପାପିକନ୍ତି ଫରୁସଂ ୱାଚଂ। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପାଥେଯ୍ୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୭୯। ନୱମେ ସଦ୍ଧା ବନ୍ଧତି ପାଥେଯ୍ୟନ୍ତି ସଦ୍ଧଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦେତି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖତି, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋତି, ତେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସିରୀତି ଇସ୍ସରିଯଂ। ଆସଯୋତି ୱସନଟ୍ଠାନଂ। ଇସ୍ସରିଯେ ହି ଅଭିମୁଖୀଭୂତେ ଥଲତୋପି ଜଲତୋପି ଭୋଗା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଯେୱ। ତେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିକସ୍ସତୀତି ପରିକଡ୍ଢତି। ନୱମଂ।

୧୦। ପଜ୍ଜୋତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୦। ଦସମେ ପଜ୍ଜୋତୋତି ପଦୀପୋ ୱିଯ ହୋତି। ଜାଗରୋତି ଜାଗରବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱିଯ ହୋତି। ଗାୱୋ କମ୍ମେ ସଜୀୱାନନ୍ତି କମ୍ମେନ ସହ ଜୀୱନ୍ତାନଂ ଗାୱୋୱ କମ୍ମେ କମ୍ମସହାଯା କମ୍ମଦୁତିଯକା ନାମ ହୋନ୍ତି। ଗୋମଣ୍ଡଲେହି ସଦ୍ଧିଂ କସିକମ୍ମାଦୀନି ନିପ୍ଫଜ୍ଜନ୍ତି। ସୀତସ୍ସ ଇରିଯାପଥୋତି ସୀତଂ ଅସ୍ସ ସତ୍ତକାଯସ୍ସ ଇରିଯାପଥୋ ଜୀୱିତୱୁତ୍ତି। ସୀତନ୍ତି ନଙ୍ଗଲଂ। ଯସ୍ସ ହି ନଙ୍ଗଲେହି ଖେତ୍ତଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି କଟ୍ଠଂ ନ ହୋତି, ସୋ କଥଂ ଜୀୱିସ୍ସତୀତି ୱଦତି। ଦସମଂ।

୧୧। ଅରଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୧। ଏକାଦସମେ ଅରଣାତି ନିକ୍କିଲେସା। ୱୁସିତନ୍ତି ୱୁସିତୱାସୋ। ଭୋଜିସ୍ସିଯନ୍ତି ଅଦାସଭାୱୋ। ସମଣାତି ଖୀଣାସୱସମଣା। ତେ ହି ଏକନ୍ତେନ ଅରଣା ନାମ। ୱୁସିତଂ ନ ନସ୍ସତୀତି ତେସଂ ଅରିଯମଗ୍ଗୱାସୋ ନ ନସ୍ସତି। ପରିଜାନନ୍ତୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନକଲ୍ୟାଣକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସେଖା ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରାଯ ପରିଞ୍ଞାଯ ପରିଜାନନ୍ତି। ଭୋଜିସ୍ସିଯନ୍ତି ଖୀଣାସୱସମଣାନଂଯେୱ ନିଚ୍ଚଂ ଭୁଜିସ୍ସଭାୱୋ ନାମ। ୱନ୍ଦନ୍ତୀତି ପବ୍ବଜିତଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱନ୍ଦନ୍ତି। ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତଂ । ସମଣୀଧାତି ସମଣଂ ଇଧ। ଜାତିହୀନନ୍ତି ଅପି ଚଣ୍ଡାଲକୁଲା ପବ୍ବଜିତଂ। ଖତ୍ତିଯାତି ନ କେୱଲଂ ଖତ୍ତିଯାୱ, ଦେୱାପି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନଂ ସମଣଂ ୱନ୍ଦନ୍ତିଯେୱାତି। ଏକାଦସମଂ।

ଛେତ୍ୱାୱଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

ଇତି ସାରତ୍ଥପ୍ପକାସିନିଯା

ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

ଦେୱତାସଂଯୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ଦେୱପୁତ୍ତସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ପଠମୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମକସ୍ସପସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୨। ଦେୱପୁତ୍ତସଂଯୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମେ ଦେୱପୁତ୍ତୋତି ଦେୱାନଞ୍ହି ଅଙ୍କେ ନିବ୍ବତ୍ତା ପୁରିସା ଦେୱପୁତ୍ତା ନାମ, ଇତ୍ଥିଯୋ ଦେୱଧୀତରୋ ନାମ ହୋନ୍ତି। ନାମୱସେନ ଅପାକଟାୱ "ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା"ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ପାକଟୋ "ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ"ତି। ତସ୍ମା ହେଟ୍ଠା "ଅଞ୍ଞତରା ଦେୱତା"ତି ୱତ୍ୱା ଇଧ "ଦେୱପୁତ୍ତୋ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୁସାସନ୍ତି ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ। ଅଯଂ କିର ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଭଗୱତା ସମ୍ବୋଧିତୋ ସତ୍ତମେ ୱସ୍ସେ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କତ୍ୱା ତିଦସପୁରେ ୱସ୍ସଂ ଉପଗମ୍ମ ଅଭିଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେନ ଝାନୱିଭଙ୍ଗେ – "ଭିକ୍ଖୂତି ସମଞ୍ଞାଯ ଭିକ୍ଖୁ, ପଟିଞ୍ଞାଯ ଭିକ୍ଖୂ"ତି (ୱିଭ। ୫୧୦)। ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁନିଦ୍ଦେସଂ କଥିଯମାନଂ ଅସ୍ସୋସି। "ଏୱଂ ୱିତକ୍କେଥ, ମା ଏୱଂ ୱିତକ୍କଯିତ୍ଥ, ଏୱଂ ମନସିକରୋଥ, ମା ଏୱଂ ମନସାକତ୍ଥ। ଇଦଂ ପଜହଥ, ଇଦଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରଥା"ତି (ପାରା। ୧୯)। ଏୱରୂପଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁଓୱାଦଂ ଭିକ୍ଖୁଅନୁସାସନଂ ନ ଅସ୍ସୋସି। ସୋ ତଂ ସନ୍ଧାଯ – "ଭିକ୍ଖୁଂ ଭଗୱା ପକାସେସି, ନୋ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁସାସ"ନ୍ତି ଆହ।

ତେନ ହୀତି ଯସ୍ମା ମଯା ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁସିଟ୍ଠି ନ ପକାସିତାତି ୱଦସି, ତସ୍ମା। ତଞ୍ଞେୱେତ୍ଥ ପଟିଭାତୂତି ତୁଯ୍ହେୱେସା ଅନୁସିଟ୍ଠିପକାସନା ଉପଟ୍ଠାତୂତି। ଯୋ ହି ପଞ୍ହଂ କଥେତୁକାମୋ ହୋତି, ନ ଚ ସକ୍କୋତି ସଵଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା କଥେତୁଂ। ଯୋ ୱା ନ କଥେତୁକାମୋ ହୋତି, ସକ୍କୋତି ପନ କଥେତୁଂ। ଯୋ ୱା ନେୱ କଥେତୁକାମୋ ହୋତି, କଥେତୁଂ ନ ଚ ସକ୍କୋତି। ସବ୍ବେସମ୍ପି ତେସଂ ଭଗୱା ପଞ୍ହଂ ଭାରଂ ନ କରୋତି। ଅଯଂ ପନ ଦେୱପୁତ୍ତୋ କଥେତୁକାମୋ ଚେୱ, ସକ୍କୋତି ଚ କଥେତୁଂ। ତସ୍ମା ତସ୍ସେୱ ଭାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଭଗୱା ଏୱମାହ। ସୋପି ପଞ୍ହଂ କଥେସି।

ତତ୍ଥ ସୁଭାସିତସ୍ସ ସିକ୍ଖେଥାତି ସୁଭାସିତଂ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଚତୁସଚ୍ଚନିସ୍ସିତଂ ଦସକଥାୱତ୍ଥୁନିସ୍ସିତଂ ସତ୍ତତିଂସବୋଧିପକ୍ଖିଯନିସ୍ସିତଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ୱଚୀସୁଚରିତମେୱ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ। ସମଣୂପାସନସ୍ସ ଚାତି ସମଣେହି ଉପାସିତବ୍ବଂ ସମଣୂପାସନଂ ନାମ ଅଟ୍ଠତିଂସଭେଦଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, ତମ୍ପି ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ ଭାୱେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ବହୁସ୍ସୁତାନଂ ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଉପାସନମ୍ପି ସମଣୂପାସନଂ। ତମ୍ପି 'କିଂ, ଭନ୍ତେ, କୁସଲ"ନ୍ତିଆଦିନା ପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନେନ ପଞ୍ଞାୱୁଦ୍ଧତ୍ଥଂ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ। ଚିତ୍ତୱୂପସମସ୍ସ ଚାତି ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିୱସେନ ଚିତ୍ତୱୂପସମଂ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ। ଇତି ଦେୱପୁତ୍ତେନ ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା କଥିତା ହୋନ୍ତି। ପୁରିମପଦେନ ହି ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା କଥିତା, ଦୁତିଯପଦେନ ଅଧିପଞ୍ଞାସିକ୍ଖା, ଚିତ୍ତୱୂପସମେନ ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖାତି ଏୱଂ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ସକଲମ୍ପି ସାସନଂ ପକାସିତମେୱ ହୋତି। ପଠମଂ।

୨। ଦୁତିଯକସ୍ସପସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୩। ଦୁତିଯେ ଝାଯୀତି ଦ୍ୱୀହି ଝାନେହି ଝାଯୀ। ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋତି କମ୍ମଟ୍ଠାନୱିମୁତ୍ତିଯା ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ। ହଦଯସ୍ସାନୁପତ୍ତିନ୍ତି ଅରହତ୍ତଂ। ଲୋକସ୍ସାତି ସଙ୍ଖାରଲୋକସ୍ସ। ଅନିସ୍ସିତୋତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ଅନିସ୍ସିତୋ, ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିଯୋ ୱା ଅନିସ୍ସିତୋ। ତଦାନିସଂସୋତି ଅରହତ୍ତାନିସଂସୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅରହତ୍ତାନିସଂସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ ଝାଯୀ ଭୱେଯ୍ଯ, ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଭୱେଯ୍ଯ, ଲୋକସ୍ସ ଉଦଯବ୍ବଯଂ ଞତ୍ୱା ଅନିସ୍ସିତୋ ଭୱେଯ୍ଯ। ତନ୍ତିଧମ୍ମୋ ପନ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ପୁବ୍ବଭାଗୋତି। ଦୁତିଯଂ।

୩-୪। ମାଘସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୮୪। ତତିଯେ ମାଘୋତି ସକ୍କସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ସ୍ୱେୱ ୱତ୍ତେନ ଅଞ୍ଞେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଦେୱିସ୍ସରିଯଂ ପତ୍ତୋତି ୱତ୍ରଭୂ, ୱତ୍ରନାମକଂ ୱା ଅସୁରଂ ଅଭିଭୱତୀତି ୱତ୍ରଭୂ। ତତିଯଂ।

୮୫। ଚତୁତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଦାମଲିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୬। ପଞ୍ଚମେ ନ ତେନାସୀସତେ ଭୱନ୍ତି ତେନ କାରଣେନ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଭୱଂ ନ ପତ୍ଥେତି। ଆଯତପଗ୍ଗହୋ ନାମେସ ଦେୱପୁତ୍ତୋ, ଖୀଣାସୱସ୍ସ

କିଚ୍ଚୱୋସାନଂ ନତ୍ଥି। ଖୀଣାସୱେନ ହି ଆଦିତୋ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତିୟା ୱୀରିୟଂ କତଂ , ଅପରଭାଗେ ମୟା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତନ୍ତି ମା ତୁଣ୍ହୀ ଭୱତୁ, ତଥେୱ ୱୀରିୟଂ ଦଳ୍ହଂ କରୋତୁ ପରକ୍କମତୂତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମାହ।

ଅଥ ଭଗୱା ''ଅୟଂ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଖୀଣାସୱସ୍ସ କିଚ୍ଚୱୋସାନଂ ଅକଥେନ୍ତୋ ମମ ସାସନଂ ଅନିୟ୍ୟାନିକଂ କଥେତି, କିଚ୍ଚୱୋସାନମସ୍ସ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନତ୍ଥି କିଚ୍ଚନ୍ତିଆଦିମାହ। ତୀସୁ କିର ପିଟକେସୁ ଅୟଂ ଗାଥା ଅସଂକିଣ୍ଣା। ଭଗୱତା ହି ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱୀରିୟସ୍ସ ଦୋସୋ ନାମ ଦସ୍ସିତୋ ନତ୍ଥି। ଇଧ ପନ ଇମଂ ଦେୱପୁତ୍ତଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ''ଖୀଣାସୱେନ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଆସୱକ୍ଖୟତ୍ଥାୟ ଅରଞ୍ଞେ ୱସନ୍ତେନ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଦାୟ ୱୀରିୟଂ କତଂ, ଅପରଭାଗେ ସଚେ ଇଚ୍ଛତି, କରୋତୁ, ନୋ ଚେ ଇଚ୍ଛତି, ୟଥାସୁଖଂ ୱିହରତୂ''ତି ଖୀଣାସୱସ୍ସ କିଚ୍ଚୱୋସାନଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ ଗାଧନ୍ତି ପତିଟ୍ଠଂ। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। କାମଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୭। ଛଟ୍ଠେ ଦୁକ୍କରନ୍ତି ଅୟଂ କିର ଦେୱପୁତ୍ତୋ ପୁବ୍ବୟୋଗାୱଚରୋ ବହଲକିଲେସତାୟ ସପ୍ପୟୋଗେନ କିଲେସେ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେନ୍ତୋ ସମଣଧମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପୁକୂପନିସ୍ସୟମନ୍ଦତାୟ ଅରିୟଭୂମିଂ ଅପ୍ପତ୍ୱାୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ସୋ ''ତଥାଗତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍କରଭାୱଂ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ ଦୁକ୍କରନ୍ତି ଦସପି ୱସ୍ସାନି…ପେ… ସଟ୍ଠିପି ୟଦେତଂ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧସ୍ସ ସମଣଧମ୍ମସ୍ସ କରଣଂ ନାମ, ତଂ ଦୁକ୍କରଂ। ସେଖାତି ସତ୍ତ ସେଖା। ସୀଲସମାହିତାତି ସୀଲେନ ସମାହିତା ସମୁପେତା। ଠିତତ୍ତାତି ପତିଟ୍ଠିତସଭାୱା। ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଇଦାନି ଉପରିପଞ୍ହସମୁଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ ଅନଗାରିୟୁପେତସ୍ସାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅନଗାରିୟୁପେତସ୍ସାତି ଅନଗାରିୟଂ ନିଗ୍ଗେହଭାୱଂ ଉପେତସ୍ସ। ସତ୍ତଭୂମିକେପି ହି ପାସାଦେ ୱସନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱୁଦ୍ଧତରେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ମୟ୍ହଂ ଇଦଂ ପାପୁଣାତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଆଦାୟ ନିକ୍ଖମତେୱ। ତସ୍ମା ''ଅନଗାରିୟୁପେତୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତୁଟ୍ଠୀତି ଚତୁପଚ୍ଚୟସନ୍ତୋସୋ। ଭାୱନାୟାତି ଚିତ୍ତୂପସମଭାୱନାୟ।

ତେ ଛେତ୍ୱା ମଚ୍ଚୁନୋ ଜାଲନ୍ତି ୟେ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟୂପସମେ ରତା, ତେ ଦୁସ୍ସମାଦହଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଦହନ୍ତି। ୟେ ଚ ସମାହିତଚିତ୍ତା, ତେ ଚତୁପଚ୍ଚୟସନ୍ତୋସଂ ପୂରେନ୍ତା ନ କିଲମନ୍ତି। ୟେ ସନ୍ତୁଟ୍ଠା, ତେ ସୀଲଂ ପୂରେନ୍ତା ନ କିଲମନ୍ତି । ୟେ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତା ସତ୍ତ ସେଖା, ତେ ଅରିୟା ମଚ୍ଚୁନୋ ଜାଲସଙ୍ଖାତଂ କିଲେସଜାଲଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଦୁଗ୍ଗମୋତି ''ସଚ୍ଚମେତଂ, ଭନ୍ତେ, ୟେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟୂପସମେ ରତା, ତେ ଦୁସ୍ସମାଦହଂ ସମାଦହନ୍ତି… ପେ… ୟେ ସୀଲେ ପତିଟ୍ଠିତା, ତେ ମଚ୍ଚୁନୋ ଜାଲଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି''। କିଂ ନ ଗଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି? ଅୟଂ ପନ ଦୁଗ୍ଗମୋ ଭଗୱା ୱିସମୋ ମଗ୍ଗୋତି ଆହ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅରିୟମଗ୍ଗୋ ନେୱ ଦୁଗ୍ଗମୋ ନ ୱିସମୋ, ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦାୟ ପନସ୍ସ ବହୂ ପରିସ୍ସୟା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ। ଅୱଂସିରାତି ଞାଣସିରେନ ଅଧୋସିରା ହୁତ୍ୱା ପପତନ୍ତି। ଅରିୟମଗ୍ଗଂ ଆରୋହିତୁଂ ଅସମତ୍ଥତାୟେୱ ଚ ତେ ଅନରିୟମଗ୍ଗେ ପପତନ୍ତୀତି ଚ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଅରିୟାନଂ ସମୋ ମଗ୍ଗୋତି ସ୍ୱେୱ ମଗ୍ଗୋ ଅରିୟାନଂ ସମୋ ହୋତି। ୱିସମେ ସମାତି ୱିସମେପି ସତ୍ତକାୟେ ସମାୟେୱ। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପଞ୍ଚାଲଚଣ୍ଡସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୮। ସତ୍ତମେ ସମ୍ବାଧେତି ନୀୱରଣସମ୍ବାଧଂ କାମଗୁଣସମ୍ବାଧନ୍ତି ଦ୍ୱେ ସମ୍ବାଧା। ତେସୁ ଇଧ ନୀୱରଣସମ୍ବାଧଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଓକାସନ୍ତି ଝାନସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ପଟିଲୀନନିସଭୋତି ପଟିଲୀନସେଟ୍ଠୋ। ପଟିଲୀନୋ ନାମ ପହୀନମାନୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ୟଥାହ – ''କଥଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଟିଲୀନୋ ହୋତି । ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅସ୍ମିମାନୋ ପହୀନୋ ହୋତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତୋ ଅନଭାୱଂକତୋ ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମୋ''ତି (ଅ। ନି। ୪। ୩୮; ମହାନି। ୮୭)। ପଚ୍ଚଲତ୍ଥଂସୂତି ପଟିଲଭିଂସୁ। ସମ୍ମା ତେତି ୟେ ନିବ୍ବାନପତ୍ତିୟା ସତିଂ ପଟିଲଭିଂସୁ, ତେ ଲୋକୁତ୍ତରସମାଧିନାପି ସୁସମାହିତାତି ମିସ୍ସକଜ୍ଝାନଂ କଥିତଂ। ସତ୍ତମଂ।

୮। ତାୟନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୮୯। ଅଟ୍ଠମେ ପୁରାଣତିତ୍ଥକରୋତି ପୁବ୍ବେ ତିତ୍ଥକରୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ତିତ୍ଥଂ ନାମ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିୟୋ, ତିତ୍ଥକରୋ ନାମ ତାସଂ ଉପ୍ପାଦକୋ ସତ୍ଥା। ସେୟ୍ୟଥିଦଂ ନନ୍ଦୋ, ୱଚ୍ଛୋ, କିସୋ, ସଂକିଚ୍ଚୋ। ପୁରାଣାଦୟୋ ପନ ତିତ୍ଥିୟା ନାମ। ଅୟଂ ପନ ଦିଟ୍ଠିଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା କଥଂ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତୋତି? କମ୍ମୱାଦିତାୟ। ଏସ କିର ଉପୋସଥଭତ୍ତାଦୀନି ଅଦାସି, ଅନାଥାନଂ ୱତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେସି, ପତିସ୍ସୟେ ଅକାସି, ପୋକ୍ଖରଣିୟୋ ଖଣାପେସି, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ବହୁଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଅକାସି। ସୋ ତସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ସାସନସ୍ସ ପନ ନିୟ୍ୟାନିକଭାୱଂ ଜାନାତି। ସୋ ତଥାଗତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାସନାନୁଚ୍ଛୱିକା ୱୀରିୟପ୍ପଟିସଂୟୁତ୍ତା ଗାଥା ୱକ୍ଖାମୀତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଛିନ୍ଦ ସୋତନ୍ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଛିନ୍ଦାତି ଅନିୟମିତଆଣତ୍ତି। ସୋତନ୍ତି ତଣ୍ହାସୋତଂ। ପରକ୍କମ୍ମାତି ପରକ୍କମିତ୍ୱା ୱୀରିୟଂ କତ୍ୱା। କାମେତି କିଲେସକାମେପି ୱତ୍ଥୁକାମେପି। ପନୁଦାତି ନୀହର। ଏକତ୍ତନ୍ତି ଝାନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – କାମେ ଅଜହିତ୍ୱା ମୁନି ଝାନଂ ନ ଉପପଜ୍ଜତି, ନ ପଟିଲଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କୟିରା ଚେ କୟିରାଥେନନ୍ତି ୟଦି ୱୀରିୟଂ କରେୟ୍ୟ, କରେୟ୍ୟାଥ, ତଂ ୱୀରିୟଂ ନ ଓସକ୍କେୟ୍ୟ। ଦଳ୍ହମେନଂ ପରକ୍କମେତି ଦଳ୍ହଂ ଏନଂ କରେୟ୍ୟ। ସିଥିଲୋ ହି ପରିବ୍ବାଜୋତି ସିଥିଲଗହିତା ପବ୍ବଜ୍ଜା। ଭିୟ୍ୟୋ ଆକିରତେ ରଜନ୍ତି ଅତିରେକଂ ଉପରି କିଲେସରଜଂ ଆକିରତି। ଅକତଂ ଦୁକ୍କଟଂ ସେୟ୍ୟୋତି ଦୁକ୍କଟଂ ଅକତମେୱ ସେୟ୍ୟୋ। ୟଂ କିଞ୍ଚୀତି ନ କେୱଲଂ ଦୁକ୍କଟଂ କତ୍ୱା କତସାମଞ୍ଞମେୱ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୟଂ କିଞ୍ଚି ସିଥିଲଂ କତଂ ଏୱରୂପମେୱ ହୋତି। ସଂକିଲିଟ୍ଠନ୍ତି ଦୁକ୍କରକାରିକୱତଂ। ଇମସ୍ମିଂ ହି ସାସନେ ପଚ୍ଚୟହେତୁ ସମାଦିନ୍ନଧୁତଙ୍ଗୱତଂ ସଂକିଲିଟ୍ଠମେୱ। ସଙ୍କସ୍ସରନ୍ତି ସଙ୍କାୟ ସରିତଂ, ‘‘ଇଦମ୍ପି ଇମିନା କତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଇଦମ୍ପି ଇମିନା’’ତି ଏୱଂ ଆସଙ୍କିତପରିସଙ୍କିତଂ। ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିୟିକାତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ଆଦିଭୂତା ପୁବ୍ବପଧାନଭୂତା। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଚନ୍ଦିମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯୦। ନୱମେ ଚନ୍ଦିମାତି ଚନ୍ଦୱିମାନୱାସୀ ଦେୱପୁତ୍ତୋ। ସବ୍ବଧୀତି ସବ୍ବେସୁ ଖନ୍ଧଆୟତନାଦୀସୁ। ଲୋକାନୁକମ୍ପକାତି ତୁମ୍ହେପି ଏତସ୍ସପି ତାଦିସା ଏୱ। ସନ୍ତରମାନୋୱାତି ତୁରିତୋ ୱିୟ। ପମୁଞ୍ଚସୀତି ଅତୀତତ୍ଥେ ୱତ୍ତମାନୱଚନଂ। ନୱମଂ।

୧୦। ସୂରିୟସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯୧। ଦସମେ ସୂରିୟୋତି ସୂରିୟୱିମାନୱାସୀ ଦେୱପୁତ୍ତୋ। ଅନ୍ଧକାରେତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣୁପ୍ପତ୍ତିନିୱାରଣେନ ଅନ୍ଧଭାୱକରଣେ। ୱିରୋଚତୀତି ୱେରୋଚନୋ। ମଣ୍ଡଲୀତି ମଣ୍ଡଲସଣ୍ଠାନୋ। ମା, ରାହୁ, ଗିଲୀ ଚରମନ୍ତଲିକ୍ଖେତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଚରଂ ସୂରିୟଂ, ରାହୁ, ମା ଗିଲୀତି ୱଦତି। କିଂ ପନେସ ତଂ ଗିଲତୀତି ? ଆମ, ଗିଲତି। ରାହୁସ୍ସ ହି ଅତ୍ତଭାୱୋ ମହା, ଉଚ୍ଚତ୍ତନେନ ଅଟ୍ଠୟୋଜନସତାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ୟୋଜନସହସ୍ସାନି, ବାହନ୍ତରମସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନସତାନି, ବହଲତ୍ତେନ ଛ ୟୋଜନସତାନି, ସୀସଂ ନୱ ୟୋଜନସତଂ, ନଲାଟଂ ତିୟୋଜନସତଂ, ଭମୁକନ୍ତରଂ ପଣ୍ଣାସୟୋଜନଂ, ମୁଖଂ ଦ୍ୱିୟୋଜନସତଂ, ଘାନଂ ତିୟୋଜନସତଂ, ମୁଖାଧାନଂ ତିୟୋଜନସତଗମ୍ଭୀରଂ ହତ୍ଥତଲପାଦତଲାନି ପୁଥୁଲତୋ ଦ୍ୱିୟୋଜନସତାନି । ଅଙ୍ଗୁଲିପବ୍ବାନି ପଣ୍ଣାସ ୟୋଜନାନି। ସୋ ଚନ୍ଦିମସୂରିୟେ ୱିରୋଚମାନେ ଦିସ୍ୱା ଇସ୍ସାପକତୋ ତେସଂ ଗମନୱୀଥିଂ ଓତରିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଚନ୍ଦୱିମାନଂ ସୂରିୟୱିମାନଂ ୱା ତିୟୋଜନସତିକେ ମହାନରକେ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱିୟ ହୋତି। ୱିମାନେ ଅଧିୱତ୍ଥା ଦେୱତା ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ୱିରୱନ୍ତି। ସୋ ପନ ୱିମାନଂ କଦାଚି ହତ୍ଥେନ ଛାଦେତି, କଦାଚି ହନୁକସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ପକ୍ଖିପତି, କଦାଚି ଜିୱ୍ହାୟ ପରିମଜ୍ଜତି, କଦାଚି ଅୱଗଣ୍ଡକାରକଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ୱିୟ କପୋଲନ୍ତରେ ଠପେତି। ୱେଗଂ ପନ ୱାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସଚେ ୱାରେସ୍ସାମୀତି ଗଣ୍ଡକଂ କତ୍ୱା ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, ମତ୍ଥକଂ ତସ୍ସ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମେୟ୍ୟ, ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ୱା ନଂ ଓନମେୟ୍ୟ। ତସ୍ମା ୱିମାନେନ ସହେୱ ଗଚ୍ଛତି। ପଜଂ ମମନ୍ତି ଚନ୍ଦିମସୂରିୟା କିର ଦ୍ୱେପି ଦେୱପୁତ୍ତା ମହାସମୟସୁତ୍ତକଥନଦିୱସେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ପତ୍ତା। ତେନ ଭଗୱା ‘‘ପଜଂ ମମ’’ନ୍ତି ଆହ, ପୁତ୍ତୋ ମମ ଏସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଦସମଂ।

ପଠମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୨। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୱଗ୍ଗୋ

୧। ଚନ୍ଦିମସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯୨। ଦୁତିୟୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ କଚ୍ଛେୱାତି କଚ୍ଛେ ୱିୟ। କଚ୍ଛେତି ପବ୍ବତକଚ୍ଛେପି ନଦୀକଚ୍ଛେପି। ଏକୋଦି ନିପକାତି ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତା ଚେୱ ପଞ୍ଞାନେପକ୍କେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତା। ସତାତି ସତିମନ୍ତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ୟେ ଝାନାନି ଲଭିତ୍ୱା ଏକୋଦୀ ନିପକା ସତା ୱିହରନ୍ତି, ତେ ଅମକସେ ପବ୍ବତକଚ୍ଛେ ୱା ନଦୀକଚ୍ଛେ ୱା ମଗା ୱିୟ ସୋତ୍ଥିଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତୀତି। ପାରନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ। ଅମ୍ବୁଜୋତି ମଚ୍ଛୋ। ରଣଞ୍ଜହାତି କିଲେସଞ୍ଜହା। ୟେପି ଝାନାନି ଲଭିତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତା କିଲେସେ ଜହନ୍ତି, ତେ ସୁତ୍ତଜାଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ମଚ୍ଛା ୱିୟ ନିବ୍ବାନଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଠମଂ।

୨। ୱେଣ୍ଡୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯୩। ଦୁତିୟେ ୱେଣ୍ଡୂତି ତସ୍ସ ଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ନାମଂ। ପୟିରୁପାସିୟାତି ପରିରୁପାସିତ୍ୱା। ଅନୁସିକ୍ଖରେତି ସିକ୍ଖନ୍ତି। ସିଟ୍ଠିପଦେତି ଅନୁସିଟ୍ଠିପଦେ। କାଲେ ତେ ଅପ୍ପମଜ୍ଜନ୍ତାତି କାଲେ ତେ ଅପ୍ପମାଦଂ କରୋନ୍ତା। ଦୁତିୟଂ।

୩। ଦୀଘଲଟ୍ଠିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯୪। ତତିୟେ ଦୀଘଲଟ୍ଠୀତି ଦେୱଲୋକେ ସଙ୍ଗେ ସମପ୍ପମାଣା ତିଗାୱୁତିକାୱ ହୋନ୍ତି, ମନୁସ୍ସଲୋକେ ପନସ୍ସ ଦୀଘଉଭାୱତାୟ ଏୱଂନାମଂ ଅହୋସି। ସୋ ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋପି ତଥେୱ ପଞ୍ଞାୟି। ତତିୟଂ।

୪। ନନ୍ଦନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯୫। ଚତୁତ୍ଥେ ଗୋତମାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି। ଅନାୱଟନ୍ତି ତଥାଗତସ୍ସ ହି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପେସେନ୍ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖୋ ୱା ପବ୍ବତୋ ୱା ଆୱରିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ତେନାହ ‘‘ଅନାୱଟ’’ନ୍ତି। ଇତି ତଥାଗତଂ ଥୋମେତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ଅଭିସଙ୍ଖତପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ କଥଂୱିଧନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖମତିଚ୍ଚ ଇରିୟତୀତି ଦୁକ୍ଖଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱିହରତି। ସୀଲୱାତି ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରେନ ସୀଲେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଖୀଣାସୱୋ। ପଞ୍ଞାଦୟୋପି ମିସ୍ସକାୟେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ପୂଜୟନ୍ତୀତି ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀହି ପୂଜେନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫-୬। ଚନ୍ଦନସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୯୬। ପଞ୍ଚମେ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠେ ଅନାଲମ୍ବେତି ହେଟ୍ଠା ଅପତିଟ୍ଠେ ଉପରି ଅନାଲମ୍ବନେ। ସୁସମାହିତୋତି ଅପ୍ପନାୟପି ଉପଚାରେନପି ସୁଟ୍ଠୁ ସମାହିତୋ । ପହିତତ୍ତୋତି ପେସିତତ୍ତୋ। ନନ୍ଦୀରାଗପରିକ୍ଖୀଣୋତି ପରିକ୍ଖୀଣନନ୍ଦୀରାଗୋ। ନନ୍ଦୀରାଗୋ ନାମ ତୟୋ କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରା। ଇତି ଇମାୟ ଗାଥାୟ କାମସଞ୍ଞାଗହଣେନ ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିୟସଂୟୋଜନାନି, ରୂପସଂୟୋଜନଗହଣେନ ପଞ୍ଚ ଉଦ୍ଧମ୍ଭାଗିୟସଂୟୋଜନାନି, ନନ୍ଦୀରାଗେନ ତୟୋ କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରା ଗହିତା। ଏୱଂ ୟସ୍ସ ଦସ ସଂୟୋଜନାନି ତୟୋ ଚ କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରା ପହୀନା, ସୋ ଗମ୍ଭୀରେ ମହୋଘେ ନ ସୀଦତୀତି। କାମସଞ୍ଞାୟ ୱା କାମଭୱୋ, ରୂପସଂୟୋଜନେନ ରୂପଭୱୋ ଗହିତୋ, ତେସଂ ଗହଣେନ ଅରୂପଭୱୋ ଗହିତୋୱ , ନନ୍ଦୀରାଗେନ ତୟୋ କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରା ଗହିତାତି ଏୱଂ ୟସ୍ସ ତୀସୁ ଭୱେସୁ ତୟୋ ସଙ୍ଖାରା ନତ୍ଥି, ସୋ ଗମ୍ଭୀରେ ନ ସୀଦତୀତିପି ଦସ୍ସେତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୯୭। ଛଟ୍ଠଂ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସୁବ୍ରହ୍ମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୯୮। ସତ୍ତମେ ସୁବ୍ରହ୍ମାତି ସୋ କିର ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ନନ୍ଦନକୀଳିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକମୂଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦି। ତଂ ପଞ୍ଚସତା ଦେୱଧୀତରୋ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା, ପଞ୍ଚସତା ରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁଳ୍ହା। ନନୁ ଚ ଦେୱତାନଂ ଚିତ୍ତୱସେନ ୟୋଜନସତିକୋପି ରୁକ୍ଖୋ ଓନମିତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ଆଗଚ୍ଛତି, କସ୍ମା ତା ଅଭିରୁଳ୍ହାତି। ଖିଡ୍ଡାପସୁତତାୟ। ଅଭିରୁୟ୍ହ ପନ ମଧୁରସ୍ସରେନ ଗାୟିତ୍ୱା ଗାୟିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାନି ପାତେନ୍ତି, ତାନି ଗହେତ୍ୱା ଇତରା ଏକତୋୱଣ୍ଟିକମାଲାଦିୱସେନ ଗନ୍ଥେନ୍ତି। ଅଥ ରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁଳ୍ହା ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମୱସେନ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ଅୱୀଚିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତା ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତି।

ଅଥ କାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ‘‘ଇମାସଂ ନେୱ ସଦ୍ଦୋ ସୁୟ୍ୟତି, ନ ପୁପ୍ଫାନି ପାତେନ୍ତି। କହଂ ନୁ ଖୋ ଗତା’’ତି? ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ପିୟୱତ୍ଥୁକସୋକେନ ରୁପ୍ପମାନୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଏତା ତାୱ ୟଥାକମ୍ମେନ ଗତା, ମୟ୍ହଂ ଆୟୁସଙ୍ଖାରୋ କିତ୍ତକୋ’’ତି। ସୋ – ‘‘ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ମୟାପି ଅୱସେସାହି ପଞ୍ଚସତାହି ସଦ୍ଧିଂ କାଲଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ନିବ୍ବତ୍ତିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଦିସ୍ୱା ବଲୱତରେନ ସୋକେନ ରୁପ୍ପି। ସୋ – ‘‘ଇମଂ ମୟ୍ହଂ ସୋକଂ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଞ୍ଞତ୍ର ତଥାଗତା ନିବ୍ବାପେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଂ ଉତ୍ରସ୍ତନ୍ତି ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ଇଦନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତି। ଦୁତିୟପଦଂ ପୁରିମସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ନିଚ୍ଚନ୍ତି ଚ ପଦସ୍ସ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟାତି ଅତ୍ଥୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ, ସୋକୁପ୍ପତ୍ତିକାଲତୋ ପନ ପଟ୍ଠାୟ ନିଚ୍ଚନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅନୁପ୍ପନ୍ନେସୁ କିଚ୍ଛେସୂତି ଇତୋ ସତ୍ତାହଚ୍ଚୟେନ ୟାନି ଦୁକ୍ଖାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ତେସୁ। ଅଥୋ ଉପ୍ପତିତେସୁ ଚାତି ୟାନି ପଞ୍ଚସତାନଂ ଅଚ୍ଛରାନଂ ନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ଦିଟ୍ଠାନି, ତେସୁ ଚାତି ଏୱଂ ଇମେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନାନୁପ୍ପନ୍ନେସୁ ଦୁକ୍ଖେସୁ ନିଚ୍ଚଂ ମମ ଉତ୍ରସ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ, ଅବ୍ଭୁତ୍ତରେ ଡୟ୍ହମାନୋ ୱିୟ ହୋମି ଭଗୱାତି ଦସ୍ସେତି।

ନାଞ୍ଞତ୍ରବୋଜ୍ଝା ତପସାତି ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଭାୱନଞ୍ଚ ତପୋଗୁଣଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞତ୍ର ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିଂ ନ ପସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବନିସ୍ସଗ୍ଗାତି ନିବ୍ବାନତୋ। ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି

ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଭାୱନା ପଠମଂ ଗହିତା, ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରୋ ପଚ୍ଛା, ଅନ୍ତତୋ ପନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରୋୱ ପଠମଂ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇନ୍ଦିୟସଂୱରେ ହି ଗହିତେ ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ ଗହିତଂ ହୋତି। ତସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନିସ୍ସୟମୁତ୍ତକୋ ଧୁତଙ୍ଗସଙ୍ଖାତଂ ତପୋଗୁଣଂ ସମାଦାୟ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେନ୍ତୋ ସହ ୱିପସ୍ସନାୟ ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେ ଭାୱେତି। ତସ୍ସ ଅରିୟମଗ୍ଗୋ ଯଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୋ ‘‘ସବ୍ବନିସ୍ସଗ୍ଗୋ’’ତି ଭଗୱା ଚତୁସଚ୍ଚୱସେନ ଦେସନଂ ୱିନିୱଟ୍ଟେସି। ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଦେସନାପରିୟୋସାନେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହୀତି। ସତ୍ତମଂ।

୮-୧୦। କକୁଧସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୯୯। ଅଟ୍ଠମେ କକୁଧୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋତି ଅୟଂ କିର କୋଲନଗରେ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକପୁତ୍ତୋ ଦହରକାଲେୟେୱ ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱସନ୍ତୋ ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା କାଲଙ୍କତୋ, ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତତ୍ରାପି ନଂ କକୁଧୋ ବ୍ରହ୍ମାତ୍ୱେୱ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି। ନନ୍ଦସୀତି ତୁସ୍ସସି। କିଂ ଲଦ୍ଧାତି ତୁଟ୍ଠି ନାମ କିଞ୍ଚି ମନାପଂ ଲଭିତ୍ୱା ହୋତି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। କିଂ ଜୀୟିତ୍ଥାତି ଯସ୍ସ ହି କିଞ୍ଚି ମନାପଂ ଚୀୱରାଦିୱତ୍ଥୁ ଜିଣ୍ଣଂ ହୋତି, ସୋ ସୋଚତି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଅରତୀ ନାଭିକୀରତୀତି ଉକ୍କଣ୍ଠିତା ନାଭିଭୱତି। ଅଘଜାତସ୍ସାତି ଦୁକ୍ଖଜାତସ୍ସ, ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖେ ଠିତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ନନ୍ଦୀଜାତସ୍ସାତି ଜାତତଣ୍ହସ୍ସ। ଅଘନ୍ତି ଏୱରୂପସ୍ସ ହି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଂ ଆଗତମେୱ ହୋତି । ‘‘ଦୁକ୍ଖୀ ସୁଖଂ ପତ୍ଥୟତୀ’’ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଇତି ଅଘଜାତସ୍ସ ନନ୍ଦୀ ହୋତି, ସୁଖୱିପରିଣାମେନ ଦୁକ୍ଖଂ ଆଗତମେୱାତି ନନ୍ଦୀଜାତସ୍ସ ଅଘଂ ହୋତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୧୦୦। ନୱମଂ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ। ନୱମଂ।

୧୦୧। ଦସମେ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଅନୁମାନବୁଦ୍ଧିୟା ଆନୁଭାୱପ୍ପକାସନତ୍ଥଂ ଅଞ୍ଞତରୋତି ଆହ। ଦସମଂ।

ଦୁତିୟୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୩। ନାନାତିତ୍ଥିୟୱଗ୍ଗୋ

୧-୨। ସିୱସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୦୨। ତତିୟୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ। ପଠମଂ।

୧୦୩। ଦୁତିୟେ ପଟିକଚ୍ଚେୱାତି ପଠମଂୟେୱ। ଅକ୍ଖଚ୍ଛିନ୍ନୋୱଝାୟତୀତି ଅକ୍ଖଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଅୱଝାୟତି, ବଲୱଚିନ୍ତନଂ ଚିନ୍ତେତି। ଦୁତିୟଗାଥାୟ ଅକ୍ଖଚ୍ଛିନ୍ନୋୱାତି ଅକ୍ଖଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱିୟ। ଦୁତିୟଂ।

୩-୪। ସେରୀସୁତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୦୪। ତତିୟେ ଦାୟକୋତି ଦାନସୀଲୋ। ଦାନପତୀତି ଯଂ ଦାନଂ ଦେମି, ତସ୍ସ ପତି ହୁତ୍ୱା ଦେମି, ନ ଦାସୋ ନ ସହାୟୋ। ଯୋ ହି ଅତ୍ତନା ମଧୁରଂ ଭୁଞ୍ଜତି, ପରେସଂ ଅମଧୁରଂ ଦେତି, ସୋ ଦାନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ଦାସୋ ହୁତ୍ୱା ଦେତି। ଯୋ ଯଂ ଅତ୍ତନା ଭୁଞ୍ଜତି, ତଦେୱ ଦେତି, ସୋ ସହାୟୋ ହୁତ୍ୱା ଦେତି। ଯୋ ପନ ଅତ୍ତନା ଯେନ ତେନ ଯାପେତି, ପରେସଂ ମଧୁରଂ ଦେତି, ସୋ ପତି ଜେଟ୍ଠକୋ ସାମି ହୁତ୍ୱା ଦେତି। ଅହଂ ‘‘ତାଦିସୋ ଅହୋସି’’ନ୍ତି ୱଦତି।

ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୂତି ତସ୍ସ କିର ରଞ୍ଞୋ ସିନ୍ଧୱରଟ୍ଠଂ ସୋଧିୱାକରଟ୍ଠନ୍ତି ଦ୍ୱେ ରଟ୍ଠାନି ଅହେସୁଂ, ନଗରଂ ରୋରୁୱଂ ନାମ। ତସ୍ସ ଏକେକସ୍ମିଂ ଦ୍ୱାରେ ଦେୱସିକଂ ସତସହସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଅନ୍ତୋନଗରେ ୱିନିଚ୍ଛୟଟ୍ଠାନେ ସତସହସ୍ସଂ। ସୋ ବହୁହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ରାସିଭୂତଂ ଦିସ୍ୱା କମ୍ମସ୍ସକତଞ୍ଞାଣଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଦାନସାଲାୟୋ କାରେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଦ୍ୱାରେ ଉଟ୍ଠିତଆୟେନ ଦାନଂ ଦେଥାତି ଅମଚ୍ଚେ ଠପେସି। ତେନାହ – ‘‘ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଦାନଂ ଦୀୟିତ୍ଥା’’ତି।

ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣକପଣଦ୍ଧିକୱନିବ୍ବକଯାଚକାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସମଣାତି ପବ୍ବଜ୍ଜୂପଗତା। ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ଭୋୱାଦିନୋ। ସମିତପାପବାହିତପାପେ ପନ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ଏସ ନାଲତ୍ଥ। କପଣାତି ଦୁଗ୍ଗତା ଦଲିଦ୍ଦମନୁସ୍ସା କାଣକୁଣିଆଦୟୋ। ଅଦ୍ଧିକାତି ପଥାୱିନୋ। ୱନିବ୍ବକାତି ଯେ ‘‘ଇଟ୍ଠଂ, ଦିନ୍ନଂ, କନ୍ତଂ, ମନାପଂ, କାଲେନ, ଅନୱଜ୍ଜଂ ଦିନ୍ନଂ, ଦଦଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେୟ୍ୟ, ଗଚ୍ଛତୁ ଭୱଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନୟେନ ଦାନସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଥୋମୟମାନା ୱିଚରନ୍ତି। ଯାଚକାତି

ଯେ ‘‘ପସତମଙ୍ଗ ଦେଥ, ସରାୱମଙ୍ଗ ଦେଥା’’ତିଆଦୀନି ଚ ୱତ୍ୱା ଯାଚମାନା ୱିଚରନ୍ତି। ଇତ୍ଥାଗାରସ୍ସ ଦାନଂ ଦୀଯିତ୍ଥାତି ପଠମଦ୍ୱାରସ୍ସ ଲଦ୍ଧତ୍ତା ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସତସହସ୍ସେ ଅଜ୍ଝଞ୍ଝିମ୍ପି ଧନଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅମଚ୍ଚେ ହାରେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅମଚ୍ଚେ ଠପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ଦିନ୍ନଦାନତୋ ରାଜିନ୍ଥିଯୋ ମହନ୍ତତରଂ ଦାନଂ ଅଦଂସୁ। ତଂ ସନ୍ଧାଯେୱମାହ। ମମ ଦାନଂ ପଟିକ୍କମୀତି ଯଂ ମମ ଦାନଂ ତତ୍ଥ ଦୀଯିତ୍ଥ, ତଂ ପଟିନିୱତ୍ତି। ସେସଦ୍ୱାରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। କୋଟୀତି କଚ୍ଚଟି। ଦୀଘରତ୍ତନ୍ତି ଅସୀତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି। ଏତ୍ତକଂ କିର କାଲଂ ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଦାନଂ ଦୀଯିତ୍ଥ। ତତିଯଂ।

୧୦୫। ଚତୁତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଜନ୍ତୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୬। ପଞ୍ଚମେ କୋସଲେସୁ ୱିହରନ୍ତୀତି ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତି। ଉଦ୍ଧତାତି ଅକପ୍ପିଯେ କପ୍ପିଯସଞ୍ଞିତାଯ ଚ କପ୍ପିଯେ ଅକପ୍ପିଯସଞ୍ଞିତାଯ ଚ ଅନୱଜ୍ଜେ ସାୱଜ୍ଜସଞ୍ଞିତାଯ ଚ ସାୱଜ୍ଜେ ଅନୱଜ୍ଜସଞ୍ଞିତାଯ ଚ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପକତିକା ହୁତ୍ୱା। ଉନ୍ନଳାତି ଉଗ୍ଗତନଳା, ଉଟ୍ଠିତତୁଚ୍ଛମାନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଚପଲାତି ପତ୍ତଚୀୱରମଣ୍ଡନାଦିନା ଚାପଲ୍ଲେନ ଯୁତ୍ତା। ମୁଖରାତି ମୁଖଖରା, ଖରୱଚନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିକିଣ୍ଣୱାଚାତି ଅସଂଯତୱଚନା, ଦିୱସମ୍ପି ନିରତ୍ଥକୱଚନପଲାପିନୋ। ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିନୋତି ନଟ୍ଠସ୍ସତିନୋ ସତିୱିରହିତା, ଇଧ କତଂ ଏତ୍ଥ ପମୁସ୍ସନ୍ତି। ଅସମ୍ପଜାନାତି ନିପ୍ପଞ୍ଞା। ଅସମାହିତାତି ଅପ୍ପନାଉପଚାରସମାଧିରହିତା, ଚଣ୍ଡସୋତେ ବଦ୍ଧନାୱାସଦିସା। ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତାତି ଅନୱଟ୍ଠିତଚିତ୍ତା, ପନ୍ଥାରୁଳ୍ହବାଳମିଗସଦିସା। ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯାତି ସଂୱରାଭାୱେନ ଗିହିକାଲେ ୱିଯ ୱିୱଟିନ୍ଦ୍ରିଯା।

ଜନ୍ତୂତି ଏୱଂନାମକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ। ତଦହୁପୋସଥେତି ତସ୍ମିଂ ଅହୁ ଉପୋସଥେ, ଉପୋସଥଦିୱସେତି ଅତ୍ଥୋ। ପନ୍ନରସେତି ଚାତୁଦ୍ଦସିକାଦିପଟିକ୍ଖେପୋ। ଉପସଙ୍କମୀତି ଚୋଦନତ୍ଥାଯ ଉପଗତୋ। ସୋ କିର ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତା, ଇଦାନି ପମତ୍ତା ୱିହରନ୍ତି, ନ ଖୋ ପନେତେ ପାଟିଯେକ୍କଂ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଚୋଦିଯମାନା କଥଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତି, ସମାଗମନକାଲେ ଚୋଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପୋସଥଦିୱସେ ତେସଂ ସନ୍ନିପତିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି। ଗାଥାହି ଅଜ୍ଝଭାସୀତି ସଙ୍ଘେସଂ ମଜ୍ଝେ ଠତ୍ୱା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଗୁଣକଥାଯ ସଦ୍ଧିଂ ନିଗ୍ଗୁଣସ୍ସ ଅଗୁଣୋ ପାକଟୋ ହୋତି, ତସ୍ମା ଗୁଣଂ ତାୱ କଥେନ୍ତୋ ସୁଖଜୀୱିନୋ ପୁରେ ଆସୁନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୁଖଜୀୱିନୋ ପୁରେ ଆସୁନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୂ ସୁପ୍ପୋସା ସୁଭରା ଅହେସୁଂ, ଉଚ୍ଚନୀଚକୁଲେସୁ ସପଦାନଂ ଚରିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧେନ ମିସ୍ସକପିଣ୍ଡେନ ଯାପେସୁନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଏୱମାହ। ଅନିଚ୍ଛାତି ନିତ୍ତଣ୍ହା ହୁତ୍ୱା।

ଏୱଂ ପୋରାଣକଭିକ୍ଖୂନଂ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ତେସଂ ଅୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଦୁପ୍ପୋସନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଗାମେ ଗାମଣିକା ୱିଯାତି ଯଥା ଗାମେ ଗାମକୁଟା ନାନପ୍ପକାରେନ ଜନଂ ପୀଳେତ୍ୱା ଖୀରଦଧିତଣ୍ଡୁଲାଦୀନି ଆହରାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଏୱଂ ତୁମ୍ହେପି ଅନେସନାଯ ଠିତା ତୁମ୍ହାକଂ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେଥାତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ୱଦତି। ନିପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାମନସିକାରେହି ଅନତ୍ଥିକା ହୁତ୍ୱା ସଯନମ୍ହି ହତ୍ଥପାଦେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜନ୍ତି। ପରାଗାରେସୂତି ପରଗେହେସୁ, କୁଲସୁଣ୍ହାଦୀସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ମୁଚ୍ଛିତାତି କିଲେସମୁଚ୍ଛାଯ ମୁଚ୍ଛିତା।

ଏକଚ୍ଚେତି ୱତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକେଯେୱ। ଅପୱିଦ୍ଧାତି ଛଡ୍ଡିତକା। ଅନାଥାତି ଅପତିଟ୍ଠା। ପେତାତି ସୁସାନେ ଛଡ୍ଡିତା କାଲଙ୍କତମନୁସ୍ସା। ଯଥା ହି ସୁସାନେ ଛଡ୍ଡିତା ନାନାସକୁଣାଦୀହି ଖଜ୍ଜନ୍ତି, ଞାତକାପି ନେସଂ ନାଥକିଚ୍ଚଂ ନ କରୋନ୍ତି, ନ ରକ୍ଖନ୍ତି, ନ ଗୋପଯନ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ଏୱରୂପାପି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାଦୀନଂ ସନ୍ତିକା ଓୱାଦାନୁସାସନିଂ ନ ଲଭନ୍ତୀତି ଅପୱିଦ୍ଧା ଅନାଥା, ଯଥା ପେତା, ତଥେୱ ହୋନ୍ତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ରୋହିତସ୍ସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୦୭। ଛଟ୍ଠେ ଯତ୍ଥାତି ଚକ୍କୱାଳଲୋକସ୍ସ ଏକୋକାସେ ଭୁମ୍ମଂ। ନ ଚୱତି ନ ଉପପଜ୍ଜତୀତି ଇଦଂ ଅପରାପରଂ ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ଗହିତଂ। ଗମନେନାତି ପଦଗମନେନ। ନାହଂ ତଂ ଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତନ୍ତି ସତ୍ଥା ସଙ୍ଖାରଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଞାତେଯ୍ୟନ୍ତିଆଦୀସୁ ଞାତବ୍ବଂ, ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ପତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତି ଦେୱପୁତ୍ତେନ ଚକ୍କୱାଳଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛିତୋ, ସତ୍ଥାରା ସଙ୍ଖାରଲୋକସ୍ସ କଥିତୋ। ସୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ହେନ ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ଥୁ ବ୍ୟାକରଣଂ ସମେତୀତି ସଞ୍ଞାଯ ପସଂସନ୍ତୋ ଅଚ୍ଛରିଯନ୍ତିଆଦିମାହ।

ଦଲ୍ହଧମ୍ମୋତି ଦଲ୍ହଧନୁ, ଉତ୍ତମପ୍ପମାଣେନ ଧନୁନା ସମନ୍ନାଗତୋ। ଧନୁଗ୍ଗହୋତି ଧନୁଆଚରିୟୋ। ସୁସିକ୍ଖିତୋତି ଦସ ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ଧନୁସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖିତୋ। କତହତ୍ଥୋତି ଉସଭପ୍ପମାଣେପି ୱାଲଗ୍ଗଂ ୱିଜ୍ଝିତୁଂ ସମତ୍ଥଭାୱେନ କତହତ୍ଥୋ। କତୂପାସନୋତି କତସରକ୍ଖେପୋ ଦସ୍ସିତସିପ୍ପୋ। ଅସନେନାତି କଣ୍ଡେନ। ଅତିପାତେୟ୍ୟାତି ଅତିକ୍କମେୟ୍ୟ। ଯାୱତା ସୋ ତାଲଚ୍ଛାୟଂ ଅତିକ୍କମେୟ୍ୟ, ତାୱତା କାଲେନ ଏକଚକ୍କୱାଳଂ ଅତିକ୍କମାମୀତି ଅତ୍ତନୋ ଜୱସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି।

ପୁରତ୍ଥିମା ସମୁଦ୍ଦା ପଚ୍ଛିମୋତି ଯଥା ପୁରତ୍ଥିମସମୁଦ୍ଦା ପଚ୍ଛିମସମୁଦ୍ଦୋ ଦୂରେ, ଏୱଂ ମେ ଦୂରେ ପଦୱୀତିହାରୋ ଅହୋସୀତି ୱଦତି। ସୋ କିର ପାଚୀନଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ଠିତୋ ପାଦଂ ପସାରେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ଅକ୍କମତି, ପୁନ ଦୁତିୟଂ ପାଦଂ ପସାରେତ୍ୱା ପରଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ଅକ୍କମତି। ଇଚ୍ଛାଗତନ୍ତି ଇଚ୍ଛା ଏୱ। ଅଞ୍ଞତ୍ରେୱାତି ନିପ୍ପପଞ୍ଚତଂ ଦସ୍ସେତି। ଭିକ୍ଖାଚାରକାଲେ କିରେସ ନାଗଲତାଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅନୋତତ୍ତେ ମୁଖଂ ଧୋୱିତ୍ୱା କାଲେ ସମ୍ପତ୍ତେ ଉତ୍ତରକୁରୁମ୍ହି ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଚକ୍କୱାଳମୁଖୱଟ୍ଟିୟଂ ନିସିନ୍ନୋ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କରୋତି, ତତ୍ଥ ମୁହୁତ୍ତଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ପୁନ ଜୱତି। ୱସ୍ସସତାୟୁକୋତି ତଦା ଦୀଘାୟୁକକାଲୋ ହୋତି, ଅୟଂ ପନ ୱସ୍ସସତାୱସିଟ୍ଠେ ଆୟୁମ୍ହି ଗମନଂ ଆରଭି। ୱସ୍ସସତଜୀୱୀତି ତଂ ୱସ୍ସସତଂ ଅନନ୍ତରାୟେନ ଜୀୱନ୍ତୋ। ଅନ୍ତରାୱ କାଲଙ୍କତୋତି ଚକ୍କୱାଳଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଅନ୍ତରାୱ ମତୋ। ସୋ ପନ ତତ୍ଥ କାଲଂ କତ୍ୱାପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଚକ୍କୱାଳେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅପ୍ପତ୍ୱାତି ସଙ୍ଖାରଲୋକସ୍ସ ଅନ୍ତଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା। ଦୁକ୍ଖସ୍ସାତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ। ଅନ୍ତକିରିୟନ୍ତି ପରିୟନ୍ତକରଣଂ। କଳେୱରେତି ଅତ୍ତଭାୱେ। ସସଞ୍ଞିମ୍ହି ସମନକେତି ସସଞ୍ଞେ ସଚିତ୍ତେ। ଲୋକନ୍ତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ। ଲୋକସମୁଦୟନ୍ତି ସମୁଦୟସଚ୍ଚଂ। ଲୋକନିରୋଧନ୍ତି ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ। ପଟିପଦନ୍ତି ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ। ଇତି – ‘‘ନାହଂ, ଆୱୁସୋ, ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ତିଣକଟ୍ଠାଦୀସୁ ପଞ୍ଞପେମି , ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଚାତୁମହାଭୂତିକେ କାୟସ୍ମିଂ ୟେୱ ପଞ୍ଞପେମୀ’’ତି ଦସ୍ସେତି। ସମିତାୱୀତି ସମିତପାପୋ। ନାସୀସତୀତି ନ ପତ୍ଥେତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୧୦୮-୧୦୯। ସତ୍ତମଟ୍ଠମାନି ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନେୱ। ସତ୍ତମଂ, ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସୁସିମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୧୦। ନୱମେ ତୁୟ୍ହମ୍ପି ନୋ, ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ରୁଚ୍ଚତୀତି ସତ୍ଥା ଥେରସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତୁକାମୋ, ୱଣ୍ଣୋ ଚ ନାମେସ ୱିସଭାଗପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ କଥେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ କଥିତୋ ହି ମତ୍ଥକଂ ନ ପାପୁଣାତି। ସୋ ହି ‘‘ଅସୁକୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ। ‘‘କିଂ ତସ୍ସ ସୀଲଂ? ଗୋରୂପସୀଲୋ ସୋ। କିଂ ତୟା ଅଞ୍ଞୋ ସୀଲୱା ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ’’ତି ୱା? ‘‘ପଞ୍ଞୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ, ‘‘କିଂ ପଞ୍ଞୋ ସୋ? କିଂ ତୟା ଅଞ୍ଞୋ ପଞ୍ଞୱା ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ’’ତି? ୱା, ଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ୱଣ୍ଣକଥାୟ ଅନ୍ତରାୟଂ କରୋତି। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ସଭାଗୋ, ପଣୀତାନି ଲଭିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ଦେତି, ଅତ୍ତନୋ ଉପଟ୍ଠାକଦାରକେ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉପଜ୍ଝଂ ଗଣ୍ହାପେତି, ଉପସମ୍ପାଦେତି। ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋପି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ତଥେୱ କରୋତି। କିଂ କାରଣା? ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଗୁଣେସୁ ପସୀଦିତ୍ୱା। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ହି – ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଜେଟ୍ଠଭାତିକୋ ଏକଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟଂ ସତସହସ୍ସଞ୍ଚ କପ୍ପେ ପାରମିୟୋ ପୂରେତ୍ୱା ସୋଳସୱିଧଂ ପଞ୍ଞଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଧମ୍ମସେନାପତିଟ୍ଠାନେ ଠିତୋ’’ତି ଥେରସ୍ସ ଗୁଣେସୁ ପସୀଦିତ୍ୱାୱ ଥେରଂ ମମାୟତି। ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋପି – ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ମୟା କତ୍ତବ୍ବଂ ମୁଖୋଦକଦାନାଦିକିଚ୍ଚଂ ସବ୍ବଂ ଆନନ୍ଦୋ କରୋତି। ଆନନ୍ଦଂ ନିସ୍ସାୟ ଅହଂ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଂ ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତୁଂ ଲଭାମୀ’’ତି ଆୟସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଗୁଣେସୁ ପସୀଦିତ୍ୱାୱ ତଂ ମମାୟତି। ତସ୍ମା ଭଗୱା ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତୁକାମୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ କଥେତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ।

ତତ୍ଥ ତୁୟ୍ହମ୍ପୀତି ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ ପି-କାରୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଆନନ୍ଦ, ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ଆଚାରୋ ଗୋଚରୋ ୱିହାରୋ ଅଭିକ୍କମୋ ପଟିକ୍କମୋ ଆଲୋକିତୱିଲୋକିତଂ ସମିଞ୍ଜିତପସାରଣଂ ମୟ୍ହଂ ରୁଚ୍ଚତି, ଅସୀତିମହାଥେରାନଂ ରୁଚ୍ଚତି, ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ରୁଚ୍ଚତି। ତୁୟ୍ହମ୍ପି ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତି?

ତତୋ ଥେରୋ ସାଟକନ୍ତରେ ଲଦ୍ଧୋକାସୋ ବଲୱମଲ୍ଲୋ ୱିୟ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ହୁତ୍ୱା – ‘‘ସତ୍ଥା ମୟ୍ହଂ ପିୟସହାୟସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥାପେତୁକାମୋ। ଲଭିସ୍ସାମି ନୋ ଅଜ୍ଜ, ଦୀପଧଜଭୂତଂ ମହାଜମ୍ବୁଂ ୱିଧୁନନ୍ତୋ ୱିୟ ୱଲାହକନ୍ତରତୋ ଚନ୍ଦଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିୟ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତୁ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଠମତରଂ ତାୱ ଚତୂହି ପଦେହି ପୁଗ୍ଗଲପଲାପେ ହରନ୍ତୋ କସ୍ସ ହି ନାମ, ଭନ୍ତେ, ଅବାଲସ୍ସାତିଆଦିମାହ। ବାଲୋ ହି ବାଲତାୟ, ଦୁଟ୍ଠୋ ଦୋସତାୟ, ମୂଳ୍ହୋ ମୋହେନ, ୱିପଲ୍ଲତ୍ଥଚିତ୍ତୋ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ଚିତ୍ତୱିପଲ୍ଲାସେନ ୱଣ୍ଣଂ ‘‘ୱଣ୍ଣୋ’’ତି ୱା ଅୱଣ୍ଣଂ ‘‘ଅୱଣ୍ଣୋ’’ତି ୱା, ‘‘ଅୟଂ ବୁଦ୍ଧୋ, ଅୟଂ ସାୱକୋ’’ତି ୱା ନ ଜାନାତି। ଅବାଲାଦୟୋ ପନ ଜାନନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅବାଲସ୍ସାତିଆଦିମାହ। ନ ରୁଚ୍ଚେୟ୍ୟାତି ବାଲାଦୀନଂୟେୱ ହି ସୋ ନ ରୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କସ୍ସଚି ନ ରୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ।

ଏୱଂ ପୁଗ୍ଗଲପଲାପେ ହରିତ୍ୱା ଇଦାନି ସୋଳସହି ପଦେହି ଯଥାଭୂତଂ ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତୋ, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତୋତି ପଣ୍ଡିଚ୍ଚେନ

ସମନ୍ନାଗତୋ, ଚତୂସୁ କୋସଲ୍ଲେସୁ ଠିତସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – "ଯତୋ ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, ଭିକ୍ଖୁ ଧାତୁକୁସଲୋ ଚ ହୋତି ଆଯତନକୁସଲୋ ଚ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦକୁସଲୋ ଚ ଠାନାଟ୍ଠାନକୁସଲୋ ଚ, ଏତ୍ତାୱତା ଖୋ, ଆନନ୍ଦ, 'ପଣ୍ଡିତୋ ଭିକ୍ଖୂ'ତି ଅଲଂ ୱଚନାଯା"ତି (ମ। ନି। ୩।୧୨୪)। ମହାପଞ୍ଞୋତିଆଦୀସୁ ମହାପଞ୍ଞାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ରିଦଂ ମହାପଞ୍ଞାଦୀନଂ ନାନତ୍ତଂ (ପଟି। ମ। ୩।୪) – କତମା ମହାପଞ୍ଞା? ମହନ୍ତେ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ମହାପଞ୍ଞା, ମହନ୍ତେ ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧେ, ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧେ, ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେ, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ମହାପଞ୍ଞା। ମହନ୍ତାନି ଠାନାଟ୍ଠାନାନି, ମହାୱିହାରସମାପତ୍ତିଯୋ, ମହନ୍ତାନି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି, ମହନ୍ତେ ସତିପଟ୍ଠାନେ, ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ, ଇଦ୍ଧିପାଦେ, ମହନ୍ତାନି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ବଲାନି, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନି, ମହନ୍ତେ ଅରିଯମଗ୍ଗେ , ମହନ୍ତାନି ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ମହାଅଭିଞ୍ଞାଯୋ, ମହନ୍ତଂ ପରମତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ମହାପଞ୍ଞା।

ସା ପନ ଥେରସ୍ସ ଦେୱୋରୋହନଂ କତ୍ୱା ସଙ୍କସ୍ସନଗରଦ୍ୱାରେ ଠିତେନ ସତ୍ଥାରା ପୁଥୁଜ୍ଜନପଞ୍ଚକେ ପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛିତେ ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତସ୍ସ ପାକଟା ଜାତା।

କତମା ପୁଥୁପଞ୍ଞା? ପୁଥୁ ନାନାଖନ୍ଧେସୁ, (ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି ପୁଥୁପଞ୍ଞା।) ପୁଥୁ ନାନାଧାତୂସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଆଯତନେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାସୁଞ୍ଞତମନୁପଲବ୍ଭେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଅତ୍ଥେସୁ, ଧମ୍ମେସୁ ନିରୁତ୍ତୀସୁ ପଟିଭାନେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାସମାଧି-ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତି-ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଠାନାଟ୍ଠାନେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାୱିହାରସମାପତ୍ତୀସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଅରିଯସଚ୍ଚେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାସତିପଟ୍ଠାନେସୁ, ସମ୍ମପ୍ପଧାନେସୁ, ଇଦ୍ଧିପାଦେସୁ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ, ବଲେସୁ, ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗେସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଅରିଯମଗ୍ଗେସୁ, ସାମଞ୍ଞଫଲେସୁ, ଅଭିଞ୍ଞାସୁ, ପୁଥୁ ନାନାଜନସାଧାରଣେ ଧମ୍ମେ ସମତିକ୍କମ୍ମ ପରମତ୍ଥେ ନିବ୍ବାନେ ଞାଣଂ ପୱତ୍ତତୀତି ପୁଥୁପଞ୍ଞା।

କତମା ହାସପଞ୍ଞା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ହାସବହୁଲୋ ୱେଦବହୁଲୋ ତୁଟ୍ଠିବହୁଲୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ସୀଲଂ ପରିପୂରେତି, ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରଂ ପରିପୂରେତି, ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତଂ, ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗଂ, ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧଂ, ସମାଧିକ୍ଖନ୍ଧଂ, ପଞ୍ଞାକ୍ଖନ୍ଧଂ, ୱିମୁତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧଂ, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକ୍ଖନ୍ଧଂ ପରିପୂରେତୀତି, ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ଠାନାଟ୍ଠାନଂ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ୱିହାରସମାପତ୍ତିଯୋ ପରିପୂରେତୀତି ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ଅରିଯସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ସତିପଟ୍ଠାନେ , ସମ୍ମପ୍ପଧାନେ, ଇଦ୍ଧିପାଦେ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି, ବଲାନି , ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାନି, ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ଭାୱେତୀତି ହାସପଞ୍ଞା। ହାସବହୁଲୋ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି ସଚ୍ଛିକରୋତି, ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ପଟିୱିଜ୍ଝତୀତି ହାସପଞ୍ଞା, ହାସବହୁଲୋ ୱେଦତୁଟ୍ଠିପାମୋଜ୍ଜବହୁଲୋ ପରମତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋତୀତି ହାସପଞ୍ଞା।

ଥେରୋ ଚ ସରଦୋ ନାମ ତାପସୋ ହୁତ୍ୱା ଅନୋମଦସ୍ସିସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପାଦମୂଲେ ଅଗ୍ଗସାୱକପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେସି। ତଂକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହାସବହୁଲୋ ସୀଲପରିପୂରଣାଦୀନି ଅକାସୀତି ହାସପଞ୍ଞୋ।

କତମା ଜୱନପଞ୍ଞା? ଯଂକିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ଯଂ ଦୂରେ ସନ୍ତିକେ ୱା, ସବ୍ବଂ ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ଦୁକ୍ଖତୋ ଖିପ୍ପଂ, ଅନତ୍ତତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ଯା କାଚି ୱେଦନା…ପେ… ଯା କାଚି ସଞ୍ଞା… ଯେ କେଚି ସଙ୍ଖାରା… ଯଂକିଞ୍ଚି ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ସବ୍ବଂ ୱିଞ୍ଞାଣଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ, ଦୁକ୍ଖତୋ, ଅନତ୍ତତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ଚକ୍ଖୁ… ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚତୋ, ଦୁକ୍ଖତୋ, ଅନତ୍ତତୋ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖଯଟ୍ଠେନ, ଦୁକ୍ଖଂ ଭଯଟ୍ଠେନ, ଅନତ୍ତା ଅସାରକଟ୍ଠେନାତି ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ରୂପନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ୱେଦନା… ସଞ୍ଞା… ସଙ୍ଖାରା… ୱିଞ୍ଞାଣଂ… ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ଖଯଟ୍ଠେନ…ପେ… ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଜରାମରଣନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା। ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଂ…ପେ… ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଚକ୍ଖୁ…ପେ… ଜରାମରଣଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ସଙ୍ଖତଂ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଖଯଧମ୍ମଂ ୱଯଧମ୍ମଂ ୱିରାଗଧମ୍ମଂ ନିରୋଧଧମ୍ମନ୍ତି ତୁଲଯିତ୍ୱା ତୀରଯିତ୍ୱା ୱିଭାୱଯିତ୍ୱା ୱିଭୂତଂ କତ୍ୱା ଜରାମରଣନିରୋଧେ ନିବ୍ବାନେ ଖିପ୍ପଂ ଜୱତୀତି ଜୱନପଞ୍ଞା।

କତମା ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା? ଖିପ୍ପଂ କିଲେସେ ଛିନ୍ଦତୀତି ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାମୱିତକ୍କଂ ନାଧିୱାସେତି, ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବ୍ୟାପାଦୱିତକ୍କଂ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ୱିହିଂସାୱିତକ୍କଂ… ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନେ ପାପକେ ଅକୁସଲେ ଧମ୍ମେ… ଉପ୍ପନ୍ନଂ ରାଗଂ… ଦୋସଂ… ମୋହଂ… କୋଧଂ… ଉପନାହଂ… ମକ୍ଖଂ… ପଳାସଂ… ଇସ୍ସଂ… ମଚ୍ଛରିଯଂ… ମାଯଂ… ସାଠେଯ୍ୟଂ… ଥମ୍ଭଂ… ସାରମ୍ଭଂ… ମାନଂ… ଅତିମାନଂ… ମଦଂ… ପମାଦଂ… ସବ୍ବେ କିଲେସେ… ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତେ… ସବ୍ବେ ଅଭିସଙ୍ଖାରେ… ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମେ ନାଧିୱାସେତି ପଜହତି ୱିନୋଦେତି, ବ୍ୟନ୍ତୀକରୋତି, ଅନଭାୱଂ ଗମେତୀତି ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା। ଏକସ୍ମିଂ ଆସନେ ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଅରିଯମଗ୍ଗା, ଚତ୍ତାରି ଚ ସାମଞ୍ଞଫଲାନି, ଚତସ୍ସୋ ଚ ପଟିସମ୍ଭିଦାଯୋ, ଛ ଚ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋ ଅଧିଗତା ହୋନ୍ତି ସଚ୍ଛିକତା ଫସ୍ସିତା ପଞ୍ଞାଯାତି ତିକ୍ଖପଞ୍ଞା।

ଥେରୋ ଚ ଭାଗିନେୟ୍ୟସ୍ସ ଦୀଘନଖପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ ୱେଦନାପରିଗ୍ଗହସୁତ୍ତେ ଦେସିୟମାନେ ଠିତକୋୱ ସଦ୍ଧିକିଲେସେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସାୱକପାରମିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ନାମ ଜାତୋ। ତେନାହ – ''ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ''ତି।

କତମା ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା? ଇଧେକଚ୍ଚୋ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ଉବ୍ବେଗବହୁଲୋ ହୋତି ଉତ୍ତାସବହୁଲୋ ଉକ୍କଣ୍ଠନବହୁଲୋ ଅରତିବହୁଲୋ ଅନଭିରତିବହୁଲୋ ବହିମୁଖୋ ନ ରମତି ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ, ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅପ୍ପଦାଲିତପୁବ୍ବଂ ଲୋଭକ୍ଖନ୍ଧଂ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଲେତୀତି ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା। ଅନିବ୍ବିଦ୍ଧପୁବ୍ବଂ ଅପ୍ପଦାଲିତପୁବ୍ବଂ ଦୋସକ୍ଖନ୍ଧଂ... ମୋହକ୍ଖନ୍ଧଂ... କୋଧଂ... ଉପନାହଂ...ପେ... ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମେ ନିବ୍ବିଜ୍ଝତି ପଦାଲେତୀତି ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞା।

ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋତି ସନ୍ତଗୁଣନିଗୁହନତା, ପଚ୍ଚୟପଟିଗ୍ଗହଣେ ଚ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା, ଏତଂ ଅପ୍ପିଚ୍ଛଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଇମିନା ଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋତି ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚୟେସୁ ୟଥାଲାଭସନ୍ତୋସୋ ୟଥାବଲସନ୍ତୋସୋ ୟଥାସାରୁପ୍ପସନ୍ତୋସୋତି, ଇମେହି ତୀହି ସନ୍ତୋସେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ପୱିୱିତ୍ତୋତି କାୟୱିୱେକୋ ଚ ୱିୱେକଟ୍ଠକାୟାନଂ ନେକ୍ଖମ୍ମାଭିରତାନଂ, ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ ଚ ପରିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତାନଂ ପରମୱୋଦାନପ୍ପତ୍ତାନଂ, ଉପଧିୱିୱେକୋ ଚ ନିରୁପଧୀନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱିସଙ୍ଖାରଗତାନନ୍ତି, ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ୱିୱେକାନଂ ଲାଭୀ। ଅସଂସଟ୍ଠୋତି ଦସ୍ସନସଂସଗ୍ଗୋ ସୱନସଂସଗ୍ଗୋ ସମୁଲ୍ଲପନସଂସଗ୍ଗୋ ପରିଭୋଗସଂସଗ୍ଗୋ କାୟସଂସଗ୍ଗୋତି, ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ସଂସଗ୍ଗେହି ୱିରହିତୋ। ଅୟଞ୍ହି ପଞ୍ଚୱିଧୋ ସଂସଗ୍ଗୋ ରାଜୂହି ରାଜମହାମତ୍ତେହି ତିତ୍ଥିୟେହି ତିତ୍ଥିୟସାୱକେହି ଉପାସକେହି ଉପସିକାହି ଭିକ୍ଖୂହି ଭିକ୍ଖୁନୀହୀତି ଅଟ୍ଠହି ପୁଗ୍ଗଲେହି ସଦ୍ଧିଂ ଜାୟତି, ସୋ ସବ୍ବୋପି ଥେରସ୍ସ ନତ୍ଥୀତି ଅସଂସଟ୍ଠୋ।

ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋତି ପଗ୍ଗହିତୱୀରିୟୋ ପରିପୁଣ୍ଣୱୀରିୟୋ। ତତ୍ଥ ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗମନେ ଉପ୍ପନ୍ନକିଲେସସ୍ସ ଠାନଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନ ଦେତି, ଠାନେ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ନିସଜ୍ଜଂ, ନିସଜ୍ଜାୟ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସେୟ୍ୟଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନ ଦେତି, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଇରିୟାପଥେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ଥେରୋ ପନ ଚତୁଚତ୍ତାଲୀସ ୱସ୍ସାନି ମଞ୍ଚେ ପିଟ୍ଠିଂ ନ ପସାରେତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟ ''ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ''ତି ଆହ। ୱତ୍ତାତି ଓଧୁନନୱତ୍ତା। ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଜ୍ଝାଚାରଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ କଥେସ୍ସାମି, ସ୍ୱେ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି କଥାୱୱତ୍ଥାନଂ ନ କରୋତି, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଯେୱ ଠାନେ ୱଦତି ଅନୁସାସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱଚନକ୍ଖମୋତି ୱଚନଂ ଖମତି। ଏକୋ ହି ପରସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦେତି, ସୟଂ ପନ ଅଞ୍ଞେନ ଓୱଦିୟମାନୋ କୁଜ୍ଝତି। ଥେରୋ ପନ ପରସ୍ସପି ଓୱାଦଂ ଦେତି, ସୟଂ ଓୱଦିୟମାନୋପି ସିରସା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି। ଏକଦିୱସଂ କିର ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରଂ ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ ସାମଣେରୋ – ''ଭନ୍ତେ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତୁମ୍ହାକଂ ନିୱାସନକଣ୍ଣୋ ଓଲମ୍ବତୀ''ତି ଆହ। ଥେରୋ କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱାୱ ଏକମନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିମଣ୍ଡଲଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ''ଏତ୍ତକଂ ୱଟ୍ଟତି ଆଚରିୟା''ତି ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଅଟ୍ଠାସି।

''ତଦହୁ ପବ୍ବଜିତୋ ସନ୍ତୋ, ଜାତିୟା ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ;

ସୋପି ମଂ ଅନୁସାସେୟ୍ୟ, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାମି ମତ୍ଥକେ''ତି। (ମି। ପ। ୬।୪।୮) –

ଆହ।

ଚୋଦକୋତି ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଓତିଣ୍ଣେ ୱା ଅନୋତିଣ୍ଣେ ୱା ୱୀତିକ୍କମଂ ଦିସ୍ୱା – ''ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୁନା ନାମ ଏୱଂ ନିୱାସେତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ପାରୁପିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଠାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଖାଦିତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ''ନ୍ତି ତନ୍ତିୱସେନ ଅନୁସିଟ୍ଠିଂ ଦେତି।

ପାପଗରହୀତି ପାପପୁଗ୍ଗଲେ ନ ପସ୍ସେ, ନ ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁଣେ, ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକଚକ୍କୱାଳେପି ନ ୱସେୟ୍ୟଂ।

''ମା ମେ କଦାଚି ପାପିଚ୍ଛୋ, କୁସୀତୋ ହୀନୱୀରିୟୋ;

ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ଅନାଦରୋ, ସମେତୋ ଅହୁ କତ୍ଥଚୀ''ତି। –

ଏୱଂ ପାପପୁଗ୍ଗଲେପି ଗରହତି, ''ସମଣେନ ନାମ ରାଗୱସିକେନ ଦୋସମୋହୱସିକେନ ନ ହୋତବ୍ବଂ, ଉପ୍ପନ୍ନୋ ରାଗୋ ଦୋସୋ ମୋହୋ ପହାତବ୍ବୋ''ତି ଏୱଂ ପାପଧମ୍ମେପି ଗରହତୀତି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ''ପାପଗରହୀ, ଭନ୍ତେ, ଆୟସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ''ତି ୱଦତି।

ଏୱଂ ଆୟସ୍ମତା ଆନନ୍ଦେନ ସୋଳସହି ପଦେହି ଥେରସ୍ସ ଯଥାଭୂତୱଣ୍ଣପ୍ପକାସନେ କତେ – ‘‘କିଂ ଆନନ୍ଦୋ ଅତ୍ତନୋ ପିୟସହାୟସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତୁଂ ନ ଲଭତି, କଥେତୁ କିଂ ପନ ତେନ କଥିତଂ ତଥେୱ ହୋତି, କିଂ ସୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ’’ତି? କୋଚି ପାପପୁଗ୍ଗଲୋ ୱତ୍ତୁଂ ମା ଲଭତୂତି ସତ୍ଥା ତଂ ୱଣ୍ଣଭଣନଂ ଅକୁପ୍ପଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଭାସିତଂ କରୋନ୍ତୋ ଜିନମୁଦ୍ଦିକାୟ ଲଞ୍ଛନ୍ତୋ ଏୱମେତନ୍ତିଆଦିମାହ।

ଏୱଂ ତଥାଗତେନ ଚ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ଚ ମହାଥେରସ୍ସ ୱଣ୍ଣେ କଥିୟମାନେ ଭୁମଟ୍ଠକା ଦେୱତା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଏତେହେୱ ସୋଳସହି ପଦେହି ୱଣ୍ଣଂ କଥୟିଂସୁ। ତତୋ ଆକାସଟ୍ଠକଦେୱତା ସୀତୱଲାହକା ଉଣ୍ହୱଲାହକା ଚାତୁମହାରାଜିକାତି ଯାୱ ଅକନିଟ୍ଠବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଦେୱତା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଏତେହେୱ ସୋଳସହି ପଦେହି ୱଣ୍ଣଂ କଥୟିଂସୁ। ଏତେନୁପାୟେନ ଏକଚକ୍କୱାଳଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଦସସୁ ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସେସୁ ଦେୱତା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା କଥୟିଂସୁ। ଅଥାୟସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ସୁସୀମୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇମା ଦେୱତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳଂ ପହାୟ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସେୱ ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତି, ଗଚ୍ଛାମି ତଥାଗତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ, ଗନ୍ତ୍ୱା ଏତଦେୱ ୱଣ୍ଣଭଣନଂ ଦେୱତାଭାସିତଂ କରୋମୀ’’ତି, ସୋ ତଥା ଅକାସି। ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଥ ଖୋ ସୁସୀମୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଉଚ୍ଚାୱଚାତି ଅଞ୍ଞେସୁ ଠାନେସୁ ପଣୀତଂ ଉଚ୍ଚଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ହୀନଂ ଅୱଚଂ। ଇଧ ପନ ଉଚ୍ଚାୱଚାତି ନାନାୱିଧା ୱଣ୍ଣନିଭା। ତସ୍ସା କିର ଦେୱପରିସାୟ ନୀଲଟ୍ଠାନଂ ଅତିନୀଲଂ, ପୀତକଟ୍ଠାନଂ ଅତିପୀତକଂ, ଲୋହିତଟ୍ଠାନଂ ଅତିଲୋହିତଂ, ଓଦାତଟ୍ଠାନଂ ଅଚ୍ଚୋଦାତନ୍ତି, ଚତୁବ୍ବିଧା ୱଣ୍ଣନିଭା ପାତୁଭୱି। ତେନେୱ ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମାତି ଚତସ୍ସୋ ଉପମା ଆଗତା। ତତ୍ଥ ସୁଭୋତି ସୁନ୍ଦରୋ। ଜାତିମାତି ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ। ସୁପରିକମ୍ମକତୋତି ଧୋୱନାଦିପରିକମ୍ମେନ ସୁଟ୍ଠୁ ପରିକମ୍ମକତୋ। ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ରତ୍ତକମ୍ବଲେ ଠପିତୋ। ଏୱମେୱନ୍ତି ରତ୍ତକମ୍ବଲେ ନିକ୍ଖିତ୍ତମଣି ୱିୟ ସବ୍ବା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ୱିରୋଚିତୁଂ ଆରଦ୍ଧା। ନିକ୍ଖନ୍ତି ଅତିରେକପଞ୍ଚସୁୱଣ୍ଣେନ କତପିଳନ୍ଧନଂ। ତଞ୍ହି ଘଟ୍ଟନମଜ୍ଜନକ୍ଖମଂ ହୋତି। ଜମ୍ବୋନଦନ୍ତି ମହାଜମ୍ବୁସାଖାୟ ପୱତ୍ତନଦିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ, ମହାଜମ୍ବୁଫଲରସେ ୱା ପଥୱିୟଂ ପୱିଟ୍ଠେ ସୁୱଣ୍ଣଙ୍କୁରା ଉଟ୍ଠହନ୍ତି, ତେନ ସୁୱଣ୍ଣେନ କତପିଳନ୍ଧନନ୍ତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଦକ୍ଖକମ୍ମାରପୁତ୍ତଉକ୍କାମୁଖସୁକୁସଲସମ୍ପହଟ୍ଠନ୍ତି ସୁକୁସଲେନ କମ୍ମାରପୁତ୍ତେନ ଉକ୍କାମୁଖେ ପଚିତ୍ୱା ସମ୍ପହଟ୍ଠଂ। ଧାତୁୱିଭଙ୍ଗେ (ମ॰ ନି॰ ୩.୩୫୭ ଆଦୟୋ) ଅକତଭଣ୍ଡଂ ଗହିତଂ, ଇଧ ପନ କତଭଣ୍ଡଂ।

ୱିଦ୍ଧେତି ଦୂରୀଭୂତେ। ଦେୱେତି ଆକାସେ। ନଭଂ ଅବ୍ଭୁସ୍ସକ୍କମାନୋତି ଆକାସଂ ଅଭିଲଙ୍ଘନ୍ତୋ। ଇମିନା ତରୁଣସୂରିୟଭାୱୋ ଦସ୍ସିତୋ। ସୋରତୋତି ସୋରଚ୍ଚେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଦନ୍ତୋତି ନିବ୍ବିସେୱନୋ। ସତ୍ଥୁୱଣ୍ଣାଭତୋତି ସତ୍ଥାରା ଆଭତୱଣ୍ଣୋ। ସତ୍ଥା ହି ଅଟ୍ଠପରିସମଜ୍ଝେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ସେୱଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ’’ତିଆଦିନା (ମ॰ ନି॰ ୩.୩୭୧) ନୟେନ ଥେରସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଆହରୀତି ଥେରୋ ଆଭତୱଣ୍ଣୋ ନାମ ହୋତି। କାଲଂ କଙ୍ଖତୀତି ପରିନିବ୍ବାନକାଲଂ ପତ୍ଥେତି। ଖୀଣାସୱୋ ହି ନେୱ ମରଣଂ ଅଭିନନ୍ଦତି, ନ ଜୀୱିତଂ ପତ୍ଥେତି, ଦିୱସସଙ୍ଖେପଂ ୱେତନଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତପୁରିସୋ ୱିୟ କାଲଂ ପନ ପତ୍ଥେତି, ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱାହ –

‘‘ନାଭିନନ୍ଦାମି ମରଣଂ, ନାଭିନନ୍ଦାମି ଜୀୱିତଂ;

କାଲଞ୍ଚ ପଟିକଙ୍ଖାମି, ନିବ୍ବିସଂ ଭତକୋ ଯଥା’’ତି। (ଥେରଗା॰ ୧୦୦୧-୧୦୦୨); ନୱମଂ;

୧୦. ନାନାତିତ୍ଥିୟସାୱକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୧୧. ଦସମେ ନାନାତିତ୍ଥିୟସାୱକାତି ତେ କିର କମ୍ମୱାଦିନୋ ଅହେସୁଂ, ତସ୍ମା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତା, ତେ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସତ୍ଥରି ପସାଦେନ ନିବ୍ବତ୍ତମ୍ହା’’ତି ସଞ୍ଞିନୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛାମ ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥାରାନଂ ୱଣ୍ଣଂ କଥେସ୍ସାମା’’ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକଗାଥାହି କଥୟିଂସୁ। ତତ୍ଥ ଛିନ୍ଦିତମାରିତେତି ଛିନ୍ଦିତେ ଚ ମାରିତେ ଚ। ହତଜାନୀସୂତି ପୋଥନେ ଚ ଧନଜାନୀସୁ ଚ। ପୁଞ୍ଞଂ ୱା ପନାତି ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞମ୍ପି ନ ସମନୁପସ୍ସତି, ସଙ୍ଖେପତୋ ପୁଞ୍ଞାପୁଞ୍ଞାନଂ ୱିପାକୋ ନତ୍ଥୀତି ୱଦତି। ସ ୱେ ୱିସ୍ସାସମାଚିକ୍ଖତୀତି ସୋ – ‘‘ଏୱଂ କତପାପାନମ୍ପି କତପୁଞ୍ଞାନମ୍ପି ୱିପାକୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ସତ୍ତାନଂ ୱିସ୍ସାସଂ ଅୱସ୍ସୟଂ ପତିଟ୍ଠଂ ଆଚିକ୍ଖତି, ତସ୍ମା ମାନନଂ ୱନ୍ଦନଂ ପୂଜନଂ ଅରହତୀତି ୱଦତି।

ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛାୟାତି କାୟକିଲମଥତପେନ ପାପଜିଗୁଚ୍ଛନେନ। ସୁସଂୱୁତତ୍ତୋତି ସମନ୍ନାଗତୋ ପିହିତୋ ୱା। ଜେଗୁଚ୍ଛୀତି ତପେନ ପାପଜିଗୁଚ୍ଛକୋ। ନିପକୋତି ପଣ୍ଡିତୋ। ଚାତୁୟାମସୁସଂୱୁତୋତି ଚାତୁୟାମେନ ସୁସଂୱୁତୋ। ଚାତୁୟାମୋ ନାମ ସବ୍ବୱାରିୱାରିତୋ ଚ ହୋତି ସବ୍ବୱାରିୟୁତ୍ତୋ ଚ ସବ୍ବୱାରିଧୁତୋ ଚ ସବ୍ବୱାରିଫୁଟୋ ଚାତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ କୋଟ୍ଠାସା। ତତ୍ଥ ସବ୍ବୱାରିୱାରିତୋତି ୱାରିତସବ୍ବଉଦକୋ, ପଟିକ୍ଖିତ୍ତସବ୍ବସୀତୋଦକୋତି

ଅହୋ। ସୋ କିର ସୀତୋଦକେ ସତ୍ତସଞ୍ଞୀ ହୋତି , ତସ୍ମା ତଂ ନ ୱଲଞ୍ଜେତି। ସବ୍ବୱାରିଯୁତ୍ତୋତି ସବ୍ବେନ ପାପୱାରଣେନ ଯୁତୋ। ସବ୍ବୱାରିଧୁତୋତି ସବ୍ବେନ ପାପୱାରଣେନ ଧୁତପାପୋ । ସବ୍ବୱାରିଫୁଟୋତି ସବ୍ବେନ ପାପୱାରଣେନ ଫୁଟ୍ଠୋ। ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଞ୍ଚ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତି ଦିଟ୍ଠଂ ''ଦିଟ୍ଠଂ ମେ''ତି ସୁତଂ ''ସୁତଂ ମେ''ତି ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ, ନ ନିଗୁହନ୍ତୋ। ନ ହି ନୂନ କିଙ୍କିସୀତି ଏୱରୂପୋ ସତ୍ଥା କିଙ୍କିସକାରକୋ ନାମ ନ ହୋତି।

ନାନାତିତ୍ଥିଯେତି ସୋ କିର ନାନାତିତ୍ଥିଯାନଂୟେୱ ଉପଟ୍ଠାକୋ, ତସ୍ମା ତେ ଆରବ୍ଭ ୱଦତି। ପକୁଧକୋ କାତିଯାନୋତି ପକୁଧୋ କଚ୍ଚାଯନୋ। ନିଗଣ୍ଠୋତି ନାଟପୁତ୍ତୋ। ମକ୍ଖଲିପୂରଣାସେତି ମକ୍ଖଲି ଚ ପୂରଣୋ ଚ। ସାମଞ୍ଞପ୍ପତ୍ତାତି ସମଣଧମ୍ମେ କୋଟିପ୍ପତ୍ତା। ନ ହି ନୂନ ତେତି ସପ୍ପୁରିସେହି ନ ଦୂରେ, ତେଯେୱ ଲୋକେ ସପ୍ପୁରିସାତି ୱଦତି। ପଚ୍ଚଭାସୀତି ''ଅଯଂ ଆକୋଟକୋ ଇମେସଂ ନଗ୍ଗନିସ୍ସିରିକାନଂ ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା ୱଣ୍ଣଂ କଥେତୀତି ତେସଂ ଅୱଣ୍ଣଂ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ପତିଅଭାସୀତି।

ତତ୍ଥ ସହାଚରିତେନାତି ସହ ଚରିତମତ୍ତେନ। ଛୱୋ ସିଗାଲୋତି ଲାମକୋ କାଲସିଗାଲୋ। କୋତ୍ଥୁକୋତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ସଙ୍କସ୍ସରାଚାରୋତି ଆସଙ୍କିତସମାଚାରୋ। ନ ସତଂ ସରିକ୍ଖୋତି ପଣ୍ଡିତାନଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ସଦିସୋ ନ ହୋତି, କିଂ ତ୍ୱଂ କାଲସିଗାଲସଦିସେ ତିତ୍ଥିଯେ ସୀହେ କରୋସୀତି?

ଅନ୍ୱାୱିସିତ୍ୱାତି ''ଅଯଂ ଏୱରୂପାନଂ ସତ୍ଥାରାନଂ ଅୱଣ୍ଣଂ କଥେତି, ତେନେୱ ନଂ ମୁଖେନ ୱଣ୍ଣଂ କଥାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସରୀରେ ଅନୁଆୱିସି ଅଧିମୁଚ୍ଚି, ଏୱଂ ଅନ୍ୱାୱିସିତ୍ୱା। ଆଯୁତ୍ତାତି ତପୋଜିଗୁଚ୍ଛନେ ଯୁତ୍ତପଯୁତ୍ତା। ପାଲଯଂ ପୱିୱେକିଯନ୍ତି ପୱିୱେକଂ ପାଲଯନ୍ତା। ତେ କିର ''ନ୍ହାପିତପୱିୱେକଂ ପାଲେସ୍ସାମା''ତି ସଯଂ କେସେ ଲୁଞ୍ଚନ୍ତି। ''ଚୀୱରପୱିୱେକଂ ପାଲେସ୍ସାମା''ତି ନଗ୍ଗା ୱିଚରନ୍ତି। ''ପିଣ୍ଡପାତପୱିୱେକଂ ପାଲେସ୍ସାମା''ତି ସୁନଖା ୱିଯ ଭୂମିଯଂ ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ହତ୍ଥେସୁ ୱା। ''ସେନାସନପୱିୱେକଂ ପାଲେସ୍ସାମା''ତି କଣ୍ଟକସେଯ୍ଯାଦୀନି କପ୍ପେନ୍ତି। ରୂପେ ନିୱିଟ୍ଠାତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠୀହି ରୂପେ ପତିଟ୍ଠିତା। ଦେୱଲୋକାଭିନନ୍ଦିନୋତି ଦେୱଲୋକପତ୍ଥନକାମା। ମାତିଯାତି ମଚ୍ଚା, ତେ ୱେ ମଚ୍ଚା ପରଲୋକତ୍ଥାଯ ସମ୍ମା ଅନୁସାସନ୍ତୀତି ୱଦତି।

ଇତିୱିଦିତ୍ୱାତି ''ଅଯଂ ପଠମଂ ଏତେସଂ ଅୱଣ୍ଣଂ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି ୱଣ୍ଣଂ କଥେତି, କୋ ନୁ ଖୋ ଏସୋ''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଜାନିତ୍ୱାୱ। ଯେ ଚନ୍ତଲିକ୍ଖସ୍ମିଂ ପଭାସୱଣ୍ଣାତି ଯେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଚନ୍ଦୋଭାସସୂରିଯୋଭାସସଞ୍ଝାରାଗୈନ୍ଦଧନୁତାରକରୂପାନଂ ପଭାସୱଣ୍ଣା। ସବ୍ବେୱ ତେ ତେତି ସବ୍ବେୱ ତେ ତଯା। ନମୁଚୀତି ମାରଂ ଆଲପତି। ଆମିସଂୱ ମଚ୍ଛାନଂ ୱଧାଯ ଖିତ୍ତାତି ଯଥା ମଚ୍ଛାନଂ ୱଧତ୍ଥାଯ ବଲିସଲଗ୍ଗଂ ଆମିସଂ ଖିପତି, ଏୱଂ ତଯା ପସଂସମାନେନ ଏତେ ରୂପା ସତ୍ତାନଂ ୱଧାଯ ଖିତ୍ତାତି ୱଦତି।

ମାଣୱଗାମିଯୋତି ଅଯଂ କିର ଦେୱପୁତ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକୋ। ରାଜଗହୀଯାନନ୍ତି ରାଜଗହପବ୍ବତାନଂ। ସେତୋତି କେଲାସୋ। ଅଘଗାମିନନ୍ତି ଆକାସଗାମୀନଂ। ଉଦଧିନନ୍ତି ଉଦକନିଧାନାନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ରାଜଗହୀଯାନଂ ପବ୍ବତାନଂ ୱିପୁଲୋ ସେଟ୍ଠୋ, ହିମୱନ୍ତପବ୍ବତାନଂ କେଲାସୋ, ଆକାସଗାମୀନଂ ଆଦିଚ୍ଚୋ, ଉଦକନିଧାନାନଂ ସମୁଦ୍ଦୋ, ନକ୍ଖତ୍ତାନଂ ଚନ୍ଦୋ, ଏୱଂ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ବୁଦ୍ଧୋ ସେଟ୍ଠୋତି। ଦସମଂ।

ନାନାତିତ୍ଥିଯୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ଇତି ସାରତ୍ଥପ୍ପକାସିନିଯା

ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

ଦେୱପୁତ୍ତସଂଯୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। କୋସଲସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ପଠମୱଗ୍ଗୋ

୧। ଦହରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୧୨। କୋସଲସଂଯୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମେ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦୀତି ଯଥା ଖମନୀଯାଦୀନି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଭଗୱା ତେନ, ଏୱଂ ସୋପି ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସମପ୍ପୱତ୍ତମୋଦୋ ଅହୋସି। ସୀତୋଦକଂ ୱିଯ ଉଣ୍ହୋଦକେନ ସମ୍ମୋଦିତଂ ଏକୀଭାୱଂ ଅଗମାସି। ଯାଯ ଚ – ‘‘କଚ୍ଚି, ଭୋ ଗୋତମ, ଖମନୀଯଂ, କଚ୍ଚି ଯାପନୀଯଂ, କଚ୍ଚି ଭୋତୋ ଚ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକାନଞ୍ଚ ଅପ୍ପାବାଧଂ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ ବଲଂ ଫାସୁୱିହାରୋ’’ତିଆଦିକାଯ କଥାଯ ସମ୍ମୋଦି, ତଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜସଙ୍ଖାତସମ୍ମୋଦଜନନତୋ ସମ୍ମୋଦିତୁଂ ଯୁତ୍ତଭାୱତୋ ଚ ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ, ଅତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନମଧୁରତାଯ ଚିରମ୍ପି କାଲଂ ସାରେତୁଂ ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତେତୁଂ ଅରହରୂପତୋ ସରିତବ୍ବଭାୱତୋ ଚ ସାରଣୀଯଂ। ସୁଯ୍ୟମାନସୁଖତୋ ଚ ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ, ଅନୁସ୍ସରିଯମାନସୁଖତୋ ସାରଣୀଯଂ। ତଥା ବ୍ୟଞ୍ଜନପରିସୁଦ୍ଧତାଯ ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ, ଅତ୍ଥପରିସୁଦ୍ଧତାଯ ସାରଣୀଯନ୍ତି ଏୱଂ ଅନେକେହି ପରିଯାଯେହି ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ ସାରଣୀଯଂ ୱୀତିସାରେତ୍ୱା ପରିଯୋସାପେତ୍ୱା ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ତଥାଗତସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଗୁଣାଗୁଣୱସେନ ଗମ୍ଭୀରଭାୱଂ ୱା ଉତ୍ତାନଭାୱଂ ୱା ଅଜାନନ୍ତୋ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି, ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଖୋ ଯଂ ୱଚ୍ଛିକସାରଂ କତ୍ୱା ଆଗତୋ ଲୋକନିସ୍ସରଣଭୱୋକ୍କନ୍ତିପଞ୍ହଂ ସବ୍ବ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧତଂ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଭୱମ୍ପି ନୋତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଭୱମ୍ପୀତି ପି-କାରୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ତେନ ଚ ଛ ସତ୍ଥାରେ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଯଥା ପୂରଣାଦଯୋ ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧମ୍ହା’’ତି ପଟିଜାନନ୍ତି, ଏୱଂ ଭୱମ୍ପି ନୁ ପଟିଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ପନ ରାଜା ନ ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧିଯା, ଲୋକେ ମହାଜନେନ ଗହିତପଟିଞ୍ଞାୱସେନ ପୁଚ୍ଛତି। ଅଥ ଭଗୱା ବୁଦ୍ଧସୀହନାଦଂ ନଦନ୍ତୋ ଯଂ ହି ତଂ ମହାରାଜାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅହଂ ହି ମହାରାଜାତି ଅନୁତ୍ତରଂ ସବ୍ବସେଟ୍ଠଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସଙ୍ଖାତଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅହଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାତି ପବ୍ବଜ୍ଜୂପଗମନେନ ସମଣା, ଜାତିୱସେନ ବ୍ରାହ୍ମଣା। ସଙ୍ଘିନୋତିଆଦୀସୁ ପବ୍ବଜିତସମୂହସଙ୍ଖାତୋ ସଙ୍ଘୋ ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ସଙ୍ଘିନୋ। ସ୍ୱେୱ ଗଣୋ ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ଗଣିନୋ। ଆଚାରସିକ୍ଖାପନୱସେନ ତସ୍ସ ଗଣସ୍ସ ଆଚରିଯାତି ଗଣାଚରିଯା। ଞାତାତି ପଞ୍ଞାତା ପାକଟା। ‘‘ଅପ୍ପିଚ୍ଛା ସନ୍ତୁଟ୍ଠା ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଯ ୱତ୍ଥମ୍ପି ନ ନିୱାସେନ୍ତୀ’’ତି ଏୱଂ ସମୁଗ୍ଗତୋ ଯସୋ ଏତେସଂ ଅତ୍ଥୀତି ଯସସ୍ସିନୋ। ତିତ୍ଥକରାତି ଲଦ୍ଧିକରା। ସାଧୁସମ୍ମତାତି ‘‘ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା’’ତି ଏୱଂ ସମ୍ମତା। ବହୁଜନସ୍ସାତି ଅସ୍ସୁତୱତୋ ଅନ୍ଧବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ। ପୂରଣୋତିଆଦୀନି ତେସଂ ନାମଗୋତ୍ତାନି। ପୂରଣୋତି ହି ନାମମେୱ। ତଥା, ମକ୍ଖଲୀତି। ସୋ ପନ ଗୋସାଲାଯ ଜାତତ୍ତା ଗୋସାଲୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ନାଟପୁତ୍ତୋତି ନାଟସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ। ବେଲଟ୍ଠପୁତ୍ତୋତି ବେଲଟ୍ଠସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ। କଚ୍ଚାଯନୋତି ପକୁଧସ୍ସ ଗୋତ୍ତଂ। କେସକମ୍ବଲସ୍ସ ଧାରଣତୋ ଅଜିତୋ କେସକମ୍ବଲୋତି ୱୁତ୍ତୋ।

ତେପି ମଯାତି କପ୍ପକୋଲାହଲଂ ବୁଦ୍ଧକୋଲାହଲଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିକୋଲାହଲନ୍ତି ତୀଣି କୋଲାହଲାନି। ତତ୍ଥ ‘‘ୱସ୍ସସତସହସ୍ସମତ୍ଥକେ କପ୍ପୁଟ୍ଠାନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି କପ୍ପକୋଲାହଲଂ ନାମ ହୋତି – ‘‘ଇତୋ ୱସ୍ସସତସହସ୍ସମତ୍ଥକେ ଲୋକୋ ୱିନସ୍ସିସ୍ସତି, ମେତ୍ତଂ ମାରିସା, ଭାୱେଥ, କରୁଣଂ ମୁଦିତଂ ଉପେକ୍ଖ’’ନ୍ତି ମନୁସ୍ସପଥେ ଦେୱତା ଘୋସେନ୍ତିଯୋ ୱିଚରନ୍ତି। ‘‘ୱସ୍ସସହସ୍ସମତ୍ଥକେ ପନ ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ବୁଦ୍ଧକୋଲାହଲଂ ନାମ ହୋତି – ‘‘ଇତୋ ୱସ୍ସସହସ୍ସମତ୍ଥକେ ବୁଦ୍ଧୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଧମ୍ମାନୁଧମ୍ମପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନେନ ସଙ୍ଘରତନେନ ପରିୱାରିତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ୱିଚରିସ୍ସତୀ’’ତି ଦେୱତା ଉଗ୍ଘୋସେନ୍ତି। ‘‘ୱସ୍ସସତମତ୍ଥକେ ପନ ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଚକ୍କୱତ୍ତିକୋଲାହଲଂ ନାମ ହୋତି – ‘‘ଇତୋ ୱସ୍ସସତମତ୍ଥକେ ସତ୍ତରତନସମ୍ପନ୍ନୋ ଚତୁଦ୍ଦୀପିସ୍ସରୋ ସହସ୍ସ ପୁତ୍ତପରିୱାରୋ ୱେହାସଙ୍ଗମୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଦେୱତା ଉଗ୍ଘୋସେନ୍ତି।

ଇମେସୁ ତୀସୁ କୋଲାହଲେସୁ ଇମେ ଛ ସତ୍ଥାରୋ ବୁଦ୍ଧକୋଲାହଲଂ ସୁତ୍ୱା ଆଚରିଯେ ପଯିରୁପାସିତ୍ୱା ଚିନ୍ତାମଣିୱିଜ୍ଜାଦୀନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା – ‘‘ମଯଂ ବୁଦ୍ଧମ୍ହା’’ତି ପଟିଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ମହାଜନପରିୱୁତା ଜନପଦଂ ୱିଚରନ୍ତା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପତ୍ତା। ତେସଂ ଉପଟ୍ଠାକା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା, ‘‘ମହାରାଜ, ପୂରଣୋ କସ୍ସପୋ…ପେ… ଅଜିତୋ କେସକମ୍ବଲୋ ବୁଦ୍ଧୋ କିର ସବ୍ବଞ୍ଞୂ କିରା’’ତି ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ‘‘ତୁମ୍ହେୱ ନେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଆନେଥା’’ତି ଆହ । ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେହି, ‘‘ରାଜା ୱୋ ନିମନ୍ତେତି। ରଞ୍ଞୋ ଗେହେ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ୱୁତ୍ତା ଗନ୍ତୁଂ ନ ଉସ୍ସହନ୍ତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱୁଚ୍ଚମାନା ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ଚିତ୍ତାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଏକତୋୱ ଅଗମଂସୁ। ରାଜା ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ‘‘ନିସୀଦନ୍ତୂ’’ତି ଆହ। ନିଗ୍ଗୁଣାନଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ରାଜୁସ୍ମା ନାମ ଫରତି, ତେ ମହାରହେସୁ ଆସନେସୁ ନିସୀଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଫଲକେସୁ ଚେୱ ଭୂମିଯଂ ଚ ନିସୀଦିଂସୁ।

ରାଜା ‘‘ଏତ୍ତକେନେୱ ନତ୍ଥି ତେସଂ ଅନ୍ତୋ ସୁଙ୍କଧମ୍ମୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଆହାରଂ ଅଦତ୍ୱାୱ ତାଲତୋ ପତିତଂ ମୁଗ୍ଗରେନ ପୋଥେନ୍ତୋ ୱିଯ ‘‘ତୁମ୍ହେ ବୁଦ୍ଧା, ନ ବୁଦ୍ଧା’’ତି ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ତେ ଚିନ୍ତଯିଂସୁ – ‘‘ସଚେ ‘ବୁଦ୍ଧମ୍ହା’ତି ୱକ୍ଖାମ, ରାଜା ବୁଦ୍ଧୱିସଯେ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା କଥେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେ ‘ତୁମ୍ହେ ମଯଂ ବୁଦ୍ଧାତି ମହାଜନଂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଆହିଣ୍ଡଥା’ତି ଜିୱ୍ହଂ ଛିନ୍ଦାପେଯ୍ଯ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଅନତ୍ଥଂ କରେଯ୍ଯା’’ତି ସକପଟିଞ୍ଞାଯ ଏୱ ‘ନ ମଯଂ ବୁଦ୍ଧା’ତି ୱଦିଂସୁ। ଅଥ ନେ ରାଜା ଗେହତୋ ନିକଡ୍ଢାପେସି। ତେ ରାଜଘରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତେ ଉପଟ୍ଠାକା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ – ‘‘କିଂ ଆଚରିଯା ରାଜା ତୁମ୍ହେ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ ଅକାସୀ’’ତି? ରାଜା ‘‘ବୁଦ୍ଧା ତୁମ୍ହେ’’ତି ପୁଚ୍ଛି, ତତୋ ମଯଂ – ‘‘ସଚେ ଅଯଂ ରାଜା ବୁଦ୍ଧୱିସଯେ ପଞ୍ହଂ କଥିଯମାନଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଅମ୍ହେସୁ ମନଂ ପଦୋସେସ୍ସତି, ବହୁଂ ଅପୁଞ୍ଞଂ ପସୱିସ୍ସତୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଅନୁକମ୍ପାଯ ‘ନ ମଯଂ ବୁଦ୍ଧା’ତି ୱଦିମ୍ହା, ମଯଂ ପନ ବୁଦ୍ଧା ଏୱ, ଅମ୍ହାକଂ ବୁଦ୍ଧଭାୱୋ, ଉଦକେନ ଧୋୱିତ୍ୱାପି ହରିତୁଂ ନ ସକ୍କାତି। ଇତି ବହିଦ୍ଧା ‘ବୁଦ୍ଧମ୍ହା’ତି ଆହଂସୁ – ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ‘ନ ମଯଂ ବୁଦ୍ଧା’ତି ୱଦିଂସୂତି, ଇଦଂ ଗହେତ୍ୱା ରାଜା ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ କିଂ ପନ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଦହରୋ ଚେୱ ଜାତିଯା, ନୱୋ ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯାତି ଇଦଂ ଅତ୍ତନୋ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ୱଦତି। ତତ୍ଥ କିନ୍ତି ପଟିକ୍ଖେପୱଚନଂ। ଏତେ ଜାତିମହଲ୍ଲକା ଚ ଚିରପବ୍ବଜିତା ଚ ‘‘ବୁଦ୍ଧମ୍ହା’’ତି ନ ପଟିଜାନନ୍ତି, ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଜାତିଯା ଚ ଦହରୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚ ନୱୋ କିଂ ପଟିଜାନାତି? ମା ପଟିଜାନାହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ନ ଉଞ୍ଞାତବ୍ବାତି ନ ଅୱଜାନିତବ୍ବା। ନ ପରିଭୋତବ୍ବାତି ନ ପରିଭୱିତବ୍ବା। କତମେ ଚତ୍ତାରୋତି କଥେତୁକମ୍ୟତାପୁଚ୍ଛା। ଖତ୍ତିଯୋତି ରାଜକୁମାରୋ। ଉରଗୋତି ଆସୀୱିସୋ। ଅଗ୍ଗୀତି ଅଗ୍ଗିୟେୱ। ଭିକ୍ଖୂତି ଇମସ୍ମିଂ ପନ ପଦେ ଦେସନାକୁସଲତାଯ ଅତ୍ତାନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ କତ୍ୱା ସୀଲୱନ୍ତଂ ପବ୍ବଜିତଂ ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଦହରଂ ରାଜକୁମାରଂ ଦିସ୍ୱା, ଉକ୍କମିତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଅଦେନ୍ତୋ, ପାରୁପନଂ ଅନପନେନ୍ତୋ, ନିସିନ୍ନାସନତୋ ଅନୁଟ୍ଠହନ୍ତୋ, ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠାଦୀହି ଅନୋତରନ୍ତୋ, ହେଟ୍ଠା କତ୍ୱା ମଞ୍ଞନୱସେନ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଏୱରୂପଂ ଅନାଚାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଖତ୍ତିଯଂ ଅୱଜାନାତି ନାମ। ‘‘ଭଦ୍ଦକୋ ୱତାଯଂ ରାଜକୁମାରୋ, ମହାକଣ୍ଣୋ ମହୋଦରୋ – କିଂ ନାମ ଯଂକିଞ୍ଚି ଚୋରୂପଦ୍ଦୱଂ ୱୂପସମେତୁଂ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଠାନେ ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତୋ ପରିଭୋତି ନାମ। ଅଞ୍ଜନିସଲାକମତ୍ତମ୍ପି ଆସୀୱିସପୋତକଂ କଣ୍ଠାଦୀସୁ ପିଲନ୍ଧନ୍ତୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମ୍ପି ଜିୱ୍ହମ୍ପି ଡଂସାପେନ୍ତୋ ଉରଗଂ ଅୱଜାନାତି ନାମ । ‘‘ଭଦ୍ଦକୋ ୱତାଯଂ ଆସୀୱିସୋ ଉଦକଦେଡ୍ଡୁଭୋ ୱିଯ କିଂ ନାମ କିଞ୍ଚିଦେୱ ଡଂସିତୁଂ କସ୍ସଚିଦେୱ କାଯେ ୱିସଂ ଫରିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତୋ ପରିଭୋତି ନାମ। ଖଜ୍ଜୋପନକମତ୍ତମ୍ପି ଅଗ୍ଗିଂ ଗହେତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ କୀଳନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡୁକ୍ଖଲିକାଯ ଖିପନ୍ତୋ ଚୂଳାଯ ୱା ସଯନପିଟ୍ଠସାଟକପସିବ୍ବକାଦୀସୁ ୱା ଠପେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିଂ ଅୱଜାନାତି ନାମ। ‘‘ଭଦ୍ଦକୋ ୱତାଯଂ ଅଗ୍ଗି କତରଂ ନୁ ଖୋ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ପଚିସ୍ସତି, କତରଂ ମଚ୍ଛମଂସଂ, କସ୍ସ ସୀତଂ ୱିନୋଦେସ୍ସତୀ’’ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତୋ ପରିଭୋତି ନାମ। ଦହରସାମଣେରମ୍ପି ପନ ଦିସ୍ୱା ଉକ୍କମିତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଅଦେନ୍ତୋତି ରାଜକୁମାରେ ୱୁତ୍ତଂ ଅନାଚାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅୱଜାନାତି ନାମ। ‘‘ଭଦ୍ଦକୋ ୱତାଯଂ ସାମଣେରୋ ମହାକଣ୍ଣୋ ମହୋଦରୋ ଯଂକିଞ୍ଚି ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗହେତୁଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ଅରଞ୍ଞଂ ଅଜ୍ଝୋଗାହେତ୍ୱା ୱସିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ସଙ୍ଘତ୍ଥେରକାଲେ ମନାପୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତୋ ପରିଭୋତି ନାମ। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ନ କାତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ନ ଉଞ୍ଞାତବ୍ବୋ ନ ପରିଭୋତବ୍ବୋତି ଆହ।

ଏତଦୱୋଚାତି ଏତଂ ଗାଥାବନ୍ଧଂ ଅୱୋଚ। ଗାଥା ଚ ନାମେତା ତଦତ୍ଥଦୀପନାପି ହୋନ୍ତି ୱିସେସତ୍ଥଦୀପନାପି, ତତ୍ରିମା ତଦତ୍ଥମ୍ପି ୱିସେସତ୍ଥମ୍ପି ଦୀପେନ୍ତିୟେୱ। ତତ୍ଥ ଖତ୍ତିଯନ୍ତି ଖେତ୍ତାନଂ ଅଧିପତିଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ‘‘ଖେତ୍ତାନଂ ଅଧିପତୀତି ଖୋ, ୱାସେଟ୍ଠ, ‘ଖତ୍ତିଯୋ ଖତ୍ତିଯୋ’ତ୍ୱେୱ ଦୁତିଯଂ ଅକ୍ଖରଂ ଉପନିବ୍ବତ୍ତ’’ନ୍ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୧୩୧)। ଜାତିସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ତାୟେୱ ଖତ୍ତିଯଜାତିଯା ଜାତିସମ୍ପନ୍ନଂ। ଅଭିଜାତନ୍ତି ତୀଣି କୁଲାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଜାତଂ।

ଠାନଂ ହୀତି କାରଣଂ ୱିଜ୍ଜତି। ମନୁଜିନ୍ଦୋତି ମନୁସ୍ସଜେଟ୍ଠକୋ। ରାଜଦଣ୍ଡେନାତି ରଞ୍ଞୋ ଉଦ୍ଧଟଦଣ୍ଡେନ, ସୋ ଅପ୍ପକୋ ନାମ ନ ହୋତି, ଦସସହସ୍ସୱୀସତିସହସ୍ସପ୍ପମାଣୋ ହୋତିୟେୱ। ତସ୍ମିଂ ପକ୍କମତେ ଭୁସନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ବଲୱୋପକ୍କମଂ ଉପକ୍କମତି। ରକ୍ଖଂ ଜୀୱିତମତ୍ତନୋତି ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ରକ୍ଖମାନୋ ତଂ ଖତ୍ତିଯଂ ପରିୱଜ୍ଜେଯ୍ଯ ନ ଘଟ୍ଟେଯ୍ଯ।

ଉଚ୍ଚାୱଚେହୀତି ନାନାୱିଧେହି। ୱଣ୍ଣେହୀତି ସଣ୍ଠାନେହି। ଯେନ ଯେନ ହି ୱଣ୍ଣେନ ଚରନ୍ତୋ ଗୋଚରଂ ଲଭତି, ଯଦି ସପ୍ପୱଣ୍ଣେନ, ଯଦି ଦେଡ୍ଡୁଭୱଣ୍ଣେନ, ଯଦି ଧମନିୱଣ୍ଣେନ, ଅନ୍ତମସୋ କଲନ୍ଦକୱଣ୍ଣେନପି ଚରତିୟେୱ। ଆସଜ୍ଜାତି ପତ୍ୱା। ବାଲନ୍ତି ଯେନ ବାଲେନ ଘଟ୍ଟିତୋ, ତଂ ବାଲଂ ନରଂ ୱା ନାରିଂ ୱା ଡଂସେଯ୍ଯ।

ପହୂତଭକ୍ଖନ୍ତି ବହୁଭକ୍ଖଂ। ଅଗ୍ଗିସ୍ସ ହି ଅଭକ୍ଖଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଜାଲିନନ୍ତି ଜାଲୱନ୍ତଂ। ପାୱକନ୍ତି ଅଗ୍ଗିଂ। ପାୱଗନ୍ତିପି ପାଠୋ। କଣ୍ହୱତ୍ତନିନ୍ତି ୱତ୍ତନୀତି ମଗ୍ଗୋ, ଅଗ୍ଗିନା ଗତମଗ୍ଗୋ କଣ୍ହୋ ହୋତି କାଳକୋ, ତସ୍ମା ‘‘କଣ୍ହୱତ୍ତନୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ମହା ହୁତ୍ୱାନାତି ମହନ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା। ଅଗ୍ଗି ହି ଏକଦା ଯାୱବ୍ରହ୍ମଲୋକପ୍ପମାଣୋପି ହୋତି। ଜାଯନ୍ତିତତ୍ଥ ପାରୋହାତି ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢୱନେ ପାରୋହା

ଜାଯନ୍ତି। ପାରୋହାତି ତିଣରୁକ୍ଖାଦଯୋ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେ ହି ଅଗ୍ଗିନା ଦଡ୍ଢଟ୍ଠାନେ ମୂଲମତ୍ତେପି ଅୱସିଟ୍ଠେ ପାଦତୋ ରୋହନ୍ତି ଜାଯନ୍ତି ୱଡ୍ଢନ୍ତି, ତସ୍ମା “ପାରୋହା”ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପୁନ ରୋହନଟ୍ଠେନ ୱା ପାରୋହା। ଅହୋରତ୍ତାନମଚ୍ଚଯେତି ରତ୍ତିନ୍ଦିୱାନଂ ଅତିକ୍କମେ। ନିଦାଘେପି ଦେୱେ ୱୁଟ୍ଠମତ୍ତେ ଜାଯନ୍ତି।

ଭିକ୍ଖୁ ଡହତି ତେଜସାତି ଏତ୍ଥ ଅକ୍କୋସନ୍ତଂ ପଚ୍ଚକ୍କୋସନ୍ତୋ ଭଣ୍ଡନ୍ତଂ ପଟିଭଣ୍ଡନ୍ତୋ ପହରନ୍ତଂ ପଟିପହରନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ନାମ କିଞ୍ଚି ଭିକ୍ଖୁତେଜସା ଡହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଯୋ ପନ ଅକ୍କୋସନ୍ତଂ ନ ପଚ୍ଚକ୍କୋସତି, ଭଣ୍ଡନ୍ତଂ ନ ପଟିଭଣ୍ଡତି। ପହରନ୍ତଂ ନ ପଟିପହରତି, ତସ୍ମିଂ ୱିପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ତସ୍ସ ସୀଲତେଜେନ ଡଯ୍ହତି। ତେନେୱେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତା ପସୱୋତି ତସ୍ସ ପୁତ୍ତଧୀତରୋପି ଗୋମହିଂସକୁକ୍କୁଟସୂକରାଦଯୋ ପସୱୋପି ନ ଭୱନ୍ତି, ୱିନସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦାଯାଦା ୱିନ୍ଦରେ ଧନନ୍ତି ତସ୍ସ ଦାଯାଦାପି ଧନଂ ନ ୱିନ୍ଦନ୍ତି। ତାଲାୱତ୍ଥୂ ଭୱନ୍ତି ତେତି ତେ ଭିକ୍ଖୁତେଜସା ଦଡ୍ଢା ୱତ୍ଥୁମତ୍ତାୱସିଟ୍ଠୋ ମତ୍ଥକଚ୍ଛିନ୍ନତାଲୋ ୱିଯ ଭୱନ୍ତି, ପୁତ୍ତଧୀତାଦିୱସେନ ନ ୱଡ୍ଢନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ସମଣତେଜେନ ଦଡ୍ଢା ମତ୍ଥକଚ୍ଛିନ୍ନତାଲୋ ୱିଯ ଅୱିରୁଳ୍ହିଧମ୍ମା ଭୱନ୍ତି, ତସ୍ମା। ସମ୍ମଦେୱ ସମାଚରେତି ସମ୍ମା ସମାଚରେଯ୍ଯ। ସମ୍ମା ସମାଚରନ୍ତେନ ପନ କିଂ କାତବ୍ବନ୍ତି? ଖତ୍ତିଯଂ ତାୱ ନିସ୍ସାଯ ଲଦ୍ଧବ୍ବଂ ଗାମନିଗମଯାନୱାହନାଦିଆନିସଂସଂ, ଉରଗଂ ନିସ୍ସାଯ ତସ୍ସ କୀଳାପନେନ ଲଦ୍ଧବ୍ବଂ ୱତ୍ଥହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦିଆନିସଂସଂ ଅଗ୍ଗିଂ ନିସ୍ସାଯ ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ଯାଗୁଭତ୍ତପଚନସୀତୱିନୋଦନାଦିଆନିସଂସଂ, ଭିକ୍ଖୁଂ ନିସ୍ସାଯ ତସ୍ସ ୱସେନ ପତ୍ତବ୍ବଂ ଅସୁତସୱନସୁତପରିଯୋଦପନ-ସଗ୍ଗମଗ୍ଗାଧିଗମାଦିଆନିସଂସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନେନ “ଏତେ ନିସ୍ସାଯ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରୋ ଆଦୀନୱୋ ଅତ୍ଥି। କିଂ ଇମେହୀ”ତି? ନ ସବ୍ବସୋ ପହାତବ୍ବା। ଇସ୍ସରିଯଟ୍ଠିକେନ ପନ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଅୱଜାନନଞ୍ଚ ପରିଭୱନଞ୍ଚ ଅକତ୍ୱା ପୁଲ୍ଲଟ୍ଠାଯିପଚ୍ଛାନିପାତିତାଦୀହି ଉପାଯେହି ଖତ୍ତିଯକୁମାରୋ ତୋସେତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ତତୋ ଇସ୍ସରିଯଂ ଅଧିଗମିସ୍ସତି। ଅହିତୁଣ୍ଡିକେନ ଉରଗେ ୱିସ୍ସାସଂ ଅକତ୍ୱା ନାଗୱିଜ୍ଜଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅଜପଦେନ ଦଣ୍ଡେନ ଗୀୱାଯ ଗହେତ୍ୱା ୱିସହରେନ ମୂଲେନ ଦାଠା ଧୋୱିତ୍ୱା ପେଳାଯଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କୀଳାପେନ୍ତେନ ଚରିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଘାସଚ୍ଛାଦନାଦୀନି ଲଭିସ୍ସତି। ଯାଗୁପଚନାଦୀନି କତ୍ତୁକାମେନ ଅଗ୍ଗିଂ ୱିସ୍ସାସେନ ଭଣ୍ଡୁକ୍ଖଲିକାଦୀସୁ ଅପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ଅନାମସନ୍ତେନ ଗୋମଯଚୁଣ୍ଣାଦୀହି ଜାଲେତ୍ୱା ଯାଗୁପଚନାଦୀନି କତ୍ତବ୍ବାନି, ଏୱଂ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଆନିସଂସଂ ଲଭିସ୍ସତି। ଅସୁତସୱନାଦୀନି ପତ୍ଥଯନ୍ତେନପି ଭିକ୍ଖୁଂ ଅତିୱିସ୍ସାସେନ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମନୱକମ୍ମାଦୀସୁ ଅଯୋଜେତ୍ୱା ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଉପଟ୍ଠାତବ୍ବୋ, ଏୱଂ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅସୁତପୁବ୍ବଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଅସୁତପୁବ୍ବଂ ପଞ୍ହୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକଂ ଅତ୍ଥଂ ତିସ୍ସୋ କୁଲସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ଛ କାମସଗ୍ଗାନି ନୱ ଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପତ୍ୱା ଅମତମହାନିବ୍ବାନଦସ୍ସନମ୍ପି ଲଭିସ୍ସତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ସମ୍ମଦେୱ ସମାଚରେତି ଆହ।

ଏତଦୱୋଚାତି ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନୋ ପସାଦଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ଏତଂ “ଅଭିକ୍କନ୍ତ”ନ୍ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ତତ୍ଥ ଅଭିକ୍କନ୍ତନ୍ତି ଅଭିକନ୍ତଂ ଅତିଇଟ୍ଠଂ ଅତିମନାପଂ, ଅତିସୁନ୍ଦରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଏକେନ ଅଭିକ୍କନ୍ତସଦ୍ଦେନ ଦେସନଂ ଥୋମେତି “ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଯଦିଦଂ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନା”ତି। ଏକେନ ଅତ୍ତନୋ ପସାଦଂ “ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ, ଭନ୍ତେ, ଯଦିଦଂ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆଗମ୍ମ ମମ ପସାଦୋ”ତି।

ତତୋ ପରଂ ଚତୂହି ଉପମାହି ଦେସନଂଯେୱ ଥୋମେତି। ତତ୍ଥ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତନ୍ତି ଅଧୋମୁଖଠପିତଂ, ହେଟ୍ଠାମୁଖଜାତଂ ୱା। ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି ଉପରିମୁଖଂ କରେଯ୍ଯ। ପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି ତିଣପଣ୍ଣାଦିଛାଦିତଂ। ୱିୱରେଯ୍ଯାତି ଉଗ୍ଘାଟେଯ୍ଯ। ମୂଳ୍ହସ୍ସାତି ଦିସାମୂଳ୍ହସ୍ସ। ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ଯାତି ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା “ଏସ ମଗ୍ଗୋ”ତି ୱଦେଯ୍ଯ। ଅନ୍ଧକାରେତି କାଳପକ୍ଖଚାତୁଦ୍ଦସୀ ଅଡ୍ଢରତ୍ତଘନୱନସଣ୍ଡ ମେଘପଟଲେହି ଚତୁରଙ୍ଗେ ତମେ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା କୋଚି ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତଂ ଉକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଏୱଂ ସଦ୍ଧମ୍ମୱିମୁଖଂ ଅସଦ୍ଧମ୍ମେ ପତିତଂ ମଂ ଅସଦ୍ଧମ୍ମା ୱୁଟ୍ଠାପେନ୍ତେନ, ଯଥା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱିୱରେଯ୍ଯ, ଏୱଂ କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନନ୍ତରଧାନା ପଭୁତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଗହନପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ସାସନଂ ୱିୱରନ୍ତେନ, ଯଥା ମୂଳ୍ହସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ଏୱଂ କୁମ୍ମଗ୍ଗମିଚ୍ଛାମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନସ୍ସ ମେ ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖମଗ୍ଗଂ ଆୱିକରୋନ୍ତେନ, ଯଥା ଅନ୍ଧକାରେ ତେଲପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେଯ୍ଯ, ଏୱଂ ମୋହନ୍ଧକାରେ ନିମୁଗ୍ଗସ୍ସ ମେ ବୁଦ୍ଧାଦିରତନରୂପାନି ଅପସ୍ସତୋ ତପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦକମୋହନ୍ଧକାରୱିଦ୍ଧଂସକଦେସନାପଜ୍ଜୋତଂ ଧାରେନ୍ତେନ ମଯ୍ହଂ ଭଗୱତା ଏତେହି ପରିଯାଯେହି ପକାସିତତ୍ତା ଅନେକପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମୋ ପକାସିତୋତି।

ଏୱଂ ଦେସନଂ ଥୋମେତ୍ୱା ଇମାଯ ଦେସନାଯ ରତନତ୍ତଯେ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପସନ୍ନାକାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଏସାହନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଏସାହନ୍ତି ଏସୋ ଅହଂ। ଭଗୱନ୍ତଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚାତି ଭଗୱନ୍ତଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚାତି ଇମଂ ରତନତ୍ତଯଂ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛାମି। ଉପାସକଂ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଧାରେତୂତି ମଂ ଭଗୱା ‘ଉପାସକୋ ଅଯ’ନ୍ତି ଏୱଂ ଧାରେତୁ, ଜାନାତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଜ୍ଜତଗ୍ଗେତି ଅଜ୍ଜତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା। ଅଜ୍ଜଦଗ୍ଗେତି ୱା ପାଠୋ, ଦ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ, ଅଜ୍ଜ ଅଗ୍ଗଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଣୁପେତନ୍ତି ପାଣେହି ଉପେତଂ ଯାୱ ମେ ଜୀୱିତଂ ପୱତ୍ତତି, ତାୱ ଉପେତଂ ଅନଞ୍ଞସତ୍ଥୁକଂ ତୀହି ସରଣଗମନେହି ସରଣଂ ଗତଂ ଉପାସକଂ କପ୍ପିଯକାରକଂ ମଂ ଭଗୱା ଧାରେତୂତି ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପୋ, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ

ସୁମଙ୍ଗଲଵିଲାସିନିୟା ଦୀଘନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟ ସାମଞ୍ଞଫଲସୁତ୍ତେ ସଙ୍ଖାକାରେନ ଵୁତ୍ତୋତି। ପଠମଂ।

୨। ପୁରିସସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୧୩। ଦୁତିୟେ ଅଭିଵାଦେତ୍ଵାତି ପୁରିମସୁତ୍ତେ ସରଣଗତତ୍ତା ଇଧ ଅଭିଵାଦେସି। ଅଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତି ନିୟକଜ୍ଝତ୍ତଂ, ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଲୋଭାଦୀସୁ ଲୁବ୍ଭନଲକ୍ଖଣୋ ଲୋଭୋ, ଦୁସ୍ସନଲକ୍ଖଣୋ ଦୋସୋ, ମୁୟ୍ହନଲକ୍ଖଣୋ ମୋହୋତି। ହିଂସନ୍ତୀତି ଵିହେଠେନ୍ତି ନାସେନ୍ତି ଵିନାସେନ୍ତି। ଅତ୍ତସମ୍ଭୂତାତି ଅତ୍ତନି ସମ୍ଭୂତା। ତଚସାରଂଵ ସମ୍ଫଲନ୍ତି ୟଥା ତଚସାରଂ ଵେଳୁଂ ଵା ନଳଂ ଵା ଅତ୍ତନୋ ଫଲଂ ହିଂସତି ଵିନାସେତି, ଏଵଂ ହିଂସନ୍ତି ଵିନାସେନ୍ତୀତି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ଜରାମରଣସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୧୪। ତତିୟେ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଜରାମରଣାତି ଜରାମରଣତୋ ମୁତ୍ତୋ ନାମ ଅତ୍ଥୀତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଖତ୍ତିୟମହାସାଲାତି ଖତ୍ତିୟମହାସାଲା ନାମ ମହାସାରପ୍ପତ୍ତା ଖତ୍ତିୟା। ୟେସଂ ହି ଖତ୍ତିୟାନଂ ହେଟ୍ଠିମନ୍ତେନ କୋଟିସତଂ ନିଧାନଗତଂ ହୋତି, ତୟୋ କହାପଣକୁମ୍ଭା ଵଲଞ୍ଜନତ୍ଥାୟ ଗେହମଜ୍ଝେ ରାସିଂ କତ୍ଵା ଠପିତା ହୋନ୍ତି, ତେ ଖତ୍ତିୟମହାସାଲା ନାମ। ୟେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ନିହିତଂ ହୋତି, ଦିୟଡ୍ଢୋ କହାପଣକୁମ୍ଭୋ ଵଲଞ୍ଜନତ୍ଥାୟ ଗେହମଜ୍ଝେ ରାସିଂ କତ୍ଵା ଠପିତୋ ହୋତି, ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲା ନାମ। ୟେସଂ ଗହପତୀନଂ ଚତ୍ତାଲୀସକୋଟିଧନଂ ନିହିତଂ ହୋତି, କହାପଣକୁମ୍ଭୋ ଵଲଞ୍ଜନତ୍ଥାୟ ଗେହମଜ୍ଝେ ରାସିଂ କତ୍ଵା ଠପିତୋ ହୋତି, ତେ ଗହପତିମହାସାଲା ନାମ।

ଅଡ୍ଢାତି ଇସ୍ସରା। ନିଧାନଗତଧନସ୍ସ ମହନ୍ତତାୟ ମହଦ୍ଧନା। ସୁଵଣ୍ଣରଜତଭାଜନାଦୀନଂ ଉପଭୋଗଭଣ୍ଡାନଂ ମହନ୍ତତାୟ ମହାଭୋଗା। ଅନିଧାନଗତସ୍ସ ଜାତରୂପରଜତସ୍ସ ପହୂତତାୟ, ପହୂତଜାତରୂପରଜତା। ଵିତ୍ତୂପକରଣସ୍ସ ତୁଟ୍ଠିକରଣସ୍ସ ପହୂତତାୟ ପହୂତଵିତ୍ତୂପକରଣା। ଗୋଧନାଦୀନଞ୍ଚ ସତ୍ତଵିଧଧଞ୍ଞାନଞ୍ଚ ପହୂତତାୟ ପହୂତଧନଧଞ୍ଞା। ତେସମ୍ପି ଜାତାନଂ ନତ୍ଥି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଜରାମରଣାତି ତେସମ୍ପି ଏଵଂ ଇସ୍ସରାନଂ ଜାତାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ନତ୍ଥି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଜରାମରଣା, ଜାତତ୍ତାୟେଵ ଜରାମରଣତୋ ମୋକ୍ଖୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅନ୍ତୋଜରାମରଣେୟେଵ ହୋତି।

ଅରହନ୍ତୋତିଆଦୀସୁ ଆରକା କିଲେସେହୀତି ଅରହନ୍ତୋ। ଖୀଣା ଏତେସଂ ଚତ୍ତାରୋ ଆସଵାତି ଖୀଣାସଵା। ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଵାସଂ ଵୁଟ୍ଠା ପରିନିଟ୍ଠିତଵାସାତି ଵୁସିତଵନ୍ତୋ। ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି କରଣୀୟଂ ଏତେସଂ କତନ୍ତି କତକରଣୀୟା। ଖନ୍ଧଭାରୋ କିଲେସଭାରୋ ଅଭିସଙ୍ଖାରଭାରୋ କାମଗୁଣଭାରୋତି, ଇମେ ଓହିତା ଭାରା ଏତେସନ୍ତି ଓହିତଭାରା। ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ଅରହତ୍ତସଙ୍ଖାତୋ ସକୋ ଅତ୍ଥୋ ଏତେସନ୍ତି ଅନୁପ୍ପତ୍ତସଦତ୍ଥା। ଦସଵିଧମ୍ପି ପରିକ୍ଖୀଣଂ ଭଵସଂୟୋଜନଂ ଏତେସନ୍ତି ପରିକ୍ଖୀଣଭଵସଂୟୋଜନା। ସମ୍ମା କାରଣେହି ଜାନିତ୍ଵା ଵିମୁତ୍ତାତି ସମ୍ମଦଞ୍ଞାଵିମୁତ୍ତା। ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାୟ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ଞତ୍ଵା ଫଲଵିମୁତ୍ତିୟା ଵିମୁତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭେଦନଧମ୍ମୋତି ଭିଜ୍ଜନସଭାଵୋ। ନିକ୍ଖେପନଧମ୍ମୋତି ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବସଭାଵୋ। ଖୀଣାସଵସ୍ସ ହି ଅଜୀରଣଧମ୍ମୋପି ଅତ୍ଥି, ଆରମ୍ମଣତୋ ପଟିଵିଦ୍ଧଂ ନିବ୍ବାନଂ, ତଂ ହି ନ ଜୀରତି। ଇଧ ପନସ୍ସ ଜୀରଣଧମ୍ମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏଵମାହ। ଅଭୂତପ୍ପତ୍ତିକୋ କିରସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ନିକ୍ଖେପୋ। ସିଵିକସାଲାୟ ନିସୀଦିତ୍ଵା କଥିତନ୍ତି ଵଦନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଭଗଵା ଚିତ୍ରାନି ରଥୟାନାଦୀନି ଦିସ୍ଵା ଦିଟ୍ଠମେଵ ଉପମଂ କତ୍ଵା, ‘‘ଜୀରନ୍ତି ଵେ ରାଜରଥା’’ତି ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ଜୀରନ୍ତୀତି ଜରଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ରାଜରଥାତି ରଞ୍ଞୋ ଅଭିରୂହନରଥା। ସୁଚିତ୍ତାତି ସୁଵଣ୍ଣରଜତାଦୀହି ସୁଟ୍ଠୁ ଚିତ୍ତିତା। ଅଥୋ ସରୀରମ୍ପି ଜରଂ ଉପେତୀତି ଏଵରୂପେସୁ ଅନୁପାଦିଣ୍ଣକେସୁ ସାରଦାରୁମୟେସୁ ରଥେସୁ ଜୀରନ୍ତେସୁ ଇମସ୍ମିଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକେ ଉପାଦିଣ୍ଣକେ ମଂସଲୋହିତାଦିମୟେ ସରୀରେ କିଂ ଵତ୍ତବ୍ବଂ? ସରୀରମ୍ପି ଜରଂ ଉପେତିୟେଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ସନ୍ତୋ ହଵେ ସବ୍ଭି ପଵେଦୟନ୍ତୀତି ସନ୍ତୋ ସବ୍ଭୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସତଂ ଧମ୍ମୋ ନ ଜରଂ ଉପେତୀତି ଏଵଂ ପଵେଦୟନ୍ତି। ‘‘ସତଂ ଧମ୍ମୋ ନାମ ନିବ୍ବାନଂ, ତଂ ନ ଜୀରତି, ଅଜରଂ ଅମତନ୍ତି ଏଵଂ କଥେନ୍ତୀ’’ତି ଅତ୍ଥୋ। ୟସ୍ମା ଵା ନିବ୍ବାନଂ ଆଗମ୍ମ ସୀଦନସଭାଵା କିଲେସା ଭିଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଂ ସବ୍ଭୀତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଇତି ପୁରିମପଦସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ସନ୍ତୋ ହଵେ ସବ୍ଭି ପଵେଦୟନ୍ତୀ’’ତି ଆହ। ଇଦଂ ହି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସତଂ ଧମ୍ମୋ ନ ଜରଂ ଉପେତି, ତସ୍ମା ସନ୍ତୋ ସବ୍ଭି ପଵେଦୟନ୍ତି। ଅଜରଂ ନିବ୍ବାନଂ ସତଂ ଧମ୍ମୋତି ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁନ୍ଦରାଧିଵଚନଂ ଵା ଏତଂ ସବ୍ଭୀତି। ୟଂ ସବ୍ଭିଧମ୍ମଭୂତଂ ନିବ୍ବାନଂ ସନ୍ତୋ ପଵେଦୟନ୍ତି କଥୟନ୍ତି, ସୋ ସତଂ ଧମ୍ମୋ ନ ଜରଂ ଉପେତୀତିପି ଅତ୍ଥୋ। ତତିୟଂ।

୪। ପିୟସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୧୫। ଚତୁତ୍ଥେ ରହୋଗତସ୍ସାତି ରହସି ଗତସ୍ସ। ପଟିସଲ୍ଲୀନସ୍ସାତି ନିଲୀନସ୍ସ ଏକୀଭୂତସ୍ସ। ଏଵମେତଂ, ମହାରାଜାତି ଇଧ ଭଗଵା ଇମଂ ସୁତ୍ତଂ

ସବ୍ବଞ୍ଞୁଭାସିତଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ। ଅନ୍ତକେନାଧିପନ୍ନସ୍ସାତି ମରଣେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟସ୍ସ। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅଭରକ୍ଖିତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୧୬। ପଞ୍ଚମେ ହତ୍ଥିକାୟୋତି ହତ୍ଥିଘଟା। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ସଂୱରୋତି ପିଦହନଂ। ସାଧୁ ସବ୍ବତ୍ଥ ସଂୱରୋତି ଇମିନା କମ୍ମପଥଭେଦଂ ଅପତ୍ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ସଂୱରଂ ଦସ୍ସେତି। ଲଜ୍ଜୀତି ହିରିମା। ଲଜ୍ଜୀଗହଣେନ ଚେତ୍ଥ ଓତ୍ତପ୍ପମ୍ପି ଗହିତମେୱ ହୋତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଅପ୍ପକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୧୭। ଛଟ୍ଠେ ଉଳାରେ ଉଳାରେତି ପଣୀତେ ଚ ବହୁକେ ଚ। ମଜ୍ଜନ୍ତୀତି ମାନମଜ୍ଜନେନ ମଜ୍ଜନ୍ତି। ଅତିସାରନ୍ତି ଅତିକ୍କମଂ। କୂଟନ୍ତି ପାସଂ। ପଚ୍ଛାସନ୍ତି ପଚ୍ଛା ତେସଂ। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଅଡ୍ଡକରଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୧୮। ସତ୍ତମେ କାମହେତୂତି କାମମୂଲକଂ। କାମନିଦାନନ୍ତି କାମପଚ୍ଚୟା। କାମାଧିକରଣନ୍ତି କାମକାରଣା। ସବ୍ବାନି ହେତାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନାନେୱ। ଭଦ୍ରମୁଖୋତି ସୁନ୍ଦରମୁଖୋ। ଏକଦିୱସଂ କିର ରାଜା ଅଡ୍ଡକରଣେ ନିସୀଦି। ତତ୍ଥ ପଠମତରଂ ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ଅମଚ୍ଚା ଅସ୍ସାମିକେପି ସାମିକେ କରିଂସୁ। ରାଜା ତଂ ଞତ୍ୱା – ''ମୟ୍ହଂ ତାୱ ପଥୱିସ୍ସରସ୍ସ ସମ୍ମୁଖାପେତେ ଏୱଂ କରୋନ୍ତି, ପରମ୍ମୁଖା କିଂ ନାମ ନ କରିସ୍ସନ୍ତି? ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସତି ଦାନି ୱିଟଟୂଭୋ ସେନାପତି ସକେନ ରଜ୍ଜେନ, କିଂ ମୟ୍ହଂ ଏୱରୂପେହି ଲଞ୍ଜଖାଦକେହି ମୁସାୱାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକଟ୍ଠାନେ ନିସଜ୍ଜାୟା''ତି ଚିନ୍ତେସି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଖିପ୍ପଂୱ ଓଡ୍ଡିତନ୍ତି କୁମିନଂ ୱିୟ ଓଡ୍ଡିତଂ। ଯଥା ମଚ୍ଛା ଓଡ୍ଡିତଂ କୁମିନଂ ପୱିସନ୍ତା ନ ଜାନନ୍ତି, ଏୱଂ ସତ୍ତା କିଲେସକାମେନ ୱଜ୍ଝକାମଂ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତା ନ ଜାନନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସତ୍ତମଂ।

୮। ମଲ୍ଲିକାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୧୯। ଅଟ୍ଠମେ ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ତେ ମଲ୍ଲିକେତି କସ୍ମା ପୁଚ୍ଛତି? ଅୟଂ କିର ମଲ୍ଲିକା ଦୁଗ୍ଗତମାଲାକାରସ୍ସ ଧୀତା, ଏକଦିୱସଂ ଆପଣତୋ ପୂୱଂ ଗହେତ୍ୱା ''ମାଲାରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱାୱ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ପଟିପଥେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱାରଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ପୱିସନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ତଂ ଭଗୱତୋ ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ନିସୀଦନାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଚୀୱରଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅଦାସି। ଭଗୱା ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତଂ ପୂୱଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସି। ଥେରୋ ''ଇମିସ୍ସା, ଭନ୍ତେ, କୋ ୱିପାକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଆନନ୍ଦ, ଅଜ୍ଜେସା ତଥାଗତସ୍ସ ପଠମଭୋଜନଂ ଅଦାସି, ଅଜ୍ଜେୱ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ତଂଦିୱସମେୱ ଚ ରାଜା କାସିଗାମେ ଭାଗିନେୟ୍ୟେନ ଯୁଦ୍ଧେନ ପରାଜିତୋ ପଲାୟିତ୍ୱା ନଗରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମାଲାରାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ବଲକାୟସ୍ସ ଆଗମନଂ ଆଗମେସି। ତସ୍ସ ସା ୱତ୍ତଂ ଅକାସି। ସୋ ତାୟ ୱତ୍ତେ ପସୀଦିତ୍ୱା ତଂ ଅନ୍ତେପୂରଂ ଅତିହାରାପେତ୍ୱା ତଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଚିନ୍ତେସି – ''ମୟା ଇମିସ୍ସା ଦୁଗ୍ଗତକୁଲସ୍ସ ଧୀତୁୟା ମହନ୍ତଂ ଇସ୍ସରିୟଂ ଦିନ୍ନଂ, ଯଂନୂନାହଂ ଇମଂ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ 'କୋ ତେ ପିୟୋ'ତି? ସା 'ତ୍ୱଂ ମେ, ମହାରାଜ, ପିୟୋ'ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ମଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସତି। ଅଥସ୍ସାହଂ 'ମୟ୍ହମ୍ପି ତ୍ୱଂୟେୱ ପିୟା'ତି ୱକ୍ଖାମୀ''ତି। ଇତି ସୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିସ୍ସାସଜନନତ୍ଥଂ ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ କଥେନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛତି। ସା ପନ ଦେୱୀ ପଣ୍ଡିତା ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାୟିକା ଧମ୍ମୁପଟ୍ଠାୟିକା ସଙ୍ଘୁପଟ୍ଠାୟିକା ମହାପଞ୍ଞା , ତସ୍ମା ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି – ''ନାୟଂ ପଞ୍ହୋ ରଞ୍ଞୋ ମୁଖଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା କଥେତବ୍ବୋ''ତି। ସା ସରସେନେୱ କଥେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପୁଚ୍ଛି। ରାଜା ତାୟ ସରସେନ କଥିତତ୍ତା ନିୱତ୍ତିତୁଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ସୟମ୍ପି ସରସେନେୱ କଥେତ୍ୱା ''ସକାରଣଂ ଇଦଂ, ତଥାଗତସ୍ସ ନଂ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସି। ନେୱଜ୍ଝଗାତି ନାଧିଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ପିୟୋ ପୁଥୁ ଅତ୍ତା ପରେସନ୍ତି ଯଥା ଏକସ୍ସ ଅତ୍ତା ପିୟୋ, ଏୱଂ ପରେସଂ ପୁଥୁସତ୍ତାନମ୍ପି ଅତ୍ତା ପିୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଯଞ୍ଞସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୦। ନୱମେ ଥୂଣୂପନୀତାନୀତି ଥୂଣଂ ଉପନୀତାନି, ଥୂଣାୟ ବଦ୍ଧାନି ହୋନ୍ତି। ପରିକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତୀତି ଏତ୍ତାୱତା ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ରଞ୍ଞୋ ଆରଦ୍ଧଯଞ୍ଞୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଆରୋଚିତୋ। କସ୍ମା ପନ ରଞ୍ଞା ଅୟଂ ଯଞ୍ଞୋ ଆରଦ୍ଧୋ? ଦୁସ୍ସୁପିନପଟିଘାତାୟ। ଏକଦିୱସଂ କିର ରାଜା

ସଵାଲଙ୍କାରପ୍ପଟିମଣ୍ଡିତୋ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧଵରଗତୋ ନଗରଂ ଅନୁସଞ୍ଚରନ୍ତୋ ଵାତପାନଂ ଵିଵରିତ୍ଵା ଓଲୋକୟମାନଂ ଏକଂ ଇତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ଵା ତସ୍ସା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ତତୋଵ ପଟିନିଵତ୍ତିତ୍ଵା ଅନ୍ତେପୁରଂ ପଵିସିତ୍ଵା ଏକସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ଵା ''ଗଚ୍ଛ ତସ୍ସା ସସ୍ସାମିକଭାଵଂ ଵା ଅସ୍ସାମିକଭାଵଂ ଵା ଜାନାହୀ''ତି ପେସେସି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ଵା ପୁଚ୍ଛି। ସା ''ଏସୋ ମେ ସାମିକୋ ଆପଣେ ନିସିନ୍ନୋ''ତି ଦସ୍ସେସି। ରାଜପୁରିସୋ ରଞ୍ଞୋ ତମତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖି। ରାଜା ତଂ ପୁରିସଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ଵା ''ମଂ ଉପଟ୍ଠହା''ତି ଆହ। ''ନାହଂ, ଦେଵ, ଉପଟ୍ଠହିତୁଂ ଜାନାମୀ''ତି ଚ ଵୁତ୍ତେ ''ଉପଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନ ଆଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବ''ନ୍ତି ବଲକ୍କାରେନ ଆଵୁଧଫଲକଂ ଗାହାପେତ୍ଵା ଉପଟ୍ଠାକଂ ଅକାସି। ଉପଟ୍ଠହିତ୍ଵା ଗେହଂ ଗତମତ୍ତମେଵ ଚ ନଂ ପୁନ ପକ୍କୋସାପେତ୍ଵା ''ଉପଟ୍ଠାକେନ ନାମ ରଞ୍ଞୋ ଵଚନଂ କତ୍ତବ୍ବଂ, ଗଚ୍ଛ ଇତୋ ୟୋଜନମତ୍ତେ ଅମ୍ହାକଂ ସୀସଧୋଵନପୋକ୍ଖରଣୀ ଅତ୍ଥି, ତତୋ ଅରୁଣମତ୍ତିକଞ୍ଚ ଲୋହିତୁପ୍ପଲମାଲଞ୍ଚ ଗଣ୍ହିତ୍ଵା ଏହି। ସଚେ ଅଜ୍ଜେଵ ନାଗଚ୍ଛସି, ରାଜଦଣ୍ଡଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଵତ୍ଵା ପେସେସି। ସୋ ରାଜଭୟେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ଗତୋ।

ରାଜାପି ତସ୍ମିଂ ଗତେ ଦୋଵାରିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ଵା, ''ଅଜ୍ଜ ସାୟନ୍ହେୟେଵ ଦ୍ଵାରଂ ପିଦହିତ୍ଵା 'ଅହଂ ରାଜଦୂତୋ'ତି ଵା 'ଉପରାଜଦୂତୋ'ତି ଵା ଭଣନ୍ତାନମ୍ପି ମା ଵିଵରୀ''ତି ଆହ। ସୋ ପୁରିସୋ ମତ୍ତିକଞ୍ଚ ଉପ୍ପଲାନି ଚ ଗହେତ୍ଵା ଦ୍ଵାରେ ପିହିତମତ୍ତେ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ବହୁଂ ଵଦନ୍ତୋପି ଦ୍ଵାରଂ ଅଲଭିତ୍ଵା ପରିସ୍ସୟଭୟେନ ଜେତଵନଂ ଗତୋ। ରାଜାପି ରାଗପରିଳାହେନ ଅଭିଭୂତୋ କାଲେ ନିସୀଦତି, କାଲେ ତିଟ୍ଠତି, କାଲେ ନିପଜ୍ଜତି, ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନିସିନ୍ନକୋଵ ମକ୍କଟନିଦ୍ଦାୟ ନିଦ୍ଦାୟତି।

ପୁବ୍ବେ ଚ ତସ୍ମିଂୟେଵ ନଗରେ ଚତ୍ତାରୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତା ପରଦାରିକକମ୍ମଂ କତ୍ଵା ନନ୍ଦୋପନନ୍ଦାୟ ନାମ ଲୋହକୁମ୍ଭିୟା ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ତେ ଫେଣୁଦ୍ଦେହକଂ ପଚ୍ଚମାନା ତିଂସଵସ୍ସସହସ୍ସାନି ହେଟ୍ଠା ଗଚ୍ଛନ୍ତା କୁମ୍ଭିୟା ତଲଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ତିଂସଵସ୍ସସହସ୍ସାନି ଉପରି ଗଚ୍ଛନ୍ତା ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣନ୍ତି। ତେ ତଂ ଦିଵସଂ ଆଲୋକଂ ଓଲୋକେତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍କଟଭୟେନ ଏକେକଂ ଗାଥଂ ଵତ୍ତୁକାମା ଵତ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଏକେକଂ ଅକ୍ଖରମେଵ ଆହଂସୁ। ଏକୋ ସ-କାରଂ, ଏକୋ ସୋ-କାରଂ, ଏକୋ ନ-କାରଂ, ଏକୋ ଦୁ-କାରଂ ଆହ। ରାଜା ତେସଂ ନେରୟିକସତ୍ତାନଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସୁଖଂ ଅଵିନ୍ଦମାନୋଵ ତଂରତ୍ତାଵସେସଂ ଵୀତିନାମେସି।

ଅରୁଣେ ଉଟ୍ଠିତେ ପୁରୋହିତୋ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ତଂ ସୁଖସେୟ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ''କୁତୋ ମେ, ଆଚରିୟ, ସୁଖ''ନ୍ତି ? ଵତ୍ଵା, ''ସୁପିନେ ଏଵରୂପେ ସଦ୍ଦେ ଅସ୍ସୋସି''ନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ''ଇମସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଇମିନା ସୁପିନେନ ଵୁଡ୍ଢି ଵା ହାନି ଵା ନତ୍ଥି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ୟଂ ଇମସ୍ସ ଗେହେ ଅତ୍ଥି, ତଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ହୋତି, ଗୋତମସାଵକାନଂ ହୋତି, ବ୍ରାହ୍ମଣା କିଞ୍ଚି ନ ଲଭନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଭିକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀ''ତି, ''ଭାରିୟୋ ଅୟଂ, ମହାରାଜ, ସୁପିନୋ ତୀସୁ ଜାନୀସୁ ଏକା ପଞ୍ଞାୟତି, ରଜ୍ଜନ୍ତରାୟୋ ଵା ଭଵିସ୍ସତି ଜୀଵିତନ୍ତରାୟୋ ଵା, ଦେଵୋ ଵା ନ ଵସ୍ସିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। କଥଂ ସୋତ୍ଥି ଭଵେୟ୍ୟ ଆଚରିୟାତି? ''ମନ୍ତେତ୍ଵା ଞାତୁଂ ସକ୍କା, ମହାରାଜାତି। ଗଚ୍ଛଥ ଆଚରିୟେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ଵା ଅମ୍ହାକଂ ସୋତ୍ଥିଂ କରୋଥା''ତି।

ସୋ ସିଵିକସାଲାୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ଵା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ଵା, ''ଵିସୁଂ ଵିସୁଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଏଵଂ ଵଦଥା''ତି ତୟୋ ଵଗ୍ଗେ ଅକାସି । ବ୍ରାହ୍ମଣା ପଵିସିତ୍ଵା ରାଜାନଂ ସୁଖସେୟ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ରାଜା ପୁରୋହିତସ୍ସ କଥିତନିୟାମେନେଵ କଥେତ୍ଵା ''କଥଂ ସୋତ୍ଥି ଭଵେୟ୍ୟା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ମହାବ୍ରାହ୍ମଣା – ''ସବ୍ବପଞ୍ଚସତଂ ୟଞ୍ଞଂ ୟଜିତ୍ଵା ଏତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ସୋତ୍ଥି ଭଵେୟ୍ୟ, ଏଵଂ, ମହାରାଜ, ଆଚରିୟା କଥେନ୍ତୀ''ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ତେସଂ ସୁତ୍ଵା ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ଵା ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସିତ୍ଵା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଅଥ ଦୁତିୟଵଗ୍ଗବ୍ରାହ୍ମଣାପି ଆଗନ୍ତ୍ଵା ତଥେଵ କଥେସୁଂ। ତଥା ତତିୟଵଗ୍ଗବ୍ରାହ୍ମଣାପି। ଅଥ ରାଜା ''ୟଞ୍ଞଂ କରୋନ୍ତୁ''ତି ଆଣାପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଉସଭାଦୟୋ ପାଣେ ଆହରାପେସୁଂ। ନଗରେ ମହାସଦ୍ଦୋ ଉଦପାଦି । ତଂ ପଵତ୍ତିଂ ଞତ୍ଵା ମଲ୍ଲିକା ରାଜାନଂ ତଥାଗତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ଭଗଵା – ''ହନ୍ଦ କୁତୋ ନୁ ତ୍ଵଂ, ମହାରାଜ, ଆଗଚ୍ଛସି ଦିଵାଦିଵସ୍ସା''ତି ଆହ। ରାଜା – ''ଅଜ୍ଜ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସୁପିନକେ ଚତ୍ତାରୋ ସଦ୍ଦା ସୁତା, ସୋହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୁଚ୍ଛିଂ। ବ୍ରାହ୍ମଣା 'ଭାରିୟୋ, ମହାରାଜ, ସୁପିନୋ, ସବ୍ବପଞ୍ଚସତଂ ୟଞ୍ଞଂ ୟଜିତ୍ଵା ପଟିକମ୍ମଂ କରୋମାତି ଆରଦ୍ଧା'''ତି ଆହ। କିନ୍ତି ତେ, ମହାରାଜ, ସଦ୍ଦା ସୁତାତି। ସୋ ୟଥାସୁତଂ ଆରୋଚେସି। ଅଥ ନଂ ଭଗଵା ଆହ – ପୁବ୍ବେ, ମହାରାଜ, ଇମସ୍ମିଂୟେଵ ନଗରେ ଚତ୍ତାରୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତା ପରଦାରିକା ହୁତ୍ଵା ନନ୍ଦୋପନନ୍ଦାୟ ଲୋହକୁମ୍ଭିୟା ନିବ୍ବତ୍ତା ସଟ୍ଠିଵସ୍ସସହସ୍ସମତ୍ଥକେ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛିଂସୁ।

ତତ୍ଥ ଏକୋ –

''ସଟ୍ଠିଵସ୍ସସହସ୍ସାନି, ପରିପୁଣ୍ଣାନି ସବ୍ବସୋ;

ନିରୟେ ପଚ୍ଚମାନାନଂ, କଦା ଅନ୍ତୋ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି।(ପେ। ଵ। ୮୦୨; ଜା। ୧।୪।୫୪) –

ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ତୁକାମୋ ଅହୋସି। ଦୁତିୟୋ –

‘‘ସୋହଂ ନୂନ ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା, ୟୋନିଂ ଲଦ୍ଧାନ ମାନୁସିଂ;

ୱଦଞ୍ଞୂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, କାହାମି କୁସଲଂ ବହୁ’’ନ୍ତି। (ପେ। ୱ। ୮୦୫; ଜା। ୧।୪।୫୬) –

ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ତୁକାମୋ ଅହୋସି। ତତିୟୋ –

‘‘ନତ୍ଥି ଅନ୍ତୋ କୁତୋ ଅନ୍ତୋ, ନ ଅନ୍ତୋ ପଟିଦିସ୍ସତି;

ତଦା ହି ପକତଂ ପାପଂ, ମମ ତୁୟ୍ହଞ୍ଚ ମାରିସା’’ତି। (ପେ। ୱ। ୮୦୩; ଜା। ୧।୪।୫୫) –

ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ତୁକାମୋ ଅହୋସି। ଚତୁତ୍ଥୋ –

‘‘ଦୁଜ୍ଜୀୱିତମଜୀୱିମ୍ହା, ୟେ ସନ୍ତେ ନ ଦଦମ୍ହସେ;

ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ଭୋଗେସୁ, ଦୀପଂ ନାକମ୍ହ ଅତ୍ତନୋ’’ତି। (ପେ। ୱ। ୮୦୪; ଜା। ୧।୪।୫୩) –

ଇମଂ । ତେ ଇମା ଗାଥା ୱତ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଏକେକଂ ଅକ୍ଖରଂ ୱତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ନିମୁଗ୍ଗା। ଇତି, ମହାରାଜ, ତେ ନେରୟିକସତ୍ତା ୟଥାକମ୍ମେନ ୱିରୱିଂସୁ। ତସ୍ସ ସଦ୍ଦସ୍ସ ସୁତପଚ୍ଚୟା ତୁୟ୍ହଂ ହାନି ୱା ୱୁଦ୍ଧି ୱା ନତ୍ଥି। ଏତ୍ତକାନଂ ପନ ପସୂନଂ ଘାତନକମ୍ମଂ ନାମ ଭାରିୟନ୍ତି ନିରୟଭୟେନ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସି। ରାଜା ଦସବଲେ ପସୀଦିତ୍ୱା, ‘‘ମୁଞ୍ଚାମି, ନେସଂ ଜୀୱିତଂ ଦଦାମି, ହରିତାନି ଚେୱ ତିଣାନି ଖାଦନ୍ତୁ, ସୀତଲାନି ଚ ପାନୀୟାନି ପିୱନ୍ତୁ, ସୀତୋ ଚ ନେସଂ ୱାତୋ ଉପୱାୟତୂ’’ତି ୱତ୍ୱା, ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ହାରେଥା’’ତି ମନୁସ୍ସେ ଆଣାପେସି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପଲାପେତ୍ୱା ତଂ ପାଣସଙ୍ଘଂ ବନ୍ଧନତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ନଗରେ ଧମ୍ମଭେରିଂ ଚରାପେସୁଂ।

ଅଥ ରାଜା ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସିନ୍ନୋ ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ଏକରତ୍ତି ନାମ ତିୟାମା ହୋତି, ମୟ୍ହଂ ପନ ଅଜ୍ଜ ଦ୍ୱେ ରତ୍ତିୟୋ ଏକତୋ ଘଟିତା ୱିୟ ଅହେସୁ’’ନ୍ତି। ସୋପି ପୁରିସୋ ତତ୍ଥେୱ ନିସିନ୍ନୋ ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ୟୋଜନଂ ନାମ ଚତୁଗାୱୁତଂ ହୋତି, ମୟ୍ହଂ ପନ ଅଜ୍ଜ ଦ୍ୱେ ୟୋଜନାନି ଏକତୋ କତାନି ୱିୟ ଅହେସୁ’’ନ୍ତି। ଅଥ ଭଗୱା – ‘‘ଜାଗରସ୍ସ ତାୱ ରତ୍ତିୟା ଦୀଘଭାୱୋ ପାକଟୋ, ସନ୍ତସ୍ସ ୟୋଜନସ୍ସ ଦୀଘଭାୱୋ ପାକଟୋ, ୱଟ୍ଟପତିତସ୍ସ ପନ ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସ ଅନମତଗ୍ଗସଂସାରୱଟ୍ଟଂ ଏକନ୍ତଦୀଘମେୱା’’ତି ରାଜାନଞ୍ଚ ତଞ୍ଚ ପୁରିସଂ ନେରୟିକସତ୍ତେ ଚ ଆରବ୍ଭ ଧମ୍ମପଦେ ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

‘‘ଦୀଘା ଜାଗରତୋ ରତ୍ତି, ଦୀଘଂ ସନ୍ତସ୍ସ ୟୋଜନଂ;

ଦୀଘୋ ବାଲାନଂ ସଂସାରୋ, ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଅୱିଜାନତ’’ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୬୦);

ଗାଥାପରିୟୋସାନେ ସୋ ଇତ୍ଥିସାମିକୋ ପୁରିସୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱାତି ଏତଂ କାରଣଂ ଜାନିତ୍ୱା।

ଅସ୍ସମେଧନ୍ତିଆଦୀସୁ – ପୋରାଣରାଜକାଲେ କିର ସସ୍ସମେଧଂ ପୁରିସମେଧଂ ସମ୍ମାପାସଂ ୱାଚାପେୟ୍ୟନ୍ତି ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂନି ଅହେସୁଂ, ୟେହି ରାଜାନୋ ଲୋକଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ। ତତ୍ଥ ନିପ୍ଫନ୍ନସସ୍ସତୋ ଦସମଭାଗଗ୍ଗହଣଂ ସସ୍ସମେଧଂ ନାମ, ସସ୍ସସମ୍ପାଦନେ ମେଧାୱିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ମହାୟୋଧାନଂ ଛମାସିକଂ ଭତ୍ତ-ୱେତନାନୁପ୍ପଦାନଂ ପୁରିସମେଧଂ ନାମ, ପୁରିସସଙ୍ଗଣ୍ହନେ ମେଧାୱିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦଲିଦ୍ଦମନୁସ୍ସାନଂ ହତ୍ଥତୋ ଲେଖଂ ଗହେତ୍ୱା ତୀଣି ୱସ୍ସାନି ୱିନାୱ ୱଡ୍ଢିୟା ସହସ୍ସଦ୍ୱିସହସ୍ସମତ୍ତଧନାନୁପ୍ପଦାନଂ ସମ୍ମାପାସଂ ନାମ। ତଞ୍ହି ସମ୍ମା ମନୁସ୍ସେ ପାସେତି, ହଦୟେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱିୟ ଠପେତି, ତସ୍ମା ସମ୍ମାପାସନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ‘‘ତାତ ମାତୁଲା’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ସଣ୍ହୱାଚାଭଣନଂ ୱାଚାପେୟ୍ୟଂ ନାମ, ପିୟୱାଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ସଙ୍ଗହିତଂ ରଟ୍ଠଂ ଇଦ୍ଧଞ୍ଚେୱ ହୋତି ଫୀତଞ୍ଚ ପହୂତଅନ୍ନପାନଂ ଖେମଂ ନିରବ୍ବୁଦଂ। ମନୁସ୍ସା ମୁଦା ମୋଦମାନା ଉରେ ପୁତ୍ତେ ନଚ୍ଚେନ୍ତା ଅପାରୁତଘରଦ୍ୱାରା ୱିହରନ୍ତି। ଇଦଂ ଘରଦ୍ୱାରେସୁ ଅଗ୍ଗଳାନଂ ଅଭାୱତୋ ନିରଗ୍ଗଳନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅୟଂ ପୋରାଣିକା ପୱେଣୀ।

ଅପରଭାଗେ ପନ ଓକ୍କାକରାଜକାଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂନି ଇମଞ୍ଚ ରତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଂମୂଲକଂ କତ୍ୱା ଅସ୍ସମେଧଂ ପୁରିସମେଧନ୍ତି ଆଦିକେ ପଞ୍ଚ ଯଞ୍ଞେ ନାମ ଅକଂସୁ। ତେସୁ ଅସ୍ସମେତ୍ଥ ମେଧନ୍ତି ୱଧନ୍ତୀତି ଅସ୍ସମେଧୋ। ଦ୍ୱୀହି ପରିୟଞ୍ଞେହି ଯଜିତବ୍ବସ୍ସ ଏକୱୀସତିୟୂପସ୍ସ ଏକସ୍ମିଂ ମଜ୍ଝିମଦିୱସେୟେୱ ସତ୍ତନୱୁତିପଞ୍ଚପସୁସତଘାତଭିଂସନସ୍ସ ଠପେତ୍ୱା ଭୂମିଞ୍ଚ ପୁରିସେ ଚ ଅୱସେସସବ୍ବୱିଭୱଦକ୍ଖିଣସ୍ସ ଯଞ୍ଞସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ପୁରିସମେତ୍ଥ ମେଧନ୍ତୀତି ପୁରିସମେଧୋ। ଚତୂହି ପରିୟଞ୍ଞେହି ଯଜିତବ୍ବସ୍ସ ସଦ୍ଧିଂ ଭୂମିୟା ଅସ୍ସମେଧେ ୱୁତ୍ତୱିଭୱଦକ୍ଖିଣସ୍ସ ଯଞ୍ଞସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସମ୍ମମେତ୍ଥ ପାସେନ୍ତୀତି ସମ୍ମାପାସୋ। ଦିୱସେ ଦିୱସେ ସମ୍ମଂ ଖିପିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପତିତୋକାସେ ୱେଦିଂ କତ୍ୱା ସଂହାରିମେହି ୟୂପାଦୀହି ସରସ୍ସତିନଦିୟା ନିମୁଗ୍ଗୋକାସତୋ ପଭୁତି ପଟିଲୋମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଯଜିତବ୍ବସ୍ସ ସତ୍ରଯାଗସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ୱାଜମେତ୍ଥ ପିୱନ୍ତୀତି ୱାଜପେୟ୍ୟୋ। ଏକେନ ପରିୟଞ୍ଞେନ ସତ୍ତରସହି ପସୂହି ଯଜିତବ୍ବସ୍ସ ବେଲୁୱୟୂପସ୍ସ ସତ୍ତରସକଦକ୍ଖିଣସ୍ସ ଯଞ୍ଞସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ନତ୍ଥି ଏତ୍ଥ ଅଗ୍ଗଳାତି ନିରଗ୍ଗଳୋ। ନୱହି ପରିୟଞ୍ଞେହି ଯଜିତବ୍ବସ୍ସ ସଦ୍ଧିଂ ଭୂମିୟା ଚ ପୁରିସେହି ଚ ଅସ୍ସମେଧେ ୱୁତ୍ତୱିଭୱଦକ୍ଖିଣସ୍ସ ସବ୍ବମେଧପରିୟାୟନାମସ୍ସ ଅସ୍ସମେଧୱିକପ୍ପସ୍ସେୱେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ମହାରମ୍ଭାତି ମହାକିଚ୍ଚା ମହାକରଣୀୟା। ସମ୍ମଗ୍ଗତାତି ସମ୍ମା ପଟିପନ୍ନା ବୁଦ୍ଧାଦୟୋ। ନିରାରମ୍ଭାତି ଅପ୍ପଟ୍ଠା ଅପ୍ପକିଚ୍ଚା। ଯଜନ୍ତି ଅନୁକୁଲନ୍ତି ଅନୁକୁଲେସୁ ଯଜନ୍ତି, ଯଂ ନିଚ୍ଚଭତ୍ତାଦି ପୁବ୍ବପୁରିସେହି ପଟ୍ଠପିତଂ, ତଂ ଅପରାପରଂ ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ମନୁସ୍ସା ଦଦନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନୱମଂ।

୧୦। ବନ୍ଧନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୧। ଦସମେ ଇଧ, ଭନ୍ତେ, ରଞ୍ଞାତି ଇଦଂ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ସୁକତକାରଣଂ ଆରୋଚେନ୍ତା ଆରୋଚେସୁଂ। ରଞ୍ଞୋ କିର ସକ୍କେନ କୁସରାଜସ୍ସ ଦିନ୍ନୋ ଅଟ୍ଠୱଙ୍କୋ ମଣି ପୱେଣିୟା ଆଗତୋ। ରାଜା ଅଲଙ୍କରଣକାଲେ ତଂ ମଣିଂ ଆହରଥାତି ଆହ। ମନୁସ୍ସା ''ଠପିତଟ୍ଠାନେ ନ ପସ୍ସାମା''ତି ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ଅନ୍ତୋଘରଚାରିନୋ ''ମଣିଂ ପରିୟେସିତ୍ୱା ଦେଥା''ତି ବନ୍ଧାପେସି। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ମଣିପଟିସାମକାନଂ ଏକଂ ଉପାୟଂ ଆଚିକ୍ଖି । ତେ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ''ପଣ୍ଡିତୋ ଥେରୋ, ଥେରସ୍ସ ୱଚନଂ କରୋଥା''ତି। ପଟିସାମକମନୁସ୍ସା ରାଜଙ୍ଗଣେ ଉଦକଚାଟିଂ ଠପେତ୍ୱା ସାଣିୟା ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ତେ ମନୁସ୍ସେ ଆହଂସୁ – ''ସାଟକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଏତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ଓତାରେଥା''ତି। ମଣିଚୋରୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ରାଜଭଣ୍ଡଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ୱା ୱଲଞ୍ଜେତୁଂ ୱା ନ ସକ୍କା''ତି। ସୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଣିଂ ଉପକଚ୍ଛକେ ଠପେତ୍ୱା ସାଟକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ଉଦକଚାଟିୟଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ମହାଜନେ ପଟିକ୍କନ୍ତେ ରାଜମନୁସ୍ସା ଚାଟିୟଂ ହତ୍ଥଂ ଓତାରେତ୍ୱା ମଣିଂ ଦିସ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଦଂସୁ। ''ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ କିର ଦସ୍ସିତନୟେନ ମଣି ଦିଟ୍ଠୋ''ତି ମହାଜନୋ କୋଲାହଲଂ ଅକାସି। ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତଂ କାରଣଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଆରୋଚେନ୍ତା ଇମଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ସତ୍ଥା – ''ଅନଚ୍ଛରିୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଂ ଆନନ୍ଦୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ହତ୍ଥାରୁଳ୍ହମଣିଂ ଆହରାପେୟ୍ୟ , ଯତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ ପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ତନୋ ଞାଣେ ଠତ୍ୱା ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତାନଂ ତିରଚ୍ଛାନଗତାନମ୍ପି ହତ୍ଥାରୁଳ୍ହଂ ଭଣ୍ଡଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଦଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା –

''ଉକ୍କଟ୍ଠେ ସୂରମିଚ୍ଛନ୍ତି, ମନ୍ତୀସୁ ଅକୁତୂହଲଂ;

ପିୟଞ୍ଚ ଅନ୍ନପାନମ୍ହି, ଅତ୍ଥେ ଜାତେ ଚ ପଣ୍ଡିତ''ନ୍ତି। (ଜା। ୧।୧।୯୨) –

ମହାସାରଜାତକଂ କଥେସି।

ନ ତଂ ଦଳ୍ହନ୍ତି ତଂ ବନ୍ଧନଂ ଥିରନ୍ତି ନ କଥେନ୍ତି। ଯଦାୟସନ୍ତି ଯଂ ଆୟସା କତଂ। ସାରତ୍ତରତ୍ତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ରତ୍ତରତ୍ତା, ସାରତ୍ତେନ ୱା ରତ୍ତା ସାରତ୍ତରତ୍ତା, ସାରଂ ଇଦନ୍ତି ମଞ୍ଞନାୟ ରତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପେକ୍ଖାତି ଆଲୟୋ ନିକନ୍ତି। ଆହୂତି କଥେନ୍ତି। ଓହାରିନନ୍ତି ଚତୂସୁ ଅପାୟେସୁ ଆକଡ୍ଢନକଂ। ସିଥିଲନ୍ତି ନ ଆୟସାଦିବନ୍ଧନଂ ୱିୟ ଇରିୟାପଥଂ ନିୱାରେତ୍ୱା ଠିତଂ। ତେନ ହି ବନ୍ଧନେନ ବଦ୍ଧା ପରଦେସମ୍ପି ଗଚ୍ଛନ୍ତିୟେୱ। ଦୁପ୍ପମୁଞ୍ଚନ୍ତି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଲୋକୁତ୍ତରଞାଣେନ ମୁଞ୍ଚିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟନ୍ତି। ଦସମଂ।

ପଠମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୨। ଦୁତିୟୱଗ୍ଗୋ

୧। ସତ୍ତଜଟିଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୨। ଦୁତିୟୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ପୁବ୍ବାରାମେ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେତି ପୁବ୍ବାରାମସଙ୍ଖାତେ ୱିହାରେ ମିଗାରମାତୁୟା ପାସାଦେ। ତତ୍ରାୟଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା

– ଅତୀତେ ସତସହସ୍ସକପ୍ପମତ୍ଥକେ ଏକା ଉପାସିକା ପଦୁମୁତ୍ତରଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସତସହସ୍ସଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା – ‘‘ଅନାଗତେ ତୁମ୍ହାଦିସସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାୟିକା ହୋମୀ’’ତି ପତ୍ଥନଂ ଅକାସି। ସା କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ଦେୱେସୁ ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ସଂସରିତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ କାଲେ ଭଦ୍ଦିୟନଗରେ ମେଣ୍ଡକପୁତ୍ତସ୍ସ ଧନଞ୍ଚୟସେଟ୍ଠିନୋ ଗେହେ ସୁମନଦେୱିୟା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି । ଜାତକାଲେ ଚସ୍ସା ୱିସାଖାତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସା ଯଦା ଭଗୱା ଭଦ୍ଦିୟନଗରଂ ଅଗମାସି, ତଦା ପଞ୍ଚହି ଦାରିକାସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ଗତା ପଠମଦସ୍ସନମ୍ହିୟେୱ ସୋତାପନ୍ନା ଅହୋସି। ଅପରଭାଗେ ସାୱତ୍ଥିୟଂ ମିଗାରସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତସ୍ସ ପୁଣ୍ଣୱଡ୍ଢନକୁମାରସ୍ସ ଗେହଂ ଗତା। ତତ୍ଥ ନଂ ମିଗାରସେଟ୍ଠି ମାତିଟ୍ଠାନେ ଠପେସି, ତସ୍ମା ମିଗାରମାତାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତାୟ କାରିତେ ପାସାଦେ।

ବହି ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେତି ପାସାଦଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକସ୍ସ ବହି, ନ ୱିହାରଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକସ୍ସ। ସୋ କିର ପାସାଦୋ ଲୋହପାସାଦୋ ୱିୟ ସମନ୍ତା ଚତୁଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଯୁତ୍ତେନ ପାକାରେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ତେସୁ ପାଚୀନଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକସ୍ସ ବହି ପାସାଦଚ୍ଛାୟାୟଂ ପାଚୀନଲୋକଧାତୁଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି।

ପରୂଳ୍ହକଚ୍ଛନଖଲୋମାତି ପରୂଳ୍ହକଚ୍ଛା ପରୂଳ୍ହନଖା ପରୂଳ୍ହଲୋମା, କଚ୍ଛାଦୀସୁ ଦୀଘଲୋମା ଦୀଘନଖା ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଖାରିୱିୱିଧନ୍ତି ୱିୱିଧଖାରିଂ ନାନପ୍ପକାରକଂ ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରଭଣ୍ଡକଂ। ଅୱିଦୂରେ ଅତିକ୍କମନ୍ତୀତି ଅୱିଦୂରମଗ୍ଗେନ ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତି। ରାଜାହଂ, ଭନ୍ତେତି ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ, ମୟ୍ହଂ ନାମଂ ତୁମ୍ହେ ଜାନାଥାତି। କସ୍ମା ପନ ରାଜା ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସିନ୍ନୋ ଏୱରୂପାନଂ ନଗ୍ଗଭୋଗ୍ଗନିସ୍ସିରିକାନଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି। ସଙ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥାୟ। ଏୱଂ ହିସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ସଚାହଂ ଏତ୍ତକମ୍ପି ଏତେସଂ ନ କରିସ୍ସାମି , ‘ମଯଂ ପୁତ୍ତଦାରଂ ପହାୟ ଏତସ୍ସତ୍ଥାୟ ଦୁଲ୍ଲଭୋଜନଦୁକ୍ଖସେୟ୍ୟାଦୀନି ଅନୁଭୋମ, ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅଞ୍ଜଲିମତ୍ତମ୍ପି ନ କରୋତୀ’ତି ଅତ୍ତନା ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ନ କଥେୟ୍ୟୁଂ। ଏୱଂ କତେ ପନ ଅନିଗୂହିତ୍ୱା କଥେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ତସ୍ମା ଏୱମକାସି। ଅପିଚ ସତ୍ଥୁ ଅଜ୍ଝାସୟଜାନନତ୍ଥଂ ଏୱମକାସି।

କାସିକଚନ୍ଦନନ୍ତି ସଣ୍ହଚନ୍ଦନଂ। ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନନ୍ତି ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧତ୍ଥାୟ ମାଲଂ, ସୁଗନ୍ଧଭାୱତ୍ଥାୟ ଗନ୍ଧଂ, ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧତ୍ଥାୟ ୱିଲେପନଞ୍ଚ ଧାରେନ୍ତେନ।

ସଂୱାସେନାତି ସହୱାସେନ। ସୀଲଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ଅୟଂ ସୁସୀଲୋ ୱା ଦୁସ୍ସୀଲୋ ୱାତି ସଂୱସନ୍ତେନ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେନ ଜାନିତବ୍ବୋ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଦୀଘେନ ଅଦ୍ଧୁନା ନ ଇତ୍ତରନ୍ତି ତଞ୍ଚ ସୀଲଂ ଦୀଘେନ କାଲେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ନ ଇତ୍ତରେନ। ଦ୍ୱୀହତୀହଞ୍ହି ସଂଯତାକାରୋ ଚ ସଂୱୁତିନ୍ଦ୍ରିୟାକାରୋ ଚ ନ ସକ୍କା ଦସ୍ସେତୁଂ। ମନସିକରୋତାତି ସୀଲମସ୍ସ ପରିଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀତି ମନସିକରୋନ୍ତେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତେନେୱ ସକ୍କା ଜାନିତୁଂ, ନ ଇତରେନ। ପଞ୍ଞୱତାତି ତମ୍ପି ସପ୍ପଞ୍ଞେନେୱ ପଣ୍ଡିତେନ। ବାଲୋ ହି ମନସିକରୋନ୍ତୋପି ଜାନିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି।

ସଂୱୋହାରେନାତି କଥନେନ।

‘‘ଯୋ ହି କୋଚି ମନୁସ୍ସେସୁ, ୱୋହାରଂ ଉପଜୀୱତି;

ଏୱଂ ୱାସେଟ୍ଠ ଜାନାହି, ୱାଣିଜୋ ସୋ ନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତି। (ମ। ନି। ୨।୪୫୭) –

ଏତ୍ଥ ହି ବ୍ୟୱହାରୋ ୱୋହାରୋ ନାମ। ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଅରିୟୱୋହାରା ଚତ୍ତାରୋ ଅନରିୟୱୋହାରା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୧୩) ଏତ୍ଥ ଚେତନା। ‘‘ସଙ୍ଖା ସମଞ୍ଞା ପଞ୍ଞତ୍ତି ୱୋହାରୋ’’ତି (ଧ। ସ। ୧୩୧୩-୧୩୧୫) ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତି। ‘‘ୱୋହାରମତ୍ତେନ ସୋ ୱୋହରେୟ୍ୟା’’ତି (ସଂ। ନି। ୧।୨୫) ଏତ୍ଥ କଥା ୱୋହାରୋ। ଇଧାପି ଏସୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ହି ସମ୍ମୁଖା କଥା ପରମ୍ମୁଖାୟ କଥାୟ ନ ସମେତି, ପରମ୍ମୁଖା କଥା ଚ ସମ୍ମୁଖାୟ କଥାୟ, ତଥା ପୁରିମକଥା ଚ ପଚ୍ଛିମକଥାୟ, ପଚ୍ଛିମକଥା ଚ ପୁରିମକଥାୟ। ସୋ କଥେନ୍ତେନେୱ ସକ୍କା ଜାନିତୁଂ ‘‘ଅସୁଚି ଏସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ’’ତି। ସୁଚିସୀଲସ୍ସ ପନ ପୁରିମଂ ପଚ୍ଛିମେନ, ପଚ୍ଛିମଞ୍ଚ ପୁରିମେନ ସମେତି, ସମ୍ମୁଖାକଥିତଂ ପରମ୍ମୁଖାକଥିତେନ, ପରମ୍ମୁଖାକଥିତଞ୍ଚ ସମ୍ମୁଖାକଥିତେନ, ତସ୍ମା କଥେନ୍ତେନ ସକ୍କା ସୁଚିଭାୱୋ ଜାନିତୁନ୍ତି ପକାସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ଥାମୋତି ଞାଣଥାମୋ। ଯସ୍ସ ହି ଞାଣଥାମୋ ନତ୍ଥି, ସୋ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ଉପଦ୍ଦୱେସୁ ଗହେତବ୍ବଗ୍ଗହଣଂ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଅଦ୍ୱାରଘରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ୱିୟ ଚରତି। ତେନାହ ଆପଦାସୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଥାମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି। ସାକଚ୍ଛାୟାତି ସଂକଥାୟ। ଦୁପ୍ପଞ୍ଞସ୍ସ ହି କଥା ଉଦକେ ଗେଣ୍ଡୁ ୱିୟ ଉପ୍ପଲୱତି, ପଞ୍ଞୱତୋ କଥେନ୍ତସ୍ସ ପଟିଭାନଂ ଅନନ୍ତରଂ ହୋତି। ଉଦକୱିପ୍ଫନ୍ଦିତେନେୱ ହି ମଚ୍ଛୋ ଖୁଦ୍ଦକୋ ୱା ମହନ୍ତୋ ୱାତି ଞାୟତି। ଓଚରକାତି ହେଟ୍ଠାଚରକା। ଚରା ହି ପବ୍ବତମତ୍ଥକେନ ଚରନ୍ତାପି ହେଟ୍ଠା – ଚରକାୱ ହୋନ୍ତି। ଓଚରିତ୍ୱାତି ଅୱଚରିତ୍ୱା ୱୀମଂସିତ୍ୱା, ତଂ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ରଜୋଜଲ୍ଲନ୍ତି ରଜଞ୍ଚ ଜଲ୍ଲଞ୍ଚ। ୱଣ୍ଣରୂପେନାତି ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନେନ। ଇତ୍ତରଦସ୍ସନେନାତି ଲହୁକଦସ୍ସନେନ। ୱିୟଞ୍ଜନେନାତି ପରିକ୍ଖାରଭଣ୍ଡକେନ।

ପତିରୂପକୋ ମତ୍ତିକାକୁଣ୍ଡଲୋୱାତି ସୁୱଣ୍ଣକୁଣ୍ଡଲପତିରୂପକୋ ମତ୍ତିକାକୁଣ୍ଡଲୋୱ। ଲୋହଡ୍ଢମାସୋତି ଲୋହଡ୍ଢମାସକୋ। ପଠମଂ।

୨। ପଞ୍ଚରାଜସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୩। ଦୁତିଯେ ରୂପାତି ନୀଲପୀତାଦିଭେଦଂ ରୂପାରମ୍ମଣଂ। କାମାନଂ ଅଗ୍ଗନ୍ତି ଏତଂ କାମାନଂ ଉତ୍ତମଂ ସେଟ୍ଠନ୍ତି ରୂପଗରୁକୋ ଆହ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଯତୋତି ଯଦା। ମନାପପରିଯନ୍ତନ୍ତି ମନାପନିପ୍ଫତ୍ତିକଂ ମନାପକୋଟିକଂ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ମନାପାନି ପୁଗ୍ଗଲମନାପଂ ସମ୍ମୁତିମନାପଞ୍ଚ। ପୁଗ୍ଗଲମନାପଂ ନାମ ଯଂ ଏକସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଇଟ୍ଠଂ କନ୍ତଂ ହୋତି, ତଦେୱ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅନିଟ୍ଠଂ ଅକନ୍ତଂ। ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସୀନଞ୍ହି ଗଣ୍ଡୁପ୍ପାଦାପି ଇଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି କନ୍ତା ମନାପା, ମଜ୍ଝିମଦେସୱାସୀନଂ ଅତିଜେଗୁଚ୍ଛା। ତେସଞ୍ଚ ମୋରମଂସାଦୀନି ଇଟ୍ଠାନି ହୋନ୍ତି, ଇତରେସଂ ତାନି ଅତିଜେଗୁଚ୍ଛାନି। ଇଦଂ ପୁଗ୍ଗଲମନାପଂ। ଇତରଂ ସମ୍ମୁତିମନାପଂ।

ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠାରମ୍ମଣଂ ନାମ ଲୋକେ ପଟିୱିଭତ୍ତଂ ନତ୍ଥି, ୱିଭଜିତ୍ୱା ପନ ଦସ୍ସେତବ୍ବଂ। ୱିଭଜନ୍ତେନ ଚ ନ ଅତିଇସ୍ସରାନଂ ମହାସମ୍ମତମହାସୁଦସ୍ସନଧମ୍ମାସୋକାଦୀନଂ ୱସେନ ୱିଭଜିତବ୍ବଂ। ତେସଞ୍ହି ଦିବ୍ବକପ୍ପମ୍ପି ଆରମ୍ମଣଂ ଅମନାପଂ ଉପଟ୍ଠାତି। ଅତିଦୁଗ୍ଗତାନଂ ଦୁଲ୍ଲଭନ୍ନପାନାନଂ ୱସେନପି ନ ୱିଭଜିତବ୍ବଂ। ତେସଞ୍ହି କଣାଜକଭତ୍ତସିତ୍ଥାନିପି ପୂତିମଂସସ୍ସ ରସୋପି ଅତିମଧୁରୋ ଅମତସଦିସୋ ହୋତି। ମଜ୍ଝିମାନଂ ପନ ଗଣକମହାମତ୍ତସେଟ୍ଠି କୁଟୁମ୍ବିକୱାଣିଜାଦୀନଂ କାଲେନ ଇଟ୍ଠଂ କାଲେନ ଅନିଟ୍ଠଂ ଲଭମାନାନଂ ୱସେନ ୱିଭଜିତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ ପନେତଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଜୱନଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଜୱନଞ୍ହି ଇଟ୍ଠେପି ରଜ୍ଜତି ଅନିଟ୍ଠେପି, ଇଟ୍ଠେପି ଦୁସ୍ସତି ଅନିଟ୍ଠେପି। ଏକନ୍ତତୋ ପନ ୱିପାକଚିତ୍ତଂ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦତି। କିଞ୍ଚାପି ହି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ବୁଦ୍ଧଂ ୱା ସଙ୍ଘଂ ୱା ମହାଚେତିଯାଦୀନି ୱା ଉଳାରାନି ଆରମ୍ମଣାନି ଦିସ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ପିଦହନ୍ତି ଦୋମନସ୍ସଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ଧମ୍ମସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା କଣ୍ଣେ ଥକେନ୍ତି, ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣସୋତୱିଞ୍ଞାଣାନି ପନ ତେସଂ କୁସଲୱିପାକାନେୱ ହୋନ୍ତି। କିଞ୍ଚାପି ଗୂଥସୂକରାଦଯୋ ଗୂଥଗନ୍ଧଂ ଘାଯିତ୍ୱା ଖାଦିତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମାତି ସୋମନସ୍ସଜାତା ହୋନ୍ତି, ଗୂଥଦସ୍ସନେ ପନ ନେସଂ ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣଂ, ତସ୍ସ ଗନ୍ଧଘାଯନେ ଘାନୱିଞ୍ଞାଣଂ, ରସସାଯନେ ଜିୱ୍ହାୱିଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ଅକୁସଲୱିପାକମେୱ ହୋତି। ଭଗୱା ପନ ପୁଗ୍ଗଲମନାପତଂ ସନ୍ଧାଯ ତେ ଚ, ମହାରାଜ, ରୂପାତିଆଦିମାହ।

ଚନ୍ଦନଙ୍ଗଲିକୋତି ଇଦଂ ତସ୍ସ ଉପାସକସ୍ସ ନାମଂ। ପଟିଭାତି ମଂ ଭଗୱାତି ଭଗୱା ମଯ୍ହଂ ଏକଂ କାରଣଂ ଉପଟ୍ଠାତି ପଞ୍ଞାଯତି। ତସ୍ସ ତେ ପଞ୍ଚ ରାଜାନୋ ଆମୁତ୍ତମଣିକୁଣ୍ଡଲେ ସଜ୍ଜିତାଯ ଆପାନଭୂମିଯା ନିସିନ୍ନୱସେନେୱ ମହତା ରାଜାନୁଭାୱେନ ପରମେନ ଇସ୍ସରିଯୱିଭୱେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱାପି ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦିୱା ପଦୀପେ ୱିଯ ଉଦକାଭିସିତ୍ତେ ଅଙ୍ଗାରେ ୱିଯ ସୂରିଯୁଟ୍ଠାନେ ଖଜ୍ଜୋପନକେ ୱିଯ ଚ ହତପ୍ପଭେ ହତସୋଭେ ତଂ ତଥାଗତଞ୍ଚ ତେହି ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ୱିରୋଚମାନଂ ଦିସ୍ୱା, ‘‘ମହନ୍ତା ୱତ ଭୋ ବୁଦ୍ଧା ନାମା’’ତି ପଟିଭାନଂ ଉଦପାଦି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ।

କୋକନଦନ୍ତି ପଦୁମସ୍ସେୱେତଂ ୱେୱଚନଂ। ପାତୋତି କାଲସ୍ସେୱ। ସିଯାତି ଭୱେଯ୍ଯ। ଅୱୀତଗନ୍ଧନ୍ତି ଅୱିଗତଗନ୍ଧଂ। ଅଙ୍ଗୀରସନ୍ତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ। ଭଗୱତୋ ହି ଅଙ୍ଗତୋ ରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅଙ୍ଗୀରସୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଥା କୋକନଦସଙ୍ଖାତଂ ପଦୁମଂ ପାତୋୱ ଫୁଲ୍ଲଂ ଅୱୀତଗନ୍ଧଂ ସିଯା, ଏୱମେୱ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଙ୍ଗୀରସଂ ତପନ୍ତଂ ଆଦିଚ୍ଚମିୱ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ୱିରୋଚମାନଂ ପସ୍ସାତି ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ। ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଚ୍ଛାଦେସୀତି ଭଗୱତୋ ଅଦାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଲୋକୱୋହାରତୋ ପନେତ୍ଥ ଇଦିସଂ ୱଚନଂ ହୋତି। ସୋ କିର ଉପାସକୋ – ‘‘ଏତେ ତଥାଗତସ୍ସ ଗୁଣେସୁ ପସୀଦିତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ପଞ୍ଚ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେ ଦେନ୍ତି, ଅହମ୍ପି ତେ ଭଗୱତୋୱ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅଦାସି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଦୋଣପାକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୪। ତତିଯେ ଦୋଣପାକକୁରନ୍ତି ଦୋଣପାକଂ କୁରଂ, ଦୋଣସ୍ସ ତଣ୍ଡୁଲାନଂ ପକ୍କଭତ୍ତଂ ତଦୂପିଯଞ୍ଚ ସୂପବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ଭୁଞ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୁତ୍ତାୱୀତି ପୁବ୍ବେ ଭତ୍ତସମ୍ମଦଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ମୁହୁତ୍ତଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଂଦିୱସଂ ପନ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋୱ ଦସବଲଂ ସରିତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ଧୋୱିତ୍ୱା ଅଗମାସି। ମହସ୍ସାସୀତି ତସ୍ସ ଗଚ୍ଛତୋ ବଲୱା ଭତ୍ତପରୀଳାହୋ ଉଦପାଦି, ତସ୍ମା ମହନ୍ତେହି ଅସ୍ସାସେହି ଅସ୍ସସତି, ଗତ୍ତତୋପିସ୍ସ ସେଦବିନ୍ଦୂନି ମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତମେନଂ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଠତ୍ୱା ଯମକତାଲୱଣ୍ଟେହି ବୀଜନ୍ତି, ବୁଦ୍ଧଗାରୱେନ ପନ ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ନ ଉସ୍ସହତୀତି ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ମହସ୍ସାସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସୀତି, ରାଜା ଭୋଜନେ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତାଯ କିଲମତି, ଫାସୁ ୱିହାରଂ ଦାନିସ୍ସ କରିସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅଭାସି। ମନୁଜସ୍ସାତି ସତ୍ତସ୍ସ। କହାପଣସତନ୍ତି ପାତରାସେ ପଣ୍ଣାସଂ ସାଯମାସେ ପଣ୍ଣାସନ୍ତି ଏୱଂ କହାପଣସତଂ। ପରିଯାପୁଣିତ୍ୱାତି ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ମଙ୍ଗଲଅସିଂ କସ୍ସ ଦମ୍ମି, ମହାରାଜା’’ତି? ଅସୁକସ୍ସ ନାମ ଦେହୀତି ସୋ ତଂ ଅସିଂ ଦତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମ୍ମ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତକୋୱ ‘‘ଗାଥଂ ୱଦଥ, ଭୋ ଗୋତମା’’ତି ୱତ୍ୱା ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତଂ ପରିଯାପୁଣିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଭତ୍ତାଭିହାରେସୁଦଂ ଭାସତୀତି କଥଂ ଭାସତି? ଭଗୱତା ଅନୁସିଟ୍ଠନିଯାମେନ। ଭଗୱା ହି ନଂ ଏୱଂ ଅନୁସାସି – ''ମାଣୱ, ଇମଂ ଗାଥଂ ନଟୋ ୱିଯ ପତ୍ତପତ୍ତଟ୍ଠାନେ ମା ଅୱଚ, ରଞ୍ଞୋ ଭୁଞ୍ଜନଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ପଠମପିଣ୍ଡାଦୀସୁପି ଅୱତ୍ୱା ୱୋସାନପିଣ୍ଡେ ଗହିତେ ୱଦେୟ୍ୟାସି, ରାଜା ସୁତ୍ୱାୱ ଭତ୍ତପିଣ୍ଡଂ ଛଡ୍ଡେସ୍ସତି। ଅଥ ରଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥେସୁ ଧୋତେସୁ ପାତିଂ ଅପନେତ୍ୱା ସିତ୍ଥାନି ଗଣେତ୍ୱା ତଦୁପିଯଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଞତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ତାୱତକେ ତଣ୍ଡୁଲେ ହାରେୟ୍ୟାସି, ପାତରାସେ ଚ ୱତ୍ୱା ସାଯମାସେ ମା ୱଦେୟ୍ୟାସୀ''ତି। ସୋ ସାଧୂତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ତଂଦିୱସଂ ରଞ୍ଞୋ ପାତରାସଂ ଭୁତ୍ୱା ଗତତ୍ତା ସାଯମାସେ ଭଗୱତୋ ଅନୁସିଟ୍ଠନିଯାମେନ ଗାଥଂ ଅଭାସି । ରାଜା ଦସବଲସ୍ସ ୱଚନଂ ସରିତ୍ୱା ଭତ୍ତପିଣ୍ଡଂ ପାତିଯଂଯେୱ ଛଡ୍ଡେସି। ରଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥେସୁ ଧୋତେସୁ ପାତିଂ ଅପନେତ୍ୱା ସିତ୍ଥାନି ଗଣେତ୍ୱା ତଦୁପିଯଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଞତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ତତ୍ତକେ ତଣ୍ଡୁଲେ ହରିଂସୁ।

ନାଳିକୋଦନପରମତାଯ ସଣ୍ଠାସୀତି ସୋ କିର ମାଣୱୋ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ତଥାଗତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛତି, ଦସବଲସ୍ସ ୱିସ୍ସାସିକୋ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ପୁଚ୍ଛି ''ରାଜା କିତ୍ତକଂ ଭୁଞ୍ଜତୀ''ତି? ସୋ ''ନାଳିକୋଦନ''ନ୍ତି ଆହ। ୱଟ୍ଟିସ୍ସତି ଏତ୍ତାୱତା ପୁରିସଭାଗୋ ଏସ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗାଥଂ ମା ୱଦୀତି। ଇତି ରାଜା ତତ୍ଥେୱ ସଣ୍ଠାସି। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକେନ ଚେୱ ଅତ୍ଥେନ ସମ୍ପରାଯିକେନ ଚାତି ଏତ୍ଥ ସଲ୍ଲିଖିତସରୀରତା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକତ୍ଥୋ ନାମ, ସୀଲଂ ସମ୍ପରାଯିକତ୍ଥୋ। ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ହି ସୀଲଙ୍ଗଂ ନାମ ହୋତୀତି। ତତିଯଂ।

୪। ପଠମସଙ୍ଗାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୫। ଚତୁତ୍ଥେ ୱେଦେହିପୁତ୍ତୋତି ୱେଦେହୀତି ପଣ୍ଡିତାଧିୱଚନମେତଂ, ପଣ୍ଡିତିତ୍ଥିଯା ପୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଚତୁରଙ୍ଗିନିନ୍ତି ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥପତ୍ତିସଙ୍ଖାତେହି ଚତୂହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ। ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱାତି ଚମ୍ମପଟିମୁଞ୍ଚନାଦୀହି ସନ୍ନାହଂ କାରେତ୍ୱା। ସଙ୍ଗାମେସୁନ୍ତି ଯୁଜ୍ଝିଂସୁ। କେନ କାରଣେନ? ମହାକୋସଲରଞ୍ଞା କିର ବିମ୍ବିସାରସ୍ସ ଧୀତରଂ ଦେନ୍ତେନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ରଜ୍ଜାନଂ ଅନ୍ତରେ ସତସହସ୍ସୁଟ୍ଠାନୋ କାସିଗାମୋ ନାମ ଧୀତୁ ଦିନ୍ନୋ। ଅଜାତସତ୍ତୁନା ଚ ପିତରି ମାରିତେ ମାତାପିସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ୱିଯୋଗସୋକେନ ନଚିରସ୍ସେୱ ମତା। ତତୋ ରାଜା ପସେନଦି କୋସଲୋ – ''ଅଜାତସତ୍ତୁନା ମାତାପିତରୋ ମାରିତା, ମୟ୍ହଂ ପିତୁ ସନ୍ତକୋ ଗାମୋ''ତି ତସ୍ସତ୍ଥାଯ ଅଡ୍ଡଂ କରୋତି। ଅଜାତସତ୍ତୁପି ''ମୟ୍ହଂ ମାତୁ ସନ୍ତକୋ''ତି ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସତ୍ଥାଯ ଦ୍ୱେପି ମାତୁଲଭାଗିନେୟ୍ୟା ଯୁଜ୍ଝିଂସୁ।

ପାପା ଦେୱଦତ୍ତାଦଯୋ ମିତ୍ତା ଅସ୍ସାତି ପାପମିତ୍ତୋ। ତେଯେୱସ୍ସ ସହାଯାତି ପାପସହାଯୋ। ତେସ୍ୱେୱସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନିନ୍ନଂ ସମ୍ପୱଙ୍କନ୍ତି ପାପସମ୍ପୱଙ୍କୋ। ପସେନଦିସ୍ସ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରାଦୀନଂ ୱସେନ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତାଦିତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଦୁକ୍ଖଂ ସେତୀତି ଜିତାନି ହତ୍ଥିଆଦୀନି ଅନୁସୋଚନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖଂ ସଯିସ୍ସତି। ଇଦଂ ଭଗୱା ପୁନ ତସ୍ସ ଜଯକାରଣଂ ଦିସ୍ୱା ଆହ। ଜଯଂ ୱେରଂ ପସୱତୀତି ଜିନନ୍ତୋ ୱେରଂ ପସୱତି, ୱେରିପୁଗ୍ଗଲଂ ଲଭତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଦୁତିଯସଙ୍ଗାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୬। ପଞ୍ଚମେ ଅବ୍ଭୁୟ୍ୟାସୀତି ପରାଜଯେ ଗରହପ୍ପତ୍ତୋ ''ଆରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ ସୁଣାଥା''ତି ଉତ୍ତିଭାଗେ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତେନ ନାମ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତେନ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତସ୍ସ ''ସଚେ ରାଜା ଇମଞ୍ଚ ଉପାଯଂ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ପୁନ ଜିନେୟ୍ୟା''ତି ୱୁତ୍ତଜଯକାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ଅଭିଉୟ୍ୟାସି।

ଯାୱସ୍ସ ଉପକପ୍ପତୀତି ଯାୱ ତସ୍ସ ଉପକପ୍ପତି ସୟ୍ହଂ ହୋତି। ଯଦା ଚଞ୍ଞେତି ଯଦା ଅଞ୍ଞେ। ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତୀତି ତଂ ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ଠିତପୁଗ୍ଗଲଂ ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତି। ୱିଲୁମ୍ପତୀତି ୱିଲୁମ୍ପିଯତି। ଠାନଂ ହି ମଞ୍ଞତୀତି ''କାରଣ''ନ୍ତି ହି ମଞ୍ଞତି। ଯଦାତି ଯସ୍ମିଂ କାଲେ। ଜେତାରଂ ଲଭତେ ଜଯନ୍ତି ଜଯନ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଚ୍ଛା ଜେତାରମ୍ପି ଲଭତି। ରୋସେତାରନ୍ତି ଘଟ୍ଟେତାରଂ। ରୋସକୋତି ଘଟ୍ଟକୋ। କମ୍ମୱିୱଟ୍ଟେନାତି କମ୍ମପରିଣାମେନ, ତସ୍ସ ୱିଲୁମ୍ପନକମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକଦାନେନ। ସୋ ୱିଲୁତ୍ତୋ ୱିଲୁପ୍ପତୀତି ସୋ ୱିଲୁମ୍ପକୋ ୱିଲୁମ୍ପିଯତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ମଲ୍ଲିକାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୭। ଛଟ୍ଠେ ଉପସଙ୍କମୀତି ମଲ୍ଲିକାଯ ଦେୱିଯା ଗବ୍ଭୁଟ୍ଠାନକାଲେ ସୂତିଘରଂ ପଟିଜଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି। ଅନତ୍ତମନୋ ଅହୋସୀତି, ''ଦୁଗ୍ଗତକୁଲସ୍ସ ମେ ଧୀତୁ ମହନ୍ତଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ଦିନ୍ନଂ, ସଚେ ପୁତ୍ତଂ ଅଲଭିସ୍ସ, ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ ଅଧିଗମିସ୍ସ, ତତୋ ଦାନି ପରିହୀନା''ତି ଅନତ୍ତମନୋ ଅହୋସି। ସେୟ୍ୟାତି ଦନ୍ଧପଞ୍ଞସ୍ସ ଏଳମୂଗପୁତ୍ତତୋ ଏକଚ୍ଚା ଇତ୍ଥୀଯେୱ ସେୟ୍ୟା। ପୋସାତି ପୋସେହି। ଜନାଧିପାତି ଜନାଧିଭୂଂ ରାଜାନଂ ଆଲପତି। ସସ୍ସୁଦେୱାତି ସସ୍ସୁସସୁରଦେୱତା। ଦିସମ୍ପତୀତି ଦିସାଜେଟ୍ଠକା। ତାଦିସା ସୁଭଗିଯାତି ତାଦିସାଯ ସୁଭରିଯାଯ। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଅପ୍ପମାଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୮। ସତ୍ତମେ ସମଧିଗ୍ଗୟ୍ହାତି ସମଧିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା, ଆଦିୟିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପମାଦୋତି କାରାପକଅପ୍ପମାଦୋ। ସମୋଧାନନ୍ତି ସମୱଧାନଂ ଉପକ୍ଖେପଂ। ଏୱମେୱ ଖୋତି ହତ୍ଥିପଦଂ ୱିଯ ହି କାରାପକଅପ୍ପମାଦୋ, ସେସପଦଜାତାନି ୱିଯ ଅୱସେସା ଚତୁଭୂମକା କୁସଲଧମ୍ମା। ତେ ହତ୍ଥିପଦେ ସେସପଦାନି ୱିଯ ଅପ୍ପମାଦେ ସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅପ୍ପମାଦସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ଯଥା ଚ ହତ୍ଥିପଦଂ ସେସପଦାନଂ ଅଗ୍ଗଂ ସେଟ୍ଠଂ, ଏୱଂ ଅପ୍ପମାଦୋ ସେସଧମ୍ମାନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ମହଗ୍ଗତଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାନମ୍ପି ହେସ ପଟିଲାଭକଟ୍ଠେନ ଲୋକିଯୋପି ସମାନୋ ଅଗ୍ଗୋୱ ହୋତି।

ଅପ୍ପମାଦଂ ପସଂସନ୍ତୀତି ''ଏତାନି ଆଯୁଆଦୀନି ପତ୍ଥଯନ୍ତେନ ଅପ୍ପମାଦୋୱ କାତବ୍ବୋ''ତି ଅପ୍ପମାଦମେୱ ପସଂସନ୍ତି। ଯସ୍ମା ୱା ପୁଞ୍ଞକିରିଯାସୁ ପଣ୍ଡିତା ଅପ୍ପମାଦଂ ପସଂସନ୍ତି, ତସ୍ମା ଆଯୁଆଦୀନି ପତ୍ଥଯନ୍ତେନ ଅପ୍ପମାଦୋୱ କାତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥାଭିସମଯାତି ଅତ୍ଥପଟିଲାଭା। ସତ୍ତମଂ।

୮। କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୨୯। ଅଟ୍ଠମେ ସୋ ଚ ଖୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସାତି ସୋ ଚାଯଂ ଧମ୍ମୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସେୱ ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ନାମ ହୋତି, ନ ପାପମିତ୍ତସ୍ସାତି। କିଞ୍ଚାପି ହି ଧମ୍ମୋ ସବ୍ବେସମ୍ପି ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋୱ, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସ ପନ ସୁସ୍ସୂସନ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଦହନ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ପୂରେତି ଭେସଜ୍ଜଂ ୱିଯ ୱଳଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ନ ଇତରସ୍ସାତି। ତେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଧମ୍ମୋତି ଚେତ୍ଥ ଦେସନାଧମ୍ମୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଉପଡ୍ଢମିଦନ୍ତି ଥେରୋ କିର ରହୋଗତୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଯଂ ସମଣଧମ୍ମୋ ନାମ ଓୱାଦକେ ଅନୁସାସକେ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ସତି ପଚ୍ଚତ୍ତପୁରିସକାରେ ଠିତସ୍ସ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ଉପଡ୍ଢଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତୋ ହୋତି, ଉପଡ୍ଢଂ ପଚ୍ଚତ୍ତପୁରିସକାରତୋ''ତି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ଅହଂ ପଦେସଞ୍ଞାଣେ ଠିତୋ ନିପ୍ପଦେସଂ ଚିନ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ସତ୍ଥାରଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ନିକ୍କଙ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି। ତସ୍ମା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସାତି ଅରିଯମଗ୍ଗସ୍ସ। ଯଦିଦଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାତି ଯା ଏସା କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତା ନାମ, ସା ଉପଡ୍ଢଂ, ତତୋ ଉପଡ୍ଢଂ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ଥେରେନ ''ଉପଡ୍ଢୁପଡ୍ଢା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଆଦଯୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଉପଡ୍ଢୁପଡ୍ଢା ପଚ୍ଚତ୍ତପୁରିସକାରତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପି ଥେରସ୍ସ ଅଯଂ ମନୋରଥୋ, ଯଥା ପନ ବହୂହି ସିଲାଥମ୍ଭେ ଉସ୍ସାପିତେ, ''ଏତ୍ତକଂ ଠାନଂ ଅସୁକେନ ଉସ୍ସାପିତଂ, ଏତ୍ତକଂ ଅସୁକେନା''ତି ୱିନିବ୍ଭୋଗୋ ନତ୍ଥି, ଯଥା ଚ ମାତାପିତରୋ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନେସୁ ପୁତ୍ତେସୁ ''ଏତ୍ତକଂ ମାତିତୋ ନିବ୍ବତ୍ତଂ, ଏତ୍ତକଂ ପିତିତୋ''ତି ୱିନିବ୍ଭୋଗୋ ନତ୍ଥି, ଏୱଂ ଇଧାପି ଅୱିନିବ୍ଭୋଗଧମ୍ମୋ ହେସ, ''ଏତ୍ତକଂ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଆଦୀନଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତୋ ନିବ୍ବତ୍ତଂ, ଏତ୍ତକଂ ପଚ୍ଚତ୍ତପୁରିସକାରତୋ''ତି ନ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ, କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାଯ ପନ ଉପଡ୍ଢଗୁଣୋ ଲବ୍ଭତୀତି ଥେରସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯେନ ଉପଡ୍ଢଂ ନାମ ଜାତଂ, ସକଲଗୁଣୋ ପଟିଲବ୍ଭତୀତି ଭଗୱତୋ ଅଜ୍ଝାସଯେନ ସକଲଂ ନାମ ଜାତଂ। କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାତି ଚେତଂ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିଲାଭଙ୍ଗଂ ନାମାତି ଗହିତଂ। ଅତ୍ଥତୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଲଦ୍ଧା ସୀଲସମାଧିୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଚତ୍ତାରୋ ଖନ୍ଧା। ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧୋତିପି ୱଦନ୍ତିଯେୱ।

ମା ହେୱଂ, ଆନନ୍ଦାତି, ଆନନ୍ଦ, ମା ଏୱଂ ଅଭଣି, ବହୁସ୍ସୁତୋ ତ୍ୱଂ ସେଖପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତୋ ଅଟ୍ଠ ୱରେ ଗହେତ୍ୱା ମଂ ଉପଟ୍ଠହସି, ଚତୂହି ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ, ତାଦିସସ୍ସ ଏୱଂ କଥେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସକଲମେୱ ହିଦଂ, ଆନନ୍ଦ, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, ଯଦିଦଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତତାତି ଇଦଂ ଭଗୱା – ''ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗା ଚତ୍ତାରି ଫଲାନି ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ସବ୍ବଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତମୂଲକମେୱ ହୋତୀ''ତି ସନ୍ଧାଯାହ। ଇଦାନି ୱଟ୍ଟୀଭେଦେନେୱ କାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସ୍ସେତନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପାଟିକଙ୍ଖନ୍ତି ପାଟିକଙ୍ଖିତବ୍ବଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବଂ, ଅୱସ୍ସଂଭାୱୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଭାୱେତୀତିଆଦୀସୁ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଆଦିପଦାନଂଯେୱ ତାୱ ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପୱଣ୍ଣନା – ସମ୍ମା ଦସ୍ସନଲକ୍ଖଣା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି। ସମ୍ମା ଅଭିନିରୋପନଲକ୍ଖଣୋ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ। ସମ୍ମା ପରିଗ୍ଗହଣଲକ୍ଖଣା ସମ୍ମାୱାଚା। ସମ୍ମା ସମୁଟ୍ଠାପନଲକ୍ଖଣୋ ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ। ସମ୍ମା ୱୋଦାପନଲକ୍ଖଣୋ ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ। ସମ୍ମା ପଗ୍ଗହଲକ୍ଖଣୋ ସମ୍ମାୱାଯାମୋ। ସମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାନଲକ୍ଖଣା ସମ୍ମାସତି। ସମ୍ମା ସମାଧାନଲକ୍ଖଣୋ ସମ୍ମାସମାଧି।

ତେସୁ ଏକେକସ୍ସ ତୀଣି କିଚ୍ଚାନି ହୋନ୍ତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ତାୱ ଅଞ୍ଞେହିପି ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚନୀକକିଲେସେହି ସଦ୍ଧିଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ପଜହତି, ନିରୋଧଂ ଆରମ୍ମଣଂ କରୋତି, ସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମେ ଚ ପସ୍ସତି ତପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦକମୋହୱିଧମନୱସେନ ଅସମ୍ମୋହତୋ। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପାଦଯୋପି ତଥେୱ ମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପାଦୀନି ଚ ପଜହନ୍ତି, ନିରୋଧଞ୍ଚ ଆରମ୍ମଣଂ କରୋନ୍ତି। ୱିସେସତୋ ପନେତ୍ଥ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ସହଜାତଧମ୍ମେ ସମ୍ମା ଦସ୍ସେତି । ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ସହଜାତଧମ୍ମେ ଅଭିନିରୋପେତି, ସମ୍ମାୱାଚା ସମ୍ମା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ସମ୍ମାକମ୍ମନ୍ତୋ ସମ୍ମା ସମୁଟ୍ଠାପେତି, ସମ୍ମାଆଜୀୱୋ ସମ୍ମା ୱୋଦାପେତି , ସମ୍ମାୱାଯାମୋ ସମ୍ମା ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ସମ୍ମାସତି ସମ୍ମା ଉପଟ୍ଠାପେତି, ସମ୍ମାସମାଧି ସମ୍ମା ଦହତି।

ଅପିଚେସା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ନାମ ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନାଖଣା ନାନାରମ୍ମଣା ହୋତି, ମଗ୍ଗକାଲେ ଏକକ୍ଖଣା ଏକାରମ୍ମଣା। କିଚ୍ଚତୋ ପନ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଦୁକ୍ଖେ ଞାଣନ୍ତିଆଦୀନି ଚତ୍ତାରି ନାମାନି ଲଭତି। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପାଦୟୋପି ପୁବ୍ବଭାଗେ ନାନାଖଣା ନାନାରମ୍ମଣା ହୋନ୍ତି, ମଗ୍ଗକାଲେ ଏକକ୍ଖଣା ଏକାରମ୍ମଣା। ତେସୁ ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ କିଚ୍ଚତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍କପ୍ପୋତିଆଦୀନି ତୀଣି ନାମାନି ଲଭତି। ସମ୍ମାୱାଚାଦୟୋ ତୟୋ ୱିରତିୟୋପି ହୋନ୍ତି ଚେତନାୟୋପି, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପନ ୱିରତିୟୋୱ। ସମ୍ମାୱାୟାମୋ ସମ୍ମାସତୀତି ଇଦମ୍ପି ଦ୍ୱୟଂ କିଚ୍ଚତୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନସତିପଟ୍ଠାନୱସେନ ଚତ୍ତାରି ନାମାନି ଲଭତି। ସମ୍ମାସମାଧି ପନ ପୁବ୍ବଭାଗେପି ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେପି ସମ୍ମାସମାଧିୟେୱ।

ଏୱଂ ତାୱ ''ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି''ନ୍ତିଆଦିନା ନୟେନ ୱୁତ୍ତାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଆଦିପଦାନଂୟେୱ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନଂ ଞତ୍ୱା ଇଦାନି ଭାୱେତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତନ୍ତିଆଦୀସୁ ଏୱଂ ଞାତବ୍ବୋ। ଭାୱେତୀତି ୱଡ୍ଢେତି, ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଜନେତି, ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିୱେକନିସ୍ସିତନ୍ତି ୱିୱେକଂ ନିସ୍ସିତଂ, ୱିୱେକେ ୱା ନିସ୍ସିତନ୍ତି ୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ। ୱିୱେକୋତି ୱିୱିତ୍ତତା। ୱିୱିତ୍ତତା ଚାୟଂ ତଦଙ୍ଗୱିୱେକୋ, ୱିକ୍ଖମ୍ଭନ-ସମୁଚ୍ଛେଦ-ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି-ନିସ୍ସରଣୱିୱେକୋତି ପଞ୍ଚୱିଧୋ। ଏୱମେତସ୍ମିଂ ପଞ୍ଚୱିଧେ ୱିୱେକେ। ୱିୱେକନିସ୍ସିତନ୍ତି ତଦଙ୍ଗୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ସମୁଚ୍ଛେଦୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ନିସ୍ସରଣୱିୱେକନିସ୍ସିତଞ୍ଚ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଭାୱେତୀତି ଅୟମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତଥା ହି ଅୟଂ ଅରିୟମଗ୍ଗଭାୱନାନୁୟୁତ୍ତୋ ୟୋଗୀ ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ କିଚ୍ଚତୋ ତଦଙ୍ଗୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ, ଅଜ୍ଝାସୟତୋ ନିସ୍ସରଣୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ, ମଗ୍ଗକାଲେ ପନ କିଚ୍ଚତୋ ସମୁଚ୍ଛେଦୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ, ଆରମ୍ମଣତୋ ନିସ୍ସରଣୱିୱେକନିସ୍ସିତଂ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଂ ଭାୱେତି। ଏସ ନୟୋ ୱିରାଗନିସ୍ସିତାଦୀସୁ। ୱିୱେକତ୍ଥା ଏୱ ହି ୱିରାଗାଦୟୋ ।

କେୱଲଞ୍ହେତ୍ଥ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଦୁୱିଧୋ ପରିଚ୍ଚାଗୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚ ପକ୍ଖନ୍ଦନୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ଚାତି। ତତ୍ଥ ପରିଚ୍ଚାଗୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋତି ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ଚ ତଦଙ୍ଗୱସେନ, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ଚ ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ କିଲେସପ୍ପହାନଂ। ପକ୍ଖନ୍ଦନୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋତି ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେ ତନ୍ନିନ୍ନଭାୱେନ, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ପନ ଆରମ୍ମଣକରଣେନ ନିବ୍ବାନପକ୍ଖନ୍ଦନଂ, ତଦୁଭୟମ୍ପି ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକେ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନାନୟେ ୱଟ୍ଟତି। ତଥା ହି ଅୟଂ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ୟଥାୱୁତ୍ତେନ ପକାରେନ କିଲେସେ ଚ ପରିଚ୍ଚଜତି, ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ପକ୍ଖନ୍ଦତି।

ୱୋସ୍ସଗ୍ଗପରିଣାମିନ୍ତି ଇମିନା ପନ ସକଲେନ ୱଚନେନ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥଂ ପରିଣମନ୍ତଂ ପରିଣତଞ୍ଚ, ପରିପଚ୍ଚନ୍ତଂ ପରିପକ୍କଞ୍ଚାତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅୟଞ୍ହି ଅରିୟମଗ୍ଗଭାୱନାନୁୟୁତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୟଥା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି କିଲେସପରିଚ୍ଚାଗୱୋସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥଂ ନିବ୍ବାନପକ୍ଖନ୍ଦନୱୋସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥଞ୍ଚ ପରିପଚ୍ଚତି, ୟଥା ଚ ପରିପକ୍କା ହୋତି, ତଥା ନଂ ଭାୱେତୀତି। ଏସ ନୟୋ ସେସମଗ୍ଗଙ୍ଗେସୁ।

ଆଗମ୍ମାତି ଆରବ୍ଭ ସନ୍ଧାୟ ପଟିଚ୍ଚ। ଜାତିଧମ୍ମାତି ଜାତିସଭାୱା ଜାତିପକତିକା। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ସକଲୋ ଅରିୟମଗ୍ଗୋପି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଲବ୍ଭତି, ତସ୍ମା। ହନ୍ଦାତି ୱୱସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଅପ୍ପମାଦଂ ପସଂସନ୍ତୀତି ଅପ୍ପମାଦଂ ୱଣ୍ଣୟନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅପ୍ପମାଦୋ କାତବ୍ବୋ। ଅତ୍ତଭିସମୟାତି ଅତ୍ଥପଟିଲାଭା। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମଅପୁତ୍ତକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୦। ନୱମେ ଦିୱା ଦିୱସ୍ସାତି ଦିୱସସ୍ସ ଦିୱା, ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମୟେତି ଅତ୍ଥୋ। ସାପତେୟ୍ୟନ୍ତି ଧନଂ। କୋ ପନ ୱାଦୋ ରୂପିୟସ୍ସାତି ସୁୱଣ୍ଣରଜତତମ୍ବଲୋହକାଳଲୋହଫାଲକଚ୍ଛପକାଦିଭେଦସ୍ସ ଘନକତସ୍ସ ଚେୱ ପରିଭୋଗଭାଜନାଦିଭେଦସ୍ସ ଚ ରୂପିୟଭଣ୍ଡସ୍ସ ପନ କୋ ୱାଦୋ? ''ଏତ୍ତକଂ ନାମା''ତି କା ପରିଚ୍ଛେଦକଥାତି ଅତ୍ଥୋ। କଣାଜକନ୍ତି ସକୁଣ୍ଡକଭତ୍ତଂ। ବିଲଙ୍ଗଦୁତିୟନ୍ତି କଞ୍ଜିକଦୁତିୟଂ। ସାଣନ୍ତି ସାଣୱାକମୟଂ । ତିପକ୍ଖୱସନନ୍ତି ତୀଣି ଖଣ୍ଡାନି ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ ସିବ୍ବିତ୍ୱା କତନିୱାସନଂ।

ଅସପ୍ପୁରିସୋତି ଲାମକପୁରିସୋ। ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକନ୍ତିଆଦୀସୁ ଉପରୂପରିଭୂମୀସୁ ଫଲଦାନୱସେନ ଉଦ୍ଧଂ ଅଗ୍ଗମସ୍ସାତି ଉଦ୍ଧଗ୍ଗିକା। ସଗ୍ଗସ୍ସ ହିତା ତତ୍ରୁପପତ୍ତିଜନନତୋତି ସୋୱଗ୍ଗିକା। ନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନେସୁ ସୁଖୋ ୱିପାକୋ ଅସ୍ସାତି ସୁଖୱିପାକା। ସୁଟ୍ଠୁ ଅଗ୍ଗାନଂ ଦିବ୍ବୱଣ୍ଣାଦୀନଂ ୱିସେସାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତନତୋ ସଗ୍ଗସଂୱତ୍ତନିକା। ଏୱରୂପଂ ଦକ୍ଖିଣଦାନଂ ନ ପତିଟ୍ଠାପେତୀତି।

ସାତୋଦକାତି ମଧୁରୋଦକା। ସେତୋଦକାତି ୱୀଚୀନଂ ଭିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଉଦକସ୍ସ ସେତତାୟ ସେତୋଦକା। ସୁପତିତ୍ଥାତି ସୁନ୍ଦରତିତ୍ଥା। ତଂ ଜନୋତି ୟେନ ଉଦକେନ ସାତୋଦକା, ତଂ ଉଦକଂ ଜନୋ ଭାଜନାନି ପୂରେତ୍ୱା ନେୱ ହରେୟ୍ୟ। ନ ୟଥାପଚ୍ଚୟଂ ୱା କରେୟ୍ୟାତି, ୟଂ ୟଂ ଉଦକେନ ଉଦକକିଚ୍ଚଂ କାତବ୍ବଂ, ତଂ ତଂ ନ କରେୟ୍ୟ। ତଦପେୟ୍ୟମାନନ୍ତି ତଂ ଅପେୟ୍ୟମାନଂ। କିଚ୍ଚକରୋ ଚ ହୋତୀତି ଅତ୍ତନା କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚକରୋ ଚେୱ କୁସଲକିଚ୍ଚକରୋ ଚ, ଭୁଞ୍ଜତି ଚ, କମ୍ମନ୍ତେ ଚ ପୟୋଜେତି, ଦାନଞ୍ଚ ଦେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନୱମଂ।

୧୦। ଦୁତିଯଅପୁତ୍ତକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୧। ଦସମେ ପିଣ୍ଡପାତେନ ପଟିପାଦେସୀତି ପିଣ୍ଡପାତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂଯୋଜେସି, ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଦାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପକ୍କାମୀତି କେନଚିଦେୱ ରାଜୁପଟ୍ଠାନାଦିନା କିଚ୍ଚେନ ଗତୋ। ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଅହୋସୀତି ସୋ କିର ଅଞ୍ଞେସୁପି ଦିୱସେସୁ ତଂ ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପସ୍ସତି, ଦାତୁଂ ପନସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମିଂ ପନ ଦିୱସେ ଅଯଂ ପଦୁମୱତିଦେୱିଯା ତତିଯପୁତ୍ତୋ ତଗ୍ଗରସିଖୀ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଗନ୍ଧମାଦନପବ୍ବତେ ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯେ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଅନୋତତ୍ତଦହେ ମୁଖଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ମନୋସିଲାତଲେ ନିୱାସେତ୍ୱା କାଯବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଂ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିଯା ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରଦ୍ୱାରେ ଓରୁଯ୍ହ ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ପତ୍ତମାଦାଯ ନଗରୱାସୀନଂ ଘରଦ୍ୱାରେସୁ ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ଠପେନ୍ତୋ ୱିଯ ପାସାଦିକେହି ଅଭିକ୍କନ୍ତାଦୀହି ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସେଟ୍ଠିନୋ ଘରଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ। ତଂଦିୱସଞ୍ଚ ସେଟ୍ଠି ପାତୋୱ ଉଟ୍ଠାଯ ପଣୀତଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା, ଘରଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା, ଦନ୍ତନ୍ତରାନି ସୋଧେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ସୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା, ତଂଦିୱସଂ ପାତୋ ଭୁତ୍ୱା ନିସିନ୍ନତ୍ତା ଦାନଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା, ଭରିଯଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା, ''ଇମସ୍ସ ସମଣସ୍ସ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦେହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ସେଟ୍ଠିଭରିଯା ଚିନ୍ତେସି – ''ମଯା ଏତ୍ତକେନ କାଲେନ ଇମସ୍ସ 'ଦେଥା'ତି ୱଚନଂ ନ ସୁତପୁବ୍ବଂ, ଦାପେନ୍ତୋପି ଚ ଅଜ୍ଜ ନ ଯସ୍ସ ୱା ତସ୍ସ ୱା ଦାପେତି, ୱୀତରାଗଦୋସମୋହସ୍ସ ୱନ୍ତକିଲେସସ୍ସ ଓହିତଭାରସ୍ସ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଦାପେତି, ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ଅଦତ୍ୱା ପଣୀତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି, ଘରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଆଦାଯ ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସୁପରିସୁଦ୍ଧେହି ସାଲିତଣ୍ଡୁଲେହି ଭତ୍ତଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ତଦନୁରୂପଂ ଖାଦନୀଯଂ ବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ସୁପେଯ୍ଯଞ୍ଚ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ବହି ଗନ୍ଧେହି ସମଲଙ୍କରିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ହତ୍ଥେସୁ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ – ''ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ସଙ୍ଗହଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଅପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱାୱ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସୋପି ଖୋ ସେଟ୍ଠି ବାହିରତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ମଯଂ ''ତୁମ୍ହାକଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦେଥା''ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତା, ଅପି ୱୋ ଲଦ୍ଧୋତି? ଆମ, ସେଟ୍ଠି ଲଦ୍ଧୋତି। ''ପସ୍ସାମୀ''ତି ଗୀୱଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଓଲୋକେସି। ଅଥସ୍ସ ପିଣ୍ଡପାତଗନ୍ଧୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ନାସାପୁଟଂ ପହରି। ସୋ ଚିତ୍ତଂ ସଂଯମେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଆହୋସୀତି।

ୱରମେତନ୍ତିଆଦି ୱିପ୍ପଟିସାରସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନାକାରଦସ୍ସନଂ। ଭାତୁ ଚ ପନ ଏକପୁତ୍ତକଂ ସାପତେଯ୍ଯସ୍ସ କାରଣା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସୀତି ତଦା କିରସ୍ସ ଅୱିଭତ୍ତେଯେୱ କୁଟୁମ୍ବେ ମାତାପିତରୋ ଚ ଜେଟ୍ଠଭାତା ଚ କାଲମକଂସୁ। ସୋ ଭାତୁଜାଯାଯ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେସି। ଭାତୁ ପନସ୍ସ ଏକୋ ପୁତ୍ତୋ ହୋତି, ତଂ ୱୀଥିଯା କୀଳନ୍ତଂ ମନୁସ୍ସା ୱଦନ୍ତି – ''ଅଯଂ ଦାସୋ ଅଯଂ ଦାସୀ ଇଦଂ ଯାନଂ ଇଦଂ ଧନଂ ତୱ ସନ୍ତକ''ନ୍ତି। ସୋ ତେସଂ କଥଂ ଗହେତ୍ୱା – ''ଅଯଂ ଦାସୋ ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତକ''ନ୍ତିଆଦୀନି କଥେତି।

ଅଥସ୍ସ ଚୂଳପିତା ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଯଂ ଦାରକୋ ଇଦାନେୱ ଏୱଂ କଥେସି, ମହଲ୍ଲକକାଲେ କୁଟୁମ୍ବଂ ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ଦାପେଯ୍ଯ, ଇଦାନେୱସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଏକଦିୱସଂ ୱାସିଂ ଆଦାଯ – ''ଏହି ପୁତ୍ତ, ଅରଞ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ତଂ ଅରଞ୍ଞଂ ନେତ୍ୱା ୱିରୱନ୍ତଂ ୱିରୱନ୍ତଂ ମାରେତ୍ୱା ଆୱାଟେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଂସୁନା ପଟିଚ୍ଛାଦେସି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁନ୍ତି ସତ୍ତୱାରେ। ପୁବ୍ବପଚ୍ଛିମଚେତନାୱସେନ ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏକପିଣ୍ଡପାତଦାନସ୍ମିଞ୍ହି ଏକାୱ ଚେତନା ଦ୍ୱେ ପଟିସନ୍ଧିଯୋ ନ ଦେତି, ପୁବ୍ବପଚ୍ଛିମଚେତନାହି ପନେସ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସଗ୍ଗେ, ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ପୁରାଣନ୍ତି ପଚ୍ଚେକସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଦିନ୍ନପିଣ୍ଡପାତଚେତନାକମ୍ମଂ।

ପରିଗ୍ଗହନ୍ତି ପରିଗ୍ଗହିତୱତ୍ଥୁ। ଅନୁଜୀୱିନୋତି ଏକଂ ମହାକୁଲଂ ନିସ୍ସାଯ ପଣ୍ଣାସମ୍ପି ସଟ୍ଠିପି କୁଲାନି ଜୀୱନ୍ତି, ତେ ମନୁସ୍ସେ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବଂ ନାଦାଯ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବମେତଂ ନ ଆଦିଯିତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ସବ୍ବଂ ନିକ୍ଖିପ୍ପଗାମିନନ୍ତି ସବ୍ବମେତଂ ନିକ୍ଖିପ୍ପସଭାୱଂ, ପରିଚ୍ଚଜିତବ୍ବସଭାୱମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦସମଂ।

ଦୁତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୩। ତତିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ପୁଗ୍ଗଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୨। ତତିଯୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ''ନୀଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ''ତିଆଦିକେନ ତମେନ ଯୁତ୍ତୋତି ତମୋ। କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀହି ପୁନ

ନିରଯତମୂପଗମନତୋ ତମପରାଯଣୋ। ଇତି ଉଭଯେନପି ଖନ୍ଧତମୋୱ କଥିତୋ ହୋତି। ‘‘ଉଚ୍ଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ’’ତିଆଦିକେନ ଜୋତିନା ଯୁତ୍ତତୋ ଜୋତି, ଆଲୋକୀଭୂତୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କାଯସୁଚରିତାଦୀହି ପୁନ ସଗ୍ଗୂପପତ୍ତିଜୋତିଭାୱୂପଗମନତୋ ଜୋତିପରାଯଣୋ। ଇମିନା ନଯେନ ଇତରେପି ଦ୍ୱେ ୱେଦିତବ୍ବା।

ୱେନକୁଲେତି ୱିଲୀୱକାରକୁଲେ। ନେସାଦକୁଲେତି ମିଗଲୁଦ୍ଦକାଦୀନଂ କୁଲେ। ରଥକାରକୁଲେତି ଚମ୍ମକାରକୁଲେ। ପୁକ୍କୁସକୁଲେତି ପୁପ୍ଫଛଡ୍ଡକକୁଲେ। କସିରୱୁତ୍ତିକେତି ଦୁକ୍ଖୱୁତ୍ତିକେ। ଦୁଦ୍ଦଣ୍ଣୋତି ପଂସୁପିସାଚକୋ ୱିଯ ଝାମଖାଣୁୱଣ୍ଣୋ। ଦୁଦ୍ଦସିକୋତି ୱିଜାତମାତୁଯାପି ଅମନାପଦସ୍ସନୋ । ଓକୋଟିମକୋତି ଲକୁଣ୍ଡକୋ। କାଣୋତି ଏକକ୍ଖିକାଣୋ ୱା ଉଭଯକ୍ଖିକାଣୋ ୱା। କୁଣୀତି ଏକହତ୍ଥକୁଣୀ ୱା ଉଭଯହତ୍ଥକୁଣୀ ୱା। ଖଞ୍ଜୋତି ଏକପାଦଖଞ୍ଜୋ ୱା ଉଭଯପାଦଖଞ୍ଜୋ ୱା। ପକ୍ଖହତୋତି ହତପକ୍ଖୋ ପୀଠସପ୍ପୀ। ପଦୀପେଯ୍ୟସ୍ସାତି ତେଲକପଲ୍ଲକାଦିନୋ ପଦୀପୌପକରଣସ୍ସ। ଏୱଂ ଖୋ, ମହାରାଜାତି ଏତ୍ଥ ଏକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ବହିଦ୍ଧା ଆଲୋକଂ ଅଦିସ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂଯେୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ଅପାଯେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୋ ସକଲଂ କପ୍ପମ୍ପି ସଂସରତି, ସୋପି ତମୋତମପରାଯଣୋୱ। ସୋ ପନ କୁହକପୁଗ୍ଗଲୋ ଭୱେଯ୍ୟ। କୁହକସ୍ସ ହି ଏୱରୂପା ନିବ୍ବତ୍ତି ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ନୀଚେ କୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ହୋତି ଚଣ୍ଡାଲକୁଲେ ୱା’’ତିଆଦୀହି ଆଗମନୱିପତ୍ତି ଚେୱ ପୁବ୍ବୁପ୍ପନ୍ନପଚ୍ଚଯୱିପତ୍ତି ଚ ଦସ୍ସିତା। ଦଲିଦ୍ଦେତିଆଦୀହି ପୱତ୍ତପଚ୍ଚଯୱିପତ୍ତି। କସିରୱୁତ୍ତିକେତିଆଦୀହି ଆଜୀୱୁପାଯୱିପତ୍ତି। ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋତିଆଦୀହି ଅତ୍ତଭାୱୱିପତ୍ତି। ବହ୍ୱାବାଧୋତିଆଦୀହି ଦୁକ୍ଖକାରଣସମାଯୋଗୋ। ନ ଲାଭୀତିଆଦୀହି ସୁଖକାରଣୱିପତ୍ତି ଚେୱ ଉପଭୋଗୱିପତ୍ତି ଚ। କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତନ୍ତିଆଦୀହି ତମପରାଯଣଭାୱସ୍ସ କାରଣସମାଯୋଗୋ। କାଯସ୍ସ ଭେଦାତିଆଦୀହି ସମ୍ପରାଯିକତମୂପଗମୋ। ସୁକ୍କପକ୍ଖୋ ୱୁତ୍ତପଟିପକ୍ଖନଯେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅକ୍କୋସତୀତି ଦସହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ଅକ୍କୋସତି। ପରିଭାସତୀତି, ‘‘କସ୍ମା ତିଟ୍ଠଥ? କିଂ ତୁମ୍ହେହି ଅମ୍ହାକଂ କସିକମ୍ମାଦୀନି କତାନୀ’’ତିଆଦୀହି? ପରିଭୱୱଚନେହି ପରିଭାସତି। ରୋସକୋତି ଘଟ୍ଟକୋ। ଅତ୍ଥଙ୍ଗମନସୋତି ଏକଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ। ପଠମଂ।

୨। ଅଯ୍ୟିକାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୩। ଦୁତିଯେ ଜିଣ୍ଣାତି ଜରାଜିଣ୍ଣା। ୱୁଡ୍ଢାତି ୱଯୋୱୁଡ୍ଢା। ମହଲ୍ଲିକାତି ଜାତିମହଲ୍ଲିକା। ଅଦ୍ଧଗତାତି ଅଦ୍ଧଂ ଚିରକାଲଂ ଅତିକ୍କନ୍ତା। ୱଯୋଅନୁପ୍ପତ୍ତାତି ପଚ୍ଛିମୱଯଂ ସମ୍ପତ୍ତା। ପିଯା ମନାପାତି ରଞ୍ଞୋ କିର ମାତରି ମତାଯ ଅଯ୍ୟିକା ମାତୁଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗି, ତେନସ୍ସ ଅଯ୍ୟିକାଯ ବଲୱପେମଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ହତ୍ଥିରତନେନାତି ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକୋ ହତ୍ଥୀ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକେନ ଅଲଙ୍କାରେନ ଅଲଙ୍କତୋ ହତ୍ଥିରତନଂ ନାମ। ଅସ୍ସରତନେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଗାମୱରୋପି ସତସହସ୍ସୁଟ୍ଠାନକଗାମୋୱ। ସବ୍ବାନି ତାନି ଭେଦନଧମ୍ମାନୀତି ତେସୁ ହି କିଞ୍ଚି କରିଯମାନମେୱ ଭିଜ୍ଜତି, କିଞ୍ଚି କତପରିଯୋସିତଂ ଚକ୍କତୋ ଅନପନୀତମେୱ, କିଞ୍ଚି ଅପନେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଠପିତମତ୍ତଂ, କିଞ୍ଚି ତତୋ ପରଂ, ଏୱମେୱ ସତ୍ତେସୁପି କୋଚି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗହେତ୍ୱା ମରତି, କୋଚି ମୂଳ୍ହଗବ୍ଭାଯ ମାତରି ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ଅନିକ୍ଖନ୍ତୋୱ, କୋଚି ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତୋ, କୋଚି ତତୋ ପରନ୍ତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଦୁତିଯଂ।

୧୩୪। ତତିଯେ ସବ୍ବଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ତତିଯଂ।

୪। ଇସ୍ସତ୍ଥସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୫। ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିକୋ ନିକ୍ଖେପୋ। ଭଗୱତୋ କିର ପଠମବୋଧିଯଂ ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ଉଦପାଦି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ। ତିତ୍ଥିଯା ହତଲାଭସକ୍କାରା ହୁତ୍ୱା କୁଲେସୁ ଏୱଂ କଥେନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି – ‘‘ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏୱମାହ, ‘ମଯ୍ହମେୱ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ। ମଯ୍ହମେୱ ସାୱକାନଂ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ସାୱକାନଂ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ। ମଯ୍ହମେୱ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ। ମଯ୍ହମେୱ ସାୱକାନଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ସାୱକାନଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ’ନ୍ତି। ଯୁତ୍ତଂ ନୁ ଖୋ ସଯମ୍ପି ଭିକ୍ଖାଚାରନିସ୍ସିତେନ ପରେସଂ ଭିକ୍ଖାଚାରନିସ୍ସିତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ଅନ୍ତରାଯଂ କାତୁଂ, ଅଯୁତ୍ତଂ କରୋତି ଅନନୁଚ୍ଛୱିକ’’ନ୍ତି। ସା କଥା ପତ୍ଥରମାନା ରାଜକୁଲଂ ସମ୍ପତ୍ତା। ରାଜା ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଯଂ ତଥାଗତୋ ପରେସଂ ଲାଭନ୍ତରାଯଂ କରେଯ୍ୟ। ଏତେ ତଥାଗତସ୍ସ ଅଲାଭାଯ ଅଯସାଯ ପରିସକ୍କନ୍ତି। ସଚାହଂ ଇଧେୱ ଠତ୍ୱା ‘ମା ଏୱଂ ଅୱୋଚୁତ୍ଥ, ନ ସତ୍ଥା ଏୱଂ କଥେତୀ’ତି ୱଦେଯ୍ୟଂ, ଏୱଂ ସା କଥା ନିଜ୍ଝତ୍ତିଂ ନ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଇମସ୍ସ ମହାଜନସ୍ସ ସନ୍ନିପତିତକାଲେଯେୱ ନଂ ନିଜ୍ଝାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକଂ ଛଣଦିୱସଂ ଆଗମେନ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି।

ଅପରେନ ସମଯେନ ମହାଛଣେ ସମ୍ପତ୍ତେ ‘‘ଅଯଂ ଇମସ୍ସ କାଲୋ’’ତି ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି – ‘‘ସଦ୍ଧା ୱା ଅସ୍ସଦ୍ଧା ୱା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ୱା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକା ୱା ଗେହରକ୍ଖକେ ଦାରକେ ୱା ମାତୁଗାମେ ୱା ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସା ଯେ ୱିହାରଂ ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି, ପଞ୍ଚସଂ ଦଣ୍ଡୋ’’ତି। ସଯମ୍ପି ପାତୋୱ

ନ୍ତ୍ୱା କତପାତରାସୋ ସବ୍ବାଭରଣପଟିମଣ୍ଡିତୋ ମହତା ବଲକାଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିହାରଂ ଅଗମାସି। ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚ ଚିନ୍ତେସି – ''ଭଗୱା ତୁମ୍ହେ କିର ଏୱଂ ୱଦେଥ 'ମୟ୍ହମେୱ ଦାନଂ ଦାତବ୍ବଂ…ପେ… ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ସାୱକାନଂ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ'ନ୍ତି ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଅଯୁତ୍ତଂ, ପଞ୍ଚମେୱ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି, ପଞ୍ଚଂ କଥେନ୍ତୋ ଚ ମେ ଭଗୱା ଅୱସାନେ ତିହିଯାନଂ ୱାଦଂ ଭଞ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି। ସୋ ପଞ୍ଚଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ କହ୍ଥ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଦାନଂ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଆହ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ଚିତ୍ତଂ ପସୀଦତି, ତସ୍ମିଂ ଦାତବ୍ବଂ, ତସ୍ସ ୱା ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ଯେହି ମନୁସ୍ସେହି ତିହିଯାନଂ ୱଚନଂ ଆରୋଚିତଂ, ତେ ଓଲୋକେସି। ତେ ରଞ୍ଞା ଓଲୋକିତମତ୍ତାୱ ମଙ୍କୁଭୂତା ଅଧୋମୁଖା ପାଦଙ୍ଗୁଟ୍ଠକେନ ଭୂମିଂ ଲେଖମାନା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ରାଜା – ''ଏକପଦେନେୱ, ଭନ୍ତେ, ହତା ତିହିଯା''ତି ମହାଜନଂ ସାୱେନ୍ତୋ ମହାସଦ୍ଦେନ ଅଭାସି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ଭାସିତ୍ୱା – ''ଭଗୱା ଚିତ୍ତଂ ନାମ ନିଗଣ୍ଠାଚେଲକପରିବ୍ବାଜକାଦୀସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ପସୀଦତି , କହ୍ଥ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଞ୍ଞଂ ଖୋ ଏତନ୍ତି, ''ମହାରାଜ, ଅଞ୍ଞଂ ତଯା ପଠମଂ ପୁଚ୍ଛିତଂ, ଅଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଛା, ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି ଏତଂ, ପଞ୍ଚାକଥନଂ ପନ ମୟ୍ହଂ ଭାରୋ''ତି ୱତ୍ୱା ସୀଲୱତୋ ଖୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇଧ ତ୍ୱସ୍ସାତି ଇଧ ତେ ଅସ୍ସ। ସମୁପବ୍ଯୁଳ୍ହୋତି ରାସିଭୂତୋ। ଅସିକ୍ଖିତୋତି ଧନୁସିପ୍ପେ ଅସିକ୍ଖିତୋ। ଅକତହତ୍ଥୋତି ମୁଟ୍ଠିବନ୍ଧାଦିୱସେନ ଅସମ୍ପାଦିତହତ୍ଥୋ। ଅକତଯୋଗ୍ଗୋତି ତିଣପୁଞ୍ଜମତ୍ତିକାପୁଞ୍ଜାଦୀସୁ ଅକତପରିଚଯୋ। ଅକତୂପାସନୋତି ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ଅଦସ୍ସିତସରକ୍ଖେପୋ। ଛମ୍ଭୀତି ପୱେଧିତକାଯୋ।

କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ପହୀନୋତିଆଦୀସୁ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ପହୀନୋ ହୋତି, ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ବ୍ୟାପାଦୋ , ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନେୱ ଥିନମିଦ୍ଧଂ, ତଥା ଉଦ୍ଧଚ୍ଚଂ, ତତିଯେନେୱ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ, ପଠମମଗ୍ଗେନ ୱିଚିକିଚ୍ଛା ପହୀନା ହୋତି। ଅସେକ୍ଖେନସୀଲକ୍ଖନ୍ଧେନାତି ଅସେକ୍ଖସ୍ସ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ ଅସେକ୍ଖୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ ନାମ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଏତ୍ଥ ଚ ପୁରିମେହି ଚତୂହି ପଦେହି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିଯୋ କଥିତା। ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ ହୋତି, ତଂ ଲୋକିଯମେୱ।

ଇସ୍ସତ୍ଥନ୍ତି ଉସୁସିପ୍ପଂ। ବଲୱୀରିଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ବଲଂ ନାମ ୱାଯୋଧାତୁ, ୱୀରିଯଂ କାଯିକଚେତସିକୱୀରିଯମେୱ। ଭରେତି ଭରେଯ୍ୟ। ନାସୂରଂ ଜାତିପଚ୍ଚଯାତି, ''ଅଯଂ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ''ତି ଏୱଂ ଜାତିକାରଣା ଅସୂରଂ ନ ଭରେଯ୍ୟ।

ଖନ୍ତିସୋରଚ୍ଚନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଖନ୍ତୀତି ଅଧିୱାସନଖନ୍ତି, ସୋରଚ୍ଚନ୍ତି ଅରହତ୍ତଂ। ଧମ୍ମାତି ଏତେ ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମା। ଅସ୍ସମେତି ଆୱସଥେ। ୱିୱନେତି ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠାନେ, ନିରୁଦକେ ଅରଞ୍ଞେ ଚତୁରସ୍ସପୋକ୍ଖରଣିଆଦୀନି କାରଯେତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁଗ୍ଗେତି ୱିସମଟ୍ଠାନେ। ସଙ୍କମନାନୀତି ପଣ୍ଣାସହତ୍ଥସଟ୍ଠିହତ୍ଥାନି ସମୋକିଣ୍ଣପରିସୁଦ୍ଧୱାଲିକାନି ସଙ୍କମନାନି କରେଯ୍ୟ।

ଇଦାନି ଏତେସୁ ଅରଞ୍ଞସେନାସନେସୁ ୱସନ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅନ୍ନଂ ପାନନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସେନାସନାନୀତି ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀନି। ୱିପ୍ପସନ୍ନେନାତି ଖୀଣାସୱସ୍ସ ଦେନ୍ତୋପି ସବ୍ବଞ୍ଞେନ କିଲେସମଲିନେନ ଚିତ୍ତେନ ଅଦତ୍ୱା ୱିପ୍ପସନ୍ନେନେୱ ଚିତ୍ତେନ ଦଦେଯ୍ୟ। ଥନଯନ୍ତି ଗଜ୍ଜନ୍ତୋ। ସତକ୍କକୂତି ସତସିଖରୋ, ଅନେକକୂଟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିସଙ୍ଗଚ୍ଛାତି ଅଭିସଙ୍ଗରିତ୍ୱା ସମୋଧାନେତ୍ୱା ରାସିଂ କତ୍ୱା।

ଆମୋଦମାନୋତି ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ହୁତ୍ୱା। ପକିରେତୀତି ଦାନଗ୍ଗେ ୱିଚିରତି, ପକିରନ୍ତୋ ୱିଯ ୱା ଦାନଂ ଦେତି। ପୁଞ୍ଞଧାରାତି ଅନେକଦାନଚେତନାମଯା ପୁଞ୍ଞଧାରା। ଦାତାରଂ ଅଭିୱସ୍ସତୀତି ଯଥା ଆକାସେ ସମୁଟ୍ଠିତମେଘତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତା ଉଦକଧାରା ପଥୱିଂ ସିନେହଯନ୍ତୀ ତେମେନ୍ତୀ କିଲେଦଯନ୍ତୀ ଅଭିୱସ୍ସତି, ଏୱମେୱ ଅଯମ୍ପି ଦାଯକସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଉପ୍ପନ୍ନା ପୁଞ୍ଞଧାରା ତମେୱ ଦାତାରଂ ଅନ୍ତୋ ସିନେହେତି ପୂରେତି ଅଭିସନ୍ଦେତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ଦାତାରଂ ଅଭିୱସ୍ସତୀ''ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପବ୍ବତୂପମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୬। ପଞ୍ଚମେ ମୁଦ୍ଧାୱସିତ୍ତାନନ୍ତି ଖତ୍ତିଯାଭିସେକେନ ମୁଦ୍ଧନି ଅୱସିତ୍ତାନଂ କତାଭିସେକାନଂ। କାମଗେଧପରିଯୁଟ୍ଠିତାନନ୍ତି କାମେସୁ ଗେଧେନ ପରିଯୁଟ୍ଠିତାନଂ ଅଭିଭୂତାନଂ। ଜନପଦତ୍ଥାୱରିଯପ୍ପତ୍ତାନନ୍ତି ଜନପଦେ ଥିରଭାୱପ୍ପତ୍ତାନଂ। ରାଜକରଣୀଯାନୀତି ରାଜକମ୍ମାନି ରାଜୂହି କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚାନି। ତେସୁ ୱ୍ୟାହନ୍ତି ତେସୁ ଅହଂ। ଉସ୍ସୁକ୍କମାପନ୍ନୋତି ବ୍ୟାପାରଂ ଆପନ୍ନୋ। ଏସ କିର ରାଜା ଦିୱସସ୍ସ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଭଗୱତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅନ୍ତରାଗମନାନି ବହୂନିପି ହୋନ୍ତି। ତସ୍ସ ନିବଦ୍ଧଂ ଗଚ୍ଛତୋ ବଲକାଯୋ ମହାପି ହୋତି ଅପ୍ପୋପି। ଅଥେକଦିୱସଂ ପଞ୍ଚସତା ଚୋରା ଚିନ୍ତଯିଂସୁ – ''ଅଯଂ ରାଜା ଅୱେଲାଯ ଅପ୍ପେନ ବଲେନ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ନଂ ଗହେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା''ତି। ତେ ଅନ୍ଧୱନେ ନିଲୀଯିଂସୁ। ରାଜାନୋ ଚ ନାମ ମହାପୁଞ୍ଞା ହୋନ୍ତି। ଅଥ ତେସଂଯେୱ ଅବ୍ଭନ୍ତରତୋ ଏକୋ ପୁରିସୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି।

ରାଜା ମହନ୍ତଂ ବଲକାଯଂ ଆଦାଯ ଅନ୍ଧୱନଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ତେ ସଦ୍ଧେ ଗହେତ୍ୱା ଅନ୍ଧୱନତୋ ଯାୱ ନଗରଦ୍ୱାରା ମଗ୍ଗସ୍ସ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଯଥା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଚକ୍ଖୁନା ଚକ୍ଖୁଂ ଉପନିବନ୍ଧିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତି, ଏୱଂ ଆସନ୍ନାନି ସୂଲାନି ରୋପାପେତ୍ୱା ସୂଲେସୁ ଉତ୍ତାସେସି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ଏୱମାହ।

ଅଥ ସତ୍ଥା ଚିନ୍ତେସି – ''ସଚାହଂ ୱକ୍ଖାମି, 'ମହାରାଜ, ମାଦିସେ ନାମ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଧୁରୱିହାରେ ୱସନ୍ତେ ତଯା ଏୱରୂପଂ ଦାରୁଣଂ କମ୍ମଂ କତଂ, ଅଯୁତ୍ତଂ ତେ କତ'ନ୍ତି, ଅଥାଯଂ ରାଜା ମଙ୍କୁ ହୁତ୍ୱା ସନ୍ଥମ୍ଭିତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯ, ପରିଯାଯେନ ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତସ୍ସେୱ ମେ ସଲ୍ଲକ୍ଖେସ୍ସତୀ''ତି ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆରଭନ୍ତୋ ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞସୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସଦ୍ଧାଯିକୋତି ସଦ୍ଧାତବ୍ବୋ, ଯସ୍ସ ତ୍ୱଂ ୱଚନଂ ସଦ୍ଦହସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଚଯିକୋତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ, ଯସ୍ସ ୱଚନଂ ପତ୍ତିଯାଯସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅବ୍ଭୁସମନ୍ତି ଆକାସସମଂ। ନିପ୍ପୋଥେନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ପଥୱିତଲତୋ ଯାୱ ଅକନିଟ୍ଠବ୍ରହ୍ମଲୋକା ସଦ୍ଧେ ସତ୍ତେ ସଣ୍ହକରଣୀଯଂ ତିଣଚୁଣ୍ଣଂ ୱିଯ କରୋନ୍ତୋ ପିସନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତି।

ଅଞ୍ଞତ୍ର ଧମ୍ମଚରିଯାଯାତି ଠପେତ୍ୱା ଧମ୍ମଚରିଯଂ ଅଞ୍ଞଂ କାତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି, ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥସଙ୍ଖାତା ଧମ୍ମଚରିଯାୱ କତ୍ତବ୍ବା, ଭନ୍ତେତି – ସମଚରିଯାଦୀନି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନାନି। ଆରୋଚେମୀତି ଆଚିକ୍ଖାମି। ପଟିୱେଦଯାମୀତି ଜାନାପେମି। ଅଧିୱତ୍ତତୀତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି। ହତ୍ଥିଯୁଦ୍ଧାନୀତି ନାଳାଗିରିସଦିସେ ହେମକପ୍ପନେ ନାଗେ ଅଭିରୁଯ୍ହ ଯୁଜ୍ଝିତବ୍ବଯୁଦ୍ଧାନି। ଗତୀତି ନିପ୍ଫତ୍ତି। ୱିସଯୋତି ଓକାସୋ, ସମତ୍ଥଭାୱୋ ୱା। ନ ହି ସକ୍କା ତେହି ଜରାମରଣଂ ପଟିବାହିତୁଂ । ମନ୍ତିନୋ ମହାମତ୍ତାତି ମନ୍ତସମ୍ପନ୍ନା ମହୋସଧୱିଧୁରପଣ୍ଡିତାଦିସଦିସା ମହାଅମଚ୍ଚା। ଭୂମିଗତନ୍ତି ମହାଲୋହକୁମ୍ଭିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ଠପିତଂ। ୱେହାସଟ୍ଠନ୍ତି ଚମ୍ମପସିବ୍ବକେ ପୂରେତ୍ୱା ତୁଲାସଙ୍ଘାଟାଦୀସୁ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା ଚେୱ ନିୟ୍ୟୂହାଦୀସୁ ଚ ପୂରେତ୍ୱା ଠପିତଂ। ଉପଲାପେତୁନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଭିନ୍ଦିତୁଂ। ଯଥା ଦ୍ୱେ ଜନା ଏକେନ ମଗ୍ଗେନ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏୱଂ କାତୁଂ।

ନଭଂ ଆହଚ୍ଚାତି ଆକାସଂ ପୂରେତ୍ୱା। ଏୱଂ ଜରା ଚ ମଚ୍ଚୁ ଚାତି ଇଧ ଦ୍ୱେଯେୱ ପବ୍ବତା ଗହିତା, ରାଜୋୱାଦେ ପନ ''ଜରା ଆଗଚ୍ଛତି ସବ୍ବଯୋବ୍ବନଂ ୱିଲୁମ୍ପମାନା''ତି ଏୱଂ ଜରା ମରଣଂ ବ୍ଯାଧି ୱିପତ୍ତୀତି ଚତ୍ତାରୋପେତେ ଆଗତାୱ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ହତ୍ଥିଯୁଦ୍ଧାଦୀହି ଜରାମରଣଂ ଜିନିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ମା। ସଦ୍ଧଂ ନିୱେସଯେତି ସଦ୍ଧଂ ନିୱେସେଯ୍ଯ, ପତିଟ୍ଠାପେଯ୍ଯାତି। ପଞ୍ଚମଂ।

ତତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ଇତି ସାରତ୍ଥପ୍ପକାସିନିଯା

ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

କୋସଲସଂଯୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ମାରସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ପଠମୱଗ୍ଗୋ

୧। ତପୋକମ୍ମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୭। ମାରସଂଯୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମେ ଉରୁୱେଲାୟଂ ୱିହରତୀତି ପଟିୱିଦ୍ଧସଲ୍ଲଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣୋ ଉରୁୱେଲଗାମଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି। ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ପଠମଂ ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହସ୍ମିଂଯେୱ। ଦୁକ୍କରକାରିକାୟାତି ଛବ୍ବସ୍ସାନି କତାୟ ଦୁକ୍କରକାରିକାୟ। ମାରୋ ପାପିମାତି ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ପଟିପନ୍ନେ ସତ୍ତେ ମାରେତୀତି ମାରୋ। ପାପେ ନିଯୋଜେତି, ସଯଂ ୱା ପାପେ ନିଯୁତ୍ତୋତି ପାପିମା। ଅଞ୍ଞାନିପିସ୍ସ କଣ୍ହୋ, ଅଧିପତି, ୱସୱତ୍ତୀ, ଅନ୍ତକୋ, ନମୁଚି, ପମତ୍ତବନ୍ଧୂତିଆଦୀନି ବହୂନି ନାମାନି, ଇଧ ପନ ନାମଦ୍ୱଯମେୱ ଗହିତଂ। ଉପସଙ୍କମୀତି – ''ଅଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ 'ମୁତ୍ତୋସ୍ମୀ'ତି ମଞ୍ଞତି, ଅମୁତ୍ତଭାୱମସ୍ସ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି।

ତପୋକମ୍ମା ଅପକ୍କମ୍ମାତି ତପୋକମ୍ମତୋ ଅପକ୍କମିତ୍ୱା। ଅପରଦ୍ଧୋତି ''ଦୂରେ ତ୍ୱଂ ସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗା''ତି ୱଦତି। ଅମରଂ ତପନ୍ତି ଅମରତପଂ ଅମରଭାୱତ୍ଥାୟ କତଂ ଲୂଖତପଂ, ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗୋ। ସବ୍ବାନତ୍ଥାୱହଂ ହୋତୀତି, ''ସବ୍ବଂ ତପଂ ମଯ୍ହଂ ଅତ୍ଥାୱହଂ ନ ଭୱତୀ''ତି ଞତ୍ୱା। ଫିଯାରିତ୍ତଂୱ ଧମ୍ମନୀତି ଅରଞ୍ଞେ ଥଲେ ଫିଯାରିତ୍ତଂ ୱିଯ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ଅରଞ୍ଞେ ଥଲେ ନାୱଂ ଠପେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ମହାଜନା ଅଭିରୂହିତ୍ୱା ଫିଯାରିତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସଂକଡ୍ଢେଯ୍ୟୁଂ ଚେୱ ଉପ୍ପୀଳେଯ୍ୟୁଂ ଚ, ସୋ ମହାଜନସ୍ସ ୱାଯାମୋ ଏକଙ୍ଗୁଲଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମ୍ପି ନାୱାୟ ଗମନଂ ଅସାଧେନ୍ତୋ ନିରତ୍ଥକୋ ଭୱେଯ୍ୟ ନ ଅନତ୍ଥାୱହୋ, ଏୱମେୱ ଅହଂ 'ସବ୍ବଂ ଅମରଂ ତପଂ ଅନତ୍ଥାୱହଂ ହୋତୀ'ତି ଞତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସିନ୍ତି।

ଇଦାନି ତଂ ଅମରଂ ତପଂ ପହାୟ ଯେନ ମଗ୍ଗେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଜାତୋ, ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସୀଲନ୍ତିଆଦିମାହ । ତତ୍ଥ ସୀଲନ୍ତି ୱଚନେନ ସମ୍ମାୱାଚାକମ୍ମନ୍ତାଜୀୱା ଗହିତା, ସମାଧିନା ସମ୍ମାୱାଯାମସତିସମାଧଯୋ, ପଞ୍ଞାୟ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସଙ୍କପ୍ପା। ମଗ୍ଗଂ ବୋଧାୟ ଭାୱଯନ୍ତି ଇମଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମେୱ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ବୋଧତ୍ଥାୟ ଭାୱଯନ୍ତୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ବୋଧାୟାତି ମଗ୍ଗତ୍ଥାୟ। ଯଥା ହି ଯାଗୁତ୍ଥାୟ ଯାଗୁମେୱ ପଚନ୍ତି, ପୂୱତ୍ଥାୟ ପୂୱମେୱ ପଚନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି କରୋନ୍ତି, ଏୱଂ ମଗ୍ଗମେୱ ମଗ୍ଗତ୍ଥାୟ ଭାୱେତି। ତେନାହ ''ମଗ୍ଗଂ ବୋଧାୟ ଭାୱଯ''ନ୍ତି। ପରମଂ ସୁଦ୍ଧିନ୍ତି ଅରହତ୍ତଂ। ନିହତୋତି ତ୍ୱଂ ମଯା ନିହତୋ ପରାଜିତୋ। ପଠମଂ।

୨। ହତ୍ଥିରାଜୱଣ୍ଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୮। ଦୁତିଯେ ରତ୍ତନ୍ଧକାରତିମିସାଯନ୍ତି ରତ୍ତିଂ ଅନ୍ଧଭାୱକାରକେ ମହାତମେ ଚତୁରଙ୍ଗେ ତମସି। ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତୀତି ଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ପାସାଣଫଲକେ ମହାଚୀୱରଂ ସୀସେ ଠପେତ୍ୱା ପଧାନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି।

ନନୁ ଚ ତଥାଗତସ୍ସ ଅଭାୱିତୋ ୱା ମଗ୍ଗୋ, ଅପ୍ପହୀନା ୱା କିଲେସା, ଅପ୍ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ୱା ଅକୁପ୍ପଂ, ଅସଚ୍ଛିକତୋ ୱା ନିରୋଧୋ ନତ୍ଥି, କସ୍ମା ଏୱମକାସୀତି? ଅନାଗତେ କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ଅନୁକମ୍ପାଯ। ''ଅନାଗତେ ହି କୁଲପୁତ୍ତା ମଯା ଗତମଗ୍ଗଂ ଆୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅବ୍ଭୋକାସୱାସଂ ୱସିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞମାନା ପଧାନକମ୍ମଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ସତ୍ଥା ଏୱମକାସି। ମହାତି ମହନ୍ତୋ। ଅରିଟ୍ଠକୋତି କାଳକୋ। ମଣୀତି ପାସାଣୋ। ଏୱମସ୍ସ ସୀସଂ ହୋତୀତି ଏୱରୂପଂ ତସ୍ସ କାଳୱଣ୍ଣଂ କୂଟାଗାରପ୍ପମାଣଂ ମହାପାସାଣସଦିସଂ ସୀସଂ ହୋତି।

ସୁଭାସୁଭନ୍ତି ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ସଂସରନ୍ତୋ ସୁନ୍ଦରାସୁନ୍ଦରଂ ୱଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ଆଗତୋସୀତି ୱଦତି। ଅଥ ୱା ସଂସରନ୍ତି ସଂସରନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ। ଦୀଘମଦ୍ଧାନନ୍ତି ୱସ୍ସଭିଟ୍ଠାନତୋ ଯାୱ ଉରୁୱେଲାୟ ଦୀଘମଗ୍ଗଂ, ପୁରେ ବୋଧାୟ ୱା ଛବ୍ବସ୍ସାନି ଦୁକ୍କରକାରିକସମଯସଙ୍ଖାତଂ ଦୀଘକାଲଂ। ୱଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ସୁଭାସୁଭନ୍ତି ସୁନ୍ଦରଞ୍ଚ ଅସୁନ୍ଦରଞ୍ଚ ନାନପ୍ପକାରଂ ୱଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ଅନେକୱାରଂ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ କିର ୱଣ୍ଣୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଯେନ ୱଣ୍ଣେନ ମାରୋ ୱିଭିଂସକତ୍ଥାୟ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ନ ଆଗତପୁବ୍ବୋ। ତେନ ତଂ ଭଗୱା ଏୱମାହ। ଅଲଂ ତେ ତେନାତି ଅଲଂ ତୁଯ୍ହଂ ଏତେନ ମାରୱିଭିଂସାକାରଦସ୍ସନକ୍ଖାପାରେନ। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସୁଭସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୩୯। ତତିଯେ ସୁସଂଖ୍ତାତି ସୁପିହିତା। ନ ତେ ମାରଓସାନୁଗାତି, ମାର, ତେ ତୁଯ୍ହଂ ଓସାନୁଗା ନ ହୋନ୍ତି। ନ ତେ ମାରସ୍ସ ବଦ୍ଧଗୂତି ତେ ତୁଯ୍ହଂ ମାରସ୍ସ ବଦ୍ଧଚରା ସିସ୍ସା ଅନ୍ତେଓାସିକା ନ ହୋନ୍ତି। ତତିଯଂ।

୪। ପଠମମାରପାସସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୧୪୦। ଚତୁତ୍ଥେ ଯୋନିସୋ ମନସିକାରାତି ଉପାଯମନସିକାରେନ। ଯୋନିସୋ ସମ୍ମପ୍ପଧାନାତି ଉପାଯଓୀରିଯେନ କାରଣଓୀରିଯେନ। ଓିମୁତ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲଓିମୁତ୍ତି। ଅଜ୍ଝଭାସୀତି "ଅଯଂ ଅତ୍ତନା ଓୀରିଯଂ କତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱାପି ନ ତୁସ୍ସତି, ଇଦାନି ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି 'ପାପୁଣାଥା'ତି ଉସ୍ସାହଂ କରୋତି, ପଟିବାହେସ୍ସାମି ନ"ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅଭାସି।

ମାରପାସେନାତି କିଲେସପାସେନ। ଯେ ଦିବ୍ବା ଯେ ଚ ମାନୁସାତି ଯେ ଦିବ୍ବା କାମଗୁଣସଙ୍ଖାତା ମାନୁସା କାମଗୁଣସଙ୍ଖାତା ଚ ମାରପାସା ନାମ ଅତ୍ଥି, ସବ୍ବେହି ତେହି ତ୍ୱଂ ବଦ୍ଧୋତି ଓଦତି। ମାରବନ୍ଧନବଦ୍ଧୋତି ମାରବନ୍ଧନେନ ବଦ୍ଧୋ, ମାରବନ୍ଧନେ ଓା ବଦ୍ଧୋ। ନ ମେ ସମଣ ମୋକ୍ଖସୀତି ସମଣ ତ୍ୱଂ ମମ ଓିସଯତୋ ନ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସସି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଦୁତିଯମାରପାସସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୧୪୧। ପଞ୍ଚମେ ମୁତ୍ତାହନ୍ତି ମୁତ୍ତୋ ଅହଂ। ପୁରିମଂ ସୁତ୍ତଂ ଅନ୍ତୋଓସ୍ସେ ଓୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ପନ ପଓାରେତ୍ୱା ଓୁଟ୍ଠଓସ୍ସକାଲେ। ଚାରିକନ୍ତି ଅନୁପୁବ୍ବଗମନଚାରିକଂ। (ପଓାରେତ୍ୱା) ଦିଓସେ ଦିଓସେ ଯୋଜନପରମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚରଥାତି ଓଦତି। ମା ଏକେନ ଦ୍ୱେତି ଏକମଗ୍ଗେନ ଦ୍ୱେ ଜନା ମା ଅଗମିତ୍ଥ। ଏଓଞ୍ହି ଗତେସୁ ଏକସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେ, ଏକେନ ତୁଣ୍ହୀଭୂତେନ ଠାତବ୍ବଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଏଓମାହ।

ଆଦିକଲ୍ୟାଣନ୍ତି ଆଦିମ୍ହି କଲ୍ୟାଣଂ ସୁନ୍ଦରଂ ଭଦ୍ଦକଂ। ତଥା ମଜ୍ଝପରିଯୋସାନେସୁ। ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଞ୍ଚ ନାମେତଂ ସାସନସ୍ସ ଚ ଦେସନାଯ ଚ ଓସେନ ଦୁଓିଧଂ। ତତ୍ଥ ସାସନସ୍ସ ସୀଲଂ ଆଦି, ସମଥଓିପସ୍ସନାମଗ୍ଗା ମଜ୍ଝଂ, ଫଲନିବ୍ବାନାନି ପରିଯୋସାନଂ। ସୀଲସମାଧଯୋ ଓା ଆଦି , ଓିପସ୍ସନାମଗ୍ଗା ମଜ୍ଝଂ, ଫଲନିବ୍ବାନାନି ପରିଯୋସାନଂ। ସୀଲସମାଧିଓିପସ୍ସନା ଓା ଆଦି, ମଗ୍ଗୋ ମଜ୍ଝଂ, ଫଲନିବ୍ବାନାନି ପରିଯୋସାନଂ। ଦେସନାଯ ପନ ଚତୁପ୍ପଦିକାଯ ଗାଥାଯ ତାଓ ପଠମପାଦୋ ଆଦି, ଦୁତିଯତତିଯା ମଜ୍ଝଂ, ଚତୁତ୍ଥୋ ପରିଯୋସାନଂ। ପଞ୍ଚପଦଛପ୍ପଦାନଂ ପଠମପାଦୋ ଆଦି, ଅଓସାନପାଦୋ ପରିଯୋସାନଂ, ଅଓସେସା ମଜ୍ଝଂ। ଏକାନୁସନ୍ଧିକସୁତ୍ତସ୍ସ ନିଦାନଂ ଆଦି, "ଇଦମଓୋଚା"ତି ପରିଯୋସାନଂ, ସେସଂ ମଜ୍ଝଂ। ଅନେକାନୁସନ୍ଧିକସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ବହୂପି ଅନୁସନ୍ଧି ମଜ୍ଝମେଓ, ନିଦାନଂ ଆଦି, "ଇଦମଓୋଚା"ତି ପରିଯୋସାନଂ।

ସାତ୍ଥନ୍ତି ସାତ୍ଥକଂ କତ୍ୱା ଦେସେଥ। ସବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ଚେଓ ପଦେହି ଚ ପରିପୂରଂ କତ୍ୱା ଦେସେଥ। କେଓଲପରିପୁଣ୍ଣନ୍ତି ସକଲପରିପୁଣ୍ଣଂ। ପରିସୁଦ୍ଧନ୍ତି ନିରୁପକ୍କିଲେସଂ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ସିକ୍ଖତ୍ତଯସଙ୍ଗହଂ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ। ପକାସେଥାତି ଆଓିକରୋଥ।

ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକାତି ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁମ୍ହି ଅପ୍ପକିଲେସରଜସଭାଓା, ଦୁକୂଲସାଣିଯା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ଓିଯ ଚତୁପ୍ପଦିକଗାଥାପରିଯୋସାନେ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥା ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସ୍ସଓନତାତି ଅସ୍ସଓନତାଯ। ପରିହାଯନ୍ତୀତି ଅଲାଭପରିହାନିଯା ଧମ୍ମତୋ ପରିହାଯନ୍ତି। ସେନାନିଗମୋତି ପଠମକପ୍ପିକାନଂ ସେନାଯ ନିଓିଟ୍ଠୋକାସେ ପତିଟ୍ଠିତଗାମୋ, ସୁଜାତାଯ ଓା ପିତୁ ସେନାନୀ ନାମ ନିଗମୋ। ତେନୁପସଙ୍କମିସ୍ସାମୀତି ନାହଂ ତୁମ୍ହେ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ପରିଓେଣାଦୀନି କାରେତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାକାଦୀହି ପରିଚରିଯମାନୋ ଓିହରିସ୍ସାମି, ତିଣ୍ଣଂ ପନ ଜଟିଲାନଂ ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢାନି ପାଟିହାରିଯସହସ୍ସାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଧମ୍ମମେଓ ଦେସେତୁଂ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମୀତି। ତେନୁପସଙ୍କମୀତି, "ଅଯଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ମହାଯୁଦ୍ଧଂ ଓିଚାରେନ୍ତୋ ଓିଯ, 'ମା ଏକେନ ଦ୍ୱେ ଅଗମିତ୍ଥ, ଧମ୍ମଂ ଦେସେଥା'ତି ସଟ୍ଠି ଜନେ ଉଯ୍ୟୋଜେତି, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଏକସ୍ମିମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେ ମଯ୍ହଂ ଚିତ୍ତସ୍ସାଦଂ ନତ୍ଥି, ଏଓଂ ବହୂସୁ ଦେସେନ୍ତେସୁ କୁତୋ ଭଓିସ୍ସତି, ପଟିବାହାମି ନ"ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ସପ୍ପସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୧୪୨। ଛଟ୍ଠେ ସୋଣ୍ଡିକାକିଲଞ୍ଜନ୍ତି ସୁରାକାରକାନଂ ପିଟ୍ଠପଚ୍ଛରଣକକିଲଞ୍ଜଂ। କୋସଲିକା କଂସପାତୀତି କୋସଲରଞ୍ଞୋ ରଥଚକ୍କପ୍ପମାଣା ପରିଭୋଗପାତି । ଗଳଗଳାଯନ୍ତେତି ଗଜ୍ଜନ୍ତେ। କମ୍ମାରଗଗ୍ଗରିଯାତି କମ୍ମାରୁଦ୍ଧନପଣାଳିଯା। ଧମମାନାଯାତି ଭସ୍ତଓାତେନ ପୂରିଯମାନାଯ। ଇତି ଓିଦିତ୍ୱାତି – "ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପଧାନମନୁଯୁତ୍ତୋ ସୁଖେନ ନିସିନ୍ନୋ, ଘଟ୍ଟଯିସ୍ସାମି ନ"ନ୍ତି ଓୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଅତ୍ତଭାଓଂ ମାପେତ୍ୱା ନିଯାମଭୂମିଯଂ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସଞ୍ଚରନ୍ତଂ ଓିଜ୍ଜୁଲତାଲୋକେନ ଦିସ୍ୱା, "କୋ ନୁ ଖୋ ଏସୋ ସତ୍ତୋ"ତି? ଆଓଜ୍ଜେନ୍ତୋ, "ମାରୋ ଅଯ"ନ୍ତି ଏଓଂ ଓିଦିତ୍ୱା।

ସୁଞ୍ଞଗେହାନୀତି ସୁଞ୍ଞାଗାରାନି। ସେଯ୍ୟାତି ସେଯ୍ୟତ୍ଥାଯ। ଠସ୍ସାମି ଚଙ୍କମିସ୍ସାମି ନିସୀଦିସ୍ସାମି ନିପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀତି ଏତଦତ୍ଥାଯ ଯୋ ସୁଞ୍ଞାଗାରାନି ସେୱତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ମୁନି ଅତ୍ତସଞ୍ଞତୋତି ସୋ ବୁଦ୍ଧମୁନି ହତ୍ଥପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚାଭାୱେନ ସଂଯତତ୍ତଭାୱୋ। ୱୋସ୍ସଜ୍ଜ ଚରେଯ୍ୟ ତତ୍ଥ ସୋତି ସୋ ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଆଲଯଂ ନିକନ୍ତିଂ ୱୋସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ପହାଯ ଚରେଯ୍ୟ। ପତିରୂପଂ ହି ତଥାୱିଧସ୍ସ ତନ୍ତି ତାଦିସସ୍ସ ତଂସଣ୍ଠିତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧମୁନିନୋ ତଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ନିକନ୍ତିଂ ୱୋସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚରଣଂ ନାମ ପତିରୂପଂ ଯୁତ୍ତଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ।

ଚରକାତି ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦିକା ସଞ୍ଚରଣସତ୍ତା। ଭେରୱାତି ସୱିଞ୍ଞାଣକଅୱିଞ୍ଞାଣକଭେରୱା। ତତ୍ଥ ସୱିଞ୍ଞାଣକା ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦଯୋ, ଅୱିଞ୍ଞାଣକା ରତ୍ତିଭାଗେ ଖାଣୁୱମ୍ମିକାଦଯୋ। ତେପି ହି ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଯକ୍ଖା ୱିଯ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ରଜ୍ଜୁୱଲ୍ଲିଯାଦୀନି ସଙ୍ଖାନି ସପ୍ପା ୱିଯ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଭେରୱେସୁ ସୁଞ୍ଞାଗାରଗତୋ ବୁଦ୍ଧମୁନି ଲୋମଚଲନମତ୍ତକମ୍ପି ନ କରୋତି।

ଇଦାନି ଅଟ୍ଠାନପରିକପ୍ପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ନଭଂ ଫଲେଯ୍ୟାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଫଲେଯ୍ୟାତି କାକପଦଂ ୱିଯ ହୀରହୀରସୋ ଫଲେଯ୍ୟ। ଚଲେଯ୍ୟାତି ପୋକ୍ଖରପତ୍ତେ ୱାତାହତୋ ଉଦକବିନ୍ଦୁ ୱିଯ ଚଲେଯ୍ୟ। ସଲ୍ଲମ୍ପି ଚେ ଉରସି ପକପ୍ପଯେଯ୍ୟୁନ୍ତି ତିଖିଣସତ୍ତିସଲ୍ଲଂ ଚେପି ଉରସ୍ମିଂ ଚାରେଯେଯ୍ୟୁଂ। ଉପଧୀସୂତି ଖନ୍ଧୂପଧୀସୁ। ତାଣଂ ନ କରୋନ୍ତୀତି ତିଖିଣେ ସଲ୍ଲେ ଉରସ୍ମିଂ ଚାରିଯମାନେ ଭଯେନ ଗୁମ୍ବନ୍ତରକନ୍ଦରାଦୀନି ପୱିସନ୍ତା ତାଣଂ କରୋନ୍ତି ନାମ। ବୁଦ୍ଧା ପନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନସଙ୍ଖଭଯା ଏୱରୂପଂ ତାଣଂ ନାମ ନ କରୋନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସୁପତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୩। ସତ୍ତମେ ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱାତି ଉତୁଗ୍ଗାହାପନତ୍ଥଂ ଧୋୱିତ୍ୱା। ବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ସରୀରେ ରଜୋଜଲ୍ଲଂ ନ ଉପଲିମ୍ପତି, ଉଦକମ୍ପି ପୋକ୍ଖରପତ୍ତେ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ୱିଯ ୱିୱଟ୍ଟିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ଅପିଚ ଖୋ ଧୋତପାଦକେ ଗେହେ ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ପୱିସନଂ ପଟ୍ଟିଜିତାନଂ ୱତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧାନଂ ୱତ୍ତଭେଦୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ୱତ୍ତସୀସେ ପନ ଠତ୍ୱା ଧୋୱନ୍ତି। ସଚେ ହି ତଥାଗତୋ ନେୱ ନ୍ହାଯେଯ୍ୟ, ନ ପାଦେ ଧୋୱେଯ୍ୟ, ''ନାଯଂ ମନୁସ୍ସୋ''ତି ୱଦେଯ୍ୟୁଂ। ତସ୍ମା ମନୁସ୍ସକିରିଯଂ ଅମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ଧୋୱତି। ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋତି ସୋପ୍ପପରିଗ୍ଗାହକେନ ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଉପସଙ୍କମୀତି ସମଣୋ ଗୋତମୋ ସଙ୍ଖରତ୍ତିଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ଚଙ୍କମିତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯତି, ଅତିୱିଯ ସୁଖସଯିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଘଟ୍ଟଯିସ୍ସାମି ନନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି।

କିଂ ସୋପ୍ପସୀତି କିଂ ସୁପସି, କିଂ ସୋପ୍ପଂ ନାମିଦଂ ତୱାତି ୱଦତି। କିଂ ନୁ ସୋପ୍ପସୀତି କସ୍ମା ନୁ ସୁପସି? ଦୁବ୍ଭଗୋ ୱିଯାତି ମତୋ ୱିଯ, ୱିସଞ୍ଞୀ ୱିଯ ଚ। ସୁଞ୍ଞମଗାରନ୍ତି ସୁଞ୍ଞଂ ମେ ଘରଂ ଲଦ୍ଧନ୍ତି ସୋପ୍ପସୀତି ୱଦତି। ସୂରିଯେ ଉଗ୍ଗତେତି ସୂରିଯମ୍ହି ଉଟ୍ଠିତେ। ଇଦାନି ହି ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ସଜ୍ଜଜନ୍ତି , ପାନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠପେନ୍ତି, ଭିକ୍ଖାଚାରଗମନସଜ୍ଜା ଭୱନ୍ତି, ତ୍ୱଂ କସ୍ମା ସୋପ୍ପସିଯେୱ।

ଜାଲିନୀତି ତଯୋ ଭୱେ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଠିତେନ ''ଅଚ୍ଛରିକସ୍ସୁପାଦାଯ ଅଟ୍ଠାରସତଣ୍ହାୱିଚରିତାନୀ''ତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୮୪୨) ତେନ ତେନ ଅତ୍ତନୋ କୋଟ୍ଠାସଭୂତେନ ଜାଲେନ ଜାଲିନୀ। ୱିସତ୍ତିକାତି ରୂପାଦୀସୁ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱିସତ୍ତତାଯ ୱିସମୂଲତାଯ ୱିସପରିଭୋଗତାଯ ଚ ୱିସତ୍ତିକା। କୁହିଞ୍ଚି ନେତୱେତି କହଚି ନେତୁଂ। ସବ୍ବୂପଧି ପରିକ୍ଖଯାତି ସଙ୍ଖେପଂ ଖନ୍ଧକିଲେସାଭିସଙ୍ଖାରକାମଗୁଣଭେଦାନଂ ଉପଧୀନଂ ପରିକ୍ଖଯା। କିଂ ତୱେତ୍ଥ, ମାରାତି, ମାର, ତୁଯ୍ହଂ କିଂ ଏତ୍ଥ? କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଉଣ୍ହଯାଗୁଯଂ ନିଲୀଯିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଖୁଦ୍ଦକମକ୍ଖିକା ୱିଯ ଅନ୍ତନ୍ତେନେୱ ଉଚ୍ଛାଯନ୍ତୋ ଆହିଣ୍ଡସୀତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ନନ୍ଦତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୪। ଅଟ୍ଠମଂ ଦେୱତାସଂଯୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମଆଯୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୫। ନୱମେ ଅପ୍ପଂ ୱା ଭିଯ୍ୟୋତି ଭିଯ୍ୟୋ ଜୀୱନ୍ତୋ ଅପରଂ ୱସ୍ସସତଂ ଜୀୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ପଣ୍ଣାସଂ ୱା ସଟ୍ଠିଂ ୱା ୱସ୍ସାନି ଜୀୱତି। ଅଜ୍ଝଭାସୀତି ସମଣୋ ଗୋତମୋ ''ମନୁସ୍ସାନଂ ଅପ୍ପମାଯୂ''ତି କଥେତି, ଦୀଘଭାୱମସ୍ସ କଥେସ୍ସାମୀତି ପଟ୍ଟନୀକସାତତାଯ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଭାସି।

ନନଂ ହୀଳେତି ତଂ ଆଯୁଂ ''ଅପ୍ପକମିଦ''ନ୍ତି ନ ହୀଳେଯ୍ୟ। ଖୀରମତ୍ତୋ ୱାତି ଯଥା ଦହରୋ କୁମାରୋ ଉତ୍ତାନସେଯ୍ୟକୋ ଖୀରଂ ପିୱିତ୍ୱା

ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟକେ ନିପନ୍ନୋ ଅସଞ୍ଜଞ୍ଜୀ ୱିଯ ନିଦ୍ଦାଯତି, କସ୍ସଚି ଆଯୁଂ ଅପ୍ପଂ ୱା ଦୀଘଂ ୱାତି ନ ଚିନ୍ତେତି, ଏୱଂ ସପ୍ପୁରିସୋ। ଚରେଯ୍ଯାଦିତ୍ତସୀସୋ ୱାତି ଆଯୁଂ ପରିତ୍ତନ୍ତି ଞତ୍ୱା ପଜ୍ଜଲିତସୀସୋ ୱିଯ ଚରେଯ୍ଯ। ନୱମଂ।

୧୦। ଦୁତିଯଆଯୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୬। ଦସମେ ନେମୀୱ ରଥକୁବ୍ବରନ୍ତି ଯଥା ଦିୱସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ରଥସ୍ସ ଚକ୍କନେମି କୁବ୍ବରଂ ଅନୁପରିଯାଯତି ନ ୱିଜହତି, ଏୱଂ ଆଯୁ ଅନୁପରିଯାଯତୀତି। ଦସମଂ।

ପଠମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୨। ଦୁତିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ପାସାଣସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୭। ଦୁତିଯୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ନିସିନ୍ନୋତି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ପଧାନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ। ମାରୋପିସ୍ସ ସୁଖନିସିନ୍ନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଘଟ୍ଟଯିସ୍ସାମୀତି ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ। ପଦାଲେସୀତି ପବ୍ବତପିଟ୍ଠେ ଠତ୍ୱା ପୱିଜ୍ଝି। ପାସାଣା ନିରନ୍ତରା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଭିହନନ୍ତା ପତନ୍ତି। କେୱଲନ୍ତି ସକଲଂ। ସବ୍ବନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ପଠମଂ।

୨। କିନ୍ନୁସୀହସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୮। ଦୁତିଯେ ୱିଚକ୍ଖୁକମ୍ମାଯାତି ପରିସାଯ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁଂ ୱିନାସେତୁକମ୍ୟତାଯ। ବୁଦ୍ଧାନଂ ପନେସ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁଂ ୱିନାସେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ପରିସାଯ ଭେରୱାରମ୍ମଣଂ ସାୱେନ୍ତୋ ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱା ସକ୍କୋତି। ୱିଜିତାୱୀ ନୁ ମଞ୍ଞସୀତି କିଂ ନୁ ତ୍ୱଂ ''ୱିଜିତୱିଜଯୋ ଅହ''ନ୍ତି ମଞ୍ଞସି? ମା ଏୱଂ ମଞ୍ଞି, ନତ୍ଥି ତେ ଜଯୋ। ପରିସାସୂତି, ଅଟ୍ଠସୁ ପରିସାସୁ। ବଲପ୍ପତ୍ତାତି ଦସବଲପ୍ପତ୍ତା। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସକଲିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୪୯। ତତିଯେ ମନ୍ଦିଯା ନୂତି ମନ୍ଦଭାୱେନ ମୋମୂହଭାୱେନ। ଉଦାହୁ କାୱେଯ୍ଯମତ୍ତୋତି ଉଦାହୁ ଯଥା କୱି କବ୍ବଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ତେନ କବ୍ବକରଣେନ ମତ୍ତୋ ସଯତି, ଏୱଂ ସଯସି। ସମ୍ପଚୁରାତି ବହୱୋ। କିମିଦଂ ସୋପ୍ପସେ ୱାତି କସ୍ମା ଇଦଂ ସୋପ୍ପଂ ସୋପ୍ପସିଯେୱ? ଅତ୍ଥଂ ସମେଚ୍ଚାତି ଅତ୍ଥଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ପାପୁଣିତ୍ୱା। ମଯ୍ହଂ ହି ଅସଙ୍ଗହୋ ନାମ ସଙ୍ଗହୱିପନ୍ନୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି। ସଲ୍ଲନ୍ତି ତିଖିଣଂ ସତ୍ତିସଲ୍ଲଂ। ଜଗ୍ଗଂ ନ ସଙ୍କେତି ଯଥା ଏକଚ୍ଚୋ ସୀହପଥାଦୀସୁ ଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ସଙ୍କତି, ତଥା ଅହଂ ଜଗ୍ଗନ୍ତୋପି ନ ସଙ୍କାମି। ନପି ଭେମି ସୋତ୍ତୁନ୍ତି ଯଥା ଏକଚ୍ଚୋ ସୀହପଥାଦୀସ୍ୱେୱ ସୁପିତୁଂ ଭାଯତି, ଏୱଂ ଅହଂ ସୁପିତୁମ୍ପି ନ ଭାଯାମି। ନାନୁତପନ୍ତି ମାମନ୍ତି ଯଥା ଆଚରିଯସ୍ସ ୱା ଅନ୍ତେୱାସିକସ୍ସ ୱା ଅଫାସୁକେ ଜାତେ ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାଯ ଠିତତ୍ତା ଅନ୍ତେୱାସିଂ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱା ଅତିକ୍କମନ୍ତା ଅନୁତପନ୍ତି, ଏୱଂ ମଂ ନାନୁତପନ୍ତି। ନ ହି ମଯ୍ହଂ କିଞ୍ଚି ଅପରିନିଟ୍ଠିତକମ୍ମଂ ନାମ ଅତ୍ଥି। ତେନେୱାହ ହାନିଂ ନ ପସ୍ସାମି କୁହିଞ୍ଚି ଲୋକେତି। ତତିଯଂ।

୪। ପତିରୂପସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୦। ଚତୁତ୍ଥେ ଅନୁରୋଧୱିରୋଧେସୂତି ରାଗପଟିଘେସୁ। ମା ସଜ୍ଜିତ୍ଥୋ ତଦାଚରନ୍ତି ଏୱଂ ଧମ୍ମକଥଂ ଆଚରନ୍ତୋ ମା ଲଗ୍ଗି। ଧମ୍ମକଥଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ ହି ଏକଚ୍ଚେ ସାଧୁକାରଂ ଦଦନ୍ତି, ତେସୁ ରାଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏକଚ୍ଚେ ଅସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୁଣନ୍ତି, ତେସୁ ପଟିଘୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଇତି ଧମ୍ମକଥିକୋ ଅନୁରୋଧୱିରୋଧେସୁ ସଜ୍ଜତି ନାମ। ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ମା ସଜ୍ଜିତ୍ଥୋତି ୱଦତି। ଯଦଞ୍ଞମନୁସାସତୀତି ଯଂ ଅଞ୍ଞଂ ଅନୁସାସତି, ତଂ। ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହିତାନୁକମ୍ପୀ ହିତେନ ଅନୁପକମ୍ପତି। ଯସ୍ମା ଚ ହିତାନୁକମ୍ପୀ , ତସ୍ମା ଅନୁରୋଧୱିରୋଧେହି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତୋ ତଥାଗତୋତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ମାନସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୧। ପଞ୍ଚମେ ଆକାସେ ଚରନ୍ତେପି ବନ୍ଧତୀତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋ। ପାସୋତି ରାଗପାସୋ। ମାନସୋତି ମନସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୨। ଛଟ୍ଠେ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଉପାଦାୟାତି ପଞ୍ଚ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧେ ଆଦିୟିତ୍ୱା, ସଭାୱସାମଞ୍ଞଲକ୍ଖଣୱସେନ ନାନପ୍ପକାରତୋ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ। ସନ୍ଦସ୍ସେତୀତି ଖନ୍ଧାନଂ ସଭାୱଲକ୍ଖଣାଦୀନି ଦସ୍ସେତି। ସମାଦପେତୀତି ଗଣ୍ହାପେତି। ସମୁତ୍ତେଜେତୀତି ସମାଦାନମ୍ହି ଉସ୍ସାହଂ ଜନେତି। ସମ୍ପହଂସେତୀତି ପଟିୱିଦ୍ଧଗୁଣେନ ୱୋଦାପେତି ଜୋତାପେତି। ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥିକଂ କତ୍ୱା, ‘‘ଅୟଂ ନୋ ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବୋ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ଏୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତାୟ ଦେସନାୟ ଅତ୍ଥିକା ହୁତ୍ୱା। ମନସି କତ୍ୱାତି ଚିତ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା। ସବ୍ବଚେତସୋ ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱାତି ସବ୍ବେନ ତେନ କମ୍ମକାରକଚିତ୍ତେନ ସମନ୍ନାହରିତ୍ୱା। ଓହିତସୋତାତି ଠପିତସୋତା। ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିକ୍ଖିତ୍ତାତି ଓତାପନତ୍ଥାୟ ଠପିତା।

ରୂପଂ ୱେଦୟିତଂ ସଞ୍ଞାନ୍ତି, ଏତେ ରୂପାଦୟୋ ତୟୋ ଖନ୍ଧା। ଯଞ୍ଚ ସଙ୍ଖତନ୍ତି ଇମିନା ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧୋ ଗହିତୋ। ଏୱଂ ତତ୍ଥ ୱିରଜ୍ଜତୀତି ‘‘ଏସୋ ଅହଂ ନ ହୋମି, ଏତଂ ମୟ୍ହଂ ନ ହୋତୀ’’ତି ପସ୍ସନ୍ତୋ ଏୱଂ ତେସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ୱିରଜ୍ଜତି। ଖେମତ୍ତନ୍ତି ଖେମୀଭୂତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ। ଇମିନା ଫଲଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେତି। ଅନ୍ୱେସନ୍ତି ଭୱୟୋନିଗତିଠିତିସତ୍ତାୱାସସଙ୍ଖାତେସୁ ସବ୍ବଟ୍ଠାନେସୁ ପରିୟେସମାନା। ନାଜ୍ଝଗାତି ନ ପସ୍ସୀତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଛଫସ୍ସାୟତନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୩। ସତ୍ତମେ ଫସ୍ସାୟତନାନନ୍ତି ସଞ୍ଜାତିସମୋସରଣଟ୍ଠେନ ଛଦ୍ୱାରିକସ୍ସ ଫସ୍ସସ୍ସ ଆୟତନାନଂ। ଭୟଭେରୱଂ ସଦ୍ଦନ୍ତି ମେଘଦୁନ୍ଦୁଭିଅସନିପାତସଦ୍ଦସଦିସଂ ଭୟଜନକଂ ସଦ୍ଦଂ। ପଥୱୀ ମଞ୍ଞେ ଉଦ୍ରୀୟତୀତି ଅୟଂ ମହାପଥୱୀ ପଟପଟସଦ୍ଦଂ କୁରୁମାନା ୱିୟ ଅହୋସି। ଏତ୍ଥ ଲୋକୋ ୱିମୁଚ୍ଛିତୋତି ଏତେସୁ ଛସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଲୋକୋ ଅଧିମୁଚ୍ଛିତୋ। ମାରଧେୟ୍ୟନ୍ତି ମାରସ୍ସ ଠାନଭୂତଂ ତେଭୂମକୱଟ୍ଟଂ। ସତ୍ତମଂ।

୮। ପିଣ୍ଡସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୪। ଅଟ୍ଠମେ ପାହୁନକାନି ଭୱନ୍ତୀତି ତଥାରୂପେ ନକ୍ଖତ୍ତେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପେସେତବ୍ବାନି ପାହୁନକାନି ଭୱନ୍ତି, ଆଗନ୍ତୁକପଣ୍ଣାକାରଦାନାନି ୱା। ସୟଂଚରଣଦିୱସେ ସମୱୟଜାତିଗୋତ୍ତା କୁମାରକା ତତୋ ତତୋ ସନ୍ନିପତନ୍ତି। କୁମାରିକାୟୋପି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱିଭୱାନୁରୂପେନ ଅଲଙ୍କତା ତହଂ ତହଂ ୱିଚରନ୍ତି। ତତ୍ର କୁମାରିକାୟୋପି ଯଥାରୁଚିକାନଂ କୁମାରକାନଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ପେସେନ୍ତି, କୁମାରକାପି କୁମାରିକାନଂ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଅସତି ଅନ୍ତମସୋ ମାଲାଗୁଳେନପି ପରିକ୍ଖିପନ୍ତି। ଅନ୍ୱାୱିଟ୍ଠୋତି ଅନୁ ଆୱିଟ୍ଠୋ। ତଂଦିୱସଂ କିର ପଞ୍ଚସତା କୁମାରିକାୟୋ ଉୟ୍ୟାନକୀଳଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତିୟୋ ପଟିପଥେ ସତ୍ଥାରଂ ଦିସ୍ୱା ଛଣପୂୱଂ ଦଦେୟ୍ୟୁଂ। ସତ୍ଥା ତାସଂ ଦାନାନୁମୋଦନତ୍ଥଂ ପକିଣ୍ଣକଧମ୍ମଦେସନଂ ଦେସେୟ୍ୟ, ଦେସନାପରିୟୋସାନେ ସବ୍ବାପି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହେୟ୍ୟୁଂ। ମାରୋ ତାସଂ ସମ୍ପତ୍ତିୟା ଅନ୍ତରାୟଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଅନ୍ୱାୱିସି। ପାଳିୟଂ ପନ ମା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ପିଣ୍ଡମଲତ୍ଥାତି ଏତ୍ତକଂୟେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି।

କିଂ ପନ ସତ୍ଥା ମାରାୱଟ୍ଟନଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ପୱିଟ୍ଠୋତି? ଆମ ଅଜାନିତ୍ୱା। କସ୍ମା? ଅନାୱଜ୍ଜନତାୟ। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି – ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଭତ୍ତଂ ଲଭିସ୍ସାମ, ନ ଲଭିସ୍ସାମା’’ତି ଆୱଜ୍ଜନଂ ନ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକଂ। ପୱିଟ୍ଠୋ ପନ ମନୁସ୍ସାନଂ ଉପଚାରଭେଦଂ ଦିସ୍ୱା, ‘‘କିଂ ଇଦ’’ନ୍ତି? ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଞତ୍ୱା, ‘‘ଆମିସତ୍ଥଂ ମାରାୱଟ୍ଟନଂ ଭିନ୍ଦିତୁଂ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକ’’ନ୍ତି ଅଭିନ୍ଦିତ୍ୱାୱ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ।

ଉପସଙ୍କମୀତି ଅମିତ୍ତୱିଜୟେନ ୱିୟ ତୁଟ୍ଠୋ ସକଲଗାମେ କଟଚ୍ଛୁମତ୍ତମ୍ପି ଭତ୍ତଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଗାମତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାମିୟମନୁସ୍ସୱେସେନ ଉପସଙ୍କମି। ତଥାହଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଇଦଂ ସୋ ମୁସା ଭାସତି। ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ମୟା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ପୁନ ପୱିସିସ୍ସତି, ଅଥ ନଂ ଗାମଦାରକା ‘ସକଲଗାମେ ଚରିତ୍ୱା କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖମ୍ପି ଅଲଭିତ୍ୱା ଗାମତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତ ପୁନ ପୱିଟ୍ଠୋସୀ’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଉପ୍ପଣ୍ଡେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ଭଗୱା ପନ – ‘‘ସଚାୟଂ ମଂ ଏୱଂ ୱିହେଠେସ୍ସତି ମୁଦ୍ଧମସ୍ସେୱ ସତ୍ତଧା ଫଲିସ୍ସତୀ’’ତି ତସ୍ମିଂ ଅନୁକମ୍ପାୟ ଅପୱିସିତ୍ୱା ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ।

ତତ୍ଥ ପସୱୀତି ଜନେସି ନିପ୍ଫାଦେସି। ଆସଜ୍ଜାତି ଆସାଦେତ୍ୱା ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା। ନ ମେ ପାପଂ ୱିପଚ୍ଚତୀତି ମମ ପାପଂ ନ ପଚ୍ଚତି। ନିପ୍ଫଲଂ ଏତନ୍ତି କିଂ ନୁ ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ମଞ୍ଞସି? ମା ଏୱଂ ମଞ୍ଞି, ଅତ୍ଥି ତୟା କତସ୍ସ ପାପସ୍ସ ଫଲନ୍ତି ଦୀପେତି। କିଞ୍ଚନନ୍ତି ମଦ୍ଦିତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ରାଗକିଞ୍ଚନାଦି କିଲେସଜାତଂ। ଆଭସ୍ସରା ଯଥାତି ଯଥା ଆଭସ୍ସରା ଦେୱା ସପ୍ପୀତିକଜ୍ଝାନେନ ଯାପେନ୍ତା ପୀତିଭକ୍ଖା ନାମ ହୋନ୍ତି, ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସାମାତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। କସ୍ସକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୫। ନୱମେ ନିଵାନପଟିସଂଯୁତ୍ତାଯାତି ନିଵାନଂ ଅପଦିସିତ୍ୱା ପୱତ୍ତାଯ। ହଟହଟକେସୋତି ପୁରିମକେସେ ପଚ୍ଛତୋ, ପଚ୍ଛିମକେସେ ପୁରତୋ ୱାମପସ୍ସକେସେ ଦକ୍ଖିଣତୋ, ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସକେସେ ୱାମତୋ ଫରିତ୍ୱା ଫରିତ୍ୱା ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣକେସୋ। ମମ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୱିଞ୍ଞାଣାଯତନନ୍ତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସୋପି ୱିଞ୍ଞାଣାଯତନମ୍ପି ମମେୱାତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସେନ ୱିଞ୍ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତକା ଧମ୍ମା ଗହିତା, ୱିଞ୍ଞାଣାଯତନେନ ସବ୍ବାନିପି ଚକ୍ଖୁଦ୍ୱାରେ ଉପ୍ପନ୍ନାନି ଆୱଜ୍ଜନାଦିୱିଞ୍ଞାଣାନି। ସୋତଦ୍ୱାରାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ମନୋଦ୍ୱାରେ ପନ ମନୋତି ସାୱଜ୍ଜନକଂ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତଂ। ଧମ୍ମାତି ଆରମ୍ମଣଧମ୍ମା। ମନୋସମ୍ଫସ୍ସୋତି ସାୱଜ୍ଜନେନ ଭୱଙ୍ଗେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଫସ୍ସୋ। ୱିଞ୍ଞାଣାଯତନନ୍ତି ଜୱନଚିତ୍ତଂ ତଦାରମ୍ମଣମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି।

ତତ୍ଥେୱ ପାପିମ, ଚକ୍ଖୂତି ଯଂ ଲୋକେ ତିମିରକାଚାଦୀହି ଉପଦ୍ଦୁତଂ ଅନେକରୋଗାଯତନଂ ଉପକ୍କୱିପକ୍କଂ ଅନ୍ତମସୋ କାଣଚକ୍ଖୁପି, ସବ୍ବଂ ତଂ ତତ୍ଥେୱ ଭୱତୁ। ରୂପାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଯଂ ୱଦନ୍ତୀତି ଯଂ ଭଣ୍ଡକଂ ''ମମ ଇଦ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଯେ ୱଦନ୍ତି ମମନ୍ତି ଚାତି ଯେ ଚ ପୁଗ୍ଗଲା ''ମମ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ଚେ ତେ ମନୋ ଅତ୍ଥୀତି ଏତେସୁ ଚ ଠାନେସୁ ଯଦି ଚିତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି। ନ ମେ ସମଣ ମୋକ୍ଖସୀତି ସମଣ ମଯ୍ହଂ ୱିସଯତୋ ନ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସସି। ଯଂ ୱଦନ୍ତୀତି ଯଂ ଭଣ୍ଡକଂ ୱଦନ୍ତି, ନ ତଂ ମଯ୍ହଂ। ଯେ ୱଦନ୍ତୀତି ଯେପି ପୁଗ୍ଗଲା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି, ନ ତେ ଅହଂ। ନ ମେ ମଗ୍ଗମ୍ପି ଦକ୍ଖସୀତି ଭୱଯୋନିଗତିଆଦୀସୁ ମଯ୍ହଂ ଗତମଗ୍ଗମ୍ପି ନ ପସ୍ସସି। ନୱମଂ।

୧୦। ରଜ୍ଜସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୬। ଦସମେ ଅହନଂ ଅଘାତଯନ୍ତି ଅହନନ୍ତେନ ଅଘାତଯନ୍ତେନ। ଅଜିନଂ ଅଜାପଯନ୍ତି ପରସ୍ସ ଧନଜାନିଂ ଅକରୋନ୍ତେନ ଅକାରାପେନ୍ତେନ। ଅସୋଚଂ ଅସୋଚାପଯନ୍ତି ଅସୋଚନ୍ତେନ ଅସୋଚାପଯନ୍ତେନ। ଇତି ଭଗୱା ଅଧମ୍ମିକରାଜୂନଂ ରଜ୍ଜେ ୱିଜିତେ ଦଣ୍ଡକରପୀଳିତେ ମନୁସ୍ସେ ଦିସ୍ୱା କାରୁଞ୍ଞୱସେନ ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି। ଉପସଙ୍କମୀତି ''ସମଣୋ ଗୋତମୋ 'ସକ୍କା ନୁ ଖୋ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁ'ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସି, ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତି, ରଜ୍ଜଞ୍ଚ ନାମେତଂ ପମାଦଟ୍ଠାନଂ, ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ସକ୍କା ଓତାରଂ ଲଭିତୁଂ, ଗଚ୍ଛାମି ଉସ୍ସାହମସ୍ସ ଜନେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି। ଇଦ୍ଧିପାଦାତି ଇଜ୍ଝନକକୋଟ୍ଠାସା । ଭାୱିତାତି ୱଡ୍ଢିତା। ବହୁଲୀକତାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ କତା। ଯାନୀକତାତି ଯୁତ୍ତଯାନଂ ୱିଯ କତା। ୱତ୍ଥୁକତାତି ପତିଟ୍ଠୁଟ୍ଠେନୱତ୍ଥୁକତା। ଅନୁଟ୍ଠିତାତି ଅଧିଟ୍ଠିତା ନିଚ୍ଚାନୁବଦ୍ଧା। ପରିଚିତାତି ସାତଚ୍ଚକିରିଯାଯ ସୁପରିଚିତା କତା ଇସ୍ସାସସ୍ସ ଅୱିରାଧିତୱେଧିହତ୍ଥୋ ୱିଯ। ସୁସମାରଦ୍ଧାତି ସୁଟ୍ଠୁ ସମାରଦ୍ଧା ପରିପୁଣ୍ଣଭାୱନା। ଅଧିମୁଚ୍ଚେଯ୍ଯାତି ଚିନ୍ତେଯ୍ଯ।

ପବ୍ବତସ୍ସାତି ପବ୍ବତୋ ଭୱେଯ୍ଯ। ଦ୍ୱିତ୍ତାୱାତି ଦିଗୁଣୋ ଏକୋ ପବ୍ବତୋ, ଦ୍ୱିଗୁଣମ୍ପି ତାୱ ମହନ୍ତୋ ସୁୱଣ୍ଣପବ୍ବତୋ ଏକସ୍ସ ନାଲଂ, ନ ପରିଯତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ୱିଦ୍ୱା ସମଞ୍ଚରେତି ଏୱଂ ଜାନନ୍ତୋ ସମଂ ଚରେଯ୍ଯ। ଯତୋନିଦାନନ୍ତି ଦୁକ୍ଖଂ ନାମ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣନିଦାନଂ, ତଂ ଯତୋନିଦାନଂ ହୋତି, ଏୱଂ ଯୋ ଅଦକ୍ଖି। କଥଂ ନମେଯ୍ଯାତି ସୋ ଜନ୍ତୁ ତେସୁ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ନିଦାନଭୂତେସୁ କାମେସୁ କେନ କାରଣେନ ନମେଯ୍ଯ। ଉପଧିଂ ୱିଦିତ୍ୱାତି କାମଗୁଣୌପଧିଂ ''ସଙ୍ଗୋ ଏସୋ, ଲଗ୍ଗନମେତ''ନ୍ତି ଏୱଂ ୱିଦିତ୍ୱା। ତସ୍ସେୱ ଜନ୍ତୁ ୱିନଯାଯ ସିକ୍ଖେତି ତସ୍ସେୱ ଉପଧିସ୍ସ ୱିନଯାଯ ସିକ୍ଖେଯ୍ଯ। ଦସମଂ।

ଦୁତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୩। ତତିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ସମ୍ବହୁଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୭। ତତିଯୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଜଟଣ୍ଡୁୱେନାତି ଜଟାଚୁମ୍ବଟକେନ। ଅଜିନକ୍ଖିପନିୱତ୍ଥୋତି ସଖୁରଂ ଅଜିନଚମ୍ମଂ ଏକଂ ନିୱତ୍ଥୋ ଏକଂ ପାରୁତୋ। ଉଦୁମ୍ବରଦଣ୍ଡନ୍ତି ଅଗ୍ଗିଚ୍ଛଭାୱପ୍ପକାସନତ୍ଥଂ ଇସକଂ ୱଙ୍କଂ ଉଦୁମ୍ବରଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା। ଏତଦୱୋଚାତି ଲୋକେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱଚନଂ ନାମ ସୁସ୍ସୂସନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁପି ପବ୍ବଜିତସ୍ସ, ପବ୍ବଜିତେସୁପି ମହଲ୍ଲକସ୍ସାତି ମହଲ୍ଲକବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପବ୍ବଜିତୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ପଧାନଭୂମିଯଂ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଏତଂ ''ଦହରା ଭୱନ୍ତୋ''ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ। ୱକମ୍ପେତ୍ୱାତି ହନୁକେନ ଉରଂ ପହରନ୍ତୋ ଅଧୋନତଂ କତ୍ୱା। ଜିୱ୍ହଂ ନିଲ୍ଲାଲେତ୍ୱାତି କବରମହାଜିୱ୍ହଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧମଧୋ ଉଭଯପସ୍ସେସୁ ଚ ଲାଲେତ୍ୱା। ତିୱିସାଖନ୍ତି ତିସାଖଂ। ନଲାଟିକନ୍ତି ଭକୁଟିଂ, ନଲାଟେ ଉଟ୍ଠିତଂ ୱଲିତ୍ତଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପକ୍କାମୀତି ତୁମ୍ହେ ଜାନନ୍ତାନଂ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋୱ ତେଲେ ପଚ୍ଚିସ୍ସଥାତି ୱତ୍ୱା ଏକଂ ମଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଗତୋ। ପଠମଂ।

୨। ସମିଦ୍ଧିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୮। ଦୁତିୟେ ଲାଭା ୱତ ମେ, ସୁଲଦ୍ଧଂ ୱତ ମେତି ଏୱରୂପସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ଚେୱ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧତ୍ତା ମୟ୍ହଂ ଲାଭା ମୟ୍ହଂ ସୁଲଦ୍ଧନ୍ତି। ସୋ କିରାୟସ୍ମା ପଚ୍ଛା ମୂଲକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ‘‘ଅରହତ୍ତଂ ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ପାସାଦିକଂ ତାୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘଗୁଣେ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଚିତ୍ତକଲ୍ଲତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ହାସେତ୍ୱା ତୋସେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ। ତେନସ୍ସ ଏୱମହୋସି। ଉପସଙ୍କମୀତି ‘‘ଅୟଂ ସମିଦ୍ଧି ଭିକ୍ଖୁ ପାସାଦିକଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସଦିସୋ, ୟାୱ ମୂଲକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ନ ଗଣ୍ହାତି, ତାୱସ୍ସ ଅନ୍ତରାୟଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପସଙ୍କମି। ଗଚ୍ଛ ୱଦନ୍ତି ସତ୍ଥା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ତସ୍ମିଂୟେୱ ଠାନେ ତସ୍ସ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସପ୍ପାୟଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅଦ୍ଦସ, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ସତିପଞ୍ଞା ଚ ମେ ବୁଦ୍ଧାତି ମୟା ସତି ଚ ପଞ୍ଞା ଚ ଞାତା। କରସ୍ସୁ ରୂପାନୀତି ବହୂନିପି ୱିଭିଂସକାରହାନି ରୂପାନି କରସ୍ସୁ। ନେୱ ମଂ ବ୍ୟାଧୟିସ୍ସସୀତି ମଂ ନେୱ ୱେଧୟିସ୍ସସି ନ କମ୍ପେସ୍ସସି। ଦୁତିୟଂ।

୩। ଗୋଧିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୫୯। ତତିୟେ ଇସିଗିଲିପସ୍ସେତି ଇସିଗିଲିସ୍ସ ନାମ ପବ୍ବତସ୍ସ ପସ୍ସେ। କାଲସିଲାୟନ୍ତି କାଲୱଣ୍ଣାୟ ସିଲାୟଂ। ସାମୟିକଂ ଚେତୋୱିମୁତ୍ତିନ୍ତି ଅପ୍ପିତପ୍ପିତକ୍ଖଣେ ପଚ୍ଚନୀକଧମ୍ମେହି ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଆରମ୍ମଣେ ଚ ଅଧିମୁଚ୍ଚତୀତି ଲୋକିୟସମାପତ୍ତି ସାମୟିକା ଚେତୋୱିମୁତ୍ତି ନାମ। ଫୁସୀତି ପଟିଲଭି। ପରିହାୟୀତି କସ୍ମା ୟାୱ ଛଟ୍ଠଂ ପରିହାୟି? ସାବାଧତ୍ତା। ଥେରସ୍ସ କିର ୱାତପିତ୍ତସେମ୍ହୱସେନ ଅନୁସାୟିକୋ ଆବାଧୋ ଅତ୍ଥି, ତେନ ସମାଧିସ୍ସ ସପ୍ପାୟେ ଉପକାରକଧମ୍ମେ ପୂରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅପ୍ପିତପ୍ପିତାୟ ସମାପତ୍ତିୟା ପରିହାୟତି।

ୟଂନୂନାହଂ ସତ୍ଥଂ ଆହରେୟ୍ୟନ୍ତି ସୋ କିର ଚିନ୍ତେସି, ୟସ୍ମା ପରିହୀନଜ୍ଝାନସ୍ସ କାଲଙ୍କରୋତୋ ଅନିବଦ୍ଧା ଗତି ହୋତି, ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନସ୍ସ ନିବଦ୍ଧା ଗତି ହୋତି, ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ତସ୍ମା ସତ୍ଥଂ ଆହରିତୁକାମୋ ଅହୋସି। ଉପସଙ୍କମୀତି – ‘‘ଅୟଂ ସମଣୋ ସତ୍ଥଂ ଆହରିତୁକାମୋ, ସତ୍ଥାହରଣଞ୍ଚ ନାମେତଂ କାୟେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ଅନପେକ୍ଖସ୍ସ ହୋତି। ୟୋ ଏୱଂ କାୟେ ଚ ଜୀୱିତେ ଚ ଅନପେକ୍ଖୋ ହୋତି, ସୋ ମୂଲକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତମ୍ପି ଗହେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି, ମୟା ପନ ପଟିବାହିତୋପି ଏସ ନ ଓରମିସ୍ସତି, ସତ୍ଥାରା ପଟିବାହିତୋ ଓରମିସ୍ସତୀ’’ତି ଥେରସ୍ସ ଅତ୍ଥକାମୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ୟେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି।

ଜଲାତି ଜଲମାନା। ପାଦେ ୱନ୍ଦାମି ଚକ୍ଖୁମାତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମା ତୱ ପାଦେ ୱନ୍ଦାମି। ଜୁତିନ୍ଧରାତି ଆନୁଭାୱଧରା। ଅପ୍ପତ୍ତମାନସୋତି ଅପ୍ପତ୍ତଅରହତ୍ତୋ। ସେଖୋତି ସୀଲାଦୀନି ସିକ୍ଖମାନୋ ସକରଣୀୟୋ। ଜନେ ସୁତାତି ଜନେ ୱିସ୍ସୁତା। ସତ୍ଥଂ ଆହରିତଂ ହୋତୀତି ଥେରୋ କିର ‘‘କିଂ ମୟ୍ହଂ ଇମିନା ଜୀୱିତେନା’’ତି? ଉତ୍ତାନୋ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସତ୍ଥେନ ଗଲନାଳିଂ ଛିନ୍ଦି, ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜିଂସୁ। ଥେରୋ ୱେଦନଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭେତ୍ୱା ତଂୟେୱ ୱେଦନଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ମୂଲକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ସମସୀସୀ ହୁତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାୟି। ସମସୀସୀ ନାମ ତିୱିଧୋ ହୋତି ଇରିୟାପଥସମସୀସୀ, ରୋଗସମସୀସୀ, ଜୀୱିତସମସୀସୀତି।

ତତ୍ଥ ୟୋ ଠାନାଦୀସୁ ଇରିୟାପଥେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଅଧିଟ୍ଠାୟ – ‘‘ଇମଂ ଅକୋପେତ୍ୱାୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତି, ଅଥସ୍ସ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତି ଚ ଇରିୟାପଥକୋପନଞ୍ଚ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ହୋତି। ଅୟଂ ଇରିୟାପଥସମସୀସୀ ନାମ। ୟୋ ପନ ଚକ୍ଖୁରୋଗାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ସତି – ‘‘ଇତୋ ଅନୁଟ୍ଠିତୋୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱିପସ୍ସନଂ ପଟ୍ଠପେତି, ଅଥସ୍ସ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତି ଚ ରୋଗତୋ ୱୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ହୋତି। ଅୟଂ ରୋଗସମସୀସୀ ନାମ। କେଚି ପନ ତସ୍ମିଂୟେୱ ଇରିୟାପଥେ ତସ୍ମିଞ୍ଚ ରୋଗେ ପରିନିବ୍ବାନୱସେନେତ୍ଥ ସମସୀସିତଂ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି। ୟସ୍ସ ପନ ଆସୱକ୍ଖୟୋ ଚ ଜୀୱିତକ୍ଖୟୋ ଚ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ହୋତି। ଅୟଂ ଜୀୱିତସମସୀସୀ ନାମ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ – ‘‘ୟସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଆସୱପରିୟାଦାନଞ୍ଚ ହୋତି ଜୀୱିତପରିୟାଦାନଞ୍ଚ, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସମସୀସୀ’’ତି (ପୁ। ପ। ୧୬)।

ଏତ୍ଥ ଚ ପୱତ୍ତିସୀସଂ କିଲେସସୀସନ୍ତି ଦ୍ୱେ ସୀସାନି। ତତ୍ଥ ପୱତ୍ତିସୀସଂ ନାମ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ, କିଲେସସୀସଂ ନାମ ଅୱିଜ୍ଜା। ତେସୁ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଚୁତିଚିତ୍ତଂ ଖେପେତି, ଅୱିଜ୍ଜା ମଗ୍ଗଚିତ୍ତଂ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଚିତ୍ତାନଂ ଏକତୋ ଉପ୍ପାଦୋ ନତ୍ଥି। ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଂ ପନ ଫଲଂ, ଫଲାନନ୍ତରଂ ଭୱଙ୍ଗଂ, ଭୱଙ୍ଗତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଂ, ତଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ୱା ହୋତି ଅପରିପୁଣ୍ଣଂ ୱା। ତିଖିଣେନ ଅସିନା ସୀସେ ଛିଜ୍ଜନ୍ତେପି ହି ଏକୋ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱାରା ଅୱସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତିୟେୱ, ଚିତ୍ତାନଂ ପନ ଲହୁପରିୱତ୍ତିତାୟ ଆସୱକ୍ଖୟୋ ଚ ଜୀୱିତପରିୟାଦାନଞ୍ଚ ଏକକ୍ଖଣେ ୱିୟ ପଞ୍ଞାୟତି।

ସମୂଲଂ ତଣ୍ହମବ୍ବୁୟ୍ହାତି ଅୱିଜ୍ଜାମୂଲେନ ସମୂଲକଂ ତଣ୍ହଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା। ପରିନିବ୍ବୁତୋତି ଅନୁପାଦିସେସନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ।

ୱିଓଉକ୍କନ୍ଦନ୍ତି ପରିୱଉକ୍କନ୍ଦଂ। ସେମାନନ୍ତି ଉତ୍ତାନଂ ହୁତ୍ୱା ସଯିତଂ ହୋତି। ଥେରୋ ପନ କିଞ୍ଚାପି ଉତ୍ତାନକୋ ସଯିତୋ, ତଥାପିସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ପରିଚିତସଯନତ୍ତା ସୀସଂ ଦକ୍ଖିଣତୋୱ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଠିତଂ। ଧୂମାଯିତତ୍ତନ୍ତି ଧୂମାଯିତଭାୱଂ। ତସ୍ମିଂ ହି ଖଣେ ଧୂମୱଲାହକା ୱିଯ ତିମିରୱଲାହକା ୱିଯ ଚ ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। ୱିଞ୍ଞାଣଂ ସମନ୍ନେସତୀତି ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତଂ ପରିଯେସତି। ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତେନାତି ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣେନ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତେନ, ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତକାରଣାତି ଅତ୍ଥୋ। ବେଲୁୱପଣ୍ଡୁୱୀଣନ୍ତି ବେଲୁୱପକ୍କଂ ୱିଯ ପଣ୍ଡୁୱଣ୍ଣଂ ସୁୱଣ୍ଣମହାୱୀଣଂ। ଆଦାଯାତି କଚ୍ଛେ ଠପେତ୍ୱା। ଉପସଙ୍କମୀତି ''ଗୋଧିକଙ୍ଗେରସ୍ସ ନିଦ୍ଧଉଟ୍ଠାନଂ ନ ଜାନାମି, ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ନିକ୍କଙ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଖୁଦ୍ଦକଦାରକୱଣ୍ଣୀ ହୁତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି। ନାଧିଗଚ୍ଛାମୀତି ନ ପସ୍ସାମି। ସୋକପରେତସ୍ସାତି ସୋକେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ। ଅଭସ୍ସଥାତି ପାଦପିଟ୍ଠିଯଂ ପତିତା। ତତିଯଂ।

୪। ସତ୍ତୱସ୍ସାନୁବନ୍ଧସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୦। ଚତୁତ୍ଥେ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନୀତି ପୁରେ ବୋଧିଯା ଛବ୍ବସ୍ସାନି, ବୋଧିତୋ ପଚ୍ଛା ଏକଂ ୱସ୍ସଂ। ଓତାରାପେକ୍ଖୋତି ''ସଚେ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ କାଯଦ୍ୱାରାଦୀସୁ କିଞ୍ଚିଦେୱ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକଂ ପସ୍ସାମି, ଚୋଦେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ଏୱଂ ୱିୱରଂ ଅପେକ୍ଖମାନୋ। ଅଲଭମାନୋତି ରଥରେଣୁମତ୍ତମ୍ପି ଅୱକ୍ଖଲିତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ। ତେନାହ –

''ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଭଗୱନ୍ତଂ, ଅନୁବନ୍ଧିଂ ପଦାପଦଂ;

ଓତାରଂ ନାଧିଗଚ୍ଛିସ୍ସଂ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସତୀମତୋ''ତି। (ସୁ॰ ନି॰ ୪୪୮);

ଉପସଙ୍କମୀତି ''ଅଜ୍ଜ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଅତିଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଉପସଙ୍କମି।

ଝାଯସୀତି ଝାଯନ୍ତୋ ଅୱଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋସୀତି ୱଦତି। ୱିତ୍ତଂ ନୁ ଜୀନୋତି ସତଂ ୱା ସହସ୍ସଂ ୱା ଜିତୋସି ନୁ। ଆଗୁଂ ନୁ ଗାମସ୍ମିନ୍ତି, କିଂ ନୁ ଅନ୍ତୋଗାମେ ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଂ ପାପକମ୍ମଂ ଅକାସି, ଯେନ ଅଞ୍ଜ୍ଞେସଂ ମୁଖଂ ଓଲୋକେତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିଚରସି? ସକ୍ଖିନ୍ତି ମିତ୍ତଭାୱଂ।

ପଲିଖାଯାତି ଖଣିତ୍ୱା। ଭୱଲୋଭଜପ୍ପନ୍ତି ଭୱଲୋଭସଙ୍ଖାତଂ ତଣ୍ହଂ। ଅନାସୱୋ ଝାଯାମୀତି ନିତ୍ତଣ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହି ଝାନେହି ଝାଯାମି। ପମତ୍ତବନ୍ଧୂତି ମାରଂ ଆଲପତି। ସୋ ହି ଯେକେଚି ଲୋକେ ପମତ୍ତା, ତେସଂ ବନ୍ଧୁ।

ସଚେ ମଗ୍ଗଂ ଅନୁବୁଦ୍ଧନ୍ତି ଯଦି ତଯା ମଗ୍ଗୋ ଅନୁବୁଦ୍ଧୋ। ଅପେହୀତି ଅପଯାହି। ଅମଚ୍ଚୁଧେଯ୍ୟନ୍ତି ମଚ୍ଚୁନୋ ଅନୋକାସଭୂତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ପାରଗାମିନୋତି ଯେପି ପାରଂ ଗତା, ତେପି ପାରଗାମିନୋ। ଯେପି ପାରଂ ଗଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତି, ଯେପି ପାରଂ ଗନ୍ତୁକାମା, ତେପି ପାରଗାମିନୋ।

ୱିସୂକାଯିକାନୀତି ମାରୱିସୂକାନି। ୱିସେୱିତାନୀତି ୱିରୁଦ୍ଧସେୱିତାନି, ''ଅପ୍ପମାଯୁ ମନୁସ୍ସାନଂ, ଅଚ୍ଚଯନ୍ତି ଅହୋରତ୍ତା''ତି ୱୁତ୍ତେ। ''ଦୀଘମାଯୁ ମନୁସ୍ସାନଂ, ନାଚ୍ଚଯନ୍ତି ଅହୋରତ୍ତା''ତିଆଦୀନି ପଟିଲୋମକାରଣାନି। ୱିପ୍ଫନ୍ଦିତାନୀତି, ତମ୍ହି ତମ୍ହି କାଲେ ହତ୍ଥିରାଜୱଣ୍ଣସପ୍ପୱଣ୍ଣାଦିଦସ୍ସନାନି। ନିବ୍ବେଜନୀଯାତି ଉକ୍କଣ୍ଠନୀଯା।

ଅନୁପରିଯଗାତିଆଦୀସୁ କିଞ୍ଚାପି ଅତୀତୱଚନଂ କତଂ, ଅତ୍ଥୋ ପନ ୱିକପ୍ପୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ମେଦୱଣ୍ଣଂ ପାସାଣଂ ୱାଯସୋ ଦିସ୍ୱା – ''ଅପି ନାମେତ୍ଥ ମୁଦୁଂ ୱିନ୍ଦେଯ୍ୟାମ, ଅପି ଅସ୍ସାଦୋ ସିଯା''ତି ଅନୁପରିଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଅଥ ସୋ ତତ୍ଥ ଅସ୍ସାଦଂ ଅଲଭିତ୍ୱାୱ ୱାଯସୋ ଏତ୍ତୋ ଅପକ୍କମେଯ୍ୟ, ତତୋ ପାସାଣା ଅପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ମଯମ୍ପି ସୋ କାକୋ ୱିଯ ସେଲଂ ଗୋତମଂ ଆସଜ୍ଜ ଅସ୍ସାଦଂ ୱା ସଚ୍ଛୱଂ ୱା ଅଲଭନ୍ତା ଗୋତମା ନିବ୍ବିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପଗଚ୍ଛାମା। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ମାରଧୀତୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୧। ପଞ୍ଚମେ ଅଭାସିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଅ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ, ଭାସିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭାସଯିତ୍ୱାତିପି ପାଠୋ। ଉପସଙ୍କମିଂସୂତି ''ଗୋପାଲକଦାରକଂ ୱିଯ ଦଣ୍ଡକେନ ଭୂମିଂ ଲେଖଂ ଦତ୍ୱା ଅତିୱିଯ ଦୁମ୍ମନୋ ହୁତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ। 'କିନ୍ନୁ ଖୋ କାରଣ'ନ୍ତି? ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା, ଜାନିସ୍ସାମା''ତି ଉପସଙ୍କମିଂସୁ।

ସୋଚସୀତି ଚିନ୍ତେସି। ଆରଞ୍ଞମିୱ କୁଞ୍ଜରନ୍ତି ଯଥା ଅରଞ୍ଞତୋ ପେସିତଗଣିକାରହତ୍ଥିନିଯୋ ଆରଞ୍ଞକଂ କୁଞ୍ଜରଂ ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତଦସ୍ସନେନ

ପଲୋଭେତ୍ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆନୟନ୍ତି, ଏୱଂ ଆନୟିସ୍ସାମ। ମାରଧେୟ୍ୟନ୍ତି ତେଭୂମକୱଙ୍ଗଂ।

ଉପସଙ୍କମିଂସୂତି – ''ତୁମ୍ହେ ଥୋକଂ ଅଧିୱାସେଥ, ମୟଂ ତଂ ଆନେସ୍ସାମା''ତି ପିତରଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିଂସୁ। ଉଚ୍ଚାୱଚାତି ନାନାୱିଧା। ଏକସତଂ ଏକସତନ୍ତି ଏକେକଂ ସତଂ ସତଂ କତ୍ୱା। କୁମାରିୱଣ୍ଣସତନ୍ତି ଇମିନା ନୟେନ କୁମାରିଅଭଭାୱାନଂ ସତଂ।

ଅତ୍ଥସ୍ସପତ୍ତିଂ ହଦୟସ୍ସ ସନ୍ତିନ୍ତି, ଦ୍ୱୀହିପି ପଦେହି ଅରହତ୍ତମେୱ କଥେସି। ସେନନ୍ତି କିଲେସସେନଂ। ସା ହି ପିୟରୂପସାତରୂପା ନାମ। ଏକାହଂ ଝାୟନ୍ତି ଏକୋ ଅହଂ ଝାୟନ୍ତୋ। ସୁଖମନୁବୋଧିନ୍ତି ଅରହତ୍ତସୁଖଂ ଅନୁବୁଜ୍ଝିଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ପିୟରୂପଂ ସାତରୂପଂ ସେନଂ ଜିନିତ୍ୱା ଅହଂ ଏକୋ ଝାୟନ୍ତୋ ''ଅତ୍ଥସ୍ସ ପତ୍ତିଂ ହଦୟସ୍ସ ସନ୍ତି''ନ୍ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତଂ ଅରହତ୍ତସୁଖଂ ଅନୁବୁଜ୍ଝିଂ। ତସ୍ମା ଜନେନ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱଂ ନ କରୋମି, ତେନେୱ ଚ ମେ କାରଣେନ କେନଚି ସଦ୍ଧିଂ ସକ୍ଖୀ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି।

କଥଂୱିହାରୀବହୁଲୋତି କତମେନ ୱିହାରେନ ବହୁଲଂ ୱିହରନ୍ତୋ। ଅଲଦ୍ଧାତି ଅଲଭିତ୍ୱା। ଯୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – କତମେନ ଝାନେନ ବହୁଲଂ ଝାୟନ୍ତଂ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ କାମସଞ୍ଞା ଅଲଭିତ୍ୱାୱ ପରିବାହିରା ହୋନ୍ତୀତି।

ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟୋତି ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେନ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସକାୟସ୍ସ ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତା ପସ୍ସଦ୍ଧକାୟୋ। ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋତି ଅରହତ୍ତଫଲୱିମୁତ୍ତିୟା ସୁଟ୍ଠୁ ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ। ଅସଙ୍ଖରାନୋତି ତୟୋ କମ୍ମାଭିସଙ୍ଖାରେ ଅନଭିସଙ୍ଖରୋନ୍ତୋ। ଅନୋକୋତି ଅନାଲୟୋ। ଅଞ୍ଞାୟ ଧମ୍ମନ୍ତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ଜାନିତ୍ୱା। ଅୱିତକ୍କଝାୟୀତି ଅୱିତକ୍କେନ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେନ ଝାୟନ୍ତୋ। ନ କୁପ୍ପତୀତିଆଦୀସୁ ଦୋସେନ ନ କୁପ୍ପତି, ରାଗେନ ନ ସରତି, ମୋହେନ ନ ଥୀନୋ। ଇମେସୁ ତୀସୁ ମୂଲକିଲେସେସୁ ଗହିତେସୁ ଦିୟଡ୍ଢକିଲେସସହସ୍ସଂ ଗହିତମେୱ ହୋତି। ପଠମପଦେନ ୱା ବ୍ୟାପାଦନୀୱରଣଂ ଗହିତଂ, ଦୁତିୟେନ କାମଚ୍ଛନ୍ଦନୀୱରଣଂ, ତତିୟେନ ଥିନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସେସନୀୱରଣାନି। ଇତି ଇମିନା ନୀୱରଣପ୍ପହାନେନ ଖୀଣାସୱଂ ଦସ୍ସେତି।

ପଞ୍ଚୋଘତିଣ୍ଣୋତି ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରିକଂ କିଲେସୋଘଂ ତିଣ୍ଣୋ। ଛଟ୍ଠନ୍ତି ମନୋଦ୍ୱାରିକମ୍ପି ଛଟ୍ଠଂ କିଲେସୋଘଂ ଅତରି। ପଞ୍ଚୋଘଗ୍ଗହଣେନ ୱା ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିୟାନି ସଂୟୋଜନାନି , ଛଟ୍ଠଗ୍ଗହଣେନ ପଞ୍ଚୁଦ୍ଧମ୍ଭାଗିୟାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଗଣସଙ୍ଘଚାରୀତି ଗଣେ ଚ ସଙ୍ଘେ ଚ ଚରତୀତି ସତ୍ଥା ଗଣସଙ୍ଘଚାରୀ ନାମ। ଅଦ୍ଧା ଚରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଞ୍ଞେପି ସଦ୍ଧା ବହୁଜନା ଏକଂସେନ ଚରିସ୍ସନ୍ତି। ଅୟନ୍ତି ଅୟଂ ସତ୍ଥା। ଅନୋକୋତି ଅନାଲୟୋ।

ଅଚ୍ଛେଜ୍ଜନେସ୍ସତୀତି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନୟିସ୍ସତି, ମଚ୍ଚୁରାଜସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିବ୍ବାନପାରଂ ନୟିସ୍ସତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନୟମାନାନନ୍ତି ନୟମାନେସୁ।

ସେଲଂୱ ସିରସୂହଚ୍ଚ, ପାତାଲେ ଗାଧମେସଥାତି ମହନ୍ତଂ କୂଟାଗାରପ୍ପମାଣଂ ସିଲଂ ସୀସେ ଠପେତ୍ୱା ପାତାଲେ ପତିଟ୍ଠଗୱେସନଂ ୱିୟ। ଖାଣୁଂୱ ଉରସାସଜ୍ଜାତି ଉରସି ଖାଣୁଂ ପହରିତ୍ୱା ୱିୟ। ଅପେଥାତି ଅପଗଚ୍ଛଥ। ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସଙ୍ଗୀତିକାରା ''ଇଦମୱୋଚା''ତି ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନାତି ଗାଥଂ ଆହଂସୁ। ତତ୍ଥ ଦଦ୍ଦଲ୍ଲମାନାତି ଅତିୱିୟ ଜଲମାନା ସୋଭମାନା। ଆଗଞ୍ଛୁନ୍ତି ଆଗତା। ପନୁଦୀତି ନୀହରି। ତୂଲଂ ଭଟ୍ଠଂୱ ମାଲୁତୋତି ଯଥା ଫଲତୋ ଭଟ୍ଠଂ ସିମ୍ବଲିତୂଲଂ ୱା ପୋଟକିତୂଲଂ ୱା ୱାତୋ ପନୁଦତି ନୀହରତି, ଏୱଂ ପନୁଦୀତି। ପଞ୍ଚମଂ।

ତତିୟୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ଇତି ସାରତ୍ଥପ୍ପକାସିନିୟା

ସଂୟୁତ୍ତନିକାୟ-ଅଟ୍ଠକଥାୟ

ମାରସଂୟୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଭିକ୍ଖୁନୀସଂୟୁତ୍ତଂ

୧। ଆଳୱିକାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୨। ଭିକ୍ଖୁନୀସଂୟୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମେ ଆଳୱିକାତି ଆଳୱିୟଂ ଜାତା ଆଳୱିନଗରତୋୟେୱ ଚ ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିତା। ଅନ୍ଧୱନନ୍ତି କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚେତିୟେ ନୱକମ୍ମତ୍ଥାୟ ଧନଂ ସମାଦପେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ୟସୋଧରସ୍ସ ନାମ ଧମ୍ମଭାଣକସ୍ସ ଅରିୟପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଅକ୍ଖିଭେଦପ୍ପତ୍ତେହି ପଞ୍ଚହି ଚୋରସତେହି ନିୱୁତ୍ଥତ୍ତା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ‘‘ଅନ୍ଧୱନ’’ନ୍ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତଂ ୱନଂ। ତଂ କିର ସାୱତ୍ଥିତୋ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେ ଗାୱୁତମତ୍ତେ ହୋତି ରାଜାରକ୍ଖାୟ ଗୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପୱିୱେକକାମା ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଚ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତସ୍ମା ଅୟମ୍ପି କାୟୱିୱେକତ୍ଥିନୀ ୟେନ ତଂ ୱନଂ, ତେନୁପସଙ୍କମି। ନିସ୍ସରଣନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ। ପଞ୍ଞାୟାତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣେନ। ନ ତ୍ୱଂ ଜାନାସି ତଂ ପଦନ୍ତି ତ୍ୱଂ ଏତଂ ନିବ୍ବାନପଦଂ ୱା ନିବ୍ବାନଗାମିମଗ୍ଗପଦଂ ୱା ନ ଜାନାସି। ସତ୍ତିସୂଲୂପମାତି ୱିନିୱିଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ ସତ୍ତିସୂଲସଦିସା। ଖନ୍ଧାସଂ ଅଧିକୁଟ୍ଟନାତି ଖନ୍ଧା ତେସଂ ଅଧିକୁଟ୍ଟନଭଣ୍ଡିକା। ପଠମଂ।

୨। ସୋମାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୩। ଦୁତିୟେ ଠାନନ୍ତି ଅରହତ୍ତଂ। ଦୁରଭିସମ୍ଭୱନ୍ତି ଦୁପ୍ପସହଂ। ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲପଞ୍ଞାୟାତି ପରିତ୍ତପଞ୍ଞାୟ। ୟସ୍ମା ୱା ଦ୍ୱୀହି ଅଙ୍ଗୁଲେହି କପ୍ପାସୱଟ୍ଟିଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁତ୍ତଂ କନ୍ତନ୍ତି, ତସ୍ମା ଇତ୍ଥୀ ‘‘ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲପଞ୍ଞା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଝାଣମ୍ହି ୱତ୍ତମାନମ୍ହୀତି ଫଲସମାପତ୍ତିଞାଣେ ପୱତ୍ତମାନେ। ଧମ୍ମଂ ୱିପସ୍ସତୋତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ୱିପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ, ପୁବ୍ବଭାଗେ ୱା ୱିପସ୍ସନାୟ ଆରମ୍ମଣଭୂତଂ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକମେୱ। କିଞ୍ଚି ୱା ପନ ଅଞ୍ଞସ୍ମୀତି ଅଞ୍ଞଂ ୱା କିଞ୍ଚି ‘‘ଅହଂ ଅସ୍ମୀ’’ତି ତଣ୍ହାମାନଦିଟ୍ଠିୱସେନ ୟସ୍ସ ସିୟା। ଦୁତିୟଂ।

୩। କିସାଗୋତମୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୪। ତତିୟେ କିସାଗୋତମୀତି ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତତାୟ କିସା, ଗୋତମୀତି ପନସ୍ସା ନାମଂ। ପୁବ୍ବେ କିର ସାୱତ୍ଥିୟଂ ଏକସ୍ମିଂ କୁଲେ ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ସବ୍ବଂ ଅଙ୍ଗାରାୱ ଜାତଂ। କୁଟୁମ୍ବିକୋ ଅଙ୍ଗାରଜାତାନି ଅନୀହରିତ୍ୱା – ‘‘ଅୱସ୍ସଂ କୋଚି ପୁଞ୍ଞୱା ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞେନ ପୁନ ପାକତିକଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସୁୱଣ୍ଣହିରଞ୍ଞସ୍ସ ଚାଟିୟୋ ପୂରେତ୍ୱା ଆପଣେ ଠପେତ୍ୱା ସମୀପେ ନିସୀଦି। ଅଥେକା ଦୁଗ୍ଗତକୁଲସ୍ସ ଧୀତା – ‘‘ଅଡ୍ଢମାସକଂ ଗହେତ୍ୱା ଦାରୁସାକଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୀଥିଂ ଗତା ତଂ ଦିସ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବିକଂ ଆହ – ‘‘ଆପଣେ ତାୱ ଧନଂ ଏତ୍ତକଂ, ଗେହେ କିତ୍ତକଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। କିଂ ଦିସ୍ୱା ଅମ୍ମ ଏୱଂ କଥେସୀତି? ଇମଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣନ୍ତି। ସୋ ‘‘ପୁଞ୍ଞୱତୀ ଏସା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତସ୍ସା ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଆପଣେ ଭଣ୍ଡଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ତସ୍ସା ମାତାପିତରୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏୱମାହ – ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ଗେହେ ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ଦାରକୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସେତଂ ଦାରିକଂ ଦେଥା’’ତି। କିଂ ସାମି ଦୁଗ୍ଗତେହି ସଦ୍ଧିଂ କେଳିଂ କରୋସୀତି? ମିତ୍ତସନ୍ଥୱୋ ନାମ ଦୁଗ୍ଗତେହିପି ସଦ୍ଧିଂ ହୋତି, ଦେଥ ନଂ, କୁଟୁମ୍ବସାମିନୀ ଭୱିସ୍ସତୀତି ନଂ ଗହେତ୍ୱା ଘରଂ ଆନେସି। ସା ସଂୱାସମନ୍ୱାୟ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାତା। ପୁତ୍ତୋ ପଦସା ଆହିଣ୍ଡନକାଲେ କାଲମକାସି। ସା ଦୁଗ୍ଗତକୁଲେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ମହାକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱାପି ‘‘ପୁତ୍ତୱିନାସଂ ପତ୍ତାମ୍ହୀ’’ତି ଉପ୍ପନ୍ନବଲୱସୋକା ପୁତ୍ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ ୱାରେତ୍ୱା ତଂ ମତକଳେୱରଂ ଆଦାୟ ନଗରେ ୱିପ୍ପଲପନ୍ତୀ ଚରତି।

ଏକଦିୱସଂ ମହତିୟା ବୁଦ୍ଧୱୀଥିୟା ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା – ‘‘ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ଅରୋଗଭାୱତ୍ଥାୟ ଭେସଜ୍ଜଂ ଦେଥ ଭଗୱା’’ତି ଆହ। ଗଚ୍ଛ ସାୱତ୍ଥିଂ ଆହିଣ୍ଡିତ୍ୱା ୟସ୍ମିଂ ଗେହେ ମତପୁବ୍ବୋ ନତ୍ଥି, ତତୋ ସିଦ୍ଧତ୍ଥକଂ ଆହର, ପୁତ୍ତସ୍ସ ତେ ଭେସଜ୍ଜଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ସା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଧୁରଗେହତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତନୟେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ସିଦ୍ଧତ୍ଥକଂ ୟାଚନ୍ତୀ ଘରେ ଘରେ, ‘‘କୁତୋ ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପଂ ଘରଂ ପସ୍ସିସ୍ସସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତା କତିପୟାନି ଗେହାନି ଆହିଣ୍ଡିତ୍ୱା – ‘‘ସବ୍ବେସମ୍ପି କିରାୟଂ ଧମ୍ମତା, ନ ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତସ୍ସେୱା’’ତି ସାଲାୟଂ ଛୱଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ୟାଚି। ସତ୍ଥା ‘‘ଇମଂ ପବ୍ବାଜେତୂ’’ତି ଭିକ୍ଖୁନିଉପସ୍ସୟଂ ପେସେସି। ସା ଖୁରଗ୍ଗେୟେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଇମଂ ଥେରିଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ଅଥ ଖୋ କିସାଗୋତମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏକମାସୀତି ଏକା ଆସି। ରୁଦମ୍ମୁଖୀତି ରୁଦମାନମୁଖୀ ୱିୟ। ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ ମତପୁତ୍ତାମ୍ହୀତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତଂ ଅତୀତଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତଂ, ଭାୱନପୁଂସକମେତଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ୟଥା ପୁତ୍ତମରଣଂ ଅନ୍ତଂ ଅତୀତଂ ହୋତି, ଏୱଂ ମତପୁତ୍ତା ଅହଂ, ଇଦାନି ମମ ପୁନ ପୁତ୍ତମରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ପୁରିସା ଏତଦନ୍ତିକାତି ପୁରିସାପି ମେ ଏତଦନ୍ତିକାୱ । ୟୋ ମେ ପୁତ୍ତମରଣସ୍ସ ଅନ୍ତୋ, ପୁରିସାନମ୍ପି ମେ ଏସେୱନ୍ତୋ, ଅଭବ୍ବା ଅହଂ ଇଦାନି ପୁରିସଂ ଗୱେସିତୁନ୍ତି। ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିହତା ନନ୍ଦୀତି ସବ୍ବେସୁ ଖନ୍ଧାୟତନଧାତୁଭୱୟୋନିଗତିଠିତିନିୱାସେସୁ ମମ ତଣ୍ହାନନ୍ଦୀ ୱିହତା। ତମୋକ୍ଖନ୍ଧୋତି ଅୱିଜ୍ଜାକ୍ଖନ୍ଧୋ। ପଦାଳିତୋତି ଞାଣେନ ଭିନ୍ନୋ। ତତିୟଂ।

୪। ୱିଜଯାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୫। ଚତୁତ୍ଥେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକେନାତି ଆତତଂ ୱିତତଂ ଆତତୱିତତଂ ଘନଂ ସୁସିରନ୍ତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତେନ। ନିଯ୍ୟାତଯାମି ତୁୟ୍ହେୱାତି ସଙ୍ଖେ ତୁୟ୍ହଂଯେୱ ଦେମି। ନାହଂ ତେନହିକାତି ନାହଂ ତେନ ଅହିକା। ପୂତିକାଯେନାତି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋପି କାଯୋ ନିଚ୍ଚଂ ଉଗ୍ଘରିତପଗ୍ଘରିତଟ୍ଠେନ ପୂତିକାଯୋୱ, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଭିନ୍ଦନେନାତି ଭିଜ୍ଜନସଭାୱେନ। ପଭଙ୍ଗୁନାତି ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ ଆପଜ୍ଜନଧମ୍ମେନ। ଅଙ୍ଗୀଯାମୀତି ଅଙ୍ଗା ପୀଳିତା ହୋମି। ହରାଯାମୀତି ଲଜ୍ଜାମି। ସନ୍ତା ସମାପତ୍ତୀତି ଅଟ୍ଠୱିଧା ଲୋକିଯସମାପତ୍ତି ଆରମ୍ମଣସନ୍ତତାଯ ଅଙ୍ଗସନ୍ତତାଯ ଚ ସନ୍ତାତି ୱୁତ୍ତା। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ସବ୍ବେସୁ ରୂପାରୂପଭୱେସୁ, ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭୱାନଂ ଗହିତତ୍ତା ଗହିତେ କାମଭୱେ ଅଟ୍ଠସୁ ଚ ସମାପତ୍ତୀସୂତି ଏତେସୁ ସବ୍ବେସୁ ଠାନେସୁ ମଯ୍ହଂ ଅୱିଜ୍ଜାତମୋ ୱିହତୋତି ୱଦତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୬। ପଞ୍ଚମେ ସୁପୁପ୍ଫିତଗ୍ଗନ୍ତି ଅଗ୍ଗତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୁଟ୍ଠୁ ପୁପ୍ଫିତଂ ସାଲରୁକ୍ଖଂ। ନ ଚତ୍ଥି ତେ ଦୁତିଯା ୱଣ୍ଣଧାତୂତି ତୱ ୱଣ୍ଣଧାତୁସଦିସା ଦୁତିଯା ୱଣ୍ଣଧାତୁ ନତ୍ଥି, ତଯା ସଦିସା ଅଞ୍ଞା ଭିକ୍ଖୁନୀ ନତ୍ଥୀତି ୱଦତି। ଇଧାଗତା ତାଦିସିକା ଭୱେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଯଥା ତ୍ୱଂ ଇଧାଗତା କିଞ୍ଚି ସନ୍ଥୱଂ ୱା ସିନେହଂ ୱା ନ ଲଭସି, ଏୱମେୱଂ ତେପି ତଯାୱ ସଦିସା ଭୱେଯ୍ୟୁଂ। ପଖୁମନ୍ତରିକାଯନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅକ୍ଖୀନଂ ମଜ୍ଝେ ନାସୱଂସେପି ତିଟ୍ଠନ୍ତିଂ ମଂ ନ ପସ୍ସସି। ୱସୀଭୂତମ୍ହୀତି ୱସୀଭୂତା ଅସ୍ମି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଚାଲାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୭। ଛଟ୍ଠେ କୋ ନୁ ତଂ ଇଦମାଦପଯୀତି କୋ ନୁ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧି ବାଲୋ ତଂ ଏୱଂ ଗାହାପେସି? ପରିକ୍ଲେସନ୍ତି ଅଞ୍ଞମ୍ପି ନାନପ୍ପକାରଂ ଉପଦ୍ଦୱଂ। ଇଦାନି ଯଂ ମାରୋ ଆହ – ''କୋ ନୁ ତଂ ଇଦମାଦପଯୀ''ତି, ତଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୀ – ''ନ ମଂ ଅନ୍ଧବାଲୋ ଆଦପେସି, ଲୋକେ ପନ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲୋ ସତ୍ଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସୀ''ତି ଦସ୍ସେତୁଂ, ବୁଦ୍ଧୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖେ ନିୱେସଯୀତି ପରମତ୍ଥସଙ୍ଖେ ନିବ୍ବାନେ ନିୱେସେସି। ନିରୋଧଂ ଅପ୍ପଜାନନ୍ତାତି ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ ଅଜାନନ୍ତା। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ଉପଚାଲାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୮। ସତ୍ତମେ ଏନ୍ତି ମାରୱସଂ ପୁନାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମରଣମାରକିଲେସମାରଦେୱପୁତ୍ତମାରାନଂ ୱସଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପଧୂପିତୋତି ସନ୍ତାପିତୋ। ଅଗତି ଯତ୍ଥ ମାରସ୍ସାତି ଯତ୍ଥ ତୁୟ୍ହଂ ମାରସ୍ସ ଅଗତି। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ନିବ୍ବାନେ। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସୀସୁପଚାଲାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୬୯। ଅଟ୍ଠମେ ସମଣୀ ୱିଯ ଦିସ୍ସସୀତି ସମଣିସଦିସା ଦିସ୍ସସି। କିମିୱ ଚରସି ମୋମୂହାତି କିଂ କାରଣା ମୋମୂହା ୱିଯ ଚରସି? ଇତୋ ବହିଦ୍ଧାତି ଇମମ୍ହା ସାସନା ବହି। ପାସଂ ଡେନ୍ତୀତି ପାସଣ୍ଡା, ସତ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତେସୁ ଦିଟ୍ଠିପାସଂ ଖିପନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସାସନଂ ପନ ପାସେ ମୋଚେତି, ତସ୍ମା ପାସଣ୍ଡୋତି ନ ୱୁଚ୍ଚତି, ଇତୋ ବହିଦ୍ଧାୟେୱ ପାସଣ୍ଡା ହୋନ୍ତି। ପସୀଦନ୍ତୀତି ସଂସୀଦନ୍ତି ଲଗ୍ଗନ୍ତି।

ଇଦାନି ''କଂ ନୁ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ମୁଣ୍ଡାସୀ''ତି ପଞ୍ହଂ କଥେନ୍ତୀ ଅତ୍ଥି ସକ୍ୟକୁଲେ ଜାତୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବାଭିଭୂତି ସବ୍ବାନି ଖନ୍ଧାଯତନଧାତୁଭୱଯୋନିଗତିଆଦୀନି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଠିତୋ। ମରଣମାରାଦଯୋ ନୁଦି ନୀହରୀତି ମାରନୁଦୋ। ସବ୍ବତ୍ଥମପରାଜିତୋତି ସବ୍ବେସୁ ରାଗାଦୀସୁ ୱା ମାରଯୁଦ୍ଧେ ୱା ଅଜିତୋ। ସବ୍ବତ୍ଥ ମୁତ୍ତୋତି ସବ୍ବେସୁ ଖନ୍ଧାଦୀସୁ ମୁତ୍ତୋ। ଅସିତୋତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯେନ ଅନିସ୍ସିତୋ। ସବ୍ବକମ୍ମକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋତି ସବ୍ବକମ୍ମକ୍ଖଯସଙ୍ଖାତଂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ଉପଧିସଙ୍ଖଯେତି ଉପଧିସଙ୍ଖଯସଙ୍ଖାତେ ନିବ୍ବାନେ ଆରମ୍ମଣତୋ ୱିମୁତ୍ତୋ। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସେଲାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୦। ନୱମେ କେନିଦଂ ପକତନ୍ତି କେନ ଇଦଂ କତଂ। ବିମ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ତଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଅଘନ୍ତି ଦୁକ୍ଖପତିଟ୍ଠାନତ୍ତା ଅତ୍ତଭାୱମେୱ ୱଦତି। ହେତୁଭଙ୍ଗାତି ହେତୁନିରୋଧେନ ପଚ୍ଚଯୱେକଲ୍ଲେନ। ନୱମଂ।

୧୦। ୱଜିରାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୧। ଦସମେ ନୟିଧ ସତ୍ତୁପଲବ୍ଭତୀତି ଇମସ୍ମିଂ ସୁଦ୍ଧସଙ୍ଖାରପୁଞ୍ଜେ ପରମତ୍ଥତୋ ସତ୍ତୋ ନାମ ନ ଉପଲବ୍ଭତି। ଖନ୍ଧେସୁ ସନ୍ତେସୂତି ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ତେନ ତେନାକାରେନ ୱତ୍ତନ୍ତେସୁ। ସମ୍ମୁତୀତି ସତ୍ତୋତି ସମଞ୍ଞାମତ୍ତମେୱ ହୋତି। ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧଦୁକ୍ଖଂ। ନାଞ୍ଞତ୍ର ଦୁକ୍ଖାତି ଠପେତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ଅଞ୍ଞୋ ନେୱ ସମ୍ଭୋତି ନ ନିରୁଜ୍ଝତୀତି। ଦସମଂ।

ଇତି ସାରତ୍ଥପ୍ପକାସିନିୟା

ସଂୟୁତ୍ତନିକାୟ-ଅଟ୍ଠକଥାୟ

ଭିକ୍ଖୁନୀସଂୟୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ବ୍ରହ୍ମସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ପଠମୱଗ୍ଗୋ

୧। ବ୍ରହ୍ମାଯାଚନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୨। ବ୍ରହ୍ମସଂଯୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମେ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦୀତି ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ଆଚିଣ୍ଣସମାଚିଣ୍ଣୋ ଅଯଂ ଚେତସୋ ୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି। କଦା ଉଦପାଦୀତି? ବୁଦ୍ଧଭୂତସ୍ସ ଅଟ୍ଠମେ ସତ୍ତାହେ ରାଜାଯତନମୂଲେ ସକ୍କେନ ଦେୱାନମିନ୍ଦେନ ଆଭତଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଞ୍ଚ ଓସଧହରୀତକଞ୍ଚ ଖାଦିତ୍ୱା ମୁଖଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଚତୂହି ଲୋକପାଲେହି ଉପନୀତେ ପଚ୍ଚଗ୍ଘେ ସେଲମଯପତ୍ତେ ତପୁସ୍ସଭଲ୍ଲିକାନଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପୁନ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧେ ନିସିନ୍ନମତ୍ତସ୍ସ।

ଅଧିଗତୋତି ପଟିୱିଦ୍ଧୋ। ଧମ୍ମୋତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମୋ। ଗମ୍ଭୀରୋତି ଉତ୍ତାନପଟିକ୍ଖେପୱଚନମେତଂ। ଦୁଦ୍ଦସୋତି ଗମ୍ଭୀରତ୍ତାୱ ଦୁଦ୍ଦସୋ ଦୁକ୍ଖେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ନ ସକ୍କା ସୁଖେନ ଦଟ୍ଠୁଂ। ଦୁଦ୍ଦସତ୍ତାୱ ଦୁରନୁବୋଧୋ ଦୁକ୍ଖେନ ଅୱବୁଜ୍ଝିତବ୍ବୋ, ନ ସକ୍କା ସୁଖେନ ଅୱବୁଜ୍ଝିତୁଂ। ସନ୍ତୋତି ନିବ୍ବୁତୋ। ପଣୀତୋତି ଅତପ୍ପକୋ। ଇଦଂ ଦ୍ୱଯଂ ଲୋକୁତ୍ତରମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତକ୍କାୱଚରୋତି ତକ୍କେନ ଅୱଚରିତବ୍ବୋ ଓଗାହିତବ୍ବୋ ନ ହୋତି, ଞାଣେନେୱ ଅୱଚରିତବ୍ବୋ। ନିପୁଣୋତି ସଣ୍ହୋ। ପଣ୍ଡିତୱେଦନୀଯୋତି ସମ୍ମାପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନେହି ପଣ୍ଡିତେହି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଆଲଯରାମାତି ସତ୍ତା ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଅଲ୍ଲୀଯନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେ ଆଲଯାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ୱା ଅଲ୍ଲୀଯନ୍ତି, ତସ୍ମାପି ଆଲଯାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ତେହି ଆଲଯେହି ରମନ୍ତୀତି ଆଲଯରାମା। ଆଲଯେସୁ ରତାତି ଆଲଯରତା। ଆଲଯେସୁ ସୁଟ୍ଠୁ ମୁଦିତାତି ଆଲଯସମ୍ମୁଦିତା। ଯଥେୱ ହି ସୁସଜ୍ଜିତଂ ପୁପ୍ଫଫଲଭରିତରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ପନ୍ନଂ ଉଯ୍ଯାନଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ରାଜା ତାଯ ତାଯ ସମ୍ପତ୍ତିଯା ରମତି, ସମ୍ମୁଦିତୋ ଆମୋଦିତପମୋଦିତୋ ହୋତି, ନ ଉକ୍କଣ୍ଠତି, ସାଯମ୍ପି ନିକ୍ଖମିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ଏୱମିମେହିପି କାମାଲଯତଣ୍ହାଲଯେହି ସତ୍ତା ରମନ୍ତି, ସଂସାରୱଟ୍ଟେ ସମ୍ମୁଦିତା ଅନୁକ୍କଣ୍ଠିତା ୱସନ୍ତି। ତେନ ତେସଂ ଭଗୱା ଦୁୱିଧଂ ଆଲଯଂ ଉଯ୍ଯାନଭୂମିଂ ୱିଯ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଆଲଯରାମା’’ତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ଯଦିଦନ୍ତି ନିପାତୋ, ତସ୍ସ ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଯଂ ଇଦ’’ନ୍ତି, ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଯୋ ଅଯ’’ନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋତି ଇମେସଂ ପଚ୍ଚଯା ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା, ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯା ଏୱ ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତା, ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତା ଚ ସା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ ଚାତି ଇଦପ୍ପଚ୍ଚଯତାପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୋ। ସଙ୍ଖାରାଦିପଚ୍ଚଯାନଂ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋତିଆଦି ସବ୍ବଂ ନିବ୍ବାନମେୱ। ଯସ୍ମା ହି ତଂ ଆଗମ୍ମ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରୱିପ୍ଫନ୍ଦିତାନି ସମନ୍ତି, ୱୂପସମନ୍ତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ଚ ତଂ ଆଗମ୍ମ ସବ୍ବେ ଉପଧଯୋ ପଟିନିସ୍ସଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବା ତଣ୍ହା ଖୀଯନ୍ତି, ସବ୍ବେ କିଲେସରାଗା ୱିରଜ୍ଜନ୍ତି, ସବ୍ବଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବୂପଧିପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ତଣ୍ହାକ୍ଖଯୋ ୱିରାଗୋ ନିରୋଧୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯା ପନେସା ତଣ୍ହା ଭୱେନ ଭୱଂ, ଫଲେନ ୱା ସଦ୍ଧିଂ କମ୍ମଂ ୱିନତି ସଂସିବ୍ବତୀତି କତ୍ୱା ୱାନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ୱାନତୋତି ନିବ୍ବାନଂ। ସୋ ମମସ୍ସ କିଲମଥୋତି ଯା ଅଜାନନ୍ତାନଂ ଦେସନା ନାମ, ସୋ ମମ କିଲମଥୋ ଅସ୍ସ, ସା ମମ ୱିହେସା ଅସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। କାଯକିଲମଥୋ ଚେୱ କାଯୱିହେସା ଚ ଅସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଚିତ୍ତେ ପନ ଉଭଯମ୍ପେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ନତ୍ଥି। ଅପିସ୍ସୂତି ଅନୁବ୍ରୂହନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ସୋ ‘‘ନ କେୱଲଂ ଅଯଂ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି, ଇମାପି ଗାଥା ପଟିଭଂସୂ’’ତି ଦୀପେତି। ଅନଚ୍ଛରିଯାତି ଅନୁଅଚ୍ଛରିଯା। ପଟିଭଂସୂତି ପଟିଭାନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ ଗୋଚରା ଅହେସୁଂ, ପରିୱିତକ୍କଯିତବ୍ବତଂ ପାପୁଣିଂସୁ।

କିଚ୍ଛେନାତି ଦୁକ୍ଖେନ, ନ ଦୁକ୍ଖାଯ ପଟିପଦାଯ। ବୁଦ୍ଧାନଂ ହି ଚତ୍ତାରୋପି ମଗ୍ଗା ସୁଖପଟିପଦାୱ ହୋନ୍ତି। ପାରମୀପୂରଣକାଲେ ପନ ସରାଗସଦୋସସମୋହସ୍ସେୱ ସତୋ ଆଗତାଗତାନଂ ଯାଚକାନଂ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ସୀସଂ କନ୍ତିତ୍ୱା ଗଲଲୋହିତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ସୁଅଞ୍ଜିତାନି ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା କୁଲୱଂସପ୍ପଦୀପଂ ପୁତ୍ତଂ ମନାପଚାରିନିଂ ଭରିଯନ୍ତି ଏୱମାଦୀନି ଦେନ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞାନି ଚ ଖନ୍ତିୱାଦିସଦିସେସୁ ଅତ୍ତଭାୱେସୁ ଛେଜ୍ଜଭେଜ୍ଜାଦୀନି ପାପୁଣନ୍ତସ୍ସ ଆଗମନୀଯପଟିପଦଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ହଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ହ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତୋ, ଅଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପକାସିତୁନ୍ତି ଦେସିତୁଂ, ଏୱଂ କିଚ୍ଛେନ ଅଧିଗତସ୍ସ ଅଲଂ ଦେସିତୁଂ ପରିଯତ୍ତଂ ଦେସିତୁଂ। କୋ ଅତ୍ଥୋ ଦେସିତେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି? ରାଗଦୋସପରେତେହୀତି ରାଗଦୋସଫୁଟ୍ଠେହି ରାଗଦୋସାନୁଗତେହି ୱା।

ପଟିସୋତଗାମିନ୍ତି ନିଚ୍ଚାଦୀନଂ ପଟିସୋତଂ, ‘‘ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖମନତ୍ତା ଅସୁଭ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଗତଂ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ। ରାଗରତ୍ତାତି କାମରାଗେନ ଭୱରାଗେନ

ଦିଟ୍ଠିରାଗେନ ଚ ରତ୍ତା । ନ ଦକ୍ଖନ୍ତୀତି ଅନିଚ୍ଚଂ ଦୁକ୍ଖମନତ୍ତା ଅସୁଭନ୍ତି ଇମିନା ସଭାୱେନ ନ ପସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି , ତେ ଅପସ୍ସନ୍ତେ କୋ ସକ୍ଖିସ୍ସତି ଏୱଂ ଗାହାପେତୁଂ । ତମୋଖନ୍ଧେନ ଆୱୁଟାତି ଅୱିଜ୍ଜାରାସିନା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟା ।

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯାତି ନିରୁସ୍ସୁକ୍କଭାୱେନ, ଅଦେସେତୁକାମତାଯାତି ଅତ୍ଥୋ । କସ୍ମା ପନସ୍ସ ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ନମି? ନନୁ ଏସ ମୁତ୍ତୋ ମୋଚେସ୍ସାମି, ତିଣ୍ଣୋ ତାରେସ୍ସାମି –

‘‘କିଂ ମେ ଅଞ୍ଞାତୱେସେନ, ଧମ୍ମଂ ସଚ୍ଛିକତେନିଧ;

ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା, ତାରଯିସ୍ସଂ ସଦେୱକ’’ନ୍ତି । (ବୁ। ୱଂ। ୨।୫୬) –

ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋତି? ସଚ୍ଚମେତଂ, ତଦେୱଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନୁଭାୱେନ ପନସ୍ସ ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ନମି । ତସ୍ସ ହି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ୱା ସତ୍ତାନଂ କିଲେସଗହନତଂ, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ଗମ୍ଭୀରତଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତାନଂ କିଲେସଗହନତା ଚ ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରତା ଚ ସବ୍ବାକାରେନ ପାକଟା ଜାତା । ଅଥସ୍ସ – ‘‘ଇମେ ସତ୍ତା କଞ୍ଜିଯପୁଣ୍ଣା ଲାବୁ ୱିଯ, ତକ୍କଭରିତା ଚାଟି ୱିଯ, ୱସାତେଲପୀତପିଲୋତିକା ୱିଯ, ଅଞ୍ଜନମକ୍ଖିତହତ୍ଥୋ ୱିଯ ଚ କିଲେସଭରିତା ଅତିସଂକିଲିଟ୍ଠା ରାଗରତ୍ତା ଦୋସଦୁଟ୍ଠା ମୋହମୂଳ୍ହା, ତେ କିଂ ନାମ ପଟିୱିଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ଚିନ୍ତଯତୋ କିଲେସଗହନପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନୁଭାୱେନାପି ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ନମି ।

‘‘ଅଯଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ ପଥୱୀସନ୍ଧାରକୌଦକକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିଯ ଗମ୍ଭୀରୋ, ପବ୍ବତେନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଠପିତୋ ସାସପୋ ୱିଯ ଦୁଦ୍ଦସୋ, ସତଧା ଭିନ୍ନସ୍ସ ୱାଲସ୍ସ କୋଟିଯା କୋଟିପଟିପାଦନଂ ୱିଯ ଦୁରନୁବୋଧୋ । ନନୁ ମଯା ହି ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତୁଂ ୱାଯମନ୍ତେନ ଅଦିନ୍ନଂ ଦାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅରକ୍ଖିତଂ ସୀଲଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅପରିପୂରିତା କାଚି ପାରମୀ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ସ ମେ ନିରୁସ୍ସାହଂ ୱିଯ ମାରବଲଂ ୱିଧମନ୍ତସ୍ସାପି ପଥୱୀ ନ କମ୍ପିତ୍ଥ, ପଠମଯାମେ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତସ୍ସାପି ନ କମ୍ପିତ୍ଥ, ମଜ୍ଝିମଯାମେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ୱିସୋଧେନ୍ତସ୍ସାପି ନ କମ୍ପିତ୍ଥ, ପଚ୍ଛିମଯାମେ ପନ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତସ୍ସେୱ ମେ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁ କମ୍ପିତ୍ଥ । ଇତି ମାଦିସେନାପି ତିକ୍ଖଞାଣେନ କିଚ୍ଛେନେୱାଯଂ ଧମ୍ମୋ ପଟିୱିଦ୍ଧୋ । ତଂ ଲୋକିଯମହାଜନା କଥଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି? ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାନୁଭାୱେନାପି ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ନମୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ ।

ଅପିଚ ବ୍ରହ୍ମୁନା ଯାଚିତେ ଦେସେତୁକାମତାଯପିସ୍ସ ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ନମି । ଜାନାତି ହି ଭଗୱା – ‘‘ମମ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯ ଚିତ୍ତେ ନମମାନେ ମଂ ମହାବ୍ରହ୍ମା ଧମ୍ମଦେସନଂ ଯାଚିସ୍ସତି, ଇମେ ଚ ସତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମଗରୁକା । ତେ ‘ସତ୍ଥା କିର ଧମ୍ମଂ ନ ଦେସେତୁକାମୋ ଅହୋସି । ଅଥ ନଂ ମହାବ୍ରହ୍ମା ଯାଚିତ୍ୱା ଦେସାପେସି । ସନ୍ତୋ ୱତ ଭୋ ଧମ୍ମୋ, ପଣୀତୋ ୱତ ଭୋ ଧମ୍ମୋ’ତି ମଞ୍ଞମାନା ସୁସ୍ସୂସିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି । ଇଦମ୍ପିସ୍ସ କାରଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତାଯ ଚିତ୍ତଂ ନମି, ନୋ ଧମ୍ମଦେସନାଯାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ ।

ସହମ୍ପତିସ୍ସାତି ସୋ କିର କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ସହକୋ ନାମ ଥେରୋ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ପଠମଜ୍ଝାନଭୂମିଯଂ କପ୍ପାଯୁକବ୍ରହ୍ମା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ । ତତ୍ର ନଂ ‘‘ସହମ୍ପତିବ୍ରହ୍ମା’’ତି ପଟିସଞ୍ଜାନନ୍ତି । ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ ‘‘ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ସହମ୍ପତିସ୍ସା’’ତି । ନସ୍ସତି ୱତ ଭୋତି ସୋ କିର ଇମଂ ସଦ୍ଦଂ ତଥା ନିଚ୍ଛାରେସି, ଯଥା ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁବ୍ରହ୍ମାନୋ ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପତିଂସୁ । ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯସ୍ମିଂ ନାମ ଲୋକେ । ପୁରତୋ ପାତୁରହୋସୀତି ତେହି ଦସହି ବ୍ରହ୍ମସହସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ପାତୁରହୋସି । ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକାତି ପଞ୍ଞାମଯେ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ଅପ୍ପଂ ପରିତ୍ତଂ ରାଗଦୋସମୋହରଜଂ ଏତେସଂ ଏୱଂସଭାୱାତି ଅପ୍ପରଜକ୍ଖଜାତିକା । ଅସ୍ସୱନତାତି ଅସ୍ସୱନତାଯ । ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ପୁରିମବୁଦ୍ଧେସୁ ଦସପୁଞ୍ଞକିରିଯୱସେନ କତାଧିକାରା ପରିପାକଗତା ପଦୁମାନି ୱିଯ ସୂରିଯରସ୍ମିସମ୍ଫସ୍ସଂ, ଧମ୍ମଦେସନଂଯେୱ ଆକଙ୍ଖମାନା ଚତୁପ୍ପଦିକଗାଥାୱସାନେ ଅରିଯଭୂମିଂ ଓକ୍କମନାରହା ନ ଏକୋ, ନ ଦ୍ୱେ, ଅନେକସତସହସ୍ସା ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତାରୋ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି ।

ପାତୁରହୋସୀତି ପାତୁଭୱି । ସମଲେହି ଚିନ୍ତିତୋତି ସମଲେହି ଛହି ସତ୍ଥାରେହି ଚିନ୍ତିତୋ । ତେ ହି ପୁରେତରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ କଣ୍ଟକେ ପତ୍ଥରମାନା ୱିଯ, ୱିସଂ ସିଞ୍ଚମାନା ୱିଯ ଚ ସମଲଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଧମ୍ମଂ ଦେସଯିଂସୁ । ଅପାପୁରେତନ୍ତି ୱିୱରଂ ଏତଂ । ଅମତସ୍ସ ଦ୍ୱାରନ୍ତି ଅମତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଦ୍ୱାରଭୂତଂ ଅରିଯମଗ୍ଗଂ । ସୁଣନ୍ତୁ ଧମ୍ମଂ ୱିମଲେନାନୁବୁଦ୍ଧନ୍ତି ଇମେ ସତ୍ତା ରାଗାଦିମଲାନଂ ଅଭାୱତୋ ୱିମଲେନ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଅନୁବୁଦ୍ଧଂ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତୁ ତାୱ ଭଗୱାତି ଯାଚତି ।

ସେଲେ ଯଥା ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନିଟ୍ଠିତୋତି ସେଲମଯେ ଏକଗ୍ଘନେ ପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନି ଯଥାଠିତୋୱ । ନ ହି ତସ୍ସ ଠିତସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଗୀୱୁକ୍ଖିପନପସାରଣାଦିକିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥି । ତଥୂପମନ୍ତି ତପ୍ପଟିଭାଗଂ ସେଲପବ୍ବତୂପମଂ । ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଯଥା ସେଲପବ୍ବତମୁଦ୍ଧନି ଠିତୋୱ ଚକ୍ଖୁମା ପୁରିସୋ ସମନ୍ତତୋ

ଜନତଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟ , ତଥା ତ୍ୱମ୍ପି ସୁମେଧ ସୁନ୍ଦରପଞ୍ଞ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁ ଭଗୱା ଧମ୍ମମୟଂ ପାସାଦମାରୁୟ୍ହ ସୟଂ ଅପେତସୋକୋ ସୋକାୱତିଣ୍ଣଂ ଜାତିଜରାଭିଭୂତଂ ଜନତଂ ଅୱେକ୍ଖସ୍ସୁ ଉପଧାରୟ ଉପପରିକ୍ଖ। ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ – ୟଥା ହି ପବ୍ବତପାଦେ ସମନ୍ତା ମହନ୍ତଂ ଖେତ୍ତଂ କତ୍ୱା, ତତ୍ଥ କେଦାରପାଳୀସୁ କୁଟିକାୟୋ କତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେୟ୍ୟୁଂ, ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଞ୍ଚ ଅନ୍ଧକାରଂ ଅସ୍ସ, ଅଥ ତସ୍ସ ପବ୍ବତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ଠତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁମତୋ ପୁରିସସ୍ସ ଭୂମିଂ ଓଲୋକୟତୋ ନେୱ ଖେତ୍ତଂ ନ କେଦାରପାଳିୟୋ ନ କୁଟିୟୋ ନ ତତ୍ଥ ସୟିତମନୁସ୍ସା ପଞ୍ଞାୟେୟ୍ୟୁଂ। କୁଟିକାସୁ ପନ ଅଗ୍ଗିଜାଲାମତ୍ତକମେୱ ପଞ୍ଞାୟେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ଧମ୍ମପାସାଦଂ ଆରୁୟ୍ହ ସତ୍ତନିକାୟଂ ଓଲୋକୟତୋ ତଥାଗତସ୍ସ ୟେ ତେ ଅକତକଲ୍ୟାଣା ସତ୍ତା, ତେ ଏକୱିହାରେ ଦକ୍ଖିଣଜାଣୁପସ୍ସେ ନିସିନ୍ନାପି ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପାଥଂ ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି, ରତ୍ତିଂ ଖିତ୍ତା ସରା ୱିୟ ହୋନ୍ତି। ୟେ ପନ କତକଲ୍ୟାଣା ୱେନେୟ୍ୟପୁଗ୍ଗଲା, ତେ ଏୱସ୍ସ ଦୂରେପି ଠିତା ଆପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ସୋ ଅଗ୍ଗି ୱିୟ ହିମୱନ୍ତପବ୍ବତୋ ୱିୟ ଚ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ଦୂରେ ସନ୍ତୋ ପକାସେନ୍ତି, ହିମୱନ୍ତୋୱ ପବ୍ବତୋ;

ଅସନ୍ତେତ୍ଥ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ରତ୍ତିଂ ଖିତ୍ତା ୟଥା ସରା''ତି। (ଧ। ପ। ୩୦୪);

ଅଜ୍ଝେସନନ୍ତି ୟାଚନଂ। ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାତି ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟତ୍ତଞାଣେନ ଚ ଆସୟାନୁସୟଞାଣେନ ଚ। ଇମେସଂ ହି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଞାଣାନଂ ''ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୂ''ତି ନାମଂ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ''ସମନ୍ତଚକ୍ଖୂ''ତି, ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗଞାଣାନଂ ''ଧମ୍ମଚକ୍ଖୂ''ତି। ଅପ୍ପରଜକ୍ଖେତିଆଦୀସୁ ୟେସଂ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁମ୍ହି ରାଗାଦିରଜଂ ଅପ୍ପଂ, ତେ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖା। ୟେସଂ ତଂ ମହନ୍ତଂ, ତେ ମହାରଜକ୍ଖା। ୟେସଂ ସଦ୍ଧାଦୀନି ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ତିକ୍ଖାନି, ତେ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟା। ୟେସଂ ତାନି ମୁଦୂନି, ତେ ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିୟା। ୟେସଂ ତେୟେୱ ସଦ୍ଧାଦୟୋ ଆକାରା ସୁନ୍ଦରା, ତେ ସ୍ୱାକାରା। ୟେ କଥିତକାରଣଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତି, ସୁଖେନ ସକ୍କା ହୋନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାପେତୁଂ, ତେ ସୁୱିଞ୍ଞାପୟା। ୟେ ପରଲୋକଞ୍ଚେୱ ୱଜ୍ଜଞ୍ଚ ଭୟତୋ ପସ୍ସନ୍ତି, ତେ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭୟଦସ୍ସାୱିନୋ ନାମ।

ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ପାଳି – ''ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅପ୍ପରଜକ୍ଖୋ, ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିୟୋ, କୁସୀତୋ। ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସତି, ମୁଟ୍ଠସ୍ସତି। ସମାହିତୋ , ଅସମାହିତୋ। ପଞ୍ଞୱା, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ମହାରଜକ୍ଖୋ। ତଥା ସଦ୍ଧୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିୟୋ...ପେ... ପଞ୍ଞୱା ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭୟଦସ୍ସାୱୀ, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ନ ପରଲୋକୱଜ୍ଜଭୟଦସ୍ସାୱୀ। ଲୋକୋତି ଖନ୍ଧଲୋକୋ, ଆୟତନଲୋକୋ, ଧାତୁଲୋକୋ, ସମ୍ପତ୍ତିଭୱଲୋକୋ, ସମ୍ପତ୍ତିସମ୍ଭୱଲୋକୋ, ୱିପତ୍ତିଭୱଲୋକୋ, ୱିପତ୍ତିସମ୍ଭୱଲୋକୋ। ଏକୋ ଲୋକୋ ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଆହାରଟ୍ଠିତିକା। ଦ୍ୱେ ଲୋକା ନାମଞ୍ଚ ରୂପଞ୍ଚ। ତୟୋ ଲୋକା ତିସ୍ସୋ ୱେଦନା। ଚତ୍ତାରୋ ଲୋକା ଚତ୍ତାରୋ ଆହାରା। ପଞ୍ଚ ଲୋକା ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ଛ ଲୋକା ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଆୟତନାନି। ସତ୍ତ ଲୋକା ସତ୍ତ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିୟୋ। ଅଟ୍ଠ ଲୋକା ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା। ନୱ ଲୋକା ନୱ ସତ୍ତାୱାସା। ଦସ ଲୋକା ଦସାୟତନାନି। ଦ୍ୱାଦସ ଲୋକା ଦ୍ୱାଦସାୟତନାନି। ଅଟ୍ଠାରସ ଲୋକା ଅଟ୍ଠାରସ ଧାତୁୟୋ। ୱଜ୍ଜନ୍ତି ସବ୍ବେ କିଲେସା ୱଜ୍ଜା, ସବ୍ବେ ଦୁଚ୍ଚରିତା ୱଜ୍ଜା, ସବ୍ବେ ଅଭିସଙ୍ଖାରା ୱଜ୍ଜା, ସବ୍ବେ ଭୱଗାମିକମ୍ମା ୱଜ୍ଜା, ଇତି ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଲୋକେ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ୱଜ୍ଜେ ତିବ୍ବା ଭୟସଞ୍ଞା ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତା ହୋତି, ସେୟ୍ୟଥାପି ଉକ୍ଖିତ୍ତାସିକେ ୱଧକେ। ଇମେହି ପଞ୍ଞାସାୟ ଆକାରେହି ଇମାନି ପଞ୍ଚିନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଜାନାତି ପସ୍ସତି ଅଞ୍ଞାସି ପଟିୱିଜ୍ଝି। ଇଦଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିୟପରୋପରିୟତ୍ତେ ଞାଣ''ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୧।୧୧୨)।

ଉପ୍ପଲିନିୟନ୍ତି ଉପ୍ପଲୱନେ। ଇତରେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନୀତି ୟାନି ଅନ୍ତୋ ନିମୁଗ୍ଗାନେୱ ପୋସିୟନ୍ତି। ଉଦକଂ ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ଠିତାନୀ ତି ଉଦକଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତାନି। ତତ୍ଥ ୟାନି ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମ ଠିତାନି, ତାନି ସୂରିୟରସ୍ମିସମ୍ଫସ୍ସଂ ଆଗମୟମାନାନି ଠିତାନି ଅଜ୍ଜ ପୁପ୍ଫନକାନି। ୟାନି ପନ ସମୋଦକଂ ଠିତାନି, ତାନି ସ୍ୱେ ପୁପ୍ଫନକାନି। ୟାନି ଉଦକାନୁଗ୍ଗତାନି ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନି, ତାନି ତତିୟଦିୱସେ ପୁପ୍ଫନକାନି। ଉଦକା ପନ ଅନୁଗ୍ଗତାନି ଅଞ୍ଞାନିପି ସରୋଗୌପ୍ପଲାଦୀନି ନାମ ଅତ୍ଥି, ୟାନି ନେୱ ପୁପ୍ଫିସ୍ସନ୍ତି, ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପଭକ୍ଖାନେୱ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତାନି ପାଳିଂ ନାରୁଳ୍ହାନି। ଆହରିତ୍ୱା ପନ ଦୀପେତବ୍ବାନୀତି ଦୀପିତାନି। ୟଥେୱ ହି ତାନି ଚତୁବ୍ବିଧାନି ପୁପ୍ଫାନି, ଏୱମେୱଂ ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ ୱିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ ନେୟ୍ୟୋ ପଦପରମୋତି ଚତ୍ତାରୋ ପୁଗ୍ଗଲା।

ତତ୍ଥ ''ୟସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସହ ଉଦାହଟୱେଲାୟ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ହୋତି, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ। ୟସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥେ ୱିଭଜିୟମାନେ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ହୋତି, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ। ୟସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସତୋ ପରିପୁଚ୍ଛତୋ ୟୋନିସୋ ମନସିକରୋତୋ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତେ ସେୱତୋ ଭଜତୋ ପୟିରୁପାସତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ହୋତି, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ନେୟ୍ୟୋ। ୟସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ବହୁମ୍ପି ସୁଣତୋ ବହୁମ୍ପି ଭଣତୋ ବହୁମ୍ପି ଧାରୟତୋ ବହୁମ୍ପି ୱାଚୟତୋ ନ ତାୟ ଜାତିୟା ଧମ୍ମାଭିସମୟୋ ହୋତି, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଦପରମୋ (ପୁ। ପ। ୧୪୮-୧୫୧)। ତତ୍ଥ ଭଗୱା ଉପ୍ପଲୱନାଦିସଦିସଂ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ – ''ଅଜ୍ଜ ପୁପ୍ଫନକାନି ୱିୟ ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ, ସ୍ୱେ ପୁପ୍ଫନକାନି ୱିୟ ୱିପଞ୍ଚିତଞ୍ଞୂ, ତତିୟଦିୱସେ ପୁପ୍ଫନକାନି ୱିୟ ନେୟ୍ୟୋ, ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପଭକ୍ଖାନି ପୁପ୍ଫାନି ୱିୟ

ପଦପରମୋ’’ତି ଅଦସ୍ସ। ପସ୍ସନ୍ତୋ ଚ ‘‘ଏତ୍ତକା ଅପ୍ପରଜକ୍ଖା, ଏତ୍ତକା ମହାରଜକ୍ଖା, ତତ୍ରାପି ଏତ୍ତକା ଉଗ୍ଘଟିତଞ୍ଞୂ’’ତି ଏୱଂ ସବ୍ବାକାରତୋୱ ଅଦସ।

ତତ୍ଥ ତିଣ୍ଣଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନା ଅତ୍ଥଂ ସାଧେତି। ପଦପରମାନଂ ଅନାଗତତ୍ଥାଯ ୱାସନା ହୋତି। ଅଥ ଭଗୱା ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅତ୍ଥାୱହଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଦେସେତୁକମ୍ୟତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ପୁନ ସବ୍ବେପି ତୀସୁ ଭୱେସୁ ସତ୍ତେ ଭବ୍ବାଭବ୍ବୱସେନ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସେ ଅକାସି। ଯେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘କତମେ ସତ୍ତା ଅଭବ୍ବା? ଯେ ତେ ସତ୍ତା କମ୍ମାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା କିଲେସାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା ୱିପାକାୱରଣେନ ସମନ୍ନାଗତା ଅସ୍ସଦ୍ଧା ଅଚ୍ଛନ୍ଦିକା ଦୁପ୍ପଞ୍ଞା ଅଭବ୍ବା ନିଯାମଂ ଓକ୍କମିତୁଂ କୁସଲେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ସମ୍ମତ୍ତଂ, ଇମେ ତେ ସତ୍ତା ଅଭବ୍ବା। କତମେ ସତ୍ତା ଭବ୍ବା? ଯେ ତେ ସତ୍ତା ନ କମ୍ମାୱରଣେନ…ପେ… ଇମେ ତେ ସତ୍ତା ଭବ୍ବା’’ତି (ୱିଭ। ୮୨୬; ପଟି। ମ। ୧।୧୧୫)। ତତ୍ଥ ସବ୍ବେପି ଅଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲେ ପହାଯ ଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲେଯେୱ ଞାଣେନ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା, ‘‘ଏତ୍ତକା ରାଗଚରିତା ଏତ୍ତକା ଦୋସ-ମୋହଚରିତା ୱିତକ୍କ-ସଦ୍ଧା-ବୁଦ୍ଧିଚରିତା’’ତି ଛ କୋଟ୍ଠାସେ ଅକାସି। ଏୱଂ କତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମୀତି ଚିନ୍ତେସି।

ପଚ୍ଚଭାସୀତି ପତିଅଭାସି। ଅପାରୁତାତି ୱିୱଟା। ଅମତସ୍ସ ଦ୍ୱାରାତି ଅରିଯମଗ୍ଗୋ। ସୋ ହି ଅମତସଙ୍ଖାତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ, ସୋ ମଯା ୱିୱରିତ୍ୱା ଠପିତୋତି ଦସ୍ସେତି। ପମୁଞ୍ଚନ୍ତୁ ସଦ୍ଧନ୍ତି ସବ୍ବେ ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧଂ ପମୁଞ୍ଚନ୍ତୁ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୁ। ପଚ୍ଛିମପଦଦ୍ୱଯେ ଅଯମତ୍ଥୋ – ଅହଞ୍ହି ଅତ୍ତନୋ ପଗୁଣଂ ସୁପ୍ପୱତ୍ତିତମ୍ପି ଇମଂ ପଣୀତଂ ଉତ୍ତମଂ ଧମ୍ମଂ କାଯୱାଚାକିଲମଥସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ନ ଭାସିଂ। ଇଦାନି ପନ ସବ୍ବୋ ଜନୋ ସଦ୍ଧାଭାଜନଂ ଉପନେତୁ, ପୂରେସ୍ସାମି ତେସଂ ସଙ୍କପ୍ପନ୍ତି।

ଅନ୍ତରଧାଯୀତି ସତ୍ଥାରଂ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଅନ୍ତରହିତୋ, ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଗତେ ଚ ପନ ତସ୍ମିଂ ଭଗୱା ‘‘କସ୍ସ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି? ଆଳାରୁଦକାନଂ କାଲଙ୍କତଭାୱଂ, ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯାନଞ୍ଚ ବହୂପକାରଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତେସଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁକାମୋ ବାରାଣସିଯଂ ଇସିପତନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଚକ୍କଂ ପୱତ୍ତେସୀତି। ପଠମଂ।

୨। ଗାରୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୩। ଦୁତିଯେ ଉଦପାଦୀତି ଅଯଂ ୱିତକ୍କୋ ପଞ୍ଚମେ ସତ୍ତାହେ ଉଦପାଦି। ଅଗାରୱୋତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଗାରୱରହିତୋ, କଞ୍ଚି ଗରୁଟ୍ଠାନେ ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପତିସ୍ସୋତି ପତିସ୍ସଯରହିତୋ, କଞ୍ଚି ଜେଟ୍ଠକଟ୍ଠାନେ ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସଦେୱକେତିଆଦୀସୁ ସଦ୍ଧିଂ ଦେୱେହି ସଦେୱକେ। ଦେୱଗ୍ଗହଣେନ ଚେତ୍ଥ ମାରବ୍ରହ୍ମେସୁ ଗହିତେସୁପି ମାରୋ ନାମ ୱସୱତ୍ତୀ ସବ୍ବେସଂ ଉପରି ୱସଂ ୱତ୍ତେତି, ବ୍ରହ୍ମା ନାମ ମହାନୁଭାୱୋ ଏକଙ୍ଗୁଲିଯା ଏକସ୍ମିଂ ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସେ ଆଲୋକଂ ଫରତି। ଦ୍ୱୀହି ଦ୍ୱୀସୁ…ପେ… ଦସହି ଅଙ୍ଗୁଲୀହି ଦସସୁପି ଚକ୍କୱାଳସହସ୍ସେସୁ ଆଲୋକଂ ଫରତି, ସୋ ଇମିନା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନତରୋତି ୱତ୍ତୁଂ ମା ଲଭତୂତି ସମାରକେ ସବ୍ରହ୍ମକେତି ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ସମଣା ନାମ ଏକନିକାଯାଦିୱସେନ ବହୁସ୍ସୁତା ସୀଲୱନ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତା, ବ୍ରାହ୍ମଣାପି ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାଦିୱସେନ ବହୁସ୍ସୁତା ପଣ୍ଡିତା, ତେ ଇମିନା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନତରାତି ୱତ୍ତୁଂ ମା ଲଭନ୍ତୂତି ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପଜାଯାତି ୱୁତ୍ତଂ। ସଦେୱମନୁସ୍ସାଯାତି ଇଦଂ ପନ ନିପ୍ପଦେସତୋ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଗହିତମେୱ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଅପିଚେତ୍ଥ ପୁରିମାନି ତୀଣି ପଦାନି ଲୋକୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି, ପଚ୍ଛିମାନି ଦ୍ୱେ ପଜାୱସେନ। ସୀଲସମ୍ପନ୍ନତରନ୍ତି ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନତରଂ, ଅଧିକତରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ସୀଲାଦଯୋ ଚତ୍ତାରୋ ଧମ୍ମା ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରା କଥିତା, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ ଲୋକିଯମେୱ। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ ହେତଂ।

ପାତୁରହୋସୀତି – ‘‘ଅଯଂ ସତ୍ଥା ଅୱୀଚିତୋ ଯାୱ ଭୱଗ୍ଗା ସୀଲାଦୀହି ଅତ୍ତନା ଅଧିକତରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ‘ମଯା ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ନୱଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମମେୱ ସକ୍କତ୍ୱା ଗରୁଂ କତ୍ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରିସ୍ସାମୀ’ତି ଚିନ୍ତେତି, କାରଣଂ ଭଗୱା ଚିନ୍ତେତି, ଅତ୍ଥଂ ୱୁଡ୍ଢିୱିସେସଂ ଚିନ୍ତେତି, ଗଚ୍ଛାମିସ୍ସ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁରତୋ ପାକଟୋ ଅହୋସି, ଅଭିମୁଖେ ଅଟ୍ଠାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିହରନ୍ତି ଚାତି ଏତ୍ଥ ଯୋ ୱଦେଯ୍ୟ ‘‘ୱିହରନ୍ତୀତି ୱଚନତୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେପି ବହୂ ବୁଦ୍ଧା’’ତି, ସୋ ‘‘ଭଗୱାପି, ଭନ୍ତେ, ଏତରହି ଅରହଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି ଇମିନା ୱଚନେନ ପଟିବାହିତବ୍ବୋ।

‘‘ନ ମେ ଆଚରିଯୋ ଅତ୍ଥି, ସଦିସୋ ମେ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ସଦେୱକସ୍ମିଂ ଲୋକସ୍ମିଂ, ନତ୍ଥି ମେ ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋ’’ତି। (ମହାୱ। ୧୧; ମ। ନି। ୧।୨୮୫) –

ଆଦୀହି ଚସ୍ସ ସୁତ୍ତେହି ଅଞ୍ଞେସଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅଭାୱୋ ଦୀପେତବ୍ବୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ସବ୍ବେପି ବୁଦ୍ଧା ସଦ୍ଧମ୍ମଗରୁନୋ, ତସ୍ମା। ମହତ୍ତମଭିକଙ୍ଖତାତି ମହନ୍ତଭାୱଂ ପତ୍ଥଯମାନେନ। ସରଂ ବୁଦ୍ଧାନ-ସାସନନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ସରନ୍ତେନ। ଦୁତିଯଂ।

୩। ବ୍ରହ୍ମଦେୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୪। ତତିଯେ ଏକୋତି ଠାନାଦୀସୁ ଇରିଯାପଥେସୁ ଏକକୋ, ଏକୱିହାରୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୂପକଟ୍ଠୋତି କାଯେନ ୱୂପକଟ୍ଠୋ ନିସ୍ସଟୋ। ଅପ୍ପମତ୍ତୋତି ସତିଯା ଅୱିପ୍ପୱାସେ ଠିତୋ। ଆତାପୀତି ୱୀରିଯାତାପେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ପହିତତ୍ତୋତି ପେସିତତ୍ତୋ। କୁଲପୁତ୍ତାତି ଆଚାରକୁଲପୁତ୍ତା। ସମ୍ମଦେୱାତି ନ ଇଣଟ୍ଟା ନ ଭଯଟ୍ଟା ନ ଜୀୱିତପକତା ହୁତ୍ୱା, ଯଥା ୱା ତଥା ୱା ପବ୍ବଜିତାପି ଯେ ଅନୁଲୋମପଟିପଦଂ ପୂରେନ୍ତି, ତେ ସମ୍ମଦେୱ ଅଗାରସ୍ମା ଅନଗାରିଯଂ ପବ୍ବଜନ୍ତି ନାମ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନନ୍ତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ପରିଯୋସାନଭୂତଂ ଅରିଯଫଲଂ। ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେତି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ। ସଯଂ ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱାତି ସାମଂ ଜାନିତ୍ୱା ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା। ଉପସମ୍ପଜ୍ଜାତି ପଟିଲଭିତ୍ୱା ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ୱିହାସି। ଏୱଂ ୱିହରନ୍ତୋ ଚ ଖୀଣା ଜାତି…ପେ… ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସୀତି। ଏତେନସ୍ସ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଭୂମି ଦସ୍ସିତା।

କତମା ପନସ୍ସ ଜାତି ଖୀଣା, କଥଞ୍ଚ ନଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସୀତି? ୱୁଚ୍ଚତେ, ନ ତାୱସ୍ସ ଅତୀତା ଜାତି ଖୀଣା ପୁବ୍ବେୱ ଖୀଣତ୍ତା, ନ ଅନାଗତା ତତ୍ଥ ୱାଯାମାଭାୱତୋ, ନ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନା ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା। ମଗ୍ଗସ୍ସ ପନ ଅଭାୱିତତ୍ତା ଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ଏକଚତୁପଞ୍ଚୱୋକାରଭୱେସୁ ଏକଚତୁପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧପ୍ପଭେଦା ଜାତି। ସା ମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମତଂ ଆପଜ୍ଜନେନ ଖୀଣା। ତଂ ସୋ ମଗ୍ଗଭାୱନାଯ ପହୀନକିଲେସେ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା – ''କିଲେସାଭାୱେ ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି କମ୍ମଂ ଆଯତିଂ ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକଂ ହୋତୀ''ତି ଜାନନ୍ତୋ ଜାନାତି।

ୱୁସିତନ୍ତି ୱୁତ୍ଥଂ ପରିୱୁତ୍ଥଂ, କତଂ ଚରିତଂ ନିଟ୍ଠାପିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ । କତଂ କରଣୀଯନ୍ତି ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ପରିଞ୍ଞାପହାନସଚ୍ଛିକିରିଯଭାୱନାୱସେନ ସୋଳସୱିଧମ୍ପି କିଚ୍ଚଂ ନିଟ୍ଠାପିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାଯାତି ଇଦାନି ପୁନ ଇତ୍ଥଭାୱାଯ, ଏୱଂ ସୋଳସକିଚ୍ଚଭାୱାଯ, କିଲେସକ୍ଖଯାଯ ୱା କତମଗ୍ଗଭାୱନା ନତ୍ଥୀତି। ଅଥ ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତାଯାତି ଇତ୍ଥତ୍ତଭାୱତୋ, ଇମସ୍ମା ଏୱଂପକାରା ଇଦାନି ୱତ୍ତମାନକ୍ଖନ୍ଧସନ୍ତାନା ଅପରଂ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନଂ ନତ୍ଥି, ଇମେ ପନ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧା ପରିଞ୍ଞାତା ତିଟ୍ଠନ୍ତି ଛିନ୍ନମୂଲକୋ ରୁକ୍ଖୋ ୱିଯାତି ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି। ଅଞ୍ଞତରୋତି ଏକୋ। ଅରହତନ୍ତି ଅରହନ୍ତାନଂ, ଭଗୱତୋ ସାୱକାନଂ ଅରହତଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରୋ ଅହୋସି।

ସପଦାନନ୍ତି ସପଦାନଚାରଂ, ସମ୍ପତ୍ତଘରଂ ଅନୁକ୍କମ୍ମ ପଟିପାଟିଯା ଚରନ୍ତୋ। ଉପସଙ୍କମୀତି ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ। ମାତା ପନସ୍ସ ପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଘରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନିୱେସନଂ ପୱେସେତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦାପେସି।

ଆହୁତିଂ ନିଚ୍ଚଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ନିଚ୍ଚକାଲେ ଆହୁତିପିଣ୍ଡଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ତଂ ଦିୱସଂ ପନ ତସ୍ମିଂ ଘରେ ଭୂତବଲିକମ୍ମଂ ହୋତି। ସବ୍ବଗେହଂ ହରିତୁପଲିତ୍ତଂ ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣଲାଜଂ ୱନମାଲପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜପଟାକଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପୁଣ୍ଣଘରେ ଠପେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡଦୀପିକା ଜାଲେତ୍ୱା ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣମାଲାଦୀହି ଅଲଙ୍କତଂ, ସମନ୍ତତୋ ସଞ୍ଝାଦିଯମାନା ଧୂମକଟଚ୍ଛୁ ଅହୋସି। ସାପି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ କାଲସ୍ସେୱ ୱୁଟ୍ଠାଯ ସୋଳସହି ଗନ୍ଧୋଦକଘଟେହି ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରେନ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଅଲଙ୍କରି। ସା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ମହାଖୀଣାସୱଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା, ଯାଗୁଉଲୁଙ୍କମତ୍ତମ୍ପି ଅଦତ୍ୱା, ''ମହାବ୍ରହ୍ମଂ ଭୋଜେସ୍ସାମୀ''ତି ସୁୱଣ୍ଣପାତିଯଂ ପାଯାସଂ ପୂରେତ୍ୱା ସପ୍ପିମଧୁସକ୍କରାଦୀହି ଯୋଜେତ୍ୱା ନିୱେସନସ୍ସ ପଚ୍ଛାଭାଗେ ହରିତୁପଲିତ୍ତଭାୱାଦୀହି ଅଲଙ୍କତା ଭୂତପୀଠିକା ଅତ୍ଥି। ସା ତଂ ପାତିଂ ଆଦାଯ, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଚତୂସୁ କୋଣେସୁ ମଜ୍ଝେ ଚ ଏକେକଂ ପାଯାସପିଣ୍ଡଂ ଠପେତ୍ୱା, ଏକଂ ପିଣ୍ଡଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା, ଯାୱ କପ୍ପରା ସପ୍ପିନା ପଗ୍ଘରନ୍ତେନ ପଥୱିଯଂ ଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ''ଭୁଞ୍ଜତୁ ଭୱଂ ମହାବ୍ରହ୍ମା, ସାଯତୁ ଭୱଂ ମହାବ୍ରହ୍ମା, ତପ୍ପେତୁ ଭୱଂ ମହାବ୍ରହ୍ମା''ତି ୱଦମାନା ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଭୋଜେତି।

ଏତଦହୋସୀତି ମହାଖୀଣାସୱସ୍ସ ସୀଲଗନ୍ଧଂ ଛଦେୱଲୋକେ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଉପଗତଂ ଘାଯମାନସ୍ସ ଏତଂ ଅହୋସି। ସଂୱେଜେଯ୍ୟନ୍ତି ଚୋଦେଯ୍ୟଂ, ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଯଂ ଯୋଜେଯ୍ୟଂ। 'ଅଯଂ ହି ଏୱରୂପଂ ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ମହାଖୀଣାସୱଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଯାଗୁଉଲୁଙ୍କମତ୍ତମ୍ପି ଅଦତ୍ୱା, ''ମହାବ୍ରହ୍ମଂ ଭୋଜେସ୍ସାମୀ''ତି ତୁଲଂ ପହାଯ ହତ୍ଥେନ ତୁଲଯନ୍ତୀ ୱିଯ, ଭେରିଂ ପହାଯ କୁଚ୍ଛିଂ ୱାଦେନ୍ତୀ ୱିଯ, ଅଗ୍ଗିଂ ପହାଯ ଖଜ୍ଜୋପନକଂ ଧମମାନା ୱିଯ ଭୂତବଲିଂ କୁରୁମାନା ଆହିଣ୍ଡତି। ଗଚ୍ଛାମିସ୍ସା ମିଚ୍ଛାଦସ୍ସନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପାଯମଗ୍ଗତୋ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଯଥା ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ୱିପ୍ପକିରିତ୍ୱା ସଗ୍ଗମଗ୍ଗଂ ଆରୋହତି, ତଥା କରୋମୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଦୂରେ ଇତୋତି ଇମମ୍ହା ଠାନା ଦୂରେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ। ତତୋ ହି କୂଟାଗାରମତ୍ତା ସିଲା ପାତିତା ଏକେନ ଅହୋରତ୍ତେନ

ଅଟ୍ଠଚତ୍ତାଲୀସଯୋଜନସହସ୍ସାନି ଖେପଯମାନା ଚତୂହି ମାସେହି ପଥୱିଯଂ ପତିଟ୍ଠହେଯ୍ୟ, ସଙ୍କହେଟ୍ଠିମୋପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ଏୱଂ ଦୂରେ। ଯସ୍ସାହୁତିନ୍ତି ଯସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଆହୁତିଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହାସି, ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ଦୂରେତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହ୍ମପଥନ୍ତି ଏତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମପଥୋ ନାମ ଚତ୍ତାରି କୁସଲଜ୍ଝାନାନି, ୱିପାକଜ୍ଝାନାନି ପନ ନେସଂ ଜୀୱିତପଥୋ ନାମ, ତଂ ବ୍ରହ୍ମପଥଂ ଅଜାନନ୍ତୀ ତ୍ୱଂ କିଂ ଜପ୍ପସି ୱିପ୍ପଲପସି? ବ୍ରହ୍ମାନୋ ହି ସପ୍ପୀତିକଜ୍ଝାନେନ ଯାପେନ୍ତି, ନ ଏତଂ ତିଣବୀଜାନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ରନ୍ଧଂ ଗୋଯୂସଂ ଖାଦନ୍ତି, ମା ଅକାରଣା କିଲମସୀତି।

ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ପୁନ ସୋ ମହାବ୍ରହ୍ମା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଅୱକୁଜ୍ଜୋ ହୁତ୍ୱା ଥେରଂ ଉପଦିସନ୍ତୋ ଏସୋ ହି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣି ବ୍ରହ୍ମଦେୱୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ନିରୂପଧିକୋତି କିଲେସାଭିସଙ୍ଖାରକାମଗୁଣୋପଧୀହି ୱିରହିତୋ। ଅତିଦେୱପତ୍ତୋତି ଦେୱାନଂ ଅତିଦେୱଭାୱଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଅତିବ୍ରହ୍ମଭାୱଂ ପତ୍ତୋ। ଅନଞ୍ଞପୋସୀତି ଠପେତ୍ୱା ଇମଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ୱା ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ୱା ଅପୋସନତାଯ ଅନଞ୍ଞପୋସୀ।

ଆହୁନେଯ୍ୟୋତି ଆହୁନପିଣ୍ଡଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ଯୁତ୍ତୋ। ୱେଦଗୂତି ଚତୁମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତେହି ୱେଦେହି ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ ଗତୋ। ଭାୱିତତ୍ତୋତି ଅତ୍ତାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଠିତୋ। ଅନୂପଲିତ୍ତୋତି ତଣ୍ହାଦୀହି ଲେପେହି ଆଲିତ୍ତୋ। ଘାସେସନଂ ଇରିଯତୀତି ଆହାରପରିଯେସନଂ ଚରତି।

ନ ତସ୍ସ ପଚ୍ଛା ନ ପୁରତ୍ଥମତ୍ଥୀତି ପଚ୍ଛା ୱୁଚ୍ଚତି ଅତୀତଂ, ପୁରତ୍ଥଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅନାଗତଂ, ଅତୀତାନାଗତେସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଛନ୍ଦରାଗୱିରହିତସ୍ସ ପଚ୍ଛା ୱା ପୁରତ୍ଥଂ ୱା ନତ୍ଥୀତି ୱଦତି। ସନ୍ତୋତିଆଦୀସୁ ରାଗାଦିସନ୍ତତାଯ ସନ୍ତୋ। କୋଧଧୂମୱିଗମା ୱିଧୂମୋ, ଦୁକ୍ଖାଭାୱା ଅନୀଘୋ, କତ୍ତରଦଣ୍ଡାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତୋପି ୱଧକଚେତନାଯ ଅଭାୱା ନିକ୍ଖିତ୍ତଦଣ୍ଡୋ। ତସଥାୱରେସୂତି ଏତ୍ଥ ପନ ପୁଥୁଜ୍ଜନା ତସା ନାମ, ଖୀଣାସୱା ଥାୱରା ନାମ। ସତ୍ତ ପନ ସେଖା ତସାତି ୱତ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଥାୱରା ନ ହୋନ୍ତି, ଭଜମାନା ପନ ଥାୱରପକ୍ଖମେୱ ଭଜନ୍ତି। ସୋ ତ୍ୟାହୁତିନ୍ତି ସୋ ତେ ଆହୁତିଂ।

ୱିସେନିଭୂତୋତି କିଲେସସେନାଯ ୱିସେନୋ ଜାତୋ। ଅନେଜୋତି ନିତ୍ତଣ୍ହୋ। ସୁସୀଲୋତି ଖୀଣାସୱସୀଲେନ ସୁସୀଲୋ। ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋତି ଫଲୱିମୁତ୍ତିଯା ସୁଟ୍ଠୁ ୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ। ଓଘତିଣ୍ଣନ୍ତି ଚତ୍ତାରୋ ଓଘେ ତିଣ୍ଣଂ। ଏତ୍ତକେନ କଥାମଗ୍ଗେନ ବ୍ରହ୍ମା ଥେରସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଆଯତନେ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ନିଯୋଜେସି। ଅୱସାନଗାଥା ପନ ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଠପିତା। ପତିଟ୍ଠପେସି ଦକ୍ଖିଣନ୍ତି ଚତୁପଚ୍ଚଯଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠପେସି। ସୁଖମାଯତିକନ୍ତି ସୁଖାଯତିକଂ ଆଯତିଂ ସୁଖୱିପାକଂ, ସୁଖାୱହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତତିଯଂ।

୪। ବକବ୍ରହ୍ମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୫। ଚତୁତ୍ଥେ ପାପକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତନ୍ତି ଲାମିକା ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠି। ଇଦଂ ନିଚ୍ଚନ୍ତି ଇଦଂ ସହ କାଯେନ ବ୍ରହ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଅନିଚ୍ଚଂ ''ନିଚ୍ଚ''ନ୍ତି ୱଦତି। ଧୁୱାଦୀନି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନାନି। ତତ୍ଥ ଧୁୱନ୍ତି ଥିରଂ। ସସ୍ସତନ୍ତି ସଦା ୱିଜ୍ଜମାନଂ। କେୱଲନ୍ତି ଅଖଣ୍ଡଂ ସକଲଂ। ଅଚୱନଧମ୍ମନ୍ତି ଅଚୱନସଭାୱଂ। ଇଦଂ ହି ନ ଜାଯତୀତିଆଦୀସୁ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ କୋଚି ଜାଯନକୋ ୱା ଜୀଯନକୋ ୱା ମୀଯନକୋ ୱା ଚୱନକୋ ୱା ଉପପଜ୍ଜନକୋ ୱା ନତ୍ଥି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଇତୋ ଚ ପନଞ୍ଞନ୍ତି ଇତୋ ସହକାଯା ବ୍ରହ୍ମଟ୍ଠାନା ଉତ୍ତରି ଅଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି। ଏୱମସ୍ସ ଥାମଗତା ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠି ଉପ୍ପନ୍ନା ହୋତି। ଏୱଂୱାଦୀ ଚ ପନ ସୋ ଉପରି ତିସ୍ସୋ ଝାନଭୂମିଯୋ ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗେ ଚତ୍ତାରି ଫଲାନି ନିବ୍ବାନନ୍ତି ସବ୍ବଂ ପଟିବାହତି। କଦା ପନସ୍ସ ସା ଦିଟ୍ଠି ଉପ୍ପନ୍ନାତି? ପଠମଜ୍ଝାନଭୂମିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତକାଲେ। ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଭୂମିଯନ୍ତି ଏକେ।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ହେଟ୍ଠୁପପତ୍ତିକୋ କିରେସ ବ୍ରହ୍ମା ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଭୂମିଯଂ ୱେହପ୍ଫଲବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପଞ୍ଚକପ୍ପସତିକଂ ଆଯୁଂ ଗହେତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ହେଟ୍ଠୁପପତ୍ତିକଂ କତ୍ୱା ତତିଯଜ୍ଝାନଂ ପଣୀତଂ ଭାୱେତ୍ୱା ସୁଭକିଣ୍ହବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଚତୁସଟ୍ଠିକପ୍ପଂ ଆଯୁଂ ଗହେତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତତ୍ଥ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଆଭସ୍ସରେ ଅଟ୍ଠ କପ୍ପେ ଆଯୁଂ ଗହେତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତତ୍ଥ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା, ପଠମଜ୍ଝାନଭୂମିଯଂ କପ୍ପାଯୁକୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି । ସୋ ପଠମକାଲେ ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମଞ୍ଚ ନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞାସି, କାଲେ ପନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଉଭଯଂ ପମୁସ୍ସିତ୍ୱା ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିଂ ଉପ୍ପାଦେସି।

ଅୱିଜ୍ଜାଗତୋତି ଅୱିଜ୍ଜାଯ ଗତୋ ସମନ୍ନାଗତୋ ଅଞ୍ଞାଣୀ ଅନ୍ଧୀଭୂତୋ। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯୋ ନାମ। ୱକ୍ଖତୀତି ଭଣତି। ''ଯତ୍ରା''ତି ନିପାତଯୋଗେନ ପନ ଅନାଗତୱଚନଂ କତଂ।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ସୋ ବ୍ରହ୍ମା ଯଥା ନାମ ମଗ୍ଗଚୋରୋ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ପହାରେ ଅଧିୱାସେନ୍ତୋ ସହାଯେ ଅନାଚିକ୍ଖିତ୍ୱାପି ଉତ୍ତରିଂ ପହାରଂ ପହରିଯମାନୋ ''ଅସୁକୋ ଚ ଅସୁକୋ ଚ ମଯ୍ହଂ ସହାଯୋ''ତି ଆଚିକ୍ଖତି, ଏୱମେୱ ଭଗୱତା ସନ୍ତଜ୍ଜିଯମାନୋ ସତିଂ ଲଭିତ୍ୱା, ''ଭଗୱା ମଯ୍ହଂ ପଦାନୁପଦଂ ପେକ୍ଖନ୍ତୋ ମଂ ନିପ୍ପୀଳିତୁକାମୋ''ତି ଭୀତୋ ଅତ୍ତନୋ ସହାଯେ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଦ୍ୱାସତ୍ତତୀତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭୋ ଗୋତମ, ମଯଂ ଦ୍ୱାସତ୍ତତି

ଜନା ପୁଞ୍ଜଞ୍ଜକମ୍ମା ତେନ ପୁଞ୍ଜଞ୍ଜକମ୍ମେନ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତା। ୱସୱତ୍ତିନୋ ସଯଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ୱସେ ଅୱତ୍ତିତ୍ୱା ପରେ ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ୱତ୍ତେମ, ଜାତିଞ୍ଚ ଜରଞ୍ଚ ଅତୀତା, ଅଯଂ ନୋ ୱେଦେହି ଗତତ୍ତା ''ୱେଦଗୂ''ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତା ଭଗୱା ଅନ୍ତିମା ବ୍ରହ୍ମୁପପତ୍ତି। ଅସ୍ମାଭିଜପ୍ପନ୍ତି ଜନା ଅନେକାତି ଅନେକଜନା ଅମ୍ହେ ଅଭିଜପ୍ପନ୍ତି। ''ଅଯଂ ଖୋ ଭୱଂ ବ୍ରହ୍ମା, ମହାବ୍ରହ୍ମା, ଅଭିଭୂ, ଅନଭିଭୂତୋ, ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୁଦସୋ, ୱସୱତ୍ତୀ, ଇସ୍ସରୋ, କତ୍ତା, ନିମ୍ମାତା, ସେଟ୍ଠୋ, ସଜିତା, ୱସୀ, ପିତା ଭୂତଭବ୍ୟାନ''ନ୍ତି ଏୱଂ ପତ୍ଥେନ୍ତି ପିହେନ୍ତୀତି।

ଅଥ ନଂ ଭଗୱା ଅସ୍ସ ହି ଏତନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଏତନ୍ତି ଯଂ ତ୍ୱଂ ଇଧ ତୱ ଆୟୁଂ ''ଦୀଘ''ନ୍ତି ମଞ୍ଞସି, ଏତଂ ଅପ୍ପଂ ପରିତ୍ତକଂ। ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ ନିରବ୍ବୁଦାନନ୍ତି ନିରବ୍ବୁଦଗଣନାଯ ସତସହସ୍ସନିରବ୍ବୁଦାନଂ। ଆୟୁଂ ପଜାନାମୀତି, ''ଇଦାନି ତୱ ଅୱସିଟ୍ଠଂ ଏତ୍ତକଂ ଆୟୂ''ତି ଅହଂ ଜାନାମି। ଅନନ୍ତଦସ୍ସୀ ଭଗୱା ହମସ୍ମୀତି, ଭଗୱା, ତୁମ୍ହେ ''ଅହଂ ଅନନ୍ତଦସ୍ସୀ ଜାତିଆଦୀନି ଉପାତିୱତ୍ତୋ''ତି ୱଦଥ। କିଂ ମେ ପୁରାଣନ୍ତି, ଯଦି ତ୍ୱଂ ଅନନ୍ତଦସ୍ସୀ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଇଦଂ ମେ ଆଚିକ୍ଖ, କିଂ ମୟ୍ହଂ ପୁରାଣଂ? ୱତସୀଲୱତ୍ତନ୍ତି ସୀଲମେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ଯମହଂ ୱିଜଞ୍ଞାତି ଯଂ ଅହଂ ତଯା କଥିତଂ ଜାନେୟ୍ୟଂ, ତଂ ମେ ଆଚିକ୍ଖାତି ୱଦତି।

ଇଦାନିସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଭଗୱା ଯଂ ତ୍ୱଂ ଅପାଯେସୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ପୁବ୍ବେ କିରେସ କୁଲଘରେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା – ''ଜାତିଜରାମରଣସ୍ସ ଅନ୍ତଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ନିକ୍ଖମ୍ମ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଜ୍ଝାନସ୍ସ ଲାଭୀ ହୁତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ଝାନରତିଯା ୱୀତିନାମେତି। ତଦା ଚ କାଲେନକାଲଂ ସତ୍ଥୱାହା ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ମରୁକନ୍ତାରଂ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତି। ମରୁକନ୍ତାରେ ପନ ଦିୱା ନ ସକ୍କା ଗନ୍ତୁଂ, ରତ୍ତିଂ ଗମନଂ ହୋତି। ଅଥ ପୁରିମସକଟସ୍ସ ଅଗ୍ଗଯୁଗେ ଯୁତ୍ତବଲିବଦ୍ଦା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଆଗତମଗ୍ଗାଭିମୁଖା ଅହେସୁଂ, ସବ୍ବସକଟାନି ତଥେୱ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେ ନିୱତ୍ତିତଭାୱଂ ଜାନିଂସୁ। ତେସଞ୍ଚ ତଦା କନ୍ତାରଂ ଅତିକ୍କମନଦିୱସୋ ଅହୋସି। ସବ୍ବଂ ଦାରୁଦକଂ ପରିକ୍ଖୀଣଂ – ତସ୍ମା ''ନତ୍ଥି ଦାନି ଅମ୍ହାକଂ ଜୀୱିତ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା, ଗୋଣେ ଚକ୍କେସୁ ବନ୍ଧିତ୍ୱା, ମନୁସ୍ସା ସକଟଚ୍ଛାଯଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିଂସୁ।

ତାପସୋପି କାଲସ୍ସେୱ ପଣ୍ଣସାଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ନିସିନ୍ନୋ ଗଙ୍ଗଂ ଓଲୋକଯମାନୋ ଅଦ୍ଦସ ଗଙ୍ଗଂ ମହତା ଉଦକୋଘେନ ପୂରିଯମାନଂ ପୱତ୍ତିତମଣିକ୍ଖନ୍ଧଂ ୱିଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ, ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଏୱରୂପସ୍ସ ମଧୁରୋଦକସ୍ସ ଅଲାଭେନ କିଲିସ୍ସମାନା ସତ୍ତା''ତି? ସୋ ଏୱଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ମରୁକନ୍ତାରେ ତଂ ସତ୍ଥଂ ଦିସ୍ୱା 'ଇମେ ସତ୍ତା ମା ନସ୍ସନ୍ତୂ'ତି ''ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ମହାଉଦକକ୍ଖନ୍ଧୋ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ମରୁକନ୍ତାରେ ସତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ଗଚ୍ଛତୂ''ତି ଅଭିଞ୍ଞାଚିତ୍ତେନ ଅଧିଟ୍ଠାସି। ସହ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନ ମାତିକାରୂଳ୍ହଂ ୱିଯ ଉଦକଂ ତତ୍ଥ ଅଗମାସି। ମନୁସ୍ସା ଉଦକସଦ୍ଦେନ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଉଦକଂ ଦିସ୍ୱା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ପିୱିତ୍ୱା ଗୋଣେପି ପାଯେତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିନା ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ଅଗମଂସୁ। ସତ୍ଥା ତଂ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ପୁବ୍ବକମ୍ମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଅପାଯେସୀତି ପାଯେସି। ଅ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ। ଘମ୍ମନୀତି ଗିମ୍ହେ। ସମ୍ପରେତେତି ଗିମ୍ହାତପେନ ଫୁଟ୍ଠେ ଅନୁଗତେ।

ଅପରସ୍ମିମ୍ପି ସମଯେ ତାପସୋ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ପଣ୍ଣସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଗାମକଂ ନିସ୍ସାଯ ୱସତି। ତେନ ଚ ସମଯେନ ଚୋରା ତଂ ଗାମଂ ପହରିତ୍ୱା ହତ୍ଥସାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଗାୱିଯୋ ଚ କରମରେ ଚ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଗାୱୋପି ସୁନଖାପି ମନୁସ୍ସାପି ମହାୱିରୱଂ ୱିରୱନ୍ତି। ତାପସୋ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ''କିନ୍ନୁ ଖୋ ଏତ''ନ୍ତି? ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ''ମନୁସ୍ସାନଂ ଭଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ''ମଯି ପସ୍ସନ୍ତେ ଇମେ ସତ୍ତା ମା ନସ୍ସନ୍ତୂ''ତି ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଅଭିଞ୍ଞାଚିତ୍ତେନ ଚୋରାନଂ ପଟିପଥେ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ମାପେସି। କମ୍ମସଜ୍ଜା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚୋରା ଦିସ୍ୱା, ''ରାଜା ମଞ୍ଞେ ଆଗତୋ''ତି ୱିଲୋପଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ। ତାପସୋ ''ଯଂ ଯସ୍ସ ସନ୍ତକଂ, ତଂ ତସ୍ସେୱ ହୋତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି, ତଂ ତଥେୱ ଅହୋସି। ମହାଜନୋ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ ପାପୁଣି। ସତ୍ଥା ଇଦମ୍ପି ତସ୍ସ ପୁବ୍ବକମ୍ମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଏଣିକୂଲସ୍ମିନ୍ତି ଗଙ୍ଗାତୀରେ। ଗଯ୍ହକଂ ନୀଯମାନନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ନୀଯମାନଂ, କରମରଂ ନୀଯମାନନ୍ତିପି ଅତ୍ଥୋ।

ପୁନ ଏକସ୍ମିଂ ସମଯେ ଉପରିଗଙ୍ଗାୱାସିକଂ ଏକଂ କୁଲଂ ହେଟ୍ଠାଗଙ୍ଗାୱାସିକେନ କୁଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତସନ୍ଥୱଂ କତ୍ୱା, ନାୱାସଙ୍ଘାଟଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା, ବହୁଂ ଖାଦନୀଯଞ୍ଚେୱ ଭୋଜନୀଯଞ୍ଚ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଚ ଆରୋପେତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାସୋତେନ ଆଗଚ୍ଛତି। ମନୁସ୍ସା ଖାଦମାନା ଭୁଞ୍ଜମାନା ନଚ୍ଚନ୍ତା ଗାଯନ୍ତା ଦେୱୱିମାନେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ୱିଯ ବଲୱସୋମନସ୍ସା ଅହେସୁଂ। ଗଙ୍ଗେୟ୍ୟକୋ ନାଗୋ ଦିସ୍ୱା କୁପିତୋ ''ଇମେ ମଯି ସଞ୍ଞମ୍ପି ନ କରୋନ୍ତି। ଇଦାନି ନେ ସମୁଦ୍ଦମେୱ ପାପେସ୍ସାମୀ''ତି ମହନ୍ତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ମାପେତ୍ୱା ଉଦକଂ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ଫଣଂ କତ୍ୱା, ସୁସୁକାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ମହାଜନୋ ଦିସ୍ୱା ଭୀତୋ ୱିସ୍ସରମକାସି। ତାପସୋ ପଣ୍ଣସାଲାଯଂ ନିସିନ୍ନୋ ସୁତ୍ୱା, ''ଇମେ ଗାଯନ୍ତା ନଚ୍ଚନ୍ତା ସୋମନସ୍ସଜାତା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଇଦାନି ପନ ଭଯରୱଂ ରୱିଂସୁ, କିନ୍ନୁ ଖୋ''ତି? ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ନାଗରାଜଂ ଦିସ୍ୱା, ''ମଯି ପସ୍ସନ୍ତେ ସତ୍ତା ମା ନସ୍ସନ୍ତୂ''ତି ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତଭାୱଂ

ପଜହିତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣଓଣ୍ଣଂ ମାପେତ୍ୱା ନାଗରାଜସ୍ସ ଦସ୍ସେସି। ନାଗରାଜା ଭୀତୋ ଫଣଂ ସଂହରିତ୍ୱା ଉଦକଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ମହାଜନୋ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ ପାପୁଣି। ସତ୍ଥା ଇଦମ୍ପି ତସ୍ସ ପୁଜ୍ଜକମ୍ମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଲୁଦ୍ଦେନାତି ଦାରୁଣେନ। ମନୁସ୍ସକପ୍ପାତି ମନୁସ୍ସକାମତାୟ, ମନୁସ୍ସେ ୱିହେଠେତୁକାମତାଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅପରସ୍ମିମ୍ପି ସମଯେ ଏସ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କେସୱୋ ନାମ ତାପସୋ ଅହୋସି। ତେନ ସମଯେନ ଅମ୍ହାକଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ କପ୍ପୋ ନାମ ମାଣୱୋ କେସୱସ୍ସ ବଦ୍ଧଚରୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ହୁତ୍ୱା ଆଚରିଯସ୍ସ କିଂକାରପଟିସ୍ସାୱୀ ମନାପଚାରୀ ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନୋ ଅତ୍ଥଚରୋ ଅହୋସି। କେସୱୋ ତେନ ୱିନା ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତଂ ନିସ୍ସାଯେୱ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି। ସତ୍ଥା ଇଦମ୍ପି ତସ୍ସ ପୁଜ୍ଜକମ୍ମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ।

ତତ୍ଥ ବଦ୍ଧଚରୋତି ଅନ୍ତେୱାସିକୋ, ସୋ ପନ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ଅହୋସି। ସମ୍ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତଂ ୱତିନଂ ଅମଞ୍ଞୀତି, ''ସପ୍ପା ବୁଦ୍ଧିମା ୱତସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଯ''ନ୍ତି ଏୱଂ ମଞ୍ଞମାନୋ କପ୍ପୋ ତୱ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ଅହୋସିଂ ଅହଂ ସୋ ତେନ ସମଯେନାତି ଦସ୍ସେତି। ଅଞ୍ଞେପି ଜାନାସୀତି ନ କେୱଲଂ ମଯ୍ହଂ ଆଯୁମେୱ, ଅଞ୍ଞେପି ତ୍ୱଂ ଜାନାସିଯେୱ। ତଥା ହି ବୁଦ୍ଧୋତି ତଥା ହି ତ୍ୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ, ଯସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋ, ତସ୍ମା ଜାନାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଥା ହି ତ୍ୟାଯଂ ଜଲିତାନୁଭାୱୋତି ଯସ୍ମା ଚ ତ୍ୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ, ତସ୍ମା ତେ ଅଯଂ ଜଲିତୋ ଆନୁଭାୱୋ। ଓଭାସଯଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ସଙ୍କଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଓଭାସଯନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅଞ୍ଞତରବ୍ରହ୍ମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୬। ପଞ୍ଚମେ ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ତେଜୋକସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପାଦକଜ୍ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ, ''ସରୀରତୋ ଜାଲା ନିକ୍ଖମନ୍ତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଅଧିଟ୍ଠାନଚିତ୍ତାନୁଭାୱେନ ସକଲସରୀରତୋ ଜାଲା ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ଏୱଂ ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପନ୍ନୋ ନାମ ହୋତି, ତଥା ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା। ତସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେତି କସ୍ମା ଥେରୋ ତତ୍ଥ ଅଗମାସି? ଥେରସ୍ସ କିର ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଉପରି ନିସିନ୍ନଂ ତଥାଗତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଟ୍ଠିୱେଧୀ ଅଯଂ ପୁଗ୍ଗଲୋ, ମଯାପେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ଅହୋସି, ତସ୍ମା ଅଗମାସି। ସେସାନଂ ଗମନେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସୋ ହି ବ୍ରହ୍ମା ତଥାଗତସ୍ସ ଚେୱ ତଥାଗତସାୱକାନଞ୍ଚ ଆନୁଭାୱଂ ଅଦିସ୍ୱା ଅଭବ୍ବୋ ୱିନଯଂ ଉପଗନ୍ତୁଂ, ତେନ ସୋ ସନ୍ନିପାତୋ ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ତଥାଗତସ୍ସ ସରୀରତୋ ଉଗ୍ଗତଜାଲା ସକଲବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅଜଟାକାସେ ପକ୍ଖନ୍ଦା, ତା ଚ ପନ ଛବଣ୍ଣା ଅହେସୁଂ, ତଥାଗତସ୍ସ ସାୱକାନଂ ଆଭା ପକତିୱଣ୍ଣାୱ।

ପସ୍ସସି ୱୀତିୱତ୍ତନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ଅଞ୍ଞବ୍ରହ୍ମସରୀରୱିମାନାଲଙ୍କାରାଦୀନଂ ପଭା ଅତିକ୍କମମାନଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପଭସ୍ସରଂ ପଭଂ ପସ୍ସସୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ନ ମେ, ମାରିସ, ସା ଦିଟ୍ଠୀତି ଯା ମେସା, ''ଇଧାଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ଅଞ୍ଞୋ ସମଣୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ନତ୍ଥୀ''ତି ପୁରେ ଦିଟ୍ଠି, ନତ୍ଥି ମେ ସା। କଥଂ ୱଜ୍ଜନ୍ତି କେନ କାରଣେନ ୱଦେଯ୍ୟଂ। ନିଚ୍ଚୋମ୍ହି ସସ୍ସତୋତି ଇମସ୍ସ କିର ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଲଦ୍ଧିଦିଟ୍ଠି ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠି ଚାତି ଦ୍ୱେ ଦିଟ୍ଠିଯୋ। ତତ୍ରାସ୍ସ ତଥାଗତଞ୍ଚେୱ ତଥାଗତସାୱକେ ଚ ପସ୍ସତୋ ଲଦ୍ଧିଦିଟ୍ଠି ପହୀନା। ଭଗୱା ପନେତ୍ଥ ମହନ୍ତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଦେସେସି। ବ୍ରହ୍ମା ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ଇତିସ୍ସ ମଗ୍ଗେନ ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠି ପହୀନା, ତସ୍ମା ଏୱମାହ।

ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମପାରିଚାରିକଂ। ଥେରାନଞ୍ହି ଭଣ୍ଡଗାହକଦହରା ୱିଯ ବ୍ରହ୍ମାନମ୍ପି ପାରିସଜ୍ଜା ବ୍ରହ୍ମାନୋ ନାମ ହୋନ୍ତି। ତେନୁପସଙ୍କମାତି କସ୍ମା ଥେରସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି? ଥେରେ କିରସ୍ସ ତତ୍ତକେନେୱ କଥାସଲ୍ଲାପେନ ୱିସ୍ସାସୋ ଉଦପାଦି, ତସ୍ମା ତସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି ଅଞ୍ଞେପୀତି ଯଥା ତୁମ୍ହେ ଚତ୍ତାରୋ ଜନା, କିନ୍ନୁ ଖୋ ଏୱରୂପା ଅଞ୍ଞେପି ଅତ୍ଥି, ଉଦାହୁ ତୁମ୍ହେ ଚତ୍ତାରୋ ଏୱ ମହିଦ୍ଧିକାତି? ତେୱିଜ୍ଜାତି ପୁବ୍ବେନିୱାସଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଆସୱକ୍ଖଯସଙ୍ଖାତାହି ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହି ସମନ୍ନାଗତା। ଇଦ୍ଧିପତ୍ତାତି ଇଦ୍ଧିୱିଧଞ୍ଞାଣଂ ପତ୍ତା। ଚେତୋପରିଯାଯକୋୱିଦାତି ପରେସଂ ଚିତ୍ତାଚାରେ କୁସଲା। ଏୱମେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞାପି ସରୂପେନ ୱୁତ୍ତା। ଦିବ୍ବସୋତଂ ପନ ତାସଂ ୱସେନ ଆଗତମେୱ ହୋତି। ବହୂତି ଏୱରୂପା ଛଳଭିଞ୍ଞା ବୁଦ୍ଧସାୱକା ବହୂ ଗଣନପଥଂ ଅତିକ୍କନ୍ତା, ସକଲଂ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ କାସାୱପଜ୍ଜୋତଂ କତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତୀତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ବ୍ରହ୍ମଲୋକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୭। ଛଟ୍ଠେ ପଚ୍ଚେକଂ ଦ୍ୱାରବାହନ୍ତି ଏକେକୋ ଏକେକଂ ଦ୍ୱାରବାହଂ ନିସ୍ସାଯ ଦ୍ୱାରପାଲା ୱିଯ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଇଦ୍ଧୋତି ଝାନସୁଖେନ ସମିଦ୍ଧୋ। ଫୀତୋତି ଅଭିଞ୍ଞାପୁପ୍ଫେହି ସୁପୁପ୍ଫିତୋ। ଅନଧିୱାସେନ୍ତୋତି ଅସହନ୍ତୋ। ଏତଦୱୋଚାତି ଏତେସଂ ନିମ୍ମିତବ୍ରହ୍ମାନଂ ମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ଏତଂ ''ପସ୍ସସି ମେ''ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ।

ତଯୋ ସୁପଣ୍ଣାତି ଗାଥାଯ ପଞ୍ଚସତାତି ସତପଦଂ ରୂପୱସେନ ୱା ପନ୍ତିୱସେନ ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ରୂପୱସେନ ତାୱ ତଯୋ ସୁପଣ୍ଣାତି ତୀଣି

ସୁପଣ୍ଣରୂପସତାନି। ଚତୁରୋ ଚ ହଂସାତି ଚତ୍ତାରିହଂସରୂପସତାନି। ବୁଗ୍ଗୀନିସା ପଞ୍ଚସତାତି ବ୍ଯଗ୍ଘସଦିସା ଏକଚ୍ଚେ ମିଗା ବ୍ଯଗ୍ଘୀନିସା ନାମ, ତେସଂ ବ୍ଯଗ୍ଘୀନିସାରୂପକାନଂ ପଞ୍ଚସତାନି, ପନ୍ତିୱସେନ ତଯୋ ସୁପଣ୍ଣାତି ତୀଣି ସୁପଣ୍ଣପନ୍ତିସତାନି, ଚତୁରୋ ହଂସାତି ଚତ୍ତାରି ହଂସପନ୍ତିସତାନି। ବ୍ଯଗ୍ଘୀନିସା ପଞ୍ଚସତାତି ପଞ୍ଚ ବ୍ଯଗ୍ଘୀନିସା ପନ୍ତିସତାନି। ଝାଯିନୋତି ଝାଯିସ୍ସ ମଯ୍ହଂ ୱିମାନେ ଅଯଂ ୱିଭୂତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଓଭାସଯନ୍ତି ଓଭାସଯମାନଂ। ଉତ୍ତରସ୍ସଂ ଦିସାଯନ୍ତି ତଂ କିର କନକୱିମାନଂ ତେସଂ ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ଠିତଟ୍ଠାନତୋ ଉତ୍ତରଦିସାଯଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଅଯଂ ପନସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଏୱରୂପେ କନକୱିମାନେ ୱସନ୍ତୋ ଅହଂ କସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି। ରୂପେ ରଣଂ ଦିସ୍ୱାତି ରୂପମ୍ହି ଜାତିଜରାଭଙ୍ଗସଙ୍ଖାତଂ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା। ସଦା ପୱେଧିତନ୍ତି ସୀତାଦୀହି ଚ ନିଚ୍ଚଂ ପୱେଧିତଂ ଚଲିତଂ ଘଟ୍ଟିତଂ ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା। ତସ୍ମା ନ ରୂପେ ରମତି ସୁମେଧୋତି ଯସ୍ମା ରୂପେ ରଣଂ ପସ୍ସତି, ସଦା ପୱେଧିତଞ୍ଚ ରୂପଂ ପସ୍ସତି, ତସ୍ମା ସୁମେଧୋ ସୁନ୍ଦରପଞ୍ଞୋ ସୋ ସତ୍ଥା ରୂପେ ନ ରମତୀତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। କୋକାଲିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୮। ସତ୍ତମେ ଅପ୍ପମେଯ୍ୟଂ ପମିନନ୍ତୋତି ଅପ୍ପମେଯ୍ୟଂ ଖୀଣାସୱପୁଗ୍ଗଲଂ "ଏତ୍ତକଂ ସୀଲଂ, ଏତ୍ତକୋ ସମାଧି, ଏତ୍ତକା ପଞ୍ଞା"ତି ଏୱଂ ମିନନ୍ତୋ। କୋଧୱିଦ୍ୱା ୱିକପ୍ପଯେତି କୋ ଇଧ ୱିଦ୍ୱା ମେଧାୱୀ ୱିକପ୍ପେଯ୍ୟ, ଖୀଣାସୱୋୱ ଖୀଣାସୱଂ ମିନନ୍ତୋ କପ୍ପେଯ୍ୟାତି ଦୀପେତି। ନିୱୁତଂ ତଂ ମଞ୍ଞେତି ଯୋ ପନ ପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ତଂ ପମେତୁଂ ଆରଭତି, ତଂ ନିୱୁତଂ ଅୱକୁଜ୍ଜପଞ୍ଞଂ ମଞ୍ଞାମୀତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। କତମୋଦକତିସ୍ସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୭୯। ଅଟ୍ଠମେ ଅକିସ୍ସୱନ୍ତି କିସ୍ସୱା ୱୁଚ୍ଚତି ପଞ୍ଞା, ନିପ୍ପଞ୍ଞୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ତୁରୂବ୍ରହ୍ମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୦। ନୱମେ ଆବାଧିକୋତି "ସାସପମତ୍ତୀହି ପୀଳକାହୀ"ତିଆଦିନା ନଯେନ ଅନନ୍ତରସୁତ୍ତେ ଆଗତେନ ଆବାଧେନ ଆବାଧିକୋ। ବାଳ୍ହଗିଲାନୋତି ଅଧିମତ୍ତଗିଲାନୋ। ତୁରୂତି କୋକାଲିକସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ତୁରୁତ୍ଥେରୋ ନାମ ଅନାଗାମିଫଲଂ ପତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ସୋ ଭୂମଟ୍ଠକଦେୱତା ଆଦିଂ କତ୍ୱା, "ଅଯୁତ୍ତଂ କୋକାଲିକେନ କତଂ ଅଗ୍ଗସାୱକେ ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁନା ଅବ୍ଭାଚିକ୍ଖନ୍ତେନା"ତି ପରମ୍ପରାଯ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସମ୍ପତ୍ତଂ କୋକାଲିକସ୍ସ ପାପକମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା – "ମା ମଯ୍ହଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ୱରାକୋ ନସ୍ସି, ଓୱଦିସ୍ସାମି ନଂ ଥେରେସୁ ଚିତ୍ତପସାଦତ୍ଥାଯା"ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ "ତୁରୂ ପଚ୍ଚେକବ୍ରହ୍ମା"ତି। ପେସଲାତି ପିଯସୀଲା। କୋସି ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋତି ନିପନ୍ନକୋୱ କବରକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଏୱମାହ। ପସ୍ସ ଯାୱଞ୍ଚ ତେତି ପସ୍ସ ଯତ୍ତକଂ ତଯା ଅପରଦ୍ଧଂ, ଅତ୍ତନୋ ନଲାଟେ ମହାଗଣ୍ଡଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ସାସପମତ୍ତାଯ ପୀଳକାଯ ମଂ ଚୋଦେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞସୀତି ଆହ।

ଅଥ ନଂ "ଅଦିଟ୍ଠିପ୍ପତ୍ତୋ ଅଯଂ ୱରାକୋ, ଗିଲୱିସୋ ୱିଯ କସ୍ସଚି ୱଚନଂ ନ କରିସ୍ସତୀ"ତି ଞତ୍ୱା ପୁରିସସ୍ସ ହୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କୁଠାରୀତି କୁଠାରିସଦିସା ଫରୁସା ୱାଚା। ଛିନ୍ଦତୀତି କୁସଲମୂଲସଙ୍ଖାତେ ମୂଲେଯେୱ ନିକନ୍ତତି। ନିନ୍ଦିଯନ୍ତି ନିନ୍ଦିତବ୍ବଂ ଦୁସ୍ସୀଲପୁଗ୍ଗଲଂ। ପସଂସତୀତି ଉତ୍ତମତ୍ଥେ ସମ୍ଭାୱେତ୍ୱା ଖୀଣାସୱୋତି ୱଦତି। ତଂ ୱା ନିନ୍ଦତି ଯୋ ପସଂସିଯୋତି , ଯୋ ୱା ପସଂସିତବ୍ବୋ ଖୀଣାସୱୋ, ତଂ ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁନା ଚୋଦେନ୍ତୋ "ଦୁସ୍ସୀଲୋ ଅଯ"ନ୍ତି ୱଦତି। ୱଚିନାତି ମୁଖେନ ସୋ କଲିନ୍ତି, ସୋ ତଂ ଅପରାଧଂ ମୁଖେନ ୱିଚିନାତି ନାମ। କଲିନା ତେନାତି ତେନ ଅପରାଧେନ ସୁଖଂ ନ ୱିନ୍ଦତି। ନିନ୍ଦିଯପସଂସାଯ ହି ପସଂସିଯନିନ୍ଦାଯ ଚ ସମକୋୱ ୱିପାକୋ।

ସବ୍ବସ୍ସାପିସହାପି ଅତ୍ତନାତି ସବ୍ବେନ ସକେନପି ଅତ୍ତନାପି ସଦ୍ଧିଂ ଯୋ ଅକ୍ଖେସୁ ଧନପରାଜଯୋ ନାମ, ଅଯଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକୋ ଅପରାଧୋ। ଯୋସୁଗତେସୂତି ଯୋ ପନ ସମ୍ମଗ୍ଗତେସୁ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ଚିତ୍ତଂ ପଦୁସ୍ସେଯ୍ୟ, ଅଯଂ ଚିତ୍ତପଦୋସୋୱ ତତୋ କଲିତୋ ମହନ୍ତତରୋ କଲି।

ଇଦାନି ତସ୍ସ ମହନ୍ତତରଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସତଂ ସହସ୍ସାନନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସତଂ ସହସ୍ସାନନ୍ତି ନିରବ୍ବୁଦଗଣନାଯ ସତସହସ୍ସଂ। ଛତ୍ତିଂସତୀତି ଅପରାନି ଛତ୍ତିଂସତି ନିରବ୍ବୁଦାନି। ପଞ୍ଚ ଚାତି ଅବ୍ବୁଦଗଣନାଯ ପଞ୍ଚ ଅବ୍ବୁଦାନି। ଯମରିଯଗରହୀତି ଯଂ ଅରିଯେ ଗରହନ୍ତୋ ନିରଯଂ ଉପପଜ୍ଜତି, ତତ୍ଥ ଏତ୍ତକଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। କୋକାଲିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୧। ଦସମେ କୋକାଲିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି, କୋ ଅଯଂ କୋକାଲିକୋ, କସ୍ମା ଚ ଉପସଙ୍କମି? ଅଯଂ କିର କୋକାଲିକରଟ୍ଠେ କୋକାଲିକନଗରେ କୋକାଲିକସେଟ୍ଠିସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ପିତରା କାରାପିତେ ଵିହାରେ ପଟିଵସତି ଚୂଳକୋକାଲିକୋତି ନାମେନ, ନ ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ ସିସ୍ସୋ। ସୋ ହି ବ୍ରାହ୍ମଣପୁତ୍ତୋ ମହାକୋକାଲିକୋ ନାମ। ଭଗଵତି ପନ ସାଵତ୍ଥିଯଂ ଵିହରନ୍ତେ ଦ୍ଵେ ଅଗ୍ଗସାଵକା ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରମାନା ଉପକଟ୍ଠାଯ ଵସ୍ସୂପନାଯିକାଯ ଵିଵେକାଵାସଂ ଵସିତୁକାମା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଚୀଵରମାଦାଯ ତସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ତଂ ନଗରଂ ପତ୍ଵା ତଂ ଵିହାରଂ ଅଗମଂସୁ। ତତ୍ଥ ନେସଂ କୋକାଲିକୋ ଵତ୍ତଂ ଦସ୍ସେସି। ତେ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ମୋଦିତ୍ଵା, ''ଆଵୁସୋ, ମଯଂ ଇଧ ତେମାସଂ ଵସିସ୍ସାମ, ମା କସ୍ସଚି ଆରୋଚେହୀ''ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ଵା ଵସିଂସୁ। ଵସିତ୍ଵା ପଵାରଣାଦିଵସେ ପଵାରେତ୍ଵା, ''ଗଚ୍ଛାମ ମଯଂ, ଆଵୁସୋ''ତି କୋକାଲିକଂ ଆପୁଚ୍ଛିଂସୁ। କୋକାଲିକୋ ''ଅଜ୍ଜେକଦିଵସଂ, ଆଵୁସୋ, ଵସିତ୍ଵା ସ୍ଵେ ଗମିସ୍ସଥା''ତି ଵତ୍ଵା ଦୁତିଯଦିଵସେ ନଗରଂ ପଵିସିତ୍ଵା ମନୁସ୍ସେ ଆମନ୍ତେସି – ''ଆଵୁସୋ, ତୁମ୍ହେ ଅଗ୍ଗସାଵକେ ଇଧାଗନ୍ତ୍ଵା ଵସମାନେପି ନ ଜାନାଥ, ନ ନେ କୋଚି ପଚ୍ଚଯେନାପି ନିମନ୍ତେତୀ''ତି। ନଗରଵାସିନୋ, ''କହଂ, ଭନ୍ତେ, ଥେରା, କସ୍ମା ନୋ ନ ଆରୋଚଯିତ୍ଥା''ତି? କିଂ ଆଵୁସୋ ଆରୋଚିତେନ, କିଂ ନ ପସ୍ସଥ ଦ୍ଵେ ଭିକ୍ଖୂ ଥେରାସନେ ନିସୀଦନ୍ତେ, ଏତେ ଅଗ୍ଗସାଵକାତି। ତେ ଖିପ୍ପଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ଵା ସପ୍ପିଫାଣିତାଦୀନି ଚେଵ ଚୀଵରଦୁସ୍ସାନି ଚ ସଂହରିଂସୁ।

କୋକାଲିକୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ପରମପ୍ପିଚ୍ଛା ଅଗ୍ଗସାଵକା ପଯୁତ୍ତଵାଚାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଲାଭଂ ନ ସାଦିଯିସ୍ସନ୍ତି , ଅସାଦିଯନ୍ତା 'ଆଵାସିକସ୍ସ ଦେଥା'ତି ଵକ୍ଖନ୍ତୀ''ତି। ତଂ ତଂ ଲାଭଂ ଗାହାପେତ୍ଵା ଥେରାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ଥେରା ଦିସ୍ଵାଵ ''ଇମେ ପଚ୍ଚଯା ନେଵ ଅମ୍ହାକଂ, ନ କୋକାଲିକସ୍ସ କପ୍ପନ୍ତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ଵା ପକ୍କମିଂସୁ। କୋକାଲିକୋ ''କଥଂ ହି ନାମ ଅତ୍ତନା ଅଗଣ୍ହନ୍ତା ମଯ୍ହମ୍ପି ଅଦାପେତ୍ଵା ପକ୍କମିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି? ଆଘାତଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ତେପି ଭଗଵତୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ପୁନ ଅତ୍ତନୋ ପରିସଂ ଆଦାଯ ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ତସ୍ମିଂ ରଟ୍ଠେ ତମେଵ ନଗରଂ ପଚ୍ଚାଗମିଂସୁ। ନାଗରା ଥେରେ ସଞ୍ଜାନିତ୍ଵା ସହ ପରିକ୍ଖାରେହି ଦାନଂ ସଜ୍ଜିତ୍ଵା ନଗରମଜ୍ଝେ ମଣ୍ଡପଂ କତ୍ଵା ଦାନଂ ଅଦଂସୁ, ଥେରାନଞ୍ଚ ପରିକ୍ଖାରେ ଉପନାମେସୁଂ। ଥେରା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଯ୍ୟାଦଯିଂସୁ। ତଂ ଦିସ୍ଵା କୋକାଲିକୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଇମେ ପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପିଚ୍ଛା ଅହେସୁଂ, ଇଦାନି ପାପିଚ୍ଛା ଜାତା, ପୁବ୍ବେପି ଅପ୍ପିଚ୍ଛସନ୍ତୁଟ୍ଠପଵିଵିତ୍ତସଦିସା ମଞ୍ଞେ''ତି ଥେରେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା, ''ଆଵୁସୋ, ତୁମ୍ହେ ପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପିଚ୍ଛା ଵିଯ, ଇଦାନି ପନ ପାପଭିକ୍ଖୂ ଜାତା''ତି ଵତ୍ଵା ''ମୂଲଟ୍ଠାନେଯେଵ ନେସଂ ପତିଟ୍ଠଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ତରମାନରୂପୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ସାଵତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମି। ଅଯମେଵ କୋକାଲିକୋ ଇମିନା ଚ କାରଣେନ ଉପସଙ୍କମୀତି ଵେଦିତବ୍ବୋ।

ଭଗଵା ତଂ ତୁରିତତୁରିତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵାଵ ଆଵଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞାସି – ''ଅଯଂ ଅଗ୍ଗସାଵକେ ଅକ୍କୋସିତୁକାମୋ ଆଗତୋ''ତି। ''ସକ୍କା ନୁ ଖୋ ପଟିସେଧେତୁ''ନ୍ତି ଚ ଆଵଜ୍ଜେନ୍ତୋ, ''ନ ସକ୍କା ପଟିସେଧେତୁଂ, ଥେରେସୁ ଅପରଜ୍ଝିତ୍ଵା କାଲଙ୍କତୋ ଏକଂସେନ ପଦୁମନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତୀ''ତି ଦିସ୍ଵା, ''ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେପି ନାମ ଗରହନ୍ତଂ ସୁତ୍ଵା ନ ନିସେଧେତୀ''ତି ଵାଦମୋଚନତ୍ଥଂ ଅରିଯୂପଵାଦସ୍ସ ଚ ମହାସାଵଜ୍ଜଭାଵଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ମା ହେଵନ୍ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଟିସେଧେସି। ତତ୍ଥ ମା ହେଵନ୍ତି ମା ଏଵଂ ଅଭଣି। ସଦ୍ଧାଯିକୋତି ସଦ୍ଧାଯ ଆକରୋ ପସାଦାଵହୋ ସଦ୍ଧାତବ୍ବଵଚନୋ ଵା। ପଚ୍ଚଯିକୋତି ପତ୍ତିଯାଯିତବ୍ବଵଚନୋ।

ପକ୍କାମୀତି କମ୍ମାନୁଭାଵେନ ଚୋଦିଯମାନୋ ପକ୍କାମି। ଓକାସକତଂ ହି କମ୍ମଂ ନ ସକ୍କା ପଟିବାହିତୁଂ, ତଂ ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ଠାତୁଂ ନ ଅଦାସି। ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସାତି ପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ସତୋ ନ ଚିରେନେଵ। ସବ୍ବୋ କାଯୋ ଫୁଟୋଅହୋସୀତି କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଓକାସଂ ଆଵଜ୍ଜେତ୍ଵା ସକଲସରୀରଂ ଅଟ୍ଠୀନି ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ଉଗ୍ଗତାହି ପୀଳକାହି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟଂ ଅହୋସି। ଯସ୍ମା ପନ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାଵେନ ତଥାରୂପଂ କମ୍ମଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାଵେ ଵିପାକଂ ନ ଦେତି, ଦସ୍ସନୂପଚାରେ ଵିଜହିତମତ୍ତେ ଦେତି, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ପୀଳକା ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। କଲାଯମତ୍ତିଯୋତି ଚଣକମତ୍ତିଯୋ। ବେଲୁଵସଲାଟୁକମତ୍ତିଯୋତି ତରୁଣବେଲୁଵମତ୍ତିଯୋ। (ବିଲ୍ଲମତ୍ତିଯୋତି ମହାବେଲୁଵମତ୍ତିଯୋ।) ପଭିଜ୍ଜିଂସୂତି ଭିଜ୍ଜିଂସୁ। ତାସୁ ଭିନ୍ନାସୁ ସକଲସରୀରଂ ପନସପକ୍କଂ ଵିଯ ଅହୋସି। ସୋ ପକ୍କେନ ଗତ୍ତେନ ଜେତଵନଦ୍ଵାରକୋଟ୍ଠକେ ଵିସଗିଲିତୋ ମଚ୍ଛୋ ଵିଯ କଦଲିପତ୍ତେସୁ ସଯି। ଅଥ ଧମ୍ମସଵନତ୍ଥଂ ଆଗତାଗତା ମନୁସ୍ସା – ''ଧି କୋକାଲିକ, ଧି କୋକାଲିକ, ଅଯୁତ୍ତମକାସି, ଅତ୍ତନୋଯେଵ ମୁଖଂ ନିସ୍ସାଯ ଅନଯବ୍ୟସନଂ ପତ୍ତୋ''ତି ଆହଂସୁ। ତେସଂ ସୁତ୍ଵା ଆରକ୍ଖଦେଵତା ଧି-କାରଂ ଅକଂସୁ। ଆରକ୍ଖକଦେଵତାନଂ ଆକାସଦେଵତାତି ଇମିନା ଉପାଯେନ ଯାଵ ଅକନିଟ୍ଠଭଵନା ଏକଧିକାରୋ ଉଦପାଦି। ଅଥସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ଓଵାଦଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ଵା ଗରହିତ୍ଵା ପକ୍କାମି।

କାଲମକାସୀତି ଉପଜ୍ଝାଯେ ପକ୍କନ୍ତେ କାଲମକାସି। ପଦୁମଂ ନିରଯନ୍ତି ପାଟିଯେକ୍କୋ ପଦୁମନିରଯୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅଵୀଚିମହାନିରଯମ୍ହିଯେଵ ପନ ପଦୁମଗଣନାଯ ପଚ୍ଚିତବ୍ବେ ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ୱୀସତିଖାରିକୋତି ମାଗଧକେନ ପତ୍ଥେନ ଚତ୍ତାରୋ ପତ୍ଥା କୋସଲରଟ୍ଠେ ଏକପତ୍ଥୋ ହୋତି, ତେନ ପତ୍ଥେନ ଚତ୍ତାରୋ ପତ୍ଥା ଆଳ୍ହକଂ, ଚତ୍ତାରି ଆଳ୍ହକାନି ଦୋଣଂ, ଚତୁଦୋଣା ମାନିକା, ଚତୁମାନିକା ଖାରୀ, ତାଯ ଖାରିଯା ୱୀସତିଖାରିକୋ। ତିଲୱାହୋତି ମାଗଧକାନଂ ସୁଖୁମତିଲାନଂ ତିଲସକଟଂ। ଅବ୍ବୁଦୋ ନିରଯୋତି ଅବ୍ବୁଦୋ ନାମ ପାଟିଯେକ୍କୋ ନିରଯୋ ନତ୍ଥି। ଅୱୀଚିମ୍ହିଯେୱ ପନ ଅବ୍ବୁଦଗଣନାଯ ପଚ୍ଚିତବ୍ବଟ୍ଠାନସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ନିରବ୍ବୁଦାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ୱସ୍ସଗଣନାପି ପନେତ୍ଥ ଏୱଂ ୱେଦିତବ୍ବା – ଯଥେୱ ହି ସତଂ ସତସହସ୍ସାନି କୋଟି ହୋତି, ଏୱଂ ସତଂ ସତସହସ୍ସକୋଟିଯୋ ପକୋଟି ନାମ ହୋତି, ସତଂ ସତସହସ୍ସପକୋଟିଯୋ କୋଟିପକୋଟି ନାମ, ସତଂ ସତସହସ୍ସକୋଟିପକୋଟିଯୋ ନହୁତଂ, ସତଂ ସତସହସ୍ସନହୁତାନି ନିନ୍ନହୁତଂ, ସତଂ ସତସହସ୍ସନିନ୍ନହୁତାନି ଏକଂ ଅବ୍ବୁଦଂ, ତତୋ ୱୀସତିଗୁଣଂ ନିରବ୍ବୁଦଂ। ଏସେୱ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥାତି। ଦସମଂ।

ପଠମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୨। ଦୁତିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ସନଙ୍କୁମାରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୨। ଦୁତିଯୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ସପ୍ପିନୀତୀରେତି ସପ୍ପିନୀନାମିକାଯ ନଦିଯା ତୀରେ। ସନଙ୍କୁମାରୋତି ସୋ କିର ପଞ୍ଚସିଖକୁମାରକକାଲେ ଝାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ କୁମାରକୱଣ୍ଣେନେୱ ୱିଚରତି। ତେନ ନଂ ‘‘କୁମାରୋ’’ତି ସଞ୍ଜାନନ୍ତି, ପୋରାଣକତ୍ତା ପନ ‘‘ସନଙ୍କୁମାରୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଜନେତସ୍ମିନ୍ତି ଜନିତସ୍ମିଂ, ପଜାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେ ଗୋତ୍ତପଟିସାରିନୋତି ଯେ ଜନେତସ୍ମିଂ ଗୋତ୍ତଂ ପଟିସରନ୍ତି ତେସୁ ଲୋକେ ଗୋତ୍ତପଟିସାରୀସୁ ଖତ୍ତିଯୋ ସେଟ୍ଠୋ। ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋତି ଭଯଭେରୱସୁତ୍ତପରିଯାଯେନ (ମ। ନି। ୧।୩୪ ଆଦଯୋ) ପୁବ୍ବେନିୱାସାଦୀହି ୱା ତୀହି, ଅମ୍ବଟ୍ଠସୁତ୍ତପରିଯାଯେନ (ଦୀ। ନି। ୧।୨୭୮ ଆଦଯୋ) ୱିପସ୍ସନାଞାଣଂ ମନୋମଯିଦ୍ଧି ଛ ଅଭିଞ୍ଞାଯୋତି ଇମାହି ୱା ଅଟ୍ଠହି ୱିଜ୍ଜାହି, ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତା ଇନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ଗୁତ୍ତଦ୍ୱାରତା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତା ଜାଗରିଯାନୁଯୋଗୋ ସତ୍ତ ସଦ୍ଧମ୍ମା ଚତ୍ତାରି ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନାନୀତି ଏୱଂ ପନ୍ନରସଧମ୍ମଭେଦେନ ଚରଣେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସୋ ସେଟ୍ଠୋ ଦେୱମାନୁସେତି ସୋ ଖୀଣାସୱବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦେୱେସୁ ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଉତ୍ତମୋତି। ପଠମଂ।

୨। ଦେୱଦତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୩। ଦୁତିଯେ ଅଚିରପକ୍କନ୍ତେତି ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେୱ ୱେଳୁୱନତୋ ଗଯାସୀସଂ ଗତେ। ଅସ୍ସତରିନ୍ତି ଗଦ୍ରଭସ୍ସ ୱଳୱାଯ ଜାତଂ। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୪। ତତିଯେ ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦନ୍ତି ଏୱଂନାମକଂ ଗାମଂ। ଉପସଙ୍କମୀତି ‘‘ସତ୍ଥା ଇଦାନିପି ୱୀରିଯଂ କରୋତି ପଧାନମନୁଯୁଞ୍ଜତି, ଗଚ୍ଛାମିସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା ସାସନାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ୱୀରିଯପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଗାଥଂ ୱକ୍ଖାମୀ’’ତି ଉପସଙ୍କମି।

ପନ୍ତାନୀତି ଜନତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନୁପଚାରେ ଠିତାନି। ସଂଯୋଜନୱିପ୍ପମୋକ୍ଖାତି ତାନି ଚ ସେନାସନାନି ସେୱମାନୋ ନ ଚୀୱରାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ସେୱେଯ୍ୟ, ଅଥ ଖୋ ଦସସଂଯୋଜନୱିପ୍ପମୋକ୍ଖତ୍ଥାଯ ଚରେଯ୍ୟ। ସଙ୍ଘେ ୱସେତି ତେସୁ ସେନାସନେସୁ ରତିଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠାକାଦୀନଂ ଚିତ୍ତାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଗଦ୍ରଭପିଟ୍ଠେ ରଜଂ ୱିଯ ଉପ୍ପତନ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେ ଅଚରିତ୍ୱା ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ୱସେଯ୍ୟ। ରକ୍ଖିତତ୍ତୋ ସତୀମାତି ତତ୍ଥ ଚ ୱସନ୍ତୋ ସଗୱଚଣ୍ଡୋ ଗୋଣୋ ୱିଯ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ଅୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ଅଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ରକ୍ଖିତତ୍ତୋ ସତିପଟ୍ଠାନପରାଯଣୋ ହୁତ୍ୱା ୱସେଯ୍ୟ।

ଇଦାନି ସଙ୍ଘେ ୱସମାନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ କୁଲାକୁଲନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପିଣ୍ଡିକାଯ ଚରନ୍ତୋତି ପିଣ୍ଡତ୍ଥାଯ ଚରମାନୋ। ସେୱେଥ ପନ୍ତାନି ସେନାସନାନୀତି ସଙ୍ଘମଜ୍ଝଂ ଓତରିତ୍ୱା ୱସମାନୋପି ଧୁରପରିୱେଣେ ତାଲନାଳିକେରଆଦୀନି ରୋପେତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାକାଦିସଂସଟ୍ଠୋ ନ ୱସେଯ୍ୟ, ଚିତ୍ତକଲ୍ଲତଂ ପନ ଜନେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ହାସେତ୍ୱା ତୋସେତ୍ୱା ପୁନ ପନ୍ତସେନାସନେ ୱସେଯ୍ୟାତି ଅରଞ୍ଞସ୍ସେୱ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତି। ଭଯାତି ୱଟ୍ଟଭଯତୋ। ଅଭଯେତି ନିବ୍ବାନେ। ୱିମୁତ୍ତୋତି ଅଧିମୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ୱସେଯ୍ୟ।

ଯତ୍ଥ ଭେରୱାତି ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ଭାଯଜନକା ସୱିଞ୍ଞାଣକା ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦଯୋ, ଅୱିଞ୍ଞାଣକା ରତ୍ତିଭାଗେ ଖାଣୁୱଲ୍ଲିଆଦଯୋ ବହୂ ଅତ୍ଥି। ସରୀସପାତି ଦୀଘଜାତିକାଦିସରୀସପା। ନିସୀଦି ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂତି ତାଦିସେ ଠାନେ ଭିକ୍ଖୁ ନିସିନ୍ନୋ। ଇମିନା ଇଦଂ ଦୀପେତି – ଭଗୱା ଯଥା ତୁମ୍ହେ ଏତରହି ତତ୍ରଟ୍ଠକଭେରୱାରମ୍ମଣାନି ଚେୱ ସରୀସପେ ଚ ୱିଜ୍ଜୁନିଚ୍ଛାରଣାଦୀନି ଚ ଅମନସିକତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା, ଏୱମେୱଂ ପଧାନମନୁଯୁତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ନିସୀଦନ୍ତୀତି।

ଜାତୁ ମେ ଦିଟ୍ଠନ୍ତି ଏକଂସେନ ମଯା ଦିଟ୍ଠଂ। ନ ଯିଦଂ ଇତିହୀତିହନ୍ତି ଇଦଂ ଇତିହ ଇତିହାତି ନ ତକ୍କହେତୁ ୱା ନଯହେତୁ ୱା ପିଟକସମ୍ପଦାନେନ ୱା ଅହଂ ୱଦାମି। ଏକସ୍ମିଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ମିନ୍ତି ଏକାଯ ଧମ୍ମଦେସନାଯ। ଧମ୍ମଦେସନା ହି ଇଧ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତା। ମଚ୍ଚୁହାଯିନନ୍ତି ମରଣପରିଚ୍ଚାଗିନଂ ଖୀଣାସୱାନଂ।

ଦସା ଚ ଦସଧା ଦସାତି ଏତ୍ଥ ଦସାତି ଦସେୱ, ଦସଧା ଦସାତି ସତଂ, ଅଞ୍ଞେ ଚ ଦସୁତ୍ତରଂ ସେଖସତଂ ପସ୍ସାମୀତି ୱଦତି। ସୋତସମାପନ୍ନାତି ମଗ୍ଗସୋତଂ ସମାପନ୍ନା। ଅତିରଚ୍ଛାନଗାମିନୋତି ଦେସନାମତ୍ତମେତଂ, ଅୱିନିପାତଧମ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଙ୍ଖାତୁଂ ନୋପି ସକ୍କୋମୀତି ମୁସାୱାଦଭଯେନ ଏତ୍ତକା ନାମ ପୁଞ୍ଞଭାଗିନୋ ସତ୍ତାତି ଗଣେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀତି ବହୁଂ ବ୍ରହ୍ମଧମ୍ମଦେସନଂ ସନ୍ଧାଯ ଏୱମାହ। ତତିଯଂ।

୪। ଅରୁଣୱତୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୫। ଚତୁତ୍ଥେ ଅଭିଭୂସମ୍ଭୱନ୍ତି ଅଭିଭୂ ଚ ସମ୍ଭୱୋ ଚ। ତେସୁ ଅଭିଭୂଥେରୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ପଞ୍ଞାଯ ଅଗ୍ଗୋ, ସମ୍ଭୱତ୍ଥେରୋ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ୱିଯ ସମାଧିନା ଅଗ୍ଗୋ। ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତୀତି ଅୱଜ୍ଝାଯନ୍ତି, ଲାମକତୋ ୱା ଚିନ୍ତେନ୍ତି। ଖିୟ୍ୟନ୍ତୀତି, କିନ୍ନାମେତଂ କିନ୍ନାମେତନ୍ତି? ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଥେନ୍ତି। ୱିପାଚେନ୍ତୀତି ୱିତ୍ଥାରଯନ୍ତା ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥେନ୍ତି। ହେଟ୍ଠିମେନ ଉପଡ୍ଢକାଯେନାତି ନାଭିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହେଟ୍ଠିମକାଯେନ। ପାଳିଯଂ ଏତ୍ତକମେୱ ଆଗତଂ। ଥେରୋ ପନ ''ପକତିୱଣ୍ଣଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ନାଗୱଣ୍ଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି, ସୁପଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ଗହେତ୍ୱା ୱା ଦସ୍ସେତୀ''ତିଆଦିନା (ପଟି। ମ। ୩।୧୩) ନଯେନ ଆଗତଂ ଅନେକପ୍ପକାରଂ ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନଂ ଦସ୍ସେସି। ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସୀତି ଥେରୋ କିର ଚିନ୍ତେସି – ''କଥଂ ଦେସିତା ନୁ ଖୋ ଧମ୍ମଦେସନା ସବ୍ବେସଂ ପିଯା ଅସ୍ସ ମନାପା''ତି। ତତୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ – ''ସବ୍ବେପି ପାସଣ୍ଡା ସବ୍ବେ ଦେୱମନୁସ୍ସା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସମଯେ ପୁରିସକାରଂ ୱଣ୍ଣଯନ୍ତି, ୱୀରିଯସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣୱାଦୀ ନାମ ନତ୍ଥି, ୱୀରିଯପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦେସେସ୍ସାମି, ଏୱଂ ଅଯଂ ଧମ୍ମଦେସନା ସବ୍ବେସଂ ପିଯା ଭୱିସ୍ସତି ମନାପା''ତି ଞତ୍ୱା ତୀସୁ ପିଟକେସୁ ୱିଚିନିତ୍ୱା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ଆରମ୍ଭଥାତି ଆରମ୍ଭୱୀରିଯଂ କରୋଥ। ନିକ୍କମଥାତି ନିକ୍କମୱୀରିଯଂ କରୋଥ। ଯୁଞ୍ଜଥାତି ପଯୋଗଂ କରୋଥ ପରକ୍କମଥ। ମଚ୍ଚୁନୋ ସେନନ୍ତି ମଚ୍ଚୁନୋ ସେନା ନାମ କିଲେସସେନା, ତଂ ଧୁନାଥ। ଜାତିସଂସାରନ୍ତି ଜାତିଞ୍ଚ ସଂସାରଞ୍ଚ, ଜାତିସଙ୍ଖାତଂ ୱା ସଂସାରଂ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସତୀତି ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦଂ କରିସ୍ସତି। କିଂ ପନ କତ୍ୱା ଥେରୋ ସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ୱିଞ୍ଞାପେସୀତି? ନୀଲକସିଣଂ ତାୱ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସବ୍ବତ୍ଥ ଆଲୋକଟ୍ଠାନେ ଅନ୍ଧକାରଂ ଫରି, ଓଦାତକସିଣଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅନ୍ଧକାରଟ୍ଠାନେ ଓଭାସଂ। ତତୋ ''କିମିଦଂ ଅନ୍ଧକାର''ନ୍ତି? ସତ୍ତାନଂ ଆଭୋଗେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଆଲୋକଂ ଦସ୍ସେସି। ଆଲୋକଟ୍ଠାନେ ଆଲୋକକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ''କିଂ ଆଲୋକୋ ଅଯ''ନ୍ତି? ୱିଚିନନ୍ତାନଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେସି। ଅଥ ତେସଂ ଥେରୋତି ୱଦନ୍ତାନଂ ଇମା ଗାଥାଯୋ ଅଭାସି, ସବ୍ବେ ଓସଟାଯ ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ୱିଯ ସଦ୍ଦଂ ସୁଣିଂସୁ। ଅତ୍ଥୋପି ନେସଂ ପାକଟୋ ଅହୋସି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ପରିନିବ୍ବାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୬। ପଞ୍ଚମେ ଉପୱତ୍ତନେ ମଲ୍ଲାନଂ ସାଲୱନେତି ଯଥେୱ ହି କଦମ୍ବନଦୀତୀରତୋ ରାଜମାତୁୱିହାରଦ୍ୱାରେନ ଥୂପାରାମଂ ଗନ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ଏୱଂ ହିରଞ୍ଞୱତିକାଯ ନାମ ନଦିଯା ପାରିମତୀରତୋ ସାଲୱନଂ ଉଯ୍ୟାନଂ। ଯଥା ଅନୁରାଧପୁରସ୍ସ ଥୂପାରାମୋ, ଏୱଂ ତଂ କୁସିନାରାଯ ହୋତି। ଯଥା ଥୂପାରାମତୋ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନଗରଂ ପୱିସନମଗ୍ଗୋ ପାଚୀନମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉତ୍ତରେନ ନିୱତ୍ତତି, ଏୱଂ ଉଯ୍ୟାନତୋ ସାଲପନ୍ତି ପାଚୀନମୁଖା ଗନ୍ତ୍ୱା ଉତ୍ତରେନ ନିୱତ୍ତା। ତସ୍ମା ତଂ ''ଉପୱତ୍ତନ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତସ୍ମିଂ ଉପୱତ୍ତନେ ମଲ୍ଲାନଂ ସାଲୱନେ। ଅନ୍ତରେନଯମକସାଲାନନ୍ତି ମୂଲକ୍ଖନ୍ଧୱିଟପପତ୍ତେହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଂସିବ୍ବିତ୍ୱା ଠିତସାଲାନଂ ଅନ୍ତରିକାଯ। ଅପ୍ପମାଦେନ ସମ୍ପାଦେଥାତି ସତିଅୱିପ୍ପୱାସେନ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ସମ୍ପାଦଯଥ। ଇତି ଭଗୱା ଯଥା ନାମ ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନୋ ମହଦ୍ଧନୋ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ପୁତ୍ତାନଂ ଧନସାରଂ ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱଂ ପରିନିବ୍ବାନମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନୋ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସ ୱସ୍ସାନି ଦିନ୍ନଂ ଓୱାଦଂ ସବ୍ବଂ ଏକସ୍ମିଂ ଅପ୍ପମାଦପଦେଯେୱ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଭାସି। ଅଯଂ ତଥାଗତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମା ୱାଚାତି ଇଦଂ ପନ ସଙ୍ଗୀତିକାରାନଂ ୱଚନଂ।

ଇତୋ ପରଂ ଯଂ ପରିନିବ୍ବାନପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଭଗୱା ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ, ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ପଠମଂ ଝାନନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ

ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ସମାପନ୍ନେ ଭଗୱତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା, ‘‘ପରିନିବ୍ବୁତୋ ସତ୍ଥା’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ଦେୱମନୁସ୍ସା ଏକପ୍ପହାରେନ ୱିରୱିଂସୁ, ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋପି – ‘‘ପରିନିବ୍ବୁତୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁରୁଦ୍ଧ ଭଗୱା’’ତି ଥେରଂ ପୁଚ୍ଛି। ଥେରୋ ‘‘ନ ଖୋ, ଆୱୁସୋ ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ଅପିଚ ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧଂ ସମାପନ୍ନୋ’’ତି ଆହ। କଥଂ ପନ ସୋ ଅଞ୍ଞାସି? ଥେରୋ କିର ସତ୍ଥାରା ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ତଂ ତଂ ସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଯାୱ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନୱୁଟ୍ଠାନଂ, ତାୱ ଗନ୍ତ୍ୱା, ‘‘ଇଦାନି ଭଗୱା ନିରୋଧଂ ସମାପନ୍ନୋ, ଅନ୍ତୋନିରୋଧେ ଚ କାଲଂକିରିଯା ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଅଞ୍ଞାସି।

ଅଥ ଖୋ ଭଗୱା ସଞ୍ଞାୱେଦଯିତନିରୋଧସମାପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ସମାପଜ୍ଜି…ପେ… ତତିଯଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଭଗୱା ଚତୁୱୀସତିଯା ଠାନେସୁ ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି, ତେରସସୁ ଠାନେସୁ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ… ତଥା ତତିଯଂ… ପନ୍ନରସସୁ ଠାନେସୁ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। କଥଂ? ଦସସୁ ଅସୁଭେସୁ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରେ ଅଟ୍ଠସୁ କସିଣେସୁ ମେତ୍ତାକରୁଣାମୁଦିତେସୁ ଆନାପାନେ ପରିଚ୍ଛେଦାକାସେତି ଇମେସୁ ତାୱ ଚତୁୱୀସତିଯା ଠାନେସୁ ପଠମଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଠପେତ୍ୱା ପନ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରଞ୍ଚ ଦସ ଚ ଅସୁଭାନି ସେସେସୁ ତେରସସୁ ଦୁତିଯଂ ଝାନଂ… ତେସ୍ୱେୱ ତତିଯଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଅଟ୍ଠସୁ ପନ କସିଣେସୁ ଉପେକ୍ଖାବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଆନାପାନେ ପରିଚ୍ଛେଦାକାସେ ଚତୂସୁ ଅରୂପେସୂତି ଇମେସୁ ପନ୍ନରସସୁ ଠାନେସୁ ଚତୁତ୍ଥଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜି। ଅଯମ୍ପି ଚ ସଙ୍ଖେପକଥାୱ। ନିବ୍ବାନପୁରଂ ପୱିସନ୍ତୋ ପନ ଭଗୱା ଧମ୍ମସ୍ସାମି ସବ୍ବାପି ଚତୁୱୀସତିକୋଟିସତସହସ୍ସସଙ୍ଖା ସମାପତ୍ତିଯୋ ପୱିସିତ୍ୱା ୱିଦେସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଞାତିଜନଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ୱିଯ ସବ୍ବସମାପତ୍ତିସୁଖଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ପୱିଟ୍ଠୋ।

ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସମନନ୍ତରା ଭଗୱା ପରିନିବ୍ବାଯୀତି ଏତ୍ଥ ଚ ଝାନସମନନ୍ତରଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସମନନ୍ତରନ୍ତି, ଦ୍ୱେ ସମନନ୍ତରାନି। ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଭୱଙ୍ଗଂ ଓତିଣ୍ଣସ୍ସ ତତ୍ଥେୱ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଝାନସମନନ୍ତରଂ ନାମ, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପୁନ ଝାନଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଭୱଙ୍ଗଂ ଓତିଣ୍ଣସ୍ସ ତତ୍ଥେୱ ପରିନିବ୍ବାନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସମନନ୍ତରଂ ନାମ। ଇମାନି ଦ୍ୱେପି ସମନନ୍ତରାନେୱ। ଭଗୱା ପନ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଝାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ଝାନଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତେନ ଅବ୍ୟାକତେନ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚେନ ପରିନିବ୍ବାଯି। ଯେ ହି କେଚି ବୁଦ୍ଧା ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ୱା ଅରିଯସାୱକା ୱା ଅନ୍ତମସୋ କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକଂ ଉପାଦାଯ ସବ୍ବେ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତେନେୱ ଅବ୍ୟାକତେନ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚେନ କାଲଂ କରୋନ୍ତି।

ଭୂତାତି ସତ୍ତା। ଅପ୍ପଟିପୁଗ୍ଗଲୋତି ପଟିଭାଗପୁଗ୍ଗଲୱିରହିତୋ। ବଲପ୍ପତ୍ତୋତି ଦସୱିଧଂ ଞାଣବଲଂ ପତ୍ତୋ। ଉପ୍ପାଦୱଯଧମ୍ମିନୋତି ଉପ୍ପାଦୱଯସଭାୱା। ତେସଂ ୱୂପସମୋତି ତେସଂ ସଙ୍ଖାରାନଂ ୱୂପସମୋ। ସୁଖୋତି ଅସଙ୍ଖତଂ ନିବ୍ବାନମେୱ ସୁଖନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଦାସୀତି ‘‘ସହ ପରିନିବ୍ବାନା ମହାଭୂମିଚାଲୋ ଅହୋସୀ’’ତି ଏୱଂ ମହାପରିନିବ୍ବାନେ (ଦୀ। ନି। ୨।୨୨୦) ୱୁତ୍ତଂ ଭୂମିଚାଲଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ସୋ ହି ଲୋମହଂସନକୋ ଚ ଭିଂସନକୋ ଚ ଆସି। ସବ୍ବାକାରୱରୂପେତେତି ସବ୍ବାକାରୱରଗୁଣୂପେତେ। ନାହୁ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୋତି ନ ଜାତୋ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୋ। ଅନେଜୋତି ତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତାଯ ଏଜାଯ ଅଭାୱେନ ଅନେଜୋ। ସନ୍ତିମାରବ୍ଭାତି ଅନୁପାଦିସେସଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆରବ୍ଭ ପଟିଚ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ। ଚକ୍ଖୁମାତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମା। ପରିନିବ୍ବୁତୋତି ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ। ଅସଲ୍ଲୀନେନାତି ଅନଲ୍ଲୀନେନ ଅସଙ୍କୁଟିତେନ ସୁୱିକସିତେନେୱ ଚିତ୍ତେନ। ୱେଦନଂ ଅଜ୍ଝୱାସଯୀତି ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେସି, ନ ୱେଦନାନୁୱତ୍ତୀ ହୁତ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ସମ୍ପରିୱତ୍ତି। ୱିମୋକ୍ଖୋତି କେନଚି ଧମ୍ମେନ ଅନାୱରଣୱିମୋକ୍ଖୋ ସବ୍ବସୋ ଅପଞ୍ଞତ୍ତିଭାୱୂପଗମୋ ପଜ୍ଜୋତନିବ୍ବାନସଦିସୋ ଜାତୋତି। ପଞ୍ଚମଂ।

ଦୁତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ଇତି ସାରତ୍ଥପ୍ପକାସିନିଯା

ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

ବ୍ରହ୍ମସଂଯୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୭। ବ୍ରାହ୍ମଣସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ଅରହନ୍ତୱଗ୍ଗୋ

୧। ଧନଞ୍ଜାନୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୭। ବ୍ରାହ୍ମଣସଂଯୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମେ ଧନଞ୍ଜାନୀତି ଧନଞ୍ଜାନିଗୋତ୍ତା। ଉକ୍କଟ୍ଠଗୋତ୍ତା କିରେସା। ସେସବ୍ରାହ୍ମଣା କିର ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ମୁଖତୋ ଜାତା, ଧନଞ୍ଜାନିଗୋତ୍ତା ମତ୍ଥକଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତାତି ତେସଂ ଲଦ୍ଧି। ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି କସ୍ମା ଉଦାନେସି? ସୋ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ''ବୁଦ୍ଧୋ ଧମ୍ମୋ ସଙ୍ଘୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ କଣ୍ଣେ ପିଦହତି, ଅନ୍ଧୋ ଖଦିରଖାଣୁସଦିସୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପନ ସୋତାପନ୍ନା ଅରିଯସାୱିକା। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚସତାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅପ୍ପୋଦକଂ ପାଯାସଂ ଦେତି, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ନାନାରସଭୋଜନଂ। ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦାନଦିୱସେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ତସ୍ସ ୱସୱତ୍ତିତାଯ ପହୀନମଚ୍ଛେରତାଯ ଚ ସହତ୍ଥା ପରିୱିସତି। ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପନ ଦାନଦିୱସେ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପାତୋୱ ଘରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଲାଯତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଅସମ୍ମନ୍ତେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଆହ – ''ସ୍ୱେ ଭୋତି ଅମ୍ହାକଂ ଘରେ ପଞ୍ଚସତା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ମଯା କିଂ କାତବ୍ବଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାତି? ତଯା ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି କାତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବଂ ପଚନପରିୱେସନଂ ଅଞ୍ଞେ କରିସ୍ସନ୍ତି। ଯଂ ପନ ତ୍ୱଂ ଠିତାପି ନିସିନ୍ନାପି ଖିପିତ୍ୱାପି ଉକ୍କାସିତ୍ୱାପି ''ନମୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସା''ତି ତସ୍ସ ମୁଣ୍ଡକସ୍ସ ସମଣକସ୍ସ ନମକ୍କାରଂ କରୋସି, ତଂ ସ୍ୱେ ଏକଦିୱସମତ୍ତଂ ମା ଅକାସି। ତଂ ହି ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅନତ୍ତମନା ହୋନ୍ତି, ମା ମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ଭିନ୍ଦସୀତି। ତ୍ୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ୱା ଭିଜ୍ଜ ଦେୱେହି ୱା, ଅହଂ ପନ ସତ୍ଥାରଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ନ ସକ୍କୋମି ଅନମସ୍ସମାନା ସଣ୍ଠାତୁନ୍ତି। ଭୋତି କୁଲସତିକେ ଗାମେ ଗାମଦ୍ୱାରମ୍ପି ତାୱ ପିଦହିତୁଂ ୱାଯମନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ଦ୍ୱୀହଙ୍ଗୁଲେହି ପିଦହିତବ୍ବଂ ମୁଖଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଭୋଜନକାଲମତ୍ତଂ ପିଦହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋସୀତି। ଏୱଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥେତ୍ୱାପି ସୋ ନିୱାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଉସ୍ସୀସକେ ଠପିତଂ ମଣ୍ଡଲଗ୍ଗଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା – ''ଭୋତି ସଚେ ସ୍ୱେ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ନିସିନ୍ନେସୁ ତଂ ମୁଣ୍ଡସମଣକଂ ନମସ୍ସସି, ଇମିନା ତଂ ଖଗ୍ଗେନ ପାଦତଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ କେସମତ୍ଥକା କଳୀରଂ ୱିଯ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ରାସିଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଇମଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

''ଇମିନା ମଣ୍ଡଲଗ୍ଗେନ, ପାଦତୋ ଯାୱ ମତ୍ଥକା;

କଳୀରମିୱ ଛେଜ୍ଜାମି, ଯଦି ମିଚ୍ଛଂ ନ କାହସି।

''ସଚେ ବୁଦ୍ଧୋତି ଭଣସି, ସଚେ ଧମ୍ମୋତି ଭାସସି;

ସଚେ ସଙ୍ଘୋତି କିତ୍ତେସି, ଜୀୱନ୍ତୀ ମେ ନିୱେସନେ''ତି।

ଅରିଯସାୱିକା ପନ ପଥୱୀ ୱିଯ ଦୁପ୍ପକମ୍ପା, ସିନେରୁ ୱିଯ ଦୁପ୍ପରିୱତ୍ତିଯା। ସା ତେନ ନଂ ଏୱମାହ –

''ସଚେ ମେ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନି, କାମଂ ଛେଜ୍ଜସି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ନେୱାହଂ ୱିରମିସ୍ସାମି, ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ ସାସନା।

''ନାହଂ ଓକ୍କା ୱରଧରା, ସକ୍କା ରୋଧଯିତୁଂ ଜିନା;

ଧୀତାହଂ ବୁଦ୍ଧସେଟ୍ଠସ୍ସ, ଛିନ୍ଦ ୱା ମଂ ୱଧସ୍ସୁ ୱା''ତି।

ଏୱଂ ଧନଞ୍ଜାନିଗଜ୍ଜିତଂ ନାମ ଗଜ୍ଜନ୍ତୀ ପଞ୍ଚ ଗାଥାସତାନି ଅଭାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପରାମସିତୁଂ ୱା ପହରିତୁଂ ୱା ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ''ଭୋତି ଯଂ ତେ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ କରୋହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଖଗ୍ଗଂ ସଯନେ ଖିପି। ପୁନଦିୱସେ ଗେହଂ ହରିତୁପଲିତ୍ତଂ କାରାପେତ୍ୱା ଲାଜାପୁଣ୍ଣଘଟମାଲାଗନ୍ଧାଦୀହି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସତାନଂ ନୱସପ୍ପିସକ୍ଖରମଧୁଯୁତ୍ତଂ ଅପ୍ପୋଦକପାଯାସଂ ପଟିଯାଦାପେତ୍ୱା କାଲଂ ଆରୋଚାପେସି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୀପି ପାତୋୱ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ସଯଂ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ ଅହତୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତଗ୍ଘନକଂ ଏକଂସଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତା ସୁୱଣ୍ଣକଟଚ୍ଛୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଭତ୍ତଗ୍ଗେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପରିୱିସମାନା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକପନ୍ତିଯଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଭତ୍ତଂ ଉପସଂହରନ୍ତୀ ଦୁନ୍ନିକ୍ଖିତ୍ତେ ଦାରୁଭଣ୍ଡେ ପକ୍ଖଲି। ପକ୍ଖଲନଘଟ୍ଟନାଯ ଦୁକ୍ଖା ୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଦସବଲଂ ସରି। ସତିସମ୍ପନ୍ନତାଯ ପନ ପାଯାସପାତିଂ ଅଚ୍ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସଣିକଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସତାନଂ ମଜ୍ଝେ ସିରସି ଅଞ୍ଜଲିଂ ଠପେତ୍ୱା ଯେନ ୱେଳୁୱନଂ, ତେନଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି।

ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସମଯେ ତେସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ କେଚି ଭୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି, କେଚି ଭୁଞ୍ଜମାନା, କେଚି ହତ୍ଥେ ଓତାରିତମତ୍ତା, କେସଞ୍ଚି ଭୋଜନଂ ପୁରତୋ ଠପିତମତ୍ତଂ ହୋତି। ତେ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାୱ ସିନେରୁମତ୍ତେନ ମୁଗ୍ଗରେନ ସୀସେ ପହଟା ୱିଯ କଣ୍ଣେସୁ ସୂଲେନ ୱିଦ୍ଧା ୱିଯ ଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସଂ ପଟିସଂୱେଦିଯମାନା ‘‘ଇମିନା ଅଞ୍ଞଲଦ୍ଧିକେନ ମଯଂ ଘରଂ ପୱେସିତା’’ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ହତ୍ଥେ ପିଣ୍ଡଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ମୁଖେନ ଗହିତଂ ନିଟ୍ଠୁଭିତ୍ୱା ଧନୁଂ ଦିସ୍ୱା କାକା ୱିଯ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଅକ୍କୋସମାନା ଦିସାୱିଦିସା ପକ୍କମିଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏୱଂ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଦିସ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ସୀସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଓଲୋକେତ୍ୱା, ‘‘ଇଦମେୱ ଭଯଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନା ମଯଂ ହିଯ୍ୟୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭୋତିଂ ଯାଚନ୍ତା ନ ଲଭିମ୍ହା’’ତି ନାନପ୍ପକାରେହି ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା, ଏତଂ ‘‘ଏୱମେୱଂ ପନା’’ତିଆଦିୱଚନଂ ଅୱୋଚ।

ଉପସଙ୍କମୀତି ‘‘ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଗାମନିଗମରଟ୍ଠପୂଜିତୋ, ନ ସକ୍କା ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଂ ୱା ତଂ ୱା ୱତ୍ୱା ସନ୍ତଜ୍ଜେତୁଂ, ଏକମେୱ ନଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋୱ ‘‘କିଂସୁ ଛେତ୍ୱା’’ତି ଗାଥଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା – ‘‘ସଚେ ‘ଅସୁକସ୍ସ ନାମ ୱଧଂ ରୋଚେମୀ’ତି ୱକ୍ଖତି, ଅଥ ନଂ ‘ଯେ ତୁଯ୍ହଂ ନ ରୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତେ ମାରେତୁକାମୋସି, ଲୋକୱଧାଯ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, କିଂ ତୁଯ୍ହଂ ସମଣଭାୱେନା’ତି? ନିଗ୍ଗହେସ୍ସାମି। ସଚେ ‘ନ କସ୍ସଚି ୱଧଂ ରୋଚେମୀ’ତି ୱକ୍ଖତି, ଅଥ ନଂ ‘ତ୍ୱଂ ରାଗାଦୀନମ୍ପି ୱଧଂ ନ ଇଚ୍ଛସି। କସ୍ମା ସମଣୋ ହୁତ୍ୱା ଆହିଣ୍ଡସୀ’ତି? ନିଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀ। ଇତି ଇମଂ ଉଭତୋକୋଟିକଂ ପଞ୍ହଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ନେୱ ଗିଲିତୁଂ ନ ଉଗ୍ଗିଲିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି । ସମ୍ମୋଦୀତି ଅତ୍ତନୋ ପଣ୍ଡିତତାଯ କୁଦ୍ଧଭାୱଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ମଧୁରକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ସମ୍ମୋଦି। ପଞ୍ହୋ ଦେୱତାସଂଯୁତ୍ତେ କଥିତୋ। ସେସମ୍ପି ହେଟ୍ଠା ୱିତ୍ଥାରିତମେୱାତି। ପଠମଂ।

୨। ଅକ୍କୋସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୮। ଦୁତିଯେ ଅକ୍କୋସକଭାରଦ୍ୱାଜୋତି ଭାରଦ୍ୱାଜୋୱ ସୋ, ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ପନ ଗାଥା ସତେହି ତଥାଗତଂ ଅକ୍କୋସନ୍ତୋ ଆଗତୋତି। ‘‘ଅକ୍କୋସକଭାରଦ୍ୱାଜୋ’’ତି ତସ୍ସ ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ନାମଂ ଗହିତଂ। କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋତି ‘‘ସମଣେନ ଗୋତମେନ ମଯ୍ହଂ ଜେଟ୍ଠକଭାତରଂ ପବ୍ବାଜେନ୍ତେନ ଜାନି କତା, ପକ୍ଖୋ ଭିନ୍ନୋ’’ତି କୋଧେନ କୁପିତୋ ଦୋମନସ୍ସେନ ଚ ଅନତ୍ତମନୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକ୍କୋସତୀତି ‘‘ଚୋରୋସି, ବାଲୋସି, ମୂଳ୍ହୋସି, ଥେନୋସି, ଓଟ୍ଠୋସି, ମେଣ୍ଡୋସି, ଗୋଣୋସି, ଗଦ୍ରଭୋସି, ତିରଚ୍ଛାନଗତୋସି, ନେରଯିକୋସୀ’’ତି ଦସହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ଅକ୍କୋସତି। ପରିଭାସତୀତି ‘‘ହୋତୁ ମୁଣ୍ଡକସମଣକ, ‘ଅଦଣ୍ଡୋ ଅହ’ନ୍ତି କରୋସି, ଇଦାନି ତେ ରାଜକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦଣ୍ଡଂ ଆରୋପେସ୍ସାମୀ’’ତିଆଦୀନି ୱଦନ୍ତୋ ପରିଭାସତି ନାମ।

ସମ୍ଭୁଞ୍ଜତୀତି ଏକତୋ ଭୁଞ୍ଜତି। ୱୀତିହରତୀତି କତସ୍ସ ପଟିକାରଂ କରୋତି। ଭଗୱନ୍ତଂ ଖୋ, ଗୋତମନ୍ତି କସ୍ମା ଏୱମାହ? ‘‘ତୱେୱେତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତୱେୱେତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି କିରସ୍ସ ସୁତ୍ୱା। ‘‘ଇସଯୋ ନାମ କୁପିତା ସପନ୍ତଂ ଦେନ୍ତି କିସୱଚ୍ଛାଦଯୋ ୱିଯା’’ତି ଅନୁସ୍ସୱୱସେନ ‘‘ସପତି ମଂ ମଞ୍ଞେ ସମଣୋ ଗୋତମୋ’’ତି ଭଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ।

ଦନ୍ତସ୍ସାତି ନିବ୍ବିସେୱନସ୍ସ। ତାଦିନୋତି ତାଦିଲକ୍ଖଣଂ ପତ୍ତସ୍ସ। ତସ୍ସେୱ ତେନ ପାପିଯୋତି ତସ୍ସେୱ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ତେନ କୋଧେନ ପାପଂ ହୋତି। ସତୋ ଉପସମ୍ମତୀତି ସତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ହୁତ୍ୱା ଅଧିୱାସେତି। ଉଭିନ୍ନଂ ତିକିଚ୍ଛନ୍ତାନନ୍ତି ଉଭିନ୍ନଂ ତିକିଚ୍ଛନ୍ତଂ। ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ସତୋ ଉପସମ୍ମତି, ଉଭିନ୍ନମତ୍ଥଂ ଚରତି ତିକିଚ୍ଛତି ସାଧେତି, ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଜନା ବାଲୋତି ମଞ୍ଞନ୍ତି। କୀଦିସା ଜନା? ଯେ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋୱିଦା। ଧମ୍ମସ୍ସାତି ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧଧମ୍ମସ୍ସ ୱା ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମସ୍ସ ୱା। ଅକୋୱିଦାତି ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ଅକୁସଲା ଅନ୍ଧବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନା। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଅସୁରିନ୍ଦକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୮୯। ତତିଯେ ଅସୁରିନ୍ଦକଭାରଦ୍ୱାଜୋତି ଅକ୍କୋସକଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ କନିଟ୍ଠୋ। କୁପିତୋତି ତେନେୱ କାରଣେନ କୁଦ୍ଧୋ। ଜଯଞ୍ଚେୱସ୍ସ ତଂ ହୋତୀତି ଅସ୍ସେୱ ତଂ ଜଯଂ ହୋତି, ସୋ ଜଯୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ । କତମସ୍ସାତି? ଯା ତିତିକ୍ଖା ୱିଜାନତୋ ଅଧିୱାସନାଯ ଗୁଣଂ ୱିଜାନନ୍ତସ୍ସ ତିତିକ୍ଖା

ଅଧିୱାସନା, ଅଯଂ ତସ୍ସ ୱିଜାନତୋୱ ଜଯୋ। ବାଲୋ ପନ ଫରୁସଂ ଭଣନ୍ତୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ ଜଯୋ’’ତି କେୱଲଂ ଜଯଂ ମଞ୍ଞତି। ତତିଯଂ।

୪। ବିଲଙ୍ଗୀକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୦। ଚତୁତ୍ଥେ ବିଲଙ୍ଗିକଭାରଦ୍ୱାଜୋତି ଭାରଦ୍ୱାଜୋୱ ସୋ, ନାନପ୍ପକାରଂ ପନ ସୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ସମ୍ଭାରଯୁତ୍ତଞ୍ଚ କଞ୍ଜିକଂ କାରେତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣାପେନ୍ତୋ ବହୁଧନଂ ସଙ୍ଘରୀତି ‘‘ବିଲଙ୍ଗିକଭାରଦ୍ୱାଜୋ’’ତି ତସ୍ସ ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ନାମଂ ଗହିତଂ। ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋତି ‘‘ତଯୋ ମେ ଜେଟ୍ଠକଭାତରୋ ଇମିନା ପବ୍ବାଜିତା’’ତି ଅତିୱିଯ କୁଦ୍ଧୋ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଗାଥା ପନ ଦେୱତାସଂଯୁତ୍ତେ କଥିତାୱ। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅହିଂସକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୧। ପଞ୍ଚମେ ଅହିଂସକଭାରଦ୍ୱାଜୋତି ଭାରଦ୍ୱାଜୋୱେସ, ଅହିଂସକପଞ୍ହଂ ପନ ପୁଚ୍ଛି, ତେନସ୍ସେତଂ ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ନାମଂ ଗହିତଂ। ନାମେନ ୱା ଏସ ଅହିଂସକୋ, ଗୋତ୍ତେନ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ। ଅହିଂସକାହନ୍ତି ଅହିଂସକୋ ଅହଂ, ଇତି ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋ ଜାନାତୂତି ଆହ। ତଥା ଚସ୍ସାତି ତଥା ଚେ ଅସ୍ସ, ଭୱେଯ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ହିଂସତୀତି ନ ୱିହେଠେତି ନ ଦୁକ୍ଖାପେତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଜଟାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୨। ଛଟ୍ଠେ ଜଟାଭାରଦ୍ୱାଜୋତି ଭାରଦ୍ୱାଜୋୱେସ, ଜଟାପଞ୍ହସ୍ସ ପନ ପୁଚ୍ଛିତତ୍ତା ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ। ସେସଂ ଦେୱତାସଂଯୁତ୍ତେ କଥିତମେୱ। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ସୁଦ୍ଧିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୩। ସତ୍ତମେ ସୁଦ୍ଧିକଭାରଦ୍ୱାଜୋତି ଅଯମ୍ପି ଭାରଦ୍ୱାଜୋୱ, ସୁଦ୍ଧିକପଞ୍ହସ୍ସ ପନ ପୁଚ୍ଛିତତ୍ତା ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ। ସୀଲୱାପି ତପୋକରନ୍ତି ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋପି ତପୋକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ। ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋତି ଏତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜାତି ତଯୋ ୱେଦା। ଚରଣନ୍ତି ଗୋତ୍ତଚରଣଂ। ସୋ ସୁଜ୍ଝତି ନ ଅଞ୍ଞା ଇତରା ପଜାତି ସୋ ତେୱିଜ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୁଜ୍ଝତି, ଅଯଂ ପନ ଅଞ୍ଞା ନାମିକା ପଜା ନ ସୁଜ୍ଝତୀତି ୱଦତି। ବହୁମ୍ପି ପଲପଂ ଜପ୍ପନ୍ତି ବହୁମ୍ପି ପଲପଂ ଜପ୍ପନ୍ତୋ, ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋୱ ସୁଜ୍ଝତୀ’’ତି ଏୱଂ ୱଚନସହସ୍ସମ୍ପି ଭଣନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ତୋକସମ୍ବୂତି ଅନ୍ତୋ କିଲେସପୂତିସଭାୱେନ ପୂତିକୋ। ସଂକିଲିଟ୍ଠୋତି କିଲିଟ୍ଠେହି କାଯକମ୍ମାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଅଗ୍ଗିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୪। ଅଟ୍ଠମେ ଅଗ୍ଗିକଭାରଦ୍ୱାଜୋତି ଅଯମ୍ପି ଭାରଦ୍ୱାଜୋୱ, ଅଗ୍ଗି ପରିଚରଣୱସେନ ପନସ୍ସ ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଏତଂ ନାମଂ ଗହିତଂ। ସନ୍ନିହିତୋ ହୋତୀତି ସଂଯୋଜିତୋ ହୋତି। ଅଟ୍ଠାସୀତି କସ୍ମା ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠାସି? ଭଗୱା କିର ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଇମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏୱରୂପଂ ଅଗ୍ଗପାଯାସଂ ଗହେତ୍ୱା ‘ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ଭୋଜେମୀ’ତି ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ଝାପେନ୍ତୋ ଅଫଲଂ କରୋତି ଅପାଯମଗ୍ଗଂ ୱୋକ୍କମତି, ଇମଂ ଲଦ୍ଧିଂ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅପାଯପୂରକୋୱ ଭୱିସ୍ସତି, ଗଚ୍ଛାମିସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନାଯ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗେ ଚେୱ ଚତ୍ତାରି ଚ ଫଲାନି ଦେମୀ’’ତି, ତସ୍ମା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯେ ରାଜଗହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠାସି।

ତୀହି ୱିଜ୍ଜାହୀତି ତୀହି ୱେଦେହି। ଜାତିମାତି ଯାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହଯୁଗା ପରିସୁଦ୍ଧାଯ ଜାତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ। ସୁତୱା ବହୂତି ବହୁ ନାନପ୍ପକାରେ ଗନ୍ଥେ ସୁତୱା। ସୋମଂ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟାତି ସୋ ତେୱିଜ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଇମଂ ପାଯାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଯୁତ୍ତୋ, ତୁମ୍ହାକଂ ପନେସ ପାଯାସୋ ଅଯୁତ୍ତୋତି ୱଦତି।

ୱେଦୀତି ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣେନ ଜାନି ପଟିୱିଜ୍ଝି। ସଗ୍ଗାପାଯନ୍ତି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା ସଗ୍ଗମ୍ପି ଅପାଯମ୍ପି ପସ୍ସତି। ଜାତିକ୍ଖଯନ୍ତି ଅରହତ୍ତଂ। ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସିତୋତି ଜାନିତ୍ୱା ୱୋସିତୱୋସାନୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋଭୱନ୍ତି ଅୱୀଚିତୋ ଯାୱ ଭୱଗ୍ଗା ଭୋତା ଗୋତମେନ ସଦିସୋ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ ଖୀଣାସୱବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନତ୍ଥି, ଭୱଂଯେୱ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ପୂରେତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ପାଯାସଂ ଉପନାମେସି। ସତ୍ଥା ଉପ୍ପତ୍ତିଂ ଦୀପେତ୍ୱା ଭୋଜନଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଗାଥାଭିଗୀତଂ ମେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଗାଥାଭିଗୀତନ୍ତି ଗାଥାହି ଅଭିଗୀତଂ। ଅଭୋଜନେଯ୍ୟନ୍ତି ଅଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ । ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଯ୍ହଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ

ଭିକ୍ଖାଚାରଓ୍ୱତ୍ତେନ ଠିତସ୍ସ କଟଚ୍ଛୁମତ୍ତମ୍ପି ଦାତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ଇଦାନି ପନ ମଯା ତୁଯ୍ହଂ କିଲଞ୍ଜମ୍ହି ଠିଲେ ଓ୍ୱିହାରେନ୍ତେନ ଓ୍ୱିଯ ସବ୍ବେ ବୁଦ୍ଧଗୁଣା ପକାସିତା, ଇତି ଗାଯନେନ ଗାଯିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ଓ୍ୱିଯ ଇଦଂ ଭୋଜନଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ଇଦଂ ଗାଥାଭିଗୀତଂ ମେ ଅଭୋଜନେଯ୍ୟନ୍ତି। ସମ୍ପସ୍ସତଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନେସ ଧମ୍ମୋତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅତ୍ତଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ''ଏଓ୍ୱରୂପଂ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଏସ ଧମ୍ମୋ ନ ହୋତି। ସୁଧାଭୋଜନମ୍ପି ଗାଥାଭିଗୀତଂ ପନୁଦନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା, ଗାଥାହି ଗାଯିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ବୁଦ୍ଧା ନୀହରନ୍ତିଯେଓ୍ୱ। ଧମ୍ମେ ସତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଓ୍ୱୁତ୍ତିରେସାତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଧମ୍ମେ ସତି ଧମ୍ମଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଜୀଓ୍ୱିତଂ କପ୍ପେନ୍ତାନଂ ଏସା ଓ୍ୱୁତ୍ତି ଅଯଂ ଆଜୀଓ୍ୱୋ – ଏଓ୍ୱରୂପଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଧମ୍ମଲଦ୍ଧମେଓ୍ୱ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି।

ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚିନ୍ତେସି – ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଗୁଣେ ଓ୍ୱା ଅଗୁଣେ ଓ୍ୱା ନ ଜାନାମି। ଇଦାନି ପନସ୍ସାହଂ ଗୁଣେ ଞତ୍ୱା ମମ ଗେହେ ଅସୀତିକୋଟିମତ୍ତଂ ଧନଂ ସାସନେ ଓ୍ୱିପ୍ପକିରିତୁକାମୋ ଜାତୋ, ଅଯଞ୍ଚ ''ମଯା ଦିନ୍ନପଚ୍ଚଯା ଅକପ୍ପିଯା''ତି ଓ୍ୱଦତି। ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗଯ୍ହୋ ଅହଂ ସମଣେନ ଗୋତମେନାତି। ଅଥ ଭଗଓ୍ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଓ୍ୱୀମଂସନ୍ତୋ, ''ଅଯଂ ସବ୍ବେପି ଅତ୍ତନା ଦିନ୍ନପଚ୍ଚଯେ 'ଅକପ୍ପିଯା'ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତି। ଯଂ ହି ଭୋଜନଂ ଆରବ୍ଭ କଥା ଉପ୍ପନ୍ନା, ଏତଦେଓ୍ୱ ନ ଓ୍ୱଟ୍ଟତି, ସେସା ନିଦ୍ଦୋସା''ତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ଦାନଦ୍ୱାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞେନ ଚାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଓ୍ୱୂପସନ୍ତନ୍ତି ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚାଦୀନଂ ଓ୍ୱସେନ ଓ୍ୱୂପସନ୍ତକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ। ଅନ୍ନେନ ପାନେନାତି ଦେସନାମତ୍ତମେତଂ । ଅଯଂ ପନତ୍ଥୋ – ଅଞ୍ଞେହି ତଯା ''ପରିଚ୍ଚଜିସ୍ସାମୀ''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖିତେହି ଚୀଓ୍ୱରାଦୀହି ପଚ୍ଚଯେହି ଉପଟ୍ଠହସ୍ସୁ। ଖେତ୍ତଂ ହି ତଂ ପୁଞ୍ଞପେକ୍ଖସ୍ସ ହୋତୀତି ଏତଂ ତଥାଗତସାସନଂ ନାମ ପୁଞ୍ଞପେକ୍ଖସ୍ସ ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକସ୍ସ ତୁଯ୍ହଂ ଅପ୍ପେପି ବୀଜେ ବହୁସସ୍ସଫଲଦାଯକଂ ସୁଖେତ୍ତଂ ଓ୍ୱିଯ ପଟିଯତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସୁନ୍ଦରିକସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୧୯୫। ନଓ୍ୱମେ ସୁନ୍ଦରିକଭାରଦ୍ୱାଜୋତି ସୁନ୍ଦରିକାଯ ନଦିଯା ତୀରେ ଅଗ୍ଗିଜୁହଣେନ ଏଓ୍ୱଂଲଦ୍ଧନାମୋ। ସୁନ୍ଦରିକାଯାତି ଏଓ୍ୱଂନାମିକାଯ ନଦିଯା। ଅଗ୍ଗିଂଜୁହତୀତି ଆହୁତିଂ ପକ୍ଖିପନେନ ଜାଲେତି । ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତଂ ପରିଚରତୀତି ଅଗ୍ଯାଯତନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜନୁପଲେପନବଲିକମ୍ମାଦିନା ପଯିରୁପାସତି। କୋ ନୁ ଖୋ ଇମଂ ହବ୍ୟସେସଂ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟାତି ସୋ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ହୁତାଓ୍ୱସେସଂ ପାଯାସଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ତାଓ୍ୱ ପକ୍ଖିତ୍ତପାଯାସୋ ମହାବ୍ରହ୍ମୁନା ଭୁତ୍ତୋ, ଅଯଂ ପନ ଅଓ୍ୱସେସୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଯଦି ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ମୁଖତୋ ଜାତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦଦେଯ୍ୟଂ, ଏଓ୍ୱଂ ମେ ପିତରା ସହ ପୁତ୍ତୋପି ସନ୍ତପ୍ପିତୋ ଭଓ୍ୱେଯ୍ୟ, ସୁଓ୍ୱିସୋଧିତୋ ଚସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଗାମିମଗ୍ଗୋ''ତି। ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଅନୁଓ୍ୱିଲୋକେସି, ''କୋ ନୁ ଖୋ ଇମଂ ହବ୍ୟସେସଂ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟା''ତି?

ରୁକ୍ଖମୂଲେତି ତସ୍ମିଂ ଓ୍ୱନସଣ୍ଡେ ଜେଟ୍ଠକରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲେ। ସସୀସଂ ପାରୁତଂ ନିସିନ୍ନନ୍ତି ସହ ସୀସେନ ପାରୁତକାଯଂ ନିସିନ୍ନଂ। କସ୍ମା ପନ ଭଗଓ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସୀଦି? ଭଗଓ୍ୱା କିର ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଲୋକଂ ଓ୍ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଇମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏଓ୍ୱରୂପଂ ଅଗ୍ଗପାଯାସଂ ଗହେତ୍ୱା ''ମହାବ୍ରହ୍ମାନଂ ଭୋଜେମୀ''ତି ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ଝାପେନ୍ତୋ ଅଫଲଂ କରୋତି…ପେ… ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗେ ଚେଓ୍ୱ ଚତ୍ତାରି ଚ ଫଲାନି ଦେମୀତି। ତସ୍ମା କାଲସ୍ସେଓ୍ୱ ଓ୍ୱୁଟ୍ଠାଯ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀଓ୍ୱରଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଓ୍ୱୁତ୍ତନଯେନ ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି। ଅଥ କସ୍ମା ସସୀସଂ ପାରୁପୀତି? ହିମପାତସ୍ସ ଚ ସୀତଓ୍ୱାତସ୍ସ ଚ ପଟିବାହଣତ୍ଥଂ, ପଟିବଲୋଓ୍ୱ ଏତଂ ତଥାଗତୋ ଅଧିଓ୍ୱାସେତୁଂ। ସଚେ ପନ ଅପାରୁପିତ୍ୱା ନିସୀଦେଯ୍ୟ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଦୂରତୋଓ୍ୱ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ନିଓ୍ୱତ୍ତେଯ୍ୟ, ଏଓ୍ୱଂ ସତି କଥା ନପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତେଯ୍ୟ। ଇତି ଭଗଓ୍ୱା – ''ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଆଗତେ ସୀସଂ ଓ୍ୱିଓ୍ୱରିସ୍ସାମି, ଅଥ ମଂ ସୋ ଦିସ୍ୱା କଥଂ ପଓ୍ୱତ୍ତେସ୍ସତି, ତସ୍ସାହଂ କଥାନୁସାରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମୀ''ତି କଥାପଓ୍ୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଏଓ୍ୱମକାସି।

ଉପସଙ୍କମୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ – ''ଅଯଂ ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ପଧାନମନୁଯୁତ୍ତୋ। ଇମସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ଦତ୍ୱା ଇମଂ ହବ୍ୟସେସଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି। ମୁଣ୍ଡୋ ଅଯଂ ଭଓ୍ୱଂ, ମୁଣ୍ଡକୋ ଅଯଂ ଭଓ୍ୱନ୍ତି ସୀସେ ଓ୍ୱିଓ୍ୱରିତମତ୍ତେ ନୀଚକେସନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ମୁଣ୍ଡୋ''ତି ଆହ। ତତୋ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ ଓ୍ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ପଓ୍ୱତ୍ତମତ୍ତମ୍ପି ସିଖଂ ଅଦିସ୍ୱା ହୀଳେନ୍ତୋ ''ମୁଣ୍ଡକୋ''ତି ଆହ। ତତୋଓ୍ୱାତି ଯତ୍ଥ ଠିତୋ ଅଦ୍ଦସ, ତମ୍ହାଓ୍ୱ ପଦେସା। ମୁଣ୍ଡାପି ହୀତି କେନଚି କାରଣେନ ମୁଣ୍ଡିତସୀସାପି ହୋନ୍ତି।

ମାଜାତିଂ ପୁଚ୍ଛାତି ଯଦି ଦାନସ୍ସ ମହପ୍ଫଲତଂ ପଚ୍ଚାସୀସସି, ଜାତିଂ ମା ପୁଚ୍ଛ। ଅକାରଣଂ ହି ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଭାଓ୍ୱସ୍ସ ଜାତି। ଚରଣଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛାତି ଅପିଚ ଖୋ ସୀଲାଦିଗୁଣଭେଦଂ ଚରଣଂ ପୁଚ୍ଛ। ଏତଂ ହି ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଭାଓ୍ୱସ୍ସ କାରଣଂ। ଇଦାନିସ୍ସ ତମତ୍ଥଂ ଓ୍ୱିଭାଓ୍ୱେନ୍ତୋ କଟ୍ଠା ହଓ୍ୱେ ଜାଯତି ଜାତଓ୍ୱେଦୋତିଆଦିମାହ । ତତ୍ରାଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଇଧ କଟ୍ଠା ଅଗ୍ଗି ଜାଯତି, ନ ଚ ସୋ ସାଲାଦିକଟ୍ଠା ଜାତୋଓ୍ୱ ଅଗ୍ଗିକିଚ୍ଚଂ କରୋତି, ସାପାନ-ଦୋଣିଆଦିକଟ୍ଠା ଜାତୋ ନ କରୋତି, ଅତ୍ତନୋ ପନ ଅଚ୍ଚିଯାଦିଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଯା ଯତୋ ଓ୍ୱା ତତୋ ଓ୍ୱା ଜାତୋ କରୋତିଯେଓ୍ୱ। ଏଓ୍ୱଂ ନ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲାଦୀସୁ ଜାତୋଓ୍ୱ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ହୋତି, ଚଣ୍ଡାଲକୁଲାଦୀସୁ ଜାତୋ ନ ହୋତି, ଅପିଚ ଖୋ ନୀଚକୁଲିନୋପି ଉଚ୍ଚକୁଲିନୋପି ଖୀଣାସଓ୍ୱ-ମୁନି ଧିତିମା ହିରୀନିସେଧୋ ଆଜାନୀଯୋ ହୋତି। ଇମାଯ ଧିତିହିରିପମୋକ୍ଖାଯ ଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଯା ଜାତିମା ଉତ୍ତମଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟୋ ହୋତି। ସୋ ହି ଧିତିଯା ଗୁଣେ ଧାରେତି, ହିରିଯା ଦୋସେ

ନିସେଧେତୀତି। ଅପିଚେତ୍ଥ ମୁନୀତି ମୋନଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଧିତିମାତି ୱୀରିଯୱା। ଆଜାନୀଯୋତି କାରଣାକାରଣଜାନନକୋ। ହିରୀନିସେଧୋତି ହିରିଯା ପାପାନି ନିସେଧେତ୍ୱା ଠିତୋ।

ସଚ୍ଚେନ ଦନ୍ତୋତି ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚେନ ଦନ୍ତୋ। ଦମସା ଉପେତୋତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମେନ ଉପେତୋ। ୱେଦନ୍ତଗୂତି ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗୱେଦାନଂ ଅନ୍ତଂ, ଚତୂହି ୱା ମଗ୍ଗୱେଦେହି କିଲେସାନଂ ଅନ୍ତଂ ଗତୋ। ୱୁସିତବ୍ରହ୍ମଚରିଯୋତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସଂ ୱୁତ୍ଥୋ। ଯଞ୍ଞୋପନୀତୋତି ଉପନୀତଯଞ୍ଞୋ ପଟିଯାଦିତଯଞ୍ଞୋ ଚ। ତମୁପୱ୍ହଯେଥାତି ଯେନ ଯଞ୍ଞୋ ପଟିଯାଦିତୋ, ସୋ ତଂ ପରମତ୍ଥବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଅୱ୍ହଯେଯ୍ଯ। ''ଇନ୍ଦମୱ୍ହଯାମ, ସୋମମୱ୍ହଯାମ, ୱରୁଣମୱ୍ହଯାମ, ଈସାନମୱ୍ହଯାମ, ଯାମମୱ୍ହଯାମା''ତି ଇଦଂ ପନ ଅୱ୍ହାନଂ ନିରତ୍ଥକଂ। କାଲେନାତି ଅୱ୍ହଯନ୍ତୋ ଚ ''କାଲୋ, ଭନ୍ତେ, ନିଟ୍ଠିତଂ ଭତ୍ତ''ନ୍ତି ଅନ୍ତୋମଜ୍ଝନ୍ହିକକାଲେଯେୱ ତଂ ଉପୱ୍ହଯେଯ୍ଯ। ସୋ ଜୁହତି ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ଯେତି ଯୋ ଏୱଂ କାଲେ ଖୀଣାସୱଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଚତୁପଚ୍ଚଯଦକ୍ଖିଣଂ ପତିଟ୍ଠପେତି, ସୋ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ଯେ ଜୁହତି ନାମ, ନ ଅଚେତନେ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିପନ୍ତୋ।

ଇତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱତୋ କଥଂ ସୁଣନ୍ତୋ ପସୀଦିତ୍ୱା ଇଦାନି ଅତ୍ତନୋ ପସାଦଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ଅଦ୍ଧା ସୁଯିଟ୍ଠନ୍ତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅଦ୍ଧା ମମ ଯିଦଂ ଇଦାନି ସୁଯିଟ୍ଠଞ୍ଚ ସୁହୁତଞ୍ଚ ଭୱିସ୍ସତି, ପୁବ୍ବେ ପନ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ଝାପିତଂ ନିରତ୍ଥକଂ ଅହୋସୀତି। ଅଞ୍ଞୋ ଜନୋତି ''ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ''ତି ୱଦନ୍ତୋ ଅନ୍ଧବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନୋ। ହବ୍ୟସେସନ୍ତି ହୁତସେସଂ। ଭୁଞ୍ଜତୁ ଭୱନ୍ତିଆଦି ପୁରିମସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ନ ଖ୍ୱାହନ୍ତି ନ ଖୋ ଅହଂ। କସ୍ମା ପନେୱମାହାତି? ତସ୍ମିଂ କିର ଭୋଜନେ ଉପହଟମତ୍ତେୱ ''ସତ୍ଥା ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତୀ''ତି ସଞ୍ଞାଯ ଚତୂସୁ ମହାଦୀପେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ପରିତ୍ତଦୀପସହସ୍ସେସୁ ଦେୱତା ପୁପ୍ଫଫଲାଦୀନି ଚେୱ ସପ୍ପିନୱନୀତତେଲମଧୁଫାଣିତାଦୀନି ଚ ଆଦାଯ ମଧୁପଟଲଂ ପୀଳେତ୍ୱା ମଧୁଂ ଗଣ୍ହନ୍ତିଯୋ ୱିଯ ଦିବ୍ବାନୁଭାୱେନ ନିବ୍ବତ୍ତିତୋଜମେୱ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍ଖିପିଂସୁ। ତେନ ତଂ ସୁଖୁମତ୍ତଂ ଗତଂ, ମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚ ଓଳାରିକଂ ୱତ୍ଥୁତି ତେସଂ ତାୱ ଓଳାରିକୱତ୍ଥୁତାଯ ସମ୍ମା ପରିଣାମଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ଗୋଯୂସେ ପନ ତିଲବୀଜାନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପକ୍କତ୍ତା ଓଳାରିକମିସ୍ସକଂ ଜାତଂ, ଦେୱାନଞ୍ଚ ସୁଖୁମଂ ୱତ୍ଥୁତି ତେସଂ ସୁଖୁମୱତ୍ଥୁତାଯ ସମ୍ମା ପରିଣାମଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକଖୀଣାସୱସ୍ସାପି କୁଚ୍ଛିଯଂ ନ ପରିଣମତି। ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭୀଖୀଣାସୱସ୍ସ ପନ ସମାପତ୍ତିବଲେନ ପରିଣାମେଯ୍ଯ। ଭଗୱତୋ ପନ ପାକତିକେନେୱ କମ୍ମଜତେଜେନ ପରିଣାମେଯ୍ଯ।

ଅପ୍ପହରିତେତି ଅହରିତେ। ସଚେ ହି ହରିତେସୁ ତିଣେସୁ ପକ୍ଖିପେଯ୍ଯ, ସିନିଦ୍ଧପାଯାସେନ ତିଣାନି ପୂତୀନି ଭୱେଯ୍ଯୁଂ। ବୁଦ୍ଧା ଚ ଭୂତଗାମସିକ୍ଖାପଦଂ ନ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଯତ୍ଥ ପନ ଗଲପ୍ପମାଣାନି ମହାତିଣାନି, ତାଦିସେ ଠାନେ ପକ୍ଖିପିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅପ୍ପାଣକେତି ସପ୍ପାଣକସ୍ମିଂ ହି ପରିତ୍ତକେ ଉଦକେ ପକ୍ଖିତ୍ତେ ପାଣକା ମରନ୍ତି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଯଂ ପନ ଗମ୍ଭୀରଂ ମହାଉଦକଂ ହୋତି, ପାତିସତେପି ପାତିସହସ୍ସେପି ପକ୍ଖିତ୍ତେ ନ ଆଲୁଳତି, ତଥାରୂପେ ଉଦକେ ୱଟ୍ଟତି। ଓପିଲାପେସୀତି ସୁୱଣ୍ଣପାତିଯା ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ନିମୁଜ୍ଜାପେସି। ଚିଚ୍ଚିଟାଯତି ଚିଟିଚିଟାଯତୀତି ଏୱରୂପଂ ସଦ୍ଦଂ କରୋତି। କିଂ ପନେସ ପାଯାସସ୍ସ ଆନୁଭାୱୋ, ଉଦାହୁ ତଥାଗତସ୍ସାତି? ତଥାଗତସ୍ସ। ଅଯଂ ହି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ପାଯାସଂ ଓପିଲାପେତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଗ୍ଗଂ ଆରୁଯ୍ହ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଅନାଗନ୍ତ୍ୱାୱ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ଅଥ ଭଗୱା – ''ଏତ୍ତକଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସତି। ଅଥସ୍ସାହଂ ଧମ୍ମଦେସନାଯ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଗହଣଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସାସନେ ଓତାରେତ୍ୱା ଅମତପାନଂ ପାଯେସ୍ସାମୀ''ତି ଅଧିଟ୍ଠାନବଲେନ ଏୱମକାସି।

ଦାରୁସମାଦହାନୋତି ଦାରୁଂ ଝାପଯମାନୋ। ବହିଦ୍ଧା ହି ଏତନ୍ତି ଏତଂ ଦାରୁଜ୍ଝାପନଂ ନାମ ଅରିଯଧମ୍ମତୋ ବହିଦ୍ଧା। ଯଦି ଏତେନ ସୁଦ୍ଧି ଭୱେଯ୍ଯ, ଯେ ଦୱଡାହକାଦଯୋ ବହୂନି ଦାରୂନି ଝାପେନ୍ତି, ତେ ପଠମତରଂ ସୁଜ୍ଝେଯ୍ଯୁଂ। କୁସଲାତି ଖନ୍ଧାଦୀସୁ କୁସଲା। ଅଜ୍ଝତ୍ତମେୱୁଜ୍ଜଲଯାମି ଜୋତିନ୍ତି ନିଯକଜ୍ଝତ୍ତେ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତାନସ୍ମିଂଯେୱ ଞାଣଜୋତିଂ ଜାଲେମି। ନିଚ୍ଚଗ୍ଗିନୀତି ଆୱଜ୍ଜନପଟିବଦ୍ଧେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ନିଚ୍ଚଂ ପଜ୍ଜଲିତଗ୍ଗି। ନିଚ୍ଚସମାହିତତ୍ତୋତି ନିଚ୍ଚଂ ସମ୍ମା ଠପିତଚିତ୍ତୋ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରାମୀତି ବୋଧିମଣ୍ଡେ ଚରିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଏୱଂ ୱଦତି।

ମାନୋହି ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଖାରିଭାରୋତି ଯଥା ଖାରିଭାରୋ ଖନ୍ଧେନ ୱଯ୍ହମାନୋ ଉପରି ଠିତୋପି ଅଟ୍ଟନ୍ତଟ୍ଟନ୍ତଟ୍ଠାନେ ପଥୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଫୁସେତି, ଏୱମେୱ ଜାତିଗୋତ୍ତକୁଲାଦୀନି ମାନୱତ୍ଥୂନି ନିସ୍ସାଯ ଉସ୍ସାପିତୋ ମାନୋପି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଇସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୋ ଚତୂସୁ ଅପାଯେସୁ ସଂସୀଦାପେତି। ତେନାହ ''ମାନୋ ହି ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଖାରିଭାରୋ''ତି । କୋଧୋ ଧୂମୋତି ତୱ ଞାଣଗ୍ଗିସ୍ସ ଉପକ୍କିଲେସଟ୍ଠେନ କୋଧୋ ଧୂମୋ। ତେନ ହି ତେ ଉପକ୍କିଲିଟ୍ଠୋ ଞାଣଗ୍ଗି ନ ୱିରୋଚତି। ଭସ୍ମନି ମୋସୱଜ୍ଜନ୍ତି ନିରୋଜଟ୍ଠେନ ମୁସାୱାଦୋ ଛାରିକା ନାମ। ଯଥା ହି ଛାରିକାଯ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ଅଗ୍ଗି ନ ଜୋତେତି, ଏୱଂ ତେ ମୁସାୱାଦେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ଞାଣନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଜିୱ୍ହା ସୁଜାତି ଯଥା ତୁଯ୍ହଂ ସୁୱଣ୍ଣରଜତଲୋହକଟ୍ଠମତ୍ତିକାସୁ ଅଞ୍ଞତରମଯା ଯାଗଯଜନତ୍ଥାଯ ସୁଜା ହୋତି, ଏୱଂ ମଯ୍ହଂ ଧମ୍ମଯାଗଂ ଯଜନତ୍ଥାଯ ପହୂତଜିୱ୍ହା ସୁଜାତି ୱଦତି। ହଦଯଂ ଜୋତିଟ୍ଠାନନ୍ତି ଯଥା ତୁଯ୍ହଂ ନଦୀତୀରେ ଜୋତିଟ୍ଠାନଂ, ଏୱଂ ମଯ୍ହଂ ଧମ୍ମଯାଗସ୍ସ ଯଜନଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ସତ୍ତାନଂ ହଦଯଂ ଜୋତିଟ୍ଠାନଂ। ଅତ୍ତାତି ଚିତ୍ତଂ।

ଧମ୍ମୋ ରହଦୋତି ଯଥା ଢ଼ଂ ଅଗ୍ଗିଂ ପରିଚରିତ୍ୱା ଧୂମଛାରିକସେଦକିଲିଟ୍ଠସରୀରୋ ସୁନ୍ଦରିକଂ ନଦିଂ ଓତରିତ୍ୱା ନ୍ହାୟସି, ଏୱଂ ମୟ୍ହଂ ସୁନ୍ଦରିକାସଦିସେନ ବାହିରେନ ରହଦେନ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗଧମ୍ମୋ ପନ ମୟ୍ହଂ ରହଦୋ, ତତ୍ରାହଂ ପାଣସତମ୍ପି ପାଣସହସ୍ସମ୍ପି ଚତୁରାସୀତିପାଣସହସ୍ସାନିପି ଏକପ୍ପହାରେନ ନ୍ହାପେମି। ସୀଲତିତ୍ଥୋତି ତସ୍ସ ପନ ମେ ଧମ୍ମରହଦସ୍ସ ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ ତିତ୍ଥନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଅନାୱିଲୋତି ଯଥା ତୁୟ୍ହଂ ସୁନ୍ଦରିକା ନଦୀ ଚତୂହି ପଞ୍ଚହି ଏକତୋ ନ୍ହାୟନ୍ତେହି ହେଟ୍ଠୁପରିୟୱାଲିକା ଆଲୁଳା ହୋତି , ନ ଏୱଂ ମୟ୍ହଂ ରହଦୋ, ଅନେକସତସହସ୍ସେସୁପି ପାଣେସୁ ଓତରିତ୍ୱା ନ୍ହାୟନ୍ତେସୁ ସୋ ଅନାୱିଲୋ ୱିପ୍ପସନ୍ନୋୱ ହୋତି। ସବ୍ଭି ସତଂ ପସତ୍ଥୋତି ପଣ୍ଡିତେହି ପଣ୍ଡିତାନଂ ପସଟ୍ଠୋ। ଉତ୍ତମଟ୍ଠେନ ୱା ସୋ ସବ୍ଭୀତି ୱୁଚ୍ଚତି, ପଣ୍ଡିତେହି ପସଞ୍ଞା ସତଂ ପସତ୍ଥୋ। ତରନ୍ତି ପାରନ୍ତି ନିବ୍ବାନପାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି।

ଇଦାନି ଅରିୟମଗ୍ଗରହଦସ୍ସ ଅଙ୍ଗାନି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସଚ୍ଚନ୍ତି ୱଚୀସଚ୍ଚଂ। ଧମ୍ମୋତି ଇମିନା ଦିଟ୍ଠିସଙ୍କପ୍ପୱାୟାମସତିସମାଧୟୋ ଦସ୍ସେତି। ସଂୟମୋତି ଇମିନା କମ୍ମନ୍ତାଜୀୱା ଗହିତା। ସଚ୍ଚନ୍ତି ୱା ଇମିନା ମଗ୍ଗସଚ୍ଚଂ ଗହିତଂ। ସା ଅତ୍ଥତୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ – ''ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ମଗ୍ଗୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚା''ତି (ଧ। ସ। ୧୦୩୯)। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟା ପନ ଗହିତାୟ ତଗ୍ଗତିକତ୍ତା ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋ ଗହିତୋୱ ହୋତି। ଧମ୍ମୋତି ଇମିନା ୱାୟାମସତିସମାଧୟୋ। ସଂୟମୋତି ଇମିନା ୱାଚାକମ୍ମନ୍ତାଜୀୱା। ଏୱମ୍ପି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ଅଥ ୱା ସଚ୍ଚନ୍ତି ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଂ , ତଂ ଅତ୍ଥତୋ ନିବ୍ବାନଂ। ଧମ୍ମୋତିପଦେନ ଦିଟ୍ଠି ସଙ୍କପ୍ପୋ ୱାୟାମୋ ସତି ସମାଧୀତି ପଞ୍ଚଙ୍ଗାନି ଗହିତାନି। ସଂୟମୋତି ୱାଚା କମ୍ମନ୍ତୋ ଆଜୀୱୋତି ତୀଣି। ଏୱମ୍ପି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକୋ ମଗ୍ଗୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତି ଏତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନାମ। ମଜ୍ଝେ ସିତାତି ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ନିସ୍ସିତା। ବ୍ରହ୍ମପତ୍ତୀତି ସେଟ୍ଠପତ୍ତି। ସ ତୁଜ୍ଜୁଭୂତେସୁ ନମୋ କରୋହୀତି ଏତ୍ଥ ତ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ, ସ ତ୍ୱଂ ଉଜୁଭୂତେସୁ ଖୀଣାସୱେସୁ ନମୋ କରୋହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତମହଂ ନରଂ ଧମ୍ମସାରୀତି ବ୍ରୂମୀତି ଯୋ ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ତମହଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ''ଧମ୍ମସାରୀ ଏସୋ ଧମ୍ମସାରିୟା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ''ତି ଚ ''କୁସଲଧମ୍ମେହି ଅକୁସଲଧମ୍ମେ ସାରେତ୍ୱା ଠିତୋ''ତି ୱାତି ୱଦାମୀତି। ନୱମଂ।

୧୦। ବହୁଧୀତରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୬। ଦସମେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେତି ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟଂ ଦିସ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛାମିସ୍ସ ସଙ୍ଗହଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ୱିହରତି। ନଟ୍ଠା ହୋନ୍ତୀତି କସିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଟ୍ଠା ଅଟୱିମୁଖା ଚରମାନା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଗତେ ପଲାତା ହୋନ୍ତି। ପଲ୍ଲଙ୍କନ୍ତି ସମନ୍ତତୋ ଊରୁବଦ୍ଧାସନଂ। ଆଭୁଜିତ୍ୱାତି ବନ୍ଧିତ୍ୱା । ଉଜୁଂ କାୟଂ ପଣିଧାୟାତି ଉପରିମଂ ସରୀରଂ ଉଜୁକଂ ଠପେତ୍ୱା, ଅଟ୍ଠାରସ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକେ କୋଟିୟା କୋଟିଂ ପଟିପାଦେତ୍ୱା। ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱାତି କମ୍ମଟ୍ଠାନାଭିମୁଖଂ ସତିଂ ଠପୟିତ୍ୱା, ମୁଖସମୀପେ ୱା କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱ ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ – ''ଅୟଂ ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତି ସୁପଟ୍ଠିତା ନାସିକଗ୍ଗେ ୱା ମୁଖନିମିତ୍ତେ ୱା, ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା''ତି (ୱିଭ। ୫୩୭)। ଅଥ ୱା ''ପରୀତି ପରିଗ୍ଗହଟ୍ଠୋ। ମୁଖନ୍ତି ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠୋ। ସତୀତି ଉପଟ୍ଠାନଟ୍ଠୋ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତି ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା''ତି ଏୱଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାୟଂ (ପଟି। ମ। ୧।୧୬୪) ୱୁତ୍ତନୟେନପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତତ୍ରାୟଂ ସଙ୍ଖେପୋ – ''ପରିଗ୍ଗହିତନିୟ୍ୟାନଂ ସତିଂ କତ୍ୱା''ତି। ଏୱଂ ନିସୀଦନ୍ତୋ ଚ ପନ ଛଦ୍ଦଣ୍ଡା ଘନବୁଦ୍ଧରସ୍ମିୟୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଉପସଙ୍କମୀତି ଦୋମନସ୍ସାଭିଭୂତୋ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୋ, ''ସୁଖେନ ୱତାୟଂ ସମଣୋ ନିସିନ୍ନୋ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି।

ଅଜ୍ଜସଟ୍ଠିଂନ ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଜ୍ଜ ଛଦିୱସମତ୍ତକା ପଟ୍ଠାୟ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି। ପାପକାତି ଲାମକା ତିଲଖାଣୁକା। ତେନ କିର ତିଲଖେତ୍ତେ ୱପିତେ ତଦହେୱ ଦେୱୋ ୱସ୍ସିତ୍ୱା ତିଲେ ପଂସୁମ୍ହି ଓସୀଦାପେସି , ପୁପ୍ଫଂ ୱା ଫଲଂ ୱା ଗହେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ଯେପି ୱଡ୍ଢିଂସୁ, ତେସଂ ଉପରି ପାଣକା ପତିତ୍ୱା ପଣ୍ଣାନି ଖାଦିଂସୁ, ଏକପଣ୍ଣଦ୍ୱିପଣ୍ଣା ଖାଣୁକା ଅୱସିସ୍ସିଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଖେତ୍ତଂ ଓଲୋକେତୁଂ ଗତୋ ତେ ଦିସ୍ୱା – ''ୱଡ୍ଢିୟା ମେ ତିଲା ଗହିତା, ତେପି ନଟ୍ଠା''ତି ଦୋମନସ୍ସଜାତୋ ଅହୋସି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ।

ଉସ୍ସୋଳ୍ହିକାୟାତି ଉସ୍ସାହେନ କଣ୍ଣନଙ୍ଗୁଟ୍ଠାଦୀନି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତା ଉପ୍ପତନ୍ତି। ତସ୍ସ କିର ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଭୋଗେସୁ ପରିକ୍ଖୀଣେସୁ ପକ୍ଖିପିତବ୍ବସ୍ସ ଅଭାୱେନ ତୁଚ୍ଛକୋଟ୍ଠା ଅହେସୁଂ। ତସ୍ସ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସତ୍ତହି ଘରେହି ଆଗତା ମୂସିକା ତେ ତୁଚ୍ଛକୋଟ୍ଠେ ପୱିସିତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନକୀଳଂ କୀଳନ୍ତା ୱିୟ ନଚ୍ଚନ୍ତି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଏୱମାହ।

ଉପ୍ପାଟକେହି ସଞ୍ଚନ୍ନୋତି ଉପ୍ପାଟକପାଣକେହି ସଞ୍ଚନ୍ନୋ। ତସ୍ସ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସୟନତ୍ଥାୟ ସନ୍ଥତଂ ତିଣପଣ୍ଣସନ୍ଥାରଂ କୋଚି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ନତ୍ଥି। ସୋ ଦିୱସଂ ଅରଞ୍ଞେ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସାୟଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ନିପଜ୍ଜତି। ଅଥସ୍ସ ଉପ୍ପାଟକପାଣକା ସରୀରଂ ଏକଚ୍ଛନ୍ନଂ କରୋନ୍ତା ଖାଦନ୍ତି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଏୱମାହ।

ଊିଧଓାତି ମତପତିକା। ଯାଓ କିର ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହେ ଊିଭୱମତ୍ତା ଅହୋସି, ତାଓ ତା ଊିଧଓାପି ହୁତ୍ୱା ପତିକୁଲେସୁ ଓସିତୁଂ ଲଭିଂସୁ। ଯଦା ପନ ସୋ ନିଦ୍ଧନୋ ଜାତୋ, ତଦା ତା ‘‘ପିତୁଘରଂ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ସସ୍ସୁସସୁରାଦୀହି ନିକ୍କଡ୍ଢିତା ତତୋ ତସ୍ସେୱ ଘରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଓସନ୍ତିଯୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଭୋଜନକାଲେ ‘‘ଗଚ୍ଛଥ ଅମ୍ହେକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ପୁତ୍ତେ ପେସେନ୍ତି, ତେହି ପାତିଯଂ ହତ୍ଥେସୁ ଓତାରିତେସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହତ୍ଥସ୍ସ ଓକାସଂ ନ ଲଭତି। ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ।

ପିଙ୍ଗଲାତି କଳାରପିଙ୍ଗଲା। ତିଲକାହତାତି କାଳସେତାଦିୱଣ୍ଣେହି ତିଲକେହି ଆହତଗତ୍ତା। ସୋତ୍ତଂ ପାଦେନ ବୋଧେତୀତି ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କନ୍ତଂ ପାଦେନ ପହରିତ୍ୱା ପବୋଧେତି। ଅଯଂ କିର ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମୂସିକସଦ୍ଦେନ ଉଦ୍ଧାଲ୍ହୋ ଉପ୍ପାଟକେହି ଚ ଖଜ୍ଜମାନୋ ସଦ୍ଧରତ୍ତିଂ ନିଦ୍ଦଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ନିଦ୍ଦାଯତି। ଅଥ ନଂ ଅକ୍ଖୀସୁ ନିମ୍ମିଲିତମତ୍ତେସ୍ୱେୱ – ‘‘କିଂ କରୋସି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପଚ୍ଛା ଚ ପୁବ୍ବେ ଚ ଗହିତସ୍ସ ଇଣସ୍ସ? ଓଡ୍ଡି ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତା, ସତ୍ତ ଧୀତରୋ ପୋସେତବ୍ବା। ଇଦାନି ଇଣାଯିକା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗେହଂ ପରିୱାରେସ୍ସନ୍ତି, ଗଚ୍ଛ କମ୍ମଂ କରୋହୀ’’ତି ପାଦେନ ପହରିତ୍ୱା ପବୋଧେତି। ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ।

ଇଣାଯିକାତି ଯେସଂ ଅନେନ ହତ୍ଥତୋ ଇଣଂ ଗହିତଂ। ସୋ କିର କସ୍ସଚି ହତ୍ଥତୋ ଏକଂ କହାପଣଂ କସ୍ସଚି ଦ୍ୱେ କସ୍ସଚି ଦସ…ପେ… କସ୍ସଚି ସତନ୍ତି ଏୱଂ ବହୂନଂ ହତ୍ଥତୋ ଇଣଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ତେ ଦିୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା ‘‘ଗେହତୋ ତଂ ନିକ୍ଖନ୍ତମେୱ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ବଲଓପଚ୍ଚୂସେ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୋଦେନ୍ତି। ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ।

ଭଗୱା ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଇମାହି ସତ୍ତହି ଗାଥାହି ଦୁକ୍ଖେ କଥିତେ ‘‘ଯଂ ଯଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତଯା ଦୁକ୍ଖଂ କଥିତଂ, ସଦ୍ଧମେତଂ ମଯ୍ହଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପଟିଗାଥାହି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ୱଡ୍ଢେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତା ଗାଥା ସୁତ୍ୱା ଭଗୱତି ପସନ୍ନୋ ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଲତ୍ଥାତି ଲଭି।

ତଞ୍ଚ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଭଗୱା ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଆଦାଯ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ତେନ ଥେରେନ ପଚ୍ଛାସମଣେନ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି । ରାଜା ‘‘ସତ୍ଥା ଆଗତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ପାସାଦା ଓରୁଯ୍ହ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ହତ୍ଥତୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ଉପରିପାସାଦଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ୱରାସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧୋଦକେନ ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ସତପାକତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଯାଗୁଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ରଜତଦଣ୍ଡଂ ସୁୱଣ୍ଣକଟଚ୍ଛୁଂ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ଉପନାମେସି। ସତ୍ଥା ପତ୍ତଂ ପିଦହି। ରାଜା ତଥାଗତସ୍ସ ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା, ‘‘ସଚେ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଦୋସୋ ଅତ୍ଥି, ଖମଥା’’ତି ଆହ। ନତ୍ଥି, ମହାରାଜାତି। ଅଥ କସ୍ମା ଯାଗୁଂ ନ ଗଣ୍ହଥାତି? ପଲିବୋଧୋ ଅତ୍ଥି, ମହାରାଜାତି। କିଂ ପନ, ଭନ୍ତେ, ଯାଗୁଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତେହେୱ ଲଭିତବ୍ବୋ ଏସ ପଲିବୋଧୋ, ପଟିବଲୋ ଅହଂ ପଲିବୋଧଂ ଦାତୁଂ, ଗଣ୍ହଥ, ଭନ୍ତେତି। ସତ୍ଥା ଅଗ୍ଗହେସି। ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରୋପି ଦୀଘରତ୍ତଂ ଛାତୋ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଯାଗୁଂ ପିୱି। ରାଜା ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ ଦତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଭଗୱା ତୁମ୍ହେ ପଣ୍ଣୱେଣିଯା ଆଗତେ ଓକ୍କାକୱଂସେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚକ୍କୱତ୍ତିସିରିଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଲୋକେ ଅଗ୍ଗତଂ ପତ୍ତୋ, କୋ ନାମ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପଲିବୋଧୋ’’ତି? ମହାରାଜ, ଏତସ୍ସ ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରସ୍ସ ପଲିବୋଧୋ ଅମ୍ହାକଂ ପଲିବୋଧସଦିସୋୱାତି।

ରାଜା ଥେରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା – ‘‘କୋ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପଲିବୋଧୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି? ଇଣପଲିବୋଧୋ, ମହାରାଜାତି। କିତ୍ତକୋ, ଭନ୍ତେତି? ଗଣେହି, ମହାରାଜାତି। ରଞ୍ଞୋ ‘‘ଏକଂ ଦ୍ୱେ ସତଂ ସହସ୍ସ’’ନ୍ତି ଗଣେନ୍ତସ୍ସ ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ନପ୍ପହୋନ୍ତି। ଅଥେକଂ ପୁରିସଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା, ‘‘ଗଚ୍ଛ, ଭଣେ, ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେହି ‘ସବ୍ବେ ବହୁଧୀତିକବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଇଣାଯିକା ରାଜଙ୍ଗଣେ ସନ୍ନିପତନ୍ତୂ’’ତି। ମନୁସ୍ସା ଭେରିଂ ସୁତ୍ୱା ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ରାଜା ତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ପଣ୍ଣାନି ଆହରାପେତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ଅନୂନଂ ଧନମଦାସି। ତତ୍ଥ ସୁୱଣ୍ଣମେୱ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ ଅହୋସି। ପୁନ ରାଜା ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଅଞ୍ଞୋପି ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ପଲିବୋଧୋ’’ତି। ଇଣଂ ନାମ, ମହାରାଜ, ଦତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚିତୁଂ ସକ୍କା, ଏତା ପନ ସତ୍ତ ଦାରିକା ମହାପଲିବୋଧା ମଯ୍ହନ୍ତି। ରାଜା ଯାନାନି ପେସେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଧୀତରୋ ଆହରାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରୋ କତ୍ୱା ତଂ ତଂ କୁଲଘରଂ ପେସେତ୍ୱା, ‘‘ଅଞ୍ଞୋପି, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥି ପଲିବୋଧୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି? ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ମହାରାଜାତି। ରାଜା ଯାନଂ ପେସେତ୍ୱା, ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଆହରାପେତ୍ୱା, ଅମ୍ମିକଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ପୁନ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଅଞ୍ଞୋପି, ଭନ୍ତେ, ଅତ୍ଥି ପଲିବୋଧୋ’’ତି? ନତ୍ଥି , ମହାରାଜାତି ୱୁତ୍ତେ ରାଜାପି ଚୀୱରଦୁସ୍ସାନି ଦାପେତ୍ୱା, ‘‘ଭନ୍ତେ, ମମ ସନ୍ତକଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଭିକ୍ଖୁଭାୱଂ ଜାନାଥା’’ତି ଆହ। ଆମ, ମହାରାଜାତି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତାଦଯୋପି ସବ୍ବେ ପଚ୍ଚଯା ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ତୁମ୍ହେ ତଥାଗତସ୍ସ ମନଂ ଗହେତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋଥା’’ତି। ଥେରୋ ତଥେୱ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ଆସୱକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋତି। ଦସମଂ।

ପଠମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୨। ଉପାସକଵଗ୍ଗୋ

୧। କସିଭାରଦ୍ୱାଜସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୧୯୭। ଦୁତିଯଵଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ମଗଧେସୂତି ଏଵଂନାମକେ ଜନପଦେ। ଦକ୍ଖିଣାଗିରିସ୍ମିନ୍ତି ରାଜଗହଂ ପରିଵାରେତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଗିରିନୋ ଦକ୍ଖିଣଭାଗେ ଜନପଦୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମିଂ ଜନପଦେ, ତତ୍ଥ ଵିହାରସ୍ସାପି ତଦେଵ ନାମଂ। ଏକନାଳାଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମେତି ଏକନାଳାତି ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ନାମଂ। ବ୍ରାହ୍ମଣା ପନେତ୍ଥ ସମ୍ବହୁଲା ପଟିଵସନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣଭୋଗୋ ଏଵ ଵା ସୋ। ତସ୍ମା ''ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋ''ତି ଵୁଚ୍ଚତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନାତି ଯଂ ସମଯଂ ଭଗଵା ମଗଧରଟ୍ଠେ ଏକନାଳଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଦକ୍ଖିଣଗିରିମହାଵିହାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରିପାକଂ ଆଗମଯମାନୋ ଵିହରତି, ତେନ ସମଯେନ। କସିଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସାତି ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କସିଂ ନିସ୍ସାଯ ଜୀଵତି, ଭାରଦ୍ୱାଜୋତି ଚସ୍ସ ଗୋତ୍ତଂ। ପଞ୍ଚମତ୍ତାନୀତି ପଞ୍ଚ ପମାଣାନି, ଅନୂନାନି ଅନଧିକାନି ପଞ୍ଚନଙ୍ଗଲସତାନୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଯୁତ୍ତାନୀତି ଯୋଜିତାନି, ବଲୀବଦ୍ଦାନଂ ଖନ୍ଧେସୁ ଠପେତ୍ୱା ଯୁଗେ ଯୋତ୍ତେହି ଯୋଜିତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଵପ୍ପକାଲେତି ଵପ୍ପନକାଲେ ବୀଜନିକ୍ଖେପସମଯେ। ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଵପ୍ପାନି କଲଲଵପ୍ପଞ୍ଚ ପଂସୁଵପ୍ପଞ୍ଚ। ପଂସୁଵପ୍ପଂ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ପଠମଦିଵସେ ମଙ୍ଗଲଵପ୍ପଂ। ତତ୍ରାଯଂ ଉପକରଣସମ୍ପଦା – ତୀଣି ବଲିବଦ୍ଦସହସ୍ସାନି ଉପଟ୍ଠାପିତାନି ହୋନ୍ତି, ସବ୍ବେସଂ ସୁଵଣ୍ଣମଯାନି ସିଙ୍ଗାନି ପଟିମୁକ୍କାନି, ରଜତମଯା ଖୁରା, ସବ୍ବେ ସେତମାଲାହି ଚେଵ ଗନ୍ଧପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲୀହି ଚ ଅଲଙ୍କତା ପରିପୁଣ୍ଣପଞ୍ଚଙ୍ଗା ସବ୍ବଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନା, ଏକଚ୍ଚେ କାଳା ଅଞ୍ଜନଵଣ୍ଣା, ଏକଚ୍ଚେ ସେତା ଫଳିକଵଣ୍ଣା, ଏକଚ୍ଚେ ରତ୍ତା ପଵାଳଵଣ୍ଣା, ଏକଚ୍ଚେ କମ୍ମାସା ମସାରଗଲ୍ଲଵଣ୍ଣା। ଏଵଂ ପଞ୍ଚସତା କସ୍ସକା ସବ୍ବେ ଅହତସେତଵତ୍ଥା ଗନ୍ଧମାଲାଲଙ୍କତା ଦକ୍ଖିଣଅଂସକୂଟେସୁ ପତିଟ୍ଠିତପୁପ୍ଫଚୁମ୍ବଟକା ହରିତାଲମନୋସିଲାଲଞ୍ଛନୁଜ୍ଜଲଗତ୍ତା ଦସ ଦସ ନଙ୍ଗଲା ଏକେକଗୁମ୍ବା ହୁତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ନଙ୍ଗଲାନଂ ସୀସଞ୍ଚ ଯୁଗଞ୍ଚ ପତୋଦା ଚ ସୁଵଣ୍ଣଖଚିତା । ପଠମନଙ୍ଗଲେ ଅଟ୍ଠ ବଲୀବଦ୍ଦା ଯୁତ୍ତା, ସେସେସୁ ଚତ୍ତାରୋ ଚତ୍ତାରୋ, ଅଵସେସା କିଲନ୍ତପରିଵତ୍ତନତ୍ଥଂ ଆନୀତା। ଏକେକଗୁମ୍ବେ ଏକେକବୀଜସକଟଂ ଏକେକୋ କସତି, ଏକେକୋ ଵପ୍ପତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପନ ପଗେଵ ମସ୍ସୁକମ୍ମଂ କାରାପେତ୍ୱା ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ସୁଗନ୍ଧଗନ୍ଧେହି ଵିଲିତ୍ତୋ ପଞ୍ଚସତଗ୍ଘନକଂ ଵତ୍ଥଂ ନିଵାସେତ୍ୱା ସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ ଏକଂସଂ କରିତ୍ୱା ଏକେକିସ୍ସା ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେତି ଵୀସତି ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ଦିକାଯୋ କଣ୍ଣେସୁ ସୀହକୁଣ୍ଡଲାନି ସୀସେ ବ୍ରହ୍ମଵେଠନଂ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ସୁଵଣ୍ଣମାଲଂ କଣ୍ଠେ କତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣପରିଵୁତୋ କମ୍ମନ୍ତଂ ଵୋସାସତି। ଅଥସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଅନେକସତଭାଜନେସୁ ପାଯାସଂ ପଚାପେତ୍ୱା ମହାସକଟେସୁ ଆରୋପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରଵିଭୂସିତା ବ୍ରାହ୍ମଣୀଗଣପରିଵୁତା କମ୍ମନ୍ତଂ ଅଗମାସି। ଗେହମ୍ପିସ୍ସ ହରିତୁପଲିତ୍ତଂ ଵିପ୍ପକିଣ୍ଣଲାଜଂ ପୁଣ୍ଣଘଟକଦଲିଧଜପଟାକାହି ଅଲଙ୍କତଂ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀହି ସୁକତବଲିକମ୍ମଂ, ଖେତ୍ତଞ୍ଚ ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ସମୁସ୍ସିତଦ୍ଧଜପଟାକଂ ଅହୋସି। ପରିଜନକମ୍ମକାରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଓସଟପରିସା ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟସହସ୍ସା ଅହୋସି, ସବ୍ବେ ଅହତଵତ୍ଥା, ସବ୍ବେସଂ ପାଯାସଭୋଜନମେଵ ପଟିଯତ୍ତଂ।

ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୁଵଣ୍ଣପାତିଂ ଧୋଵାପେତ୍ୱା ପାଯାସସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତେହି ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ନଙ୍ଗଲବଲିକମ୍ମଂ କାରାପେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କସ୍ସକସତାନଂ ସୁଵଣ୍ଣରଜତକଂସତମ୍ବଲୋହମଯାନି ଭାଜନାନି ଦାପେତ୍ୱା ସୁଵଣ୍ଣକଟଚ୍ଛୁଂ ଗହେତ୍ୱା ପାଯାସେନ ପରିଵିସନ୍ତୀ ଗଚ୍ଛତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପନ ବଲିକମ୍ମଂ କାରେତ୍ୱା ରତ୍ତବନ୍ଧିକାଯୋ ଉପାହନାଯୋ ଆରୋହିତ୍ୱା ରତ୍ତସୁଵଣ୍ଣଦଣ୍ଡକଂ ଗହେତ୍ୱା, ''ଇଧ ପାଯାସଂ ଦେଥ, ଇଧ ସପ୍ପିଂ ଦେଥ, ଇଧ ସକ୍ଖରଂ ଦେଥା''ତି ଵୋସାସମାନୋ ଵିଚରତି। ଅଯଂ ତାଵ କମ୍ମନ୍ତେ ପଵତ୍ତି।

ଵିହାରେ ପନ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧା ଵସନ୍ତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନେସଂ ଦେଵସିକଂ ପଞ୍ଚ କିଚ୍ଚାନି ଭଵନ୍ତି, ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ପୁରେଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ପୁରିମଯାମକିଚ୍ଚଂ ମଜ୍ଝିମଯାମକିଚ୍ଚଂ ପଚ୍ଛିମଯାମକିଚ୍ଚନ୍ତି।

ତତ୍ରିଦଂ ପୁରେଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ – ଭଗଵା ହି ପାତୋଵ ଉଟ୍ଠାଯ ଉପଟ୍ଠାକାନୁଗ୍ଗହତ୍ଥଂ ସରୀରଫାସୁକତ୍ଥଞ୍ଚ ମୁଖଧୋଵନାଦିପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଯାଵ ଭିକ୍ଖାଚାରଵେଲା, ତାଵ ଵିଵିତ୍ତାସନେ ଵୀତିନାମେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚାରଵେଲାଯ ନିଵାସେତ୍ୱା କାଯବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚୀଵରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ପତ୍ତମାଦାଯ କଦାଚି ଏକକୋ କଦାଚି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିଵୁତୋ ଗାମଂ ଵା ନିଗମଂ ଵା ପିଣ୍ଡାଯ ପଵିସତି କଦାଚି ପକତିଯା, କଦାଚି ଅନେକେହି ପାଟିହାରିଯେହି ଵତ୍ତମାନେହି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ପିଣ୍ଡାଯ ପଵିସତୋ ଲୋକନାଥସ୍ସ ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୁଦୁଗତିଯୋ ଵାତା ପଥଵିଂ ସୋଧେନ୍ତି, ଵଲାହକା ଉଦକଫୁସିତାନି ମୁଞ୍ଚନ୍ତା ମଗ୍ଗେ ରେଣୁଂ ଵୂପସମେତ୍ୱା ଉପରି ଵିତାନଂ ହୁତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଅପରେ ଵାତା ପୁପ୍ଫାନି ଉପସଂହରିତ୍ୱା ମଗ୍ଗେ ଓକିରନ୍ତି। ଉନ୍ନତା ଭୂମିପ୍ପଦେସା ଓନମନ୍ତି, ଓନତା ଉନ୍ନମନ୍ତି। ପାଦନିକ୍ଖେପସମଯେ ସମାଵ ଭୂମି ହୋତି, ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସାନି ପଦୁମପୁପ୍ଫାନି ଵା ପାଦେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତି। ଇନ୍ଦଖୀଲସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଠପିତମତ୍ତେ

ଦକ୍ଖିଣପାଦେ ସରୀରା ଛଦ୍ଦଣ୍ଣରସ୍ମିଯୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସୁଓଣ୍ଣରସସିଞ୍ଚନାନି ୱିଯ ଚିତ୍ରପଟପରିକ୍ଖିତ୍ତାନି ୱିଯ ଚ ପାସାଦକୂଟାଗାରାଦୀନି କରୋନ୍ତିଯୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିଧାଓନ୍ତି। ହତ୍ଥିଅସ୍ସୱିହଙ୍ଗାଦଯୋ ସକସକଟ୍ଠାନେସୁ ଠିତାଯେୱ ମଧୁରେନାକାରେନ ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତି , ତଥା ଭେରିୱୀଣାଦୀନି ତୂରିଯାନି ମନୁସ୍ସାନଞ୍ଚ କାଯୂପଗାନି ଆଭରଣାନି। ତେନ ସଞ୍ଞାଣେନ ମନୁସ୍ସା ଜାନନ୍ତି ''ଅଜ୍ଜ ଭଗୱା ଇଧ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠୋ''ତି। ତେ ସୁନିୱତ୍ଥା ସୁପାରୁତା ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀନି ଆଦାଯ ଘରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନ୍ତରୱୀଥିଂ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀହି ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପୂଜେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା – ''ଅମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ଦସ ଭିକ୍ଖୂ, ଅମ୍ହାକଂ ୱୀସତି, ଅମ୍ହାକଂ ଭିକ୍ଖୁସତଂ ଦେଥା''ତି ଯାଚିତ୍ୱା ଭଗୱତୋପି ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପିଣ୍ଡପାତେନ ପଟିମାନେନ୍ତି।

ଭଗୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ତେସଂ ସନ୍ତାନାନି ଓଲୋକେତ୍ୱା ତଥା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ଯଥା କେଚି ସରଣଗମନେ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତି, କେଚି ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ, କେଚି ସୋତାପତ୍ତିସକଦାଗାମିଅନାଗାମିଫଲାନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ, କେଚି ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗଫଲେ ଅରହତ୍ତେତି । ଏୱଂ ମହାଜନଂ ଅନୁଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛତି। ତତ୍ଥ ଗନ୍ଧମଣ୍ଡଲମାଳେ ପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିଯୋସାନଂ ଆଗମଯମାନୋ। ତତୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଭଗୱତୋ ନିୱେଦେତି। ଅଥ ଭଗୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସତି। ଇଦଂ ତାୱ ପୁରେଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ।

ଅଥ ଭଗୱା ଏୱଂ କତପୁରେଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ଗନ୍ଧକୁଟିଯା ଉପଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପାଦେ ପକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ପାଦପୀଠେ ଠତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ଓୱଦତି – ''ଭିକ୍ଖୱେ, ଅପ୍ପମାଦେନ ସମ୍ପାଦେଥ, ଦୁଲ୍ଲଭୋ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦୋ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଦୁଲ୍ଲଭୋ ମନୁସ୍ସତ୍ତପଟିଲାଭୋ, ଦୁଲ୍ଲଭା ସଦ୍ଧାସମ୍ପତ୍ତି, ଦୁଲ୍ଲଭା ପବ୍ବଜ୍ଜା, ଦୁଲ୍ଲଭଂ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନ''ନ୍ତି। ତତ୍ଥ କେଚି ଭଗୱନ୍ତଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଭଗୱା ତେସଂ ଅତ୍ତନୋ ଚରିଯାନୁରୂପଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଦେତି। ତତୋ ସବ୍ବେପି ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନାନି ଗଚ୍ଛନ୍ତି, କେଚି ଅରଞ୍ଞଂ, କେଚି ରୁକ୍ଖମୂଲଂ, କେଚି ପବ୍ବତାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ, କେଚି ଚାତୁମହାରାଜିକଭୱନଂ…ପେ… କେଚି ୱସୱତ୍ତିଭୱନନ୍ତି। ତତୋ ଭଗୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସଚେ ଆକଙ୍ଖତି, ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ସୀହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି। ଅଥ ସମସ୍ସାସିତକାଯୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଦୁତିଯଭାଗେ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେତି। ତତିଯଭାଗେ ଯଂ ଗାମଂ ୱା ନିଗମଂ ୱା ଉପନିସ୍ସାଯ ୱିହରତି, ତତ୍ଥ ମହାଜନୋ ପୁରେଭତ୍ତଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ସୁନିୱତ୍ଥୋ ସୁପାରୁତୋ ଗନ୍ଧପୁପ୍ଫାଦୀନି ଆଦାଯ ୱିହାରେ ସନ୍ନିପତତି। ତତୋ ଭଗୱା ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ ଅନୁରୂପେନ ପାଟିହାରିଯେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମସଭାଯଂ ପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସଜ୍ଜ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି କାଲଯୁତ୍ତଂ ସମଯଯୁତ୍ତଂ। ଅଥ କାଲଂ ୱିଦିତ୍ୱା ପରିସଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତି, ମନୁସ୍ସା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କମନ୍ତି। ଇଦଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ।

ସୋ ଏୱଂ ନିଟ୍ଠିତପଚ୍ଛାଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ସଚେ ଗତ୍ତାନି ଓସିଞ୍ଚିତୁକାମୋ ହୋତି, ବୁଦ୍ଧାସନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ନ୍ହାନକୋଟ୍ଠକଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାକେନ ପଟିଯାଦିତୋଦକେନ ଗତ୍ତାନି ଉତୁଂ ଗାହାପେତି । ଉପଟ୍ଠାକୋପି ବୁଦ୍ଧାସନଂ ଆନେତ୍ୱା ପଯ୍ୟୋଟେତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିପରିୱେଣେ ପଞ୍ଞାପେତି। ଭଗୱା ସୁରତ୍ତଦୁପଟ୍ଟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା କାଯବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦତି ଏକକୋୱ ମୁହୁତ୍ତଂ ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ। ଅଥ ଭିକ୍ଖୂ ତତୋ ତତୋ ଆଗମ୍ମ ଭଗୱତୋ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଏକଚ୍ଚେ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ, ଏକଚ୍ଚେ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ଯାଚନ୍ତି। ଭଗୱା ତେସଂ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ସମ୍ପାଦେନ୍ତୋ ପୁରିମଯାମଂ ୱୀତିନାମେତି। ଇଦଂ ପୁରିମଯାମକିଚ୍ଚଂ।

ପୁରିମଯାମକିଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ପନ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କମନ୍ତେସୁ ସକଲଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଦେୱତାଯୋ ଓକାସଂ ଲଭମାନା ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଯଥାଭିସଙ୍ଖତଂ ଅନ୍ତମସୋ ଚତୁରକ୍ଖରମ୍ପି। ଭଗୱା ତାସଂ ତାସଂ ଦେୱତାନଂ ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ମଜ୍ଝିମଯାମଂ ୱୀତିନାମେତି। ଇଦଂ ମଜ୍ଝିମଯାମକିଚ୍ଚଂ।

ପଚ୍ଛିମଯାମଂ ପନ ତଯୋ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ପୁରେଭତ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିସଜ୍ଜାପୀଳିତସ୍ସ ସରୀରସ୍ସ କିଲାସୁଭାୱମୋଚନତ୍ଥଂ ଏକଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ଚଙ୍କମେନ ୱୀତିନାମେତି। ଦୁତିଯକୋଟ୍ଠାସେ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣେନ ପସ୍ସେନ ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ ସୀହସେଯ୍ୟଂ କପ୍ପେତି। ତତିଯକୋଟ୍ଠାସେ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାଯ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପୁରିମବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକେ ଦାନସୀଲାଦିୱସେନ କତାଧିକାରପୁଗ୍ଗଲଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ଓଲୋକେତି। ଇଦଂ ପଚ୍ଛିମଯାମକିଚ୍ଚଂ।

ତଦାପି ଏୱଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ କସିଭାରଦ୍ୱାଜଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଅରହତ୍ତସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା – ''ତତ୍ଥ ମଯି ଗତେ କଥା ପୱତ୍ତିସ୍ସତି, କଥାୱସାନେ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ଏସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସପୁତ୍ତଦାରୋ ତୀସୁ ସରଣେସୁ ପତିଟ୍ଠାଯ ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ମମ ସାସନେ ୱିପ୍ପକିରିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ନିକ୍ଖମ୍ମ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଥ ଖୋ ଭଗୱାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯନ୍ତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ, ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯେତି ଅତ୍ଥୋ। ନିୱାସେତ୍ୱାତି ପରିଦହିତ୍ୱା। ୱିହାରଚୀୱରପରିୱତ୍ତନୱସେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯାତି ପତ୍ତଂ ହତ୍ଥେହି, ଚୀୱରଂ କାଯେନ ଆଦିଯିତ୍ୱା, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଧାରେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଗୱତୋ କିର ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସିତୁକାମସ୍ସ

ଭମରୋ ୱିଯ ୱିକସିତପଦୁମଦ୍ୱଯମଜ୍ଝଂ, ଇନ୍ଦନୀଲମଣିଓଣ୍ଡସେଲମଯପଡୋ ହତ୍ଥଦ୍ୱଯମଜ୍ଝଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ତଂ ଏୱମାଗତଂ ପଓଂ ହତ୍ଥେହି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଚୀୱରଞ୍ଚ ପରିମଣ୍ଡଲଂ ପାରୁତଂ କାଯେନ ଧାରେତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେନୁପସଙ୍କମୀତି ଯେନ ମଗ୍ଗେନ କମ୍ମନ୍ତୋ ଗନ୍ତବ୍ବୋ, ତେନ ଏକକୋୱ ଉପସଙ୍କମି। କସ୍ମା ପନ ନଂ ଭିକ୍ଖୂ ନାନୁବନ୍ଧିଂସୂତି? ଯଦା ହି ଭଗୱା ଏକକୋୱ କତ୍ଥଚି ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୋତି, ଯାୱ ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲା ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ନିସୀଦତି। ଭିକ୍ଖୂ ତାଯ ସଞ୍ଞାଯ ଜାନନ୍ତି "ଅଜ୍ଜ ଭଗୱା ଏକକୋୱ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତୁକାମୋ, ଅଦ୍ଧା କଞ୍ଚି ଏୱ ୱିନେତବ୍ବପୁଗ୍ଗଲଂ ଅଦ୍ଦସା"ତି। ତେ ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତଦା ଚ ଭଗୱା ଏୱମକାସି, ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୂ ନାନୁବନ୍ଧିଂସୂତି।

ପରିୱେସନା ୱତ୍ତତୀତି ତେସଂ ସୁୱଣ୍ଣଭାଜନାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନାନଂ ପଞ୍ଚସତାନଂ କସ୍ସକାନଂ ପରିୱିସନା ୱିପ୍ପକତା ହୋତି। ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସୀତି ଯତ୍ଥ ଠିତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପସ୍ସତି, ତଥାରୂପେ ଦସ୍ସନୂପଚାରେ କଥାସୱନଫାସୁକେ ଉଚ୍ଚଟ୍ଠାନେ ଅଟ୍ଠାସି। ଠତ୍ୱା ଚ ରଜତସୁୱଣ୍ଣରସପିଞ୍ଜରଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ପଭଂ ଅତିରୋଚମାନଂ ସମନ୍ତତୋ ସରୀରପ୍ପଭଂ ମୁଞ୍ଚି, ଯାଯ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କମ୍ମନ୍ତସାଲାଭିତ୍ତିରୁକ୍ଖକସିତମତ୍ତିକପିଣ୍ଡାଦଯୋ ସୁୱଣ୍ଣମଯା ୱିଯ ଅହେସୁଂ। ଅଥ ମନୁସ୍ସା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତା ଚ କସନ୍ତା ଚ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ପହାଯ ଅସୀତିଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନପରିୱାରଂ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣପଟିମଣ୍ଡିତଂ ସରୀରଂ ବ୍ୟାମପ୍ପଭାପରିକ୍ଖେପୱିଭୂସିତଂ ବାହୁଯୁଗଲଂ ଜଙ୍ଗମଂ ୱିଯ ପଦୁମସରଂ, ରସ୍ମିଜାଲସମୁଜ୍ଜଲିତତାରାଗଣମିୱ ଗଗନତଲଂ, ୱିଜ୍ଜୁଲତାୱିନଦ୍ଧମିୱ ଚ କନକସିଖରଂ ସିରିଯା ଜଲମାନଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଏକମନ୍ତଂ ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ସମ୍ପରିୱାରେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଏୱଂ ତେହି ସମ୍ପରିୱାରିତଂ ଅଦ୍ଦସା ଖୋ କସିଭାରଦ୍ୱାଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଠିତଂ, ଦିସ୍ୱାନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ଅହଂ ଖୋ, ସମଣ, କସାମି ଚ ୱପାମି ଚାତି।

କସ୍ମା ପନାଯଂ ଏୱମାହ, କିଂ ସମନ୍ତପାସାଦିକେ ପସାଦନୀଯେ ଉତ୍ତମଦମଥସମଥମନୁପ୍ପତ୍ତେପି ତଥାଗତେ ଅପ୍ପସାଦେନ, ଉଦାହୁ ଅତ୍ତୃତିଯାନଂ ଜନସହସ୍ସାନଂ ପାଯାସଂ ପଟିଯାଦେତ୍ୱାପି କଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖାଯ ମଚ୍ଛେରେନାତି? ଉଭଯଥାପି ନୋ, ଭଗୱତୋ ପନସ୍ସ ଦସ୍ସନେନ ଅତିତ୍ତଂ ନିକ୍କିତ୍ତକମ୍ମନ୍ତଂ ଜନଂ ଦିସ୍ୱା "କମ୍ମଭଙ୍ଗଂ ମେ କାତୁଂ ଆଗତୋ"ତି ଅନତ୍ତମନତା ଅହୋସି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଭଗୱତୋ ଚ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା – "ସଚାଯଂ କମ୍ମନ୍ତେ ଅପ୍ପଯୋଜଯିସ୍ସ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ମନୁସ୍ସାନଂ ସୀସେ ଚୂଳାମଣି ୱିଯ ଅଭୱିସ୍ସ, କୋ ନାମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଏୱମେୱଂ ଅଲସତାଯ କମ୍ମନ୍ତେ ଅପ୍ପଯୋଜେତ୍ୱା ୱପ୍ପମଙ୍ଗଲାଦୀସୁ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତୀ"ତିପିସ୍ସ ଅନତ୍ତମନତା ଅହୋସି। ତେନାହ – "ଅହଂ ଖୋ, ସମଣ, କସାମି ଚ ୱପାମି ଚ, କସିତ୍ୱା ଚ ୱପିତ୍ୱା ଚ ଭୁଞ୍ଜାମୀ"ତି।

ଅଯଂ କିରସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ମଯ୍ହମ୍ପି ତାୱ କମ୍ମନ୍ତା ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ଚମ୍ହି ଯଥା ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ, ତ୍ୱମ୍ପି କସିତ୍ୱା ଚ ୱପିତ୍ୱା ଚ ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୁ, କୋ ତେ ଅତ୍ଥୋ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ଏୱଂ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନସ୍ସାତି। ଅପିଚାଯଂ ଅସ୍ସୋସି – "ସକ୍ୟରାଜକୁଲେ କିର କୁମାରୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସୋ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତୋ"ତି। ତସ୍ମା ଇଦାନି "ଅଯଂ ସୋ"ତି ଞତ୍ୱା "ଚକ୍କୱତ୍ତିରଜ୍ଜଂ ପହାଯ କିଲନ୍ତୋସୀ"ତି ଉପାରମ୍ଭଂ ଆରୋପେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଅପିଚ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ଏସ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅପସାଦେନ୍ତୋ ଭଣତି, ଭଗୱତୋ ପନ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ପୁଞ୍ଞସମ୍ପତ୍ତିଂ ସମ୍ଭାୱଯମାନୋ କଥାପୱତ୍ତନତ୍ଥମ୍ପି ଏୱମାହ। ଅଥ ଭଗୱା ୱେନେଯ୍ୟୱସେନ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗକସ୍ସକୱପ୍ପକଭାୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅହମ୍ପି ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତିଆଦିମାହ।

ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚିନ୍ତେସି – "ଅଯଂ ସମଣୋ" 'ଅହମ୍ପି କସାମି ଚ ୱପାମି ଚା'ତି ଭଣତି। ନ ଚସ୍ସ ଓଳାରିକାନି ଯୁଗନଙ୍ଗଲାଦୀନି କସିଭଣ୍ଡାନି ପସ୍ସାମି, କିଂ ନୁ ଖୋ ମୁସା ଭଣତୀ"ତି? ଭଗୱନ୍ତଂ ପାଦତଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ କେସଗ୍ଗା ଓଲୋକଯମାନୋ, ଅଙ୍ଗୱିଜ୍ଜାଯ କତାଧିକାରତ୍ତା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସୱରଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତିମସ୍ସ ଞତ୍ୱା, "ଅଟ୍ଠାନମେତଂ ଯଂ ଏୱରୂପୋ ମୁସା ଭଣେଯ୍ୟା"ତି ସଞ୍ଜାତବହୁମାନୋ ଭଗୱତି ସମଣୱାଦଂ ପହାଯ ଗୋତ୍ତେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ସମୁଦାଚରମାନୋ ନ ଖୋ ପନ ମଯଂ ପସ୍ସାମ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସାତିଆଦିମାହ। ଭଗୱା ପନ ଯସ୍ମା ପୁବ୍ବଧମ୍ମସଭାଗତାଯ କଥନଂ ନାମ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଆନୁଭାୱୋ, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ସଦ୍ଧା ବୀଜନ୍ତିଆଦିମାହ।

କା ପନେତ୍ଥ ପୁବ୍ବଧମ୍ମସଭାଗତା? ନନୁ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଭଗୱା ନଙ୍ଗଲାଦିକସିସମ୍ଭାରସମାଯୋଗଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଅପୁଚ୍ଛିତସ୍ସ ବୀଜସ୍ସ ସଭାଗତାଯ ଆହ "ସଦ୍ଧା ବୀଜ"ନ୍ତି, ଏୱଞ୍ଚ ସତି କଥାପି ଅନନୁସନ୍ଧିକା ହୋତି? ନ ହି ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅନନୁସନ୍ଧିକକଥା ନାମ ଅତ୍ଥି, ନପି ପୁବ୍ବଧମ୍ମସ୍ସ ଅସଭାଗତାଯ କଥେନ୍ତି। ଏୱଂ ପନେତ୍ଥ ଅନୁସନ୍ଧି ୱେଦିତବ୍ବା – ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ହି ଭଗୱା ଯୁଗନଙ୍ଗଲାଦିକସିସମ୍ଭାରୱସେନ କସିଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ। ସୋ ତସ୍ସ ଅନୁକମ୍ପାଯ "ଇଦଂ ଅପୁଚ୍ଛିତ"ନ୍ତି ଅପରିହାପେତ୍ୱା ସମୂଲଂ ସୌପକାରଂ ସସମ୍ଭାରଂ ସଫଲଂ କସିଂ ପଞ୍ଞାପେତୁଂ ମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ "ସଦ୍ଧା ବୀଜ"ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ବୀଜଂ କସିଯା ମୂଲଂ, ତସ୍ମିଂ ସତି କତ୍ତବ୍ବତୋ, ଅସତି ଅକତ୍ତବ୍ବତୋ, ତପ୍ପମାଣେନ ଚ କତ୍ତବ୍ବତୋ। ବୀଜେ ହି ସତି କସିଂ କରୋନ୍ତି, ନ ଅସତି।

ବୀଜପ୍ପମାଣେନ ଚ କୁସଲା କସ୍ସକା ଖେତ୍ତଂ କସନ୍ତି, ନ ଊନଂ "ମା ନୋ ସସ୍ସଂ ପରିହାୟୀ"ତି, ନ ଅଧିକଂ "ମା ନୋ ମୋଘୋ ୱାୟାମୋ ଅହୋସୀ"ତି। ଯସ୍ମା ଚ ବୀଜମେୱ ମୂଲଂ, ତସ୍ମା ଭଗୱା ମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ କସିସମ୍ଭାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କସିୟା ପୁବ୍ବଧମ୍ମସ୍ସ ବୀଜସ୍ସ ସଭାଗତାୟ ଅତ୍ତନୋ କସିୟା ପୁବ୍ବଧମ୍ମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ସଦ୍ଧା ବୀଜ"ନ୍ତି। ଏୱମେତ୍ଥ ପୁବ୍ବଧମ୍ମସଭାଗତାପି ୱେଦିତବ୍ବା।

ପୁଚ୍ଛିତଂୟେୱ ୱତ୍ୱା ଅପୁଚ୍ଛିତଂ ପଚ୍ଛା କିଂ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଚେ? ତସ୍ସ ଉପକାରଭାୱତୋ ଚ ଧମ୍ମସମ୍ବନ୍ଧସମତ୍ଥଭାୱତୋ ଚ। ଅୟଂ ହି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଞ୍ଞୱା, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୁଲେ ପନ ଜାତତ୍ତା ସଦ୍ଧାରହିତୋ, ସଦ୍ଧାରହିତୋ ଚ ପଞ୍ଞୱା ପରେସଂ ସଦ୍ଧାୟ ଅତ୍ତନୋ ଅୱିସୟେ ଅପଟିପଜ୍ଜମାନୋ ୱିସେସଂ ନାଧିଗଚ୍ଛତି, କିଲେସକାଲୁସ୍ସିୟପରାମଟ୍ଠାପି ଚସ୍ସ ଦୁବ୍ବଲା ସଦ୍ଧା ବଲୱତିୟା ପଞ୍ଞାୟ ସହସା ୱତ୍ତମାନା ଅତ୍ଥସିଦ୍ଧିଂ ନ କରୋତି ହତ୍ଥିନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକଧୁରେ ଯୁତ୍ତୋ ଗୋଣୋ ୱିୟ। ଇତିସ୍ସ ସଦ୍ଧା ଉପକାରିକାତି ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ସଦ୍ଧାୟ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତେନ ପଚ୍ଛାପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ ଅୟମତ୍ଥୋ ଦେସନାକୁସଲତାୟ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତୋ। ବୀଜସ୍ସ ଚ ଉପକାରିକା ୱୁଟ୍ଠି, ସା ତଦନନ୍ତରଂୟେୱ ୱୁଚ୍ଚମାନା ସମତ୍ଥା ହୋତି। ଏୱଂ ଧମ୍ମସମ୍ବନ୍ଧସମତ୍ଥଭାୱତୋ ପଚ୍ଛାପି ୱତ୍ତବ୍ବୋ ଅୟମତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଚ ଏୱରୂପୋ ଈସାଯୋତ୍ତାଦି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ସମ୍ପସାଦଲକ୍ଖଣା ସଦ୍ଧା, ଓକପ୍ପନଲକ୍ଖଣା ୱା। ବୀଜନ୍ତି ପଞ୍ଚୱିଧଂ ବୀଜଂ ମୂଲବୀଜଂ ଖନ୍ଧବୀଜଂ ଫଳୁବୀଜଂ ଅଗ୍ଗବୀଜଂ ବୀଜବୀଜମେୱ ପଞ୍ଚମନ୍ତି। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ୱିରୁହଣଟ୍ଠେନ ବୀଜନ୍ତେୱ ସଙ୍ଖଂ ଗଚ୍ଛତି।

ତତ୍ଥ ଯଥା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କସିୟା ମୂଲଭୂତଂ ବୀଜଂ ଦ୍ୱେ କିଚ୍ଚାନି କରୋତି, ହେଟ୍ଠା ମୂଲେନ ପତିଟ୍ଠାତି, ଉପରି ଅଙ୍କୁରଂ ଉଟ୍ଠାପେତି, ଏୱଂ ଭଗୱତୋ କସିୟା ମୂଲଭୂତା ସଦ୍ଧା ହେଟ୍ଠା ସୀଲମୂଲେନ ପତିଟ୍ଠାତି , ଉପରି ସମଥୱିପସ୍ସନଙ୍କୁରଂ ଉଟ୍ଠାପେତି। ଯଥା ଚ ତଂ ମୂଲେନ ପଥୱିରସଂ ଆପୋରସଂ ଗହେତ୍ୱା ନାଳେନ ଧଞ୍ଞପରିପାକଗହଣତ୍ଥଂ ୱଡ୍ଢତି, ଏୱମୟଂ ସୀଲମୂଲେନ ସମଥୱିପସ୍ସନାରସଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରିୟମଗ୍ଗନାଳେନ ଅରିୟଫଲଧଞ୍ଞପରିପାକଗହଣତ୍ଥଂ ୱଡ୍ଢତି। ଯଥା ଚ ତଂ ସୁଭୂମିୟଂ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ମୂଲଙ୍କୁରପଣ୍ଣନାଳକଣ୍ଡପସୱେହି ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ପତ୍ୱା ଖୀରଂ ଜନେତ୍ୱା ଅନେକସାଲିଫଲଭରିତଂ ସାଲିସୀସଂ ନିପ୍ଫାଦେତି, ଏୱମେସା ଚିତ୍ତସନ୍ତାନେ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଛହି ୱିସୁଦ୍ଧୀହି ୱୁଦ୍ଧିଂ ୱିରୂଳ୍ହିଂ ୱେପୁଲ୍ଲଂ ପତ୍ୱା ଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିଖୀରଂ ଜନେତ୍ୱା ଅନେକପଟିସମ୍ଭିଦାଭିଞ୍ଞାଭରିତଂ ଅରହତ୍ତଫଲଂ ନିପ୍ଫାଦେତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ସଦ୍ଧା ବୀଜ"ନ୍ତି।

କସ୍ମା ପନ ଅଞ୍ଞେସୁ ପରୋପଞ୍ଞାସାୟ କୁସଲଧମ୍ମେସୁ ଏକତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନେସୁ ସଦ୍ଧାୱ "ବୀଜ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତାତି ଚେ? ବୀଜକିଚ୍ଚକରଣତୋ। ଯଥା ହି ତେସୁ ୱିଞ୍ଞାଣଂୟେୱ ୱିଜାନନକିଚ୍ଚଂ କରୋତି, ଏୱଂ ସଦ୍ଧା ବୀଜକିଚ୍ଚଂ। ସା ଚ ସବ୍ବକୁସଲାନଂ ମୂଲଭୂତା। ଯଥାହ – "ସଦ୍ଧାଜାତୋ ଉପସଙ୍କମତି, ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ ପୟିରୁପାସତି…ପେ… ପଞ୍ଞାୟ ଚ ନଂ ଅତିୱିଜ୍ଝ ପସ୍ସତୀ"ତି (ମ। ନି। ୨।୧୮୩)।

ଅକୁସଲଧମ୍ମେ ଚେତ୍ତ କାୟଞ୍ଚ ତପତୀତି ତପୋ। ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରୱୀରିୟଧୁତଙ୍ଗଦୁକ୍କରକାରିକାନଂ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ, ଇଧ ପନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ୱୁଟ୍ଠୀତି ୱସ୍ସୱୁଟ୍ଠି ୱାତୱୁଟ୍ଠୀତିଆଦି ଅନେକୱିଧା, ଇଧ ୱସ୍ସୱୁଟ୍ଠି ଅଧିପ୍ପେତା। ଯଥା ହି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ୱସ୍ସୱୁଟ୍ଠିସମନୁଗ୍ଗହିତଂ ବୀଜଂ ବୀଜମୂଲକଞ୍ଚ ସସ୍ସଂ ୱିରୁହତି ନ ମିଲାୟତି ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ଭଗୱତୋ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରସମନୁଗ୍ଗହିତା ସଦ୍ଧା, ସଦ୍ଧାମୂଲା ଚ ସୀଲାଦୟୋ ଧମ୍ମା ୱିରୁହନ୍ତି, ନ ମିଲାୟନ୍ତି ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେନାହ "ତପୋ ୱୁଟ୍ଠୀ"ତି।

ପଞ୍ଞା ମେତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତୋ ମେ-ସଦ୍ଦୋ ପୁରିମପଦେସୁପି ଯୋଜେତବ୍ବୋ "ସଦ୍ଧା ମେ ବୀଜଂ, ତପୋ ମେ ୱୁଟ୍ଠୀ"ତି ତେନ କିଂ ଦୀପେତି? ଯଥା, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତୟା ୱପିତେ ଖେତ୍ତେ ସଚେ ୱୁଟ୍ଠି ଅତ୍ଥି, ଇଚ୍ଚେତଂ କୁସଲଂ। ନୋ ଚେ ଅତ୍ଥି, ଉଦକମ୍ପି ଦାତବ୍ବଂ ହୋତି। ତଥା ମୟା ହିରିଈସେ ପଞ୍ଞାଯୁଗନଙ୍ଗଲେ ମନୋଯୋତ୍ତେନ ଏକାବଦ୍ଧେ କତେ ୱୀରିୟବଲୀବଦ୍ଦେ ଯୋଜେତ୍ୱା ସତିପାଚନେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଖେତ୍ତମ୍ହି ସଦ୍ଧାବୀଜେ ୱପିତେ ୱୁଟ୍ଠିୟା ଅଭାୱୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅୟଂ ପନ ମେ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟସଂୱରତପୋ ୱୁଟ୍ଠୀତି।

ପଞ୍ଞାତି କାମାୱଚରାଦିଭେଦତୋ ଅନେକୱିଧା। ଇଧ ପନ ସହ ୱିପସ୍ସନାୟ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞା ଅଧିପ୍ପେତା। ଯୁଗନଙ୍ଗଲନ୍ତି ଯୁଗଞ୍ଚ ନଙ୍ଗଲଞ୍ଚ ଯୁଗନଙ୍ଗଲଂ। ଯଥା ହି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଯୁଗନଙ୍ଗଲଂ, ଏୱଂ ଭଗୱତୋ ଦୁୱିଧାପି ୱିପସ୍ସନା ପଞ୍ଞା ଚ। ତତ୍ଥ ଯଥା ଯୁଗଂ ଈସାୟ ଉପନିସ୍ସୟଂ ହୋତି, ପୁରତୋ ଚ ଈସାବଦ୍ଧଂ ହୋତି, ଯୋତ୍ତାନଂ ନିସ୍ସୟଂ ହୋତି, ବଲୀବଦ୍ଦାନଂ ଏକତୋ ଗମନଂ ଧାରେତି, ଏୱଂ ପଞ୍ଞା ହିରିପ୍ପମୁଖାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଉପନିସ୍ସୟା ହୋତି। ଯଥାହ – "ପଞ୍ଞୁତ୍ତରା ସବ୍ବେ କୁସଲା ଧମ୍ମା"ତି (ଅ। ନି। ୮।୮୩; ୧୦।୫୮) ଚ, "ପଞ୍ଞା ହି ସେଟ୍ଠା କୁସଲା ୱଦନ୍ତି, ନକ୍ଖତ୍ତରାଜାରିୱ ତାରକାନ"ନ୍ତି (ଜା। ୨।୧୭।୮୧) ଚ। କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଟ୍ଠେନ ପୁରତୋ ଚ ହୋତି। ଯଥାହ – "ସୀଲଂ ସିରୀ ଚାପି ସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ, ଅନ୍ୱାୟିକା ପଞ୍ଞୱତୋ ଭୱନ୍ତୀ"ତି ହିରିୱିପ୍ପୟୋଗେନ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ପନ ଈସାବଦ୍ଧୋ ହୋତି। ମନୋସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସମାଧିଯୋତ୍ତସ୍ସ ନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟତୋ ଯୋତ୍ତାନଂ ନିସ୍ସୟୋ ହୋତି। ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧାତିଲୀନଭାୱପଟିସେଧନତୋ ୱୀରିୟବଲୀବଦ୍ଦାନଂ ଏକତୋ ଗମନଂ ଧାରେତି, ଯଥା ଚ ନଙ୍ଗଲଂ ଫାଲଯୁତ୍ତଂ

କସନକାଲେ ପଥୱିଘନଂ ଭିନ୍ଦତି, ମୂଲସନ୍ତାନକାନି ପଦାଲେତି, ଏୱଂ ସତିଯୁତ୍ତା ପଞ୍ଞା ୱିପସ୍ସନାକାଲେ ଧମ୍ମାନଂ ସନ୍ତତିସମୂହକିଚ୍ଚାରମ୍ମଣଘନଂ ଭିନ୍ଦତି, ସଦ୍ଦକିଲେସମୂଲସନ୍ତାନକାନି ପଦାଲେତି। ସା ଚ ଖୋ ଲୋକୁତ୍ତରାୱ, ଇତରା ପନ ଲୋକିକାପି ସିଯା। ତେନାହ "ପଞ୍ଞା ମେ ଯୁଗନଙ୍ଗଲ"ନ୍ତି।

ହିରୀଯତି ପାପକେହି ଧମ୍ମେହୀତି ହିରୀ। ତଗ୍ଗହଣେନ ତାଯ ଅୱିପ୍ପଯୁତ୍ତଂ ଓତ୍ତପ୍ପମ୍ପି ଗହିତମେୱ ହୋତି। ଇସାତି ଯୁଗନଙ୍ଗଲସନ୍ଧାରିକା ରୁକ୍ଖଲଟ୍ଠି। ଯଥା ହି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଇସା ଯୁଗନଙ୍ଗଲଂ ଧାରେତି, ଏୱଂ ଭଗୱତୋପି ହିରୀ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରପଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତଂ ଯୁଗନଙ୍ଗଲଂ ଧାରେତି ହିରିଅଭାୱେ ପଞ୍ଞାଯ ଅଭାୱତୋ। ଯଥା ଚ ଇସାପଟିବଦ୍ଧଯୁଗନଙ୍ଗଲଂ କିଚ୍ଚକରଂ ହୋତି ଅଚଲଂ ଅସିଥିଲଂ, ଏୱଂ ହିରିପଟିବଦ୍ଧା ଚ ପଞ୍ଞା କିଚ୍ଚକାରୀ ହୋତି ଅଚଲା ଅସିଥିଲା ଅୱୋକିଣ୍ଣା ଅହିରିକେନ। ତେନାହ "ହିରୀ ଇସା"ତି। ମୁନାତୀତି ମନୋ, ଚିତ୍ତସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଇଧ ପନ ମନୋସୀସେନ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ ସମାଧି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଯୋତ୍ତନ୍ତି ରଜ୍ଜୁବନ୍ଧନଂ। ତଂ ତିୱିଧଂ ଇସାଯ ସହ ଯୁଗସ୍ସ ବନ୍ଧନଂ, ଯୁଗେନ ସହ ବଲୀବଦ୍ଦାନଂ ବନ୍ଧନଂ, ସାରଥିନା ସହ ବଲୀବଦ୍ଦାନଂ ଏକାବନ୍ଧନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯଥା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଯୋତ୍ତଂ ଇସାଯୁଗବଲୀବଦ୍ଦେ ଏକାବଦ୍ଧେ କତ୍ୱା ସକକିଚ୍ଚେ ପଟିପାଦେତି, ଏୱଂ ଭଗୱତୋ ସମାଧି ସବ୍ବେୱ ତେ ହିରିପଞ୍ଞାୱୀରିଯଧମ୍ମେ ଏକାରମ୍ମଣେ ଅୱିକ୍ଖେପସଭାୱେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସକକିଚ୍ଚେ ପଟିପାଦେତି। ତେନାହ "ମନୋ ଯୋତ୍ତ"ନ୍ତି।

ଚିରକତାଦିମତ୍ଥଂ ସରତୀତି ସତି। ଫାଲେତୀତି ଫାଲୋ। ପାଜେନ୍ତି ଏତେନାତି ପାଜନଂ। ତଂ ଇଧ "ପାଚନ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପତୋଦସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ଫାଲୋ ଚ ପାଚନଞ୍ଚ ଫାଲପାଚନଂ। ଯଥା ହି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଫାଲପାଚନଂ, ଏୱଂ ଭଗୱତୋ ୱିପସ୍ସନାସମ୍ପଯୁତ୍ତା ମଗ୍ଗସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚ ସତି। ତତ୍ଥ ଯଥା ଫାଲୋ ନଙ୍ଗଲଂ ଅନୁରକ୍ଖତି, ପୁରତୋ ଚସ୍ସ ଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ସତି କୁସଲାକୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଗତିଯୋ ସମନ୍ନେସମାନା ଆରମ୍ମଣେ ୱା ଉପଟ୍ଠାପଯମାନା ପଞ୍ଞାନଙ୍ଗଲଂ ରକ୍ଖତି। ତେନେୱେସା "ସତାରକ୍ଖେନ ଚେତସା ୱିହରତୀ"ତିଆଦୀସୁ (ଅ॰ ନି॰ ୧୦।୨୦) ୱିଯ ଆରକ୍ଖାତି ୱୁତ୍ତା। ଅପ୍ପମୁସ୍ସନୱସେନ ଚସ୍ସା ପୁରତୋ ହୋତି। ସତିପରିଚିତେ ହି ଧମ୍ମେ ପଞ୍ଞା ପଜାନାତି, ନୋ ପମୁଟ୍ଠେ। ଯଥା ଚ ପାଚନଂ ବଲୀବଦ୍ଦାନଂ ୱିଜ୍ଝନଭଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତଂ ସଂସୀଦିତୁଂ ନ ଦେତି, ଉପ୍ପଥଗମନଂ ୱାରେତି, ଏୱଂ ସତି ୱୀରିଯବଲୀବଦ୍ଦାନଂ ଅପାଯଭଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ କୋସଜ୍ଜସଂସୀଦନଂ ନ ଦେତି, କାମଗୁଣସଙ୍ଖାତେ ଅଗୋଚରେ ଚାରଂ ନିୱାରେତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନେ ନିଯୋଜେନ୍ତୀ ଉପ୍ପଥଗମନଂ ୱାରେତି। ତେନାହ "ସତି ମେ ଫାଲପାଚନ"ନ୍ତି।

କାଯଗୁତ୍ତୋତି ତିୱିଧେନ କାଯସୁଚରିତେନ ଗୁତ୍ତୋ। ୱଚୀଗୁତ୍ତୋତି ଚତୁବ୍ବିଧେନ ୱଚୀସୁଚରିତେନ ଗୁତ୍ତୋ। ଏତ୍ତାୱତା ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଆହାରେ ଉଦରେ ଯତୋତି ଏତ୍ଥ ଆହାରମୁଖେନ ସବ୍ବପଚ୍ଚଯାନଂ ଗହିତତ୍ତା ଚତୁବ୍ବିଧେପି ପଚ୍ଚଯେ ଯତୋ ସଂଯତୋ ନିରୁପକ୍କିଲେସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଉଦରେ ଯତୋତି ଉଦରେ ଯତୋ ସଂଯତୋ ମିତଭୋଜୀ, ଆହାରେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଇମିନା ଭୋଜନେ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାମୁଖେନ ପଚ୍ଚଯପଟିସେୱନସୀଲଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ କିଂ ଦୀପେତି? ଯଥା ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବୀଜଂ ୱପିତ୍ୱା ସସ୍ସପରିପାଲନତ୍ଥଂ କଣ୍ଟକୱତିଂ ୱା ରୁକ୍ଖୱତିଂ ୱା ପାକାରପରିକ୍ଖେପଂ ୱା କରୋସି, ତେନ ତେ ଗୋମହିଂସମିଗଗଣା ପୱେସଂ ଅଲଭନ୍ତା ସସ୍ସଂ ନ ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତି, ଏୱମହମ୍ପି ତଂ ସଦ୍ଧାବୀଜଂ ୱପିତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରକୁସଲସସ୍ସପରିପାଲନତ୍ଥଂ କାଯୱଚୀଆହାରଗୁତ୍ତିମଯଂ ତିୱିଧଂ ପରିକ୍ଖେପଂ କରୋମି , ତେନ ମେ ରାଗାଦିଅକୁସଲଧମ୍ମଗୋମହିଂସମିଗଗଣା ପୱେସଂ ଅଲଭନ୍ତା ନାନପ୍ପକାରକଂ କୁସଲସସ୍ସଂ ନ ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତୀତି।

ସଚ୍ଚଂ କରୋମି ନିଦ୍ଦାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱୀହାକାରେହି ଅୱିସଂୱାଦନଂ ସଚ୍ଚଂ। ନିଦ୍ଦାନନ୍ତି ଛେଦନଂ ଲୁନନଂ ଉପ୍ପାଟନଂ । କରଣତ୍ଥେ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ "ସଚ୍ଚେନ କରୋମି ନିଦ୍ଦାନ"ନ୍ତି। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – "ଯଥା ତ୍ୱଂ ବାହିରଂ କସିଂ କତ୍ୱା ସସ୍ସଦୂସକାନଂ ତିଣାନଂ ହତ୍ଥେନ ୱା ଅସିତେନ ୱା ନିଦ୍ଦାନଂ କରୋସି, ଏୱଂ ଅହମ୍ପି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଂ କସିଂ କତ୍ୱା କୁସଲସସ୍ସଦୂସକାନଂ ୱିସଂୱାଦନତିଣାନଂ ସଚ୍ଚେନ ନିଦ୍ଦାନଂ କରୋମୀ"ତି। ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଂ ୱା ଏତ୍ଥ ସଚ୍ଚନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନ ଅତ୍ତସଞ୍ଞାଦୀନଂ ତିଣାନଂ ନିଦ୍ଦାନଂ କରୋମୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ୱା ନିଦ୍ଦାନନ୍ତି ଛେଦକଂ ଲାୱକଂ ଉପ୍ପାଟକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ତ୍ୱଂ ଦାସଂ ୱା କମ୍ମକରଂ ୱା ନିଦ୍ଦାନଂ କରୋସି, "ନିଦ୍ଦେହି ତିଣାନୀ"ତି ତିଣାନଂ ଛେଦକଂ ଲାୱକଂ ଉପ୍ପାଟକଂ କରୋସି, ଏୱମହଂ ସଚ୍ଚଂ କରୋମୀତି ଦସ୍ସେତି, ଅଥ ୱା ସଚ୍ଚନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିସଚ୍ଚଂ। ତମହଂ ନିଦ୍ଦାନଂ କରୋମି, ଛିନ୍ଦିତବ୍ବଂ ଲୁନିତବ୍ବଂ ଉପ୍ପାଟେତବ୍ବଂ କରୋମୀତି। ଇତି ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ୱିକପ୍ପେସୁ ଉପଯୋଗେନେୱତ୍ଥୋ ଯୁଜ୍ଜତି।

ସୋରଚ୍ଚଂ ମେ ପମୋଚନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯଂ ତଂ "କାଯିକୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ ୱାଚସିକୋ ଅୱୀତିକ୍କମୋ"ତି ସୀଲମେୱ "ସୋରଚ୍ଚ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ତଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। "କାଯଗୁତ୍ତୋ"ତିଆଦିନା ହି ତଂ ୱୁତ୍ତମେୱ। ଅରହତ୍ତଫଲଂ ପନ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତଂ ହି ସୁନ୍ଦରେ ନିବ୍ବାନେ ରତତ୍ତା "ସୋରଚ୍ଚ"ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପମୋଚନନ୍ତି ଯୋଗୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ତୱ ପମୋଚନଂ ପୁନପି ସାଯନ୍ହେ ୱା ଦୁତିଯଦିୱସେ ୱା ଅନାଗତସଂୱଚ୍ଛରେ ୱା ଯୋଜେତବ୍ବତୋ ଅପ୍ପମୋଚନମେୱ ହୋତି, ନ ମମ ଏୱଂ। ନ ହି ମମ ଅନ୍ତରା ମୋଚନଂ ନାମ ଅତ୍ଥି। ଅହଂ ହି ଦୀପଙ୍କରଦସବଲକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ

ପଞ୍ଞାନଙ୍ଗଲେ ୱୀରିଯବଲୀବଦ୍ଦେ ଯୋଜେତ୍ୱା କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକାନି ଚତ୍ତାରି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟାନି ମହାକସିଂ କସନ୍ତୋ ତାୱ ନ ମୁଞ୍ଚିଂ, ଯାୱ ନ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଜ୍ଝିଂ। ଯଦା ଚ ମେ ସବ୍ବଂ ତଂ କାଲଂ ଖେପେତ୍ୱା ବୋଧିମୂଲେ ଅପରାଜିତପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ସବ୍ବଗୁଣପରିୱାରଂ ଅରହତ୍ତଫଲଂ ଉଦପାଦି, ତଦା ମଯା ତଂ ସବ୍ବୁସ୍ସୁକ୍କପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯା ପମୁତ୍ତଂ, ନ ଦାନି ପୁନ ଯୋଜେତବ୍ବଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି। ଏତମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯାହ ‘‘ସୋରଚ୍ଚଂ ମେ ପମୋଚନ’’ନ୍ତି।

ୱୀରିଯଂମେ ଧୁରଧୋରଯ୍ହନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱୀରିଯନ୍ତି କାଯିକଚେତସିକୋ ୱୀରିଯାରମ୍ଭୋ। ଧୁରଧୋରଯ୍ହନ୍ତି ଧୁରାଯଂ ଧୋରଯ୍ହଂ, ଧୁରାୱହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ହି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧୁରାଯଂ ଧୋରଯ୍ହାକଡ୍ଢିତଂ ନଙ୍ଗଲଂ ଭୂମିଘନଂ ଭିନ୍ଦତି, ମୂଲସନ୍ତାନକାନି ଚ ପଦାଲେତି, ଏୱଂ ଭଗୱତୋ ୱୀରିଯାକଡ୍ଢିତଂ ପଞ୍ଞାନଙ୍ଗଲଂ ଯଥା ୱୁତ୍ତଂ ଘନଂ ଭିନ୍ଦତି, କିଲେସସନ୍ତାନକାନି ଚ ପଦାଲେତି। ତେନାହ ‘‘ୱୀରିଯଂ ମେ ଧୁରଧୋରଯ୍ହ’’ନ୍ତି। ଅଥ ୱା ପୁରିମଧୁରାୱହତ୍ତା ଧୁରା, ମୂଲଧୁରାୱହତ୍ତା ଧୋରଯ୍ହୋ, ଧୁରା ଚ ଧୋରଯ୍ହୋ ଚ ଧୁରଧୋରଯ୍ହୋ। ଇତି ଯଥା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଏକେକସ୍ମିଂ ନଙ୍ଗଲେ ଚତୁବଲୀବଦ୍ଦପଭେଦଂ ଧୁରଧୋରଯ୍ହଂ ୱହନ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନଂ ତିଣମୂଲଘାତଞ୍ଚେୱ ସସ୍ସସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ ସାଧେତି, ଏୱଂ ଭଗୱତୋ ଚତୁସମ୍ମପ୍ପଧାନୱୀରିଯଭେଦଂ ଧୁରଧୋରଯ୍ହଂ ୱହନ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନଂ ଅକୁସଲଘାତଞ୍ଚେୱ କୁସଲସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ ସାଧେତି। ତେନାହ ‘‘ୱୀରିଯଂ ମେ ଧୁରଧୋରଯ୍ହ’’ନ୍ତି।

ଯୋଗକ୍ଖେମାଧିୱାହନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯୋଗେହି ଖେମତ୍ତା ନିବ୍ବାନଂ ଯୋଗକ୍ଖେମଂ ନାମ, ତଂ ଅଧିକିଚ୍ଚ ୱାହୀଯତି, ଅଭିମୁଖଂ ୱା ୱାହୀଯତୀତି ଅଧିୱାହନଂ, ଯୋଗକ୍ଖେମସ୍ସ ଅଧିୱାହନଂ ଯୋଗକ୍ଖେମାଧିୱାହନନ୍ତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ତୱ ଧୁରଧୋରଯ୍ହଂ ପୁରତ୍ଥିମାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଦିସାଭିମୁଖଂ ୱାହୀଯତି, ତଥା ମମ ଧୁରଧୋରଯ୍ହଂ ନିବ୍ବାନାଭିମୁଖଂ ୱାହୀଯତୀତି। ଏୱଂ ୱାହୀଯମାନଂୱ ଗଚ୍ଛତି ଅନିୱତ୍ତନ୍ତଂ। ଯଥା ତୱ ନଙ୍ଗଲଂ ୱହନ୍ତଂ ଧୁରଧୋରଯ୍ହଂ ଖେତ୍ତକୋଟିଂ ପତ୍ୱା ପୁନ ନିୱତ୍ତତି, ଏୱଂ ଅନିୱତ୍ତନ୍ତଂ ଦୀପଙ୍କରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗଚ୍ଛତେୱ। ଯସ୍ମା ୱା ତେନ ତେନ ମଗ୍ଗେନ ପହୀନା କିଲେସା ନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପହାତବ୍ବା ହୋନ୍ତି, ଯଥା ତୱ ନଙ୍ଗଲେନ ଛିନ୍ନାନି ତିଣାନି ପୁନ ଅପରସ୍ମିଂ ସମଯେ ଛିନ୍ଦିତବ୍ବାନି ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମାପି ଏୱଂ ପଠମମଗ୍ଗୱସେନ ଦିଟ୍ଠେକଟ୍ଠେ କିଲେସେ, ଦୁତିଯୱସେନ ଓଳାରିକେ, ତତିଯୱସେନ ଅଣୁସହଗତେ, ଚତୁତ୍ଥୱସେନ ସବ୍ବକିଲେସେ ପଜହନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତି ଅନିୱତ୍ତନ୍ତଂ। ଅଥ ୱା ଗଚ୍ଛତି ଅନିୱତ୍ତନ୍ତି ନିୱତ୍ତନରହିତଂ ହୁତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତନ୍ତି ତଂ ଧୁରଧୋରଯ୍ହଂ। ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଞ୍ଚ ଯଥା ତୱ ଧୁରଧୋରଯ୍ହଂ ନ ତଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା କସ୍ସକୋ ଅସୋକୋ ୱିରଜୋ ହୁତ୍ୱା ନ ସୋଚତି। ଏତଂ ପନ ତଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି ଯତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ସୋଚତି। ଯତ୍ଥ ସତିପାଚନେନ ଏତଂ ୱୀରିଯଧୁରଧୋରଯ୍ହଂ ଚୋଦେନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାଦିସୋ କସ୍ସକୋ ଅସୋକୋ ୱିରଜୋ ହୁତ୍ୱା ନ ସୋଚତି, ତଂ ସବ୍ବସୋକସଲ୍ଲସମୁଗ୍ଘାତଭୂତଂ ନିବ୍ବାନଂ ନାମ ଅସଙ୍ଖତଂ ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତୀତି।

ଇଦାନି ନିଗମନଂ କରୋନ୍ତୋ ଏୱମେସା କସୀତି ଗାଥମାହ। ତସ୍ସାଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଯସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଏସା ସଦ୍ଧାବୀଜା ତପୋୱୁଟ୍ଠିଯା ଅନୁଗ୍ଗହିତା କସୀ ପଞ୍ଞାମଯଂ ଯୁଗନଙ୍ଗଲଂ ହିରିମଯଞ୍ଚ ଈସଂ ମନୋମଯେନ ଯୋତ୍ତେନ ଏକାବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଞାନଙ୍ଗଲେନ ସତିଫାଲଂ ଆକୋଟେତ୍ୱା ସତିପାଚନଂ ଗହେତ୍ୱା କାଯୱଚୀଆହାରଗୁତ୍ତିଯା ଗୋପେତ୍ୱା ସଚ୍ଚଂ ନିଦ୍ଦାନଂ କତ୍ୱା ସୋରଚ୍ଚପମୋଚନଂ ୱୀରିଯଧୁରଧୋରଯ୍ହଂ ଯୋଗକ୍ଖେମାଭିମୁଖଂ ଅନିୱତ୍ତନ୍ତଂ ୱାହନ୍ତେନ କଟ୍ଠା କସୀ କମ୍ମପରିଯୋସାନଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ସାମଞ୍ଞଫଲଂ ପାପିତା, ସା ହୋତି ଅମତପ୍ଫଲା, ସା ଏସା କସୀ ଅମତପ୍ଫଲା ହୋତି। ଅମତଂ ୱୁଚ୍ଚତି ନିବ୍ବାନଂ, ନିବ୍ବାନାନିସଂସା ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସା ଖୋ ପନେସା କସୀ ନ ମମେୱେକସ୍ସ ଅମତପ୍ଫଲା ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଯୋ କୋଚି ଖତ୍ତିଯୋ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱା ୱେସ୍ସୋ ୱା ସୁଦ୍ଦୋ ୱା ଗହଟ୍ଠୋ ୱା ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ଏତଂ କସିଂ କସତି, ସୋ ସବ୍ବୋପି ଏତଂ କସିତ୍ୱାନ ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ନିବ୍ବାନପରିଯୋସାନଂ କତ୍ୱା ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠାପେସି। ତତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗମ୍ଭୀରତ୍ଥଂ ଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା – ‘‘ମମ କସିଫଲଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପୁନପି ଦିୱସେଯେୱ ଛାତୋ ହୋତି, ଇମସ୍ସ ପନ କସୀ ଅମତପ୍ଫଲା, ତସ୍ସ ଫଲଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସବ୍ବଦୁକ୍ଖା ପମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ପସନ୍ନୋ ପସନ୍ନାକାରଂ କରୋନ୍ତୋ ଭୁଞ୍ଜତୁ ଭୱଂ ଗୋତମୋତିଆଦିମାହ। ତଂ ସବ୍ବଂ ତତୋ ପରଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱାତି। ପଠମଂ।

୨। ଉଦଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୧୯୮। ଦୁତିଯେ ଓଦନେନ ପୂରେସୀତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ସମ୍ପାଦିତେନ ସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ଓଦନେନ ପୂରେତ୍ୱା ଅଦାସି। ଭଗୱା କିର ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋୱ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱା, ପାତୋୱ ସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନଂ କତ୍ୱା, ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିସିତ୍ୱା, ଦ୍ୱାରଂ ପିଧାଯ, ନିସିନ୍ନୋ ତସ୍ସ ଭୋଜନଂ ଉପସଂହରିଯମାନଂ ଦିସ୍ୱା, ଏକକୋୱ ପତ୍ତଂ ଅଂସକୂଟେ ଲଗ୍ଗେତ୍ୱା, ଗନ୍ଧକୁଟିତୋ ନିକ୍ଖମ୍ମ, ନଗରଦ୍ୱାରେ ପତ୍ତଂ ନୀହରିତ୍ୱା, ଅନ୍ତୋନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା, ପଟିପାଟିଯା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଅଟ୍ଠାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା, ଅତ୍ତନୋ ସଜ୍ଜିତଂ ଭୋଜନଂ ଅଦାସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁତିଯମ୍ପୀତି ଦୁତିଯଦିୱସେପି। ତତିଯମ୍ପୀତି ତତିଯଦିୱସେପି। ତାନି କିର ତୀଣି ଦିୱସାନି ନିରନ୍ତରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅନ୍ତରା

ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଉପ୍ପାଯ ପଉଂ ଗହେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନାହୋସି, ମହାଜନୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋଓ ଅଟ୍ଠାସି।

ଏତଦଓୋଚାତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତୀଣି ଦିଓସାନି ପଉଂ ପୂରେତ୍ୱା ଦେନ୍ତୋପି ନ ସହ୍ୱାଯ ଅଦାସି, ''ଘରଦ୍ୱାରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ପଙ୍କଜିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖାମତ୍ତମ୍ପି ଅଦତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତୀ''ତି ଉପାରମ୍ଭଭଯେନ ଅଦାସି। ଦଦନ୍ତୋ ଚ ଦ୍ୱେ ଦିଓସାନି ଦତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅଓତ୍ୱାଓ ନିଓତ୍ତୋ। ଭଗଓାପି କିଞ୍ଚି ଅଓତ୍ୱାଓ ପକ୍କନ୍ତୋ। ତତିଯଦିଓସେ ପନ ଅଧିଓାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଏତଂ ''ପକଟ୍ଠକୋ''ତିଆଦିଓଚନଂ ଅଓୋଚ। ଭଗଓାପି ଏତଂ ଓଚନଂ ନିଚ୍ଛାରାପନତ୍ଥମେଓ ଯାଓ ତତିଯମଗମାସି। ତତ୍ଥ ପକଟ୍ଠକୋତି ରସଗିଦ୍ଧୋ।

ପୁନପ୍ପୁନଂ ଚେଓ ଓପନ୍ତି ବୀଜନ୍ତି ସତ୍ଥା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଓଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ''ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତ୍ୱଂ ତୀଣି ଦିଓସାନି ପିଣ୍ଡପାତଂ ଦତ୍ୱା ଓସକ୍କସି, ପୁନପ୍ପୁନଂ କାତବ୍ବା ନାମ ଲୋକସ୍ମିଂ ସୋଲସ ଧମ୍ମା''ତି ଓତ୍ୱା ତେ ଧମ୍ମେ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମଂ ଦେସନଂ ଆରଭି। ତତ୍ଥ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଚେଓ ଓପନ୍ତୀତି ଏକସ୍ମିଂ ସସ୍ସଓାରେ ଓୁତ୍ତଂ ''ଅଲମେତ୍ତାଓତା''ତି ଅନୋସକ୍କିତ୍ୱା ଅପରାପରେସୁପି ସସ୍ସଓାରେସୁ ଚ ଓପନ୍ତିଯେଓ। ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓସ୍ସତୀତି ନ ଏକଦିଓସଂ ଓସ୍ସିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ପୁନପ୍ପୁନଦିଓସେସୁପି ପୁନପ୍ପୁନସଂଓଚ୍ଛରେସୁପି ଓସ୍ସତିଯେଓ, ଏଓଂ ଜନପଦା ଇଦ୍ଧା ହୋନ୍ତି। ଏତେନୁପାଯେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ନଯୋ ଓେଦିତବ୍ବୋ।

ଯାଚକାତି ଇମସ୍ମିଂ ପଦେ ସତ୍ଥା ଦେସନାକୁସଲତାଯ ଅତ୍ତାନମ୍ପି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି। ଖୀରନିକାତି ଖୀରକାରକା ଗୋଦୋହକା। ନ ହି ତେ ଏକଓାରମେଓ ଥନଂ ଅଞ୍ଛନ୍ତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅଞ୍ଛନ୍ତା ଧେନୁଂ ଦୁହନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କିଲମତି ଫନ୍ଦତି ଚାତି ଅଯଂ ସତ୍ତୋ ତେନ ଇରିଯାପଥେନ କିଲମତି ଚେଓ ଫନ୍ଦତି ଚ। ଗବ୍ଭୁନ୍ତି ସୋଣସିଙ୍ଗାଲାଦୀନମ୍ପି ତିରଚ୍ଛାନଗତାନଂ କୁଚ୍ଛିଂ। ସିଓଥିକନ୍ତି ସୁସାନଂ, ମତଂ ମତଂ ସତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ପୁନପ୍ପୁନଂ ହରନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମଗ୍ଗଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧା ଅପୁନବ୍ଭଓାଯାତି ଅପୁନବ୍ଭଓାଯ ମଗ୍ଗୋ ନାମ ନିବ୍ବାନଂ, ତଂ ଲଭିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏଓଂ ଓୁତ୍ତେତି ଏଓଂ ଭଗଓତା ଅନ୍ତରଓୀଥିଯଂ ଠତ୍ୱାଓ ସୋଳସ ପୁନପ୍ପୁନଧମ୍ମେ ଦେସେନ୍ତେନ ଓୁତ୍ତେ। ଏତଦଓୋଚାତି ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ପସନ୍ନୋ ସଦ୍ଧିଂ ପୁତ୍ତଦାରମିତ୍ତଞ୍ଞାତିଓଗ୍ଗେନ ଭଗଓତୋ ପାଦେ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ଏତଂ ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ ଭୋ''ତିଆଦିଓଚନଂ ଅଓୋଚ। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଦେଓହିତସୁତ୍ତଓଣ୍ଣନା

୧୯୯। ତତିଯେ ଓାତେହୀତି ଉଦରଓାତେହି। ଭଗଓତୋ କିର ଛବ୍ବସ୍ସାନି ଦୁକ୍କରକାରିକଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ପସତମୁଗ୍ଗଯୂସାଦୀନି ଆହାରଯତୋ ଦୁବ୍ଭୋଜନେନ ଚେଓ ଦୁକ୍ଖସେଯ୍ୟାଯ ଚ ଉଦରଓାତୋ କୁପ୍ପି। ଅପରଭାଗେ ସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ପଣୀତଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସାପି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ସୋ ଆବାଧୋ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତିଯେଓ। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଓୁତ୍ତଂ। ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୋତୀତି ପଠମବୋଧିଯଂ ଅନିବଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକକାଲେ ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୋତି। ତସ୍ମିଂ କିର କାଲେ ସତ୍ଥୁଅସୀତିମହାଥେରେସୁ ଉପଟ୍ଠାକୋ ଅଭୂତପୁବ୍ବୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ନାଗସମାଲୋ ଉପଓାନୋ ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ ଚୁନ୍ଦୋ ସମଣୁଦ୍ଦେସୋ ସାଗତୋ ବୋଧି ମେଘିଯୋତି ଇମେ ପନ ପାଳିଯଂ ଆଗତୁପଟ୍ଠାକା। ଇମସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ଉପଓାନତ୍ଥେରୋ ପାତୋଓ ଉଟ୍ଠାଯ ପରିଓେଣସମ୍ମଜ୍ଜନଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଦାନଂ ନ୍ହାନୋଦକପରିଯାଦନଂ ପଉଚୀଓରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନୁଗମନନ୍ତି ସବ୍ବଂ ଭଗଓତୋ ଉପଟ୍ଠାନମକାସି। ଉପସଙ୍କମୀତି ପଠମବୋଧିଯଂ କିର ଓୀସତି ଓସ୍ସାନି ନିବଦ୍ଧଂ ଅରଞ୍ଞମେଓ ହୋତି, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଉଦକତାପନମ୍ପି ନ ଭଗଓତା ଅନୁଞ୍ଞାତଂ। ସୋ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଉଦ୍ଧନପାଳିଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ମହାଚାଟିଯୋ ଉଦ୍ଧନମାରୋପେତ୍ୱା ଉଣ୍ହୋଦକଂ କାରେତ୍ୱା, ନ୍ହାନୀଯଚୁଣ୍ଣାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ତଂ ଓିକ୍କିଣନ୍ତୋ ଜୀଓିକଂ କପ୍ପେତି। ନ୍ହାଯିତୁକାମା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୂଲଂ ଦତ୍ୱା ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ଗନ୍ଧେ ଓିଲିମ୍ପିତ୍ୱା ମାଲଂ ପିଲନ୍ଧିତ୍ୱା ପକ୍କମନ୍ତି। ତସ୍ମା ଥେରୋ ତତ୍ଥ ଉପସଙ୍କମି।

କିଂ ପତ୍ଥଯାନୋତି କିଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ। କିଂ ଏସନ୍ତି କିଂ ଗଓେସନ୍ତୋ। ପୂଜିତୋ ପୂଜନେଯ୍ୟାନନ୍ତି ଇଦଂ ଥେରୋ ଦସବଲସ୍ସ ଓଣ୍ଣଂ କଥେତୁମାରଭି। ଗିଲାନଭେସଜ୍ଜତ୍ଥଂ ଗତେନ କିର ଗିଲାନସ୍ସ ଓଣ୍ଣୋ କଥେତବ୍ବୋତି ଓତ୍ତମେତଂ। ଓଣ୍ଣଂ ହି ସୁତ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଦାତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ସପ୍ପାଯଭେସଜ୍ଜଂ ଲଦ୍ଧା ଗିଲାନୋ ଖିପ୍ପମେଓ ଓୁଟ୍ଠାତି। କଥେନ୍ତେନ ଚ ଝାନଓିମୋକ୍ଖସମାପତ୍ତିମଗ୍ଗଫଲାନି ଆରବ୍ଭ କଥେତୁଂ ନ ଓଟ୍ଟତି। ''ସୀଲଓା ଲଜ୍ଜୀ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକୋ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଆଗମଧରୋ ଓଂସାନୁରକ୍ଖକୋ''ତି ଏଓଂ ପନ ଆଗମନୀଯପଟିପଦଂଯେଓ କଥେତୁଂ ଓଟ୍ଟତି। ପୂଜନେଯ୍ୟାନନ୍ତି ଅସୀତିମହାଥେରା ସଦେଓକେନ ଲୋକେନ ପୂଜେତବ୍ବାତି ପୂଜନେଯ୍ୟା। ତେଯେଓ ସକ୍କାତବ୍ବାତି ସକ୍କରେଯ୍ୟା। ତେସଂଯେଓ ଅପଚିତି କତ୍ତବ୍ବାତି ଅପଚେଯ୍ୟା। ଭଗଓା ତେସଂ ପୂଜିତୋ ସକ୍କତୋ ଅପଚିତୋ ଚ, ଇଚ୍ଚସ୍ସ ତଂ ଗୁଣଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଥେରୋ ଏଓମାହ। ହାତଓେତି ହରିତୁଂ।

ଫାଣିତସ୍ସ ଚ ପୁଟନ୍ତି ମହନ୍ତଂ ନିଚ୍ଛାରିକଂ ଗୁଳପିଣ୍ଡଂ। ସୋ କିର ''କିଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଅଫାସୁକ''ନ୍ତି? ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା, ''ଉଦରଓାତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା, ''ତେନ ହି ମଯମେତ୍ଥ ଭେସଜ୍ଜଂ ଜାନାମ, ଇତୋ ଥୋକେନ ଉଦକେନ ଇଦଂ ଫାଣିତଂ ଆଲୋଳେତ୍ୱା ନ୍ହାନପରିଯୋସାନେ ପାତୁଂ ଦେଥ, ଇତି ଉଣ୍ହୋଦକେନ ବହି ପରିସେଦୋ ଭଓିସ୍ସତି, ଇମିନା ଅନ୍ତୋତି ଏଓଂ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଫାସୁକଂ ଭଓିସ୍ସତୀ''ତି ଓତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା

ଅଦାସି।

ଉପସଙ୍କମୀତି ତସ୍ମିଂ କିର ଆବାଧେ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧେ ''ଦେୱହିତେନ ତଥାଗତସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜଂ ଦିନ୍ନଂ, ତେନେୱ ରୋଗୋ ୱୂପସନ୍ତୋ, ଅହୋ ଦାନଂ ପରମଦାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସା''ତି କଥା ୱିଟ୍ଠାରିତା ଜାତା। ତଂ ସୁତ୍ୱା କିଉିକାମୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ଏଉକେନପି ତାୱ ମେ ଅଯଂ କିଉିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ''ତି ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ଅଉନା କତଭାୱଂ ଜାନାପେତୁକାମୋ ତାୱତକେନେୱ ଦସବଲେ ୱିସ୍ସାସଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମି।

ଦଜ୍ଜାତି ଦଦେଯ୍ଯ। କଥଂ ହି ଯଜମାନସ୍ସାତି କେନ କାରଣେନ ଯଜନ୍ତସ୍ସ। ଇଜ୍ଝତୀତି ସମିଜ୍ଝତି ମହପ୍ଫଲୋ ହୋତି। ଯୋୱେଦୀତି ଯୋ ଅୱେଦି ଅଞ୍ଞାସି, ୱିଦିତଂ ପାକଟମକାସି ''ଯୋୱେତୀ''ତିପି ପାଠୋ, ଯୋ ଅୱେତି ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପସ୍ସତୀତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ପସ୍ସତି। ଜାତିକ୍ଖଯନ୍ତି ଅରହଉଂ। ଅଭିଞ୍ଞାୱୋସିତୋତି ଜାନିତ୍ୱା ୱୋସିତୋ ୱୋସାନଂ କତକିଚ୍ଚତଂ ପଉୋ। ଏୱଂ ହି ଯଜମାନସ୍ସାତି ଇମିନା ଖୀଣାସୱେ ଯଜନାକାରେନ ଯଜନ୍ତସ୍ସ। ତତିଯଂ।

୪। ମହାସାଲସୁଉୱଣ୍ଣନା

୨୦୦। ଚତୁତ୍ଥେ ଲୂଖୋ ଲୂଖପାୱୁରଣୋତି ଜିଣ୍ଣୋ ଜିଣ୍ଣପାୱୁରଣୋ। ଉପସଙ୍କମୀତି କସ୍ମା ଉପସଙ୍କମି? ତସ୍ସ କିର ଘରେ ଅଟ୍ଠସତସହସ୍ସଧନଂ ଅହୋସି। ସୋ ଚତୁନ୍ନଂ ପୁଉାନଂ ଆୱାହଂ କତ୍ୱା ଚଉାରି ସତସହସ୍ସାନି ଅଦାସି । ଅଥସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା କାଲଙ୍କତାଯ ପୁଉା ସମ୍ମନ୍ତଯିଂସୁ – ''ସଚେ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଆନେସ୍ସତି, ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ନିବ୍ବଉୱସେନ କୁଲଂ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତି। ହନ୍ଦ ନଂ ମଯଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାମା''ତି। ତେ ଚଉାରୋପି ପଣୀତେହି ଘାସଚ୍ଛାଦନାଦୀହି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତା ହତ୍ଥପାଦସମ୍ବାହନାଦୀନି କରୋନ୍ତା ସଙ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଦିୱା ନିଦ୍ଦାଯିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ହତ୍ଥପାଦେ ସମ୍ବାହମାନା ପାଟିଯେକ୍କଂ ଘରାୱାସେ ଆଦୀନୱଂ ୱତ୍ୱା – ''ମଯଂ ତୁମ୍ହେ ଇମିନା ନୀହାରେନ ଯାୱଜୀୱଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମ, ସେସଧନମ୍ପି ନୋ ଦେଥା''ତି ଯାଚିଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁନ ଏକେକସ୍ସ ସତସହସ୍ସଂ ସତସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ଅଉନୋ ନିୱତ୍ଥପାରୁପନମଉଂ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଉପଭୋଗପରିଭୋଗଂ ଚଉାରୋ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ନିୟ୍ଯାଦେସି। ତଂ ଜେଟ୍ଠପୁଉୋ କତିପାହଂ ଉପଟ୍ଠହି।

ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ନ୍ହତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠତ୍ୱା ସୁଣ୍ହା ଏୱମାହ – ''କିଂ ତଯା ଜେଟ୍ଠପୁଉସ୍ସ ସତଂ ୱା ସହସ୍ସଂ ୱା ଅତିରେକଂ ଦିନ୍ନମତ୍ଥି? ନନୁ ସବ୍ବେସଂ ଦ୍ୱେ ଦ୍ୱେ ସତସହସ୍ସାନି ଦିନ୍ନାନି, କିଂ ସେସପୁଉାନଂ ଘରସ୍ସ ମଗ୍ଗଂ ନ ଜାନାସୀ''ତି? ସୋ ''ନସ୍ସ ୱସଲୀ''ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଘରଂ ଅଗମାସି, ତତୋପି କତିପାହଚ୍ଚଯେନ ଇମିନାୱ ଉପାଯେନ ପଲାପିତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସାତି ଏୱଂ ଏକଘରେପି ପୱେସନଂ ଅଲଭମାନୋ ପଣ୍ଡରଙ୍ଗପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଯ ଚରନ୍ତୋ କାଲାନମଚ୍ଚଯେନ ଜରାଜିଣ୍ଣୋ ଦୁବ୍ଭୋଜନଦୁକ୍ଖସେୟ୍ଯାହି ମିଲାତସରୀରୋ ଭିକ୍ଖାଚାରତୋ ଆଗମ୍ମ, ପୀଠକାଯ ନିପନ୍ନୋ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାଯ ନିସିନ୍ନୋ ଅଉାନଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପୁଉେସୁ ପତିଟ୍ଠଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ସମଣୋ କିର ଗୋତମୋ ଅବ୍ଭାକୁଟିକୋ ଉଉାନମୁଖୋ ସୁଖସମ୍ଭାସୋ ପଟିସନ୍ଥାରକୁସଲୋ, ସକ୍କା ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ ଲଭିତୁ''ନ୍ତି ନିୱାସନପାୱୁରଣଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଭାଜନମାଦାଯ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମି।

ଦାରେହିସଂପୁଚ୍ଛ ଘରା ନିକ୍ଖାମେନ୍ତୀତି ସଦ୍ଧିଂ ମମ ସନ୍ତକଂ ଗହେତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ନିଦ୍ଧନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅଉନୋ ଭରିଯାହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତଯିତ୍ୱା ମଂ ଘରା ନିକ୍କଡ୍ଢାପେନ୍ତି।

ନନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି ନନ୍ଦିଜାତୋ ତୁଟ୍ଠୋ ପମୁଦିତୋ ଅହୋସିଂ। ଭୱମିଚ୍ଛିସନ୍ତି ୱୁଦ୍ଧିଂ ପତ୍ଥଯିଂ। ସାୱ ୱାରେନ୍ତି ସୂକରନ୍ତି ଯଥା ସୁନଖା ୱଗ୍ଗୱଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱା ଭୁସ୍ସନ୍ତା ଭୁସ୍ସନ୍ତା ସୂକରଂ ୱାରେନ୍ତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ମହାରୱଂ ରୱାପେନ୍ତି, ଏୱଂ ଦାରେହି ସଦ୍ଧିଂ ମଂ ବହୁଂ ୱତ୍ୱା ୱିରୱନ୍ତଂ ପଲାପେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅସନ୍ତାତି ଅସପ୍ପୁରିସା। ଜମ୍ମାତି ଲାମକା। ଭାସରେତି ଭାସନ୍ତି। ପୁଉରୂପେନାତି ପୁଉୱେସେନ। ୱଯୋଗତନ୍ତି ତଯୋ ୱଯେ ଗତଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ ପଚ୍ଛିମୱଯେ ଠିତଂ ମଂ। ଜହନ୍ତୀତି ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତି।

ନିବ୍ଭୋଗୋତି ନିପ୍ପରିଭୋଗୋ। ଖାଦନା ଅପନୀଯତୀତି ଅସ୍ସୋ ହି ଯାୱଦେୱ ତରୁଣୋ ହୋତି ଜୱସମ୍ପନ୍ନୋ, ତାୱସ୍ସ ନାନାରସଂ ଖାଦନଂ ଦଦନ୍ତି, ଜିଣ୍ଣଂ ନିବ୍ଭୋଗଂ ତତୋ ଅପନେନ୍ତି, ଅନ୍ତିମୱଯେ ତଂ ୱଉଂ ନ ଲଭତି, ଗାୱୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଟୱିଯଂ ସୁକ୍ଖତିଣାନି ଖାଦନ୍ତୋ ଚରତି। ଯଥା ସୋ ଅସ୍ସୋ, ଏୱଂ ଜିଣ୍ଣକାଲେ ୱିଲୁଉସବ୍ବଧନତ୍ତା ନିବ୍ଭୋଗୋ ମାଦିସୋପି ବାଲକାନଂ ପିତା ଥେରୋ ପରଘରେସୁ ଭିକ୍ଖତି।

ଯଞ୍ଚେତି ନିପାତୋ। ଇଦଂ ୱୁଉଂ ହୋତି – ଯେ ମମ ପୁଉା ଅନସ୍ସୱା ଅପ୍ପତିସ୍ସା ଅୱସୱଉିନୋ, ତେହି ଦଣ୍ଡୋୱ କିର ସେୟ୍ଯୋ ସୁନ୍ଦରତରୋତି।

ଇଦାନିସ୍ସ ସେଯ୍ୟଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଚଣ୍ଡମ୍ପି ଗୋଣନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ପୁରେ ହୋତୀତି ଅଗ୍ଗତୋ ହୋତି, ତଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ସୁଖଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ । ଗାଧମେଧତୀତି ଉଦକଂ ଓତରଣକାଲେ ଗମ୍ଭୀରେ ଉଦକେ ପତିଟ୍ଠଂ ଲଭତି।

ପରିଯାପୁଣିତ୍ୱାତି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱା ୱାଚୁଗ୍ଗତା କତ୍ୱା। ସନ୍ନିସିନ୍ନେସୂତି ତଥାରୂପେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସମାଗମଦିୱସେ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତେସୁ ପୁତ୍ତେସୁ ତଂ ସଭଂ ଓଗାହେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ମଜ୍ଝେ ମହାରହେ ଆସନେ ନିସିନ୍ନେସୁ। ଅଭାସୀତି ‘ଅଯଂ ମେ କାଲୋ’ତି ସଭାଯ ମଜ୍ଝେ ପୱିସିତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା , ‘‘ଭୋ ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଗାଥା ଭାସିତୁକାମୋ, ଭାସିତେ ସୁଣିସ୍ସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା – ‘‘ଭାସ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୁଣୋମା’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ଠିତକୋୱ ଅଭାସି। ‘‘ତେନ ଚ ସମଯେନ ମନୁସ୍ସାନଂ ୱତ୍ତଂ ହୋତି ଯୋ ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତକଂ ଖାଦନ୍ତୋ ମାତାପିତରୋ ନ ପୋସେତି, ସୋ ମାରେତବ୍ବୋ’’ତି। ତସ୍ମା ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣପୁତ୍ତା ପିତୁପାଦେସୁ ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଜୀୱିତଂ ନୋ ତାତ, ଦେହୀ’’ତି ଯାଚିଂସୁ। ସୋ ପିତୁହଦଯସ୍ସ ମୁଦୁତ୍ତା ‘‘ମା ମେ, ଭୋ, ବାଲକେ ୱିନାସଯିତ୍ଥ, ପୋସିସ୍ସନ୍ତି ମ’’ନ୍ତି ଆହ।

ଅଥସ୍ସ ପୁତ୍ତେ ମନୁସ୍ସା ଆହଂସୁ – ‘‘ସଚେ, ଭୋ, ଅଜ୍ଜ ପଟ୍ଠାଯ ପିତରଂ ନ ସମ୍ମା ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସଥ, ଘାତେସ୍ସାମ ୱୋ’’ତି। ତେ ଭୀତା ଘରଂ ନେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିଂସୁ। ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଥ ଖୋ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ନେତ୍ୱାତି ପୀଠେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସଯଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନଯିଂସୁ। ନ୍ହାପେତ୍ୱାତି ସରୀରଂ ତେଲେନ ଅବ୍ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣାଦୀହି ନ୍ହାପେସୁଂ। ବ୍ରାହ୍ମଣିଯୋପି ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା, ‘‘ଅଜ୍ଜ ପଟ୍ଠାଯ ଅମ୍ହାକଂ ପିତରଂ ସମ୍ମା ପଟିଜଗ୍ଗଥ। ସଚେ ପମାଦଂ ଆପଜ୍ଜିସ୍ସଥ, ଘରତୋ ୱୋ ନିକ୍କଡ୍ଢିସ୍ସାମା’’ତି ୱତ୍ୱା, ପଣୀତଭୋଜନଂ ଭୋଜେସୁଂ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୁଭୋଜନଞ୍ଚ ସୁଖସେଯ୍ୟଞ୍ଚ ଆଗମ୍ମ କତିପାହଚ୍ଚଯେନ ସଞ୍ଜାତବଲୋ ପୀଣିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା, ‘‘ଅଯଂ ମେ ସମ୍ପତ୍ତି ସମଣଂ ଗୋତମଂ ନିସ୍ସାଯ ଲଦ୍ଧା’’ତି ପଣ୍ଣାକାରଂ ଆଦାଯ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଥ ଖୋ ସୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏତଦୱୋଚାତି ଦୁସ୍ସଯୁଗଂ ପାଦମୂଲେ ଠପେତ୍ୱା ଏତଂ ଅୱୋଚ। ସରଣଗମନାୱସାନେ ଚାପି ଭଗୱନ୍ତଂ ଏୱମାହ – ‘‘ଭୋ ଗୋତମ, ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତେହି ଚତ୍ତାରି ଧୁରଭତ୍ତାନି ଦିନ୍ନାନି , ତତୋ ଅହଂ ଦ୍ୱେ ତୁମ୍ହାକଂ ଦମ୍ମି, ଦ୍ୱେ ସଯଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। କଲ୍ଯାଣଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପାଟିଯେକ୍କଂ ପନ ମା ନିଯ୍ୟାଦେହି, ଅମ୍ହାକଂ ରୁଚ୍ଚନଟ୍ଠାନମେୱ ଗମିସ୍ସାମାତି। ‘‘ଏୱଂ, ଭୋ’’ତି ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତେ ଆମନ୍ତେସି ‘‘ତାତା, ସମଣୋ ଗୋତମୋ ମଯ୍ହଂ ସହାଯୋ, ତସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଧୁରଭତ୍ତାନି ଦିନ୍ନାନି, ତୁମ୍ହେ ତସ୍ମିଂ ସମ୍ପତ୍ତେ ମା ପମଜ୍ଜଥା’’ତି। ସାଧୁ, ତାତାତି। ପୁନଦିୱସେ ଭଗୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯେ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଆଦାଯ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତସ୍ସ ନିୱେସନଦ୍ୱାରଂ ଗତୋ। ସୋ ସତ୍ଥାରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ହତ୍ଥତୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଘରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ମହାରହେ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପଣୀତଭୋଜନମଦାସି। ସତ୍ଥା ପୁନଦିୱସେ ଇତରସ୍ସ, ପୁନଦିୱସେ ଇତରସ୍ସାତି ପଟିପାଟିଯା ସବ୍ବେସଂ ଘରାନି ଅଗମାସି। ସବ୍ବେ ତଥେୱ ସକ୍କାରଂ ଅକଂସୁ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତସ୍ସ ଘରେ ମଙ୍ଗଲଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ। ସୋ ପିତରଂ ଆହ – ‘‘ତାତ, କସ୍ସ ମଙ୍ଗଲଂ ଦେମା’’ତି। ଅମ୍ହେ ଅଞ୍ଞଂ ନ ଜାନାମ? ନନୁ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ମଯ୍ହଂ ସହାଯୋତି? ତେନ ହି ତୁମ୍ହେ ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସ୍ୱାତନାଯ ସମଣଂ ଗୋତମଂ ନିମନ୍ତେଥାତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଥା ଅକାସି । ଭଗୱା ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ତସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ସୋ ହରିତୁପଲିତ୍ତଂ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତଂ ଗେହଂ ସତ୍ଥାରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେସୁ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅପ୍ପୋଦକପାଯାସଞ୍ଚେୱ ଖଜ୍ଜକୱିକତିଞ୍ଚ ଅଦାସି। ଅନ୍ତରଭତ୍ତସ୍ମିଂଯେୱ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚତ୍ତାରୋପି ପୁତ୍ତା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆହଂସୁ – ‘‘ଭୋ ଗୋତମ, ମଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ପିତରଂ ପଟିଜଗ୍ଗାମ ନପ୍ପମଜ୍ଜାମ, ପସ୍ସଥସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱ’’ନ୍ତି। ସତ୍ଥା ‘‘କଲ୍ଯାଣଂ ୱୋ କତଂ, ମାତାପିତୁପୋସକଂ ନାମ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାନଂ ଆଚିଣ୍ଣମେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ମହାନାଗଜାତକଂ (ଜା। ୧। ୧୧।୧ ଆଦଯୋ; ଚରିଯା। ୨।୧ ଆଦଯୋ) ନାମ କଥେତ୍ୱା, ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ଦୀପେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଦେସନାପରିଯୋସାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଦ୍ଧିଂ ଚତୂହି ପୁତ୍ତେହି ଚତୂହି ଚ ସୁଣ୍ହାହି ଦେସନାନୁସାରେନ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତୋ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସତ୍ଥା ନ ସବ୍ବକାଲଂ ତେସଂ ଗେହଂ ଅଗମାସୀତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ମାନତ୍ଥଦ୍ଧସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦୧। ପଞ୍ଚମେ ମାନତ୍ଥଦ୍ଧୋତି ୱାତଭରିତଭସ୍ତା ୱିଯ ମାନେନ ଥଦ୍ଧୋ। ଆଚରିଯନ୍ତି ସିପ୍ପୁଗ୍ଗହଣକାଲେ ଆଚରିଯୋ ଅନଭିୱାଦେନ୍ତସ୍ସ ସିପ୍ପଂ ନ ଦେତି, ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ତଂ ନ ଅଭିୱାଦେତି, ଅଭିଭାୱମ୍ପିସ୍ସ ନ ଜାନାତି। ନାଯଂ ସମଣୋତି ଏୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି – ‘‘ଯସ୍ମା ଅଯଂ ସମଣୋ ମାଦିସେ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନବ୍ରାହ୍ମଣେ ସମ୍ପତ୍ତେ ପଟିସନ୍ଥାରମତ୍ତମ୍ପି ନ କରୋତି, ତସ୍ମା ନ କିଞ୍ଚି ଜାନାତୀ’’ତି।

ଅବ୍ଭୁତଖିଉଜାତାତି ଅଭୂତପୁଵ୍ଵାଯ ତୁଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତା। କେସୁ ଚସ୍ସାତି କେସୁ ଭଵେୟ୍ୟ। କସ୍ସାତି କେ ଅସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ଅପଚିତା ଅସ୍ସୂତି ଅପଚିତିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଯୁତ୍ତା ଭଵେୟ୍ୟୁଂ। ଅରହନ୍ତେତି ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଦେସନାକୁସଲତ୍ତା ଅତ୍ତାନଂ ଅନ୍ତୋକତ୍ଵା ପୂଜନେୟ୍ୟଂ ଦସ୍ସେତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପଚ୍ଚନୀକସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୦୨। ଛଟ୍ଠେ ‘‘ସଙ୍ଖଂ ସେତ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ସଙ୍ଖଂ କଣ୍ହ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ପଚ୍ଚନୀକଂ କରୋନ୍ତସ୍ସେଵସ୍ସ ସାତଂ ସୁଖଂ ହୋତୀତି ପଚ୍ଚନୀକସାତୋ। ଯୋଚ ଵିନେୟ୍ୟ ସାରମ୍ଭନ୍ତି ଯୋ କରଣୁତ୍ତରିଯଲକ୍ଖଣଂ ସାରମ୍ଭଂ ଵିନେତ୍ଵା ସୁଣାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ନଵକମ୍ମିକସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୦୩। ସତ୍ତମେ ନଵକମ୍ମିକଭାରଦ୍ଵାଜୋତି ସୋ କିର ଅରଞ୍ଞେ ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦାପେତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵ ପାସାଦକୂଟାଗାରାଦୀନି ଯୋଜେତ୍ଵା ନଗରଂ ଆହରିତ୍ଵା ଵିକ୍କିଣାତି, ଇତି ନଵକମ୍ମଂ ନିସ୍ସାଯ ଜୀଵତୀତି ନଵକମ୍ମିକୋ, ଗୋତ୍ତେନ ଭାରଦ୍ଵାଜୋତି ନଵକମ୍ମିକଭାରଦ୍ଵାଜୋ। ଦିସ୍ଵାନସ୍ସ ଏତଦହୋସୀତି ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିଯୋ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ଵା ନିସିନ୍ନଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵାନ ଅସ୍ସ ଏତଂ ଅହୋସି। ଵନସ୍ମିନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଵନସଣ୍ଡେ। ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲଂ ମେ ଵନନ୍ତି ମଯ୍ହଂ କିଲେସଵନଂ ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲଂ। ନିବ୍ବନଥୋତି ନିକ୍କିଲେସଵନୋ। ଏକୋ ରମେତି ଏକକୋ ଅଭିରମାମି। ଅରତିଂ ଵିପ୍ପହାଯାତି ପନ୍ତସେନାସନେସୁ ଚେଵ ଭାଵନାଯ ଚ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଂ ଜହିତ୍ଵା। ସତ୍ତମଂ।

୮। କଟ୍ଠହାରସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୦୪। ଅଟ୍ଠମେ ଅନ୍ତେଵାସିକାତି ଵେୟ୍ୟାଵଚ୍ଚଂ କତ୍ଵା ସିପ୍ପୁଗ୍ଗଣ୍ହନକା ଧମ୍ମନ୍ତେଵାସିକା। ନିସିନ୍ନନ୍ତି ଛବ୍ବଣ୍ଣରସ୍ମିଯୋ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ଵା ନିସିନ୍ନଂ। ଗମ୍ଭୀରରୂପେତି ଗମ୍ଭୀରସଭାଵେ।

ବହୁଭେରଵେତି ତତ୍ରଟ୍ଠକସଵିଞ୍ଞାଣକଅଵିଞ୍ଞାଣକଭେରଵେହି ବହୁଭେରଵେ। ଵିଗାହିଯାତି ଅନୁପଵିସିତ୍ଵା। ଅନିଞ୍ଜମାନେନାତିଆଦୀନି କାଯଵିସେସନାନି, ଏଵରୂପେନ କାଯେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଚାରୁରୂପଂ ଵତାତି ଅତିସୁନ୍ଦରଂ ଵତ ଝାନଂ ଝାଯସୀତି ଵଦତି।

ଵନଵସ୍ସିତୋ ମୁନୀତି ଵନଂ ଅଵସ୍ସିତୋ ବୁଦ୍ଧମୁନି। ଇଦନ୍ତି ଇଦଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଏଵଂ ଵନେ ନିସିନ୍ନକାରଣଂ ମଯ୍ହଂ ଅଚ୍ଛେରରୂପଂ ପଟିଭାତି। ପୀତିମନୋତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ। ଵନେ ଵସେତି ଵନମ୍ହି ଵସି।

ମଞ୍ଞାମହନ୍ତି ମଞ୍ଞାମି ଅହଂ। ଲୋକାଧିପତିସହବ୍ୟତନ୍ତି ଲୋକାଧିପତିମହାବ୍ରହ୍ମୁନା ସହଭାଵଂ। ଆକଙ୍ଖମାନୋତି ଇଚ୍ଛମାନୋ। ତିଦିଵଂ ଅନୁତ୍ତରନ୍ତି ଇଦଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକମେଵ ସନ୍ଧାଯାହ। କସ୍ମା ଭଵଂ ଵିଜନମରଞ୍ଞମସ୍ସିତୋତି ଅହଂ ତାଵ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଆକଙ୍ଖମାନୋତି ମଞ୍ଞାମି। ଯଦି ଏଵଂ ନ ହୋତି, ଅଥ ମେ ଆଚିକ୍ଖ, କସ୍ମା ଭଵନ୍ତି? ପୁଚ୍ଛତି। ବ୍ରହ୍ମପତ୍ତିଯାତି ସେଟ୍ଠପତ୍ତିଯା । ଇଧ ଇଦଂ ତପୋ କସ୍ମା କରୋସୀତି ଅପରେନପି ଆକାରେନ ପୁଚ୍ଛତି।

କଙ୍ଖାତି ତଣ୍ହା। ଅଭିନନ୍ଦନାତି ଅଭିନନ୍ଦନଵସେନ ତଣ୍ହାଵ ଵୁତ୍ତା। ଅନେକଧାତୂସୂତି ଅନେକସଭାଵେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ। ପୁଥୂତି ନାନପ୍ପକାରା ତଣ୍ହା ସେସକିଲେସା ଵା। ସଦାସିତାତି ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଅଵସ୍ସିତା। ଅଞ୍ଞାଣମୂଲପ୍ପଭଵାତି ଅଵିଜ୍ଜାମୂଲା ହୁତ୍ଵା ଜାତା। ପଜପ୍ପିତାତି ତଣ୍ହାଵ ‘‘ଇଦମ୍ପି ମଯ୍ହଂ, ଇଦମ୍ପି ମଯ୍ହ’’ନ୍ତି ପଜପ୍ପାପନଵସେନ ପଜପ୍ପିତା ନାମାତି ଵୁତ୍ତା। ସବ୍ବା ମଯା ବ୍ୟନ୍ତିକତାତି ସବ୍ବା ତଣ୍ହା ମଯା ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ଵିଗତନ୍ତା ନିରନ୍ତା କତା। ସମୂଲିକାତି ସଦ୍ଧିଂ ଅଞ୍ଞାଣମୂଲେନ।

ଅନୂପଯୋତି ଅନୁପଗମନୋ। ସବ୍ବେସୁ ଧମ୍ମେସୁ ଵିସୁଦ୍ଧଦସ୍ସନୋତି ଇମିନା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ଦୀପେତି। ସମ୍ବୋଧିମନୁତ୍ତରନ୍ତି ଅରହତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ସିଵନ୍ତି ସେଟ୍ଠଂ । ଝାଯାମୀତି ଦ୍ଵୀହି ଝାନେହି ଝାଯାମି। ଵିସାରଦୋତି ଵିଗତସାରଜ୍ଜୋ। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ମାତୁପୋସକସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୦୫। ନଵମେ ପେଚ୍ଚାତି ଇତୋ ପଟିଗନ୍ତ୍ଵା। ନଵମଂ।

୧୦. ଭିକ୍ଖକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦୬. ଦସମେ ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁଭାୱେ. ୱିସ୍ସଂ ଧମ୍ମନ୍ତି ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ଅକୁସଲଧମ୍ମଂ. ବାହିତ୍ୱାତି ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ଜହିତ୍ୱା. ସଙ୍ଖାଯାତି ଞାଣେନ. ସ ୱେ ଭିକ୍ଖୂତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ସୋ ୱେ ଭିନ୍ନକିଲେସତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁ ନାମ ୱୁଚ୍ଚତି. ଦସମଂ.

୧୧. ସଙ୍ଗାରୱସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦୭. ଏକାଦସମେ ପଚ୍ଚେତୀତି ଇଚ୍ଛତି ପତ୍ଥେତି. ସାଧୁ, ଭନ୍ତେତି ଆଯାଚମାନୋ ଆହ. ଥେରସ୍ସ କିରେସ ଗିହିସହାଯୋ, ତସ୍ମା ଥେରୋ ‘‘ଅଯଂ ୱରାକୋ ମଂ ସହାଯଂ ଲଭିତ୍ୱାପି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଂ ଗହେତ୍ୱା ମା ଅପାଯପୂରକୋ ଅହୋସୀ’’ତି ଆଯାଚତି. ଅପିଚେସ ମହାପରିୱାରୋ, ତସ୍ମିଂ ପସନ୍ନେ ପଞ୍ଚକୁଲସତାନି ଅନୁୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତୀତି ମଞ୍ଞମାନୋପି ଆଯାଚତି. ଅତ୍ଥୱସନ୍ତି ଅତ୍ଥାନିସଂସଂ ଅତ୍ଥକାରଣଂ. ପାପନ୍ତି ପାଣାତିପାତାଦିଅକୁସଲଂ. ପୱାହେମୀତି ଗଲପ୍ପମାଣଂ ଉଦକଂ ଓତରିତ୍ୱା ପୱାହେମି ପଲାପେମି. ଧମ୍ମୋତି ଗାଥା ୱୁତ୍ତତ୍ଥାୱ. ଏକାଦସମଂ.

୧୨. ଖୋମଦୁସ୍ସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦୮. ଦ୍ୱାଦସମେ ଖୋମଦୁସ୍ସଂ ନାମାତି ଖୋମଦୁସ୍ସାନଂ ଉସ୍ସନ୍ନତ୍ତା ଏୱଂଲଦ୍ଧନାମଂ. ସଭାଯନ୍ତି ସାଲାଯଂ. ଫୁସାଯତୀତି ଫୁସିତାନି ମୁଞ୍ଚତି ୱସ୍ସତି. ସତ୍ଥା କିର ତଂ ସଭଂ ଉପସଙ୍କମିତୁକାମୋ – ‘‘ମଯି ଏୱମେୱଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ଅଫାସୁକଧାତୁକଂ ହୋତି, ଏକଂ କାରଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପସଙ୍କମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ୱୁଟ୍ଠିଂ ଉପ୍ପାଦେସି. ସଭାଧମ୍ମନ୍ତି ସୁଖନିସିନ୍ନେ କିର ଅସଞ୍ଚାଲେତ୍ୱା ଏକପସ୍ସେନ ପୱିସନଂ ତେସଂ ସଭାଧମ୍ମୋ ନାମ, ନ ମହାଜନଂ ଚାଲେତ୍ୱା ଉଜୁକମେୱ ପୱିସନଂ. ଭଗୱା ଚ ଉଜୁକମେୱ ଆଗଚ୍ଛତି, ତେନ ତେ କୁପିତା ଭଗୱନ୍ତଂ ହୀଳେନ୍ତା ‘‘କେ ଚ ମୁଣ୍ଡକା ସମଣକା, କେ ଚ ସଭାଧମ୍ମଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଆହଂସୁ. ସନ୍ତୋତି ପଣ୍ଡିତା ସପ୍ପୁରିସା. ପହାଯାତି ଏତେ ରାଗାଦଯୋ ଜହିତ୍ୱା ରାଗାଦିୱିନଯାଯ ଧମ୍ମଂ ଭଣନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେ ସନ୍ତୋ ନାମାତି. ଦ୍ୱାଦସମଂ.

ଉପାସକୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ.

ଇତି ସାରତ୍ଥପ୍ପକାସିନିଯା

ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

ବ୍ରାହ୍ମଣସଂଯୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା.

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୮। ୱଙ୍ଗୀସସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ନିକ୍ଖନ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୦୯। ୱଙ୍ଗୀସସଂଯୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମେ ଅଗ୍ଗାଳୱେ ଚେତିଯେତି ଆଳୱିଯଂ ଅଗ୍ଗଚେତିଯେ। ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ଅଗ୍ଗାଳୱଗୋତମକାଦୀନି ଯକ୍ଖନାଗାଦୀନଂ ଭୱନାନି, ଚେତିଯାନି ଅହେସୁଂ। ଉପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ତାନି ଅପନେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ୱିହାରେ କରିଂସୁ। ତେସଂ ତାନେୱ ନାମାନି ଜାତାନି। ନିଗ୍ରୋଧକପ୍ପେନାତି ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖମୂଲୱାସିନା କପ୍ପତ୍ଥେରେନ। ଓହିଯ୍ଯକୋତି ଓହୀନକୋ। ୱିହାରପାଲୋତି ସୋ କିର ତଦା ଅୱସ୍ସିକୋ ହୋତି ପଚ୍ଚଯୱରଗ୍ଗହଣେ ଅକୋୱିଦୋ। ଅଥ ନଂ ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ – ‘‘ଆୱୁସୋ, ଇମାନି ଛତ୍ତୁପାହନକତ୍ତରଯଟ୍ଠିଆଦୀନି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସୀଦା’’ତି ୱିହାରରକ୍ଖକଂ କତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସିଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ୱିହାରପାଲୋ’’ତି। ସମଲଙ୍କରିତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନୋ ୱିଭୱାନୁରୂପେନ ଅଲଙ୍କାରେନ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା। ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତୀତି କୁସଲଚିତ୍ତଂ ୱିଦ୍ଧଂସେତି ୱିନାସେତି। ତଂ କୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭାତି ଏତସ୍ମିଂ ରାଗେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ତଂ କାରଣଂ କୁତୋ ଲବ୍ଭା। ଯଂ ମେ ପରୋତି ଯେନ ମେ କାରଣେନ ଅଞ୍ଞୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱା ଧମ୍ମୋ ୱା ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଇଦାନେୱ ଅଭିରତିଂ ଉପ୍ପାଦେଯ୍ଯ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାପି ମଂ ୱିହାରେ ଓହାଯ ଗତା।

ଅଗାରସ୍ମାତି ଅଗାରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ। ଅନଗାରିଯନ୍ତି ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଉପଗତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କଣ୍ହତୋତି କଣ୍ହପକ୍ଖତୋ ମାରପକ୍ଖତୋ ଆଧାୱନ୍ତି। ଉଗ୍ଗପୁତ୍ତାତି ଉଗ୍ଗତାନଂ ପୁତ୍ତା ମହେସକ୍ଖା ରାଜଞ୍ଞଭୂତା। ଦଳ୍ହଧମ୍ମିନୋତି ଦଳ୍ହଧନୁନୋ, ଉତ୍ତମପ୍ପମାଣଂ ଆଚରିଯଧନୁଂ ଧାରଯମାନା। ସହସ୍ସଂ ଅପଲାଯିନନ୍ତି ଯେ ତେ ସମନ୍ତା ସରେହି ପରିକିରେଯ୍ଯୁଂ, ତେସଂ ଅପଲାଯୀନଂ ସଙ୍ଖଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ସହସ୍ସ’’ନ୍ତି ଆହ। ଏତତୋଭିଯ୍ଯୋତି ଏତସ୍ମା ସହସ୍ସା ଅତିରେକତରା। ନେୱ ମଂ ବ୍ୟାଧଯିସ୍ସନ୍ତୀତି ମଂ ଚାଲେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି। ଧମ୍ମେ ସମ୍ହି ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଅଭିରତିଂ ଉପ୍ପାଦନସମତ୍ଥେ ସକେ ସାସନଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଇସ୍ସାସସହସ୍ସେ ତାୱ ସମନ୍ତା ସରେହି ପରିକିରନ୍ତେ ସିକ୍ଖିତୋ ପୁରିସୋ ଦଣ୍ଡକଂ ଗହେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ସରେ ସରୀରେ ଅପତମାନେ ଅନ୍ତରାୱ ପହରିତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ପାତେତି। ତତ୍ଥ ଏକୋପି ଇସ୍ସାସୋ ଦ୍ୱେ ସରେ ଏକତୋ ନ ଖିପତି, ଇମା ପନ ଇତ୍ଥିଯୋ ରୂପାରମ୍ମଣାଦିୱସେନ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ସରେ ଏକତୋ ଖିପନ୍ତି। ଏୱଂ ଖିପନ୍ତିଯୋ ଏତା ସଚେପି ଅତିରେକସହସ୍ସା ହୋନ୍ତି, ନେୱ ମଂ ଚାଲେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତୀତି।

ସକ୍ଖୀ ହି ମେ ସୁତଂ ଏତନ୍ତି ମଯା ହି ସମ୍ମୁଖା ଏତଂ ସୁତଂ। ନିବ୍ବାନଗମନଂ ମଗ୍ଗନ୍ତି ୱିପସ୍ସନଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ସୋ ହି ନିବ୍ବାନସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗମଗ୍ଗୋ, ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସେନ ପନ ‘‘ମଗ୍ଗ’’ନ୍ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ମେତି ତସ୍ମିଂ ମେ ଅତ୍ତନୋ ତରୁଣୱିପସ୍ସନାସଙ୍ଖାତେ ନିବ୍ବାନଗମନମଗ୍ଗେ ମନୋ ନିରତୋ। ପାପିମାତି କିଲେସଂ ଆଲପତି। ମଚ୍ଚୂତିପି ତମେୱ ଆଲପତି। ନ ମେ ମଗ୍ଗମ୍ପି ଦକ୍ଖସୀତି ଯଥା ମେ ଭୱଯୋନିଆଦୀସୁ ଗତମଗ୍ଗମ୍ପି ନ ପସ୍ସସି, ତଥା କରିସ୍ସାମୀତି। ପଠମଂ।

୨। ଅରତୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୧୦। ଦୁତିଯେ ନିକ୍ଖମତୀତି ୱିହାରା ନିକ୍ଖମତି। ଅପରଜ୍ଜୁ ୱା କାଲେତି ଦୁତିଯଦିୱସେ ୱା ଭିକ୍ଖାଚାରକାଲେ। ୱିହାରଗରୁକୋ କିରେସ ଥେରୋ। ଅରତିଞ୍ଚ ରତିଞ୍ଚାତି ସାସନେ ଅରତିଂ କାମଗୁଣେସୁ ଚ ରତିଂ। ସବ୍ବସୋ ଗେହସିତଞ୍ଚ ୱିତକ୍କନ୍ତି ପଞ୍ଚକାମଗୁଣଗେହନିସ୍ସିତଂ ପାପୱିତକ୍କଞ୍ଚ ସବ୍ବାକାରେନ ପହାଯ। ୱନଥନ୍ତି କିଲେସମହାୱନଂ। କୁହିଞ୍ଚୀତି କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଆରମ୍ମଣେ। ନିବ୍ବନଥୋତି ନିକ୍କିଲେସୱନୋ। ଅରତୋତି ତଣ୍ହାରତିରହିତୋ।

ପଥୱିଞ୍ଚ ୱେହାସନ୍ତି ପଥୱିଟ୍ଠିତଞ୍ଚ ଇତ୍ଥିପୁରିସୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରାଦିୱଣ୍ଣଂ, ୱେହାସଟ୍ଠକଞ୍ଚ ଚନ୍ଦସୂରିଯୋଭାସାଦି। ରୂପଗତନ୍ତି ରୂପମେୱ। ଜଗତୋଗଧନ୍ତି ଜଗତିଯା ଓଗଧଂ, ଅନ୍ତୋପଥୱିଯଂ ନାଗଭୱନଗତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିଜୀଯତୀତି ପରିଜୀରତି। ସବ୍ବମନିଚ୍ଚନ୍ତି ସବ୍ବଂ ତଂ ଅନିଚ୍ଚଂ। ଅଯଂ ଥେରସ୍ସ ମହାୱିପସ୍ସନାତି ୱଦନ୍ତି। ଏୱଂ ସମଚ୍ଚାତି ଏୱଂ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା। ଚରନ୍ତି ମୁତତ୍ତାତି ୱିଞ୍ଞାତତ୍ତଭାୱା ୱିହରନ୍ତି।

ଉପଧୀସୂତି ଖନ୍ଧକିଲେସାଭିସଙ୍ଖାରେସୁ। ଗଧିତାତି ଗିଦ୍ଧା। ଦିଟ୍ଠସୁତେତି ଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠେ ରୂପେ, ସୋତେନ ସୁତେ ସଦ୍ଦେ। ପଟିଘେ ଚ ମୁତେ ଚାତି ଏତ୍ଥ ପଟିଘପଦେନ ଗନ୍ଧରସା ଗହିତା, ମୁତପଦେନ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବାରମ୍ମଣଂ । ଯୋ ଏତ୍ଥ ନ ଲିମ୍ପତୀତି ଯୋ ଏତେସୁ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣେସୁ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିଲେପେହି ନ ଲିମ୍ପତି।

ଅଥ ସଟ୍ଠିନିସ୍ସିତା ସଞ୍ଞିତକ୍କା, ପୁଥୂ ଜନତାଯ ଅଧମ୍ମା ନିଓ୍ଵିଟ୍ଠାତି ଅଥ ଛ ଆରମ୍ମଣନିସ୍ସିତା ପୁଥୂ ଅଧମ୍ମଓ୍ଵିତକ୍କା ଜନତାଯ ନିଓ୍ଵିଟ୍ଠାତି ଅତ୍ଥୋ। ନଚ ଓ୍ଵଗ୍ଗଗତସ୍ସ କୁହିଞ୍ଚୀତି ତେସଂ ଓ୍ଵସେନ ନ କତ୍ଥଚି କିଲେସଓ୍ଵଗ୍ଗଗତୋ ଭଓ୍ଵେଯ୍ଯ। ନୋ ପନ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଭାଣୀତି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଓ୍ଵଚନଭାଣୀପି ନ ସିଯା। ସ ଭିକ୍ଖୂତି ସୋ ଏଓ୍ଵଂଓ୍ଵିଧୋ ଭିକ୍ଖୁ ନାମ ହୋତି।

ଦକ୍ଖୋତି ଦକ୍ଖଜାତିକୋ ପଣ୍ଡିତୋ। ଚିରରତ୍ତସମାହିତୋତି ଦୀଘରତ୍ତଂ ସମାହିତଚିତ୍ତୋ। ନିପକୋତି ନେପକ୍କେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ପରିଣତପଞ୍ଞୋ। ଅପିହାଲୂତି ନିତ୍ତଣ୍ହୋ। ସନ୍ତଂ ପଦନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ। ଅଜ୍ଝଗମା ମୁନୀତି ଅଧିଗତୋ ମୁନି। ପଟିଚ୍ଚ ପରିନିବ୍ବୁତୋ କଙ୍ଖତି କାଲନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ ପଟିଚ୍ଚ କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ପରିନିବ୍ବାନକାଲଂ ଆଗମେତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ପେସଲସୁତ୍ତଓ୍ଵଣ୍ଣନା

୨୧୧। ତତିଯେ ଅତିମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ''କିଂ ଇମେ ମହଲ୍ଲକା? ନ ଏତେସଂ ପାଳି, ନ ଅଟ୍ଠକଥା, ନ ପଦବ୍ଯଞ୍ଜନମଧୁରତା, ଅମ୍ହାକଂ ପନ ପାଳିପି ଅଟ୍ଠକଥାପି ନଯସତେନ ନଯସହସ୍ସେନ ଉପଟ୍ଠାତୀ''ତି ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ମଞ୍ଞନ୍ତି। ଗୋତମାତି ଗୋତମବୁଦ୍ଧସାଓ୍ଵକତ୍ତା ଅତ୍ତାନଂ ଆଲପତି। ମାନପଥନ୍ତି ମାନାରମ୍ମଣଞ୍ଚେଓ୍ଵ ମାନସହଭୁନୋ ଚ ଧମ୍ମେ। ଓ୍ଵିପ୍ପଟିସାରୀହୁଓ୍ଵାତି ଓ୍ଵିପ୍ପଟିସାରୀ ଅହୁଓ୍ଵା, ଅହୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମଗ୍ଗଜିନୋତି ମଗ୍ଗେନ ଜିତକିଲେସୋ। କିତ୍ତିଞ୍ଚ ସୁଖଞ୍ଚାତି ଓ୍ଵଣ୍ଣଭଣନଞ୍ଚ କାଯିକଚେତସିକସୁଖଞ୍ଚ। ଅଖିଲୋଧ ପଧାନଓ୍ଵାତି ଅଖିଲୋ ଇଧ ପଧାନଓ୍ଵା ଓ୍ଵୀରିଯସମ୍ପନ୍ନୋ। ଓ୍ଵିସୁଦ୍ଧୋତି ଓ୍ଵିସୁଦ୍ଧୋ ଭଓ୍ଵେଯ୍ଯ। ଅସେସନ୍ତି ନିସ୍ସେସଂ ନଓ୍ଵିଧଂ। ଓ୍ଵିଜ୍ଜାଯନ୍ତକରୋତି ଓ୍ଵିଜ୍ଜାଯ କିଲେସାନଂ ଅନ୍ତକରୋ। ସମିତାଓ୍ଵୀତି ରାଗାଦୀନଂ ସମିତତାଯ ସମିତାଓ୍ଵୀ। ତତିଯଂ।

୪। ଆନନ୍ଦସୁତ୍ତଓ୍ଵଣ୍ଣନା

୨୧୨। ଚତୁତ୍ଥେ ରାଗୋତି ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ମହାପୁଞ୍ଞୋ ସମ୍ଭାଓ୍ଵିତୋ, ତଂ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦଯୋ ନିମନ୍ତେତ୍ଵା ଅନ୍ତୋନିଓ୍ଵେସନେ ନିସୀଦାପେନ୍ତି। ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତାପି ଇତ୍ଥିଯୋ ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଓ୍ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ତାଲଓ୍ଵଣ୍ଟେନ ବୀଜେନ୍ତି, ଉପନିସୀଦିତ୍ଵା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଆଯସ୍ମତୋ ଓ୍ଵଙ୍ଗୀସସ୍ସ ନଓ୍ଵପବ୍ବଜିତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ପରିଗ୍ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ଇତ୍ଥିରୂପାରମ୍ମଣେ ରାଗୋ ଚିତ୍ତଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି। ସୋ ସଦ୍ଧାପବ୍ବଜିତତ୍ତା ଉଜୁଜାତିକୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ''ଅଯଂ ମେ ରାଗୋ ଓ୍ଵଡ୍ଢିତ୍ଵା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକଂ ଅତ୍ଥଂ ନାସେଯ୍ଯା''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ଅନନ୍ତରଂ ନିସିନ୍ନୋଓ୍ଵ ଥେରସ୍ସ ଅତ୍ତାନଂ ଆଓ୍ଵିକରୋନ୍ତୋ କାମରାଗେନାତିଆଦିମାହ।

ତତ୍ଥ ନିବ୍ବାପନନ୍ତି ରାଗନିବ୍ବାନକାରଣଂ। ଓ୍ଵିପରିଯେସାତି ଓ୍ଵିପଲ୍ଲାସେନ। ସୁଭଂ ରାଗୂପସଞ୍ହିତନ୍ତି ରାଗଟ୍ଠାନିଯଂ ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣଂ। ପରତୋ ପସ୍ସାତି ଅନିଚ୍ଚତୋ ପସ୍ସ। ମା ଚ ଅତ୍ତତୋତି ଅତ୍ତତୋ ମା ପସ୍ସ। କାଯଗତା ତ୍ଯତ୍ଥୂତି କାଯଗତା ତେ ଅତ୍ଥୁ। ଅନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଭାଓ୍ଵେହୀତି ନିଚ୍ଚାଦୀନଂ ନିମିତ୍ତାନଂ ଉଗ୍ଘାଟିତତ୍ତା ଓ୍ଵିପସ୍ସନା ଅନିମିତ୍ତା ନାମ, ତଂ ଭାଓ୍ଵେହୀତି ଓ୍ଵଦତି। ମାନାଭିସମଯାତି ମାନସ୍ସ ଦସ୍ସନାଭିସମଯା ଚେଓ୍ଵ ପହାନାଭିସମଯା ଚ। ଉପସନ୍ତୋତି ରାଗାଦିସନ୍ତତାଯ ଉପସନ୍ତୋ। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ସୁଭାସିତସୁତ୍ତଓ୍ଵଣ୍ଣନା

୨୧୩। ପଞ୍ଚମେ ଅଙ୍ଗେହୀତି କାରଣେହି, ଅଓ୍ଵଯଓ୍ଵେହି ଓ୍ଵା। ମୁସାଓ୍ଵାଦାଓ୍ଵେରମଣିଆଦୀନି ହି ଚତ୍ତାରି ସୁଭାସିତଓ୍ଵାଚାଯ କାରଣାନି, ସଚ୍ଚଓ୍ଵଚନାଦଯୋ ଚତ୍ତାରୋ ଅଓ୍ଵଯଓ୍ଵା। କାରଣତ୍ଥେ ଚ ଅଙ୍ଗସଦ୍ଦେ ''ଚତୂହୀ''ତି ନିସ୍ସକ୍କଓ୍ଵଚନଂ ହୋତି, ଅଓ୍ଵଯଓ୍ଵତ୍ଥେ କରଣଓ୍ଵଚନଂ। ସମନ୍ନାଗତାତି ସମନୁଆଗତା ପଓ୍ଵତ୍ତା ଯୁତ୍ତା ଚ। ଓ୍ଵାଚାତି ସମୁଲ୍ଲପନଓ୍ଵାଚା, ଯା ''ଓ୍ଵାଚା ଗିରା ବ୍ଯପ୍ପଥୋ''ତି (ଧ। ସ। ୬୩୬) ଚ, ''ନେଲା କଣ୍ଣସୁଖା''ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୯) ଚ ଆଗତା। ''ଯା ପନ ଓ୍ଵାଚାଯ ଚେ କତଂ କମ୍ମ''ନ୍ତି ଏଓ୍ଵଂ ଓ୍ଵିଞ୍ଞତ୍ତି ଚ ''ଯା ଚତୂହି ଓ୍ଵଚୀଦୁଚ୍ଚରିତେହି ଆରତି…ପେ… ଅଯଂ ଓ୍ଵୁଚ୍ଚତି ସମ୍ମାଓ୍ଵାଚା''ତି (ଓ୍ଵିଭ। ୨୦୬) ଏଓ୍ଵଂ ଓ୍ଵିରତି ଚ, ''ଫରୁସଓ୍ଵାଚା, ଭିକ୍ଖଓ୍ଵେ, ଆସେଓ୍ଵିତା ଭାଓ୍ଵିତା ବହୁଲୀକତା ନିରଯସଂଓ୍ଵତ୍ତନିକା ହୋତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୮।୪୦) ଏଓ୍ଵଂ ଚେତନା ଚ ଓ୍ଵାଚାତି ଆଗତା, ନ ସା ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା। କସ୍ମା? ଅଭାସିତବ୍ବତୋ। ସୁଭାସିତାତି ସୁଟ୍ଠୁ ଭାସିତା। ତେନସ୍ସା ଅତ୍ଥାଓ୍ଵହତଂ ଦୀପେତି। ନୋ ଦୁବ୍ଭାସିତାତି ନ ଦୁଟ୍ଠୁ ଭାସିତା। ତେନସ୍ସା ଅନତ୍ଥାଓ୍ଵହନପହାନତଂ ଦୀପେତି। ଅନଓ୍ଵଜ୍ଜାତି ରାଗାଦିଓ୍ଵଜ୍ଜରହିତା। ଇମିନାସ୍ସା କାରଣସୁଦ୍ଧିଂ ଚତୁଦୋସାଭାଓ୍ଵଞ୍ଚ ଦୀପେତି। ଅନନୁଓ୍ଵଜ୍ଜାତି ଅନୁଓ୍ଵାଦଓ୍ଵିମୁତ୍ତା । ଇମିନାସ୍ସା ସବ୍ବାକାରସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦୀପେତି। ଓ୍ଵିଞ୍ଞୂନନ୍ତି ପଣ୍ଡିତାନଂ। ତେନ ନିନ୍ଦାପସଂସାସୁ ବାଲା ଅପ୍ପମାଣାତି ଦୀପେତି।

ସୁଭାସିତଂଯେଓ୍ଵଭାସତୀତି ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନାଯ ଦେସନାଯ ଚତୂସୁ ଓ୍ଵାଚଙ୍ଗେସୁ ଅଞ୍ଞତରନିଦ୍ଦୋସଓ୍ଵଚନମେତଂ। ନୋ ଦୁବ୍ଭାସିତନ୍ତି ତସ୍ସେଓ୍ଵ ଓ୍ଵାଚଙ୍ଗସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖଭାସନନିଓ୍ଵାରଣଂ। ନୋ ଦୁବ୍ଭାସିତନ୍ତି ଇମିନା ମିଚ୍ଛାଓ୍ଵାଚପ୍ପହାନଂ ଦୀପେତି। ସୁଭାସିତନ୍ତି ଇମିନା ପହୀନମିଚ୍ଛାଓ୍ଵାଚେନ ଭାସିତବ୍ବଓ୍ଵଚନଲକ୍ଖଣଂ।

ଅଙ୍ଗପରିଦୀପନତ୍ଥଂ ପନେତ୍ଥ ଅଭାସିତନ୍ତଂ ପୁବ୍ବେ ଅୱତ୍ୱା ଭାସିତନ୍ତମେୱାହ। ଏସ ନୟୋ ଧମ୍ମଂଯେୱାତିଆଦୀସୁପି। ଏତ୍ଥ ଚ ପଠମେନ ପିସୁଣଦୋସରହିତଂ ସମଗ୍ଗକରଣଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଦୁତିଯେନ ସମ୍ଫପ୍ପଲାପଦୋସରହିତଂ ଧମ୍ମତୋ ଅନପେତଂ ମନ୍ତାୱଚନଂ, ଇତରେହି ଦ୍ୱୀହି ଫରୁସାଲିକରହିତାନି ପିଯସଚ୍ଚୱଚନାନି। ଇମେହି ଖୋତି ଆଦିନା ତାନି ଅଙ୍ଗାନି ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତଂ ୱାଚଂ ନିଗମେତି। ଯଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେ ପଟିଞ୍ଞାଦୀହି ଅୱଯୱେହି, ନାମାଦୀହି ପଦେହି, ଲିଙ୍ଗୱଚନୱିଭତ୍ତିକାଲକାରକସମ୍ପତ୍ତୀହି ଚ ସମନ୍ନାଗତଂ ମୁସାୱାଦାଦିୱାଚମ୍ପି ସୁଭାସିତନ୍ତି ମଞ୍ଞନ୍ତି, ତଂ ପଟିସେଧେତି। ଅୱଯୱାଦିସମନ୍ନାଗତାପି ହି ତଥାରୂପୀ ୱାଚା ଦୁବ୍ଭାସିତାୱ ହୋତି ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅନତ୍ଥାୱହତ୍ତା। ଇମେହି ପନ ଚତୂହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତା ସଚେପି ମିଲକ୍ଖୁଭାସାପରିଯାପନ୍ନା ଘଟଚେଟିକାଗୀତିକପରିଯାପନ୍ନାପି ହୋତି, ତଥାପି ସୁଭାସିତାୱ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରହିତସୁଖାୱହତ୍ତା। ତଥା ହି ମଗ୍ଗପସ୍ସେ ସସ୍ସଂ ରକ୍ଖନ୍ତିଯା ସୀହଳଚେଟିକାଯ ସୀହଳକେନେୱ ଜାତିଜରାମରଣଯୁତ୍ତଂ ଗୀତିକଂ ଗାଯନ୍ତିଯା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ସଟ୍ଠିମତ୍ତା ୱିପସ୍ସକା ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ତଥା ତିସ୍ସୋ ନାମ ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଦୁମସରସମୀପେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଦୁମସରେ ପଦୁମାନି ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା –

''ପାତୋୱ ଫୁଲ୍ଲିତକୋକନଦଂ, ସୂରିଯାଲୋକେନ ଭିଜ୍ଜିଯତେ;

ଏୱଂ ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଗତା ସତ୍ତା, ଜରାଭିୱେଗେନ ମଦ୍ଦିଯନ୍ତୀ''ତି। –

ଇମଂ ଗୀତିକଂ ଗାଯନ୍ତିଯା ଚେଟିକାଯ ସୁତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ।

ବୁଦ୍ଧନ୍ତରେପି ଅଞ୍ଞତରୋ ପୁରିସୋ ସତ୍ତହି ପୁତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଟୱିତୋ ଆଗମ୍ମ ଅଞ୍ଞତରାଯ ଇତ୍ଥିଯା ମୁସଲେନ ତଣ୍ଡୁଲେ କୋଟ୍ଟେନ୍ତିଯା –

''ଜରାଯ ପରିମଦ୍ଦିତଂ ଏତଂ, ମିଲାତଚ୍ଛୱିଚମ୍ମନିସ୍ସିତଂ;

ମରଣେନ ଭିଜ୍ଜତି ଏତଂ, ମଚ୍ଚୁସ୍ସ ଘାସମାମିସଂ।

''କିମୀନଂ ଆଲଯଂ ଏତଂ, ନାନାକୁଣପେନ ପୂରିତଂ;

ଅସୁଚିସ୍ସ ଭାଜନଂ ଏତଂ, କଦଲିକ୍ଖନ୍ଧସମଂ ଇଦ''ନ୍ତି। –

ଇମଂ ଗୀତିକଂ ସୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତୋ ସହ ପୁତ୍ତେହି ପଚ୍ଚେକବୋଧିଂ ପତ୍ତୋ। ଏୱଂ ଇମେହି ଚତୂହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତା ୱାଚା ସଚେପି ମିଲକ୍ଖୁଭାସାପରିଯାପନ୍ନା ଘଟଚେଟିକାଗୀତିକପରିଯାପନ୍ନାପି ହୋତି, ତଥାପି ସୁଭାସିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସୁଭାସିତତ୍ତା ଏୱ ଚ ଅନୱଜ୍ଜା ଚ ଅନନୁୱଜ୍ଜା ଚ ୱିଞ୍ଞୂନଂ ଅତ୍ଥତ୍ଥିକାନଂ ଅତ୍ଥପଟିସରଣାନଂ, ନୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନପଟିସରଣାନନ୍ତି।

ସାରୁପ୍ପାହୀତି ଅନୁଚ୍ଛୱିକାହି। ଅଭିତ୍ଥୱୀତି ପସଂସି। ନ ତାପଯେତି ୱିପ୍ପଟିସାରେନ ନ ତାପେଯ୍ୟ ନ ୱିବାଧେଯ୍ୟ। ପରେତି ପରେହି ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ନାଭିଭୱେଯ୍ୟ ନ ବାଧେଯ୍ୟ। ଇତି ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଅପିସୁଣୱାଚାୱସେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଥୋମେତି। ପଟିନନ୍ଦିତାତି ପିଯାଯିତା। ଯଂ ଅନାଦାଯାତି ଯଂ ୱାଚଂ ଭାସନ୍ତୋ ପରେସଂ ପାପାନି ଅପ୍ପିଯାନି ଫରୁସୱଚନାନି ଅନାଦାଯ ଅତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନମଧୁରଂ ପିଯମେୱ ଭାସତି, ତଂ ୱାଚଂ ଭାସେଯ୍ୟାତି ପିଯୱାଚାୱସେନ ଅଭିତ୍ଥୱି।

ଅମତାତି ସାଧୁଭାୱେନ ଅମତସଦିସା। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ – ''ସଚ୍ଚଂ ହୱେ ସାଦୁତରଂ ରସାନ''ନ୍ତି (ସଂ। ନି। ୧।୨୪୬) ନିବ୍ବାନାମତପଚ୍ଚଯତ୍ତା ୱା ଅମତା। ଏସ ଧମ୍ମୋ ସନନ୍ତନୋତି ଯା ଅଯଂ ସଚ୍ଚୱାଚା ନାମ, ଏସ ପୋରାଣୋ ଧମ୍ମୋ ଚରିଯା ପୱେଣୀ। ଇଦମେୱ ହି ପୋରାଣାନଂ ଆଚିଣ୍ଣଂ, ନ ତେ ଅଲିକଂ ଭାସିଂସୁ। ତେନେୱାହ – ସଚ୍ଚେ ଅତ୍ଥେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ, ଆହୁ ସନ୍ତୋ ପତିଟ୍ଠିତାତି।

ତତ୍ଥ ସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠିତତ୍ତାୱ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରେସଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ପତିଟ୍ଠିତା, ଅତ୍ଥେ ପତିଟ୍ଠିତତ୍ତା ଏୱ ଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସଚ୍ଚୱିସେସନମେୱ ୱା ଏତଂ। ଇଦଂ ହି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସଚ୍ଚେ ପତିଟ୍ଠିତା, କୀଦିସେ? ଅତ୍ଥେ ଚ ଧମ୍ମେ ଚ, ଯଂ ପରେସଂ ଅତ୍ଥତୋ ଅନପେତତ୍ତା ଅତ୍ଥଂ ଅନୁପରୋଧକରଂ , ଧମ୍ମତୋ ଅନପେତତ୍ତା ଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମିକମେୱ ଅତ୍ଥଂ ସାଧେତୀତି। ଇତି ଇମାଯ ଗାଥାଯ ସଚ୍ଚୱଚନୱସେନ ଅଭିତ୍ଥୱି।

ଖେମନ୍ତି ଅଭଯଂ ନିରୁପଦ୍ଦୱଂ। କେନ କାରଣେନାତି ଚେ। ନିବ୍ବାନପତ୍ତିଯା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକିରିଯାଯ, ଯସ୍ମା କିଲେସନିବ୍ବାନଂ ପାପେତି, ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଚ

ଅନ୍ତକିରିଯାଯ ସଂୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଯଂ ବୁଦ୍ଧୋ ନିବ୍ବାନପତ୍ତିଯା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକିରିଯାଯାତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ନିବ୍ବାନଧାତୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଖେମମଗ୍ଗପ୍ପକାସନତୋ ଖେମଂ ୱାଚଂ ଭାସତି, ସା ୱେ ୱାଚାନମୁତ୍ତମାତି ସା ୱାଚା ସବ୍ବୱାଚାନଂ ସେଟ୍ଠାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଇତି ଇମାଯ ଗାଥାଯ ମନ୍ତାୱଚନୱସେନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିତ୍ଥୱନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠପେସୀତି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ସାରିପୁତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୧୪। ଛଟ୍ଠେ ପୋରିଯାତି ଅକ୍ଖରାଦିପରିପୁଣ୍ଣାଯ। ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଯାତି ଅୱିବଦ୍ଧାଯ ଅପଲିବୁଦ୍ଧାଯ। ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ ହି କଥେନ୍ତସ୍ସ ପିତ୍ତାଦୀନଂ ୱସେନ ଅପଲିବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ହୋତି, ଅଯଦଣ୍ଡେନ ପହତକଂସତାଲତୋ ସଦ୍ଦୋ ୱିଯ ନିଚ୍ଛରତି। ଅନେଲଗଲାଯାତି ଅନେଲାଯ ଅଗଲାଯ ନିଦ୍ଦୋସାଯ ଚେୱ ଅକ୍ଖଲିତପଦବ୍ୟଞ୍ଜନାଯ ଚ। ଥେରସ୍ସ ହି କଥଯତୋ ପଦଂ ୱା ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ୱା ନ ପରିହାଯତି। ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନିଯାତି ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନସମତ୍ଥାଯ। ଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ।

ସଂଖିତ୍ତେନପୀତି ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଆୱୁସୋ, ଅରିଯସଚ୍ଚାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚଂ…ପେ… ଇମାନି ଖୋ, ଆୱୁସୋ, ଚତ୍ତାରି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି, ତସ୍ମାତିହ, ଆୱୁସୋ, ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚନ୍ତି ଯୋଗୋ କରଣୀଯୋ’’ତି (ସଂ। ନି। ୫।୧୦୯୬-୧୦୯୮) ଏୱଂ ସଂଖିତ୍ତେନପି ଦେସେତି। ୱିତ୍ଥାରେନପୀତି ‘‘କତମଂ, ଆୱୁସୋ, ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୩।୩୭୩) ନଯେନ ତାନେୱ ୱିଭଜନ୍ତୋ ୱିତ୍ଥାରେନପି ଭାସତି। ଖନ୍ଧାଦିଦେସନାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସାଳିକାଯିୱ ନିଗ୍ଘୋସୋତି ଯଥା ମଧୁରଂ ଅମ୍ବପକ୍କଂ ସାଯିତ୍ୱା ପକ୍ଖେହି ୱାତଂ ଦତ୍ୱା ମଧୁରସ୍ସରଂ ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତିଯା ସାଳିକସକୁଣିଯା ନିଗ୍ଘୋସୋ, ଏୱଂ ଥେରସ୍ସ ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ ମଧୁରୋ ନିଗ୍ଘୋସୋ ହୋତି। ପଟିଭାନଂ ଉଦୀରଯୀତି ସମୁଦ୍ଦତୋ ଊମିଯୋ ୱିଯ ଅନନ୍ତଂ ପଟିଭାନଂ ଉଟ୍ଠହତି। ଓଧେନ୍ତୀତି ଓଦହନ୍ତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପୱାରଣାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୧୫। ସତ୍ତମେ ତଦହୂତି ତସ୍ମିଂ ଅହୁ, ତସ୍ମିଂ ଦିୱସେତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପୱସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଉପୋସଥୋ। ଉପୱସନ୍ତୀତି ଚ ସୀଲେନ ୱା ଅନସନେନ ୱା ଉପେତା ହୁତ୍ୱା ୱସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ପନେସ ଉପୋସଥଦିୱସୋ ଅଟ୍ଠମୀଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀଭେଦେନ ତିୱିଧୋ, ତସ୍ମା ସେସଦ୍ୱଯନିୱାରଣତ୍ଥଂ ପନ୍ନରସେତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୱାରଣାଯାତି ୱସ୍ସଂ-ୱୁଟ୍ଠ-ପୱାରଣାଯ। ୱିସୁଦ୍ଧିପୱାରଣାତିପି ଏତିସ୍ସାୱ ନାମଂ। ନିସିନ୍ନୋ ହୋତୀତି ସାଯନ୍ହସମଯେ ସମ୍ପତ୍ତପରିସାଯ କାଲଯୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଉଦକକୋଟ୍ଠକେ ଗତ୍ତାନି ପରିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ନିୱତ୍ଥନିୱାସନୋ ଏକଂସଂ ସୁଗତମହାଚୀୱରଂ କତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମତ୍ଥମ୍ଭଂ ନିସ୍ସାଯ ପଞ୍ଞତ୍ତେ ୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଯ ଉଟ୍ଠହତୋ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲସ୍ସ ସିରିଂ ସିରିଯା ଅଭିଭୱମାନୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ତୁଣ୍ହୀଭୂତଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତନ୍ତି ଯତୋ ଯତୋ ଅନୁୱିଲୋକେତି, ତତୋ ତତୋ ତୁଣ୍ହୀଭୂତମେୱ। ତତ୍ଥ ହି ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସାପି ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ୱା ପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ୱା ନତ୍ଥି, ସବ୍ବେ ନିରୱା ସନ୍ତେନ ଇରିଯାପଥେନ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱାତି ଦିସ୍ସମାନପଞ୍ଚପସାଦେହି ନେତ୍ତେହି ଅନୁୱିଲୋକେତ୍ୱା। ହନ୍ଦାତି ୱୋସ୍ସଗ୍ଗତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ନ ଚ ମେ କିଞ୍ଚି ଗରହଥାତି ଏତ୍ଥ ନ ଚ କିଞ୍ଚୀତି ପୁଚ୍ଛନତ୍ଥେ ନ-କାରୋ। କିଂ ମେ କିଞ୍ଚି ଗରହଥ? ଯଦି ଗରହଥ, ୱଦଥ, ଇଚ୍ଛାପେମି ୱୋ ୱତ୍ତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କାଯିକଂ ୱା ୱାଚସିକଂ ୱାତି ଇମିନା କାଯୱଚୀଦ୍ୱାରାନେୱ ପୱାରେତି, ନ ମନୋଦ୍ୱାରଂ। କସ୍ମା? ଅପାକଟତ୍ତା। କାଯୱଚୀଦ୍ୱାରେସୁ ହି ଦୋସୋ ପାକଟୋ ହୋତି, ନ ମନୋଦ୍ୱାରେ। ‘‘ଏକମଞ୍ଚେ ସଯତୋପି ହି କିଂ ଚିନ୍ତେସୀ’’ତି? ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଚିତ୍ତାଚାରଂ ଜାନାତି। ଇତି ମନୋଦ୍ୱାରଂ ଅପାକଟତ୍ତା ନ ପୱାରେତି, ନୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧତ୍ତା। ବୋଧିସତ୍ତଭୂତସ୍ସାପି ହି ତସ୍ସ ଭୂରିଦତ୍ତଛଦ୍ଦନ୍ତସଙ୍ଖପାଲଧମ୍ମପାଲାଦିକାଲେ ମନୋଦ୍ୱାରଂ ପରିସୁଦ୍ଧଂ, ଇଦାନେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି।

ଏତଦୱୋଚାତି ଧମ୍ମସେନାପତିଟ୍ଠାନେ ଠିତତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଭାରଂ ୱହନ୍ତୋ ଏତଂ ଅୱୋଚ। ନ ଖୋ ମଯଂ, ଭନ୍ତେତି, ଭନ୍ତେ, ମଯଂ ଭଗୱତୋ ନ କିଞ୍ଚି ଗରହାମ। କାଯିକଂ ୱା ୱାଚସିକଂ ୱାତି ଇଦଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅରକ୍ଖିଯତଂ ସନ୍ଧାଯ ଥେରୋ ଆହ। ଭଗୱତୋ ହି ଚତ୍ତାରି ଅରକ୍ଖିଯାନି। ଯଥାହ –

‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି , ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଅରକ୍ଖିଯାନି। କତମାନି ଚତ୍ତାରି? ପରିସୁଦ୍ଧକାଯସମାଚାରୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ, ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଯଂ ତଥାଗତୋ ରକ୍ଖେଯ୍ୟ ‘ମା ମେ ଇଦଂ ପରୋ ଅଞ୍ଞାସୀ’ତି। ପରିସୁଦ୍ଧୱଚୀସମାଚାରୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ, ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ ୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଯଂ ତଥାଗତୋ ରକ୍ଖେଯ୍ୟ, ‘ମା ମେ ଇଦଂ ପରୋ ଅଞ୍ଞାସୀ’ତି। ପରିସୁଦ୍ଧମନୋସମାଚାରୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ, ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ ମନୋଦୁଚ୍ଚରିତଂ, ଯଂ ତଥାଗତୋ ରକ୍ଖେଯ୍ୟ, ‘ମା ମେ ଇଦଂ ପରୋ ଅଞ୍ଞାସୀ’ତି। ପରିସୁଦ୍ଧାଜୀୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ, ନତ୍ଥି ତଥାଗତସ୍ସ ମିଚ୍ଛାଆଜୀୱୋ, ଯଂ ତଥାଗତୋ ରକ୍ଖେଯ୍ୟ ‘‘ମା ମେ ଇଦଂ ପରୋ ଅଞ୍ଞାସୀ’’ତି (ଅ। ନି। ୭।୫୮)।

ଇଦାନି ଭଗୱତୋ ଯଥାଭୂତଗୁଣେ କଥେନ୍ତୋ ଭଗୱା ହି, ଭନ୍ତେତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅନୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସାତି କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଞ୍ଞେନ ସମଣେନ ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱା ଅନୁପ୍ପାଦିତପୁବ୍ବସ୍ସ। ଅସଞ୍ଜାତସ୍ସାତି ଇଦଂ ଅନୁପ୍ପନ୍ନୱେୱଚନମେୱ। ଅନକ୍ଖାତସ୍ସାତି ଅଞ୍ଞେନ ଅଦେସିତସ୍ସ। ପଚ୍ଛା ସମନ୍ନାଗତାତି ପଠମଗତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ପଚ୍ଛା ସମନୁଆଗତା। ଇତି ଥେରୋ ଯସ୍ମା ସବ୍ବେପି ଭଗୱତୋ ସୀଲାଦଯୋ ଗୁଣା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗମେୱ ନିସ୍ସାଯ ଆଗତା, ତସ୍ମା ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗମେୱ ନିସ୍ସାଯ ଗୁଣଂ କଥେସି। ତେନ ସବ୍ବଗୁଣା କଥିତାୱ ହୋନ୍ତି। ଅହଞ୍ଚ ଖୋ, ଭନ୍ତେତି ଇଦଂ ଥେରୋ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଚେୱ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ କାଯିକୱାଚସିକଂ ପୱାରେନ୍ତୋ ଆହ।

ପିତରାପୱତ୍ତିତନ୍ତି ଚକ୍କୱତ୍ତିମ୍ହି କାଲଙ୍କତେ ୱା ପବ୍ବଜିତେ ୱା ସତ୍ତାହଚ୍ଚଯେନ ଚକ୍କଂ ଅନ୍ତରଧାଯତି, ତତୋ ଦସୱିଧଂ ଦ୍ୱାଦସୱିଧଂ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଂ ପାତୁଭୱତି, ତଂ ସୋ ପୱତ୍ତେତି। ରତନମଯତ୍ତା ପନ ସଦିସଟ୍ଠେନ ତଦେୱ ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ''ପିତରା ପୱତ୍ତିତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ୱା ସୋ ''ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ତ୍ୱଂ, ଦେୱ, ହୋହି, ଅହମନୁସାସିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ, ତସ୍ମା ପିତରା ପୱତ୍ତିତଂ ଆଣାଚକ୍କଂ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେତି ନାମ। ସମ୍ମଦେୱ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେସୀତି ସମ୍ମା ନଯେନ ହେତୁନା କାରଣେନେୱ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତେସି। ଭଗୱା ହି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମଂ କଥେତି, ଥେରୋ ତମେୱ ଅନୁକଥେତି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଉଭତୋଭାଗୱିମୁତ୍ତାତି ଦ୍ୱୀହି ଭାଗେହି ୱିମୁତ୍ତା , ଅରୂପାୱଚରସମାପତ୍ତିଯା ରୂପକାଯତୋ ୱିମୁତ୍ତା, ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ନାମକାଯତୋତି। ପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତାତି ପଞ୍ଞାଯ ୱିମୁତ୍ତା ତେୱିଜ୍ଜାଦିଭାୱଂ ଅପ୍ପତ୍ତା ଖୀଣାସୱା।

ୱିସୁଦ୍ଧିଯାତି ୱିସୁଦ୍ଧତ୍ଥାଯ। ସଂଯୋଜନବନ୍ଧନଚ୍ଛିଦାତି ସଂଯୋଜନସଙ୍ଖାତେ ଚେୱ ବନ୍ଧନସଙ୍ଖାତେ ଚ କିଲେସେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତା। ୱିଜିତସଙ୍ଗାମନ୍ତି ୱିଜିତରାଗଦୋସମୋହସଙ୍ଗାମଂ, ମାରବଲସ୍ସ ୱିଜିତତ୍ତାପି ୱିଜିତସଙ୍ଗାମଂ। ସତ୍ଥୱାହନ୍ତି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକମଗ୍ଗରଥେ ଆରୋପେତ୍ୱା ୱେନେଯ୍ୟସତ୍ଥଂ ୱାହେତି ସଂସାରକନ୍ତାରଂ ଉତ୍ତାରେତୀତି ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋ, ତଂ ସତ୍ଥୱାହଂ। ପଲାପୋତି ଅନ୍ତୋତୁଚ୍ଛୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ। ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନନ୍ତି ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁଂ ସତ୍ଥାରଂ ଦସବଲଂ ୱନ୍ଦାମୀତି ୱଦତି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ପରୋସହସ୍ସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୧୬। ଅଟ୍ଠମେ ପରୋସହସ୍ସନ୍ତି ଅତିରେକସହସ୍ସଂ। ଅକୁତୋଭଯନ୍ତି ନିବ୍ବାନେ କୁତୋଚି ଭଯଂ ନତ୍ଥି, ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ୱା କୁତୋଚି ଭଯଂ ନତ୍ଥୀତି ନିବ୍ବାନଂ ଅକୁତୋଭଯଂ ନାମ। ଇସୀନଂ ଇସିସତ୍ତମୋତି ୱିପସ୍ସିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଇସୀନଂ ସତ୍ତମକୋ ଇସି।

କିଂ ନୁ ତେ ୱଙ୍ଗୀସାତି ଇଦଂ ଭଗୱା ଅତ୍ଥୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ଆହ। ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ କିର କଥା ଉଦପାଦି ''ୱଙ୍ଗୀସତ୍ଥେରୋ ୱିସ୍ସଟ୍ଠୱତ୍ତୋ , ନେୱ ଉଦ୍ଦେସେ, ନ ପରିପୁଚ୍ଛାଯ, ନ ଯୋନିସୋମନସିକାରେ କମ୍ମଂ କରୋତି, ଗାଥା ବନ୍ଧନ୍ତୋ ଚୁଣ୍ଣିଯପଦାନି କରୋନ୍ତୋ ୱିଚରତୀ''ତି। ଅଥ ଭଗୱା ଚିନ୍ତେସି – ''ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ୱଙ୍ଗୀସସ୍ସ ପଟିଭାନସମ୍ପତ୍ତିଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱଦତୀତି ମଞ୍ଞନ୍ତି, ପଟିଭାନସମ୍ପତ୍ତିମସ୍ସ ଜାନାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା, ''କିଂ ନୁ ତେ ୱଙ୍ଗୀସା''ତିଆଦିମାହ।

ଉମ୍ମଗ୍ଗପଥନ୍ତି ଅନେକାନି କିଲେସୁମ୍ମୁଜ୍ଜନସତାନି, ୱଟ୍ଟପଥତ୍ତା ପନ ପଥନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଭିଜ୍ଜ ଖିଲାନୀତି ରାଗଖିଲାଦୀନି ପଞ୍ଚ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଚରସି। ତଂ ପସ୍ସଥାତି ତଂ ଏୱଂ ଅଭିଭୁଯ୍ୟ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଚରନ୍ତଂ ବୁଦ୍ଧଂ ପସ୍ସଥ। ବନ୍ଧପମୁଞ୍ଚକରନ୍ତି ବନ୍ଧନମୋଚନକରଂ। ଅସିତନ୍ତି ଅନିସ୍ସିତଂ। ଭାଗସୋ ପୱିଭଜନ୍ତି ସତିପଟ୍ଠାନାଦିକୋଟ୍ଠାସୱସେନ ଧମ୍ମଂ ୱିଭଜନ୍ତଂ। ପୱିଭଜ୍ଜାତି ୱା ପାଠୋ, ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗକୋଟ୍ଠାସୱସେନ ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱିଭଜିତ୍ୱା ପସ୍ସଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଓଘସ୍ସାତି ଚତୁରୋଘସ୍ସ। ଅନେକୱିହିତନ୍ତି ସତିପଟ୍ଠାନାଦିୱସେନ ଅନେକୱିଧଂ। ତସ୍ମିଂ ଚ ଅମତେ ଅକ୍ଖାତେତି ତସ୍ମିଂ ତେନ ଅକ୍ଖାତେ ଅମତେ। ଧମ୍ମଦ୍ଦସାତି ଧମ୍ମସ୍ସ ପସ୍ସିତାରୋ। ଠିତା ଅସଂହୀରାତି ଅସଂହାରିଯା ହୁତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠିତା।

ଅତିୱିଜ୍ଝାତି ଅତିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା। ସବ୍ବଟ୍ଠିତୀନନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ଦିଟ୍ଠିଟ୍ଠାନାନଂ ୱିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତୀନଂ ୱା । ଅତିକ୍କମମଦ୍ଦସାତି ଅତିକ୍କମଭୂତଂ ନିବ୍ବାନମଦ୍ଦସ। ଅଗ୍ଗନ୍ତି ଉତ୍ତମଧମ୍ମଂ। ଅଗ୍ଗେତି ୱା ପାଠୋ, ପଠମତରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦସଦ୍ଧାନନ୍ତି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ, ଅଗ୍ଗଧମ୍ମଂ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯାନଂ, ଅଗ୍ଗେ ୱା ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯାନଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଏସ ଧମ୍ମୋ ସୁଦେସିତୋତି ଜାନନ୍ତେନ ଚ ପମାଦୋ ନ କାତବ୍ବୋ, ତସ୍ମା। ଅନୁସିକ୍ଖେତି ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା ସିକ୍ଖେଯ୍ୟ। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। କୋଣ୍ଡଞ୍ଞସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୧୭। ନୱମେ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞୋତି ପଠମଂ ଧମ୍ମସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତତ୍ତା ଏୱଂ ଗହିତନାମୋ ଥେରୋ। ସୁଚିରସ୍ସେୱାତି କୀୱଚିରସ୍ସ? ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ

ସଂୱଚ୍ଛରାନଂ। ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ କହ୍ଂ ୱିହାସୀତି। ଛଦ୍ଦନ୍ତଭୱନେ ମନ୍ଦାକିନିପୋକ୍ଖରଣିଯା ତୀରେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନେ। କସ୍ମା? ୱିହାରଗରୁତାଯ। ସୋ ହି ପଞ୍ଞତ୍ତୋ ମହାସାୱକୋ। ଯଥେୱ ଭଗୱତୋ, ଏୱମସ୍ସ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଗୁଣା ପତ୍ଥଟାୱ। ଦେୱମନୁସ୍ସା ତଥାଗତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜଂ କତ୍ୱା "ଅଗ୍ଗଧମ୍ମଂ ପଟିୱିଦ୍ଧସାୱକୋ"ତି ଅନନ୍ତରଂ ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୂଜେନ୍ତି। ସନ୍ତିକଂ ଆଗତାନଞ୍ଚ ନାମ ତଥାରୂପା ଧମ୍ମକଥା ୱା ପଟିସନ୍ଥାରୋ ୱା କାତବ୍ବୋ ହୋତି। ଥେରୋ ଚ ୱିହାରଗରୁକୋ, ତେନସ୍ସ ସୋ ପପଞ୍ଚୋ ୱିଯ ଉପଟ୍ଠାତି। ଇତି ୱିହାରଗରୁତାଯ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିହାସି।

ଅପରମ୍ପି କାରଣଂ – ଭିକ୍ଖାଚାରୱେଲାଯଂ ତାୱ ସବ୍ବସାୱକା ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଧମ୍ମଦେସନାକାଲେ ପନ ମଣ୍ଡଟ୍ଠାନେ ଅଲଙ୍କତବୁଦ୍ଧାସନମ୍ପି ସତ୍ଥରି ନିସିନ୍ନେ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥପସ୍ସେ ଧମ୍ମସେନାପତି, ୱାମହତ୍ଥପସ୍ସେ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ନିସୀଦତି, ତେସଂ ପିଟ୍ଠିଭାଗେ ଅଞ୍ଞାସିକୋଣ୍ଡଞ୍ଞତ୍ଥେରସ୍ସ ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି। ସେସା ଭିକ୍ଖୂ ତଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତି। ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ଅଗ୍ଗଧମ୍ମପଟିୱିଦ୍ଧତ୍ତା ଚ ମହଲ୍ଲକତ୍ତା ଚ ଥେରେ ସଗାରୱା ଥେରଂ ମହାବ୍ରହ୍ମଂ ୱିଯ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ୱିଯ ଆସୀୱିସଂ ୱିଯ ଚ ମଞ୍ଞମାନା ଧୁରାସନେ ନିସୀଦନ୍ତା ଓତ୍ତପ୍ପନ୍ତି ହରାଯନ୍ତି। ଥେରୋ ଚିନ୍ତେସି – "ଇମେହି ଧୁରାସନତ୍ଥାଯ କପ୍ପସତସହସ୍ସାଧିକଂ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେଯ୍ୟଂ ପାରମିଯୋ ପୂରିତା, ତେ ଇଦାନି ଧୁରାସନେ ନିସୀଦନ୍ତା ମମ ଓତ୍ତପ୍ପନ୍ତି ହରାଯନ୍ତି, ଫାସୁୱିହାରଂ ନେସଂ କରିସ୍ସାମୀ"ତି। ସୋ ପତିରୂପେ କାଲେ ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା "ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଭନ୍ତେ, ଜନପଦେ ୱସିତୁ"ନ୍ତି ଆହ, ସତ୍ଥା ଅନୁଜାନି।

ଥେରୋ ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଛଦ୍ଦନ୍ତଭୱନେ ମନ୍ଦାକିନିତୀରଂ ଗତୋ। ପୁବ୍ବେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ପାରିଚରିଯାଯ କତପରିଚଯା ଅଟ୍ଠସହସ୍ସା ହତ୍ଥିନାଗା ଥେରଂ ଦିସ୍ୱାୱ "ଅମ୍ହାକଂ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ଆଗତ"ନ୍ତି ନଖେହି ଚଙ୍କମନଂ ନିତ୍ତିଣଂ କତ୍ୱା ଆୱରଣସାଖା ହରିତ୍ୱା ଥେରସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମନ୍ତଯିଂସୁ – "ସଚେ ହି ମଯଂ 'ଅଯଂ ଥେରସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବଂ କରିସ୍ସତି, ଅଯଂ କରିସ୍ସତୀ'ତି ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସାମ, ଥେରୋ ବହୁଞାତିକଗାମଂ ଗତୋ ୱିଯ ଯଥାଧୋତେନେୱ ପତ୍ତେନ ଗମିସ୍ସତି, ୱାରେନ ନଂ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମ, ଏକସ୍ସ ପନ ୱାରେ ପତ୍ତେ ସେସେହିପି ନପ୍ପମଜ୍ଜିତବ୍ବ"ନ୍ତି ୱାରଂ ଠପଯିଂସୁ। ୱାରିକନାଗୋ ପାତୋୱ ଥେରସ୍ସ ମୁଖୋଦକଞ୍ଚ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଞ୍ଚ ଠପେତି, ୱତ୍ତଂ କରୋତି।

ମନ୍ଦାକିନିପୋକ୍ଖରଣୀ ନାମ ଚେସା ପଣ୍ଣାସଯୋଜନା ହୋତି। ତସ୍ସା ପଞ୍ଚୱୀସତିଯୋଜନମତ୍ତେ ଠାନେ ସେୱାଲୋ ୱା ପଣକଂ ୱା ନତ୍ଥି, ଫଲିକୱଣ୍ଣଂ ଉଦକମେୱ ହୋତି। ତତୋ ପରଂ ପନ କଟିପ୍ପମାଣେ ଉଦକେ ଅଡ୍ଢଯୋଜନୱିତ୍ଥତଂ ସେସପଦୁମୱନଂ ପଣ୍ଣାସଯୋଜନଂ ସରଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ। ତଦନନ୍ତରଂ ତାୱ ମହନ୍ତମେୱ ରତ୍ତପଦୁମୱନଂ, ତଦନନ୍ତରଂ ରତ୍ତକୁମୁଦୱନଂ, ତଦନନ୍ତରଂ ସେତକୁମୁଦୱନଂ, ତଦନନ୍ତରଂ ନୀଲୁପ୍ପଲୱନଂ, ତଦନନ୍ତରଂ ରତ୍ତୁପ୍ପଲୱନଂ, ତଦନନ୍ତରଂ ସୁଗନ୍ଧରତ୍ତସାଲିୱନଂ, ତଦନନ୍ତରଂ ଏଳାଲୁକଲାବୁକୁମ୍ଭଣ୍ଡାଦୀନି ମଧୁରରସାନି ୱଲ୍ଲିଫଲାନି, ତଦନନ୍ତରଂ ଅଡ୍ଢଯୋଜନୱିତ୍ଥାରମେୱ ଉଚ୍ଛୁୱନଂ, ତତ୍ଥ ପୂଗରୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧପ୍ପମାଣା ଉଚ୍ଛୂ, ତଦନନ୍ତରଂ କଦଲିୱନଂ, ଯତୋ ଦ୍ୱେୱ ପକ୍କାନି ଖାଦନ୍ତା କିଲମନ୍ତି, ତଦନନ୍ତରଂ ଚାଟିପ୍ପମାଣଫଲଂ ପନସୱନଂ, ତଦନନ୍ତରଂ ଜମ୍ବୁୱନଂ, ତଦନନ୍ତରଂ ଅମ୍ବୱନଂ, ତଦନନ୍ତରଂ କପିତ୍ଥୱନନ୍ତି। ସଙ୍ଖେପତୋ ତସ୍ମିଂ ଦହେ ଖାଦିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଫଲଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। କୁସୁମାନଂ ପୁପ୍ଫନସମଯେ ୱାତୋ ରେଣୁୱଟ୍ଟିଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପଦୁମିନିପତ୍ତେସୁ ଠପେତି, ତତ୍ଥ ଉଦକଫୁସିତାନି ପତନ୍ତି। ତତୋ ଆଦିଚ୍ଚପାକେନ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ପକ୍କଅଯୋଘଟିକା ୱିଯ ତିଟ୍ଠତି, ଏତଂ ପୋକ୍ଖରମଧୁ ନାମ , ତଂ ଥେରସ୍ସ ଆହରିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ମୁଳାଲଂ ନଙ୍ଗଲସୀସମତ୍ତଂ ହୋତି, ତମ୍ପି ଆହରିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ଭିସଂ ମହାଭେରିପୋକ୍ଖରପ୍ପମାଣଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ଏକସ୍ମିଂ ପବ୍ବେ ପାଦଘଟକପ୍ପମାଣଂ ଖୀରଂ ହୋତି, ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ପୋକ୍ଖରଟ୍ଠୀନି ମଧୁସକ୍କରାଯ ଯୋଜେତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ଉଚ୍ଛୁଂ ପାସାଣପିଟ୍ଠେ ଠପେତ୍ୱା ପାଦେନ ଅକ୍କମନ୍ତି। ତତୋ ରସୋ ପଗ୍ଘରିତ୍ୱା ସୋଣ୍ଡିଆୱାଟେ ପୂରେତ୍ୱା, ଆଦିଚ୍ଚପାକେନ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ଖୀରପାସାଣପିଣ୍ଡୋ ୱିଯ ତିଟ୍ଠତି, ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ପନସକଦଲିଅମ୍ବପକ୍କାଦୀସୁ କଥାୱ ନତ୍ଥି।

କେଲାସପବ୍ବତେ ନାଗଦତ୍ତୋ ନାମ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ୱସତି। ଥେରୋ କାଲେନ କାଲଂ ତସ୍ସ ୱିମାନଦ୍ୱାରଂ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ନୱସପ୍ପିପୋକ୍ଖରମଧୁଚୁଣ୍ଣଯୁତ୍ତସ୍ସ ନିରୁଦକପାଯାସସ୍ସ ପତ୍ତଂ ପୂରେତ୍ୱା ଦେତି। ସୋ କିର କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ୱୀସତିୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ସୁଗନ୍ଧସପ୍ପିନା ଖୀରସଲାକଂ ଅଦାସି। ତେନସ୍ସେତଂ ଭୋଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏୱଂ ଥେରୋ ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ୱସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଯୁସଙ୍ଖାରଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପରିକ୍ଖୀଣଭାୱଂ ଞତ୍ୱା "କତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମୀ"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା – "ହତ୍ଥିନାଗେହି ମଂ ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତେହି ଦୁକ୍କରଂ କତଂ, ସତ୍ଥାରଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ଏତେସଂଯେୱ ସନ୍ତିକେ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମୀ"ତି ଆକାସେନ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ "ସୁଚିରସ୍ସେୱ ଯେନ ଭଗୱା ତେନୁପସଙ୍କମୀ"ତି।

ନାମଞ୍ଚାତି କସ୍ମା ନାମଂ ସାୱେତି? ଥେରଞ୍ହି କେଚି ସଞ୍ଜାନନ୍ତି, କେଚି ନ ସଞ୍ଜାନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଥେରୋ ଚିନ୍ତେସି – "ଯେ ମଂ ଅଜାନନ୍ତା 'କୋ ଏସ ପଣ୍ଡରସୀସୋ ଓଭଗ୍ଗୋ ଗୋପାନସିୱଙ୍କୋ ମହଲ୍ଲକୋ ସତ୍ଥାରା ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରୋତୀ'ତି ଚିତ୍ତଂ ପଦୂସେସ୍ସନ୍ତି, ତେ ଅପାଯପୂରକା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଯେ ପନ ମଂ ଜାନନ୍ତା – 'ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେ ସତ୍ଥା ୱିଯ ପଞ୍ଞାତୋ ପାକଟୋ ମହାସାୱକୋ'ତି ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେସ୍ସନ୍ତି, ତେ ସଗ୍ଗପରା

ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି, ସତ୍ତାନଂ ଅପାଯମଗ୍ଗଂ ପିଦହିତ୍ୱା ସଗ୍ଗମଗ୍ଗଂ ୱିୱରନ୍ତୋ ନାମଂ ସାୱେତି।

ବୁଦ୍ଧାନୁବୁଦ୍ଧୋତି ପଠମଂ ସତ୍ଥା ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ବୁଜ୍ଝି, ପଚ୍ଛା ଥେରୋ, ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧାନୁବୁଦ୍ଧୋତି, ୱୁଚ୍ଚତି। ତିବ୍ବନିକ୍କମୋତି ବାଳ୍ହୱୀରିଯୋ। ୱିୱେକାନନ୍ତି ତିଣ୍ଣଂ ୱିୱେକାନଂ। ତେୱିଜ୍ଜୋ, ଚେତୋପରିଯାଯକୋୱିଦୋତି ଛସୁ ଅଭିଞ୍ଞାସୁ ଚତସ୍ସୋ ୱଦତି। ଇତରା ଦ୍ୱେ କିଞ୍ଚାପି ନ ୱୁତ୍ତା, ଥେରୋ ପନ ଛଳଭିଞ୍ଞୋୱ। ଇମିସ୍ସା ଚ ଗାଥାଯ ପରିଯୋସାନେ ପରିସା ସନ୍ନିସୀଦି। ପରିସାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଥେରୋ ସତ୍ଥାରା ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ପରିକ୍ଖୀଣା ମେ, ଭନ୍ତେ, ଆଯୁସଙ୍ଖାରା, ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସାମୀ’’ତି, ପରିନିବ୍ବାନକାଲଂ ଅନୁଜାନାପେସି । କତ୍ଥ ପରିନିବ୍ବାଯିସ୍ସସି କୋଣ୍ଡଞ୍ଞାତି? ଉପଟ୍ଠାକେହି ମେ, ଭନ୍ତେ, ହତ୍ଥିନାଗେହି ଦୁକ୍କରଂ କତଂ, ତେସଂ ସନ୍ତିକେତି। ସତ୍ଥା ଅନୁଜାନି।

ଥେରୋ ଦସବଲଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା – ‘‘ପୁବ୍ବଂ ତଂ ମେ, ଭନ୍ତେ, ପଠମଦସ୍ସନଂ, ଇଦଂ ପଚ୍ଛିମଦସ୍ସନ’’ନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତେ ମହାଜନେ ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା, ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠିତୋ – ‘‘ମା ସୋଚିତ୍ଥ, ମା ପରିଦେୱିତ୍ଥ, ବୁଦ୍ଧା ୱା ହୋନ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧସାୱକା ୱା, ଉପ୍ପନ୍ନା ସଙ୍ଖାରା ଅଭିଜ୍ଜନକା ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ମହାଜନଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ମହାଜନସ୍ସ ୱେହାସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ମନ୍ଦାକିନିତୀରେ ଓତରିତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣିଯଂ ନ୍ହତ୍ୱା ନିୱତ୍ଥନିୱାସନୋ କତୁତ୍ତରାସଙ୍ଗୋ ସେନାସନଂ ସଂସାମେତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିଯା ତଯୋ ଯାମେ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ବଲଓପଜ୍ଜୁସସମଯେ ପରିନିବ୍ବାଯି। ଥେରସ୍ସ ସହପରିନିବ୍ବାନା ହିମୱତି ସବ୍ବରୁକ୍ଖା ପୁପ୍ଫେହି ଚ ଫଲେହି ଚ ଓନତୱିନତା ଅହେସୁଂ। ୱାରିକନାଗୋ ଥେରସ୍ସ ପରିନିବ୍ବୁତଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ପାତୋୱ ମୁଖୋଦକଦନ୍ତକଟ୍ଠାନି ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଖାଦନୀଯଫଲାନି ଆହରିତ୍ୱା ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ଯାୱ ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନା ଥେରସ୍ସ ନିକ୍ଖମନଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତଂ? ପୁବ୍ବେ ଅୟ୍ୟୋ ପାତୋୱ ଚଙ୍କମତି, ମୁଖଂ ଧୋୱତି। ଅଜ୍ଜ ପନ ପଣ୍ଣସାଲତୋପି ନ ନିକ୍ଖମତୀ’’ତି କୁଟିଦ୍ୱାରଂ କମ୍ପେତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଥେରଂ ନିସିନ୍ନକମେୱ ଦିସ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ପରାମସିତ୍ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ପରିଯେସନ୍ତୋ ତେସଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତିଭାୱଂ ଞତ୍ୱା – ‘‘ପରିନିବ୍ବୁତୋ ଥେରୋ’’ତି ସୋଣ୍ଡଂ ମୁଖେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହାରୱଂ ୱିରୱି। ସକଲହିମୱନ୍ତୋ ଏକନିନ୍ନାଦୋ ଅହୋସି। ଅଟ୍ଠନାଗସହସ୍ସାନି ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଥେରଂ ଜେଟ୍ଠକନାଗସ୍ସ କୁମ୍ଭେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସୁପୁପ୍ଫିତରୁକ୍ଖସାଖା ଗହେତ୍ୱା ପରିୱାରେତ୍ୱା ସକଲହିମୱନ୍ତଂ ଅନୁୱିଚରିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଆଗତା।

ସକ୍କୋ ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ଆମନ୍ତେସି – ‘‘ତାତ, ଅମ୍ହାକଂ ଜେଟ୍ଠଭାତା ପରିନିବ୍ବୁତୋ, ସକ୍କାରଂ କରିସ୍ସାମ, ନୱଯୋଜନିକଂ ସବ୍ବରତନମଯଂ କୂଟାଗାରଂ ମାପେହୀ’’ତି। ସୋ ତଥା କତ୍ୱା ଥେରଂ ତତ୍ଥ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥିନାଗାନଂ ଅଦାସି। ତେ କୂଟାଗାରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତିଯୋଜନସହସ୍ସଂ ହିମୱନ୍ତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆୱିଜ୍ଝିଂସୁ । ତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ଆକାସଟ୍ଠକା ଦେୱା ଗହେତ୍ୱା ସାଧୁକୀଳିତଂ କୀଳିଂସୁ। ତତୋ ୱସ୍ସୱଲାହକା ସୀତୱଲାହକା ଉଣ୍ହୱଲାହକା ଚାତୁମହାରାଜିକା ତାୱତିଂସାତି ଏତେନୁପାଯେନ ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା କୂଟାଗାରଂ ଅଗମାସି, ପୁନ ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଦେୱାନନ୍ତି ଅନୁପୁବ୍ବେନ ହତ୍ଥିନାଗାନଂଯେୱ କୂଟାଗାରଂ ଅଦଂସୁ। ଏକେକା ଦେୱତା ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ ଚନ୍ଦନଘଟିକଂ ଆହରି, ଚିତକୋ ନୱଯୋଜନିକୋ ଅହୋସି। କୂଟାଗାରଂ ଚିତକଂ ଆରୋପଯିଂସୁ। ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ସଜ୍ଝାଯମକଂସୁ। ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋ ଧମ୍ମଂ କଥେସି, ବହୂନଂ ଦେୱତାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଅହୋସି। ପୁନଦିୱସେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନୱେଲାଯମେୱ ଚିତକଂ ନିବ୍ବାପେତ୍ୱା ସୁମନମକୁଳୱଣ୍ଣାନଂ ଧାତୂନଂ ପରିସାୱନଂ ପୂରେତ୍ୱା ଭଗୱତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱେଳୁୱନୱିହାରକୋଟ୍ଠକଂ ସମ୍ପତ୍ତେ ଆହରିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ହତ୍ଥେ ଠପଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଧାତୁପରିସାୱନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଥୱିଯା ହତ୍ଥଂ ପସାରେସି, ମହାପଥୱିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ରଜତବୁବ୍ବୁଳସଦିସଂ ଚେତିଯଂ ନିକ୍ଖମି। ସତ୍ଥା ସହତ୍ଥେନ ଚେତିଯେ ଧାତୁଯୋ ନିଧେସି। ଅଜ୍ଜାପି କିର ତଂ ଚେତିଯଂ ଧରତିଯେୱାତି। ନୱମଂ।

୧୦। ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୧୮। ଦସମେ ସମନ୍ନେସତୀତି ପରିଯେସତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତି। ନଗସ୍ସାତି ପବ୍ବତସ୍ସ। ମୁନିନ୍ତି ବୁଦ୍ଧମୁନିଂ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପାରଗୁନ୍ତି ଦୁକ୍ଖପାରଂ ଗତଂ। ସମନ୍ନେସନ୍ତି ସମନ୍ନେସନ୍ତୋ। ଏୱଂ ସବ୍ବଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଏୱଂ ସବ୍ବଗୁଣସମ୍ପନ୍ନଂ। ଅନେକାକାରସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଅନେକେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତଂ। ଦସମଂ।

୧୧। ଗଗ୍ଗରାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୧୯। ଏକାଦସମେ ତ୍ୱାସ୍ସୁଦନ୍ତି ତେ ଅସ୍ସୁଦଂ। ଅସ୍ସୁଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ୱଣ୍ଣେନାତି ସରୀରୱଣ୍ଣେନ। ଯସସାତି ପରିୱାରେନ। ୱିଗତମଲୋୱ ଭାଣୁମାତି ୱିଗତମଲୋ ଆଦିଚ୍ଚୋ ୱିଯ। ଏକାଦସମଂ।

୧୨। ୱଙ୍ଗୀସସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୦। ଦ୍ୱାଦସମେ ଆଯସ୍ମାତି ପିଯୱଚନଂ। ୱଙ୍ଗୀସୋତି ତସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ନାମଂ। ସୋ କିର ପୁବ୍ବେ ପଦୁମୁତ୍ତରକାଲେ ପଟିଭାନସମ୍ପନ୍ନଂ ସାୱକଂ ଦିସ୍ୱା

ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା କପ୍ପସତସହସ୍ସଂ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ କାଲେ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ୱାଦକାମତାଯ ଜମ୍ବୁସାଖଂ ପରିହରିତ୍ୱା ଏକେନ ପରିବ୍ବାଜକେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱାଦଂ କତ୍ୱା ୱାଦେ ଜଯପରାଜଯାନୁଭାୱେନ ତେନେୱ ପରିବ୍ବାଜକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ୱସମାନାଯ ଏକିସ୍ସା ପରିବ୍ବାଜିକାଯ କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତୋ ୱଯଂ ଆଗମ୍ମ ମାତିତୋ ପଞ୍ଚୱାଦସତାନି, ପିତିତୋ ପଞ୍ଚୱାଦସତାନୀତି ୱାଦସହସ୍ସଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ୱିଚରତି। ଏକଞ୍ଚ ୱିଜ୍ଜଂ ଜାନାତି, ଯଂ ୱିଜ୍ଜଂ ପରିଜପ୍ପିତ୍ୱା ମତାନଂ ସୀସଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ପହରିତ୍ୱା – ''ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ''ତି ଜାନାତି। ସୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଗାମନିଗମାଦୀସୁ ୱିଚରନ୍ତୋ ପଞ୍ଚହି ମାଣୱକସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସାୱତ୍ଥିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ ନଗରଦ୍ୱାରେ ସାଲାଯ ନିସୀଦତି।

ତଦା ଚ ନଗରୱାସିନୋ ପୁରେଭତ୍ତଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ସୁଦ୍ଧୁତ୍ତରାସଙ୍ଗା ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥା ଧମ୍ମସ୍ସୱନାଯ ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ମାଣୱୋ ଦିସ୍ୱା, ''କହଂ ଗଚ୍ଛଥା''ତି? ପୁଚ୍ଛି। ତେ ''ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନାଯା''ତି ଆହଂସୁ। ସୋପି ସପରିୱାରୋ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ଭଗୱା ଆହ – ''ୱଙ୍ଗୀସ, ଭଦ୍ଦକଂ କିର ସିପ୍ପଂ ଜାନାସୀ''ତି। ''ଭୋ ଗୋତମ, ଅହଂ ବହୁସିପ୍ପଂ ଜାନାମି। ତୁମ୍ହେ କତରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦଥା''ତି? ଛୱସୀସକସିପ୍ପନ୍ତି। ଆମ, ଭୋ ଗୋତମାତି। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ସୀସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା, ''ୱଙ୍ଗୀସ, ଅଯଂ କହଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ମନ୍ତଂ ଜପ୍ପିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ପହରିତ୍ୱା ''ନିରଯେ''ତି ଆହ। ''ସାଧୁ, ୱଙ୍ଗୀସ, ସୁକଥିତ''ନ୍ତି ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତସ୍ସ ସୀସଂ ଦସ୍ସେସି। ତମ୍ପି ସୋ ତଥେୱ ବ୍ୟାକାସି। ଅଥସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ସୀସଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱାପି ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ପହରିତ୍ୱାପି ନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ନ ପସ୍ସତି।

ଅଥ ନଂ ଭଗୱା ''କିଲମସି, ୱଙ୍ଗୀସା''ତି ଆହ? ଆମ ଭୋ, ଗୋତମାତି। ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପଧାରେହୀତି। ତଥା କରୋନ୍ତୋପି ଅଦିସ୍ୱା, ''ତୁମ୍ହେ, ଭୋ ଗୋତମ, ଜାନାଥା''ତି ଆହ। ଆମ, ୱଙ୍ଗୀସ, ମଂ ନିସ୍ସାଯ ଚେସ ଗତୋ, ଅହମସ୍ସ ଗତିଂ ଜାନାମୀତି। ମନ୍ତେନ ଜାନାସି, ଭୋ ଗୋତମାତି? ଆମ, ୱଙ୍ଗୀସ, ଏକେନ ମନ୍ତେନେୱ ଜାନାମୀତି। ଭୋ ଗୋତମ, ମଯ୍ହଂ ମନ୍ତେନ ଇମଂ ମନ୍ତଂ ଦେଥାତି। ଅମୂଲିକୋ, ୱଙ୍ଗୀସ, ମଯ୍ହଂ ମନ୍ତୋତି। ଦେଥ, ଭୋ ଗୋତମାତି। ନ ସକ୍କା ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତିକେ ଅପବ୍ବଜିତସ୍ସ ଦାତୁନ୍ତି। ସୋ ଅନ୍ତେୱାସିକେ ଆମନ୍ତେସି – ''ତାତା ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଅତିରେକସିପ୍ପଂ ଜାନାତି, ଅହଂ ଇମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ତତୋ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅମ୍ହେହି ବହୁତରଂ ଜାନନ୍ତୋ ନାମ ନ ଭୱିସ୍ସତି। ତୁମ୍ହେ ଯାୱ ଅହଂ ଆଗଚ୍ଛାମି, ତାୱ ଅନୁକ୍କଣ୍ଠିତ୍ୱା ୱିଚରଥା''ତି ତେ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ''ପବ୍ବାଜେଥ ମ''ନ୍ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ନିଗ୍ରୋଧକପ୍ପସ୍ସ ପଟିପାଦେସି। ଥେରୋ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ନେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେସି। ସୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମ୍ମ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତୋ ''ସିପ୍ପଂ ଦେଥା''ତି ଯାଚି। ୱଙ୍ଗୀସ, ତୁମ୍ହେ ସିପ୍ପଂ ଗଣ୍ହନ୍ତା ଅଲୋଣଭୋଜନଥଣ୍ଡିଲସେଯ୍ୟାଦୀହି ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହଥ, ଇମସ୍ସାପି ସିପ୍ପସ୍ସ ପରିକମ୍ମଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ତାୱ କରୋହୀତି। ସାଧୁ, ଭନ୍ତେତି। ଅଥସ୍ସ ସତ୍ଥା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ତଂ ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମଂ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି।

ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେତୀତି ଏୱଂ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ୱିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦେନ୍ତୋ। କାୱେଯ୍ୟମତ୍ତାତି କାୱେଯ୍ୟେନ କବ୍ବକରଣେନ ମତ୍ତା। ଖନ୍ଧାଯତନଧାତୁଯୋତି ଇମାନି ଖନ୍ଧାଦୀନି ପକାସେନ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ଯେ ନିଯାମଗତଦ୍ଦସାତି ଯେ ନିଯାମଗତା ଚେୱ ନିଯାମଦସ୍ସାତି ଚ। ସ୍ୱାଗତନ୍ତି ସୁଆଗମନଂ। ଇଦ୍ଧିପତ୍ତୋମ୍ହୀତି ଇମିନା ଇଦ୍ଧିୱିଧଞାଣଂ ଗହିତଂ। ଚେତୋପରିଯାଯକୋୱିଦୋତି ଇମିନା ଚେତୋପରିଯଞାଣଂ। ଦିବ୍ବସୋତଂ ପନ ଅୱୁତ୍ତମ୍ପି ଗହିତମେୱ ହୋତି। ଏୱଂ ଛ ଅଭିଞ୍ଞାପତ୍ତୋ ଏସୋ ମହାସାୱକୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଦ୍ୱାଦସମଂ।

ଇତି ସାରତ୍ଥପ୍ପକାସିନିଯା

ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

ୱଙ୍ଗୀସସଂଯୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୯। ୱନସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ୱିୱେକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୧। ୱନସଂଯୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମେ କୋସଲେସୁ ୱିହରତୀତି ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଜନପଦସ୍ସ ସୁଲଭଭିକ୍ଖତାଯ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିହରତି। ସଂୱେଜେତୁକାମାତି ୱିୱେକଂ ପଟିପଜ୍ଜାପେତୁକାମା। ୱିୱେକକାମୋତି ତଯୋ ୱିୱେକେ ପତ୍ଥଯନ୍ତୋ। ନିଚ୍ଛରତୀ ବହିଦ୍ଧାତି ବାହିରେସୁ ପୁଥୁତ୍ତାରମ୍ମଣେସୁ ଚରତି। ଜନୋ ଜନସ୍ମିନ୍ତି ତ୍ୱଂ ଜନୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଜନେ ଛନ୍ଦରାଗଂ ୱିନଯସ୍ସୁ। ପଜହାସୀତି ପଜହ। ଭୱାସୀତି ଭୱ। ସତଂ ତଂ ସାରଯାମସେତି ସତିମନ୍ତଂ ପଣ୍ଡିତଂ ତଂ ମଯମ୍ପି ସାରଯାମ, ସତଂ ୱା ଧମ୍ମଂ ମଯଂ ତଂ ସାରଯାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାତାଲରଜୋତି ଅପ୍ପତିଟ୍ଠଟ୍ଠେନ ପାତାଲସଙ୍ଖାତୋ କିଲେସରଜୋ। ମା ତଂ କାମରଜୋତି ଅଯଂ କାମରାଗରଜୋ ତଂ ମା ଅୱହରି, ଅପାଯମେୱ ମା ନେତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ପଂସୁକୁଣ୍ଠିତୋତି ପଂସୁମକ୍ଖିତୋ। ୱିଧୁନନ୍ତି ୱିଧୁନନ୍ତୋ। ସିତଂ ରଜନ୍ତି ସରୀରଲଗ୍ଗଂ ରଜଂ। ସଂୱେଗମାପାଦୀତି ଦେୱତାପି ନାମ ମଂ ଏୱଂ ସାରେତୀତି ୱିୱେକମାପନ୍ନୋ, ଉତ୍ତମୱୀରିଯଂ ୱା ପଗ୍ଗଯ୍ହ ପରମୱିୱେକଂ ମଗ୍ଗମେୱ ପଟିପନ୍ନୋତି। ପଠମଂ।

୨। ଉପଟ୍ଠାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୨। ଦୁତିଯେ ସୁପତୀତି ଅଯଂ କିର ଖୀଣାସୱୋ, ସୋ ଦୂରେ ଭିକ୍ଖାଚାରଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗତୋ ପଣ୍ଣସାଲାଯ ପଚ୍ଚତୀୱରଂ ପଟିସାମେତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ଜାତସ୍ସରଂ ଓତରିତ୍ୱା ଗତ୍ତାନି ଉତୁଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନୀଚମଞ୍ଚକଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ନିଦ୍ଦଂ ଅନୋକ୍କମନ୍ତୋୱ ନିପନ୍ନୋ। ଖୀଣାସୱସ୍ସାପି ହି କାଯଦରଥୋ ହୋତିଯେୱାତି ତସ୍ସ ୱିନୋଦନତ୍ଥଂ, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ସୁପତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଚ୍ଛଭାସୀତି "ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଦିୱା ସୁପତି, ଦିୱାସୋପ୍ପଞ୍ଚ ନାମେତଂ ୱଡ୍ଢିତଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକଂ ଅତ୍ଥଂ ନାସେତୀ"ତି ମଞ୍ଞମାନା "ଚୋଦେସ୍ସାମି ନ"ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅଭାସି।

ଆତୁରସ୍ସାତି ଜରାତୁରୋ ରୋଗାତୁରୋ କିଲେସାତୁରୋତି ତଯୋ ଆତୁରା, ତେସୁ କିଲେସାତୁରଂ ସନ୍ଧାଯେୱମାହ। ସଲ୍ଲୱିଦ୍ଧସ୍ସାତି ସତ୍ତୱିଧେନ ସତ୍ତିସଲ୍ଲେନ ୱିଯ ଅୱିଜ୍ଜାୱିସଦ୍ଧିଟ୍ଠେନ ତଣ୍ହାସଲ୍ଲେନ ହଦଯେ ୱିଦ୍ଧସ୍ସ। ରୁପ୍ପତୋତି ଘଟ୍ଟିଯମାନସ୍ସ।

ଇଦାନିସ୍ସ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ କଥଯନ୍ତୀ ଅନିଚ୍ଚାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅସିତନ୍ତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସଯେନ ଅନିସ୍ସିତଂ। କସ୍ମା ପବ୍ବଜିତଂ ତପେତି ଏୱରୂପଂ ଖୀଣାସୱଂ ଦିୱାସୋପ୍ପଂ ନ ତପତି, ତାଦିସଂ ପନ କସ୍ମା ନ ତପେସ୍ସତୀତି? ୱଦତି। ଥେରସ୍ସେୱ ୱା ଏତଂ ୱଚନଂ, ତସ୍ମା ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ବଦ୍ଧେସୁ ମୁତ୍ତଂ ଅସିତଂ ମାଦିସଂ ଖୀଣାସୱପବ୍ବଜିତଂ କସ୍ମା ଦିୱାସୋପ୍ପଂ ତପେ, ନ ତପେସ୍ସତୀତି? ସେସଗାଥାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଦେୱତାଯ ହି ୱଚନପକ୍ଖେ – "ଏୱରୂପଂ ଖୀଣାସୱପବ୍ବଜିତଂ ଦିୱାସୋପ୍ପଂ ନ ତପତି, ତାଦିସଂ ପନ କସ୍ମା ନ ତପେସ୍ସତି? ତପେସ୍ସତିଯେୱା"ତି ଅତ୍ଥୋ। ଥେରସ୍ସ ୱଚନପକ୍ଖେ – "ଏୱରୂପଂ ମାଦିସଂ ଖୀଣାସୱପବ୍ବଜିତଂ କସ୍ମା ଦିୱାସୋପ୍ପଂ ତପେ? ନ ତପତିଯେୱା"ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅନୁତ୍ତାନପଦୱଣ୍ଣନା। ୱିନଯାତି ୱିନଯେନ। ସମତିକ୍କମାତି ୱଟ୍ଟମୂଲିକାଯ ଅୱିଜ୍ଜାଯ ସମତିକ୍କମେନ। ତଂ ଞାଣନ୍ତି ତଂ ଚତୁସଚ୍ଚଞାଣଂ। ପରମୋଦାନନ୍ତି ପରମପରିସୁଦ୍ଧଂ। ପବ୍ବଜିତନ୍ତି ଏୱରୂପେନ ଞାଣେନ ସମନ୍ନାଗତଂ ପବ୍ବଜିତଂ। ୱିଜ୍ଜାଯାତି ଚତୁତ୍ଥମଗ୍ଗୱିଜ୍ଜାଯ। ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯନ୍ତି ପଗ୍ଗହିତୱୀରିଯଂ ପରିପୁଣ୍ଣୱୀରିଯଂ। ଦୁତିଯଂ।

୩। କସ୍ସପଗୋତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୩। ତତିଯେ ଛେତନ୍ତି ଏକଂ ମିଗଲୁଦ୍ଦକଂ। ଓୱଦତୀତି ସୋ କିର ମିଗଲୁଦ୍ଦକୋ ପାତୋୱ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା "ମିଗେ ୱଧିସ୍ସାମୀ"ତି ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ଏକଂ ରୋହିତମିଗଂ ଦିସ୍ୱା "ସତ୍ତିଯା ନଂ ପହରିସ୍ସାମୀ"ତି ଅନୁବନ୍ଧମାନୋ ଥେରସ୍ସ ପଠମସୁତ୍ତେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଅୱିଦୂରେନ ପକ୍କମତି। ଅଥ ନଂ ଥେରୋ – "ଉପାସକ, ପାଣାତିପାତୋ ନାମେସ ଅପାଯସଂୱତ୍ତନିକୋ ଅପ୍ପାଯୁକସଂୱତ୍ତନିକୋ, ସକ୍କା ଅଞ୍ଞେନପି କସିୱଣିଜ୍ଜାଦିକମ୍ମେନ ଦାରଭରଣଂ କାତୁଂ, ମା ଏୱରୂପଂ କକ୍ଖଳକମ୍ମଂ କରୋହୀ"ତି ଆହ। ସୋପି "ମହାପଂସୁକୂଲିକତ୍ଥେରୋ କଥେତୀ"ତି ଗାରୱେନ ଠତ୍ୱା ସୋତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ଅଥସ୍ସ ସୋତୁକାମତଂ ଜନେସ୍ସାମୀତି ଥେରୋ ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠକଂ ଜାଲାପେସି। ସୋ ଅକ୍ଖୀହିପି ପସ୍ସତି, କଣ୍ଣେହିପି ସୁଣାତି, ଚିତ୍ତଂ ପନସ୍ସ "ଅସୁକଟ୍ଠାନଂ ମିଗୋ ଗତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଅସୁକତିତ୍ଥଂ ଓତିଣ୍ଣୋ, ତତ୍ଥ ନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଘାତେତ୍ୱା ଯାୱଦିଚ୍ଛକଂ ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ସେସଂ କାଜେନାଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତକେ ତୋସେସ୍ସାମୀ"ତି ଏୱଂ ମିଗସ୍ସେୱ ଅନୁପଦଂ ଧାୱତି। ଏୱଂ ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତଂ ଥେରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ

‘‘ଓୱଦତୀ’’ତି। ଅଜ୍ଝଭାସୀତି ‘‘ଅଯଂ ଥେରୋ ଅଦାରୁଂ ତଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିଯ ଅଖେତ୍ତେ ୱପନ୍ତୋ ୱିଯ ଅଭ୍ରନୋପି କମ୍ମଂ ନାସେତି, ଏତସ୍ସାପି ଚୋଦେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଅଭାସି।

ଅପ୍ପଞ୍ଞଞ୍ଞନ୍ତି ନିପ୍ପଞ୍ଞଂ। ଅଚେତସନ୍ତି କାରଣଜାନନସମତ୍ଥେନ ଚିତ୍ତେନ ରହିତଂ। ମନ୍ଦୋଓାତି ଅନ୍ଧବାଲୋ ୱିଯ। ସୁଣାତୀତି ତୱ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁଣାତି। ନ ୱିଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥମସ୍ସ ନ ଜାନାତି। ଆଲୋକେତୀତି ତୱ ପୁଥୁଜ୍ଜନିକିଦ୍ଧିଯା ଜଲନ୍ତଂ ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଆଲୋକେତି। ନ ପସ୍ସତୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ନେୱ ତେଲଂ ନ ୱଟ୍ଟି ନ ଦୀପକପଲ୍ଲିକା, ଥେରସ୍ସ ପନ ଆନୁଭାୱେନାଯଂ ଜଲତୀ’’ତି ଇମଂ କାରଣଂ ନ ପସ୍ସତି। ଦସ ପଜ୍ଜୋତେତି ଦସସୁ ଅଙ୍ଗୁଲୀସୁ ଦସ ପଦୀପେ। ରୂପାନୀତି କାରଣରୂପାନି। ଚକ୍ଖୁତି ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁ। ସଂୱେଗମାପାଦୀତି କିଂ ମେ ଇମିନାତି? ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ପରମୱିୱେକଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ତତିଯଂ।

୪। ସମ୍ବହୁଲସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୪। ଚତୁତ୍ଥେ ସମ୍ବହୁଲାତି ବହୂ ସୁତ୍ତନ୍ତିକା ଆଭିଧମ୍ମିକା ୱିନଯଧରା ଚ। ୱିହରନ୍ତୀତି ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତି। ପକ୍କମିଂସୂତି ତେ କିର ତସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ଅଞ୍ଞତରଂ ଗାମଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ମନୁସ୍ସା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ଆସନସାଲାଯ କୋଜୱତ୍ଥରଣାଦୀନି ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଯାଗୁଖଜ୍ଜକାନି ଦତ୍ୱା ଉପନିସୀଦିଂସୁ। ମହାଥେରୋ ଏକଂ ଧମ୍ମକଥିକଂ ‘‘ଧମ୍ମଂ କଥେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ଚିତ୍ତଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସି। ମନୁସ୍ସା ପସୀଦିତ୍ୱା ଭୋଜନୱେଲାଯଂ ପଣୀତଭୋଜନଂ ଅଦଂସୁ। ମହାଥେରୋ ମନୁଞ୍ଞଂ ଭତ୍ତାନୁମୋଦନମକାସି। ମନୁସ୍ସା ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ପସନ୍ନା ‘‘ଇଧେୱ, ଭନ୍ତେ, ତେମାସଂ ୱସଥା’’ତି ପଟିଞ୍ଞଂ କାରେତ୍ୱା ଗମନାଗମନସମ୍ପନ୍ନେ ଠାନେ ସେନାସନାନି କାରେତ୍ୱା ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। ମହାଥେରୋ ୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୂ ଓୱଦି – ‘‘ଆୱୁସୋ, ତୁମ୍ହେହି ଗରୁକସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହିତଂ, ବୁଦ୍ଧପାତୁଭାୱୋ ନାମ ଦୁଲ୍ଲଭୋ। ମାସସ୍ସ ଅଟ୍ଠ ଦିୱସେ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ କତ୍ୱା ଗଣସଙ୍ଗଣିକଂ ପହାଯ ଅପ୍ପମତ୍ତା ୱିହରଥା’’ତି। ତେ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯୁଞ୍ଜନ୍ତି ଘଟେନ୍ତି। କଦାଚି ସଙ୍କରଭିକଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ କରୋନ୍ତି, କଦାଚି ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି, କଦାଚି ପଧାନଂ କରୋନ୍ତି। ତେସଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଦିୱସେ ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତାନଂଯେୱ ଅରୁଣୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନଦିୱସେ ବୁଡ୍ଢୋ ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛତି, ପଣ୍ଡିତୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୀତି ପୁଚ୍ଛନୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ କରୋନ୍ତାନଂଯେୱ। ପଧାନଦିୱସେ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନେ ଗଣ୍ଡିଂ ପହରିତ୍ୱାୱ ଚଙ୍କମଂ ଓତରିତ୍ୱା ପଧାନଂ କରୋନ୍ତାନଂଯେୱ। ତେ ଏୱଂ ୱସ୍ସଂ ୱସିତ୍ୱା ପୱାରେତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିଦେୱମାନାତି ‘‘ଇଦାନି ତଥାରୂପଂ ମଧୁରଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ପଞ୍ହକଥନଂ କୁତୋ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ରୋଦମାନା।

ଖାଯତୀତି ପଞ୍ଞାଯତି ଉପଟ୍ଠାତି। କୋ ମେତି କହଂ ଇମେ। ୱଜ୍ଜିଭୂମିଯାତି ୱଜ୍ଜିରଟ୍ଠାଭିମୁଖା ଗତା। ମଗା ୱିଯାତି ଯଥା ମଗା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ପବ୍ବତପାଦେ ୱା ୱନସଣ୍ଡେ ୱା ୱିଚରନ୍ତା – ‘‘ଇଦଂ ଅମ୍ହାକଂ ମାତୁସନ୍ତକଂ ପିତୁସନ୍ତକଂ ପୱେଣିଆଗତ’’ନ୍ତି ଅଗହେତ୍ୱା, ଯତ୍ଥେୱ ନେସଂ ଗୋଚରଫାସୁତା ଚ ହୋତି ପରିପନ୍ଥାଭାୱୋ ଚ, ତତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତି। ଏୱଂ ଅନିକେତା ଅଗେହା ଭିକ୍ଖୱୋପି ‘‘ଅଯଂ, ଆୱୁସୋ, ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନଂ ସନ୍ତକୋ ପୱେଣିଆଗତୋ’’ତି ଅଗହେତ୍ୱା ଯତ୍ଥେୱ ନେସଂ ଉତୁସପ୍ପାଯଂ ଭୋଜନସପ୍ପାଯଂ ପୁଗ୍ଗଲସପ୍ପାଯଂ ସେନାସନସପ୍ପାଯଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନସପ୍ପାଯଞ୍ଚ ସୁଲଭଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ୱିହରନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଆନନ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୫। ପଞ୍ଚମେ ଆନନ୍ଦୋତି ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକତ୍ଥେରୋ। ଅତିୱେଲନ୍ତି ଅତିକ୍କନ୍ତଂ ୱେଲଂ। ଗିହିସଞ୍ଞତ୍ତିବହୁଲୋତି ରତ୍ତିଞ୍ଚ ଦିୱା ଚ ବହୁକାଲଂ ଗିହୀ ସଞ୍ଞାପଯନ୍ତୋ। ଭଗୱତି ପରିନିବ୍ବୁତେ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ଥେରଂ ଆହ – ‘‘ଆୱୁସୋ, ମଯଂ ରାଜଗହେ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସଙ୍ଗାଯିସ୍ସାମ, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ତଯତ୍ଥାଯ ୱାଯାମଂ କରୋହୀ’’ତି। ସୋ ଭଗୱତୋ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ କୋସଲରଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞାୱାସେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଏକଂ ଗାମଂ ପାୱିସି। ମନୁସ୍ସା ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ତୁମ୍ହେ ପୁବ୍ବେ ସତ୍ଥାରା ସଦ୍ଧିଂ ଆଗଚ୍ଛଥ। ଅଜ୍ଜ ଏକକାୱ ଆଗତା। କହଂ ସତ୍ଥାରଂ ଠପେତ୍ୱା ଆଗତତ୍ଥ? ଇଦାନି କସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରଥ? କସ୍ସ ମୁଖୋଦକଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଦେଥ, ପରିୱେଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜଥ, ୱତ୍ତପଟିୱତ୍ତଂ କରୋଥା’’ତି ବହୁଂ ୱତ୍ୱା ପରିଦେୱିଂସୁ। ଥେରୋ – ‘‘ମା, ଆୱୁସୋ, ସୋଚିତ୍ଥ, ମା ପରିଦେୱିତ୍ଥ, ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖାରା’’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ତେ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗଚ୍ଛତି। ମନୁସ୍ସା ସାଯମ୍ପି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥେୱ ପରିଦେୱନ୍ତି। ଥେରୋପି ତଥେୱ ଓୱଦତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଜ୍ଝଭାସୀତି ‘‘ଅଯଂ ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’ତି ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇଦାନି ଗିହୀ ସଞ୍ଞାପେନ୍ତୋ ୱିହରତି, ସତ୍ଥୁ ସାସନଂ ଅସଙ୍ଗହିତପୁପ୍ଫରାସି ୱିଯ ଠିତଂ, ଧମ୍ମସଙ୍ଗହଂ ନ କରୋତି, ଚୋଦେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅଭାସି।

ପସକ୍କିଯାତି ପୱିସିତ୍ୱା। ହଦଯସ୍ମିଂ ଓପିଯାତି କିଚ୍ଚତୋ ଚ ଆରମ୍ମଣତୋ ଚ ହଦଯମ୍ହି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ‘‘ନିବ୍ବାନଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୀରିଯଂ କରୋନ୍ତୋ ନିବ୍ବାନଂ କିଚ୍ଚତୋ ହଦଯମ୍ହି ଓପେତି ନାମ, ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣଂ ପନ ସମାପତ୍ତିଂ ଅପ୍ପେତ୍ୱା ନିସୀଦନ୍ତୋ ଆରମ୍ମଣତୋ। ତଦୁଭଯମ୍ପି ସନ୍ଧାଯେସା ଭାସତି। ଝାଯାତି ଦ୍ୱୀହି ଝାନେହି ଝାଯିକୋ ଭୱ। ବିଳିବିଳିକାତି ଅଯଂ ଗିହୀହି ସଦ୍ଧିଂ ବିଳିବିଳିକଥା। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଅନୁରୁଦ୍ଧସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୬। ଛଟ୍ଠେ ପୁରାଣଦୁତିଯିକାତି ଅନନ୍ତରେ ଅତ୍ତଭାୱେ ଅଗ୍ଗମହେସୀ। ସୋଭସୀତି ପୁବ୍ବେପି ସୋଭସି, ଇଦାନିପି ସୋଭସି। ଦୁଗ୍ଗତାତି ନ ଗତିଦୁଗ୍ଗତିଯା ଦୁଗ୍ଗତା। ତା ହି ସୁଗତିଯଂ ଠିତା ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତି, ପଟିପତ୍ତିଦୁଗ୍ଗତିଯା ପନ ଦୁଗ୍ଗତା। ତତୋ ଚୁତା ହି ତା ନିରଯେପି ଉପପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଦୁଗ୍ଗତା। ପତିଟ୍ଠିତାତି ସକ୍କାଯସ୍ମିଂ ହି ପତିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠହି କାରଣେହି ପତିଟ୍ଠାତି – ରତ୍ତୋ ରାଗୱସେନ ପତିଟ୍ଠାତି, ଦୁଟ୍ଠୋ ଦୋସୱସେନ… ମୂଳ୍ହୋ ମୋହୱସେନ… ୱିନିବଦ୍ଧୋ ମାନୱସେନ… ପରାମଟ୍ଠୋ ଦିଟ୍ଠିୱସେନ… ଥାମଗତୋ ଅନୁସଯୱସେନ… ଅନିଟ୍ଠଙ୍ଗତୋ ୱିଚିକିଚ୍ଛାୱସେନ… ୱିକ୍ଖେପଗତୋ ଉଦ୍ଧଚ୍ଚୱସେନ ପତିଟ୍ଠାତି। ତାପି ଏୱଂ ପତିଟ୍ଠିତାୱ। ନରଦେୱାନନ୍ତି ଦେୱନରାନଂ।

ନତ୍ଥି ଦାନୀତି ସା କିର ଦେୱଧୀତା ଥେରେ ବଲୱସିନେହା ଅହୋସି, ପଟିଗନ୍ତୁଂ ନାସକ୍ଖି। କାଲେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପରିୱେଣଂ ସମ୍ମଜ୍ଜତି, ମୁଖୋଦକଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ପାନୀଯଂ ପରିଭୋଜନୀଯଂ ଉପଟ୍ଠପେତି। ଥେରୋ ଅନାୱଜ୍ଜନେନ ପରିଭୁଞ୍ଜତି। ଏକସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଥେରସ୍ସ ଜିଣ୍ଣଚୀୱରସ୍ସ ଚୋଳକଭିକ୍ଖଂ ଚରତୋ ସଙ୍କାରକୂଟେ ଦିବ୍ବଦୁସ୍ସଂ ଠପେତ୍ୱା ପକ୍କମି। ଥେରୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା, ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଦୁସ୍ସନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଦୁସ୍ସମେତ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା, ‘‘ଅଲଂ ଏତ୍ତାୱତା’’ତି ଅଗ୍ଗହେସି। ତେନେୱସ୍ସ ଚୀୱରଂ ନିଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରୋ ଚାତି ତଯୋ ଜନା ଚୀୱରଂ କରିଂସୁ। ସତ୍ଥା ସୂଚିଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଅଦାସି। ନିଟ୍ଠିତଚୀୱରସ୍ସ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତୋ ଦେୱତା ପିଣ୍ଡପାତଂ ସମାଦପେତି। ସା କାଲେନ ଏକିକା, କାଲେନ ଅତ୍ତଦୁତିଯା ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛତି। ତଦା ପନ ଅତ୍ତତତିଯା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦିୱାଟ୍ଠାନେ ଥେରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା – ‘‘ମଯଂ ମନାପକାଯିକା ନାମ ମନସା ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତରୂପଂ ମାପେମା’’ତି ଆହ। ଥେରୋ – ‘‘ଏତା ଏୱଂ ୱଦନ୍ତି, ୱୀମଂସିସ୍ସାମି, ସବ୍ବା ନୀଲକା ହୋନ୍ତୂ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ତା ଥେରସ୍ସ ମନଂ ଞତ୍ୱା ସବ୍ବାୱ ନୀଲୱଣ୍ଣା ଅହେସୁଂ, ଏୱଂ ପୀତଲୋହିତଓଦାତୱଣ୍ଣାତି। ତତୋ ଚିନ୍ତଯିଂସୁ – ‘‘ଥେରୋ ଅମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନଂ ଅସ୍ସାଦେତୀ’’ତି ତା ସମଜ୍ଜଂ କାତୁଂ ଆରଦ୍ଧା, ଏକାପି ଗାଯି, ଏକାପି ନଚ୍ଚି, ଏକାପି ଅଚ୍ଛରଂ ପହରି। ଥେରୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଓକ୍ଖିପି। ତତୋ – ‘‘ନ ଅମ୍ହାକଂ ଦସ୍ସନଂ ଥେରୋ ଅସ୍ସାଦେତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ସିନେହଂ ୱା ସନ୍ଥୱଂ ୱା ଅଲଭମାନା ନିବ୍ବିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ତୁମାରଦ୍ଧା। ଥେରୋ ତାସଂ ଗମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା – ‘‘ମା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆଗଚ୍ଛିଂସୂ’’ତି ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ୱିକ୍ଖୀଣୋତି ଖୀଣୋ। ଜାତିସଂସାରୋତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଜାତିସଙ୍ଖାତୋ ସଂସାରୋ। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ନାଗଦତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୭। ସତ୍ତମେ ଅତିକାଲେନାତି ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ନିଦ୍ଦାଯିତ୍ୱା ବଲୱପଚ୍ଚୂସେ କୋଟିସମ୍ମୁଞ୍ଜନିଯା ଥୋକଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ମୁଖଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଯାଗୁଭିକ୍ଖାଯ ପାତୋୱ ପୱିସତି। ଅତିଦିୱାତି ଯାଗୁଂ ଆଦାଯ ଆସନସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିୱିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିପନ୍ନୋ ନିଦ୍ଦାଯିତ୍ୱା – ‘‘ମନୁସ୍ସାନଂ ଭୋଜନୱେଲାଯ ପଣୀତଂ ଭିକ୍ଖଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପକଟ୍ଠେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ଉଟ୍ଠାଯ ଧମ୍ମକରଣେନ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ପମଜ୍ଜିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ୱୀତିୱତ୍ତେ ପଟିକ୍କମତି। ଦିୱା ଚ ଆଗନ୍ତ୍ୱାତି ଅତିକାଲେ ପୱିଟ୍ଠେନ ନାମ ଅଞ୍ଞେହି ଭିକ୍ଖୂହି ପଠମତରଂ ଆଗନ୍ତବ୍ବଂ ହୋତି, ତ୍ୱଂ ପନ ଅତିୱିଯ ଦିୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗତାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭାଯାମି ନାଗଦତ୍ତନ୍ତି ତଂ ନାଗଦତ୍ତଂ ଅହଂ ଭାଯାମି। ସୁପ୍ପଗବ୍ଭନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ପଗବ୍ଭଂ। କୁଲେସୂତି ଖତ୍ତିଯକୁଲାଦିଉପଟ୍ଠାକକୁଲେସୁ। ସତ୍ତମଂ।

୮। କୁଲଘରଣୀସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୮। ଅଟ୍ଠମେ ଅଜ୍ଝୋଗାଲ୍ହପ୍ପତ୍ତୋତି ଓଗାହପ୍ପତ୍ତୋ। ସୋ କିର ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦୁତିଯଦିୱସେ ଗାମଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପାୱିସି ପାସାଦିକେହି ଅଭିକ୍କନ୍ତାଦୀହି। ଅଞ୍ଞତରଂ କୁଲଂ ତସ୍ସ ଇରିଯାପଥେ ପସୀଦିତ୍ୱା ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଦାସି। ଭତ୍ତାନୁମୋଦନଂ ପୁନ ସୁତ୍ୱା ଅତିରେକତରଂ ପସୀଦିତ୍ୱା, ‘‘ଭନ୍ତେ, ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଇଧେୱ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ନିମନ୍ତେସି। ଥେରୋ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ତେସଂ ଆହାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନୋ ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଘଟେନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ବହୂପକାରଂ ମେ ଏତଂ କୁଲଂ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା କିଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି? ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସି। ଅଜ୍ଝଭାସୀତି ସା କିର ଥେରସ୍ସ ଖୀଣାସୱଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୀ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଯଂ ଥେରୋ ନେୱ ଅଞ୍ଞଂ ଗାମଂ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଅଞ୍ଞଂ ଘରଂ, ନ ରୁକ୍ଖମୂଲଆସନସାଲାଦୀସୁ ନିସୀଦତି, ନିଚ୍ଚକାଲଂ ଘରଂ ପୱିସିତ୍ୱାୱ ନିସୀଦତି, ଉଭୋପେତେ ଓଗାଧପ୍ପତ୍ତା ପଟିଗାଧପ୍ପତ୍ତା, କଦାଚି ଏସ ଇମଂ କୁଲଂ ଦୂସେଯ୍ୟ, ଚୋଦେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି। ତସ୍ମା ଅଭାସି।

ସଣ୍ଠାନେତି ନଗରଦ୍ୱାରସ୍ସ ଆସନ୍ନେ ମନୁସ୍ସାନଂ ଭଣ୍ଡକଂ ଓତାରେତ୍ୱା ୱିସ୍ସମନଟ୍ଠାନେ। ସଙ୍ଗମ୍ମାତି ସମାଗନ୍ତ୍ୱା। ମନ୍ତେନ୍ତୀତି କଥେନ୍ତି। ମଞ୍ଚ ତଞ୍ଚାତି ମଞ୍ଚ କଥେନ୍ତି ତଞ୍ଚ କଥେନ୍ତି। କିମନ୍ତରନ୍ତି କିଂ କାରଣଂ? ବହୂ ହି ସଦ୍ଦା ପଚ୍ଚୂହାତି ବହୁକା ଏତେ ଲୋକସ୍ମିଂ ପଟିଲୋମସଦ୍ଦା। ନ ତେନାତି ତେନ କାରଣେନ, ତେନ ୱା ତପସ୍ସିନା ନ ମଙ୍କୁ ହୋତବ୍ବଂ। ନ ହି ତେନାତି ନ ହି ତେନ ପରେହି ୱୁତ୍ତୱଚନେନ ସତ୍ତୋ କିଲିସ୍ସତି, ଅତ୍ତନା କତେନ ପନ ପାପକମ୍ମେନେୱ କିଲିସ୍ସତୀତି ଦସ୍ସେତି। ୱାତମିଗୋ ଯଥାତି ଯଥା ୱନେ ୱାତମିଗୋ ୱାତେରିତାନଂ ପଣ୍ଣାଦୀନଂ ସଦ୍ଦେନ ପରିତସ୍ସତି, ଏୱଂ ଯୋ ସଦ୍ଦପରିତ୍ତାସୀ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନାସ୍ସ ସମ୍ପଜ୍ଜତେ ୱତନ୍ତି ତସ୍ସ ଲହୁଚିତ୍ତସ୍ସ ୱତଂ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି। ଥେରୋ ପନ ଖୀଣାସୱତ୍ତା ସମ୍ପନ୍ନୱତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୨୯। ନୱମେ ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକୋତି ୱଜ୍ଜିରଟ୍ଠେ ରାଜପୁତ୍ତୋ ଛତ୍ତଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତୋ। ସବ୍ବରତ୍ତିଚାରୋତି କତ୍ତିକନକ୍ଖତ୍ତଂ ଘୋସେତ୍ୱା ସକଲନଗରଂ ଧଜପଟାକାଦୀହି ପଟିମଣ୍ଡେତ୍ୱା ପୱତ୍ତିତୋ ସବ୍ବରତ୍ତିଚାରୋ। ଇଦଞ୍ହି ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଯାୱ ଚାତୁମହାରାଜିକେହି ଏକାବଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତୂରିଯତାଳିତୱାଦିତନିଗ୍ଘୋସସଦ୍ଦନ୍ତି ଭେରିଆଦିତୂରିଯାନଂ ତାଳିତାନଂ ୱୀଣାଦୀନଞ୍ଚ ୱାଦିତାନଂ ନିଗ୍ଘୋସସଦ୍ଦଂ। ଅଭାସୀତି ୱେସାଲିଯଂ କିର ସତ୍ତ ରାଜସହସ୍ସାନି ସତ୍ତସତାନି ସତ୍ତ ଚ ରାଜାନୋ, ତତ୍ତକାୱ ତେସଂ ଉପରାଜସେନାପତିଆଦଯୋ । ତେସୁ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତେସୁ ନକ୍ଖତ୍ତକୀଳନତ୍ଥାଯ ୱୀଥିଂ ଓତିଣ୍ଣେସୁ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥେ ମହାଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମମାନୋ ନଭସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଠିତଂ ଚନ୍ଦଂ ଦିସ୍ୱା ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ଫଲକଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତୋ ଅଭାସି। ଅପୱିଦ୍ଧଂୱନସ୍ମିଂ ଦାରୁକନ୍ତି ୱତ୍ଥୱେଠନାଲଙ୍କାରରହିତତ୍ତା ୱନେ ଛଡ୍ଡିତଦାରୁକଂ ୱିଯ ଜାତଂ। ପାପିଯୋତି ଲାମକତରୋ ଅମ୍ହେହି ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ଅତ୍ଥି। ପିହଯନ୍ତୀତି ଥେରୋ ଆରଞ୍ଞିକୋ ପଂସୁକୂଲିକୋ ପିଣ୍ଡପାତିକୋ ସପଦାନଚାରିକୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋତି ବହୂ ତୁମ୍ହଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଗ୍ଗଗାମିନନ୍ତି ସଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଗତାନମ୍ପି। ନୱମଂ।

୧୦। ସଜ୍ଝାଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୦। ଦସମେ ଯଂ ସୁଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ସଜ୍ଝାଯବହୁଲୋତି ନିସ୍ସରଣପରିଯତ୍ତିୱସେନ ସଜ୍ଝାଯନତୋ ବହୁତରଂ କାଲଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ। ସୋ କିର ଆଚରିଯସ୍ସ ଦିୱାଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଆଚରିଯଂ ଉଦିକ୍ଖନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତି। ଅଥ ନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ତାଳୱଣ୍ଟୱାତଂ ଦତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ତେଲଂ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତୋ ଉଦ୍ଦେସଂ ଗହେତ୍ୱା ଯାୱ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମା ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋତି। ସୋ ନ୍ହାନକୋଟ୍ଠକେ ଉଦକଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରକପଲ୍ଲେ ଅଗ୍ଗିଂ କରୋତି। ଆଚରିଯସ୍ସ ନ୍ହତ୍ୱା ଆଗତସ୍ସ ପାଦେସୁ ଉଦକଂ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଦ୍ଦେସଂ ଗହେତ୍ୱା ପଠମଯାମେ ସଜ୍ଝାଯଂ କତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମଯାମେ ସରୀରଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମଯାମେ ଉଦ୍ଦେସଂ ଗହେତ୍ୱା ଯାୱ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନା ସଜ୍ଝାଯଂ କତ୍ୱା ନିରୁଦ୍ଧସଦ୍ଦଂ ଖଯତୋ ସମ୍ମସତି। ତତୋ ସେସଂ ଉପାଦାଯରୂପଂ ଭୂତରୂପଂ ନାମରୂପନ୍ତି ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋତି ଉଦ୍ଦେସଗ୍ଗହଣେ ଚ ସଜ୍ଝାଯକରଣୀଯେ ଚ ନିରୁସ୍ସୁକ୍କୋ। ସଙ୍କସାଯତୀତି ଯସ୍ସ ଦାନି ଅତ୍ଥାଯ ଅହଂ ସଜ୍ଝାଯଂ କରେଯ୍ଯଂ, ସୋ ମେ ଅତ୍ଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତୋ। କିଂ ମେ ଇଦାନି ସଜ୍ଝାଯେନାତି ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖେନ କାଲଂ ଅତିୱତ୍ତେତି। ଅଜ୍ଝଭାସୀତି, ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଅସ୍ସ ଥେରସ୍ସ ଅଫାସୁକଂ ଜାତଂ, ଉଦାହୁସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ? କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ପୁବ୍ବେ ୱିଯ ମଧୁରସ୍ସରେନ ନ ସଜ୍ଝାଯତୀ’’ତି? ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସନ୍ତିକେ ଠିତା ଅଭାସି।

ଧମ୍ମପଦାନୀତି ଇଧ ସବ୍ବମ୍ପି ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ । ନାଧୀଯସୀତି ନ ସଜ୍ଝାଯସି। ନାଦିଯସୀତି ୱା ପାଠୋ, ନ ଗଣ୍ହାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପସଂସନ୍ତି ଧମ୍ମଭାଣକୋ ପସଂସଂ ଲଭତି, ଆଭିଧମ୍ମିକୋ ସୁତ୍ତନ୍ତିକୋ ୱିନଯଧରୋତିସ୍ସ ପସଂସିତା ଭୱନ୍ତି। ୱିରାଗେନାତି ଅରିଯମଗ୍ଗେନ। ଅଞ୍ଞାଯାତି ଜାନିତ୍ୱା। ନିକ୍ଖେପନନ୍ତି ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠସୁତାଦିନୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ସନ୍ତୋ ୱଦନ୍ତୀତି ଦୀପେତି, ନ ବୁଦ୍ଧୱଚନସ୍ସ। ଏତ୍ତାୱତା ‘‘ଥେରୋ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତୀ’’ତି ନ ନିଚ୍ଚକାଲଂ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତେନେୱ ଭୱିତବ୍ବଂ, ସଜ୍ଝାଯିତ୍ୱା ପନ – ‘‘ଏତ୍ତକସ୍ସାହଂ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱା ଧମ୍ମସ୍ସ ୱା ଆଧାରୋ ଭୱିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ’’ତି ଞତ୍ୱା ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିଯାଯ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଦସମଂ।

୧୧। ଅକୁସଲୱିତକ୍କସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୧। ଏକାଦସମେ ଅକୁସଲେ ୱିତକ୍କେତି କାମୱିତକ୍କାଦଯୋ ତଯୋ ମହାୱିତକ୍କେ। ଅଯୋନିସୋ ମନସିକାରାତି ଅନୁପାଯମନସିକାରେନ। ସୋତି ସୋ ତ୍ୱଂ। ଅଯୋନିସୋ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜାତି ଏତଂ ଅନୁପାଯମନସିକାରଂ ୱଜ୍ଜେହି। ସତ୍ଥାରନ୍ତି ଇମାଯ ଗାଥାଯ ପାସାଦିକକମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତି। ପୀତିସୁଖମସଂସଯନ୍ତି ଏକଂସେନେୱ ବଲୱପୀତିଞ୍ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ଅଧିଗମିସ୍ସସି। ଏକାଦସମଂ।

୧୨। ମଚ୍ଛରିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୨। ଦ୍ୱାଦସମେ ଯଂ ୱତ୍ତଙ୍କଂ, ତଂ ଦେୱତାସଂଯୁତ୍ତେ ନନ୍ଦନୱଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତମେୱ। ଦ୍ୱାଦସମଂ।

୧୩। ପାକତିନ୍ଦ୍ରିଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୩। ତେରସମଂ ଦେୱପୁତ୍ତସଂଯୁତ୍ତେ ଜନ୍ତୁଦେୱପୁତ୍ତସୁତ୍ତେ ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ତେରସମଂ।

୧୪। ଗନ୍ଧତ୍ଥେନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୪। ଚୁଦ୍ଦସମେ ଅଜ୍ଝଭାସୀତି ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ନାଳେ ଗହେତ୍ୱା ପଦୁମଂ ସିଙ୍ଘମାନଂ ଦିସ୍ୱାୱ – ‘‘ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କାତୁଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ଗନ୍ଧାରମ୍ମଣଂ ଉପନିଜ୍ଝାଯତି, ସ୍ୱାଯଂ ଅଜ୍ଜ ଉପସିଙ୍ଘଂ ସ୍ୱେପି ପୁନଦିୱସେପି ଉପସିଙ୍ଘିସ୍ସତି, ଏୱମସ୍ସ ସା ଗନ୍ଧତଣ୍ହା ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକଂ ଅତ୍ଥଂ ନାସେସ୍ସତି, ମା ମଯି ପସ୍ସନ୍ତିଯା ନସ୍ସତୁ, ଚୋଦେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଭାସି।

ଏକଙ୍ଗମେତଂଥେଯ୍ୟାନନ୍ତି ଥେନିତବ୍ବାନଂ ରୂପାରମ୍ମଣାଦୀନଂ ପଞ୍ଚକୋଟ୍ଠାସାନଂ ଇଦଂ ଏକଙ୍ଗଂ, ଏକକୋଟ୍ଠାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ହରାମୀତି ନ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମି। ଆରାତି ଦୂରେ ନାଳେ ଗହେତ୍ୱା ନାମେତ୍ୱା ଦୂରେ ଠିତୋ ଉପସିଙ୍ଘାମୀତି ୱଦତି। ୱଣ୍ଣେନାତି କାରଣେନ।

ଯ୍ୱାଯନ୍ତି ଯୋ ଅଯଂ। ତସ୍ମିଂ କିର ଦେୱତାଯ ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତେଯେୱ ଏକୋ ତାପସୋ ଓତରିତ୍ୱା ଭିସଖନନାଦୀନି କାତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ, ତଂ ସନ୍ଧାଯେୱମାହ। ଆକିଣ୍ଣକମ୍ମନ୍ତୋତି ଏୱଂ ଅପରିସୁଦ୍ଧକମ୍ମନ୍ତୋ। ଅଖୀଣକମ୍ମନ୍ତୋତିପି ପାଠୋ, କକ୍ଖଳକମ୍ମନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଗନ୍ଧଚୋରୋତି ୱା ପୁପ୍ଫଚୋରୋତି ୱା କସ୍ମା ନ ୱୁଚ୍ଚତି।

ଆକିଣ୍ଣଲୁଦ୍ଦୋତି ବହୁପାପୋ ଗାଳ୍ହପାପୋ ୱା, ତସ୍ମା ନ ୱୁଚ୍ଚତି। ଧାତିଚେଲଂୱ ମକ୍ଖିତୋତି ଯଥା ଧାତିଯା ନିୱତ୍ଥକିଲିଟ୍ଠୱତ୍ଥଂ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱପଂସୁମସିକଦ୍ଦମାଦୀହି ମକ୍ଖିତଂ, ଏୱମେୱଂ ରାଗଦୋସାଦୀହି ମକ୍ଖିତୋ। ଅରହାମି ୱତ୍ତୱେତି ଅରହାମି ୱତ୍ତୁଂ। ଦେୱତାଯ ଚୋଦନା କିର ସୁଗତାନୁସିଟ୍ଠିସଦିସା, ନ ତଂ ଲାମକା ହୀନାଧିମୁତ୍ତିକା ମିଚ୍ଛାପଟିପନ୍ନକପୁଗ୍ଗଲା ଲଭନ୍ତି। ତସ୍ମିଂ ପନ ଅତ୍ତଭାୱେ ମଗ୍ଗଫଲାନଂ ଭବ୍ବରୂପା ପୁଗ୍ଗଲା ତଂ ଲଭନ୍ତି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ।

ସୁଚିଗୱେସିନୋତି ସୁଚୀନି ସୀଲସମାଧିଞ୍ଞାଣାନି ଗୱେସନ୍ତସ୍ସ। ଅବ୍ଭାମତ୍ତଂ ୱାତି ୱଲାହକକୂଟମତ୍ତଂ ୱିଯ। ଜାନାସୀତି ସୁଦ୍ଧୋ ଅଯନ୍ତି ଜାନାସି। ୱଜ୍ଜାସୀତି ୱଦେଯ୍ୟାସି। ନେୱ ତଂ ଉପଜୀୱାମାତି ଦେୱତା କିର ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅହି ମେ ହିତକାମା ଦେୱତା, ସା ମଂ ଚୋଦେସ୍ସତି ସାରେସ୍ସତୀତି ପମାଦମ୍ପି ଅନୁଯୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ନାସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ତ୍ୱମେୱାତି ତ୍ୱଂଯେୱ। ଜାନେଯ୍ୟାତି ଜାନେଯ୍ୟାସି। ଯେନାତି ଯେନ କମ୍ମେନ ସୁଗତିଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସି, ତଂ କମ୍ମଂ ତ୍ୱଂଯେୱ ଜାନେଯ୍ୟାସୀତି। ଚୁଦ୍ଦସମଂ।

ଇତି ସାରତ୍ଥପ୍ପକାସିନିଯା

ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

ୱନସଂଯୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୦। ଯକ୍ଖସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ଇନ୍ଦକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୫। ଯକ୍ଖସଂଯୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମେ ଇନ୍ଦକସ୍ସାତି ଇନ୍ଦକୂଟନିୱାସିନୋ ଯକ୍ଖସ୍ସ। ଯକ୍ଖତୋ ହି କୂଟେନ, କୂଟତୋ ଚ ଯକ୍ଖେନ ନାମଂ ଲଦ୍ଧଂ। ରୂପଂ ନ ଜୀୱନ୍ତି ୱଦନ୍ତୀତି ଯଦି ବୁଦ୍ଧା ରୂପଂ ଜୀୱନ୍ତି ନ ୱଦନ୍ତି, ଯଦି ରୂପଂ ସତ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋତି ଏୱଂ ନ ୱଦନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କଥଂ ନ୍ୱଯନ୍ତି କଥଂ ନୁ ଅଯଂ? କୁତସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀଯକପିଣ୍ଡମେତୀତି ଅସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠିଯକପିଣ୍ଡଞ୍ଚ କୁତୋ ଆଗଚ୍ଛତି? ଏତ୍ଥ ଚ ଅଟ୍ଠିଗ୍ଗହଣେନ ତୀଣି ଅଟ୍ଠିସତାନି, ଯକପିଣ୍ଡଗ୍ଗହଣେନ ନୱ ମଂସପେସିସତାନି ଗହିତାନି। ଯଦି ରୂପଂ ନ ଜୀୱୋ, ଅଥସ୍ସ ଇମାନି ଚ ଅଟ୍ଠୀନି ଇମା ଚ ମଂସପେସିଯୋ କୁତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। କଥଂ ନ୍ୱଯଂ ସଜ୍ଜତି ଗବ୍ଭରସ୍ମିନ୍ତି କେନ ନୁ କାରଣେନ ଅଯଂ ସତ୍ତୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ସଜ୍ଜତି ଲଗ୍ଗତି, ତିଟ୍ଠତୀତି? ପୁଗ୍ଗଲୱାଦୀ କିରେସ ଯକ୍ଖୋ, ''ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ସତ୍ତୋ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ନିବ୍ବତ୍ତତୀ''ତି ଗହେତ୍ୱା ଗବ୍ଭସେଯ୍ୟକସତ୍ତସ୍ସ ମାତା ମଚ୍ଛମଂସାଦୀନି ଖାଦତି, ସବ୍ବାନି ଏକରତ୍ତିୱାସେନ ପଚିତ୍ୱା ଫେଣଂ ୱିଯ ୱିଲୀଯନ୍ତି। ଯଦି ରୂପଂ ସତ୍ତୋ ନ ଭୱେଯ୍ୟ, ଏୱମେୱ ୱିଲୀଯେଯ୍ୟାତି ଲଦ୍ଧିଯା ଏୱମାହ। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା – ''ନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଅନୁପୁବ୍ବେନ ପନ ୱଡ୍ଢତୀ''ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପଠମଂ କଲଲଂ ହୋତୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପଠମନ୍ତି ପଠମେନ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ତିସ୍ସୋତି ୱା ଫୁସ୍ସୋତି ୱା ନାମଂ ନତ୍ଥି, ଅଥ ଖୋ ତୀହି ଜାତିଉଣ୍ଣଂସୂହି କତସୁତ୍ତଗ୍ଗେ ସଣ୍ଠିତତେଲବିନ୍ଦୁପ୍ପମାଣଂ କଲଲଂ ହୋତି, ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ –

''ତିଲତେଲସ୍ସ ଯଥା ବିନ୍ଦୁ, ସପ୍ପିମଣ୍ଡୋ ଅନାୱିଲୋ;

ଏୱଂ ୱଣ୍ଣପ୍ପଟିଭାଗଂ, କଲଲଂ ସମ୍ପୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି।

କଲଲାହୋତି ଅବ୍ବୁଦନ୍ତି ତସ୍ମା କଲଲା ସତ୍ତାହଚ୍ଚଯେନ ମଂସଧୋୱନୌଦକୱଣ୍ଣଂ ଅବ୍ବୁଦଂ ନାମ ହୋତି, କଲଲନ୍ତି ନାମଂ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ସତ୍ତାହଂ କଲଲଂ ହୋତି, ପରିପକ୍କଂ ସମୂହତଂ;

ୱିୱଟ୍ଟମାନଂ ତବ୍ଭାୱଂ, ଅବ୍ବୁଦଂ ନାମ ଜାଯତୀ''ତି।

ଅବ୍ବୁଦାଜାଯତେ ପେସୀତି ତସ୍ମାପି ଅବ୍ବୁଦା ସତ୍ତାହଚ୍ଚଯେନ ୱିଲୀନତିପୁସଦିସା ପେସି ନାମ ସଞ୍ଜାଯତି। ସା ମରିଚଫାଣିତେନ ଦୀପେତବ୍ବା। ଗାମଦାରିକା ହି ସୁପକ୍କାନି ମରିଚାନି ଗହେତ୍ୱା ସାଟକନ୍ତେ ଭଣ୍ଡିକଂ କତ୍ୱା ପୀଳେତ୍ୱା ମଣ୍ଡଂ ଆଦାଯ କପାଲେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଆତପେ ଠପେନ୍ତି, ତଂ ସୁକ୍ଖମାନଂ ସବ୍ବଭାଗେହି ମୁଚ୍ଚତି। ଏୱରୂପା ପେସି ହୋତି, ଅବ୍ବୁଦନ୍ତି ନାମଂ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ସତ୍ତାହଂ ଅବ୍ବୁଦଂ ହୋତି, ପରିପକ୍କଂ ସମୂହତଂ;

ୱିୱଟ୍ଟମାନଂ ତବ୍ଭାୱଂ, ପେସି ନାମ ପଜାଯତୀ''ତି।

ପେସି ନିବ୍ବତ୍ତତୀ ଘନୋତି ତତୋ ପେସିତୋ ସତ୍ତାହଚ୍ଚଯେନ କୁକ୍କୁଟଣ୍ଡସଣ୍ଠାନୋ ଘନୋ ନାମ ମଂସପିଣ୍ଡୋ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ପେସୀତି ନାମଂ ଅନ୍ତରଧାଯତି। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତଂ –

''ସତ୍ତାହଂ ପେସି ଭୱତି, ପରିପକ୍କଂ ସମୂହତଂ;

ୱିୱଟ୍ଟମାନଂ ତବ୍ଭାୱଂ, ଘନୋତି ନାମ ଜାଯତି।

''ଯଥା କୁକ୍କୁଟିଯା ଅଣ୍ଡଂ, ସମନ୍ତା ପରିମଣ୍ଡଲଂ;

ଏୱଂ ଘନସ୍ସ ସଣ୍ଠାନଂ, ନିବ୍ବତ୍ତଂ କମ୍ମପଚ୍ଚଯା''ତି।

ଘନା ପସାଖା ଜାଯନ୍ତୀତି ପଞ୍ଚମେ ସତ୍ତାହେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ହତ୍ଥପାଦାନଂ ସୀସସ୍ସ ଚତ୍ଥାଯ ପଞ୍ଚ ପୀଳକା ଜାଯନ୍ତି, ଯଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ "ପଞ୍ଚମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତାହେ ପଞ୍ଚ ପୀଳକା ସଣ୍ଠହନ୍ତି କମ୍ମତୋ"ତି।

ଇତୋ ପରଂ ଛଟ୍ଠସତ୍ତମାଦୀନି ସତ୍ତାହାନି ଅତିକ୍କମ୍ମ ଦେସନଂ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦ୍ୱାଚତ୍ତାଲୀସେ ସତ୍ତାହେ ପରିଣତକାଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ କେସାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କେସା ଲୋମା ନଖାପି ଚାତି ଦ୍ୱାଚତ୍ତାଲୀସେ ସତ୍ତାହେ ଏତାନି ଜାଯନ୍ତି।

ତେନ ସୋ ତତ୍ଥ ଯାପେତୀତି ତସ୍ସ ହି ନାଭିତୋ ଉଟ୍ଠିତୋ ନାଳୋ ମାତୁ ଉଦରପଟଲେନ ଏକାବଦ୍ଧୋ ହୋତି, ସୋ ଉପ୍ପଲଦଣ୍ଡକୋ ୱିଯ ଛିଦ୍ଦୋ, ତେନ ଆହାରରସୋ ସଂସରିତ୍ୱା ଆହାରସମୁଟ୍ଠାନରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ଏୱଂ ସୋ ଦସ ମାସେ ଯାପେତି। ମାତୁକୁଚ୍ଛିଗତୋ ନରୋତି ମାତୁଯା ତିରୋକୁଚ୍ଛିଗତୋ, କୁଚ୍ଛିଯା ଅବ୍ଭନ୍ତରଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ଭଗୱା "ଏୱଂ ଖୋ, ଯକ୍ଖ, ଅଯଂ ସତ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ ୱଡ୍ଢତି, ନ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ନିବ୍ବତ୍ତତୀ"ତି ଦସ୍ସେତି। ପଠମଂ।

୨। ସକ୍କନାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୬। ଦୁତିଯେ ସକ୍କନାମକୋତି ଏୱଂ ନାମକୋ ଏକୋ ଯକ୍ଖୋ, ସୋ କିର ମାରପକ୍ଖିକଯକ୍ଖୋ। ୱିପ୍ପମୁତ୍ତସ୍ସାତି ତୀହି ଭୱେହି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତସ୍ସ। ଯଦଞ୍ଞନ୍ତି ଯଂ ଅଞ୍ଞଂ। ୱଣ୍ଣେନାତି କାରଣେନ। ସଂୱାସୋତି ଏକତୋ ୱାସୋ, ସକ୍ଖିଧମ୍ମୋ ମିତ୍ତଧମ୍ମୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସପ୍ପଞ୍ଞୋତି ସୁପଞ୍ଞୋ ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସୂଚିଲୋମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୭। ତତିଯେ ଗଯାଯନ୍ତି ଗଯାଗାମେ, ଗଯାଯ ଅୱିଦୂରେ ନିୱିଟ୍ଠଗାମଂ ଉପନିସ୍ସାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଟଙ୍କିତମଞ୍ଚେତି ଦୀଘମଞ୍ଚେ ପାଦମଜ୍ଝେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅଟନିଯୋ ପୱେସେତ୍ୱା କତମଞ୍ଚେ। ତସ୍ସ "ଇଦଂ ଉପରି, ଇଦଂ ହେଟ୍ଠା"ତି ନତ୍ଥି, ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ଥତୋପି ତାଦିସୋୱ ହୋତି, ତଂ ଦେୱଟ୍ଠାନେ ଠପେନ୍ତି। ଚତୁନ୍ନଂ ପାସାଣାନଂ ଉପରି ପାସାଣଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା କତଗେହମ୍ପି "ଟଙ୍କିତମଞ୍ଚୋ"ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୂଚିଲୋମସ୍ସାତି କଥିନସୂଚିସଦିସଲୋମସ୍ସ। ସୋ କିର କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଦୂରଟ୍ଠାନତୋ ଆଗତୋ ସେଦମଲଗ୍ଗହିତେନ ଗତ୍ତେନ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସଙ୍ଘିକମଞ୍ଚଂ ଅନାଦରେନ ଅପଚ୍ଚତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି, ତସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସ ତଂ କମ୍ମଂ ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥେ କାଳକଂ ୱିଯ ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ୱିସେସଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ କାଲଂକତ୍ୱା ଗଯାଗାମଦ୍ୱାରେ ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ଯକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ନିବ୍ବତ୍ତମତ୍ତସ୍ସେୱ ଚସ୍ସ ସକଲସରୀରଂ କଥିନସୂଚୀହି ଗଣ୍ଠିଚ୍ଛିୱିଜ୍ଝିତଂ ୱିଯ ଜାତଂ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଭଗୱା ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଯକ୍ଖଂ ପଠମାୱଜ୍ଜନସ୍ସେୱ ଆପାଥଂ ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱା – "ଅଯଂ ଏକଂ ବୁଦ୍ଧନ୍ତରଂ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱି। କିଂ ନୁ ଖ୍ୱାସ୍ସ ମଂ ଆଗମ୍ମ ସୋତ୍ଥିକାରଣଂ ଭୱେଯ୍ୟା"ତି? ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ପଠମମଗ୍ଗସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯଂ ଅଦ୍ଦସ। ଅଥସ୍ସ ସଙ୍ଗହଂ କାତୁକାମୋ ସୁରତ୍ତଦୁପଟ୍ଟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ସୁଗତମହାଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଦେୱୱିମାନକପ୍ପଂ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପହାଯ ହତ୍ଥିଗୱାସ୍ସମନୁସ୍ସକୁକ୍କୁରାଦିକୁଣପଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ମହାଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ୱିଯ ନିସୀଦି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ "ସୂଚିଲୋମସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭୱନେ"ତି।

ଖରୋତି ସୁଂସୁମାରପିଟ୍ଠି ୱିଯ ଛଦନିଟ୍ଠକାହି ୱିସମଚ୍ଛଦନପିଟ୍ଠି ୱିଯ ଚ ଖରସରୀରୋ। ସୋ କିର କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ ଉପାସକୋ ଏକଦିୱସେ ୱିହାରେ ଚିତ୍ତହରଣାଦୀହି ଅତ୍ଥତାଯ ଭୂମିଯା ସଙ୍ଘିକେ ଅତ୍ଥରଣେ ଅତ୍ତନୋ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ ଅପଚ୍ଚତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ସଙ୍ଘିକଂ ତେଲଂ ଅଭାଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ ଅପଚ୍ଚତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ସଙ୍ଘିକଂ ତେଲଂ ଅଭାଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥେହି ସରୀରଂ ମକ୍ଖେସୀତିପି ୱଦନ୍ତି। ସୋ ତେନ କମ୍ମେନ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତସ୍ସେୱ ଗାମସ୍ସ ଦ୍ୱାରେ ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ଯକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ନିବ୍ବତ୍ତମତ୍ତସ୍ସ ଚସ୍ସ ସକଲସରୀରଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଅହୋସି। ତେ ଉଭୋପି ସହାଯା ଜାତା। ଇତି ଖରସ୍ସ ଖରଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅୱିଦୂରେ ଅତିକ୍କମନ୍ତୀତି ଗୋଚରଂ ପରିଯେସନ୍ତା ସମାଗମଟ୍ଠାନଂ ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଆସନ୍ନେ ଠାନେ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେସୁ ସୂଚିଲୋମୋ ସତ୍ଥାରଂ ନ ପସ୍ସତି, ଖରଲୋମୋ ପଠମତରଂ ଦିସ୍ୱା ସୂଚିଲୋମଂ ଯକ୍ଖଂ ଏତଦୱୋଚ – "ଏସୋ ସମଣୋ"ତି, ସମ୍ମ, ଏସ ତୱ ଭୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ଏକୋ ସମଣୋତି। ନେସୋ ସମଣୋ, ସମଣକୋ ଏସୋତି ସୋ କିର ଯୋ ମଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ଭୀତୋ ପଲାଯତି, ତଂ ସମଣକୋତି ୱଦତି। ଯୋ ନ ଭାଯତି, ତଂ ସମଣୋତି। ତସ୍ମା "ଅଯଂ ମଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତୋ ପଲାଯିସ୍ସତୀ"ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏୱମାହ।

କାଯଂ ଉପନାମେସୀତି ଭେରୱରୂପଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ମହାମୁଖଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ସକଲସରୀରେ ଲୋମାନି ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କାଯଂ ଉପନାମେସି। ଅପନାମେସୀତି

ରତନସତିକଂ ସୁୱଣ୍ଣଗ୍ଘନିକଂ ୱିଯ ଥୋକଂ ଅପନାମେସି। ପାପକୋତି ଲାମକୋ ଅମନୁଞ୍ଞୋ। ସୋ ଗୂଥଂ ୱିଯ ଅଗ୍ଗି ୱିଯ କଣ୍ଟକସପ୍ପୋ ୱିଯ ଚ ପରିୱଜ୍ଜେତବ୍ବୋ, ନ ଇମିନା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣେନ ସରୀରେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ପନ ସୂଚିଲୋମୋ ‘‘ପାପକୋ କିର ମେ ସମ୍ପସ୍ସୋ’’ତି କୁଦ୍ଧୋ ପଞ୍ହଂ ତଂ, ସମଣାତିଆଦିମାହ। ଚିତ୍ତଂ ୱା ତେ ଖିପିସ୍ସାମୀତି ଯେସଞ୍ହି ଅମନୁସ୍ସା ଚିତ୍ତଂ ଖିପିତୁକାମା ହୋନ୍ତି, ତେସଂ ସେତମୁଖଂ ନୀଲୋଦରଂ ସୁରତ୍ତହତ୍ଥପାଦଂ ମହାସୀସଂ ପଜ୍ଜଲିତନେତ୍ତଂ ଭେରୱଂ ୱା ଅତ୍ତଭାୱଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତି, ଭେରୱଂ ୱା ସଦ୍ଦଂ ସାୱେନ୍ତି, କଥେନ୍ତାନଂଯେୱ ୱା ମୁଖେ ହତ୍ଥଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ହଦଯଂ ମଦ୍ଦନ୍ତି, ତେନ ତେ ସତ୍ତା ଉମ୍ମତ୍ତକା ହୋନ୍ତି ଖିତ୍ତଚିତ୍ତା। ତଂ ସନ୍ଧାଯେୱମାହ। ପାରଗଙ୍ଗାଯାତି ଦ୍ୱୀସୁ ପାଦେସୁ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଆୱିଞ୍ଛେତ୍ୱା ଯଥା ନ ପୁନାଗଚ୍ଛସି, ଏୱଂ ପାରଂ ୱା ଗଙ୍ଗାଯ ଖିପିସ୍ସାମୀତି ୱଦତି। ସଦେୱକେତିଆଦି ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ। ପୁଚ୍ଛ ଯଦାକଙ୍ଖସୀତି ଯଂକିଞ୍ଚି ଆକଙ୍ଖସି, ତଂ ସବ୍ବଂ ପୁଚ୍ଛ, ଅସେସଂ ତେ ବ୍ୟାକରିସ୍ସାମୀତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁପୱାରଣଂ ପୱାରେତି।

କୁତୋନିଦାନାତି କିଂନିଦାନା, କିଂପଚ୍ଚଯାତି ଅତ୍ଥୋ? କୁମାରକା ଧଙ୍କମିୱୋସ୍ସଜନ୍ତୀତି ଯଥା କୁମାରକା କାକଂ ଗହେତ୍ୱା ଓସ୍ସଜନ୍ତି ଖିପନ୍ତି, ଏୱଂ ପାପୱିତକ୍କା କୁତୋ ସମୁଟ୍ଠାଯ ଚିତ୍ତଂ ଓସ୍ସଜନ୍ତୀତି ପୁଚ୍ଛତି?

ଇତୋନିଦାନାତି ଅଯଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ ନିଦାନଂ ଏତେସନ୍ତି ଇତୋ ନିଦାନା। ଇତୋଜାତି ଇତୋ ଅତ୍ତଭାୱତୋ ଜାତା। ଇତୋ ସମୁଟ୍ଠାଯ ମନୋୱିତକ୍କାତି ଯଥା ଦୀଘସୁତ୍ତକେନ ପାଦେ ବଦ୍ଧଂ କାକଂ କୁମାରକା ତସ୍ସ ସୁତ୍ତପରିଯନ୍ତଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଯଂ ୱେଠେତ୍ୱା ଓସ୍ସଜନ୍ତି, ସୋ ଦୂରଂ ଗନ୍ତ୍ୱାପି ପୁନ ତେସଂ ପାଦମୂଲେଯେୱ ପତତି, ଏୱମେୱ ଇତୋ ଅତ୍ତଭାୱତୋ ସମୁଟ୍ଠାଯ ପାପୱିତକ୍କା ଚିତ୍ତଂ ଓସ୍ସଜନ୍ତି।

ସ୍ନେହଜାତି ତଣ୍ହାସିନେହତୋ ଜାତା। ଅତ୍ତସମ୍ଭୂତାତି ଅତ୍ତନି ସମ୍ଭୂତା। ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସେୱ ଖନ୍ଧଜାତି ନିଗ୍ରୋଧଖନ୍ଧେ ଜାତା ପାରୋହା ୱିଯ। ପୁଥୂତି ବହୂ ଅନେକପ୍ପକାରା ପାପୱିତକ୍କା ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତକିଲେସା ଚ। ୱିସତ୍ତାତି ଲଗ୍ଗା ଲଗ୍ଗିତା। କାମେସୂତି ୱତ୍ଥୁକାମେସୁ। ମାଲୁୱାୱ ୱିତତା ୱନେତି ଯଥା ୱନେ ମାଲୁୱା ଲତା ଯଂ ରୁକ୍ଖଂ ନିସ୍ସାଯ ଜାଯତି, ତଂ ମୂଲତୋ ଯାୱ ଅଗ୍ଗା, ଅଗ୍ଗତୋ ଯାୱ ମୂଲା ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଂସିବ୍ବିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ଓତତୱିତତା ତିଟ୍ଠତି। ଏୱଂ ୱତ୍ଥୁକାମେସୁ ପୁଥୂ କିଲେସକାମା ୱିସତ୍ତା, ପୁଥୂ ୱା ସତ୍ତା ତେହି କିଲେସକାମେହି ୱତ୍ଥୁକାମେସୁ ୱିସତ୍ତା। ଯେ ନଂ ପଜାନନ୍ତୀତି ଯେ ‘‘ଅତ୍ତସମ୍ଭୂତା’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଜାନନ୍ତି।

ଯତୋନିଦାନନ୍ତି ଯଂ ନିଦାନମସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ ତଞ୍ଚ ଜାନନ୍ତି। ତେ ନଂ ୱିନୋଦେନ୍ତୀତି ତେ ଏୱଂ ଅତ୍ତଭାୱସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚସ୍ସ ନିଦାନଭୂତଂ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ମଗ୍ଗସଚ୍ଚେନ ୱିନୋଦେନ୍ତି। ତେ ଦୁତ୍ତରନ୍ତି ତେ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ ନୀହରନ୍ତା ଇଦଂ ଦୁତ୍ତରଂ କିଲେସୋଘଂ ତରନ୍ତି। ଅତିଣ୍ଣପୁବ୍ବନ୍ତି ଅନମତଗ୍ଗେ ସଂସାରେ ସୁପିନନ୍ତେପି ନ ତିଣ୍ଣପୁବ୍ବଂ। ଅପୁନବ୍ଭୱାଯାତି ଅପୁନବ୍ଭୱସଙ୍ଖାତସ୍ସ ନିରୋଧସଚ୍ଚସ୍ସତ୍ଥାଯ। ଇତି ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପକାସେନ୍ତୋ ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ ଦେସନଂ ନିଟ୍ଠପେସି। ଦେସନାୱସାନେ ସୂଚିଲୋମୋ ତସ୍ମିଂଯେୱ ପଦେସେ ଠିତୋ ଦେସନାନୁସାରେନ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତୋ। ସୋତାପନ୍ନା ଚ ନାମ ନ କିଲିଟ୍ଠତ୍ତଭାୱେ ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ସହ ଫଲପଟିଲାଭେନସ୍ସ ସରୀରେ ସେତକଣ୍ଟପୀଳକସୂଚିଯୋ ସବ୍ବା ପତିତା। ସୋ ଦିବ୍ବୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥୋ ଦିବ୍ବୱରଦୁକୂଲୁତ୍ତରାସଙ୍ଗୋ ଦିବ୍ବୱେଠନୱେଠିତୋ ଦିବ୍ବାଭରଣଗନ୍ଧମାଲଧରୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ହୁତ୍ୱା ଭୁମ୍ମଦେୱତାପରିହାରଂ ପଟିଲଭୀତି। ତତିଯଂ।

୪। ମଣିଭଦ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୮। ଚତୁତ୍ଥେ ସୁଖମେଧତୀତି, ସୁଖଂ ପଟିଲଭତି। ସୁୱେ ସେଯ୍ୟୋତି ସୁୱେ ସୁୱେ ସେଯ୍ୟୋ, ନିଚ୍ଚମେୱ ସେଯ୍ୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱେରା ନ ପରିମୁଚ୍ଚତୀତି ଅହଂ ସତିମାତି ଏତ୍ତକେନ ୱେରତୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ସାତି ଯସ୍ସ ଅରହତୋ। ଅହିଂସାଯାତି କରୁଣାଯ ଚେୱ କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗେ ଚ। ମେତ୍ତଂସୋତି ସୋ ମେତ୍ତଞ୍ଚେୱ ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗଞ୍ଚ ଭାୱେତି। ଅଥ ୱା ଅଂସୋତି କୋଟ୍ଠାସୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ମେତ୍ତା ଅଂସୋ ଏତସ୍ସାତି ମେତ୍ତଂସୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯସ୍ସ ଅରହତୋ ସବ୍ବକାଲଂ ଅହିଂସାଯ ରତୋ ମନୋ, ଯସ୍ସ ଚ ସବ୍ବଭୂତେସୁ ମେତ୍ତାକୋଟ୍ଠାସୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ କେନଚି ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱେରଂ ନାମ ନତ୍ଥି ଯକ୍ଖାତି। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ସାନୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୩୯। ପଞ୍ଚମେ ଯକ୍ଖେନ ଗହିତୋ ହୋତୀତି ସୋ କିର ତସ୍ସା ଉପାସିକାଯ ଏକପୁତ୍ତକୋ। ଅଥ ନଂ ସା ଦହରକାଲେଯେୱ ପବ୍ବାଜେସି। ସୋ ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୀଲୱା ଅହୋସି ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ, ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯଆଗନ୍ତୁକାଦୀନଂ ୱତ୍ତଂ କତମେୱ ହୋତି, ମାସସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀଦିୱସେ ପାତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ଉଦକମାଳକେ ଉଦକଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଧମ୍ମସ୍ସୱନଗ୍ଗଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦୀପଂ ଜାଲେତ୍ୱା ମଧୁରସ୍ସରେନ ଧମ୍ମସ୍ସୱନଂ ଘୋସେତି। ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସ

ଥାମଂ ଞତ୍ୱା ''ସରଭାଣଂ ଭଣ, ସାମଣେରା''ତି ଅଜ୍ଝେସନ୍ତି। ସୋ ''ମୟ୍ହଂ ହଦୟୱାତୋ ରୁଜତି, କାସୋ ୱା ବାଧତୀ''ତି କିଞ୍ଚି ପଚ୍ଚାହାରଂ ଅକତ୍ୱା ଧମ୍ମାସନଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଆକାସଗଙ୍ଗଂ ଓତାରେନ୍ତୋ ୱିୟ ସରଭାଣଂ ୱତ୍ୱା ଓତରନ୍ତୋ – ''ମୟ୍ହଂ ମାତାପିତୂନମ୍ପି ଇମସ୍ମିଂ ସରଭଞ୍ଞେ ପତ୍ତୀ''ତି ୱଦତି। ତସ୍ସ ମନୁସ୍ସା ମାତାପିତରୋ ପତ୍ତିୟା ଦିନ୍ନଭାୱଂ ନ ଜାନନ୍ତି। ଅନନ୍ତରତ୍ତଭାୱେ ପନସ୍ସ ମାତା ୟକ୍ଖିନୀ ଜାତା। ସା ଦେୱତାହି ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତା , ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା – ''ସାମଣେରେନ ଦିନ୍ନପତ୍ତିଂ ଅନୁମୋଦାମି, ତାତା''ତି ୱଦତି। ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ଚ ନାମ ଭିକ୍ଖୂ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ପିୟା ହୋନ୍ତୀତି ତସ୍ମିଂ ସାମଣେରେ ଦେୱତା ସଲଜ୍ଜା ସଗାରୱା ମହାବ୍ରହ୍ମଂ ୱିୟ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଂ ୱିୟ ଚ ନଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ସାମଣେରେ ଗାରୱେନ ତଂ ୟକ୍ଖିନିଂ ଗରୁଂ କତ୍ୱା ପସ୍ସନ୍ତି। ଧମ୍ମସ୍ସୱନୟକ୍ଖସମାଗମାଦୀସୁ ''ସାନୁମାତା ସାନୁମାତା''ତି ୟକ୍ଖିନିୟା ଅଗ୍ଗାସନଂ ଅଗ୍ଗୋଦକଂ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡଂ ଦେନ୍ତି। ମହେସକ୍ଖାପି ୟକ୍ଖା ତଂ ଦିସ୍ୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମନ୍ତି, ଆସନା ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତି।

ଅଥ ଖୋ ସାମଣେରୋ ୱୁଡ୍ଢିମନ୍ୱାୟ ପରିପକ୍କିନ୍ଦ୍ରିୟୋ ଅନଭିରତିପୀଳିତୋ ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପରୂଳ୍ହକେସନଖୋ କିଲିଟ୍ଠନିୱାସନପାରୁପନୋ କସ୍ସଚି ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଏକକୋୱ ମାତୁ ଘରଂ ଗତୋ। ଉପାସିକା ପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା, ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଆହ – ''ତାତ, ତ୍ୱଂ ପୁବ୍ବେ ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟେହି ୱା ଦହରସାମଣେରେହି ୱା ସଦ୍ଧିଂ ଇଧାଗଚ୍ଛସି। କସ୍ମା ଏକକୋୱ ଅଜ୍ଜ ଆଗତୋ''ତି? ସୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭାୱଂ ଆରୋଚେସି। ସଦ୍ଧା ଉପାସିକା ନାନପ୍ପକାରେନ ଘରାୱାସେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଓୱଦମାନାପି ତଂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ, ''ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟପି ସଲ୍ଲକ୍ଖେସ୍ସତୀ''ତି ଅନୁୟୋଜେତ୍ୱାୱ – ''ତିଟ୍ଠ, ତାତ, ୟାୱ ତେ ୟାଗୁଭତ୍ତଂ ସମ୍ପାଦେମି, ୟାଗୁଂ ପିୱିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚସ୍ସ ତେ ମନାପାନି ୱତ୍ଥାନି ନୀହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଆସନଂ ପଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅଦାସି। ନିସୀଦି ସାମଣେରୋ। ଉପାସିକା ମୁହୁତ୍ତେନେୱ ୟାଗୁଖଜ୍ଜକଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅଦାସି। ତତୋ ''ଭତ୍ତଂ ସମ୍ପାଦେସ୍ସାମୀ''ତି ଅୱିଦୂରେ ନିସିନ୍ନା ତଣ୍ଡୁଲେ ଧୋୱତି। ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ସା ୟକ୍ଖିନୀ ''କହଂ ନୁ ଖୋ ସାମଣେରୋ? କିଞ୍ଚି ଭିକ୍ଖାହାରଂ ଲଭତି , ଉଦାହୁ ନୋ''ତି? ଆୱଜ୍ଜମାନା ତସ୍ସ ୱିବ୍ଭମିତୁକାମତାୟ ନିସିନ୍ନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା, ''ମା ହେୱ ଖୋ ମେ ଦେୱତାନଂ ଅନ୍ତରେ ଲଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପାଦେୟ୍ୟ, ଗଚ୍ଛାମିସ୍ସ ୱିବ୍ଭମନେ ଅନ୍ତରାୟଂ କରୋମୀ''ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସରୀରେ ଅଧିମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଗୀୱଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ପାତେସି। ସୋ ଅକ୍ଖୀହି ୱିପରିୱତ୍ତେହି ଖେଳେନ ପଗ୍ଘରନ୍ତେନ ଭୂମିୟଂ ୱିପ୍ଫନ୍ଦତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ୟକ୍ଖେନ ଗହିତୋ ହୋତୀ''ତି।

ଅଭାସୀତି ଉପାସିକା ପୁତ୍ତସ୍ସ ତଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ଦିସ୍ୱା ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଆଲିଙ୍ଗେତ୍ୱା ଊରୂସୁ ନିପଜ୍ଜାପେସି। ସକଲଗାମୱାସିନୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମାଦୀନି କରୋନ୍ତି। ଉପାସିକା ପରିଦେୱମାନା ଇମା ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି।

ପାଟିହାରିୟପକ୍ଖଞ୍ଚାତି ମନୁସ୍ସା ''ଅଟ୍ଠମୀଉପୋସଥସ୍ସ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଞ୍ଚ ଅନୁଗ୍ଗମନଞ୍ଚ କରିସ୍ସାମା''ତି ସତ୍ତମିୟାପି ନୱମିୟାପି ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ସମାଦିୟନ୍ତି, ଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀନଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନାନୁଗ୍ଗମନଂ କରୋନ୍ତା ତେରସିୟାପି ପାଟିପଦେପି ସମାଦିୟନ୍ତି, ''ୱସ୍ସାୱାସସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗମନଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପୱାରଣାନଂ ଅନ୍ତରେ ଅଡ୍ଢମାସଂ ନିବଦ୍ଧୁପୋସଥିକା ଭୱନ୍ତି। ଇଦଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ''ପାଟିହାରିୟପକ୍ଖଞ୍ଚା''ତି। ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତନ୍ତି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗେହି ସୁଟ୍ଠୁ ସମାଗତଂ, ସମ୍ପୟୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତି ସେଟ୍ଠଚରିୟଂ। ନ ତେ ହି ୟକ୍ଖା କୀଳନ୍ତୀତି ନ ତେ ଗହେତ୍ୱା ୟକ୍ଖା କିଳମେନ୍ତି।

ପୁନ ଚାତୁଦ୍ଦସିନ୍ତି ଇମାୟ ଗାଥାୟ ସାମଣେରସ୍ସ କାୟେ ଅଧିମୁତ୍ତା ୟକ୍ଖିନୀ ଆହ। ଆୱି ୱା ୟଦି ୱା ରହୋତି କସ୍ସଚି ସମ୍ମୁଖେ ୱା ପରମ୍ମୁଖେ ୱା। ପମୁତ୍ୟତ୍ଥୀତି ପମୁତ୍ତି ଅତ୍ଥି। ଉପ୍ପଚ୍ଚାପୀତି ଉପ୍ପତିତ୍ୱାପି। ସଚେପି ସକୁଣୋ ୱିୟ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ପଲାୟସି, ତଥାପି ତେ ମୋକ୍ଖୋ ନତ୍ଥୀତି ୱଦତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସାମଣେରଂ ମୁଞ୍ଚି। ସାମଣେରୋ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେସି, ମାତା କେସେ ପକିରିୟ ଅସ୍ସସନ୍ତୀ ପସ୍ସସନ୍ତୀ ରୋଦତି। ସୋ ''ଅମନୁସ୍ସେନ ଗହିତୋମ୍ହୀ''ତି ନ ଜାନାତି। ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପନ ''ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ପୀଠେ ନିସିନ୍ନୋ। ମାତା ମେ ଅୱିଦୂରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲେ ଧୋୱତି। ଇଦାନି ପନମ୍ହି ଭୂମିୟଂ ନିସିନ୍ନୋ, ମାତାପି ମେ ଅସ୍ସସନ୍ତୀ ପସ୍ସସନ୍ତୀ ରୋଦତି, ସକଲଗାମୱାସିନୋପି ସନ୍ନିପତିତା। କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ''ନ୍ତି? ନିପନ୍ନକୋୱ ମତଂ ୱା ଅମ୍ମାତି ଗାଥମାହ।

କାମେଚଜିତ୍ୱାନାତି ଦୁୱିଧେପି କାମେ ପହାୟ। ପୁନରାଗଚ୍ଛତେତି ୱିବ୍ଭମନୱସେନ ଆଗଚ୍ଛତି। ପୁନ ଜୀୱଂ ମତୋ ହି ସୋତି ଉପ୍ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପୁନ ଜୀୱନ୍ତୋପି ସୋ ମତକୋୱ, ତସ୍ମା ତମ୍ପି ରୋଦନ୍ତୀତି ୱଦତି।

ଇଦାନିସ୍ସ ଘରାୱାସେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୀ କୁକ୍କୁଳାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କୁକ୍କୁଳାତି ଘରାୱାସୋ କିର ଉଣ୍ହଟ୍ଠେନ କୁକ୍କୁଳା ନାମ ହୋତି। କସ୍ସ ଉକ୍ଖାପୟାମସେତି – ''ଅଭିଧାୱଥ, ଭଦ୍ଦଂ ତେ ହୋତୂ''ତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱା – ''ୟଂ ତ୍ୱଂ ୱିବ୍ଭମିତୁକାମୋ ୟକ୍ଖେନ ପାପିତୋ, ଇମଂ ୱିପ୍ପକାରଂ କସ୍ସ ମୟଂ ଉକ୍ଖାପୟାମ ନିକ୍ଖାପୟାମ ଆରୋଚୟାମା''ତି ୱଦତି। ପୁନ ଡୟ୍ହିତୁମିଚ୍ଛସୀତିଆଦିତ୍ତଘରତୋ ନୀହଟଭଣ୍ଡଂ ୱିୟ ଘରା ନୀହରିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପବ୍ବଜିତୋ ପୁନ ମହାଡାହସଦିସେ ଘରାୱାସେ ଡୟ୍ହିତୁଂ ଇଚ୍ଛସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ମାତରି କଥେନ୍ତିୟା କଥେନ୍ତିୟା ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା,

‘‘ନତ୍ଥି ମଯ୍ହଂ ଗିହିଭାୱେନ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ମାତା ‘‘ସାଧୁ, ତାତା’’ତି ତୁଟ୍ଠା ପଣୀତଭୋଜନଂ ଭୋଜେତ୍ୱା, ‘‘କତି ୱସ୍ସୋସି, ତାତା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ପରିପୁଣ୍ଣୱସ୍ସୋମ୍ହି ଉପାସିକେତି। ‘‘ତେନ ହି, ତାତ, ଉପସମ୍ପଦଂ କରୋହୀ’’ତି ଚୀୱରସାଟକେ ଅଦାସି। ସୋ ତିଚୀୱରଂ କାରାପେତ୍ୱା ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତେପିଟକୋ ହୁତ୍ୱା ସୀଲାଦୀନଂ ଆଗତଟ୍ଠାନେ ତଂ ତଂ ପୂରେନ୍ତୋ ନଚିରସ୍ସେୱ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ମହାଧମ୍ମକଥିକୋ ହୁତ୍ୱା ୱୀସୱସ୍ସସତଂ ଠତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଖୋଭେତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାଯି। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ପିଯଙ୍କରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୪୦। ଛଟ୍ଠେ ଜେତୱନେତି ଜେତୱନସ୍ସ ପଚ୍ଚନ୍ତେ କୋସମ୍ବକକୁଟି ନାମ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ୱିହରତି। ଧମ୍ମପଦାନୀତି ଇଧ ପାଟିଯେକ୍କଂ ସଙ୍ଗହଂ ଆରୁଳ୍ହା ଛଦ୍ଦୀସତିୱଗ୍ଗା ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତା । ତତ୍ର ଥେରୋ ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଅନ୍ତୋୱିହାରେ ନିସିନ୍ନୋ ମଧୁରସ୍ସରେନ ସରଭଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ଅପ୍ପମାଦୱଗ୍ଗଂ ଭାସତି। ଏୱଂ ତୋସେସୀତି ସା କିର ପୁତ୍ତଂ ପିଯଙ୍କରଂ ଅଙ୍କେନାଦାଯ ଜେତୱନସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଭାଗତୋ ପଚ୍ଚାଯ ଗୋଚରଂ ପରିଯେସନ୍ତୀ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ନଗରାଭିମୁଖୀ ହୁତ୍ୱା ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଖେଳସିଙ୍ଘାଣିକଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଭୋଜନାନି ପରିଯେସମାନା ଥେରସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ମଧୁରସ୍ସରଂ ଅସ୍ସୋସି। ତସ୍ସା ସୋ ସଦ୍ଦୋ ଛୱିଆଦୀନି ଛେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଆହଚ୍ଚ ହଦଯଙ୍ଗମନୀଯୋ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସା ଗୋଚରପରିଯେସନେ ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଓହିତସୋତା ଧମ୍ମମେୱ ସୁଣନ୍ତୀ ଠିତା। ଯକ୍ଖଦାରକସ୍ସ ପନ ଦହରତାଯ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେ ଚିତ୍ତଂ ନତ୍ଥି। ସୋ ଜିଘଚ୍ଛାଯ ପୀଳିତତ୍ତା, ‘‘କସ୍ମା ଅମ୍ମା ଗତଗତଟ୍ଠାନେ ଖାଣୁକୋ ୱିଯ ତିଟ୍ଠସି? ନ ମଯ୍ହଂ ଖାଦନୀଯଂ ୱା ଭୋଜନୀଯଂ ୱା ପରିଯେସସୀ’’ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ମାତରଂ ଚୋଦେତି। ସା ‘‘ଧମ୍ମସ୍ସୱନସ୍ସ ମେ ଅନ୍ତରାଯଂ କରୋତୀ’’ତି ପୁତ୍ତକଂ ‘‘ମା ସଦ୍ଦଂ କରି, ପିଯଙ୍କରା’’ତି ଏୱଂ ତୋସେସି। ତତ୍ଥ ମା ସଦ୍ଦଂ କରୀତି ସଦ୍ଦଂ ମା କରି।

ପାଣେସୁ ଚାତି ଗାଥାଯ ସା ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ସମାଦିଣ୍ଣଂ ପଞ୍ଚସୀଲଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ସଂଯମାମସେତି ସଂଯମାମ ସଂଯତା ହୋମ। ଇମିନା ପାଣାତିପାତା ୱିରତି ଗହିତା, ଦୁତିଯପଦେନ ମୁସାୱାଦା ୱିରତି, ତତିଯପଦେନ ସେସା ତିସ୍ସୋ ୱିରତିଯୋ। ଅପି ମୁଚ୍ଚେମ ପିସାଚଯୋନିଯାତି ଅପି ନାମ ଯକ୍ଖଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନାନି ପଞ୍ଚ ୱେରାନି ପହାଯ, ଯୋନିସୋ ପଟିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଇମାଯ ଛାତକଦୁବ୍ଭିକ୍ଖାଯ ପିସାଚଯକ୍ଖଯୋନିଯା ମୁଚ୍ଚେମ, ତାତାତି ୱଦତି। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ପୁନବ୍ବସୁସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୪୧। ସତ୍ତମେ ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନାତି କତରସମଯେନ? ସୂରିଯସ୍ସ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମନସମଯେନ। ତଦା କିର ଭଗୱା ପଚ୍ଛାଭତ୍ତେ ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ନ୍ହାନକୋଟ୍ଠକେ ନ୍ହତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିପରିୱେଣେ ପଞ୍ଞତ୍ତୱରବୁଦ୍ଧାସନେ ପୁରତ୍ଥିମଲୋକଧାତୁଂ ଓଲୋକଯମାନୋ ନିସୀଦି। ଅଥେକଚାରିକଦ୍ୱିଚାରିକାଦଯୋ ପଂସୁକୂଲିକପିଣ୍ଡପାତିକଭିକ୍ଖୂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ଦସବଲଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ରତ୍ତସାଣିଯା ପରିକ୍ଖିପମାନା ୱିଯ ନିସୀଦିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତ୍ଥା ନିବ୍ବାନପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସି।

ଏୱଂ ତୋସେସୀତି ସା କିର ଧୀତରଂ ଅଙ୍କେନାଦାଯ ପୁତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗୁଲିଯା ଗହେତ୍ୱା ଜେତୱନପିଟ୍ଠିଯଂ ପାକାରପରିକ୍ଖେପସମୀପେ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଖେଳସିଙ୍ଘାଣିକଂ ପରିଯେସମାନା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଜେତୱନଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଂ ସମ୍ପତ୍ତା। ଭଗୱତୋ ଚ, ‘‘ଆନନ୍ଦ, ପତ୍ତଂ ଆହର, ଚୀୱରଂ ଆହର, ୱିଘାସାଦାନଂ ଦାନଂ ଦେହୀ’’ତି କଥେନ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ ସମନ୍ତା ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥମତ୍ତମେୱ ଗଣ୍ହାତି। ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ସଚେପି ଚକ୍କୱାଳପରିଯନ୍ତଂ କତ୍ୱା ପରିସା ନିସୀଦତି, ଯଥା ପରିସଂ ଗଚ୍ଛତି, ବହିପରିସାଯ ଏକଙ୍ଗୁଲିମତ୍ତମ୍ପି ନ ନିଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ‘‘ମା ଅକାରଣା ମଧୁରସଦ୍ଦୋ ନସ୍ସୀ’’ତି। ତତ୍ରାଯଂ ଯକ୍ଖିନୀ ବହିପରିସାଯ ଠିତା ସଦ୍ଦଂ ନ ସୁଣାତି, ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠିତାଯ ପନସ୍ସା ମହତିଯା ବୁଦ୍ଧୱୀଥିଯା ଅଭିମୁଖେ ଠିତା ଗନ୍ଧକୁଟି ପଞ୍ଞାଯି। ସା ନିୱାତେ ଦୀପସିଖା ୱିଯ ବୁଦ୍ଧଗାରୱେନ ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚାଦିରହିତଂ ନିଚ୍ଚଲଂ ପରିସଂ ଦିସ୍ୱା – ‘‘ନୂନ ମେତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ଭାଜନୀଯଭଣ୍ଡଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଯତୋ ଅହଂ ସପ୍ପିତେଲମଧୁଫାଣିତାଦୀସୁ କିଞ୍ଚିଦେୱ ପତ୍ତତୋ ୱା ହତ୍ଥତୋ ୱା ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ ଭୂମିଯଂ ୱା ପନ ପତିତଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅନ୍ତୋୱିହାରଂ ପାୱିସି। ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଅୱରୁଦ୍ଧକାନଂ ନିୱାରଣତ୍ଥାଯ ଠିତା ଆରକ୍ଖଦେୱତା ଯକ୍ଖିନିଯା ଉପନିସ୍ସଯଂ ଦିସ୍ୱା ନ ନିୱାରେସି। ତସ୍ସା ସହ ପରିସାଯ ଏକୀଭାୱଗମନେନେୱ ମଧୁରସ୍ସରୋ ଛୱିଆଦୀନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଆହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥାଯ ନିଚ୍ଚଲଂ ଠିତଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ପୁତ୍ତକା ଚୋଦଯିଂସୁ। ସା ‘‘ଧମ୍ମସ୍ସୱନସ୍ସ ମେ ଅନ୍ତରାଯଂ କରୋନ୍ତୀ’’ତି ପୁତ୍ତକେ ତୁଣ୍ହୀ ଉତ୍ତରିକେ ହୋହୀତି ଏୱଂ ତୋସେସି।

ତତ୍ଥ ଯାୱାତି ଯାୱ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାମି, ତାୱ ତୁଣ୍ହୀ ହୋହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବଗନ୍ଥପ୍ପମୋଚନନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ ଆଗମ୍ମ ସବ୍ବେ ଗନ୍ଥା ପମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଂ ସବ୍ବଗନ୍ଥପ୍ପମୋଚନନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅତିୱେଲାତି ୱେଲାତିକ୍କନ୍ତା ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତା। ପିଯାଯନାତି ମଗ୍ଗନା ପତ୍ଥନା। ତତୋ ପିଯତରନ୍ତି ଯା ଅଯଂ ଅସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ମଗ୍ଗନା ପତ୍ଥନା, ଇଦଂ ମଯ୍ହଂ ତତୋ ପିଯତରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପିଯତରାତି ୱା ପାଠୋ। ପାଣିନନ୍ତି ଯଥା ପାଣୀନଂ ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେତି। କେ ମୋଚେତୀତି?

ପାଣିନେତି ଆହରିତ୍ୱା ଓଉଙ୍କ। ଯଂ ଧମ୍ମଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧନ୍ତି, ଯଂ ଧମ୍ମଂ ଭଗଓ୍ୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ। ତୁଣ୍ହୀଭୂତାଯମୁତ୍ତରାତି ନ କେଓ୍ୱଲଂ ଅହମେଓ୍ୱ, ଅଯଂ ମେ ଭଗିନୀ ଉତ୍ତରାପି ତୁଣ୍ହୀଭୂତାତି ଓ୍ୱଦତି। ସବ୍ବମ୍ପସ୍ସ ଅନଞ୍ଞାଯାତି, ଅମ୍ମ, ମଯଂ ପୁବ୍ବେପି ଇମଂ ସବ୍ବମ୍ପମେଓ୍ୱ ଅଜାନିତ୍ୱା ଇଦାନି ଇଦଂ ଖୁପ୍ପିପାସାଦିଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭଓ୍ୱନ୍ତା ଦୁକ୍ଖଂ ଚରାମ ଓ୍ୱିହରାମ।

ଚକ୍ଖୁମାତି ପଞ୍ଚହି ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମା। ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋଯେଓ୍ୱ ଭଗଓ୍ୱା ପରିସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖଯମାନୋ ତସ୍ସା ଯକ୍ଖିନିଯା ଚେଓ୍ୱ ଯକ୍ଖଦାରକସ୍ସ ଚ ସୋତାପତ୍ତିଫଲସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯଂ ଦିସ୍ୱା ଦେସନଂ ଓ୍ୱିନିଓ୍ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ଚତୁସଚ୍ଚକଥଂ ଦୀପେତି, ତଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେଓ୍ୱ ଦେସେ ଠିତା ଯକ୍ଖିନୀ ସଦ୍ଧିଂ ପୁତ୍ତେନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତା। ଧୀତୁଯାପି ପନସ୍ସା ଉପନିସ୍ସଯୋ ଅତ୍ଥି, ଅତିଦହରତ୍ତା ପନ ଦେସନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନାସକ୍ଖି।

ଇଦାନି ସା ଯକ୍ଖିନୀ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୀ ସାଧୁ ଖୋ ପଣ୍ଡିତୋ ନାମାତିଆଦିମାହ। ଅଜ୍ଜାହମ୍ହି ସମୁଗ୍ଗତାତି ଅହମ୍ହି ଅଜ୍ଜ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୋ ଉଗ୍ଗତା ସମୁଗ୍ଗତା ସାସନେ ଓ୍ୱା ଉଗ୍ଗତା ସମୁଗ୍ଗତା, ତ୍ୱମ୍ପି ସୁଖୀ ହୋହୀତି। ଦିଟ୍ଠାନୀତି ମଯା ଚ ତଯା ଚ ଦିଟ୍ଠାନି। ଉତ୍ତରାପି ସୁଣାତୁ ମେତି, ''ଅମ୍ହାକଂ ଚତୁସଚ୍ଚପଟିଓ୍ୱେଧଭାଓ୍ୱଂ, ଧୀତା ମେ ଉତ୍ତରାପି, ସୁଣାତୂ''ତି ଓ୍ୱଦତି। ସହ ସଚ୍ଚପଟିଓ୍ୱେଧେନେଓ୍ୱ ସାପି ସୂଚିଲୋମୋ ଓ୍ୱିଯ ସଙ୍କଂ ସେତକଣ୍ଟକଚ୍ଛୁଆଦିଭାଓ୍ୱଂ ପହାଯ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ପଟିଲଭତି ସଦ୍ଧିଂ ପୁତ୍ତେନ। ଧୀତା ପନସ୍ସା ଯଥା ନାମ ଲୋକେ ମାତାପିତୂହି ଇସ୍ସରିଯେ ଲଦ୍ଧେ ପୁତ୍ତାନମ୍ପି ତଂ ହୋତି, ଏଓ୍ୱଂ ମାତୁ-ଆନୁଭାଓ୍ୱେନେଓ୍ୱ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଲଭି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚ ସା ସଦ୍ଧିଂ ପୁତ୍ତକେହି ଗନ୍ଧକୁଟିସମୀପରୁକ୍ଖେଯେଓ୍ୱ ନିଓ୍ୱାସରୁକ୍ଖଂ ଲଭିତ୍ୱା ସାଯଂ ପାତଂ ବୁଦ୍ଧଦସ୍ସନଂ ଲଭମାନା ଧମ୍ମଂ ସୁଣମାନା ଦୀଘରତ୍ତଂ ତତ୍ଥେଓ୍ୱ ଓ୍ୱସି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ସୁଦତ୍ତସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୪୨। ଅଟ୍ଠମେ କେନଚିଦେଓ୍ୱ କରଣୀଯେନାତି ଓ୍ୱାଣିଜ୍ଜକମ୍ମଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଚ ରାଜଗହସେଟ୍ଠି ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଭଗିନିପତିକା ହୋନ୍ତି। ଯଦା ରାଜଗହେ ଉଟ୍ଠାନକଭଣ୍ଡକଂ ମହଗ୍ଘଂ ହୋତି, ତଦା ରାଜଗହସେଟ୍ଠି ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସକଟସତେହି ସାଓ୍ୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯୋଜନମତ୍ତେ ଠିତୋ ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାଓ୍ୱଂ ଜାନାପେତି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ମହାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଏକଯାନଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସାଓ୍ୱତ୍ଥିଂ ପଓ୍ୱିସତି। ସୋ ସଚେ ଭଣ୍ଡଂ ଲହୁକଂ ଓ୍ୱିକ୍କୀଯତି, ଓ୍ୱିକ୍କିଣାତି। ନୋ ଚେ, ଭଗିନିଘରେ ଠପେତ୍ୱା ପକ୍କମତି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋପି ତଥେଓ୍ୱ କରୋତି। ସ୍ୱାଯଂ ତଦାପି ତେନେଓ୍ୱ କରଣୀଯେନ ଅଗମାସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ।

ତଂ ଦିଓ୍ୱସଂ ପନ ରାଜଗହସେଟ୍ଠି ଯୋଜନମତ୍ତେ ଠିତେନ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ଆଗତଭାଓ୍ୱଜାନନତ୍ଥଂ ପେସିତଂ ପଣ୍ଣଂ ନ ସୁଣି, ଧମ୍ମସ୍ସଓ୍ୱନତ୍ଥାଯ ଓ୍ୱିହାରଂ ଅଗମାସି। ସୋ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ସ୍ୱାତନାଯ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଘରେ ଉଦ୍ଧନଖଣାପନଦାରୁଫାଲନାଦୀନି କାରେସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋପି ''ଇଦାନି ମଯ୍ହଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କରିସ୍ସତି, ଇଦାନି କରିସ୍ସତୀ''ତି ଘରଦ୍ୱାରେପି ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଘରଂ ପଓ୍ୱିଟ୍ଠୋ ପଟିସନ୍ଥାରମ୍ପି ନ ବହୁଂ ଅଲତ୍ଥ। ''କିଂ, ମହାସେଟ୍ଠି, କୁସଲଂ ଦାରକରୂପାନଂ? ନସି ମଗ୍ଗେ କିଲନ୍ତୋ''ତି? ଏତ୍ତକୋଓ୍ୱ ପଟିସନ୍ଥାରୋ ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ସ ମହାବ୍ୟାପାରଂ ଦିସ୍ୱା, ''କିଂ ନୁ ତେ, ଗହପତି, ଆଓ୍ୱାହୋ ଓ୍ୱା ଭଓ୍ୱିସ୍ସତୀ''ତି? ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳଓ୍ୱ। ୩୦୪) ଆଗତନଯେନେଓ୍ୱ କଥଂ ପଓ୍ୱତ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ସ ମୁଖତୋ ବୁଦ୍ଧସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚଓ୍ୱଣ୍ଣଂ ପୀତିଂ ପଟିଲଭି। ସା ତସ୍ସ ସୀସେନ ଉଟ୍ଠାଯ ଯାଓ୍ୱ ପାଦପିଟ୍ଠିଯା, ପାଦପିଟ୍ଠିଯା ଉଟ୍ଠାଯ ଯାଓ୍ୱ ସୀସା ଗଚ୍ଛତି, ଉଭତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ମଜ୍ଝେ ଓସରତି, ମଜ୍ଝେ ଉଟ୍ଠାଯ ଉଭତୋ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ପୀତିଯା ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟ୍ଠୋ, ''ବୁଦ୍ଧୋତି ତ୍ୱଂ, ଗହପତି, ଓ୍ୱଦେସି? ବୁଦ୍ଧୋ ତାହଂ, ଗହପତି, ଓ୍ୱଦାମୀ''ତି ଏଓ୍ୱଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା, ''ଘୋସୋପି ଖୋ ଏସୋ ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଲୋକସ୍ମିଂ ଯଦିଦଂ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି ଆହ। ଇଦଂ ସନ୍ଧାଯ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ''ଅସ୍ସୋସି ଖୋ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ, ଗହପତି, ବୁଦ୍ଧୋ କିର ଲୋକେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତି।

ଏତଦହୋସି ଅକାଲୋ ଖୋ ଅଜ୍ଜାତି ସୋ କିର ତଂ ସେଟ୍ଠିଂ ପୁଚ୍ଛି, ''କୁହିଂ ଗହପତି ସତ୍ଥା ଓ୍ୱିହରତୀ''ତି? ଅଥସ୍ସ ସୋ – ''ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଦୁରାସଦା ଆସୀଓ୍ୱିସସଦିସା ହୋନ୍ତି, ସତ୍ଥା ସିଓ୍ୱଥିକାଯ ଓ୍ୱସତି, ନ ସକ୍କା ତତ୍ଥ ତୁମ୍ହାଦିସେହି ଇମାଯ ଓ୍ୱେଲାଯ ଗନ୍ତୁ''ନ୍ତି ଆଚିକ୍ଖି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି। ବୁଦ୍ଧଗତାଯ ସତିଯା ନିପଜ୍ଜୀତି ତଂଦିଓ୍ୱସଂ କିରସ୍ସ ଭଣ୍ଡସକଟେସୁ ଓ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାକେସୁ ଓ୍ୱା ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ସାଯମାସମ୍ପି ନ ଅକାସି, ସତ୍ତଭୂମିକଂ ପନ ପାସାଦଂ ଆରୁଯ୍ହ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତାଲଙ୍କତଓ୍ୱରସଯନେ ''ବୁଦ୍ଧୋ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋନ୍ତୋଓ୍ୱ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ତେନ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ''ବୁଦ୍ଧଗତାଯ ସତିଯା ନିପଜ୍ଜୀ''ତି।

ରତ୍ତିଯା ସୁଦଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉଟ୍ଠାସି ପଭାତନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋତି ପଠମଯାମେ ତାଓ୍ୱ ଓ୍ୱୀତିଓ୍ୱତ୍ତେ ଉଟ୍ଠାଯ ବୁଦ୍ଧଂ ଅନୁସ୍ସରି, ଅଥସ୍ସ ବଲଓ୍ୱପ୍ପସାଦୋ ଉଦପାଦି, ପୀତିଆଲୋକୋ ଅହୋସି, ସବ୍ବତମଂ ଓ୍ୱିଗଚ୍ଛି, ଦୀପସହସ୍ସୁଜ୍ଜଲଂ ଓ୍ୱିଯ ଚନ୍ଦୁଟ୍ଠାନଂ ସୂରିଯୁଟ୍ଠାନଂ ଓ୍ୱିଯ ଚ ଜାତଂ। ସୋ ''ପପାଦଂ ଆପନ୍ନୋ ଓ୍ୱତମ୍ହି, ସୂରିଯୋ ଉଗ୍ଗତୋ''ତି ଉଟ୍ଠାଯ ଆକାସତଲେ ଠିତଂ ଚନ୍ଦଂ ଉଲ୍ଲୋକେତ୍ୱା ''ଏକୋଓ୍ୱ ଯାମୋ ଗତୋ, ଅଞ୍ଞେ ଦ୍ୱେ ଅତ୍ଥୀ''ତି ପୁନ ପଓ୍ୱିସିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି।

ଏତେନୁପାୟେନ ମଜ୍ଝିମଯାମାୱସାନେପି ପଚ୍ଛିମଯାମାୱସାନେପୀତି ଡିକ୍ଖତୁଂ ଉଟ୍ଠାସି। ପଚ୍ଛିମଯାମାୱସାନେ ପନ ବଲୱପକୂସେଯେୱ ଉଟ୍ଠାଯ ଆକାସତଲଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହାଦ୍ୱାରାଭିମୁଖୋୱ ଅହୋସି, ସତ୍ତଭୂମିକଦ୍ୱାରଂ ସଯମେୱ ୱିୱଟଂ ଅହୋସି। ସୋ ପାସାଦା ଓରୁଯ୍ହ ଅନ୍ତରୱୀଥିଂ ପଟିପଜ୍ଜି।

ୱିୱରିଂସୂତି ''ଅଯଂ ମହାସେଟ୍ଠି 'ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ଗମିସ୍ସାମୀ'ତି ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ପଠମଦସ୍ସନେନେୱ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ତିଣ୍ଣଂ ରତନାନଂ ଅଗ୍ଗୁପଟ୍ଠାକୋ ହୁତ୍ୱା ଅସଦିସଂ ସଙ୍ଘାରାମଂ କତ୍ୱା ଚାତୁଦ୍ଦିସସ୍ସ ଅରିଯଗଣସ୍ସ ଅନାୱଟଦ୍ୱାରୋ ଭୱିସ୍ସତି, ନ ଯୁତ୍ତମସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିତୁ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୱିୱରିଂସୁ। ଅନ୍ତରଧାଯୀତି ରାଜଗହଂ କିର ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସଂ ଅନ୍ତୋନଗରେ ନୱ କୋଟିଯୋ, ବହିନଗରେ ନୱାତି ତଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଅଟ୍ଠାରସ ମନୁସ୍ସକୋଟିଯୋ ୱସନ୍ତି। ଅୱେଲାଯ ମତମନୁସ୍ସେ ବହି ନୀହରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଅଟ୍ଟାଲକେ ଠତ୍ୱା ବହିଦ୍ୱାରେ ଖିପନ୍ତି। ମହାସେଟ୍ଠି ନଗରତୋ ବହିନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତୋୱ ଅଲ୍ଲସରୀରଂ ପାଦେନ ଅକ୍କମି, ଅପରମ୍ପି ପିଟ୍ଠିପାଦେନ ପହରି। ମକ୍ଖିକା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ପରିକିରିଂସୁ। ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧୋ ନାସପୁଟଂ ଅଭିହନି। ବୁଦ୍ଧପ୍ପସାଦୋ ତନୁତ୍ତଂ ଗତୋ। ତେନସ୍ସ ଆଲୋକୋ ଅନ୍ତରଧାଯି, ଅନ୍ଧକାରୋ ପାତୁରହୋସି। ସଦ୍ଦମନୁସ୍ସାୱେସୀତି ''ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେସ୍ସାମୀ''ତି ସୁୱଣ୍ଣକିଙ୍କିଣିକଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତୋ ୱିଯ ମଧୁରସ୍ସରେନ ସଦ୍ଦଂ ଅନୁସ୍ସାୱେସି।

ସତଂ କଞ୍ଞାସହସ୍ସାନୀତି ପୁରିମପଦାନିପି ଇମିନାୱ ସହସ୍ସପଦେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ବନ୍ଧନୀଯାନି। ଯଥେୱ ହି ସତଂ କଞ୍ଞାସହସ୍ସାନି, ସତଂ ସହସ୍ସାନି ହତ୍ଥୀ, ସତଂ ସହସ୍ସାନି ଅସ୍ସା, ସତଂ ସହସ୍ସାନି ରଥାତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ଏକେକସତସହସ୍ସମେୱ ଦୀପିତଂ। ପଦୱୀତିହାରସ୍ସାତି ପଦୱୀତିହାରୋ ନାମ ସମଗମନେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଦାନଂ ଅନ୍ତରେ ମୁଟ୍ଠିରତନମତ୍ତଂ। କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୋଳସିନ୍ତି ତଂ ଏକଂ ପଦୱୀତିହାରଂ ସୋଳସଭାଗେ କତ୍ୱା ତତୋ ଏକୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ପୁନ ସୋଳସଧା, ତତୋ ଏକୋ ସୋଳସଧାତି ଏୱଂ ସୋଳସ ୱାରେ ସୋଳସଧା ଭିନ୍ନସ୍ସ ଏକୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ସୋଳସିକଲା ନାମ, ତଂ ସୋଳସିକଲଂ ଏତାନି ଚତ୍ତାରି ସତସହସ୍ସାନି ନ ଅଗ୍ଘନ୍ତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସତଂ ହତ୍ଥିସହସ୍ସାନି ସତଂ ଅସ୍ସସହସ୍ସାନି ସତଂ ରଥସହସ୍ସାନି ସତଂ କଞ୍ଞାସହସ୍ସାନି, ତା ଚ ଖୋ ଆମୁକ୍କମଣିକୁଣ୍ଡଲା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପରାଜଧୀତରୋ ୱାତି ଇମସ୍ମା ଏତ୍ତକା ଲାଭା ୱିହାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ସୋଳସିକଲସଙ୍ଖାତେ ପଦେସେ ପୱତ୍ତଚେତନାୱ ଉତ୍ତରିତରାତି। ଇଦଂ ପନ ୱିହାରଗମନଂ କସ୍ସ ୱସେନ ଗହିତନ୍ତି? ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନନ୍ତରାଯେନ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ। ''ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜଂ କରିସ୍ସାମି , ଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମି, ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମି, ଦୀପପୂଜଂ କରିସ୍ସାମି, ସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦସ୍ସାମି, ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ୱା ସରଣେସୁ ୱା ପତିଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ''ତି ଗଚ୍ଛତୋପି ୱସେନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ।

ଅନ୍ଧକାରୋ ଅନ୍ତରଧାଯୀତି ସୋ କିର ଚିନ୍ତେସି – ''ଅହଂ ଏକକୋତି ସଞ୍ଞଂ କରୋମି, ଅନୁଯୁତ୍ତାପି ମେ ଅତ୍ଥି, କସ୍ମା ଭାଯାମୀ''ତି ସୂରୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ବଲୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପସାଦୋ ଉଦପାଦି। ତସ୍ମା ଅନ୍ଧକାରୋ ଅନ୍ତରଧାଯୀତି। ସେସୱାରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅପିଚ ପୁରତୋ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଭିଂସନକେ ସୁସାନମଗ୍ଗେ ଅଟ୍ଠିକସଙ୍ଖଲିକସମଂସଲୋହିତନ୍ତିଆଦୀନି ଅନେକୱିଧାନି କୁଣପାନି ଅଦ୍ଦସ । ସୋଣସିଙ୍ଗାଲାଦୀନଂ ସଦ୍ଦଂ ଅସ୍ସୋସି। ତଂ ସବ୍ବଂ ପରିସ୍ସଯଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ବୁଦ୍ଧଗତଂ ପସାଦଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ଅଗମାସିଯେୱ।

ଏହି ସୁଦତ୍ତାତି ସୋ କିର ସେଟ୍ଠି ଗଚ୍ଛମାନୋୱ ଚିନ୍ତେସି – ''ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ବହୂ ପୂରଣକସ୍ସପାଦଯୋ ତିତ୍ଥିଯା 'ମଯଂ ବୁଦ୍ଧା ମଯଂ ବୁଦ୍ଧା'ତି ୱଦନ୍ତି, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ସତ୍ଥୁ ବୁଦ୍ଧଭାୱଂ ଜାନେଯ୍ୟ''ନ୍ତି? ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ମଯ୍ହଂ ଗୁଣୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ନାମଂ ମହାଜନୋ ଜାନାତି, କୁଲଦତ୍ତିଯଂ ପନ ମେ ନାମଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ମଯା ନ କୋଚି ଜାନାତି। ସଚେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି, କୁଲଦତ୍ତିକନାମେନ ମଂ ଆଲପିସ୍ସତୀ''ତି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ଏୱମାହ।

ପରିନିବ୍ବୁତୋତି କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ। ଆସତ୍ତିଯୋତି ତଣ୍ହାଯୋ। ସନ୍ତିନ୍ତି କିଲେସୱୂପସମଂ। ପପ୍ପୁଯ୍ୟାତି ପତ୍ୱା। ଇଦଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥଂ କଥେତ୍ୱା ମତ୍ଥକେ ଚତ୍ତାରି ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି। ସେଟ୍ଠି ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମହାଦାନଂ ଦାତୁଂ ଆରଭି। ବିମ୍ବିସାରାଦଯୋ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସାସନଂ ପେସେନ୍ତି – ''ତ୍ୱଂ ଆଗନ୍ତୁକୋ, ଯଂ ନପ୍ପହୋତି, ତଂ ଇତୋ ଆହରାପେହୀ''ତି। ସୋ ''ଅଲଂ ତୁମ୍ହେ ବହୁକିଚ୍ଚା''ତି ସବ୍ବେ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ଆନୀତୱିଭୱେନ ସତ୍ତାହଂ ମହାଦାନଂ ଅଦାସି। ଦାନପରିଯୋସାନେ ଚ ଭଗୱନ୍ତଂ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ୱସ୍ସାୱାସଂ ପଟିଜାନାପେତ୍ୱା ରାଜଗହସ୍ସ ଚ ସାୱତ୍ଥିଯା ଚ ଅନ୍ତରେ ଯୋଜନେ ଯୋଜନେ ସତସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସ ୱିହାରେ କାରେନ୍ତୋ ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଜେତୱନମହାୱିହାରଂ କାରେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିଯ୍ୟାଦେସୀତି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ପଠମସୁକ୍କାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୪୩। ନୱମେ ରଥିକାଯ ରଥିକନ୍ତି ଏକଂ ରଥିକଂ ଗହେତ୍ୱା ତତୋ ଅପରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ରଥିକାଯ ରଥିକଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ ନାମ ହୋତି। ସିଙ୍ଘାଟକେପି

ଏସେଓ୍ୱ ନଯୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ରଥିକାତି ରଚ୍ଛା। ସିଙ୍ଘାଟକନ୍ତି ଚତୁକ୍କଂ। କିଂ ମେ କତାତି କିଂ ଇମେ କତା? କିଂ କରୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମଧୁପୀତାଓ୍ୱସେଯରେତି ଗନ୍ଧମଧୁପାନଂ ପୀତା ଓ୍ୱିଯ ସଯନ୍ତି। ଗନ୍ଧମଧୁପାନଂ ପୀତୋ କିର ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଅସଞ୍ଜୀ ହୁତ୍ୱା ସଯତେଓ୍ୱ। ତସ୍ମା ଏଓ୍ୱମାହ।

ତଞ୍ଚ ପନ ଅପ୍ପଟିଓ୍ୱାନୀଯନ୍ତି ତଞ୍ଚ ପନ ଧମ୍ମଂ ଅପ୍ପଟିଓ୍ୱାନୀଯଂ ଦେସେତି। ବାହିରକଞ୍ହି ସୁମଧୁରମ୍ପି ଭୋଜନଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ନ ରୁଚ୍ଚତି, ‘‘ଅପନେଥ, କିଂ ଇମିନା’’ତି? ପଟିଓ୍ୱାନେତବ୍ବଂ ଅପନେତବ୍ବଂ ହୋତି, ନ ଏଓ୍ୱମଯଂ ଧମ୍ମୋ। ଇମଂ ହି ଧମ୍ମଂ ପଣ୍ଡିତା ଓ୍ୱସ୍ସସତମ୍ପି ଓ୍ୱସ୍ସସହସ୍ସମ୍ପି ସୁଣନ୍ତା ତିତ୍ତିଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ଅପ୍ପଟିଓ୍ୱାନୀଯ’’ନ୍ତି। ଅସେଚନକମୋଜଓ୍ୱନ୍ତି ଅନାସିତ୍ତକଂ ଓଜଓ୍ୱନ୍ତଂ। ଯଥା ହି ବାହିରାନି ଅସମ୍ଭିନ୍ନପାଯାସାଦୀନିପି ସପ୍ପିମଧୁସକ୍ଖରାହି ଆସିତ୍ତାନି ଯୋଜିତାନେଓ୍ୱ ମଧୁରାନି ଓଜଓ୍ୱନ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ନ ଏଓ୍ୱମଯଂ ଧମ୍ମୋ। ଅଯଂ ହି ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ମଧୁରୋ ଚେଓ୍ୱ ଓଜଓ୍ୱା ଚ, ନ ଅଞ୍ଞେନ ଉପସିତ୍ତୋ। ତେନାହ ‘‘ଅସେଚନକମୋଜଓ୍ୱ’’ନ୍ତି। ପିଓ୍ୱନ୍ତି ମଞ୍ଞେ ସପ୍ପଞ୍ଞାତି ପଣ୍ଡିତପୁରିସା ପିଓ୍ୱନ୍ତି ଓ୍ୱିଯ। ଓ୍ୱଲାହକମେଓ୍ୱ ପନ୍ଥଗୂତି ଓ୍ୱଲାହକନ୍ତରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୌଦକଂ ଘମ୍ମାଭିତତ୍ତା ପଥିକା ଓ୍ୱିଯ। ନଓ୍ୱମଂ।

୧୦-୧୧। ଦୁତିଯସୁକ୍କାସୁତ୍ତାଦିଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୪୪। ଦସମେ ପୁଞ୍ଞଂ ଓ୍ୱତ ପସଓ୍ୱି ବହୁନ୍ତି ବହୁଂ ଓ୍ୱତ ପୁଞ୍ଞଂ ପସଓ୍ୱତୀତି। ଦସମଂ।

୨୪୫। ଏକାଦସମଂ ଉତ୍ତାନମେଓ୍ୱ। ଏକାଦସମଂ।

୧୨। ଆଳଓ୍ୱକସୁତ୍ତଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୨୪୬। ଦ୍ୱାଦସମେ ଆଳଓ୍ୱିଯନ୍ତି ଆଳଓ୍ୱୀତି ତଂ ରଟ୍ଠମ୍ପି ନଗରମ୍ପି। ତଞ୍ଚ ଭଓ୍ୱନଂ ନଗରସ୍ସ ଅଓ୍ୱିଦୂରେ ଗାଓ୍ୱୁତମତ୍ତେ ଠିତଂ। ଭଗଓ୍ୱା ତତ୍ଥ ଓ୍ୱିହରନ୍ତୋ ତଂ ନଗରଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଆଳଓ୍ୱିଯଂ ଓ୍ୱିହରତୀତି ଓ୍ୱୁତ୍ତୋ। ଆଳଓ୍ୱକସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭଓ୍ୱନେତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅଯମନୁପୁବ୍ବିକଥା – ଆଳଓ୍ୱକୋ କିର ରାଜା ଓ୍ୱିଓ୍ୱିଧନାଟକୂପଭୋଗଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଚୋରପଟିବାହନତ୍ଥଂ ପଟିରାଜନିସେଧନତ୍ଥଂ ବ୍ୟାଯାମକରଣତ୍ଥଞ୍ଚ ସତ୍ତମେ ସତ୍ତମେ ଦିଓ୍ୱସେ ମିଗଓ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକଦିଓ୍ୱସଂ ବଲକାଯେନ ସଦ୍ଧିଂ କତିକଂ ଅକାସି – ‘‘ଯସ୍ସ ପସ୍ସେନ ମିଗୋ ପଲାଯତି, ତସ୍ସେଓ୍ୱ ସୋ ଭାରୋ’’ତି। ଅଥ ତସ୍ସେଓ୍ୱ ପସ୍ସେନ ମିଗୋ ପଲାଯି, ଜଓ୍ୱସମ୍ପନ୍ନୋ ରାଜା ଧନୁଂ ଗହେତ୍ୱା ପତ୍ତିକୋଓ୍ୱ ତିଯୋଜନଂ ତଂ ମିଗଂ ଅନୁବନ୍ଧି। ଏଣିମିଗା ଚ ତିଯୋଜନଓ୍ୱେଗା ଏଓ୍ୱ ହୋନ୍ତି। ଅଥ ପରିକ୍ଖୀଣଜଓ୍ୱଂ ତଂ ଉଦକଂ ଓ୍ୱିଯ ପଓ୍ୱିସିତ୍ୱା ଠିତଂ ଓ୍ୱଧିତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧା ଛେତ୍ୱା ଅନତ୍ଥିକୋପି ମଂସେନ ‘‘ନାସକ୍ଖି ମିଗଂ ଗହେତୁ’’ନ୍ତି ଅପଓ୍ୱାଦମୋଚନତ୍ଥଂ କାଜେନାଦାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନଗରସ୍ସାଓ୍ୱିଦୂରେ ବହଲପତ୍ତପଲାସଂ ମହାନିଗ୍ରୋଧଂ ଦିସ୍ୱା ପରିସ୍ସମଓ୍ୱିନୋଦନତ୍ଥଂ ତସ୍ସ ମୂଲମୁପଗତୋ। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ନିଗ୍ରୋଧେ ଆଳଓ୍ୱକୋ ଯକ୍ଖୋ ମହାରାଜସନ୍ତିକା ଭଓ୍ୱନଂ ଲଭିତ୍ୱା ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମଯେ ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଛାଯାଯ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଂ ପଓ୍ୱିଟ୍ଠେ ପାଣିନୋ ଖାଦନ୍ତୋ ପଟିଓ୍ୱସତି। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଖାଦିତୁଂ ଉପଗତୋ। ରାଜା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କତିକଂ ଅକାସି – ‘‘ମୁଞ୍ଚ ମଂ, ଅହଂ ତେ ଦିଓ୍ୱସେ ଦିଓ୍ୱସେ ମନୁସ୍ସଞ୍ଚ ଥାଲିପାକଞ୍ଚ ପେସେସ୍ସାମୀ’’ତି। ଯକ୍ଖୋ – ‘‘ତ୍ୱଂ ରାଜୂପଭୋଗେନ ପମତ୍ତୋ ନ ସରିସ୍ସସି, ଅହଂ ପନ ଭଓ୍ୱନଂ ଅନୁପଗତଞ୍ଚ ଅନନୁଞ୍ଞାତଞ୍ଚ ଖାଦିତୁଂ ନ ଲଭାମି, ସ୍ୱାହଂ ଭଓ୍ୱନ୍ତମ୍ପି ଜୀଯେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ନ ମୁଞ୍ଚି। ରାଜା ‘‘ଯଂ ଦିଓ୍ୱସଂ ନ ପେସେମି, ତଂ ଦିଓ୍ୱସଂ ମଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦା’’ତି ଅତ୍ତାନଂ ଅନୁଜାନିତ୍ୱା ତେନ ମୁତ୍ତୋ ନଗରାଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି।

ବଲକାଯୋ ମଗ୍ଗେ ଖନ୍ଧାଓ୍ୱାରଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତୋ ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା, ‘‘କିଂ, ମହାରାଜ, ଅଯସମତ୍ତଭଯା ଏଓ୍ୱଂ କିଲନ୍ତୋସୀ’’ତି? ଓ୍ୱଦନ୍ତୋ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗହେସି। ରାଜା ତଂ ପଓ୍ୱତ୍ତିଂ ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କତପାତରାସୋ ନଗରଗୁତ୍ତିକଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ନଗରଗୁତ୍ତିକୋ – ‘‘କିଂ, ଦେଓ୍ୱ , କାଲପରିଚ୍ଛେଦୋ କତୋ’’ତି ଆହ? ନ କତୋ ଭଣେତି। ଦୁଟ୍ଠୁ କତଂ, ଦେଓ୍ୱ, ଅମନୁସ୍ସା ହି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନମତ୍ତମେଓ୍ୱ ଲଭନ୍ତି, ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ ପନ ଜନପଦସ୍ସାବାଧୋ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତି, ହୋତୁ ଦେଓ୍ୱ, କିଞ୍ଚାପି ଏଓ୍ୱମକାସି, ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ତ୍ୱଂ ରଜ୍ଜସୁଖମନୁଭୋହି, ଅହମେତ୍ଥ କାତବ୍ବଂ କରିସ୍ସାମୀତି। ସୋ କାଲସ୍ସେଓ୍ୱ ଓ୍ୱୁଟ୍ଠାଯ ବନ୍ଧନାଗାରଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଯେ ଯେ ଓ୍ୱଜ୍ଝା ହୋନ୍ତି, ତେ ତେ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଯୋ ଜୀଓ୍ୱିତତ୍ଥିକୋ, ସୋ ନିକ୍ଖମତୂ’’ତି ଭଣତି। ଯୋ ପଠମଂ ନିକ୍ଖମତି, ତଂ ଗେହଂ ନେତ୍ୱା ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା ଚ ‘‘ଇମଂ ଥାଲିପାକଂ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଦେହୀ’’ତି ପେସେତି। ତଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ପଓ୍ୱିଟ୍ଠମତ୍ତଂଯେଓ୍ୱ ଯକ୍ଖୋ ଭେରଓ୍ୱଂ ଅତ୍ତଭାଓ୍ୱଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ମୂଲକନ୍ଦଂ ଓ୍ୱିଯ ଖାଦି। ଯକ୍ଖାନୁଭାଓ୍ୱେନ କିର ମନୁସ୍ସାନଂ କେସାଦୀନି ଉପାଦାଯ ସକଲସରୀରଂ ନଓ୍ୱନୀତପିଣ୍ଡଂ ଓ୍ୱିଯ ହୋତି, ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭତ୍ତଂ ଗାହାପେତୁଂ ଗତପୁରିସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତା ଯଥାମିତ୍ତଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ତତୋ ପଭୁତି ‘‘ରାଜା ଚୋରେ ଗହେତ୍ୱା ଯକ୍ଖସ୍ସ ଦେତୀ’’ତି ମନୁସ୍ସା ଚୋରକମ୍ମତୋ ପଟିଓ୍ୱିରତା। ତତୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ନଓ୍ୱଚୋରାନଂ ଅଭାଓ୍ୱେନ ପୁରାଣଚୋରାନଞ୍ଚ ପରିକ୍ଖଯେନ ବନ୍ଧନାଗାରାନି ସୁଞ୍ଞାନି ଅହେସୁଂ।

ଅଥ ନଗରଗୁତ୍ତିକୋ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଧନଂ ନଗରରଚ୍ଛାସୁ ଛଡ୍ଡାପେସି ‘‘ଅପ୍ପେୱ ନାମ କୋଚି ଲୋଭେନ ଗଣ୍ହେୟ୍ୟା’’ତି। ତଂ ପାଦେନପି କୋଚି ନଚ୍ଛୁପି। ସୋ ଚୋରେ ଅଲଭନ୍ତୋ ଅମଚ୍ଚାନଂ ଆରୋଚେସି। ଅମଚ୍ଚା ‘‘କୁଲପଟିପାଟିୟା ଏକମେକଂ ଜିଣ୍ଣକଂ ପେସେମ, ସୋ ପକତିୟାପି ମଚ୍ଚୁପଥେ ୱତ୍ତତୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ପିତରଂ ଅମ୍ହାକଂ ପିତାମହଂ ପେସେତୀତି ମନୁସ୍ସା ଖୋଭଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ମା ୱୋ ଏତଂ ରୁଚ୍ଚୀ’’ତି ୱାରେସି। ‘‘ତେନ ହି, ଦେୱ, ଦାରକଂ ପେସେମ ଉତ୍ତାନସେୟ୍ୟକଂ, ତଥାୱିଧସ୍ସ ହି ‘ମାତା ମେ’ତି ‘ପିତା ମେ’ତି ସିନେହୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ରାଜା ଅନୁଜାନି। ତେ ତଥା ଅକଂସୁ। ନଗରେ ଦାରକମାତରୋ ଚ ଦାରକେ ଗହେତ୍ୱା ଗବ୍ଭିନିୟୋ ଚ ପଲାୟିତ୍ୱା ପରଜନପଦେ ଦାରକେ ସଂୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଆନେନ୍ତି। ଏୱଂ ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ଗତାନି।

ତତୋ ଏକଦିୱସଂ ସକଲନଗରଂ ୱିଚିନିତ୍ୱା ଏକମ୍ପି ଦାରକଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ – ‘‘ନତ୍ଥି, ଦେୱ, ନଗରେ ଦାରକୋ ଠପେତ୍ୱା ଅନ୍ତେପୁରେ ତୱ ପୁତ୍ତଂ ଆଳୱକକୁମାର’’ନ୍ତି। ରାଜା ‘‘ୟଥା ମମ ପୁତ୍ତୋ ପିୟୋ, ଏୱଂ ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ, ଅତ୍ତନା ପନ ପିୟତରଂ ନତ୍ଥି, ଗଚ୍ଛଥ ତମ୍ପି ଦତ୍ୱା ମମ ଜୀୱିତଂ ରକ୍ଖଥା’’ତି। ତେନ ଚ ସମୟେନ ଆଳୱକସ୍ସ ମାତା ପୁତ୍ତଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ମଣ୍ଡେତ୍ୱା ଦୁକୂଲଚୁମ୍ବଟକେ କତ୍ୱା ଅଙ୍କେ ସୟାପେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ହୋତି। ରାଜପୁରିସା ରଞ୍ଞୋ ଆଣାୟ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିପ୍ପଲପନ୍ତିୟା ତସ୍ସା ସୋଳସନ୍ନଞ୍ଚ ଦେୱିସହସ୍ସାନଂ ସଦ୍ଧିଂ ଧାତିୟା ତଂ ଆଦାୟ ପକ୍କମିଂସୁ, ‘‘ସ୍ୱେ ୟକ୍ଖଭକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ତଂଦିୱସଞ୍ଚ ଭଗୱା ପଚ୍ଚୂସସମୟଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାୟ ଜେତୱନୱିହାରେ ଗନ୍ଧକୁଟିୟଂ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନା ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦ୍ଦସ ଆଳୱକସ୍ସ କୁମାରସ୍ସ ଅନାଗାମିଫଲୁପ୍ପତ୍ତିୟା ଉପନିସ୍ସୟଂ ୟକ୍ଖସ୍ସ ଚ ସୋତାପତ୍ତିଫଲୁପ୍ପତ୍ତିୟା, ଦେସନାପରିୟୋସାନେ ଚ ଚତୁରାସୀତିପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁପଟିଲାଭସ୍ସାତି। ସୋ ୱିଭାତାୟ ରତ୍ତିୟା ପୁରିମଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ସୁନିଟ୍ଠିତପଚ୍ଛାଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ କାଳପକ୍ଖୁପୋସଥଦିୱସେ ୱତ୍ତମାନେ ଓଗ୍ଗତେ ସୂରିୟେ ଏକୋ ଅଦୁତିୟୋ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ପାଦମଗ୍ଗେନେୱ ସାୱତ୍ଥିତୋ ତିଂସ ୟୋଜନାନି ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ୟକ୍ଖସ୍ସ ଭୱନଂ ପାୱିସି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଆଳୱକସ୍ସ ୟକ୍ଖସ୍ସ ଭୱନେ’’ତି।

କିଂ ପନ ଭଗୱା ୟସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧେ ଆଳୱକସ୍ସ ଭୱନଂ, ତସ୍ସ ମୂଲେ ୱିହାସି, ଉଦାହୁ ଭୱନେୟେୱାତି? ଭୱନେୟେୱ। ୟଥେୱ ହି ୟକ୍ଖା ଅତ୍ତନୋ ଭୱନଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ତଥା ଭଗୱାପି। ସୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୱନଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଦା ଆଳୱକୋ ହିମୱନ୍ତେ ୟକ୍ଖସମାଗମଂ ଗତୋ ହୋତି। ତତୋ ଆଳୱକସ୍ସ ଦ୍ୱାରପାଲୋ ଗଦ୍ରଭୋ ନାମ ୟକ୍ଖୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ‘‘କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ୱିକାଲେ ଆଗତୋ’’ତି ଆହ। ଆମ, ଗଦ୍ରଭ, ଆଗତୋମ୍ହି, ସଚେ ତେ ଅଗରୁ, ୱିହରେୟ୍ୟାମେକରତ୍ତଂ ଆଳୱକସ୍ସ ଭୱନେତି । ନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଗରୁ, ଅପିଚ ଖୋ ସୋ ୟକ୍ଖୋ କକ୍ଖଳୋ ଫରୁସୋ, ମାତାପିତୂନମ୍ପି ଅଭିୱାଦନାଦୀନି ନ କରୋତି, ମା ରୁଚ୍ଚି ଭଗୱତୋ ଇଧ ୱାସୋତି। ଜାନାମି, ଗଦ୍ରଭ, ତସ୍ସ ସଭାୱଂ, ନ କୋଚି ମମନ୍ତରାୟୋ ଭୱିସ୍ସତି। ସଚେ ତେ ଅଗରୁ, ୱିହରେୟ୍ୟାମେକରତ୍ତନ୍ତି।

ଦୁତିୟମ୍ପି ଗଦ୍ରଭୋ ୟକ୍ଖୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ଅଗ୍ଗିତତ୍ତକପାଲସଦିସୋ, ଭନ୍ତେ, ଆଳୱକୋ, ମାତାପିତରୋତି ୱା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାତି ୱା ଧମ୍ମୋତି ୱା ନ ଜାନାତି, ଇଧାଗତାନଂ ପନ ଚିତ୍ତକ୍ଖେପମ୍ପି କରୋତି, ହଦୟମ୍ପି ଫାଲେତି, ପାଦେପି ଗହେତ୍ୱା ପରସମୁଦ୍ଦଂ ୱା ପରଚକ୍କୱାଳଂ ୱା ଖିପତୀ’’ତି। ଦୁତିୟମ୍ପି ଭଗୱା ଆହ – ‘‘ଜାନାମି, ଗଦ୍ରଭ, ସଚେପି ତେ ଅଗରୁ, ୱିହରେୟ୍ୟାମେକରତ୍ତ’’ନ୍ତି। ନ ମେ, ଭନ୍ତେ, ଗରୁ, ଅପିଚ ଖୋ ସୋ ୟକ୍ଖୋ ଅତ୍ତନୋ ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ଅନୁଜାନନ୍ତଂ ମଂ ଜୀୱିତାପି ୱୋରୋପେୟ୍ୟ, ଆରୋଚେମି, ଭନ୍ତେ, ତସ୍ସାତି। ୟଥାସୁଖଂ , ଗଦ୍ରଭ, ଆରୋଚେହୀତି। ‘‘ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ତ୍ୱମେୱ ଜାନାହୀ’’ତି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅଭିୱାଦେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତାଭିମୁଖୋ ପକ୍କାମି। ଭୱନଦ୍ୱାରମ୍ପି ସୟମେୱ ଭଗୱତୋ ୱିୱରମଦାସି। ଭଗୱା ଅନ୍ତୋଭୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୟତ୍ଥ ଅଭିଲକ୍ଖିତେସୁ ମଙ୍ଗଲଦିୱସାଦୀସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆଳୱକୋ ସିରିଂ ଅନୁଭୋତି, ତସ୍ମିଂୟେୱ ଦିବ୍ବରତନମୟେ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣାଭଂ ମୁଞ୍ଚି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ୟକ୍ଖସ୍ସ ଇତ୍ଥିୟୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସମ୍ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ଭଗୱା ‘‘ପୁବ୍ବେ ତୁମ୍ହେ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସୀଲଂ ସମାଦିୟିତ୍ୱା ପୂଜନେୟ୍ୟଂ ପୂଜେତ୍ୱା ଇମଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ତା, ଇଦାନିପି ତଥେୱ କରୋଥ, ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଇସ୍ସାମଚ୍ଛରିୟାଭିଭୂତା ୱିହରଥା’’ତିଆଦିନା ନୟେନ ତାସଂ ପକିଣ୍ଣକଧମ୍ମକଥଂ କଥେସି। ତା ଭଗୱତୋ ମଧୁରନିଗ୍ଘୋସଂ ସୁତ୍ୱା ସାଧୁକାରସହସ୍ସାନି ଦତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ସମ୍ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁୟେୱ। ଗଦ୍ରଭୋପି ହିମୱନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଳୱକସ୍ସାରୋଚେସି – ‘‘ୟଗ୍ଘେ , ମାରିସ, ଜାନେୟ୍ୟାସି ୱିମାନେ ତେ ଭଗୱା ନିସିନ୍ନୋ’’ତି। ସୋ ଗଦ୍ରଭସ୍ସ ସଞ୍ଞଂ ଅକାସି ‘‘ତୁଣ୍ହୀ ହୋହି, ଗନ୍ତ୍ୱା କତ୍ତବ୍ବଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ପୁରିସମାନେନ କିର ଲଜ୍ଜିତୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ‘‘ମା କୋଚି ପରିସମଜ୍ଝେ ସୁଣେୟ୍ୟା’’ତି ଏୱମକାସି।

ତଦା ସାତାଗିରହେମୱତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଜେତୱନେୟେୱ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ୟକ୍ଖସମାଗମଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ସପରିୱାରା ନାନାୟାନେହି ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଆକାସେ ଚ ୟକ୍ଖାନଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ମଗ୍ଗୋ ନତ୍ଥି, ଆକାସଟ୍ଠାନି ୱିମାନାନି ପରିହରିତ୍ୱା ମଗ୍ଗଟ୍ଠାନେନେୱ ମଗ୍ଗୋ ହୋତି। ଆଳୱକସ୍ସ ପନ ୱିମାନଂ ଭୂମଟ୍ଠଂ ସୁଗୁତ୍ତଂ ପାକାରପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ସୁସଂୱିହିତଦ୍ୱାରଅଟ୍ଟାଲକଗୋପୁରଂ ଉପରି କଂସଜାଲସଞ୍ଛନ୍ନଂ ମଞ୍ଜୂସସଦିସଂ ତିୟୋଜନଂ ଉବ୍ବେଧେନ, ତସ୍ସ ଉପରି ମଗ୍ଗୋ ହୋତି। ତେ ତଂ ପଦେସମାଗମ୍ମ ଗନ୍ତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ବୁଦ୍ଧାନଂ ହି ନିସିନ୍ନୋକାସସ୍ସ ଉପରିଭାଗେନ ୟାୱ ଭୱଗ୍ଗା କୋଚି ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ତେ

‘‘କିମିଦ’’ନ୍ତି? ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଆକାସେ ଖିତ୍ତଲେଡ୍ଡୁ ୱିଯ ଓରୁୟ୍ହ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା, ‘‘ଯକ୍ଖସମାଗମଂ ଗଚ୍ଛାମ ଭଗୱା’’ତି ତୀଣି ୱତ୍ଥୂନି ପସଂସନ୍ତା ଯକ୍ଖସମାଗମଂ ଅଗମଂସୁ। ଆଳୱକୋ ତେ ଦିସ୍ୱା, ‘‘ଇଧ ନିସୀଦଥା’’ତି ପଟିକ୍କମ୍ମ ଓକାସମଦାସି। ତେ ଆଳୱକସ୍ସ ନିୱେଦେସୁଂ – ‘‘ଲାଭା ତେ, ଆଳୱକ, ଯସ୍ସ ତେ ଭୱନେ ଭଗୱା ୱିହରତି, ଗଚ୍ଛାୱୁସୋ, ଭଗୱନ୍ତଂ ପଯିରୁପାସସ୍ସୂ’’ତି। ଏୱଂ ଭଗୱା ଭୱନେଯେୱ ୱିହାସି, ନ ଯସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧେ ଆଳୱକସ୍ସ ଭୱନଂ, ତସ୍ସ ମୂଲେତି। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଏକଂ ସମଯଂ ଭଗୱା ଆଳୱିଯଂ ୱିହରତି ଆଳୱକସ୍ସ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭୱନେ’’ତି।

ଅଥ ଖୋ ଆଳୱକୋ…ପେ… ଏତଦୱୋଚ – ‘‘ନିକ୍ଖମ, ସମଣା’’ତି କସ୍ମା ପନାଯଂ ଏତଦୱୋଚ? ରୋସେତୁକାମତାଯ। ତତ୍ରେୱଂ ଆଦିତୋ ପଭୁତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ – ଅଯଂ ହି ଯସ୍ମା ଅସ୍ସଦ୍ଧସ୍ସ ସଦ୍ଧାକଥା ଦୁକ୍କଥା ହୋତି ଦୁସ୍ସୀଲାଦୀନଂ ସୀଲାଦିକଥା ୱିଯ, ତସ୍ମା ତେସଂ ଯକ୍ଖାନଂ ସନ୍ତିକା ଭଗୱତୋ ପସଂସଂ ସୁତ୍ୱାଯେୱ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିତ୍ତଲୋଣସକ୍ଖରା ୱିଯ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ କୋପେନ ତଟତଟାଯମାନହଦଯୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘କୋ ସୋ ଭଗୱା ନାମ, ଯୋ ମମ ଭୱନଂ ପୱିଟ୍ଠୋ’’ତି ଆହ। ତେ ଅହଂସୁ – ‘‘ନ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ, ଜାନାସି ଭଗୱନ୍ତଂ ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥାରଂ, ଯୋ ତୁସିତଭୱନେ ଠିତୋ ପଞ୍ଚମହାୱିଲୋକିତଂ ୱିଲୋକେତ୍ୱା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଯାୱ ଧମ୍ମଚକ୍କପୱତ୍ତନା କଥେନ୍ତା ପଟିସନ୍ଧିଆଦୀସୁ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନି ୱତ୍ୱା, ‘‘ଇମାନିପି ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ, ଅଚ୍ଛରିଯାନି ନାଦ୍ଦସା’’ତି? ଚୋଦେସୁଂ। ସୋ ଦିସ୍ୱାପି କୋଧୱସେନ ‘‘ନାଦ୍ଦସ’’ନ୍ତି ଆହ। ଆୱୁସୋ ଆଳୱକ, ପସ୍ସେଯ୍ୟାସି ୱା ତ୍ୱଂ, ନ ୱା, କୋ ତଯା ଅତ୍ଥୋ ପସ୍ସତା ୱା ଅପସ୍ସତା ୱା? କିଂ ତ୍ୱଂ କରିସ୍ସସି ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥୁନୋ, ଯୋ ତ୍ୱଂ ତଂ ଉପନିଧାଯ ଚଲକ୍କକୁଧ-ମହାଉସଭସମୀପେ ତଦହୁଜାତୱଚ୍ଛକୋ ୱିଯ, ତିଧା ପଭିନ୍ନମତ୍ତୱାରଣସମୀପେ ଭିଙ୍କପୋତକୋ ୱିଯ, ଭାସୁରୱିଲମ୍ବିତକେସରସୋଭିତକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ମିଗରଞ୍ଞୋ ସମୀପେ ଜରସିଙ୍ଗାଲୋ ୱିଯ, ଦିଯଡ୍ଢଯୋଜନସତପୱଡ୍ଢକାଯସୁପଣ୍ଣରାଜସମୀପେ ଛିନ୍ନପକ୍ଖକାକପୋତକୋ ୱିଯ ଖାଯସି, ଗଚ୍ଛ ଯଂ ତେ କରଣୀଯଂ, ତଂ କରୋହୀତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଦୁଟ୍ଠୋ ଆଳୱକୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ମନୋସିଲାତଲେ ୱାମପାଦେନ ଠତ୍ୱା – ‘‘ପସ୍ସଥ ଦାନି ତୁମ୍ହାକଂ ୱା ସତ୍ଥା ମହାନୁଭାୱୋ, ଅହଂ ୱା’’ତି ଦକ୍ଖିଣପାଦେନ ସଟ୍ଠିଯୋଜନମତ୍ତଂ କେଲାସପବ୍ବତକୂଟଂ ଅକ୍କମି। ତଂ ଅଯୋକୂଟପହଟୋ ୱିଯ ନିଦ୍ଧନ୍ତଅଯୋପିଣ୍ଡୋ ପପଟିକାଯୋ ମୁଞ୍ଚି, ସୋ ତତ୍ର ଠତ୍ୱା, ‘‘ଅହଂ ଆଳୱକୋ’’ତି ଉଗ୍ଘୋସେସି। ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ସଦ୍ଦୋ ଫରି।

ଚତ୍ତାରୋ କିର ସଦ୍ଦା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ସୂଯିଂସୁ – ଯଞ୍ଚ ପୁଣ୍ଣକୋ ଯକ୍ଖସେନାପତି ଧନଞ୍ଜଯକୋରବ୍ୟରାଜାନଂ ଜୂତଂ ଜିନିତ୍ୱା ଅପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଜିନି’’ନ୍ତି ଉଗ୍ଘୋସେସି; ଯଞ୍ଚ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ କସ୍ସପଭଗୱତୋ ସାସନେ ଓସକ୍କନ୍ତେ ୱିସ୍ସକମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତଂ ସୁନଖଂ କରିତ୍ୱା – ‘‘ଅହଂ ପାପଭିକ୍ଖୂ ଚ ପାପଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଚ ଉପାସକେ ଚ ଉପାସିକାଯୋ ଚ ସବ୍ବେୱ ଚ ଅଧମ୍ମୱାଦିନୋ ଖାଦାମୀ’’ତି ଉଗ୍ଘୋସାପେସି; ଯଞ୍ଚ କୁସଜାତକେ ପଭାୱତିହେତୁ ସତ୍ତହି ରାଜୂହି ନଗରେ ଉପରୁଦ୍ଧେ ପଭାୱତିଂ ଅତ୍ତନା ସହ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ଆରୋପେତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ – ‘‘ଅହଂ ସୀହସ୍ସରମହାକୁସରାଜା’’ତି ମହାପୁରିସୋ ଉଗ୍ଘୋସେସି; ଯଞ୍ଚ କେଲାସମୁଦ୍ଧନି ଠତ୍ୱା ଆଳୱକୋତି। ତଦା ହି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଉଗ୍ଘୋସିତସଦିସଂ ଅହୋସି। ତିଯୋଜନସହସ୍ସୱିତ୍ଥତୋ ଚ ହିମୱାପି ସଙ୍କମ୍ପି ଯକ୍ଖସ୍ସାନୁଭାୱେନ।

ସୋ ୱାତମଣ୍ଡଲଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି – ‘‘ଏତେନେୱ ସମଣଂ ପଲାପେସ୍ସାମୀ’’ତି । ତେ ପୁରତ୍ଥିମାଦିଭେଦା ୱାତା ସମୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅଡ୍ଢଯୋଜନଯୋଜନଦ୍ୱିଯୋଜନତିଯୋଜନପ୍ପମାଣାନି ପବ୍ବତକୂଟାନି ପଦାଲେତ୍ୱା ୱନଗଚ୍ଛରୁକ୍ଖାଦୀନି ଉମ୍ମୂଲଂ କତ୍ୱା, ଆଳୱିନଗରଂ ପକ୍ଖନ୍ତା ଜିଣ୍ଣହତ୍ଥିସାଲାଦୀନି ଚୁଣ୍ଣେନ୍ତା ଛଦନିଟ୍ଠକା ଆକାସେ ୱିଧମେନ୍ତା। ଭଗୱା ‘‘ମା କସ୍ସଚି ଉପରୋଧୋ ହୋତୂ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାସି। ତେ ୱାତା ଦସବଲଂ ପତ୍ୱା ଚୀୱରକଣ୍ଣମତ୍ତମ୍ପି ଚାଲେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ତତୋ ମହାୱସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ‘‘ଉଦକେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା ସମଣଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି। ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ଉପରୂପରି ସତପଟଲସହସ୍ସପଟଲାଦିଭେଦା ୱଲାହକା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପୱସ୍ସିଂସୁ। ୱୁଟ୍ଠିଧାରାୱେଗେନ ପଥୱୀ ଛିଦ୍ଦା ଅହୋସି। ୱନରୁକ୍ଖାଦୀନଂ ଉପରି ମହୋଘୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ଚୀୱରେ ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୁମତ୍ତମ୍ପି ତେମେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ତତୋ ପାସାଣୱସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ମହନ୍ତାନି ମହନ୍ତାନି ପବ୍ବତକୂଟାନି ଧୂମାଯନ୍ତାନି ପଜ୍ଜଲନ୍ତାନି ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଦସବଲଂ ପତ୍ୱା ଦିବ୍ବମାଲାଗୁଳାନି ସମ୍ପଜ୍ଜିଂସୁ। ତତୋ ପହରଣୱସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ଏକତୋଧାରାଉଭତୋଧାରାଅସିସତ୍ତିଖୁରପ୍ପାଦଯୋ ଧୂମାଯନ୍ତା ପଜ୍ଜଲନ୍ତା ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଦସବଲଂ ପତ୍ୱା ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ଅହେସୁଂ। ତତୋ ଅଙ୍ଗାରୱସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। କିଂସୁକ ୱଣ୍ଣା ଅଙ୍ଗାରା ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ହୁତ୍ୱା ୱିକୀରିଯିଂସୁ। ତତୋ କୁକ୍କୁଳୱସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ଅଚ୍ଚୁଣ୍ହା କୁକ୍କୁଳା ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣଂ ହୁତ୍ୱା ନିପତିଂସୁ। ତତୋ ୱାଲିକୱସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ଅତିସୁଖୁମୱାଲିକା ଧୂମାଯନ୍ତା ପଜ୍ଜଲନ୍ତା ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଦିବ୍ବପୁପ୍ଫାନି ହୁତ୍ୱା ନିପତିଂସୁ। ତତୋ କଲଲୱସ୍ସଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ତଂ କଲଲୱସ୍ସଂ ଧୂମାଯନ୍ତଂ ପଜ୍ଜଲନ୍ତଂ ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଦିବ୍ବଗନ୍ଧଂ ହୁତ୍ୱା ନିପତି। ତତୋ ଅନ୍ଧକାରଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି ‘‘ଭିଂସେତ୍ୱା ସମଣଂ ପଲାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ତଂ ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଅନ୍ଧକାରସଦିସଂ ହୁତ୍ୱା ଦସବଲଂ ପତ୍ୱା ସୂରିଯପ୍ପଭାୱିହତମିୱ ଅନ୍ଧକାରଂ ଅନ୍ତରଧାଯି।

ଏୱଂ ଯକ୍ଖୋ ଇମାହି ନୱହି ୱାତୱସ୍ସପାସାଣପହରଣଙ୍ଗାରକୁକ୍କୁଳୱାଲିକକଲଲନ୍ଧକାରୱୁଟ୍ଠୀହି ଭଗୱନ୍ତଂ ପଲାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ

ନାନାଵିଧପହରଣହତ୍ଥାଯ ଅନେକପ୍ପକାରରୂପଭୂତଗଣସମାକୁଲାଯ ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ ସଯମେଵ ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଭିଗତୋ। ତେ ଭୂତଗଣା ଅନେକପ୍ପକାରେ ଵିକାରେ କତ୍ଵା "ଗଣ୍ହଥ ହନଥା"ତି ଭଗଵତୋ ଉପରି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଵିଯ ହୋନ୍ତି। ଅପିଚ ଖୋ ନିଦ୍ଧନ୍ତଲୋହପିଣ୍ଡଂ ଵିଯ ମକ୍ଖିକା, ଭଗଵନ୍ତଂ ଅଲ୍ଲୀଯିତୁଂ ଅସମତ୍ଥାଵ ଅହେସୁଂ। ଏଵଂ ସନ୍ତେପି ଯଥା ବୋଧିମଣ୍ଡେ ମାରୋ ଆଗତଵେଲାଯମେଵ ନିଵତ୍ତୋ, ତଥା ଅନିଵତ୍ତେତ୍ଵା ଉପଦ୍ଦୃରତ୍ତିମଡ୍ଢଂ ବ୍ଯାକୁଲମକଂସୁ। ଏଵଂ ଉପଦ୍ଦୃରତ୍ତିମଡ୍ଢଂ ଅନେକପ୍ପକାରଵିଭିଂସନକଦସ୍ସନେନପି ଭଗଵନ୍ତଂ ଚାଲେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଆଳଵକୋ ଚିନ୍ତେସି – "ଯଂନୂନାହଂ କେନଚି ଅଜେଯ୍ଯଂ ଦୁସ୍ସାଵୁଧଂ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ଯ"ନ୍ତି।

ଚତ୍ତାରି କିର ଆଵୁଧାନି ଲୋକେ ସେଟ୍ଠାନି – ସକ୍କସ୍ସ ଵଜିରାଵୁଧଂ, ଵେସ୍ସଵଣସ୍ସ ଗଦାଵୁଧଂ, ଯମସ୍ସ ନଯନାଵୁଧଂ, ଆଳଵକସ୍ସ ଦୁସ୍ସାଵୁଧନ୍ତି। ଯଦି ହି ସକ୍କୋ ଦୁଟ୍ଠୋ ଵଜିରାଵୁଧଂ ସିନେରୁମତ୍ଥକେ ପହରେଯ୍ଯ, ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠିସହସ୍ସାଧିକଯୋଜନସତସହସ୍ସଂ ଵିନିଵିଜ୍ଝିତ୍ଵା ହେଟ୍ଠତୋ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯ। ଵେସ୍ସଵଣେନ କୁଜ୍ଝନକାଲେ ଵିସ୍ସଜ୍ଜିତଂ ଗଦାଵୁଧଂ ବହୂନଂ ଯକ୍ଖସହସ୍ସାନଂ ସୀସଂ ପାତେତ୍ଵା ପୁନ ହତ୍ଥପାସଂ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ତିଟ୍ଠତି। ଯମେନ ଦୁଟ୍ଠେନ ନଯନାଵୁଧେନ ଓଲୋକିତମତ୍ତେ ଅନେକାନି କୁମ୍ଭଣ୍ଡସହସ୍ସାନି ତତ୍ତକପାଲେ ତିଲା ଵିଯ ଫରନ୍ତାନି ଵିନସ୍ସନ୍ତି। ଆଳଵକୋ ଦୁଟ୍ଠୋ ସଚେ ଆକାସେ ଦୁସ୍ସାଵୁଧଂ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ଯ, ଦ୍ଵାଦସ ଵସ୍ସାନି ଦେଵୋ ନ ଵସ୍ସେଯ୍ଯ। ସଚେ ପଥଵିଯଂ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ଯ। ସବ୍ବରୁକ୍ଖତିଣାଦୀନି ସୁସ୍ସିତ୍ଵା ଦ୍ଵାଦସଵସ୍ସନ୍ତରେ ନ ପୁନ ଵିରୁହେଯ୍ଯୁଂ। ସଚେ ସମୁଦ୍ଦେ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ଯ, ତତ୍ତକପାଲେ ଉଦକବିନ୍ଦୁ ଵିଯ ସବ୍ବମୁଦକଂ ସୁସ୍ସେଯ୍ଯ। ସଚେ ସିନେରୁସଦିସେପି ପବ୍ବତେ ମୁଞ୍ଚେଯ୍ଯ, ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ ହୁତ୍ଵା ଵିକିରେଯ୍ଯ। ସୋ ଏଵଂ ମହାନୁଭାଵଂ ଦୁସ୍ସାଵୁଧଂ ଉତ୍ତରିସାଟକଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଅଗ୍ଗହେସି। ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ଦସସହସ୍ସୀଲୋକଧାତୁଦେଵତା ଵେଗେନ ସନ୍ନିପତିଂସୁ "ଅଜ୍ଜ ଭଗଵା ଆଳଵକଂ ଦମେସ୍ସତି, ତତ୍ଥ ଧମ୍ମଂ ସୋସ୍ସାମା"ତି ଯୁଦ୍ଧଦସ୍ସନକାମାପି ଦେଵତା ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ଏଵଂ ସକଲମ୍ପି ଆକାସଂ ଦେଵତାହି ପରିପୁଣ୍ଣମହୋସି।

ଅଥ ଆଳଵକୋ ଭଗଵତୋ ସମୀପେ ଉପରୂପରି ଵିଚରିତ୍ଵା ଵତ୍ଥାଵୁଧଂ ମୁଞ୍ଚି। ତଂ ଅସନିଵିଚକ୍କଂ ଵିଯ ଆକାସେ ଭେରଵସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତଂ ଧୂମାଯନ୍ତଂ ପଜ୍ଜଲନ୍ତଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ପତ୍ଵା ଯକ୍ଖମାନମଦ୍ଦନତ୍ଥଂ ପାଦପୁଞ୍ଛନଚୋଳଂ ହୁତ୍ଵା ପାଦମୂଲେ ନିପତି। ଆଳଵକୋ ତଂ ଦିସ୍ଵା ଛିନ୍ନଵିସାଣୋ ଵିଯ ଉସଭୋ ଉଦ୍ଧତଦାଠୋ ଵିଯ ସପ୍ପୋ ନିତ୍ତେଜୋ ନିମ୍ମଦୋ ନିପତିତମାନଦ୍ଧଜୋ ହୁତ୍ଵା ଚିନ୍ତେସି – "ଦୁସ୍ସାଵୁଧମ୍ପି ମେ ସମଣଂ ନାଭିଭୋସି। କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ"ନ୍ତି? "ଇଦଂ କାରଣଂ, ମେତ୍ତାଵିହାରଯୁତ୍ତୋ ସମଣୋ, ହନ୍ଦ ନଂ ରୋସେତ୍ଵା ମେତ୍ତାଯ ଵିଯୋଜେମୀ"ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧେନେତଂ ଵୁତ୍ତଂ – ଅଥ ଖୋ ଆଳଵକୋ ଯକ୍ଖୋ ଯେନ ଭଗଵା...ପେ... ନିକ୍ଖମ ସମଣାତି। ତତ୍ଥାଯମଧିପ୍ପାଯୋ – କସ୍ମା ମଯା ଅନନୁଞ୍ଞାତୋ ମମ ଭଵନଂ ପଵିସିତ୍ଵା ଘରସାମିକୋ ଵିଯ ଇତ୍ଥାଗାରସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋସି? ଅନନୁଯୁତ୍ତମେତଂ ସମଣସ୍ସ ଯଦିଦଂ ଅଦିନ୍ନପରିଭୋଗୋ ଇତ୍ଥିସଂସଗ୍ଗୋ ଚ? ତସ୍ମା ଯଦି ତ୍ଵଂ ସମଣଧମ୍ମେ ଠିତୋ, ନିକ୍ଖମ ସମଣାତି। ଏକେ ପନ – "ଏତାନି ଅଞ୍ଞାନି ଚ ଫରୁସଵଚନାନି ଵତ୍ଵା ଏଵାଯଂ ଏତଦଵୋଚା"ତି ଭଣନ୍ତି।

ଅଥ ଭଗଵା – "ଯସ୍ମା ଥଦ୍ଧୋ ପଟିଥଦ୍ଧଭାଵେନ ଵିନେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ସୋ ହି ପଟିଥଦ୍ଧଭାଵେ କଯିରମାନେ, ସେଯ୍ଯଥାପି ଚଣ୍ଡସ୍ସ କୁକ୍କୁରସ୍ସ ନାସାଯ ପିତ୍ତଂ ଭିନ୍ଦେଯ୍ଯ, ସୋ ଭିଯ୍ଯୋସୋମତ୍ତାଯ ଚଣ୍ଡତରୋ ଅସ୍ସ, ଏଵଂ ଥଦ୍ଧତରୋ ହୋତି, ମୁଦୁନା ପନ ସୋ ସକ୍କା ଵିନେତୁ"ନ୍ତି ଞତ୍ଵା, ସାଧାଵୁସୋତି ପିଯଵଚନେନ ତସ୍ସ ଵଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ଵା ନିକ୍ଖମି। ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ସାଧାଵୁସୋତି ଭଗଵା ନିକ୍ଖମୀତି।

ତତୋ ଆଳଵକୋ – "ସୁବ୍ବଚୋ ଵତାଯଂ ସମଣୋ ଏକଵଚନେନେଵ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ଏଵଂ ନାମ ନିକ୍ଖମେତୁଂ ସୁଖଂ ସମଣଂ ଅକାରଣେନେଵାହଂ ସକଲରତ୍ତିଂ ଯୁଦ୍ଧେନ ଅବ୍ଭୁଯ୍ଯାସି"ନ୍ତି ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ଵା ପୁନ ଚିନ୍ତେସି – "ଇଦାନିପି ନ ସକ୍କା ଜାନିତୁଂ, କିଂ ନୁ ଖୋ ସୁବ୍ବଚତାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଉଦାହୁ କୋଧନୋ । ହନ୍ଦାହଂ ଵୀମଂସାମୀ"ତି। ତତୋ ପଵିସ, ସମଣାତି ଆହ। ଅଥ ସୁବ୍ବଚୋତି ମୁଦୁଭୂତଚିତ୍ତଵଵତ୍ଥାନକରଣତ୍ଥଂ ପୁନ ପିଯଵଚନଂ ଵଦନ୍ତୋ ସାଧାଵୁସୋତି ଭଗଵା ପାଵିସି। ଆଳଵକୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ତମେଵ ସୁବ୍ବଚଭାଵଂ ଵୀମଂସନ୍ତୋ ଦୁତିଯମ୍ପି ତତିଯମ୍ପି ନିକ୍ଖମ ପଵିସାତି ଆହ। ଭଗଵାପି ତଥା ଅକାସି। ଯଦି ନ କରେଯ୍ଯ, ପକତିଯାପି ଥଦ୍ଧଯକ୍ଖସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଥଦ୍ଧତରଂ ହୁତ୍ଵା ଧମ୍ମକଥାଯ ଭାଜନଂ ନ ଭଵେଯ୍ଯ। ତସ୍ମା ଯଥା ନାମ ମାତା ରୋଦନ୍ତଂ ପୁତ୍ତକଂ ଯଂ ସୋ ଇଚ୍ଛତି, ତଂ ଦତ୍ଵା ଵା କତ୍ଵା ଵା ସଞ୍ଞାପେସି ତଥା ଭଗଵା କିଲେସରୋଦନେନ ରୋଦନ୍ତଂ ଯକ୍ଖଂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ ଯଂ ସୋ ଭଣତି, ତଂ ଅକାସି। ଯଥା ଚ ଧାତୀ ଥଞ୍ଞଂ ଅପିଵନ୍ତଂ ଦାରକଂ କିଞ୍ଚି ଦତ୍ଵା ଉପଲାଳେତ୍ଵା ପାଯେତି, ତଥା ଭଗଵା ଯକ୍ଖଂ ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଖୀରଂ ପାଯେତୁଂ ତସ୍ସ ପତ୍ଥିତଵଚନକରଣେନ ଉପଲାଳେନ୍ତୋ ଏଵମକାସି। ଯଥା ଚ ପୁରିସୋ ଲାବୁମ୍ହି ଚତୁମଧୁରଂ ପୂରେତୁକାମୋ ତସ୍ସବ୍ଭନ୍ତରଂ ସୋଧେତି, ଏଵଂ ଭଗଵା ଯକ୍ଖସ୍ସ ଚିତ୍ତେ ଲୋକୁତ୍ତରଚତୁମଧୁରଂ ପୂରେତୁକାମୋ ତସ୍ସବ୍ଭନ୍ତରେ କୋଧମଲଂ ସୋଧେତୁଂ ଯାଵ ତତିଯଂ ନିକ୍ଖମନପଵିସନଂ ଅକାସି।

ଅଥ ଆଳଵକୋ "ସୁବ୍ବଚୋ ଅଯଂ ସମଣୋ 'ନିକ୍ଖମା'ତି ଵୁତ୍ତୋ ନିକ୍ଖମତି, 'ପଵିସା'ତି ଵୁତ୍ତୋ ପଵିସତି। ଯଂନୂନାହଂ ଇମଂ ସମଣଂ ଏଵମେଵ ସକଲରତ୍ତିଂ କିଲମେତ୍ଵା ପାଦେ ଗହେତ୍ଵା ପାରଗଙ୍ଗାଯ ଖିପେଯ୍ଯ"ନ୍ତି? ପାପକଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ଵା ଚତୁତ୍ଥଵାରଂ ଆହ ନିକ୍ଖମ, ସମଣାତି। ତଂ ଞତ୍ଵା ଭଗଵା ନ ଖ୍ଵାହଂ ତନ୍ତି ଆହ। ଏଵଂ ଵା ଵୁତ୍ତେ ତଦୁତ୍ତରିକରଣୀଯଂ ପରିଯେସମାନୋ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସତି। ତଂ ଧମ୍ମକଥାଯ ମୁଖଂ ଭଵିସ୍ସତୀତି ଞତ୍ଵା, ନ ଖ୍ଵାହଂ ତନ୍ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ନ-ଇତି ପଟିକ୍ଖେପୋ। ଖୋତି ଅଵଧାରଣେ। ଅହନ୍ତି ଅତ୍ତନିଦସ୍ସନଂ। ତନ୍ତି ହେତୁଵଚନଂ। ତେନେଵେତ୍ଥ "ଯସ୍ମା ତ୍ଵଂ

ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି, ତସ୍ମା ଅହଂ, ଆୱୁସୋ, ନେୱ ନିକ୍ଖମିସ୍ସାମି, ଯଂ ତେ କରଣୀଯଂ, ତଂ କରୋହୀ''ତି ଏୱମନ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ତତୋ ଆଳୱକୋ ଯସ୍ମା ପୁବ୍ବେପି ଆକାସେନ ଗମନୱେଲାଯ – ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତଂ ସୁୱଣ୍ଣୱିମାନଂ, ଉଦାହୁ ରଜତମଣିୱିମାନାନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ, ହନ୍ଦ ନଂ ପସ୍ସାମା''ତି ଏୱଂ ଅଉନୋ ୱିମାନଂ ଆଗତେ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତେ ତାପସପରିବ୍ବାଜକେ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେ ଚିତ୍ତକ୍ଖେପାଦୀହି ୱିହେଠେତି, ତସ୍ମା ଭଗୱନ୍ତମ୍ପି ତଥା ୱିହେଠେସ୍ସାମୀତି ମଞ୍ଞମାନୋ ପଞ୍ହଂ ତନ୍ତିଆଦିମାହ।

କୁତୋ ପନସ୍ସ ପଞ୍ହାତି ? ତସ୍ସ କିର ମାତାପିତରୋ କସ୍ସପଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ପଯିରୁପାସିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ପଞ୍ହେ ସହ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ଉଗ୍ଗହେସୁଂ। ତେ ଦହରକାଲେ ଆଳୱକଂ ପରିଯାପୁଣାପେସୁଂ; ସୋ କାଲଚ୍ଚଯେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ସମ୍ମୁସ୍ସି। ତତୋ ''ଇମେ ପଞ୍ହାପି ମା ୱିନସ୍ସନ୍ତୂ''ତି ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକେନ ଲେଖାପେତ୍ୱା ୱିମାନେ ନିକ୍ଖିପି। ଏୱମେତେ ପୁଟ୍ଠପଞ୍ହା ବୁଦ୍ଧୱିସଯାୱ ହୋନ୍ତି। ଭଗୱା ତଂ ସୁତ୍ୱା ଯସ୍ମା ବୁଦ୍ଧାନଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଲାଭନ୍ତରାଯୋ ୱା ଜୀୱିତନ୍ତରାଯୋ ୱା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣବ୍ୟାମପ୍ପଭାଦିପଟିଘାତୋ ୱା ନ ସକ୍କା କେନଚି କାତୁଂ, ତସ୍ମା ନଂ ଲୋକେ ଅସାଧାରଣଂ ବୁଦ୍ଧାନୁଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ନ ଖ୍ୱାହଂ ତଂ, ଆୱୁସୋ, ପସ୍ସାମି ସଦେୱକେ ଲୋକେତିଆଦିମାହ।

ଏୱଂ ଭଗୱା ତସ୍ସ ବାଧନଚିତ୍ତଂ ପଟିସେଧେତ୍ୱା ପଞ୍ହାପୁଚ୍ଛନେ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେନ୍ତୋ ଆହ ଅପିଚ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ, ପୁଚ୍ଛ, ଯଦାକଙ୍ଖସୀତି। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ପୁଚ୍ଛ, ଯଦି ଆକାଙ୍ଖସି, ନ ମେ ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ଭାରୋ ଅତ୍ଥି। ଅଥ ୱା ପୁଚ୍ଛ, ଯଂ ଆକଙ୍ଖସି। ସବ୍ବଂ ତେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମୀତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁପୱାରଣଂ ପୱାରେସି ଅସାଧାରଣଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଅଗ୍ଗସାୱକମହାସାୱକେହି। ଏୱଂ ଭଗୱତୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁପୱାରଣାଯ ପୱାରିତାଯ ଅଥ ଖୋ ଆଳୱକୋ ଯକ୍ଖୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି।

ତତ୍ଥ କିଂ ସୂଧ ୱିତ୍ତନ୍ତି, କିଂ ସୁ ଇଧ ୱିତ୍ତଂ। ୱିତ୍ତନ୍ତି ଧନଂ। ତଂ ହି ପୀତିସଙ୍ଖାତଂ ୱିତ୍ତିଂ କରୋତି, ତସ୍ମା ''ୱିତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୁଚିଣ୍ଣନ୍ତି ସୁକତଂ। ସୁଖନ୍ତି କାଯିକଚେତସିକଂ ସାତଂ। ଆୱହାତୀତି ଆୱହତି ଆନେତି ଦେତି ଅପ୍ପେତି। ହୱେ-ଇତି ଦଳ୍ହତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ସାଦୁତରନ୍ତି ଅତିସଯେନ ସାଦୁ। ''ସାଧୁତର''ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ରସାନନ୍ତି ରସସଞ୍ଞିତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ। କଥନ୍ତି କେନ ପକାରେନ। କଥଂଜୀୱିନୋ ଜୀୱିତଂ କଥଂଜୀୱିଂଜୀୱିତଂ। ଗାଥାବନ୍ଧସୁଖତ୍ଥଂ ପନ ସାନୁନାସିକଂ ୱୁଚ୍ଚତି। କଥଂଜୀୱିଂ ଜୀୱତନ୍ତି ୱା ପାଠୋ, ତସ୍ସ ''ଜୀୱନ୍ତାନଂ କଥଂଜୀୱି''ନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ''କିଂ ସୁ ଇଧ ଲୋକେ ପୁରିସସ୍ସ ୱିତ୍ତଂ ସେଟ୍ଠଂ? କିଂ ସୁ ସୁଚିଣ୍ଣଂ ସୁଖମାୱହାତି? କିଂ ରସାନଂ ସାଦୁତରଂ? କଥଂଜୀୱିଂ ଜୀୱିତଂ ସେଟ୍ଠମାହୂ''ତି? ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛି।

ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା କସ୍ସପଦସବଲେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତନଯେନେୱ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ ସଦ୍ଧୀଧ ୱିତ୍ତନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯଥା ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦି ୱିତ୍ତଂ ଉପଭୋଗସୁଖଂ ଆୱହତି, ଖୁପ୍ପିପାସାଦିଦୁକ୍ଖଂ ପଟିବାହତି, ଦାଲିଦ୍ଦିଯଂ ୱୂପସମେତି, ମୁତ୍ତାଦିରତନପଟିଲାଭହେତୁ ହୋତି, ଲୋକସନ୍ତତିଞ୍ଚ ଆୱହତି, ଏୱଂ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରା ସଦ୍ଧାପି ଯଥାସମ୍ଭୱଂ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଂ ୱିପାକଂ ସୁଖମାୱହତି, ସଦ୍ଧାଧୁରେନ ପଟିପନ୍ନାନଂ ଜାତିଜରାଦିଦୁକ୍ଖଂ ପଟିବାହତି, ଗୁଣଦାଲିଦ୍ଦିଯଂ ୱୂପସମେତି, ସତିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଦିରତନପଟିଲାଭହେତୁ ହୋତି।

''ସଦ୍ଧୋ ସୀଲେନ ସମ୍ପନ୍ନୋ, ଯସୋ ଭୋଗସମପ୍ପିତୋ;

ଯଂ ଯଂ ପଦେସଂ ଭଜତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ପୂଜିତୋ''ତି। (ଧ। ପ। ୩୦୩) –

ୱଚନତୋ ଲୋକସନ୍ତତିଞ୍ଚ ଆୱହତୀତି କତ୍ୱା ''ୱିତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ପନ ତେସଂ ସଦ୍ଧାୱିତ୍ତଂ ଅନୁଗାମିକଂ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣଂ ସବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିହେତୁ, ଲୋକିଯସ୍ସ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦିୱିତ୍ତସ୍ସାପି ନିଦାନଂ। ସଦ୍ଧୋଯେୱ ହି ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ୱିତ୍ତଂ ଅଧିଗଚ୍ଛତି, ଅସ୍ସଦ୍ଧସ୍ସ ପନ ୱିତ୍ତଂ ଯାୱଦେୱ ଅନତ୍ଥାଯ ହୋତି, ତସ୍ମା ସେଟ୍ଠନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୁରିସସ୍ସାତି ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦଦେସନା। ତସ୍ମା ନ କେୱଲଂ ପୁରିସସ୍ସ, ଇତ୍ଥିଆଦୀନମ୍ପି ସଦ୍ଧାୱିତ୍ତମେୱ ସେଟ୍ଠନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଧମ୍ମୋତି ଦସକୁସଲଧମ୍ମୋ, ଦାନସୀଲଭାୱନାଧମ୍ମୋ ୱା। ସୁଚିଣ୍ଣୋତି ସୁକତୋ ସୁଚରିତୋ। ସୁଖମାୱହତୀତି ସୋଣସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତରଟ୍ଠପାଲାଦୀନଂ ୱିଯ ମନୁସ୍ସସୁଖଂ, ସକ୍କାଦୀନଂ ୱିଯ ଦିବ୍ବସୁଖଂ, ପରିଯୋସାନେ ମହାପଦୁମାଦୀନଂ ୱିଯ ନିବ୍ବାନସୁଖଞ୍ଚ ଆୱହତି।

ସଚ୍ଚନ୍ତି ଅଯଂ ସଚ୍ଚସଦ୍ଦୋ ଅନେକେସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଦିସ୍ସତି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ – ''ସଚ୍ଚଂ ଭଣେ ନ କୁଜ୍ଝେଯ୍ୟା '' ତିଆଦୀସୁ (ଧ। ପ। ୨୨୪) ୱାଚାସଚ୍ଚେ। ''ସଚ୍ଚେ ଠିତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଚା''ତିଆଦୀସୁ (ଜା। ୨।୨୧।୪୩୩) ୱିରତିସଚ୍ଚେ। ''କସ୍ମା ନୁ ସଚ୍ଚାନି ୱଦନ୍ତି ନାନା, ପୱାଦିଯାସେ କୁସଲା

ୱଦାନା’’ତିଆଦୀସୁ (ସୁ। ନି। ୮୯୧) ଦିଟ୍ଠିସଚ୍ଚେ। ‘‘ଚତ୍ତାରିମାନି, ଭିକ୍ଖୱେ, ବ୍ରାହ୍ମଣସଚ୍ଚାନୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଅ। ନି। ୪।୧୮୫) ବ୍ରାହ୍ମଣସଚ୍ଚେ। ‘‘ଏକଂ ହି ସଚ୍ଚଂ ନ ଦୁତିଯମତ୍ଥୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ସୁ। ନି। ୮୯୦; ମହାନି। ୧୧୯) ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚେ। ‘‘ଚତୁନ୍ନଂ ସଚ୍ଚାନଂ କତି କୁସଲା’’ତିଆଦୀସୁ (ୱିଭ। ୨୧୬) ଅରିଯସଚ୍ଚେ। ଇଧ ପନ ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଂ ନିବ୍ବାନଂ ୱିରତିସଚ୍ଚଞ୍ଚ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ କତ୍ୱା ୱାଚାସଚ୍ଚଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ଯସ୍ସାନୁଭାୱେନ ଉଦକାଦୀନି ୱସେ ୱତ୍ତେନ୍ତି, ଜାତିଜରାମରଣପାରଂ ତରନ୍ତି। ଯଥାହ –

‘‘ସଚ୍ଚେନ ୱାଚେନୁଦକମ୍ହି ଧାୱତି,

ୱିସମ୍ପି ସଚ୍ଚେନ ହନନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା;

ସଚ୍ଚେନ ଦେୱୋ ଥନଯଂ ପୱସ୍ସତି,

ସଚେ ଠିତା ନିବ୍ବୁତିଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତି।

‘‘ଯେ କେଚିମେ ଅତ୍ଥି ରସା ପଥବ୍ୟା,

ସଚ୍ଚଂ ତେସଂ ସାଦୁତରଂ ରସାନଂ;

ସଚ୍ଚେ ଠିତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ,

ତରନ୍ତି ଜାତିମରଣସ୍ସ ପାର’’ନ୍ତି। (ଜା। ୨।୨୧।୪୩୩);

ସାଦୁତରନ୍ତି ମଧୁରତରଂ ପଣୀତତରଂ। ରସାନନ୍ତି ଯେ ଇମେ ‘‘ମୂଲରସୋ ଖନ୍ଧରସୋ’’ତିଆଦିନା (ଧ। ସ। ୬୨୮-୬୩୦) ନଯେନ ସାଯନୀଯଧମ୍ମା, ଯେଚିମେ ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସବ୍ବଂ ଫଲରସଂ (ମହାୱ। ୩୦୦), ଅରସରୂପୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋ, ଯେ ତେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ରୂପରସା ସଦ୍ଦରସା (ପାରା। ୩; ଅ। ନି। ୮।୧୧), ଅନାପତ୍ତି ରସରସେ (ପାଚି। ୬୦୫-୬୧୧), ଅଯଂ ଧମ୍ମୱିନଯୋ ଏକରସୋ ୱିମୁତ୍ତିରସୋ (ଚୂଳୱ। ୩୮୫; ଅ। ନି। ୮।୧୯), ଭାଗୀ ୱା ଭଗୱା ଅତ୍ଥରସସ୍ସ ଧମ୍ମରସସ୍ସା’’ତିଆଦିନା (ମହାନି। ୧୪୯) ନଯେନ ରୂପାଚାରରସୁପୱଜ୍ଜା ଅୱସେସା ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦଯୋ ‘‘ଧମ୍ମରସା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି । ତେସଂ ରସାନଂ ସଚ୍ଚଂ ହୱେ ସାଦୁତରଂ ସଚ୍ଚମେୱ ସାଦୁତରଂ। ସାଧୁତରଂ ୱା, ସେଟ୍ଠତରଂ, ଉତ୍ତମତରଂ। ମୂଲରସାଦଯୋ ହି ସରୀରମୁପବ୍ରୂହେନ୍ତି, ସଂକିଲେସିକଞ୍ଚ ସୁଖମାୱହନ୍ତି। ସଚ୍ଚରସେ ୱିରତିସଚ୍ଚୱାଚାସଚ୍ଚରସା ସମଥୱିପସ୍ସନାଦୀହି ଚିତ୍ତଂ ଉପବ୍ରୂହେତି, ଅସଂକିଲେସିକଞ୍ଚ ସୁଖମାୱହତି। ୱିମୁତ୍ତିରସୋ ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚରସପରିଭାୱିତତ୍ତା ସାଦୁ, ଅତ୍ଥରସଧମ୍ମରସା ଚ ତଦଧିଗମୂପାଯଭୂତଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ନିସ୍ସାଯ ପୱତ୍ତିତୋତି।

ପଞ୍ଞାଜୀୱିଂଜୀୱିତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଯ୍ୱାଯଂ ଅନ୍ଧେକଚକ୍ଖୁଦ୍ୱିଚକ୍ଖୁକେସୁ ଦ୍ୱିଚକ୍ଖୁପୁଗ୍ଗଲୋ ଗହଟ୍ଠୋ ୱା କମ୍ମନ୍ତାନୁଟ୍ଠାନ-ସରଣଗମନଦାନ-ସଂୱିଭାଗ-ସୀଲସମାଦାନୁପୋସଥକମ୍ମାଦି ଗହଟ୍ଠପଟିପଦଂ, ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ଅୱିପ୍ପଟିସାରକରସୀଲସଙ୍ଖାତଂ ତଦୁତ୍ତରିଚିତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧିଆଦିଭେଦମ୍ପି ପବ୍ବଜିତପଟିପଦଂ ପଞ୍ଞାଯ ଆରାଧେତ୍ୱା ଜୀୱତି, ତସ୍ସ ପଞ୍ଞାଯ ଜୀୱିନୋ ଜୀୱିତଂ, ତଂ ୱା ପଞ୍ଞାଜୀୱିତଂ ସେଟ୍ଠମାହୂତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ଭଗୱତା ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତେ ଚତ୍ତାରୋପି ପଞ୍ହେ ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ତମନୋ ଯକ୍ଖୋ ଅୱସେସେପି ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ କଥଂସୁ ତରତି ଓଘନ୍ତି ଗାଥମାହ। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ପୁରିମନଯେନେୱ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ସଦ୍ଧାଯ ତରତୀତି ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଯୋ ଚତୁବ୍ବିଧମୋଘଂ ତରତି, ସୋ ସଂସାରଣ୍ଣୱମ୍ପି ତରତି, ୱଟ୍ଟଦୁକ୍ଖମ୍ପି ଅଚ୍ଚେତି, କିଲେସମଲାପି ପରିସୁଜ୍ଝତି, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ପନ ଯସ୍ମା ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଓଘତରଣଂ ଅସଦ୍ଦହନ୍ତୋ ନ ପକ୍ଖନ୍ଦତି, ପଞ୍ଚସୁ କାମଗୁଣେସୁ ଚିତ୍ତୱୋସ୍ସଗ୍ଗେନ ପମତ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ୱିସତ୍ତତ୍ତା ସଂସାରଣ୍ଣୱଂ ନ ତରତି, କୁସୀତୋ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିହରତି ୱୋକିଣ୍ଣୋ ଅକୁସଲେହି ଧମ୍ମେହି, ଅପ୍ପଞ୍ଞୋ ସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ନ ପରିସୁଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା ତପ୍ପଟିପକ୍ଖଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ଭଗୱତା ଅଯଂ ଗାଥା ୱୁତ୍ତା।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାଯ ଚେତାଯ ଯସ୍ମା ସୋତାପତ୍ତିଯଙ୍ଗପଦଟ୍ଠାନଂ ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯଂ, ତସ୍ମା ସଦ୍ଧାଯ ତରତି ଓଘନ୍ତି ଇମିନା ପଦେନ ଦିଟ୍ଠୋଘତରଣଂ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ସୋତାପନ୍ନଞ୍ଚ ପକାସେତି। ଯସ୍ମା ପନ ସୋତାପନ୍ନୋ କୁସଲାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଭାୱନାଯ ସାତଚ୍ଚକିରିଯସଙ୍ଖାତେନ ଅପ୍ପମାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ଦୁତିଯମଗ୍ଗଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ଠପେତ୍ୱା ସକିଦେୱିମଂ ଲୋକଂ ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ଅୱସେସଂ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗେନ ଅତିଣ୍ଣଂ ଭୱୋଘୱତ୍ଥୁଂ ସଂସାରଣ୍ଣୱଂ

ତରତି, ତସ୍ମା ଅପ୍ପମାଦେନ ଅଣ୍ଣୱନ୍ତି ଇମିନା ପଦେନ ଭୱୋଘତରଣଂ ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗଂ ସକଦାଗାମିଞ୍ଚ ପକାସେତି। ଯସ୍ମା ଚ ସକଦାଗାମୀ ୱୀରିଯେନ ତତିଯମଗ୍ଗଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅନତୀତଂ କାମୋଘୱଟ୍ଟଂ କାମୋଘସଞ୍ଞିତଞ୍ଚ କାମଦୁକ୍ଖମଚ୍ଚେତି, ତସ୍ମା ୱୀରିଯେନ ଦୁକ୍ଖମଚ୍ଚେତୀତି ଇମିନା ପଦେନ କାମୋଘତରଣଂ ଅନାଗାମିମଗ୍ଗଂ ଅନାଗାମିଞ୍ଚ ପକାସେତି। ଯସ୍ମା ପନ ଅନାଗାମୀ ୱିଗତକାମସଞ୍ଞାଯ ପରିସୁଦ୍ଧାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଏକନ୍ତପରିସୁଦ୍ଧଂ ଚତୁତ୍ଥମଗ୍ଗପଞ୍ଞଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ଅନାଗାମିମଗ୍ଗେନ ଅପ୍ପହୀନଂ ଅୱିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତଂ ପରମମଲଂ ପଜହତି, ତସ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ପରିସୁଜ୍ଝତୀତି, ଇମିନା ପଦେନ ଅୱିଜ୍ଜୋଘତରଣଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞ୍ଚ ଅରହତ୍ତଞ୍ଚ ପକାସେତି। ଇମାଯ ଚ ଅରହତ୍ତନିକୂଟେନ କଥିତାଯ ଗାଥାଯ ପରିଯୋସାନେ ଯକ୍ଖୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାସି।

ଇଦାନି ତମେୱ ‘‘ପଞ୍ଞାଯ ପରିସୁଜ୍ଝତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାପଦଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଟିଭାନେନ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ କଥଂସୁ ଲଭତେ ପଞ୍ଞନ୍ତି ଇମଂ ଛପ୍ପଦଂ ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ କଥଂସୂତି ସବ୍ବତ୍ଥେୱ ଅତ୍ଥଯୁତ୍ତିପୁଚ୍ଛା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ହି ପଞ୍ଞାଦିଅତ୍ଥଂ ଞତ୍ୱା ତସ୍ସ ଯୁତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛତି – ‘‘କଥଂ, କାଯ ଯୁତ୍ତିଯା, କେନ କାରଣେନ ପଞ୍ଞଂ ଲଭତୀ’’ତି? ଏସ ନଯୋ ଧନାଦୀସୁ।

ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ଚତୂହି କାରଣେହି ପଞ୍ଞାଲାଭଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସଦ୍ଦହାନୋତିଆଦିମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯେନ ପୁବ୍ବଭାଗେ କାଯସୁଚରିତାଦିଭେଦେନ ଅପରଭାଗେ ଚ ସତ୍ତତିଂସବୋଧିପକ୍ଖିଯଭେଦେନ ଧମ୍ମେନ ଅରହନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସାୱକା ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ତା, ତଂ ସଦ୍ଦହାନୋ ଅରହତଂ ଧମ୍ମଂ ନିବ୍ବାନପତ୍ତିଯା ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରପଞ୍ଞଂ ଲଭତି, ତଞ୍ଚ ଖୋ ନ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକେନେୱ। ଯସ୍ମା ପନ ସଦ୍ଧାଜାତୋ ଉପସଙ୍କମତି , ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋ ପଯିରୁପାସତି, ପଯିରୁପାସନ୍ତୋ ସୋତଂ ଓଦହତି, ଓହିତସୋତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ତସ୍ମା ଉପସଙ୍କମନତୋ ପଭୁତି ଯାୱ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେନ ସୁସ୍ସୂସଂ ଲଭତି। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତଂ ଧମ୍ମଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱାପି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେ କାଲେନ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱତ୍ତକରଣେନ ପଯିରୁପାସିତ୍ୱା ଯଦା ପଯିରୁପାସନାଯ ଆରାଧିତଚିତ୍ତା କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତୁକାମା ହୋନ୍ତି। ଅଥ ଅଧିଗତାଯ ସୋତୁକାମତାଯ ସୋତଂ ଓଦହିତ୍ୱା ସୁଣନ୍ତୋ ଲଭତୀତି। ଏୱଂ ସୁସ୍ସୂସମ୍ପି ଚ ସତିଅୱିପ୍ପୱାସେନ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ସୁଭାସିତଦୁବ୍ଭାସିତଞ୍ଞୁତାଯ ୱିଚକ୍ଖଣୋ ଏୱ ଲଭତି, ନ ଇତରୋ। ତେନାହ ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ୱିଚକ୍ଖଣୋ’’ତି।

ଏୱଂ ଯସ୍ମା ସଦ୍ଧାଯ ପଞ୍ଞାଲାଭସଂୱତ୍ତନିକଂ ପଟିପଦଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ସୁସ୍ସୂସାଯ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ପଞ୍ଞାଧିଗମୂପାଯଂ ସୁଣାତି, ଅପ୍ପମାଦେନ ଗହିତଂ ନ ପମୁସ୍ସତି। ୱିଚକ୍ଖଣତାଯ ଅନୂନାଧିକଂ ଅୱିପରୀତଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ୱିତ୍ଥାରିକଂ କରୋତି। ସୁସ୍ସୂସାଯ ୱା ଓହିତସୋତୋ ପଞ୍ଞାପଟିଲାଭହେତୁଂ ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ଅପ୍ପମାଦେନ ସୁତଧମ୍ମଂ ଧାରେତି, ୱିଚକ୍ଖଣତାଯ ଧତାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅତ୍ଥମୁପପରିକ୍ଖତି, ଅଥାନୁପୁବ୍ବେନ ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚଂ ସଚ୍ଛିକରୋତି, ତସ୍ମାସ୍ସ ଭଗୱା ‘‘କଥଂସୁ ଲଭତେ ପଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠୋ ଇମାନି ଚତ୍ତାରି କାରଣାନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ।

ଇଦାନି ତତୋ ପରେ ତଯୋ ପଞ୍ହେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ପତିରୂପକାରୀତି ଇମଂ ଗାଥମାହ। ତତ୍ଥ ଦେସକାଲାଦୀନି ଅହାପେତ୍ୱା ଲୋକିଯସ୍ସ ଲୋକୁତ୍ତରସ୍ସ ୱା ଧନସ୍ସ ପତିରୂପଂ ଅଧିଗମୂପାଯଂ କରୋତୀତି ପତିରୂପକାରୀ। ଧୁରୱାତି ଚେତସିକୱୀରିଯୱସେନ ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଧୁରୋ। ଉଟ୍ଠାତାତି, ‘‘ଯୋ ଚ ସୀତଞ୍ଚ ଉଣ୍ହଞ୍ଚ, ତିଣା ଭିଯ୍ୟୋ ନ ମଞ୍ଞତୀ’’ତିଆଦିନା (ଥେରଗା। ୨୩୨) ନଯେନ କାଯିକୱୀରୀଯୱସେନ ଉଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସିଥିଲପରକ୍କମୋ। ୱିନ୍ଦତେ ଧନନ୍ତି ଏକମୂସିକାଯ ନଚିରସ୍ସେୱ ଚତୁସତସହସ୍ସସଙ୍ଖଂ ଚୂଳନ୍ତେୱାସୀ ୱିଯ ଲୋକିଯଧନଞ୍ଚ, ମହଲ୍ଲକମହାତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ଲୋକୁତ୍ତରଧନଞ୍ଚ ଲଭତି। ସୋ ‘‘ତୀହିଯେୱ ଇରିଯାପଥେହି ୱିହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଥିନମିଦ୍ଧାଗମନୱେଲାଯ ପଲାଲଚୁମ୍ବଟକଂ ତେମେତ୍ୱା ସୀସେ କତ୍ୱା ଗଲପ୍ପମାଣଂ ଉଦକଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଥିନମିଦ୍ଧଂ ପଟିବାହନ୍ତୋ ଦସହି ୱସ୍ସେହି ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ସଚ୍ଚେନାତି ୱଚୀସଚ୍ଚେନାପି ‘‘ସଚ୍ଚୱାଦୀ ଭୂତୱାଦୀ’’ତି, ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚେନାପି ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଅରିଯସାୱକୋ’’ତି ଏୱଂ କିତ୍ତିଂ ପପ୍ପୋତି। ଦଦନ୍ତି ଯଂକିଞ୍ଚି ଇଚ୍ଛିତପତ୍ଥିତଂ ଦଦନ୍ତୋ ମିତ୍ତାନି ଗନ୍ଥତି, ସମ୍ପାଦେତି କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁଦ୍ଦଦଂ ୱା ଦଦଂ ତଂ ଗନ୍ଥତି। ଦାନମୁଖେନ ୱା ଚତ୍ତାରିପି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂନି ଗହିତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି, ତେହି ମିତ୍ତାନି କରୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏୱଂ ଗହଟ୍ଠପବ୍ବଜିତାନଂ ସାଧାରଣେନ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରମିସ୍ସକେନ ନଯେନ ଚତ୍ତାରୋ ପଞ୍ହେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଇଦାନି ‘‘କଥଂ ପେଚ୍ଚ ନ ସୋଚତୀ’’ତି ଇମଂ ପଞ୍ଚମଂ ପଞ୍ହଂ ଗହଟ୍ଠୱସେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଯସ୍ସେତେତିଆଦୀମାହ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯସ୍ସ ‘‘ସଦ୍ଦହାନୋ ଅରହତ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତାଯ ସବ୍ବକଲ୍ୟାଣଧମ୍ମୁପ୍ପାଦିକାଯ ସଦ୍ଧାଯ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସଦ୍ଧସ୍ସ, ଘରମେସିନୋତି ଘରାୱାସଂ ପଞ୍ଚ ୱା କାମଗୁଣେ ଏସନ୍ତସ୍ସ ଗୱେସନ୍ତସ୍ସ କାମଭୋଗିନୋ ଗହଟ୍ଠସ୍ସ ‘‘ସଚ୍ଚେନ କିତ୍ତିଂ ପପ୍ପୋତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ସଚ୍ଚଂ। ‘‘ସୁସ୍ସୂସଂ ଲଭତେ ପଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୁସ୍ସୂସପଞ୍ଞାନାମେନ ୱୁତ୍ତୋୱ ଦମୋ। ‘‘ଧୁରୱା ଉଟ୍ଠାତା’’ତି ଏତ୍ଥ ଧୁରନାମେନ ଉଟ୍ଠାନନାମେନ ଚ ୱୁତ୍ତା ଧିତି। ‘‘ଦଦଂ ମିତ୍ତାନି ଗନ୍ଥତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରୋ ଚାଗୋ ଚାତି ଏତେ ଚତୁରୋ ଧମ୍ମା ସନ୍ତି। ସ ୱେ ପେଚ୍ଚ ନ ସୋଚତୀତି ଇଧଲୋକା ପରଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସ ୱେ ନ ସୋଚତୀତି।

ଏୱଂ ଭଗୱା ପଞ୍ଚମମ୍ପି ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ତଂ ଯକ୍ଖଂ ଚୋଦେନ୍ତୋ ଇଙ୍ଘ ଅଞ୍ଞେପୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇଙ୍ଘାତି ଚୋଦନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଅଞ୍ଞେପୀତି

ଅଞ୍ଞେପି ଧମ୍ମେ ପୁଥୂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୁଚ୍ଛସ୍ସୁ। ଅଞ୍ଞେପି ୱା ପୂରଣାଦଯୋ ସଵ୍ଵଞ୍ଞୁପଟିଞ୍ଞେ ପୁଥୂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ପୁଚ୍ଛସ୍ସୁ। ଯଦି ଅମ୍ହେହି ‘‘ସଚ୍ଚେନ କିତ୍ତିଂ ପପ୍ପୋତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରା ସଚ୍ଚା ଭିଯ୍ୟୋ କିତ୍ତିପ୍ପତ୍ତିକାରଣଂ ୱା, ‘‘ସୁସ୍ସୂସଂ ଲଭତେ ପଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୁସ୍ସୂସାତି ପଞ୍ଞାପଦେସେନ ୱୁତ୍ତା ଦମ୍ମା ଭିଯ୍ୟୋ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରପଞ୍ଞାପଟିଲାଭକାରଣଂ ୱା, ‘‘ଦଦଂ ମିତ୍ତାନି ଗନ୍ଥତୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରା ଚାଗା ଭିଯ୍ୟୋ ମିତ୍ତଗନ୍ଥନକାରଣଂ ୱା, ‘‘ଧୁରୱା ଉଟ୍ଠାତା’’ତି ଏତ୍ଥ ତଂ ତଂ ଅତ୍ଥୱସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଧୁରନାମେନ ଉଟ୍ଠାନନାମେନ ଚ ୱୁତ୍ତାଯ ମହାଭାରସହନଟ୍ଠେନ ଉସ୍ସୋଲ୍ହିଭାୱପ୍ପତ୍ତାଯ ୱୀରିଯସଙ୍ଖାତାଯ ଖନ୍ତ୍ଯା ଭିଯ୍ୟୋ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଧନୱିନ୍ଦନକାରଣଂ ୱା, ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଦମ୍ମୋ ଧିତି ଚାଗୋ’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେହି ଇମେହେୱ ଚତୂହି ଧମ୍ମେହି ଭିଯ୍ୟୋ ଅସ୍ମା ଲୋକା ପରଂ ଲୋକଂ ପେଚ୍ଚ ଅସୋଚନକାରଣଂ ୱା ଇଧ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପଯୋଜନାଯ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ ଏକମେକଂ ପଦଂ ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରପଦୁଦ୍ଧାରପଦୱଣ୍ଣନାନଯେହି ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଯକ୍ଖୋ ଯେନ ସଂସଯେନ ଅଞ୍ଞେ ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯ, ତସ୍ସ ପହୀନତ୍ତା କଥଂ ନୁ ଦାନି ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯଂ, ପୁଥୂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେତି ୱତ୍ୱା ଯେପିସ୍ସ ଅପୁଚ୍ଛନକାରଣଂ ନ ଜାନନ୍ତି, ତେପି ଜାନାପେନ୍ତୋ ଯୋହଂ ଅଜ୍ଜପଜାନାମି, ଯୋ ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋତି ଆହ। ତତ୍ଥ ଅଜ୍ଜାତି ଅଜ୍ଜାଦିଂ କତ୍ୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପଜାନାମୀତି ଯଥାୱୁତ୍ତେନ ପକାରେନ ଜାନାମି। ଯୋ ଅତ୍ଥୋତି ଏତ୍ତାୱତା ‘‘ସୁସ୍ସୂସଂ ଲଭତେ ପଞ୍ଞ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ଦସ୍ସେତି। ସମ୍ପରାଯିକୋତି ଇମିନା ‘‘ଯସ୍ସେତେ ଚତୁରୋ ଧମ୍ମା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ ପେଚ୍ଚ ସୋକାଭାୱକାରଣଂ ସମ୍ପରାଯିକଂ। ଅତ୍ଥୋତି ଚ କାରଣସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଅଯଂ ହି ଅତ୍ଥସଦ୍ଦୋ ‘‘ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ଯଞ୍ଜନ’’ନ୍ତି ଏୱମାଦୀସୁ (ପାରା। ୧; ଦୀ। ନି। ୧।୧୯୦) ପାଠତ୍ଥେ ୱତ୍ତତି। ‘‘ଅତ୍ଥୋ ମେ, ଗହପତି, ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣେନା’’ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୨୫୦; ମ। ନି। ୩।୨୫୮) ୱିଚକ୍ଖଣେ। ‘‘ହୋତି ସୀଲୱତଂ ଅତ୍ଥୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଜା। ୧।୧।୧୧) ୱୁଦ୍ଧିମ୍ହି। ‘‘ବହୁଜନୋ ଭଜତେ ଅତ୍ଥହେତୁ’’ତିଆଦୀସୁ ଧନେ। ‘‘ଉଭିନ୍ନମତ୍ଥଂ ଚରତୀ’’ତିଆଦୀସୁ (ଜା। ୧।୭।୬୬; ସଂ। ନି। ୧।୨୫୦; ଥେରଗା। ୪୪୩) ହିତେ । ‘‘ଅତ୍ଥେ ଜାତେ ଚ ପଣ୍ଡିତ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଜା। ୧।୧।୯୨) କାରଣେ। ଇଧ ପନ କାରଣେ। ତସ୍ମା ଯଂ ପଞ୍ଞାଦିଲାଭାଦୀନଂ କାରଣଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ, ଯଞ୍ଚ ପେଚ୍ଚ ସୋକାଭାୱସ୍ସ କାରଣଂ ସମ୍ପରାଯିକଂ, ତଂ ଯୋହଂ ଅଜ୍ଜ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତନଯେନ ସାମଂଯେୱ ପଜାନାମି, ସୋ କଥଂ ନୁ ଦାନି ପୁଚ୍ଛେଯ୍ଯଂ ପୁଥୂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେତି ଏୱମେତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତୋ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏୱଂ ଯକ୍ଖୋ ‘‘ପଜାନାମି ଯୋ ଅତ୍ଥୋ ସମ୍ପରାଯିକୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ ଭଗୱଂମୂଲକତ୍ତଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅତ୍ଥାଯ ୱତ ମେ ବୁଦ୍ଧୋତି ଆହ। ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥାଯାତି ହିତାଯ ୱୁଡ୍ଢିଯା ଚ। ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲନ୍ତି ‘‘ଯସ୍ସେତେ ଚତୁରୋ ଧମ୍ମା’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଚାଗେନ ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ, ତଂ ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେଯ୍ଯଂ ବୁଦ୍ଧଂ ପଜାନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନ ‘‘ସଙ୍ଘଂ ସନ୍ଧାଯ ଏୱମାହା’’ତି ଭଣନ୍ତି।

ଏୱଂ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ଅତ୍ତନୋ ହିତାଧିଗମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ସହିତପଟିପତ୍ତିଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ସୋ ଅହଂ ୱିଚରିସ୍ସାମୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଗାମା ଗାମନ୍ତି ଦେୱଗାମା ଦେୱଗାମଂ। ପୁରା ପୁରନ୍ତି ଦେୱନଗରତୋ ଦେୱନଗରଂ। ନମସ୍ସମାନୋ ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ସୁଧମ୍ମତନ୍ତି ‘‘ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ୱତ ଭଗୱା, ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ୱତ ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ବୁଦ୍ଧସୁବୋଧିତଞ୍ଚ ଧମ୍ମସୁଧମ୍ମତଞ୍ଚ ଚ-ସଦ୍ଦେନ ‘‘ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନୋ ୱତ ଭଗୱତୋ ସାୱକସଙ୍ଘୋ’’ତିଆଦିନା ସଙ୍ଘସୁପ୍ପଟିପତ୍ତିଞ୍ଚ ଅଭିତ୍ଥୱିତ୍ୱା ନମସ୍ସମାନୋ ଧମ୍ମଘୋସକୋ ହୁତ୍ୱା ୱିଚରିସ୍ସାମୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏୱମିମାଯ ଗାଥାଯ ପରିଯୋସାନଞ୍ଚ ରତ୍ତିୱିଭାୱନଞ୍ଚ ସାଧୁକାରସଦ୍ଦୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଆଳୱକକୁମାରସ୍ସ ଯକ୍ଖଭୱନଂ ଆନଯନଞ୍ଚ ଏକକ୍ଖଣେଯେୱ ଅହୋସି। ରାଜପୁରିସା ସାଧୁକାରସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା – ‘‘ଏୱରୂପୋ ସାଧୁକାରସଦ୍ଦୋ ଠପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧେ ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ଆଗତୋ ନୁ ଖୋ ଭଗୱା’’ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତା ଭଗୱତୋ ସରୀରପ୍ପଭଂ ଦିସ୍ୱା ପୁବ୍ବେ ୱିଯ ବହି ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ନିବ୍ବିସଙ୍କା ଅନ୍ତୋଯେୱ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଦ୍ଦସଂସୁ ଭଗୱନ୍ତଂ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭୱନେ ନିସିନ୍ନଂ, ଯକ୍ଖଞ୍ଚ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଠିତଂ। ଦିସ୍ୱାନ ଯକ୍ଖଂ ଆହଂସୁ – ‘‘ଅଯଂ ତେ, ମହାଯକ୍ଖ, ରାଜକୁମାରୋ ବଲିକମ୍ମାଯ ଆନୀତୋ, ହନ୍ଦ ନଂ ଖାଦ ୱା ଭୁଞ୍ଜ ୱା, ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ୱା କରୋହୀ’’ତି। ସୋ ସୋତାପନ୍ନତ୍ତା ଲଜ୍ଜିତୋ ୱିସେସେନ ଚ ଭଗୱତୋ ପୁରତୋ ଏୱଂ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅଥ ତଂ କୁମାରଂ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଉପନାମେସି ‘‘ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, କୁମାରୋ ମଯ୍ହଂ ପେସିତୋ, ଇମାହଂ ଭଗୱତୋ ଦମ୍ମି, ହିତାନୁକମ୍ପକା ବୁଦ୍ଧା, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଇମଂ ଦାରକଂ ଇମସ୍ସ ହିତତ୍ଥାଯ ସୁଖତ୍ଥାଯା’’ତି ଇମଞ୍ଚ ଗାଥମାହ –

‘‘ଇମଂ କୁମାରଂ ସତପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣଂ,

ସବ୍ବଙ୍ଗୁପେତଂ ପରିପୁଣ୍ଣବ୍ଯଞ୍ଜନଂ;

ଉଦଗ୍ଗଚିତ୍ତୋ ସୁମନୋ ଦଦାମି ତେ,

ପଟିଗ୍ଗହ ଲୋକହିତାଯ ଚକ୍ଖୁମା’’ତି।

ପଟିଗ୍ଗହେସି ଭଗଵା କୁମାରଂ। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଚ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଚ କୁମାରସ୍ସ ଚ ମଙ୍ଗଲକରଣତ୍ଥଂ ପାଦୂନଗାଥଂ ଅଭାସି। ତଂ ଯକ୍ଖୋ କୁମାରଂ ସରଣଂ ଗମେନ୍ତୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଚତୁତ୍ଥପାଦେନ ପୂରେସି। ସେଯ୍ୟଥିଦଂ –

‘‘ଦୀଘାଯୁକୋ ହୋତୁ ଅଯଂ କୁମାରୋ,

ତୁଵଞ୍ଚ ଯକ୍ଖ ସୁଖିତୋ ଭଵାହି;

ଅବ୍ୟାଧିତା ଲୋକହିତାଯ ତିଟ୍ଠଥ,

ଅଯଂ କୁମାରୋ ସରଣମୁପେତି ବୁଦ୍ଧଂ;

ଅଯଂ କୁମାରୋ ସରଣମୁପେତି ଧମ୍ମଂ;

ଅଯଂ କୁମାରୋ ସରଣମୁପେତି ସଙ୍ଘ’’ନ୍ତି।

ଅଥ ଭଗଵା କୁମାରଂ ରାଜପୁରିସାନଂ ଅଦାସି – ‘‘ଇମଂ ଵଡ୍ଢେତ୍ଵା ପୁନ ମମେଵ ଦେଥା’’ତି। ଏଵଂ ସୋ କୁମାରୋ ରାଜପୁରିସାନଂ ହତ୍ଥତୋ ଯକ୍ଖସ୍ସ ହତ୍ଥଂ, ଯକ୍ଖସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ଭଗଵତୋ ହତ୍ଥଂ, ଭଗଵତୋ ହତ୍ଥତୋ ପୁନ ରାଜପୁରିସାନଂ ହତ୍ଥଂ ଗତତ୍ତା ନାମତୋ ‘‘ହତ୍ଥକୋ ଆଳଵକୋ’’ତି ଜାତୋ। ତଂ ଆଦାଯ ପଟିନିଵତ୍ତେ ରାଜପୁରିସେ ଦିସ୍ଵା କସ୍ସକଵନକମ୍ମିକାଦଯୋ ‘‘କିଂ ଯକ୍ଖୋ କୁମାରଂ ଅତିଦହରତ୍ତା ନ ଇଚ୍ଛୀ’’ତି? ଭୀତା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ରାଜପୁରିସା ‘‘ମା ଭାଯଥ। ଖେମଂ କତଂ ଭଗଵତା’’ତି ସବ୍ବମାରୋଚେସୁଂ । ତତୋ ‘‘ସାଧୁ ସାଧୂ’’ତି ସକଲଂ ଆଳଵିନଗରଂ ଏକକୋଲାହଲେନ ଯକ୍ଖାଭିମୁଖଂ ଅହୋସି। ଯକ୍ଖୋପି ଭଗଵତୋ ଭିକ୍ଖାଚାରକାଲେ ଅନୁପ୍ପତ୍ତେ ପତ୍ତଚୀଵରଂ ଗହେତ୍ଵା ଉପଡ୍ଢମଗ୍ଗଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ଵା ନିଵତ୍ତି।

ଅଥ ଭଗଵା ନଗରେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ଵା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ନଗରଦ୍ଵାରେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଵିଵିତ୍ତେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦି। ତତୋ ମହାଜନକାଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ରାଜା ଚ ନାଗରା ଚ ଏକତୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡିତ୍ଵା ଭଗଵନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ପରିଵାରେତ୍ଵା ନିସିନ୍ନା – ‘‘କଥଂ, ଭନ୍ତେ, ଏଵଂ ଦାରୁଣଂ ଯକ୍ଖଂ ଦମଯିତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ତେସଂ ଭଗଵା ଯୁଦ୍ଧମାଦିଂ କତ୍ଵା ‘‘ଏଵଂ ନଵଵିଧଂ ଵସ୍ସଂ ଵସ୍ସେତ୍ଵା ଏଵଂ ଵିଭିଂସନକଂ ଅକାସି, ଏଵଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ତସ୍ସାହଂ ଏଵଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସି’’ନ୍ତି ତମେଵାଳଵକସୁତ୍ତଂ କଥେସି। କଥାପରିଯୋସାନେ ଚତୁରାସୀତିପାଣସହସ୍ସାନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯୋ ଅହୋସି। ତତୋ ରାଜା ଚେଵ ନାଗରା ଚ ଵେସ୍ସଵଣମହାରାଜସ୍ସ ଭଵନସମୀପେ ଯକ୍ଖସ୍ସ ଭଵନଂ କତ୍ଵା ପୁପ୍ଫଗନ୍ଧାଦିସକ୍କାରୂପେତଂ ନିଚ୍ଚବଲିଂ ପଵତ୍ତେସୁଂ। ତଞ୍ଚ କୁମାରଂ ଵିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତଂ ‘‘ତ୍ଵଂ ଭଗଵନ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଜୀଵିତଂ ଲଭି, ଗଚ୍ଛ ଭଗଵନ୍ତଂଯେଵ ପଯିରୁପାସସ୍ସୁ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚା’’ତି ଵିସ୍ସଜ୍ଜେସୁଂ। ସୋ ଭଗଵନ୍ତଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଞ୍ଚ ପଯିରୁପାସମାନୋ ନଚିରସ୍ସେଵ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବଂ ବୁଦ୍ଧଵଚନଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ଵା ପଞ୍ଚସତୌପାସକପରିଵାରୋ ଅହୋସି। ଭଗଵା ଚ ନଂ ଏତଦଗ୍ଗେ ନିକ୍ଖିପି – ‘‘ଏତଦଗ୍ଗଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମମ ସାଵକାନଂ ଉପାସକାନଂ ଚତୂହି ସଙ୍ଗହଵତ୍ଥୂହି ପରିସଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ଯଦିଦଂ ହତ୍ଥକୋ ଆଳଵକୋ’’ତି (ଅ। ନି। ୧।୨୫୧)। ଦ୍ଵାଦସମଂ।

ଇତି ସାରତ୍ଥପ୍ପକାସିନିଯା

ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

ଯକ୍ଖସଂଯୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୧। ସକ୍କସଂଯୁତ୍ତଂ

୧। ପଠମୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୁୱୀରସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୪୭। ସକ୍କସଂଯୁତ୍ତସ୍ସ ପଠମେ ଅଭିଯଂସୂତି କଦା ଅଭିଯଂସୁ? ଯଦା ବଲୱନ୍ତୋ ଅହେସୁଂ, ତଦା। ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ସକ୍କୋ କିର ମଗଧରଟ୍ଠେ ମଚଲଗାମକେ ମଘୋ ନାମ ମାଣୱୋ ହୁତ୍ୱା ତେତ୍ତିଂସ ପୁରିସେ ଗହେତ୍ୱା କଲ୍ୟାଣକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ସତ୍ତ ୱତପଦାନି ପୂରେତ୍ୱା ତତ୍ଥ କାଲଙ୍କତୋ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ବଲୱକମ୍ମାନୁଭାୱେନ ସପରିସଂ ସେସଦେୱତା ଦସହି ଠାନେହି ଅଧିଗଣ୍ହନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଆଗନ୍ତୁକଦେୱପୁତ୍ତା ଆଗତା’’ତି ନେୱାସିକା ଗନ୍ଧପାନଂ ସଜ୍ଜଯିଂସୁ। ସକ୍କୋ ସକପରିସାଯ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି – ‘‘ମାରିସା ମା ଗନ୍ଧପାନଂ ପିୱିତ୍ଥ, ପିୱନାକାରମତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସେଥା’’ତି। ତେ ତଥା ଅକଂସୁ। ନେୱାସିକଦେୱତା ସୁୱଣ୍ଣସରକେହି ଉପନୀତଂ ଗନ୍ଧପାନଂ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ପିୱିତ୍ୱା ମତ୍ତା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସୁୱଣ୍ଣପଥୱିଯଂ ପତିତ୍ୱା ସଯିଂସୁ। ସକ୍କୋ ‘‘ଗଣ୍ହଥ ପୁତ୍ତହତାଯ ପୁତ୍ତେ’’ତି ତେ ପାଦେସୁ ଗହେତ୍ୱା ସିନେରୁପାଦେ ଖିପାପେସି। ସକ୍କସ୍ସ ପୁଞ୍ଞତେଜେନ ତଦନୁୱତ୍ତକାପି ସବ୍ବେ ତତ୍ଥେୱ ପତିଂସୁ। ତେ ସିନେରୁୱେମଜ୍ଝକାଲେ ସଞ୍ଞଂ ଲଭିତ୍ୱା, ‘‘ତାତା ନ ସୁରଂ ପିୱିମ୍ହ, ନ ସୁରଂ ପିୱିମ୍ହା’’ତି ଆହଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅସୁରା ନାମ ଜାତା। ଅଥ ନେସଂ କମ୍ମପଚ୍ଚଯୌତୁସମୁଟ୍ଠାନଂ ସିନେରୁସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମତଲେ ଦସଯୋଜନସହସ୍ସଂ ଅସୁରଭୱନଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସକ୍କୋ ତେସଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅନାଗମନତ୍ଥାଯ ଆରକ୍ଖଂ ଠପେସି, ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ –

‘‘ଅନ୍ତରା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଯୁଜ୍ଝପୁରାନଂ,

ପଞ୍ଚୱିଧା ଠପିତା ଅଭିରକ୍ଖା;

ଉଦକଂ କରୋଟି-ପଯସ୍ସ ଚ ହାରୀ,

ମଦନଯୁତା ଚତୁରୋ ଚ ମହତ୍ଥା’’ତି।

ଦ୍ୱେ ନଗରାନି ହି ଯୁଦ୍ଧେନ ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତାଯ ଅଯୁଜ୍ଝପୁରାନି ନାମ ଜାତାନି ଦେୱନଗରଞ୍ଚ ଅସୁରନଗରଞ୍ଚ। ଯଦା ହି ଅସୁରା ବଲୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି, ଅଥ ଦେୱେହି ପଲାଯିତ୍ୱା ଦେୱନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ପିଦହିତେ ଅସୁରାନଂ ସତସହସ୍ସମ୍ପି କିଞ୍ଚି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଯଦା ଦେୱା ବଲୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି, ଅଥାସୁରେହି ପଲାଯିତ୍ୱା ଅସୁରନଗରସ୍ସ ଦ୍ୱାରେ ପିଦହିତେ ସକ୍କାନଂ ସତସହସ୍ସମ୍ପି କିଞ୍ଚି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଇତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ନଗରାନି ଅଯୁଜ୍ଝପୁରାନି ନାମ। ନେସଂ ଅନ୍ତରା ଏତେସୁ ଉଦକାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ସକ୍କେନ ଆରକ୍ଖା ଠପିତା। ତତ୍ଥ ଉଦକସଦ୍ଦେନ ନାଗା ଗହିତା। ତେ ହି ଉଦକେ ବଲୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ସିନେରୁସ୍ସ ପଠମାଲିନ୍ଦେ ତେସଂ ଆରକ୍ଖା। କରୋଟିସଦ୍ଦେନ ସୁପଣ୍ଣା ଗହିତା। ତେସଂ କିର କରୋଟି ନାମ ପାନଭୋଜନଂ, ତେନ ତଂ ନାମଂ ଲଭିଂସୁ। ଦୁତିଯାଲିନ୍ଦେ ତେସଂ ଆରକ୍ଖା। ପଯସ୍ସହାରୀସଦ୍ଦେନ କୁମ୍ଭଣ୍ଡା ଗହିତା। ଦାନୱରକ୍ଖସା କିର ତେ। ତତିଯାଲିନ୍ଦେ ତେସଂ ଆରକ୍ଖା। ମଦନଯୁତସଦ୍ଦେନ ଯକ୍ଖା ଗହିତା। ୱିସମଚାରିନୋ କିରତେ ଯୁଜ୍ଝସୋଣ୍ଡା। ଚତୁତ୍ଥାଲିନ୍ଦେ ତେସଂ ଆରକ୍ଖା। ଚତୁରୋ ଚ ମହନ୍ତାତି ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ୱୁତ୍ତା। ପଞ୍ଚମାଲିନ୍ଦେ ତେସଂ ଆରକ୍ଖା। ତସ୍ମା ଯଦି ଅସୁରା କୁପିତାୱିଲଚିତ୍ତା ଦେୱପୁରଂ ଉପଯନ୍ତି ଯୁଦ୍ଧେସୁ, ଯଂ ଗିରିନୋ ପଠମଂ ପରିଭଣ୍ଡଂ, ତଂ ଉରଗା ପଟିବାହନ୍ତି ଏୱଂ ସେସେସୁ ସେସା।

ତେ ପନ ଅସୁରା ଆଯୁୱଣ୍ଣରସୈସ୍ସରିଯସମ୍ପତ୍ତୀହି ତାୱତିଂସସଦିସାୱ। ତସ୍ମା ଅନ୍ତରା ଅତ୍ତାନଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ପାଟଲିଯା ପୁପ୍ଫିତାଯ, ‘‘ନ ଇଦଂ ଦେୱନଗରଂ, ତତ୍ଥ ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକୋ ପୁପ୍ଫତି, ଇଧ ପନ ଚିତ୍ତପାଟଲୀ, ଜରସକ୍କେନାମ୍ହାକଂ ସୁରଂ ପାଯେତ୍ୱା ୱଞ୍ଚିତା, ଦେୱନଗରଞ୍ଚ ନୋ ଗହିତଂ, ଗଚ୍ଛାମ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝିସ୍ସାମା’’ତି ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥେ ଆରୁଯ୍ହ ସୁୱଣ୍ଣରଜତମଣିଫଲକାନି ଗହେତ୍ୱା, ଯୁଦ୍ଧସଜ୍ଜା ହୁତ୍ୱା, ଅସୁରଭେରିଯୋ ୱାଦେନ୍ତା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକଂ ଦ୍ୱିଧା ଭେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠହନ୍ତି। ତେ ଦେୱେ ୱୁଟ୍ଠେ ୱମ୍ମିକମକ୍ଖିକା ୱମ୍ମିକଂ ୱିଯ ସିନେରୁଂ ଅଭିରୁହିତୁ ଆରଭନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ ପଠମଂ ନାଗେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ଯୁଦ୍ଧେ ନ କସ୍ସଚି ଛୱି ୱା ଚମ୍ମଂ ୱା ଛିଜ୍ଜତି, ନ ଲୋହିତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, କେୱଲଂ କୁମାରକାନଂ ଦାରୁମେଣ୍ଡକଯୁଦ୍ଧଂ ୱିଯ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସନ୍ତାସନମତ୍ତମେୱ ହୋତି। କୋଟିସତାପି କୋଟିସହସ୍ସାପି ନାଗା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ତେ ଅସୁରପୁରଂଯେୱ ପୱେସେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତନ୍ତି।

ଯଦା ପନ ଅସୁରା ବଲୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି, ଅଥ ନାଗା ଓସକ୍କିତ୍ୱା ଦୁତିଯେ ଆଲିନ୍ଦେ ସୁପଣ୍ଣେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋୱ ହୁତ୍ୱା ଯୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଏସ ନଯୋ ସୁପଣ୍ଣାଦୀସୁପି। ଯଦା ପନ ତାନି ପଞ୍ଚପି ଠାନାନି ଅସୁରା ମଦ୍ଦନ୍ତି, ତଦା ଏକତୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡିତାନିପି ପଞ୍ଚ ବଲାନି ଓସକ୍କନ୍ତି। ଅଥ ଚତ୍ତାରୋ ମହାରାଜାନୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେନ୍ତି। ସକ୍କୋ ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଦିଯଡ୍ଢଯୋଜନସତିକଂ ୱେଜଯନ୍ତରଥଂ ଆରୁଯ୍ହ ସଯଂ ୱା ନିକ୍ଖମତି, ଏକଂ ୱା ପୁତ୍ତଂ ପେସେତି। ଇମସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ପୁତ୍ତଂ ପେସେତୁକାମୋ, ତାତ ସୁୱୀରାତିଆଦିମାହ।

ଏୱଂ ଭଦ୍ଦନ୍ତୱାତି ଖୋତି ଏୱଂ ହୋତୁ ଭଦ୍ଦଂ ତୱ ଇତି ଖୋ। ପମାଦଂ ଆପାଦେସୀତି ପମାଦଂ ଅକାସି। ଅଚ୍ଛରାସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ସଟ୍ଠିଯୋଜନଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସୁୱଣ୍ଣମହାୱୀଥିଂ ଓତରିତ୍ୱା ନକ୍ଖତ୍ତଂ କୀଳନ୍ତୋ ନନ୍ଦନୱନାଦୀସୁ ୱିଚରତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅନୁଟ୍ଠହନ୍ତି ଅନୁଟ୍ଠହନ୍ତୋ। ଅୱାଯାମନ୍ତି ଅୱାଯମନ୍ତୋ। ଅଲସ୍ୱସ୍ସାତି ଅଲସୋ ଅସ୍ସ। ନ ଚ କିଚ୍ଚାନି କାରଯେତି କିଞ୍ଚି କିଚ୍ଚଂ ନାମ ନ କରେଯ୍ଯ। ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧସ୍ସାତି ସବ୍ବକାମେହି ସମିଦ୍ଧୋ ଅସ୍ସ। ତଂ ମେ, ସକ୍କ, ୱରଂ ଦିସାତି, ସକ୍କ ଦେୱସେଟ୍ଠ, ତଂ ମେ ୱରଂ ଉତ୍ତମଂ ଠାନଂ ଓକାସଂ ଦିସଂ ଆଚିକ୍ଖ କଥେହୀତି ୱଦତି। ନିଦ୍ଦାନସ୍ସ ହି ସୋ ମଗ୍ଗୋତି କମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ଜୀୱିତଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନିଦ୍ଦାନସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ। ପଠମଂ।

୨। ସୁସୀମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୪୮। ଦୁତିଯେ ସୁସୀମନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତସହସ୍ସସ୍ସ ଅନ୍ତରେ ଏୱଂନାମକଂ ଏକଂ ପୁତ୍ତମେୱ। ଦୁତିଯଂ।

୩। ଧଜଗ୍ଗସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୪୯। ତତିଯେ ସମୁପବ୍ୟୂଳ୍ହୋତି ସମ୍ପିଣ୍ଡିତୋ ରାସିଭୂତୋ। ଧଜଗ୍ଗଂଉଲ୍ଲୋକେଯ୍ଯାଥାତି ସକ୍କସ୍ସ କିର ଦିଯଡ୍ଢଯୋଜନସତାଯାମୋ ରଥୋ । ତସ୍ସ ହି ପଚ୍ଛିମନ୍ତୋ ପଣ୍ଣାସଯୋଜନୋ, ମଜ୍ଝେ ରଥପଞ୍ଜରୋ ପଣ୍ଣାସଯୋଜନୋ, ରଥସନ୍ଧିତୋ ଯାୱ ରଥସୀସା ପଣ୍ଣାସଯୋଜନାନି। ତଦେୱ ପମାଣଂ ଦିଗୁଣଂ କତ୍ୱା ତିଯୋଜନସତାଯାମୋତିପି ୱଦନ୍ତିଯେୱ। ତସ୍ମିଂ ଯୋଜନିକପଲ୍ଲଙ୍କୋ ଅତ୍ଥତୋ, ତିଯୋଜନିକଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ମତ୍ଥକେ ଠପିତଂ, ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ଯୁଗେ ସହସ୍ସଆଜଞ୍ଞା ଯୁତ୍ତା, ସେସାଲଙ୍କାରସ୍ସ ପମାଣଂ ନତ୍ଥି। ଧଜୋ ପନସ୍ସ ଅଡ୍ଢତିଯାନି ଯୋଜନସତାନି ଉଗ୍ଗତୋ, ଯସ୍ସ ୱାତାହତସ୍ସ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକତୂରିଯସ୍ସେୱ ସଦ୍ଦୋ ନିଚ୍ଛରତି, ତଂ ଉଲ୍ଲୋକେଯ୍ଯାଥାତି ୱଦତି। କସ୍ମା? ତଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଞ୍ହି ରାଜା ନୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପରିସପରିଯନ୍ତେ ନିଖାତଥମ୍ଭୋ ୱିଯ ଠିତୋ, କସ୍ସ ମଯଂ ଭାଯାମାତି ଭଯଂ ନ ହୋତି। ପଜାପତିସ୍ସାତି ସୋ କିର ସକ୍କେନ ସମାନୱଣ୍ଣୋ ସମାନାଯୁକୋ ଦୁତିଯଂ ଆସନଂ ଲଭତି। ତଥା ୱରୁଣୋ ଈସାନୋ ଚ। ୱରୁଣୋ ପନ ତତିଯଂ ଆସନଂ ଲଭତି, ଈସାନୋ ଚତୁତ୍ଥଂ। ପଲାଯୀତି ଅସୁରେହି ପରାଜିତୋ ତସ୍ମିଂ ରଥେ ଠିତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ରଜଧଜଂ ଦିସ୍ୱା ପଲାଯନଧମ୍ମୋ।

ଇତିପି ସୋ ଭଗୱାତିଆଦୀନି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱିତ୍ଥାରିତାନେୱ। ଇଦମୱୋଚାତି ଇଦଂ ଧଜଗ୍ଗପରିତ୍ତଂ ନାମ ଭଗୱା ଅୱୋଚ, ଯସ୍ସ ଆଣାଖେତ୍ତେ କୋଟିସତସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳେ ଆନୁଭାୱୋ ୱତ୍ତତି। ଇଦଂ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ହି ଯକ୍ଖଭଯଚୋରଭଯାଦୀହି ଦୁକ୍ଖେହି ମୁତ୍ତାନଂ ଅନ୍ତୋ ନତ୍ଥି। ତିଟ୍ଠତୁ ଅଞ୍ଞଂଦୁକ୍ଖୂପସମୋ, ଇଦଂ ଆୱଜ୍ଜମାନୋ ହି ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଆକାସେପି ପତିଟ୍ଠଂ ଲଭତି।

ତତ୍ରିଦଂ ୱତ୍ଥୁ – ଦୀଘୱାପିଚେତିଯମ୍ହି କିର ସୁଧାକମ୍ମେ କଯିରମାନେ ଏକୋ ଦହରୋ ମୁଦ୍ଧୱେଦିକାପାଦତୋ ପତିତ୍ୱା ଚେତିଯକୁଚ୍ଛିଯା ଭସ୍ସତି। ହେଟ୍ଠା ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ''ଧଜଗ୍ଗପରିତ୍ତଂ, ଆୱୁସୋ, ଆୱଜ୍ଜାହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ମରଣଭଯେନ ତଜ୍ଜିତୋ ''ଧଜଗ୍ଗପରିତ୍ତଂ ମଂ ରକ୍ଖତୂ''ତି ଆହ। ତାୱଦେୱସ୍ସ ଚେତିଯକୁଚ୍ଛିତୋ ଦ୍ୱେ ଇଟ୍ଠକା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସୋପାନଂ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ, ଉପରିଟ୍ଠିତୋ ୱଲ୍ଲିନିସ୍ସେଣିଂ ଓତାରେସୁଂ। ତସ୍ମିଂ ନିସ୍ସେଣିଯଂ ଠିତେ ଇଟ୍ଠକା ଯଥାଟ୍ଠାନେଯେୱ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତତିଯଂ।

୪। ୱେପଚିତ୍ତିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୫୦। ଚତୁତ୍ଥେ ୱେପଚିତ୍ତୀତି ସୋ କିର ଅସୁରାନଂ ସବ୍ବଜେଟ୍ଠକୋ। ଯେନାତି ନିପାତମତ୍ତଂ ନନ୍ତି ଚ। କଣ୍ଠପଞ୍ଚମେହୀତି ଦ୍ୱୀସୁ ହତ୍ଥେସୁ ପାଦେସୁ କଣ୍ଠେ ଚାତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚହି ବନ୍ଧନେହି। ତାନି ପନ ନଳିନସୁତ୍ତଂ ୱିଯ ମକ୍କଟକସୁତ୍ତଂ ୱିଯ ଚ ଚକ୍ଖୁସ୍ସାପାଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଇରିଯାପଥଂ ରୁନ୍ଧନ୍ତି। ତେହି ପନ ଚିତ୍ତେନେୱ ବଜ୍ଝତି, ଚିତ୍ତେନେୱ ମୁଚ୍ଚତି। ଅକ୍କୋସତୀତି ଚୋରୋସି ବାଲୋସି ମୂଳ୍ହୋସି ଥେନୋସି ଓଟ୍ଠୋସି ଗୋଣୋସି ଗଦ୍ରଭୋସି ନେରଯିକୋସି ତିରଚ୍ଛାନଗତୋସି, ନତ୍ଥି ତୁଯ୍ହଂ ସୁଗତି, ଦୁଗ୍ଗତିଯେୱ ତୁଯ୍ହଂ ପାଟିକଙ୍ଖାତି ଇମେହି ଦସହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ଅକ୍କୋସତି। ପରିଭାସତୀତି, ଜରସକ୍କ, ନ ତ୍ୱଂ ସବ୍ବକାଲଂ ଜିନିସ୍ସସି, ଯଦା ଅସୁରାନଂ ଜଯୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତଦା ତମ୍ପି ଏୱଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅସୁରଭୱନସ୍ସ ଦ୍ୱାରେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ପୋଥାପେସ୍ସାମୀତି ଆଦୀନି

ଵତ୍ଵା ତଜ୍ଜେତି। ସକ୍କୋ ଵିଜିତଵିଜୟୋ ନ ତଂ ମନସି କରୋତି, ମହାପଟିଗ୍ଗହଣଂ ପନସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ଵିଧୁନନ୍ତୋ ସୁଧମ୍ମଦେଵସଭଂ ପଵିସତି ଚେଵ ନିକ୍ଖମତି ଚ। ଅଜ୍ଝଭାସୀତି ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଏସ ସକ୍କୋ ଇମାନି ଫରୁସଵଚନାନି ଭୟେନ ତିତିକ୍ଖତି, ଉଦାହୁ ଅଧିଵାସନଖନ୍ତିୟା ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା’’ତି? ଵୀମଂସନ୍ତୋ ଅଭାସି।

ଦୁବ୍ବଲ୍ୟା ନୋତି ଦୁବ୍ବଲଭାଵେନ ନୁ। ପଟିସଂଯୁଜେତି ପଟିସଂଯୁଜେୟ୍ୟ ପଟିପ୍ଫରେୟ୍ୟ। ପଭିଜ୍ଜେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଵିରଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ। ପକୁଜ୍ଝେୟ୍ୟୁନ୍ତିପି ପାଠୋ। ପରନ୍ତି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକଂ। ଯୋ ସତୋ ଉପସମ୍ମତୀତି ଯୋ ସତିମା ହୁତ୍ଵା ଉପସମ୍ମତି, ତସ୍ସ ଉପସମଂ ଯେଵାହଂ ବାଲସ୍ସ ପଟିସେଧନଂ ମଞ୍ଞେତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦା ନଂ ମଞ୍ଞତୀତି ଯସ୍ମା ତଂ ମଞ୍ଞତି। ଅଜ୍ଝାରୁହତୀତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି। ଗୋଵ ଭିୟ୍ୟୋ ପଲାୟିନନ୍ତି ଯଥା ଗୋଯୁଦ୍ଧେ ତାଵଦେଵ ଦ୍ଵେ ଗାଵୋ ଯୁଜ୍ଝନ୍ତେ ଗୋଗଣୋ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତି, ଯଦା ପନ ଏକୋ ପଲାୟତି, ଅଥ ନଂ ପଲାୟନ୍ତଂ ସବ୍ବୋ ଗୋଗଣୋ ଭିୟ୍ୟୋ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି। ଏଵଂ ଦୁମ୍ମେଧୋ ଖମନ୍ତଂ ଭିୟ୍ୟୋ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସଦତ୍ଥପରମାତି ସକଅତ୍ଥପରମା। ଖନ୍ତ୍ୟା ଭିୟ୍ୟୋ ନ ଵିଜ୍ଜତୀତି ତେସୁ ସକଅତ୍ଥପରମେସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଖନ୍ତିତୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ଅଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥୋ ନ ଵିଜ୍ଜତି। ତମାହୁ ପରମଂ ଖନ୍ତିନ୍ତି ଯୋ ବଲଵା ତିତିକ୍ଖତି, ତସ୍ସ ତଂ ଖନ୍ତିଂ ପରମଂ ଆହୁ। ବାଲବଲଂ ନାମ ଅଞ୍ଞାଣବଲଂ। ତଂ ଯସ୍ସ ବଲଂ, ଅବଲମେଵ ତଂ ବଲନ୍ତି ଆହୁ କଥେନ୍ତୀତି ଦୀପେତି। ଧମ୍ମଗୁତ୍ତସ୍ସାତି ଧମ୍ମେନ ରକ୍ଖିତସ୍ସ, ଧମ୍ମଂ ଵା ରକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ। ପଟିଵତ୍ତାତି ପଟିପ୍ଫରିତ୍ଵା ଵତ୍ତା, ପଟିପ୍ଫରିତ୍ଵା ଵା ବାଲବଲନ୍ତି ଵଦେୟ୍ୟାପି, ଧମ୍ମଟ୍ଠଂ ପନ ଚାଲେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ସେଵ ତେନ ପାପିୟୋତି ତେନ କୋଧେନ ତସ୍ସେଵ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପାପଂ। କତରସ୍ସ? ଯୋ କୁଦ୍ଧଂ ପଟିକୁଜ୍ଝତି। ତିକିଚ୍ଛନ୍ତାନନ୍ତି ଏକଵଚନେ ବହୁଵଚନଂ, ତିକିଚ୍ଛନ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଜନା ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ଏଵରୂପଂ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପରସ୍ସ ଚାତି ଉଭିନ୍ନଂ ଅତ୍ଥଂ ତିକିଚ୍ଛନ୍ତଂ ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ‘‘ଅନ୍ଧବାଲୋ ଅୟ’’ନ୍ତି ଅନ୍ଧବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନାଵ ଏଵଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ଧମ୍ମସ୍ସ ଅକୋଵିଦାତି ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମେ ଅଛେକା। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ଖୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ସୁଭାସିତଜୟସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୫୧। ପଞ୍ଚମେ ଅସୁରିନ୍ଦଂ ଏତଦଵୋଚାତି ଛେକତାୟ ଏତଂ ଅଵୋଚ। ଏଵଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି ‘‘ପରସ୍ସ ନାମ ଗାହଂ ମୋଚେତ୍ଵା ପଠମଂ ଵତ୍ତୁଂ ଗରୁ। ପରସ୍ସ ଵଚନଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ଵା ପନ ପଚ୍ଛା ସୁଖଂ ଵତ୍ତୁ’’ନ୍ତି। ପୁବ୍ବଦେଵାତି ଦେଵଲୋକେ ଚିରନିଵାସିନୋ ପୁବ୍ବସାମିକା, ତୁମ୍ହାକଂ ତାଵ ପଵେଣିଆଗତଂ ଭଣଥାତି । ଅଦଣ୍ଡାଵଚରାତି ଦଣ୍ଡାଵଚରଣରହିତା, ଦଣ୍ଡଂ ଵା ସତ୍ଥଂ ଵା ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଏଵମେତ୍ଥ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। କୁଲାଵକସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୫୨। ଛଟ୍ଠେ ଅଜ୍ଝଭାସୀତି ତସ୍ସ କିର ସିମ୍ବଲିଵନାଭିମୁଖସ୍ସ ଜାତସ୍ସ ରଥସଦ୍ଦୋ ଚ ଆଜାନୀୟସଦ୍ଦୋ ଧଜସଦ୍ଦୋ ଚ ସମନ୍ତା ଅସନିପାତସଦ୍ଦୋ ଵିୟ ଅହୋସି। ତଂ ସୁତ୍ଵା ସିମ୍ବଲିଵନେ ବଲଵସୁପଣ୍ଣା ପଲାୟିଂସୁ, ଜରାଜିଣ୍ଣା ଚେଵ ରୋଗଦୁବ୍ବଲା ଚ ଅସଞ୍ଜାତପକ୍ଖପୋତକା ଚ ପଲାୟିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା, ମରଣଭୟେନ ତଜ୍ଜିତା ଏକପ୍ପହାରେନେଵ ମହାଵିରଵଂ ଵିରଵିଂସୁ। ସକ୍କୋ ତଂ ସୁତ୍ଵା ‘‘କସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ, ତାତା’’ତି? ମାତଲିଂ ପୁଚ୍ଛି। ରଥସଦ୍ଦଂ, ତେ ଦେଵ, ସୁତ୍ଵା ସୁପଣ୍ଣା ପଲାୟିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଵିରଵନ୍ତୀତି। ତଂ ସୁତ୍ଵା କରୁଣାସମାଵଜ୍ଜିତହଦୟୋ ଅଭାସି। ଈସାମୁଖେନାତି ରଥସ୍ସ ଈସାମୁଖେନ। ଯଥା କୁଲାଵକେ ଈସାମୁଖଂ ନ ସଞ୍ଚୁଣ୍ଣେତି, ଏଵଂ ଇମିନା ଈସାମୁଖେନ ତେ ପରିଵଜ୍ଜୟ। ସୋ ହି ରଥୋ ପୁଞ୍ଞପଚ୍ଚୟନିବ୍ବତ୍ତୋ ଚକ୍କଵାଳପବ୍ବତେପି ସିନେରୁମ୍ହିପି ସମ୍ମୁଖୀଭୂତେ ଵିନିଵିଜ୍ଝିତ୍ଵାଵ ଗଚ୍ଛତି ନ ସଜ୍ଜତି, ଆକାସଗତସଦିସେନେଵ ଗଚ୍ଛତି। ସଚେ ତେନ ସିମ୍ବଲିଵନେନ ଗତୋ ଭଵେୟ୍ୟ, ଯଥା ମହାସକଟେ କଦଲିଵନମଜ୍ଝେନ ଵା ଏରଣ୍ଡଵନମଜ୍ଝେନ ଵା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ସବ୍ବଵନଂ ଵିଭଗ୍ଗଂ ନିମ୍ମଥିତଂ ହୋତି, ଏଵଂ ତମ୍ପି ସିମ୍ବଲିଵନଂ ଭଵେୟ୍ୟ। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ନଦୁବ୍ଭିୟସୁତ୍ତଵଣ୍ଣନା

୨୫୩। ସତ୍ତମେ ଉପସଙ୍କମୀତି ‘‘ଅୟଂ ସକ୍କୋ ‘ଯୋପି ମେ ଅସ୍ସ ସୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋ, ତସ୍ସ ପାହଂ ନ ଦୁବ୍ଭେୟ୍ୟ’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତି, ମୟା ତସ୍ସ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକତରୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଵୀମଂସିସ୍ସାମି ତାଵ ନଂ, କିଂ ନୁ ଖୋ ମଂ ପସ୍ସିତ୍ଵା ଦୁବ୍ଭତି, ନ ଦୁବ୍ଭତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ଉପସଙ୍କମି। ତିଟ୍ଠ ଵେପଚିତ୍ତି ଗହିତୋସୀତି ଵେପଚିତ୍ତି, ଏତ୍ଥେଵ ତିଟ୍ଠ, ଗହିତୋ ତ୍ଵଂ ମୟାତି ଵଦତି। ସହ ଵଚନେନେଵସ୍ସ ସୋ କଣ୍ଠପଞ୍ଚମେହି ବନ୍ଧନେହି ବଦ୍ଧୋଵ ଅହୋସି। ସପସ୍ସୁ ଚ ମେତି ମୟି ଅଦୁବ୍ଭତ୍ଥାୟ ସପଥଂ କରୋହୀତି ଵଦତି। ଯଂ ମୁସାଭଣତୋ ପାପନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ପଠମକପ୍ପିକେସୁ ଚେତିୟରଞ୍ଞୋ ପାପଂ ସନ୍ଧାୟାହ। ଅରିୟୂପଵାଦିନୋତି କୋକଲିକସ୍ସ ଵିୟ ପାପଂ। ମିତ୍ତଦ୍ଦୁନୋ ଚ ଯଂ ପାପନ୍ତି ମହାକପିଜାତକେ ମହାସତ୍ତେ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତସ୍ସ ପାପଂ। ଅକତଞ୍ଞୁନୋତି ଦେଵଦତ୍ତସଦିସସ୍ସ ଅକତଞ୍ଞୁନୋ ପାପଂ। ଇମାନି କିର ଇମସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଚତ୍ତାରି ମହାପାପାନି। ସତ୍ତମଂ।

୮। ୱେରୋଚନଅସୁରିନ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୫୪। ଅଟ୍ଠମେ ଅଟ୍ଠଂସୂତି ଦ୍ୱାରପାଲରୂପକାନି ୱିଯ ଠିତା। ନିପ୍ଫଦାତି ନିପ୍ଫତ୍ତି, ଯାୱ ଅତ୍ଥୋ ନିପ୍ଫଜ୍ଜତି, ତାୱ ୱାଯମେଥେୱାତି ୱଦତି। ଦୁତିଯଗାଥା ସକ୍କସ୍ସ। ତତ୍ଥ ଖନ୍ତ୍ୟା ଭିୟ୍ୟୋତି ନିପ୍ଫନ୍ନସୋଭନେସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଖନ୍ତିତୋ ଉତ୍ତରିତରୋ ଅତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଅଚ୍ଛଜାତାତି କିଚ୍ଛଜାତା। ସୋଣସିଙ୍ଗାଲାଦଯୋପି ହି ଉପାଦାଯ ଅକିଚ୍ଛଜାତୋ ସତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଇତୋ ଏତ୍ତୋ ଗମନମତ୍ତମ୍ପି କିଚ୍ଛମେୱ ହୋତି। ସଂଯୋଗପରମା ତ୍ୱେୱ, ସମ୍ଭୋଗା ସବ୍ବପାଣିନନ୍ତି ପାରିୱାସିକଓଦନାଦୀନି ହି ଅସମ୍ଭୋଗାରହାନି ହୋନ୍ତି, ତାନି ପୁନ ଉଣ୍ହାପେତ୍ୱା ଭଜ୍ଜିତ୍ୱା ସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତାଦୀହି ସଂଯୋଜିତାନି ସମ୍ଭୋଗାରହାନି ହୋନ୍ତି। ତେନାହ ''ସଂଯୋଗପରମା ତ୍ୱେୱ, ସମ୍ଭୋଗା ସବ୍ବପାଣିନ''ନ୍ତି । ନିପ୍ଫନ୍ନସୋଭନୋ ଅତ୍ଥୋତି ଇମେ ଅତ୍ଥା ନାମ ନିପ୍ଫନ୍ନାୱ ସୋଭନ୍ତି। ପୁନ ଚତୁତ୍ଥଗାଥା ସକ୍କସ୍ସ। ତତ୍ଥାପି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ଅରଞ୍ଞାଯତନଇସିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୫୫। ନୱମେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୁ ସମ୍ମନ୍ତୀତି ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ରମଣୀଯେ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନଚଙ୍କମନାଦୀହି ସମ୍ପନ୍ନାସୁ ପଣ୍ଣସାଲାସୁ ୱସନ୍ତି। ସକ୍କୋ ଚ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ୱେପଚିତ୍ତି ଚାତି ଇମେ ଦ୍ୱେ ଜନା ଜାମାତିକସସୁରା କାଲେନ କଲହଂ କରୋନ୍ତି, କାଲେନ ଏକତୋ ଚରନ୍ତି, ଇମସ୍ମିଂ ପନ କାଲେ ଏକତୋ ଚରନ୍ତି। ପଟଲିଯୋତି ଗଣଙ୍ଗଣୂପାହନା। ଖଗ୍ଗଂ ଓଲଗ୍ଗେତ୍ୱାତି ଖଗ୍ଗଂ ଅଂସେ ଓଲଗ୍ଗେତ୍ୱା। ଛତ୍ତେନାତି ଦିବ୍ବସେତଚ୍ଛତ୍ତେନ ମତ୍ଥକେ ଧାରଯମାନେନ। ଅପବ୍ୟାମତୋ କରିତ୍ୱାତି ବ୍ୟାମତୋ ଅକତ୍ୱା। ଚିରଦିକ୍ଖିତାନନ୍ତି ଚିରସମାଦିଣ୍ଣୱତାନଂ। ଇତୋ ପଟିକ୍କମ୍ମାତି ''ଇତୋ ପକ୍କମ ପରିୱଜ୍ଜଯ, ମା ଉପରିୱାତେ ତିଟ୍ଠା''ତି ୱଦନ୍ତି। ନ ହେତ୍ଥ ଦେୱାତି ଏତସ୍ମିଂ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଗନ୍ଧେ ଦେୱା ନ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞିନୋ, ଇଟ୍ଠକନ୍ତମନାପସଞ୍ଞିନୋଯେୱାତି ଦୀପେତି। ନୱମଂ।

୧୦। ସମୁଦ୍ଦକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୫୬। ଦସମେ ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ପଣ୍ଣକୁଟୀସୂତି ଚକ୍କୱାଳମହାସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠିଯଂ ରଜତପଟ୍ଟୱଣ୍ଣେ ୱାଲୁକପୁଳିନେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାସୁ ପଣ୍ଣସାଲାସୁ ୱସନ୍ତି। ସିଯାପି ନୋତି ସିଯାପି ଅମ୍ହାକଂ। ଅଭଯଦକ୍ଖିଣଂ ଯାଚେଯ୍ୟାମାତି ଅଭଯଦାନଂ ଯାଚେଯ୍ୟାମ। ଯେଭୁଯ୍ୟେନ କିର ଦେୱାସୁରସଙ୍ଗାମୋ ମହାସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ହୋତି। ଅସୁରାନଂ ନ ସବ୍ବକାଲଂ ଜଯୋ ହୋତି, ବହୁୱାରେ ପରାଜଯୋୱ ହୋତି। ତେ ଦେୱେହି ପରାଜିତା ପଲାଯନ୍ତା ଇସୀନଂ ଅସ୍ସମପଦେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ''ସକ୍କୋ ଇମେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା ଅମ୍ହେ ନାସେତି, ଗଣ୍ହଥ ପୁତ୍ତହତାଯ ପୁତ୍ତେ''ତି କୁପିତା ଅସ୍ସମପଦେ ପାନୀଯଘଟଚଙ୍କମନସାଲାଦୀନି ୱିଦ୍ଧଂସେନ୍ତି। ଇସଯୋ ଅରଞ୍ଞତୋ ଫଲାଫଲଂ ଆଦାଯ ଆଗତା ନଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନ ଦୁକ୍ଖେନ ପଟିପାକତିକଂ କରୋନ୍ତି। ତେପି ପୁନପ୍ପୁନଂ ତଥେୱ ୱିନାସେନ୍ତି। ତସ୍ମା ''ଇଦାନି ତେସଂ ସଙ୍ଗାମୋ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ଏୱଂ ଚିନ୍ତଯିଂସୁ।

କାମଂକରୋତି ଇଚ୍ଛିତକରୋ। ଭଯସ୍ସ ଅଭଯସ୍ସ ୱାତି ଭଯଂ ୱା ଅଭଯଂ ୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସଚେ ତ୍ୱଂ ଅଭଯଂ ଦାତୁକାମୋ, ଅଭଯଂ ଦାତୁଂ ପହୋସି। ସଚେ ଭଯଂ ଦାତୁକାମୋ। ଭଯଂ ଦାତୁଂ ପହୋସି। ଅମ୍ହାକଂ ପନ ଅଭଯଦାନଂ ଦେହୀତି। ଦୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱିରୁଦ୍ଧାନଂ। ପୱୁତ୍ତନ୍ତି ଖେତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପିତଂ।

ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଉବ୍ବିଜ୍ଜୀତି ସାଯମାସଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସଯନଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ନିପନ୍ନୋ ନିଦ୍ଦାଯ ଓକ୍କନ୍ତମତ୍ତାଯ ସମନ୍ତା ଠତ୍ୱା ସତ୍ତିସତେନ ପହଟୋ ୱିଯ ୱିରୱନ୍ତୋ ଉଟ୍ଠହତି, ଦସଯୋଜନସହସ୍ସଂ ଅସୁରଭୱନଂ ''କିମିଦ''ନ୍ତି ସଙ୍ଖୋଭଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଅଥ ନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କିମିଦ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ସୋ ''ନ କିଞ୍ଚୀ''ତି ୱଦତି। ଦୁତିଯଯାମାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଇତି ଅସୁରାନଂ ''ମା ଭାଯି, ମହାରାଜା''ତି ତଂ ଅସ୍ସାସେନ୍ତାନଂଯେୱ ଅରୁଣଂ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ଏୱମସ୍ସ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗେଲଞ୍ଞଜାତଂ ଚିତ୍ତଂ ୱେପତି। ତେନେୱ ଚସ୍ସ ''ୱେପଚିତ୍ତୀ''ତି ଅପରଂ ନାମଂ ଉଦପାଦୀତି। ଦସମଂ।

ପଠମୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୨। ଦୁତିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ୱତପଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୫୭। ଦୁତିଯୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ୱତପଦାନୀତି ୱତକୋଟ୍ଠାସାନି। ସମତ୍ତାନୀତି ପରିପୁଣ୍ଣାନି। ସମାଦିନ୍ନାନୀତି ଗହିତାନି। କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯୀତି

କୁଲଜେଟ୍ଠକାନଂ ମହାପିତା ମହାମାତା ଚୂଳପିତା ଚୂଳମାତା ମାତୁଲୋ ମାତୁଲାନୀତିଆଦୀନଂ ଅପଚିତିକାରକୋ। ସଣ୍ହୱାଚୋତି ପିଯମୁଦୁମଧୁରୱାଚୋ। ମୁତ୍ତଚାଗୋତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠଚାଗୋ। ପଯତପାଣୀତି ଦେଯ୍ଯଧମ୍ମଦାନତ୍ଥାଯ ସଦା ଧୋତହତ୍ଥୋ। ୱୋସ୍ସଗ୍ଗରତୋତି ୱୋସ୍ସଜ୍ଜନେ ରତୋ। ଯାଚଯୋଗୋତି ପରେହି ଯାଚିତବ୍ବାରହୋ, ଯାଚଯୋଗୋତି ୱା ଯାଚଯୋଗେନେୱ ଯୁତ୍ତୋ। ଦାନସଂୱିଭାଗରତୋତି ଦାନେ ଚ ସଂୱିଭାଗେ ଚ ରତୋ। ପଠମଂ।

୨। ସକ୍କନାମସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୫୮। ଦୁତିଯେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋତି ମଗଧରଟ୍ଠେ ମଚଲଗାମେ ମନୁସ୍ସଭୂତୋ। ଆୱସଥଂ ଅଦାସୀତି ଚତୁମହାପଥେ ମହାଜନସ୍ସ ଆୱସଥଂ କାରେତ୍ୱା ଅଦାସି। ସହସ୍ସମ୍ପି ଅତ୍ଥାନନ୍ତି ସହସ୍ସମ୍ପି କାରଣାନଂ, ଜନସହସ୍ସେନ ୱା ୱଚନସହସ୍ସେନ ୱା ଓସାରିତେ ''ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ, ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ''ତି ଏକପଦେ ଠିତୋୱ ୱିନିଚ୍ଛିନତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ମହାଲିସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୫୯। ତତିଯେ ଉପସଙ୍କମୀତି ''ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜାତି କଥେନ୍ତି, ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ସୋ ସକ୍କୋ, ଯେନ ସୋ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସବଲଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ଉପସଙ୍କମି। ତଞ୍ଚ ପଜାନାମୀତି ବହୁୱଚନେ ଏକୱଚନଂ, ତେ ଚ ଧମ୍ମେ ପଜାନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସକ୍କୋ କିର ଅନନ୍ତରେ ଅତ୍ତଭାୱେ ମଗଧରଟ୍ଠେ ମଚଲଗାମେ ମଘୋ ନାମ ମାଣୱୋ ଅହୋସି ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ଯତ୍ତୋ, ବୋଧିସତ୍ତଚରିଯା ୱିଯ ଚ ତସ୍ସ ଚରିଯା ଅହୋସି। ସୋ ତେତ୍ତିଂସ ପୁରିସେ ଗହେତ୍ୱା କଲ୍ଯାଣମକାସି। ଏକଦିୱସଂ ଅତ୍ତନୋୱ ପଞ୍ଞାଯ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଗାମମଜ୍ଝେ ମହାଜନସ୍ସ ସନ୍ନିପତିତଟ୍ଠାନେ କଚୱରଂ ଉଭତୋପସ୍ସେସୁ ଅପବ୍ଯୂହିତ୍ୱା ତଂ ଠାନଂ ରମଣୀଯଂ ଅକାସି। ପୁନ ତତ୍ଥେୱ ମଣ୍ଡପଂ କାରେସି। ପୁନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ସାଲଂ କାରେସି। ଗାମତୋ ଚ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗାୱୁତମ୍ପି ଅଡ୍ଢଯୋଜନମ୍ପି ତିଗାୱୁତମ୍ପି ଯୋଜନମ୍ପି ୱିଚରିତ୍ୱା ତେହି ସହାଯେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିସମଂ ସମଂ ଅକାସି। ତେ ସବ୍ବେୱ ଏକଚ୍ଛନ୍ଦା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସେତୁଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ସେତୁଂ, ମଣ୍ଡପସାଲାପୋକ୍ଖରଣିମାଲାୱଚ୍ଛରୋପନପଦୀନଂ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେସୁ ମଣ୍ଡପସାଲାପୋକ୍ଖରଣିମାଲାୱଚ୍ଛରୋପନାଦୀନି କରୋନ୍ତା ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞମକଂସୁ। ମଘୋ ସତ୍ତ ୱତପଦାନି ପୂରେତ୍ୱା କାଯସ୍ସ ଭେଦା ସଦ୍ଧିଂ ସହାଯେହି ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ତଂ ସବ୍ବଂ ଭଗୱା ଜାନାତି। ତେନାହ – ଯେସଂ ଧମ୍ମାନଂ ସମାଦିନ୍ନତ୍ତା ସକ୍କୋ ସକ୍କତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝଗା, ତଞ୍ଚ ପଜାନାମୀତି। ଅଯଂ ସକ୍କସ୍ସ ସକ୍କତ୍ତାଧିଗମେ ସଙ୍ଖେପକଥା, ୱିତ୍ଥାରୋ ପନ ସୁମଙ୍ଗଲୱିଲାସିନିଯା ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯ ସକ୍କପଞ୍ହୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱୁତ୍ତୋ। ତତିଯଂ।

୪। ଦଲିଦ୍ଦସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬୦। ଚତୁତ୍ଥେ ମନୁସ୍ସଦଲିଦ୍ଦୋତି ମନୁସ୍ସଅଧନୋ। ମନୁସ୍ସକପଣୋତି ମନୁସ୍ସକାରୁଞ୍ଞତଂ ପତ୍ତୋ। ମନୁସ୍ସୱରାକୋତି ମନୁସ୍ସଲାମକୋ। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ଠାନେ, ତସ୍ମିଂ ୱା ଅତିରୋଚନେ। ଉଜ୍ଝାଯନ୍ତୀତି ଅୱଜ୍ଝାଯନ୍ତି ଲାମକତୋ ଚିନ୍ତେନ୍ତି। ଖିଯନ୍ତୀତି କଥେନ୍ତି ପକାସେନ୍ତି। ୱିପାଚେନ୍ତୀତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ କଥେନ୍ତି ୱିତ୍ଥାରେନ୍ତି। ଏସୋ ଖୋ ମାରିସାତି ଏତ୍ଥ ଅଯମନୁପୁବ୍ବିକଥା – ସୋ କିର ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ କାସିରଟ୍ଠେ ବାରାଣସିରାଜା ହୁତ୍ୱା ସମୁସ୍ସିତଦ୍ଧଜପଟାକନାନାଲଙ୍କାରେନ ସୁଟ୍ଠୁ ଅଲଙ୍କତଂ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ ଅକାସି ଅତ୍ତନୋ ସିରିସମ୍ପତ୍ତିଯା ସମାକଡ୍ଢିତନେତ୍ତେନ ଜନକାଯେନ ସମ୍ପୁଲ୍ଲୋକିଯମାନୋ। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସମଯେ ଏକୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଗନ୍ଧମାଦନପବ୍ବତା ଆଗମ୍ମ ତସ୍ମିଂ ନଗରେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରତି, ସନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ ସନ୍ତମାନସୋ ଉତ୍ତମଦମଥସମନ୍ନାଗତୋ। ମହାଜନୋପି ରାଜଗତଂ ଚିତ୍ତୀକାରଂ ପହାଯ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧମେୱ ଓଲୋକେସି। ରାଜା – ''ଇଦାନି ଇମସ୍ମିଂ ଜନକାଯେ ଏକୋପି ମଂ ନ ଓଲୋକେତି। କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ''ନ୍ତି? ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଅଦ୍ଦସ। ସୋପି ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ମହଲ୍ଲକୋ ହୋତି ପଚ୍ଛିମୱଯେ ଠିତୋ। ଚୀୱରାନିପିସ୍ସ ଜିଣ୍ଣାନି, ତତୋ ତତୋ ସୁତ୍ତାନି ଗଳନ୍ତି। ରଞ୍ଞୋ ସତସହସ୍ସାଧିକାନି ଦ୍ୱେ ଅସଙ୍ଖେଯ୍ଯାନି ପୂରିତପାରମିଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ଚିତ୍ତପସାଦମତ୍ତଂ ୱା ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ୱନ୍ଦନମତ୍ତଂ ୱା ନାହୋସି। ସୋ ରାଜା ''ପବ୍ବଜିତୋ ମଞ୍ଞେ ଏସ ଉସୂଯାଯ ମଂ ନ ଓଲୋକେତୀ''ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ''କ୍ୱାଯଂ କୁଟ୍ଠିଚୀୱରାନି ପାରୁତୋ''ତି ନିଟ୍ଠୁଭିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକେନ ମହାନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱିପାକାୱସେସେନ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ରାଜଗହେ ପରମକପଣାଯ ଇତ୍ଥିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ଗହିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସା ଇତ୍ଥୀ କଞ୍ଜିକମତ୍ତମ୍ପି ଉଦରପୂରଂ ନାଲତ୍ଥ। ତସ୍ସ କୁଚ୍ଛିଗତସ୍ସେୱ କଣ୍ଣନାସା ୱିଲୀନା, ସଙ୍ଖପଲିତକୁଟ୍ଠୀ ହୁତ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ। ମାତାପିତରୋ ନାମ ଦୁକ୍କରକାରିକା ହୋନ୍ତି, ତେନସ୍ସ ମାତା ଯାୱ କପାଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଚରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତାୱସ୍ସ କଞ୍ଜିକମ୍ପି ଉଦକମ୍ପି ଆହରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ଭିକ୍ଖାଯ ଚରିତୁଂ ସମତ୍ଥକାଲେ ପନସ୍ସ କପାଲଂ ହତ୍ଥେ ଦତ୍ୱା ''ପଞ୍ଞାଯିସ୍ସସି ସକେନ କମ୍ମେନା''ତି ପକ୍କାମି।

ଅଥସ୍ସ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସକଲସରୀରତୋ ମଂସାନି ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପତନ୍ତି, ଯୂସଂ ପଗ୍ଘରତି, ମହାୱେଦନା ୱତ୍ତନ୍ତି। ଯଂ ଯଂ ରଚ୍ଛଂ ନିସ୍ସାଯ ସଯତି,

ସଙ୍ଘରତ୍ତିଂ ମହାରଣ୍ଣେନ ରଣ୍ଣତି। ତସ୍ସ କାରୁଞ୍ଞପରିଦେୱିତସଦ୍ଦେନ ସକଲୱୀଥିଯଂ ମନୁସ୍ସା ସଙ୍ଘରତ୍ତିଂ ନିଦ୍ଦଂ ନ ଲଭନ୍ତି। ତସ୍ସ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୁଖସଯିତେ ପବୋଧେତୀତି ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଉଦପାଦି। ଅଥାପରେନ ସମଯେନ ଭଗୱତି ରାଜଗହଂ ସମ୍ପତ୍ତେ ନାଗରା ସତ୍ଥାରଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ନଗରମଜ୍ଝେ ମହାମଣ୍ଡପଂ କତ୍ୱା ଦାନଂ ଅଦଂସୁ। ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋପି କୁଟ୍ଠୀ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନଗ୍ଗମଣ୍ଡପସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ନିସୀଦି। ନାଗରା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପଣୀତେନ ଖାଦନୀଯେନ ଭୋଜନୀଯେନ ପରିୱିସନ୍ତା ତସ୍ସାପି ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ଅଦଂସୁ। ତସ୍ସ ପଣୀତଭୋଜନଂ ଭୁତ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ଅହୋସି। ସତ୍ଥା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ଦୀପେସି, ସୁପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନୋୱ ଦେସନାନୁସାରେନ ଞାଣଂ ପେସେତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତୋ। ସତ୍ଥା ଉଟ୍ଠାଯ ୱିହାରଂ ଗତୋ। ସୋପି ତୁମ୍ବଂ ଆରୁଯ୍ହ କପାଲମାଦାଯ ଦଣ୍ଡମୋଲୁବ୍ଭ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିବ୍ଭନ୍ତାଯ ଗାୱିଯା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପିତୋ ମତ୍ତିକପାତିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ପଟିଲଭନ୍ତୋ ୱିଯ ଦୁତିଯଚିତ୍ତୱାରେ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଞ୍ଞେ ଦେୱେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ୱିରୋଚିତ୍ଥ। ତଂ କାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ସକ୍କୋ ଦେୱାନମିନ୍ଦୋ ଏସୋ ଖୋ ମାରିସାତିଆଦିମାହ।

ସଦ୍ଧାତି ମଗ୍ଗେନାଗତସଦ୍ଧା। ସୀଲଞ୍ଚ ଯସ୍ସ କଲ୍ୟାଣନ୍ତି କଲ୍ୟାଣସୀଲଂ ନାମ ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ଅରିଯକନ୍ତସୀଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅରିଯସାୱକସ୍ସ ଏକସୀଲମ୍ପି ଅକନ୍ତଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଇମସ୍ମିଂ ପନତ୍ଥେ ଭୱନ୍ତରେପି ଅପ୍ପହୀନଂ ପଞ୍ଚସୀଲଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ରାମଣେଯ୍ୟକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬୧। ପଞ୍ଚମେ ଆରାମଚେତ୍ୟାତି ଆରାମଚେତିଯାନି। ୱନଚେତ୍ୟାତି ୱନଚେତିଯାନି। ଉଭଯତ୍ଥାପି ଚିତ୍ତୀକତଟ୍ଠେନ ଚେତ୍ୟଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ମନୁସ୍ସରାମଣେଯ୍ୟସ୍ସାତି ମନୁସ୍ସରମଣୀଯଭାୱସ୍ସ। ଇଦାନି ମନୁସ୍ସରମଣୀଯକୱସେନ ଭୂମିରମଣୀଯକଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଗାମେ ୱାତିଆଦିମାହ। ପଞ୍ଚମଂ।

୬। ଯଜମାନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬୨। ଛଟ୍ଠେ ଯଜମାନାନନ୍ତି ଯଜନ୍ତାନଂ। ତଦା କିର ଅଙ୍ଗମଗଧୱାସିକା ମନୁସ୍ସା ଅନୁସଂୱଚ୍ଛରଂ ସପ୍ପିମଧୁଫାଣିତାଦୀସୁ ଅଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଦାରୂନଂ ସଟ୍ଠିମତ୍ତେ ସକଟଭାରେ ରାସିଂ କତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ଦତ୍ୱା ପଜ୍ଜଲିତକାଲେ ‘‘ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଯଜାମା’’ତି ତଂ ସବ୍ବଂ ପକ୍ଖିପନ୍ତି। ‘‘ଏକୱାରଂ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ସହସ୍ସଗୁଣଫଲଂ ଦେତୀ’’ତି ନେସଂ ଲଦ୍ଧି। ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ‘‘ସବ୍ବେପିମେ ସବ୍ବଅଗ୍ଗାନି ଗହେତ୍ୱା ‘ମହାବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଯଜାମା’ତି ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ଝାପେନ୍ତି। ଅଫଲଂ କରୋନ୍ତି, ମଯି ପସ୍ସନ୍ତେ ମା ନସ୍ସନ୍ତୁ, ଯଥା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଚେୱ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଦତ୍ୱା ବହୁଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୱନ୍ତି, ଏୱଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଦାରୁରାସିଂ ଜଲାପେତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ବ୍ରହ୍ମଉଭାୱଂ ମାପେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ମହାଜନୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ଯଞ୍ଞଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ମହାବ୍ରହ୍ମା ଆଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ଜଣ୍ଣୁକେହି ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାଯ, ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ନମସ୍ସମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ଆହଂସୁ ‘‘ତୁମ୍ହେ ‘ମଯଂ ତକ୍କେନ କଥେମା’ତି ମଞ୍ଞଥ, ଇଦାନି ପସ୍ସଥ, ଅଯଂ ୱୋ ବ୍ରହ୍ମା ସହତ୍ଥା ଯଞ୍ଞଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ଆଗଚ୍ଛତୀ’’ତି। ସକ୍କୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦାରୁଚିତକମତ୍ଥକେ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘‘କସ୍ସାଯଂ ସକ୍କାରୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି? ତୁମ୍ହାକଂ, ଭନ୍ତେ, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହଥ ନୋ ଯଞ୍ଞନ୍ତି। ତେନ ହି ଆଗଚ୍ଛଥ, ମା ତୁଲଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ତୁଲଯିତ୍ଥ, ଅଯଂ ସତ୍ଥା ଧୁରୱିହାରେ ୱସତି, ତଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମ ‘‘କସ୍ସ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତୀ’’ତି ? ଉଭଯରଟ୍ଠୱାସିନୋ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ତତ୍ଥ ପୁଞ୍ଞପେକ୍ଖାନନ୍ତି ପୁଞ୍ଞଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକାନଂ। ଓପଧିକଂ ପୁଞ୍ଞନ୍ତି ଉପଧିୱିପାକଂ ପୁଞ୍ଞଂ। ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲନ୍ତି ଅରିଯସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଂ ୱିପ୍ଫାରୱନ୍ତଂ ହୋତି। ଦେସନାୱସାନେ ଚତୁରାସୀତିପାଣସହସ୍ସାନି ଅମତପାନଂ ପିୱିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମନୁସ୍ସା ସବ୍ବାନି ଅଗ୍ଗଦାନାନି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଅଦଂସୁ। ଛଟ୍ଠଂ।

୭। ବୁଦ୍ଧୱନ୍ଦନାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬୩। ସତ୍ତମେ ଉଟ୍ଠେହୀତି ଉଟ୍ଠହ, ଘଟ, ୱାଯମ। ୱିଜିତସଙ୍ଗାମାତି ରାଗାଦୀନଞ୍ଚେୱ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକସ୍ସ ଚ ମାରବଲସ୍ସ ଜିତତ୍ତା ଭଗୱନ୍ତଂ ଏୱଂ ଆଲପତି । ପନ୍ନଭାରାତି ଓରୋପିତଖନ୍ଧକିଲେସାଭିସଙ୍ଖାରଭାର। ପନ୍ନରସାଯ ରତ୍ତିନ୍ତି ପନ୍ନରସାଯ ପୁଣ୍ଣମାଯ ରତ୍ତିଂ। ସତ୍ତମଂ।

୮। ଗହଟ୍ଠୱନ୍ଦନାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬୪। ଅଟ୍ଠମେ ପୁଥୁଦ୍ଦିସାତି ଚତସ୍ସୋ ଦିସା ଚତସ୍ସୋ ଅନୁଦିସା ଚ। ଭୁମ୍ମାତି ଭୂମିୱାସିନୋ। ଚିରରତ୍ତସମାହିତେତି ଉପଚାରପ୍ପନାହି ଚିରରତ୍ତସମାହିତଚିତ୍ତେ। ୱନ୍ଦେତି ୱନ୍ଦାମି। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରାଯଣେତି ଦସପି ୱସ୍ସାନି ୱୀସତିପି ୱସ୍ସାନି…ପେ… ସଟ୍ଠିପି ୱସ୍ସାନି ଆପାଣକୋଟିକଂ

ଏକସେନ୍ତଂ ଏକଭତ୍ତିଆଦିକଂ ସେଟ୍ଠଚରିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରମାନେତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁଞ୍ଞଙ୍କରାତି ଚତୁପଚ୍ଚଯଦାନଂ କୁସୁମ୍ଭସୁମନପୂଜା ଦୀପସହସ୍ସଜାଲନ୍ତି ଏୱମାଦିପୁଞ୍ଞଙ୍କାରକା। ସୀଲୱନ୍ତୋତି ଉପାସକତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାଯ ପଞ୍ଚହିପି ଦସହିପି ସୀଲେହି ସମନ୍ନାଗତା। ଧମ୍ମେନ ଦାରଂ ପୋସେନ୍ତୀତି ଉମଙ୍ଗଭିନ୍ଦନାଦୀନି ଅକତ୍ୱା ଧମ୍ମିକେହି କସିଗୋରକ୍ଖୱଣିଜ୍ଜାଦୀହି ପୁତ୍ତଦାରଂ ପୋସେନ୍ତି। ପମୁଖୋ ରଥମାରୁହୀତି ଦେୱାନଂ ପମୁଖୋ ସେଟ୍ଠୋ ରଥଂ ଆରୁହି। ଅଟ୍ଠମଂ।

୯। ସକ୍କନମସ୍ସନସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬୫। ନୱମେ ଭଗୱନ୍ତଂ ନମସ୍ସତୀତି ଏକଂସଂ ଉତ୍ତରିଯଂ ଦୁକୁଲଂ କତ୍ୱା, ବ୍ରହ୍ମଜାଣୁକୋ ହୁତ୍ୱା ସିରସି ଅଞ୍ଜଲିଂ ଠପେତ୍ୱା ନମସ୍ସତି। ସୋ ଯକ୍ଖୋତି ସୋ ସକ୍କୋ। ଅନୋମନାମନ୍ତି ସବ୍ବଗୁଣେହି ଓମକଭାୱସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ ସବ୍ବଗୁଣନେମିତ୍ତକେହି ନାମେହି ଅନୋମନାମଂ। ଅୱିଜ୍ଜାସମତିକ୍କମାତି ଚତୁସଚ୍ଚପଟିଚ୍ଛାଦିକାଯ ୱଟ୍ଟମୂଲକଅୱିଜ୍ଜାଯ ସମତିକ୍କମେନ। ସେକ୍ଖାତି ସତ୍ତ ସେକ୍ଖା। ଅପଚଯାରାମାତି ୱଟ୍ଟୱିଦ୍ଧଂସନେ ରତା। ସିକ୍ଖରେତି ସିକ୍ଖନ୍ତି। ନୱମଂ।

୧୦। ସଙ୍ଘୱନ୍ଦନାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬୬। ଦସମେ ଅଜ୍ଝଭାସୀତି କସ୍ମା ଏସ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଏୱଂ ଭାସତୀତି? ସକ୍କସ୍ସ କିର ଦେୱରଞ୍ଞୋ ସଦ୍ଦୋ ମଧୁରୋ, ସୁଫସିତଂ ଦନ୍ତାୱରଣଂ, କଥନକାଲେ ସୁୱଣ୍ଣକିଙ୍କିଣିକସଦ୍ଦୋ ୱିଯ ନିଚ୍ଛରତି। ତଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ସୋତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମୀତି ଭାସତି। ପୂତିଦେହସଯାତି ପୂତିମ୍ହି ମାତୁସରୀରେ ୱା, ଅତ୍ତନୋଯେୱ ୱା ସରୀରଂ ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ସଯନତୋ ପୂତିଦେହସଯା। ନିମୁଗ୍ଗାକୁଣପମ୍ହେତେତି ଦସମାସେ ମାତୁକୁଚ୍ଛିସଙ୍ଖାତେ କୁଣପସ୍ମିଂ ଏତେ ନିମୁଗ୍ଗା। ଏତଂ ତେସଂ ପିହଯାମୀତି ଏତେସଂ ଏତଂ ପିହଯାମି ପତ୍ଥଯାମି। ନ ତେ ସଂ କୋଟ୍ଠେ ଓପେନ୍ତୀତି ନ ତେ ସଂ ସନ୍ତକଂ ଧଞ୍ଞଂ କୋଟ୍ଠେ ପକ୍ଖିପନ୍ତି। ନ ହି ଏତେସଂ ଧଞ୍ଞଂ ଅତ୍ଥି। ନ କୁମ୍ଭୀତି ନ କୁମ୍ଭିଯଂ। ନ କଳୋପିଯନ୍ତି ନ ପଚ୍ଛିଯଂ। ପରନିଟ୍ଠିତମେସାନାତି ପରେସଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ପରଘରେ ପକ୍କଂ ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନ ଏସମାନା ଗୱେସମାନା। ତେନାତି ଏୱଂ ପରିଯିଟ୍ଠେନ। ସୁବ୍ବତାତି ଦସପି…ପେ… ସଟ୍ଠିପି ୱସ୍ସାନି ସୁସମାଦିନ୍ନସୁନ୍ଦରୱତା।

ସୁମନ୍ତମନ୍ତିନୋତି ଧମ୍ମଂ ସଜ୍ଝାଯିସ୍ସାମ, ଧୁତଙ୍ଗଂ ସମାଦିଯିସ୍ସାମ, ଅମତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମ, ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମାତି ଏୱଂ ସୁଭାସିତଭାସିନୋ। ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ସମଞ୍ଚରାତି ତିଯାମରତ୍ତିଂ ଅସନିଘୋସେନ ଘୋସିତା ୱିଯ ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତାପି ତୁଣ୍ହୀଭୂତା ସମଂ ଚରନ୍ତିଯେୱ ନାମ। କସ୍ମା? ନିରତ୍ଥକୱଚନସ୍ସାଭାୱା। ପୁଥୁମଚ୍ଚା ଚାତି ବହୁସତ୍ତା ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିରୁଦ୍ଧା। ଅତ୍ତଦଣ୍ଡେସୁ ନିବ୍ବୁତାତି ପରୱିହେଠନତ୍ଥଂ ଗହିତଦଣ୍ଡେସୁ ସତ୍ତେସୁ ନିବ୍ବୁତା ୱିସ୍ସଟ୍ଠଦଣ୍ଡା। ସାଦାନେସୁ ଅନାଦାନାତି ସଗହଣେସୁ ସତ୍ତେସୁ ଚ ଭୱଯୋନିଆଦୀନଂ ଏକକୋଟ୍ଠାସସ୍ସାପି ଅଗହିତତ୍ତା ଅଗହଣା। ଦସମଂ।

ଦୁତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

୩। ତତିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। ଛେତ୍ୱାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬୭। ତତିଯୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତତ୍ଥମେୱ। ପଠମଂ।

୨। ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬୮। ଦୁତିଯେ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋତି ଝାମଖାଣୁୱଣ୍ଣୋ। ଓକୋଟିମକୋତି ଲକୁଣ୍ଡକୋ ମହୋଦରୋ। ଆସନେତି ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାଯଂ। କୋଧଭକ୍ଖୋତି ସକ୍କେନ ଗହିତନାମମେୱେତଂ। ସୋ ପନ ଏକୋ ରୂପାୱଚରବ୍ରହ୍ମା, ''ସକ୍କୋ କିର ଖନ୍ତିବଲେନ ସମନ୍ନାଗତୋ''ତି ସୁତ୍ୱା ୱୀମଂସନତ୍ଥଂ ଆଗତୋ । ଅୱରୁଦ୍ଧକଯକ୍ଖା ପନ ଏୱରୂପଂ ସଂୱିହିତାରକ୍ଖଂ ଠାନଂ ପୱିସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଉପସଙ୍କମୀତି ଦେୱାନଂ ସୁତ୍ୱା ''ନ ସକ୍କା ଏସ ଫରୁସେନ ଚାଲେତୁଂ, ନୀଚୱୁତ୍ତିନା ପନ ଖନ୍ତିଯଂ ଠିତେନ ସକ୍କା ପଲାପେତୁ''ନ୍ତି ତଥା ପଲାପେତୁକାମୋ ଉପସଙ୍କମି। ଅନ୍ତରଧାଯୀତି ଖନ୍ତିଯଂ ଠତ୍ୱା ବଲୱଚିତ୍ତୀକାରଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନୀଚୱୁତ୍ତିଯା ଦସ୍ସିଯମାନାଯ ସକ୍କାସନେ ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅନ୍ତରଧାଯି। ନ ସୂପହତଚିତ୍ତୋମ୍ହୀତି ଏତ୍ଥ ସୂତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଉପହତଚିତ୍ତୋମ୍ହୀତି ଆହ। ନାୱତ୍ତେନ ସୁୱାନଯୋତି ନ କୋଧାୱତ୍ତେନ ସୁଆନଯୋ, କୋଧୱସେ ୱତ୍ତେତୁଂ ନ ସୁକରୋମ୍ହୀତି ୱଦତି। ନ ୱୋ ଚିରାହନ୍ତି ୱୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଅହଂ ଚିରଂ ନ କୁଜ୍ଝାମୀତି ୱଦତି। ଦୁତିଯଂ।

୩। ସମ୍ବରିମାଯାସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୬୯। ତତିଯେ ଆବାଧିକୋତି ଇସିଗଣେନ ଅଭିସପକାଲେ ଉପ୍ପନ୍ନାବାଧେନ ଆବାଧିକୋ। ୱାଚେହି ମନ୍ତି ସଚେ ମଂ ସମ୍ବରିମାଯଂ ୱାଚେସି, ଏୱମହଂ ତମ୍ପି ତିକିଚ୍ଛିସ୍ସାମୀତି ୱଦତି। ମା ଖୋ ତ୍ୱଂ, ମାରିସ, ୱାଚେସୀତି ୱିନାପି ତାୱ ସମ୍ବରିମାଯଂ ସକ୍କୋ ଅମ୍ହେ ବାଧତି, ଯଦି ପନ ତଂ ଜାନିସ୍ସତି, ନଟ୍ଠା ମଯଂ, ମା ଅତ୍ତନୋ ଏକସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ଅମ୍ହେ ନାସେହୀତି ୱଦ୍ଧା ନିୱାରଯିଂସୁ। ସମ୍ବରୋୱ ସତଂ ସମନ୍ତି ଯଥା ସମ୍ବରୋ ଅସୁରିନ୍ଦୋ ମାଯାୱୀ ମାଯଂ ପଯୋଜେତ୍ୱା ୱସ୍ସସତଂ ନିରଯେ ପଚ୍ଚୋ, ଏୱଂ ପଚ୍ଚତି। ତୁମ୍ହେ ଧମ୍ମିକାୱ, ଅଲଂ ୱୋ ମାଯାଯାତି ୱଦତି। କିଂ ପନ ସକ୍କୋ ତସ୍ସ କୋଧଂ ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯାତି? ଆମ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯ। କଥଂ? ତଦା କିର ସୋ ଇସିଗଣୋ ଧରତିଯେୱ, ତସ୍ମା ନଂ ଇସୀନଂ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ଖମାପେଯ୍ଯ, ଏୱମସ୍ସ ଫାସୁ ଭୱେଯ୍ଯ। ତେନ ପନ ୱଞ୍ଚିତତ୍ତା ତଥା ଅକତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତୋୱ। ତତିଯଂ।

୪। ଅଚ୍ଚଯସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୭୦। ଚତୁତ୍ଥେ ସମ୍ପଯୋଜେସୁନ୍ତି କଲହଂ ଅକଂସୁ। ଅଚ୍ଚସରାତି ଅତିକ୍କମି, ଏକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ୱଚନଂ ଅୱୋଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାଧମ୍ମଂନପ୍ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ନ ଖମତି। କୋଧୋ ୱୋ ୱସମାଯାତୁତି କୋଧୋ ତୁମ୍ହାକଂ ୱସଂ ଆଗଚ୍ଛତୁ, ମା ତୁମ୍ହେ କୋଧୱସଂ ଗମିତ୍ଥାତି ଦୀପେତି। ମା ଚ ମିତ୍ତେ ହି ୱୋ ଜରାତି ଏତ୍ଥ ହୀତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ତୁମ୍ହାକଂ ମିତ୍ତଧମ୍ମେ ଜରା ନାମ ମା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ୱା କରଣୱଚନଂ, ମିତ୍ତେସୁ ୱୋ ଜରା ମା ନିବ୍ବତ୍ତି, ମିତ୍ତଭାୱତୋ ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୋ ମା ହୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଗରହିଯଂ ମା ଗରହିତ୍ଥାତି ଅଗାରଯ୍ହଂ ଖୀଣାସୱପୁଗ୍ଗଲଂ ମା ଗରହିତ୍ଥ। ଚତୁତ୍ଥଂ।

୫। ଅକ୍କୋଧସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା

୨୭୧। ପଞ୍ଚମେ ମା ୱୋ କୋଧୋ ଅଜ୍ଝଭୱୀତି କୋଧୋ ତୁମ୍ହେ ମା ଅଭିଭୱି, ତୁମ୍ହେୱ କୋଧଂ ଅଭିଭୱଥ। ମା ଚ କୁଜ୍ଝିତ୍ଥ କୁଜ୍ଝିତନ୍ତି କୁଜ୍ଝନ୍ତାନଂ ମା ପଟିକୁଜ୍ଝିତ୍ଥ। ଅକ୍କୋଧୋତି ମେତ୍ତା ଚ ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗୋ ଚ। ଅୱିହିଂସାତି କରୁଣା ଚ କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗୋ ଚ। ଅଥ ପାପଜନଂ କୋଧୋ, ପବ୍ବତୋୱାଭିମଦ୍ଦତୀତି ଲାମକଜନଂ ପବ୍ବତୋ ୱିଯ କୋଧୋ ଅଭିମଦ୍ଦତୀତି। ପଞ୍ଚମଂ।

ତତିଯୋ ୱଗ୍ଗୋ।

ସକ୍କସଂଯୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇତି ସାରତ୍ଥପ୍ପକାସିନିଯା ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ

ସଗାଥାୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଂଯୁତ୍ତନିକାଯ-ଅଟ୍ଠକଥାଯ ପଠମୋ ଭାଗୋ।